

6

108499

JATAKATTHAVANNANA

BY

V. FAUSBØLL.

-63-

THE
JĀTAKA

TOGETHER WITH ITS COMMENTARY

BEING

TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS

OF

GOTAMA BUDDHA.

Rare - 6

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PĀLI

BY

V. FAUSBØLL

VOL. IV.

LONDON.
TRÜBNER & CO.

STRASSBURG.
KARL J. TRÜBNER.

KOPENHAGEN.
H. HAGERUP.

1887.

[All Rights Reserved.]

Rare-6

✓ RMIC LIBRARY	
Acc. No	108499
Class No	29.4.3
Date	23.8.80
St.	Ch
Class.	Rg
Cat.	✓
Bk. Card	✓
Checked	Rg

Presented by
Dr. R C Malmndaf

PRINTED BY NILSEN & LYDICHE, KOPENHAGEN.

TO
COLONEL D U N C A N
• LATE BRITISH RESIDENT AT MANDALAY
AND
THE REV. S U B H U T I
BUDDHIST PRIEST IN C E Y L O N

WITHOUT WHOSE MATERIAL ASSISTANCE IN PROVIDING ME WITH
MANUSCRIPT I SHOULD NOT HAVE BEEN ABLE TO EDIT THE JĀTAKA

THIS VOLUME IS MOST RESPECTFULLY INSCRIBED.

PRELIMINARY REMARKS 5.

My MSS. for this volume have been the same as for the former: C^k C^a B^d and occasionally B^a, and further B^f from p. 1 to p. 242.

I have, it is true, in 1885 from Prince Devawongse, Minister of Foreign Affairs to the King of Siam, received a Pāli-Siamese MS. containing part of the Jātaka, but that does not go farther than to the Macchajātaka, vol. II^a p. 178 of the printed text.

This Siamese MS. begins, differently from C, in the following way¹:

NAMO etc.

Vanditvā sirasā seṭṭham
Buddham appaṭipuggalam
ñeyyasāgaram uttiṇṇam
tiṇṇam saṁsārasāgaram |
Tattheva paramam santam
gambhiram duddhasam aṇum
bhavābhavakaram suddham
Dhammam saddhammapūjitam |
Tattheva paṇagham Saṁgham
asaṁga saṁgham uttamam
uttama dakkhiṇeyyānam
santindriyam anāsavam |
Takanatassa etassa paṇāmena visesato
ratanattaye visese navisesādare name |

Dhīrātidhīraḍḍhīrehi āgamaṇṇūhi viṇṇūhi apādānatthakatham bhante
kātaḍḍhan ti visesato punappanādareneva yācito ham yasassati tasmā-
ham sāpadānassa sesato dīpissa Piṭakattaye yathā Pālinayeneva
atthasaṁvannaṇam bhu subham

¹ Being unable to correct the text in all instances, I prefer giving it as it stands in the Codex.

Kena kattha kadā c' etaṃ
 bhāsitaṃ dhammaṃ uttamam
 kimattha bhāsitaṃ c' etaṃ
 etaṃ vatvā vidhiṃ tato
 Nidānakosasallatthaṃ ca
 sukhattahapadhāraṇā
 tasmā tantaṃ vidhiṃ patvā
 pubbāparavisesataṃ
 Purāṇasihaḷabbhāsāya
 Porāṇaṭṭhakathāyaṃ ca
 ṭhapitaṃ taṃ na sādheti
 sādhiṇaṃ taccitticitaṃ
 Tasmā tam upanissāya
 Porāṇaṭṭhakathānaṃ
 vivaḷḷetvā viruddhatthe
 visesatthappakāsayaṃ
 visesavaṇṇanaṃ seṭṭhaṃ
 karissāṃ' atthavaṇṇanaṃ ti

ca paṭiññātata¹ | Sā paṇāyamamadānassatthavaṇṇanā dūrenidānaṃ etc.

But looking at the various readings of different Jātakas of the MS., I find that it agrees with C in as many instances as with B, besides having several readings of its own.

Therefore, if we are to judge from this MS. alone, there really appear to be three different redactions of the canonical Buddhist writings, a Cingalese, a Burmese and a Siamese (C.B.S.), the last of which takes up, it seems, an intermediate position between the two former.

Kopenhagen, April 3, 1887.

---

¹ The previous passage is in the Codex written out in one without any punctuation and without the verses being marked.

ABBREVIATIONS.

1. A. = atīte.
B. or Bo. = Bodhisatto.
Bh. = Bhagavā.
D. = Dasabalo.
G. = Gotamo.
M. = Mahāsatto.
R. = rajjam.
S. = Satthā.
T. = Tathāgato.
V. = viharanto.
  2. A. ā. = atītaṃ āhari.
A. B. = atīte Bārāṇasiyaṃ.
A. k. = ārabba kathesi.
  3. Dh. k. s. = dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ.
E. k. s. = etarahi kathāya sannisinnā.
S. J. v. = Satthā Jetavane viharanto.
  4. S. p. j. s. = saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi.
  5. A. B. Br. r. k. = Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam
kārente.
  6. S. i. d. ā. j. s. = Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakaṃ
samodhānesi.
  7. I. d. ā. s. p. j. s. = imaṃ desanaṃ āharitvā saccāni pakā-
setvā jātakaṃ samodhānesi.
-

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- Page • 4 l. 35 read Ck Bf.
 — 5 l. 36 read ¹¹ Cks and ¹⁴ Cks
 — 15 l. 29 add: 4. Cfr. Morris, B. & C. p. 74.
 — 22 l. 28 add: 5. Cfr. Morris, B. & C. p. 86.
 — 27 l. 32 add: 6. Cfr. Morris, B. & C. p. 99.
 — 43 l. ¶6 read yañce.
 — 47 l. 24 dele , ,
 — 54 l. 22 read aññātra.
 — 62 l. 26 read r k. Bodhisatto.
 — 71 l. 18 add: (Cfr III $\frac{313}{10-11}$).
 — 71 l. 24 add: (Cfr. Milindap. p. 402).
 — 71 l. 31 read ruddho
 — 100 l. 32 add: 3. Cfr. Morris, B. & C. p. 89.
 — 101 l. 23 read (III $\frac{29}{4}$).
 • — 107 l. 16 read tñyam eva
 — 109 l. 1 read jññatarāsti
 — 119 l. 30 add: 6. Cfr. Morris B. & C. p. 92.
 — 236 l. 32 add: 7. Cfr. Morris, B. & C. p. 73.
 — 286 l. 22 read ramañiyā.
 — 320 l. 14 all three MSS. posemi for peseimi?
 — 320 l. 33 read Pischel for Morris.
 — 371 l. 20 add: (Cfr $\frac{362}{25}$).
 — 375 l. 25 add: 1. Cfr. Morris, B. & C. p. 88.
 — 398 l. 6 add: (Cfr. Sañyutta-Nikāya ed. by L. Feer p. 2).
 — 413 l. 3 read jīvitapariccāgañ.
 — 494 l. 31 add after ¹⁰: so Bā for -pariyayañ.

- Vol. III. Preliminary Remarks after Rangoon add: (Bf).
 — 24 l. 1 add: (Cfr Milinda p. 172).
 — 32 l. 28 add: (Cfr. Milinda p. 220).
 — • 98 l. 25 read Potthapādā.
 • — 109 l. 11 add: (Cfr. supra p. 24 l. 22).
 — 120 l. 23 add: (Cfr. II $\frac{362}{8}$).

Vol. III. 157 l. 8 read *osiñcaṇi*

- 185 l. 6 read *pādena*
- 196 l. 10 add (Cfr. *Suttanipāta* v. 253 etc)
- 223 l. 15 read *appapañño*.
- 254 l. 23 read *āharitvā*
- 264 l. 22 read *sirīsayanā*
- 281 l. 5 read *gaṇhitukāmā*.
- 305 l. 16 add: (Cfr. *Saṃyutta* p. 204 -205)
- 331 l. 6 add: (Cfr. II ³¹ ₂₃ ³² ₆).
- 347 l. 32 read *Bf -sambha-*
- 371 l. 25 read *ruyha*.
- 411 l. 6 read *silasamvuto*.
- 450 l. 21 read *mamēdaṇi* (cfr. p. 446 l. 12) or *mamā-y-idam*.
- 471 l. 20 add: (Cfr. *Saṃyutta* p. 31).
- 472 l. 10 etc. add: (Cfr. *Saṃyutta* p. 20—22).

X. DASANIPĀTA.

1. Catudvārajātaka.

Catudvāramidaṃ nagaran ti. Idam S. J. v. ekam dub-
bacaṃ¹ ā. k. Paccuppannavatthum Navanipātassa paṭhamajātaka
vitthāritam eva. idha paṇa S. taṃ bhikkhum „saccaṃ kira tvam dub- 5
baco“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „pubbe pi tvam bhik-
khu dubbacatāya paṇḍitānaṃ vacanaṃ akatvā khuracakkaṃ āsāde-
sīti“² vātvā atītaṃ āhari:

Atīte Kassapa dasabalassa kāle Bārāṇasiyaṃ asīti-
koṭṭivibhavassa seṭṭhino⁴ putto Mittavindako nāma ahosi. 10
Tassa mātāpitāro sotāpannā ahesum, so pana dussilo assaddho.
Atha naṃ aparabhāge pitari kālakate⁵ mātā kuṭumbaṃ vicā-
rentī āha: „tāta tayā dullabhamanussattam⁶ laḍḍham, dānaṃ
dehi, sīraṃ rakkha⁷, uposathakammaṃ kara“, dhammaṃ suṇā-
hīti“. „Amma na mayhaṃ dānādihi attho, mā maṃ kiñci 15
avaca, ahaṃ yathākammaṃ gamissāmi“ evaṃ vadantam⁸ pi
naṃ ekadivasaṃ puṇṇamuposathadivase mātā āha: „tāta, ajja
abhiṭṭakkhito mahāuposathadivaso, ajja uposathaṃ samādiyitvā
vihāraṃ gantvā sabbarattim dhammaṃ sutvā ehi, ahaṃ te
sahassaṃ dāssāmi“⁹. So „sādhū“¹⁰ ti dhanalobhena uposathaṃ 20
samādiyitvā bhuttapātarāso vihāraṃ gantvā divasaṃ vitināmetvā
rattim yathā ekam pi dhammapadaṃ kaṇṇaṃ na paharati tathā

¹ Bā dubbacabhiikkhum. ² Bā adds bhikkhu. ³ Cks -do-, Bā āhasesīti, Bā
bhārasīti. ⁴ Bā adds eko. ⁵ Bā kalaṅka-. ⁶ Bā -bhāṇma-. ⁷ Bā -khābi
⁸ Bā karohi. ⁹ Bā caran-.

ekasmiñ padese nipajjitvā niddaṃ okkamitvā punadivase pāto
 va mukhaṃ dhovitvā gehaṃ gantvā nisīdi. Mātā paṇ'assa
 „ajja me putto dhammaṃ sutvā pāto va dhammakathikatheraṃ'
 ādāya āgamissatīti“ yāguṃ² khādaniyaṃ bhojaniyaṃ paṭiyāde-
 5 tvā āsanaṃ paññāpetvā³ tassāgamanāṃ⁴ paṭimānenti⁵ taṃ eka-
 kaṃ āgataṃ disvā „tāta dhammakathiko kena nānīto“⁶ ti vatvā
 „na mayhaṃ dhammakathiken“⁷ attho⁸ ti vutte⁹ „tena hi yā-
 guṃ⁹ pivā“¹⁰ 'ti āha. So „tumhehi mayhaṃ sahassaṃ paṭi-
 sutam, taṃ tāva me detha, pacchā pivissāmīti“¹¹ āha. „Piva tāta,
 10 pacchā¹⁰ gaṇhissasīti“. „Gahetvā va pivissāmīti“. Ath' assa
 mātā sahassabhaṇḍikaṃ purato ṭhapesi. So yāguṃ⁹ pivitvā
 sahassabhaṇḍikaṃ gahetvā vohāraṃ karonto nacirass' eva
 visam¹¹ satahassam uppādesi. Ath' assa etad ahoṣi: „nāvaṃ
 upaṭṭhapetvā¹² vohāraṃ karissāmīti“. So nāvaṃ upaṭṭhapetvā¹²
 15 „amma ahaṃ nāvāya vohāraṃ karissāmīti“ āha. Atha naṃ
 mātā „tvaṃ tāta ekaputtako, imasmiñ ghare dhanam pi ba-
 huṃ¹³, samuddo anekādīnava, mā gamīti“¹⁴ vāresi. So „ahaṃ
 gamissāṃ' eva, na sakkā maṃ vāretuṃ“¹⁵ ti vatvā „ahaṃ¹⁵ tāta
 vāressāmīti“¹⁶ mātaraṃ hatthe gahito¹⁵ hatthaṃ vissajjāpetvā
 20 mātaraṃ paharitvā pātetvā antaraṃ katvā gantvā¹⁶ nāvāya sam-
 uddaṃ pakkhāndi. Nāvā sattame divase Mittavindakaṃ nissāya
 samuddapitṭhe niccalā atṭhāsi. Kālakappaṇṇisālākā vārfyamānā¹⁷
 Mittavindakass' eva hatthe tikkhattum pati. Ath' assa uḷum-
 pain¹⁸ datvā „imaṃ ekaṃ nissāya bahū¹⁹ mā vinassantū“²⁰ 'ti
 25 taṃ samudde²⁰ khipiṃsu, tāvad eva nāvā javena samuddaṃ²¹
 pakkhāndi. So pi uḷumpe²² nipajjitvā ekaṃ dīpaṃ²³ pāpuṇi.
 Tattha phaḷikavimāne²⁴ catasso petiyo addasa. Tā sattāhaṃ

¹ B^d -katheram. ² C^k -gu. ³ B^d pañña-. ⁴ B^d tassa āg-. ⁵ B^d paṭimāntena
⁶ C^k tena āni-, B^d kena nānīto, C^b Ba kena ā-. ⁷ B^d -na. ⁸ C^k -o. ⁹ R^d
 -guṃ. ¹⁰ B^d adda te dassāmīti. ¹¹ B^d viśaśaṇḍikam, B^e viśaśaṇḍikam.
¹² B^d upaṭṭha-, C^k utthā-. ¹³ B^d -hu, C^e -huṃ corr. to hu. ¹⁴ B^d abantaṃ.
¹⁵ B^d adūs pl. ¹⁶ B^d omits ga-. ¹⁷ all three MSS. -sālākāṃ, C^e vārfiya-, B^d cārfiya-
 māno, B^e kariyamāno. ¹⁸ C^e ulu- corr. to uḷu-, B^d ulu-. ¹⁹ C^k -u. ²⁰ B^d -dda-
 piṭṭhe. ²¹ B^d mahāsa-. ²² B^d ulu-. ²³ B^d dīpaṃ, C^e ekadīpaṃ. ²⁴ C^e hā -li-.

dukkhaṃ anubhavanti sattāhaṃ sukhāṃ. So tāhi saddhiṃ
 dibbasampattiṃ anubhavi. Atha naṃ tā¹ dukkhānubhavanat-
 thāya gacchamānā „sāmi, mayaṃ sattame divase āgamiṣāma,
 yāva mayaṃ āgacchāma tāva anukkaṇṭhamāno idh' eva vasā"
 'ti vatvā agamaṃsu. So taṇhāvasiko hutvā tasmiṃ yeva pha-
 lake nipajjitvā puna samuddapiṭṭhena gacchanto aparaṃ pi
 dīpaṃ² patvā tattha rajatavimāne aṭṭha petiyo disvā eten' eva
 upāyena aparasmiṃ dīpake maṇivimāne soḷasa aparasmiṃ³ kana-
 kavimāne dvattiṃsa petiyo disvā tāhi saddhiṃ dibbasampattiṃ
 anubhavitvā tāsam pi dukkhaṃ anubhavitum gatakāle puna
 samuddapiṭṭhena gacchanto ekaṃ pākāraparikkhittaṃ catudvā-
 raṃ⁴ nagaraṃ⁵ addasa, ussadanirayo⁶ kira so bahunnaṃ⁷ nerayi-
 kasattānaṃ kammakaraṇānubhavanatṭhānaṃ⁸, Mittavindakassa
 pana alaṃkatapaṭiyattaṃ nagaraṃ viya hutvā upaṭṭhāsi. So
 „imaṃ nagaraṃ pavisitvā rājā bhavissāmi⁹“ cintetvā pavisitvā
 khuracakkaṃ ukkhipitvā¹⁰ paccamānaṃ nerayikasattaṃ addasa,
 ath' assa taṃ¹¹ tassa sīse khuracakkaṃ padumaṃ¹² hutvā upaṭ-
 ṭṭhāsi, ure pañcaṅgikabandhanaṃ¹³ uracchadapasādhanaṃ hutvā
 sarīrato galantaṃ¹⁴ lohitaṃ lohitacandanavilepanaṃ¹⁵ hutvā
 paridevanasaddo madhuragītasaddo¹⁶ hutvā upaṭṭhāsi. So tassa
 santikaṃ gantvā „bho purisa ciraṃ tayā padumaṃ dhāritaṃ,
 dehi me etan¹⁷“ ti āha. „Samma, na-y-idaṃ padumaṃ, khura-
 cakkaṃ¹⁸ etan¹⁹“ ti. „Tvam mayhaṃ adātukāmatāya evaṃ vada-
 sīti“. Nerayikasatto cintesi: „mayhaṃ kammaṃ khīṇaṃ
 bhavissati, imināpi mayā viya mātaraṃ paharitvā āgatenā bha-
 vitabbaṃ, dassāmi 'ssa khuracakkaṃ“ ti. Atha naṃ „ehi bho,
 gaṇha imaṃ padumaṃ²⁰“ ti vatva khuracakkaṃ tassa sīse khipi.
 taṃ tassa matthakam²¹ piṃsamānaṃ²² bhassi. Tasmiṃ khaṇe

¹ B^d adds tattha. ² B^d dipakam. ³ B^d adds dipake. ⁴ B^d - ra. ⁵ B^d - ram.

⁶ C^k - dā-. ⁷ B^d - hūnaṃ ⁸ C^k - bhāvaṭṭhā-. ⁹ B^d adds sīse. ¹⁰ C^k naṃ.

¹¹ B^d omits taṃ. ¹² B^d adds viya. ¹³ B^d - kaṇḍa-. ¹⁴ B^d gal-. ¹⁵ B^d omits lohita, and adds viya. ¹⁶ B^d - rasarogi-, and adds viya. ¹⁷ C^k - kam ¹⁸ B^d iman, omitting pa-. ¹⁹ C^k - kam. ²⁰ C^k piṃsamānaṃ, B^d khipamanānaṃ.

Mittavindako tassa khuracakkabhāvaṃ ñatvā „tava khuracakkam
gaṇha, tava khuracakkam gaṇhā“ 'ti vedanāmatto¹ paridevi.
Itaro antaradhāyi. Tadā Bodhisatto² mahantena parivārena
ussadacārikam caramāno taṃ ṭhānaṃ pāpuṇi. Mittavindako
5 taṃ ulloketvā³ „sāmi devarāja, idaṃ maṃ⁴ cakkam saṇhakara-
ṇī⁵ viya tilāni piṃsamānaṃ⁶ otarati, kin nu kho mayā pāpaṃ
katan⁷“ ti pucchanto dve gāthā abhāsi:

1. Catudvāram idaṃ nagaraṃ āyasaṃ daḥapākāraṃ⁸,
oruddhapatiruddho⁹ 'sini, kiṃ pāpaṃ pakatam mayā. 1.

10 2. Sabbe apihitā¹⁰ dvārā, oruddho 'sini yathā dvijo,
kimādhikaraṇaṃ yakkha cakkābhinihato ahaṇ¹¹ ti. 2.

Tattha daḥapākāraṇaṃ ti thirapākāraṇaṃ, daḥatoranaṃ ti pī pātho, thira-
dvāraṇaṃ ti attho, oruddhapatiruddhosmi ti ānto katvā samantā pākāreṇa
ruddho, palāyanaṭṭhānaṃ na paññāyati, kiṃ pāpaṃ pakatam¹² ti kin nu kho
15 mayā pāpakammaṃ katan¹³, apihitā ti thakitā, yathā dvijjo¹⁴ ti pañjare
pakkhitto sakuno viya, kimādhikaraṇaṃ ti¹⁵ kiṃ kāraṇaṃ, cakkābhinihato
ti cakkena abhinihato.

Ath¹⁶ assa devarāja¹⁷ kāraṇaṃ kathetum¹⁸ cha gāthā abhāsi:

3. Laddhā satasahassāni atirekāni vīsati

20 anukampakānaṃ ñātīnaṃ vacanaṃ samma nākari. 3.

4. Laṃghī samuddaṃ pakkhandi sāgaraṃ appasiddhikaṃ,
catūhi¹⁹ aṭṭh²⁰ ajjhagamā aṭṭhāhi pī ca²¹ solasa (= III p. 207.) 4.

5. Solasāhi²² ca battiṃsa²³, atriccho²⁴ cakkam āsado,
icchāhatassa posassa cakkam bhamati matthake. 5.

25 6. Uparivisālaṃ duppuraṃ icchāvisaṭṭagāminin²⁵
ye va²⁶ taṃ anugijjhanti te honti cakkadhārino. 6.

7. Bahum²⁷ bhaṇḍaṃ apahāya²⁸ maggaṃ appaṭivekkhiya
yesaṃ c'etaṃ asaṃkhātā²⁹ te honti cakkadhārino. 7.

¹ Bā - patto, B² - naṃ patto. ² Bā adds rukkhadevatā hutvā. ³ Bā olo-. ⁴ Bā
imaṃ in the place of idaṃ maṃ. ⁵ C⁵ Bā - ni. ⁶ C⁶ piṃsaṃsa-, Bā sīsamānaṃ.
⁷ Bā paka-. ⁸ C⁸ daḥatoranaṃ. ⁹ Bā - paṭi-. ¹⁰ C¹⁰ hi pī-. ¹¹ C¹¹ Bā dijo.
¹² Bā adds kiṃ adbhikaraṇaṃ. ¹³ Bā omits de-. ¹⁴ Bā adds devaputto. ¹⁵ Bāf
-tubhi. ¹⁶ C¹⁶ ca omitting pī, C¹⁷ catu omitting pī, Bā aṭṭhāsi vāpi, B¹⁸ attha pī
vā ca, B¹⁹ aṭṭhāhi sā ca. ¹⁷ C¹⁷ -sāpi, C¹⁸ -sāri, Bāf -sābhi. ¹⁸ C¹⁸ -sā. ¹⁹ C¹⁹
-ccha, C²⁰ -cchā. ²⁰ C²⁰ -nī, C²¹ -nī, Bā visaragāmini. ²¹ C²¹ omits va. ²² Bā
u. ²³ C²³ avhāya, B²⁴ vahāya, Bā ca ohāya, B²⁵ bahubhaṇḍa ca ohāya. ²⁴ C²⁴ -kha-.

8. Kammañ samekkhe vipulañ ca bhogañ,
icchañ na seveyya anattasamhitāñ¹,
kareyya vākyāñ anukampakānañ,
tañ tādisañ nātivatteyya cakkān ti.

8.

Tattha laddhā satasahassāni² atirekāni vīsati ti tvañ uposathāñ 5
katvā mātu santikā sahasaṃ gahetvā vohārañ karonto satasahassañ³ ca atire-
kāni vīsati labhivā, nākarīti tena dhanena atuṭṭho nāvāya samuddaṃ pavisanto
samudde ādinavañ⁴ kathetvā mātara vāriyamāno pi anukampakānañ nātināñ
samma vacanañ⁵ nākari⁶, sotāpannañ mātaraṃ paharivā antarañ katvā nik-
khanto yevāsīti dīpeti, laṃghīti nāvañ ullamghanasamattahāñ(?), pakkhanditi 10
pakkhanto si, appasiddhikañ⁷ ti mandasiddhiñ⁸ vināsabahulā, catūhi⁹
atṭhā¹⁰ ti atha nañ nissāya thitāya nāvāya phalakañ datvā samudde khitto
pi¹¹ mātarañ nissāya ekadivasañ katassa uposathakamassa nissan-
dena phalikavimāne catasso itthiyo labhivā tato rajatavimāne atṭha maṇivimāne
solasa kanakavimāne dvattiṃsa adhiḡato si¹², atriccho¹³ cakkamāsado ti 15
atha tvañ yathā laddhena asantuttho atra uttaritarañ labhissāmīti evaṃ laddhañ
laddhañ atikkamanalobhasamikkhātāya¹⁴ atricchāya samannāgatattā atriccho¹⁵
pāpappuggalo tassa uposathakamassa khīnatā dvattiṃsa itthiyo atikkamitvā
imañ petanagarañ āgantvā tassa mātupahārādānaakusalassa nissandena idañ
cakkāñ sampatto si, atricchan ti pi pāṭho, atra atra icchamāno ti¹⁶ attho, 20
atrichā ti pi pāṭho, atricchāya¹⁷ ti attho, bhamaṭīti tassa te icchāhatassa
posassa idañ cakkāñ matthakañ nipinisaṃānañ¹⁸ idāni kumbhakārakacakkāñ¹⁹
viya matthake bhamaṭīti attho, ye va²⁰ tañ anugijjhanti tanhā nām²¹ esa
gacchanti uparūpari viśālā hoti samuddo viya ca²¹ duppūrā rūpādisu tassa tassa
icchanatrichāya viśaḡagāminī²², tañ evarūpañ tanhā ye anugijjhanti giddhā²³ 25
gathitā hutvā punappuna²⁴ allīyanti, te honti cakkadhārino ti te evaṃ
paccantā²⁵ khuracakkāñ dhārenti, bahun²⁶ bhaṇḍan ti mātāpitunnāñ²⁷
santakañ bahun²⁸ dhanāñ ohāya, maggan ti²⁹ gantabbāñ appasiddhikañ
samuddamaggañ apaccavekkhitvā, yathā tvañ paṭipanno evaṃ evaṃ aññesaṃ pi
yesaṃ c'etañ asamikkhātāñ²⁹ avimānisaṃ tañ³⁰ yathā³¹ tvañ tath'eva taṇhāva-
sika³² hutvā dhanāñ pahāya³³ gamanamaggañ anavekkhitvā paṭipanna³⁴ cak- 30
kadhārino honti, kammam samekkhe ti tasmā paṇḍito puriso attano³⁵
kattabakkamman³⁶ sadosaṃ nu kho niddosaṃ ti samekkheyya paccavekkheyya,

¹ Bḍ atthasamhitā. ² Cks -na. ³ Bḍ -ssāni. ⁴ Bḍ -vañca. ⁵ C* samma-corr. to sarca-, Bḍ sammā- ⁶ C* na-. ⁷ Cks -yan. ⁸ Bḍ ddbani. ⁹ Bḍ -tubbhi. 10 Bḍ si. 11 Cks tañ. 12 Bḍ sīti. 13 Cks -ccham. 14 Cks -nakalābhāsāni-. 15 Cks -ā. 16 Cks add pi. 17 Ck -c'hā. 18 Bḍ omits nī. 19 Cḍ -kāraca-. 20 Cks omit va. 21 Ck omits ca. 22 Bḍ viśara-. 23 Bḍ giḡjhā. 24 Bḍ -nañ. 25 Bḍ iccābāntā. 26 Bḍ -u. 27 Bḍ -tūnañ. 28 Cks maggañ gacchanti. 29 Bḍ -kha-. 30 Cks ye. Bḍ vo. 31 Ck tatthā, C* ta or na. 32 Cks -ko. 33 Bḍ ohā-. 34 Bḍ pati-. 35 Bḍ -nā. 36 Bḍ -bbanika-.

vipulañca bhogan ti attano dhammaladdhañ dhanarāsīm pi avekkheyya,
nātivatteyyā¹ 'ti tañ tādisañ puggalañ idaṃ cakkhañ na ativatteyya¹
nāvathareyya², nātivatteti pi pāṇho, nāvatharatiti attho.

Taṃ sutvā Mittavindako „iminā devaputtena mayā kata-

5 kammañ tatvato³ nātañ, ayañ mayhañ paccanapamāṇam pi
jānissati, pucchāmi⁴ 'nan' ti cintetvā navamañ gātham āha:

9. Kiva cirañ nu me yakkha cakkhañ sirasi⁵ ṭhassati,
kati vassasahassāni, tam me akkhāhi pucchito ti. 9.

Ath' assa kathento Mahāsatto dasamañ gātham āha:

10. 10. Atisaro accasaro Mittavinda, suṇohi me:
cakkhañ tesirasi-m-⁶ āviddhañ, na tañ jivañ pamokkhasīti. 10

Tattha atisarīti pi atisaro, atisarissatīti pi atisaro⁶, accasaro ti tass'
eva vevacanāni, idaṃ vuttañ hoti: ambho Mittavindaka⁷ suṇāhi⁸ mama vacanāni,
tvañ hi atidārūpassa kammassa katattā atisaro, tassa pana na saṅkā vassagaṇa-
15 nāya vipāko paññāpetun ti⁹ aparimāṇaṃ atimahantañ vipākedukkhāñ sarissasi¹⁰
paṭipajjissasīti¹¹ pi atisaro, tena te ettakāni vassasahassānīti vattun na sakko-
mīti, sirasimāviddhan ti yañ pana te idaṃ cakkhañ sirasi¹² āviddhañ
kumbhakāracakkam¹³ iva¹⁴ bhamati¹⁵, na tañ jivañ pamokkhasīti¹⁶ tañ¹⁷
tvañ yāva te kammavipāko na khyati tāva jivamāno na mokkhasi¹⁸, kammavi-
20 pāke pana khīṇe idaṃ cakkhañ pahāya yathākammañ gamissasīti.

Idaṃ vatvā devaputto attano ṭhānañ¹⁹ eva gato, itaro pi
mahādukkhañ paṭipajji.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā Mittavindako²⁰ dubbacabhiṅkhu ahoṣi,
devarājā²¹ aham evā²² 'ti. Catudvārajātakaṃ²³.

Kaṇho vatāyaṃ puriso ti. Idaṃ S. Kapilavatthum
nissāya²³ Nigrodhārāme viharanto sitapātukammaṃ ā. k. Tadā kira S.

¹ Cks nāti-. ² Cks nātivatteyya. ³ Bā tatthato, B^s tathato? ⁴ Bā pucchis-
sāmi. ⁵ Cks sirasimī. ⁶ Bā tattha atisaro ti atipsarīti pi atisaro atisariss-
atīti pi atisaro. ⁷ Bā -da. ⁸ Bā -ṇo-. ⁹ Bā vipākañ vattanti. ¹⁰ Cks
pariss-. ¹¹ Ck -paṭjassīti, Bā paṭipaccissasīti. ¹² Bā sirasimī. ¹³ Ck -rañ
ca-, C^s -rañ ca- corr. to -raça-. ¹⁴ Cks add ca. ¹⁵ Cks add ṭhañ. ¹⁶ Cks -si¹⁷
¹⁷ Bā omits tañ. ¹⁸ Bā pamo-. ¹⁹ Bā devatāḥ-. ²⁰ Bā adds ayañ. ²¹ Bā
adds pana. ²² Bā adds paṭhamāni. ²³ Bā upani-.

sāyaṇhasamaye Nigrodhārāme bhikkhusaṃghaparivuto jaṃghāvihāraṃ¹
 anucamkamanto aññatarasmiṃ padese sitaṃ pātvākāsi. Anandathero²
 „ko nu kho hetu ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya, na³
 ahetu Tathāgatā sitaṃ pātukaronti, pucchissāmi tāvā“⁴ 'ti añjalim⁵
 paggayha sitakaraṇaṃ pucchi. Ath' assa S. „bhūtapubbaṃ Ananda 5
 Kaṇḍo nāma isi ahosi, so imasmiṃ bhūmippadese⁶ viḥāsi jhāyī jhānarato,
 tassa silatejena Sakkabhāvanaṃ kampīti“⁷ sitakaraṇaṃ vatvā tassa
 vatthuno apākaṭattā⁸ therena yācito a. ā.:

* A. B. Br. r. k. Bārāṇasīyaṃ⁹ asītikoṭṭivibhavana aput-
 takena brāhmaṇena sīlaṃ samādiyitvā putte patthithe Bodhisatto 10
 tassa brāhmaṇīyā kucchismiṃ nibbatti, kālavanṇattā pan'
 assa nāmagahaṇadivase Kaṇhakumāro ti nāmaṃ akaṃsu. So
 soḷasavassakāle maṇipaṭimā¹⁰ viya sobhaggappatto¹¹ hutvā pitarā
 sippuggahaṇatthāya pesito Takkasilāya¹² sabbasippāni ugga-
 hetvā paccāgañchi¹³. Atha naṃ pitā anurūpena dārena saṃ- 15
 yojesi. So aparabhāge mātāpitunnaṃ¹⁴ sabbaissariyaṃ paṭipajji.
 Ath' ekadivasaṃ ratanakoṭṭhāgārāni viloketvā varapallaṃka-
 majjhagato suvaṇṇapaṭṭaṃ¹⁵ āharāpetvā „ettakaṃ dhanam
 asukena¹⁶ uppāditaṃ ettakaṃ asukena“¹⁷ 'ti pubbañāṭhi su-
 vaṇṇapaṭṭe¹⁸ likhitāni akkharāni disvā cintesī: „yehi imaṃ 20
 dhanam uppāditaṃ te na paññāyanti, dhanam eva paññāyati,
 eko pi idaṃ¹⁹ gahetvā gato n' atthi, na kho paṇa sakkā dhanam
 bhaṇḍikaṃ bandhitvā paralokaṃ netum, pañcasādhāraṇabhāvena²⁰
 hi¹⁸ asāraṇassa dhanassa¹⁹ dānaṃ sāro, bahurogasādhāraṇabhāvena
 asāraṇassa kāyassa silavantesu abhivādanādikammaṃ sāro, anic- 25
 catābhibhūtassa asāraṇassa jīvitassa aniccādivasena vipassanāyogo
 sāro, tasmā asārehi bhogehi sāragahaṇattham dānaṃ dassāmiti“
 so āsanā utṭhāya²⁰ rañño santikaṃ gantvā rājānaṃ āpu-
 chitvā mahādānaṃ pavattesi. Yāva sattamā divasā dhanam

¹ Bā -gha-. ² Bā -datthe-. ³ Bā tana. ⁴ Bā -līm-. ⁵ Bā -mipa-. ⁶ Cs apa-,
 Ck apākaṭattā, B' apaka-. ⁷ Bā adds ekena. ⁸ Bā -patti-. ⁹ Bā sobhaggayasag-
 gapatto. ¹⁰ Bā -yaṃ. ¹¹ Bā -gacchi. ¹² Bā -tūnaṃ. ¹³ Bā -pattam. ¹⁴ Bā
 adds nāma. ¹⁵ Bā -patte. ¹⁶ Bā adds dhanam. ¹⁷ Bā pañcannaṃ verānaṃ
 sā- ¹⁸ Bā omits hi ¹⁹ Bā asāradussadha-. ²⁰ Bā vu-.

- aparikkhiyamānaṃ¹ disvā „kiṃ me dhanena, yāva maṃ jāṛā
 nābhībhavati tāvad eva pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca²
 nibbattetvā brahmalokaparāyano bhavissāmīti“³ cīntetvā gehe
 sabbadvārā⁴ i vivarāpetvā „dinnam ñeva⁵ harantū“⁶ 'ti asuci viya
 5 jigucchanto vatthukāme pahāya mahājanassa rodantassa paridevan-
 tassa nagarā nikkhamitvā Himavantapadesaṃ pavisitvā īsipab-
 bajjaṃ pabbajitvā attano vasanattāya ramanīyaṃ bhūmibhāgaṃ
 olokento imaṃ ṭhānaṃ patvā „idha vasissāmīti“⁷ ekaṃ inda-
 vāruṇikarukkhaṃ⁸ gocaragāmaṃ katvā adhiṭṭhāya tass'eva
 10 rukkhassa mūle vihāsi, gāmantasenāsaṇaṃ pahāya ārañña-
 ahoṣi, paṇṇasālaṃ akatvā rukkhamaḷiko ahoṣi abbhokāsiko
 nesajjiko, sace⁹ nipajjitukāmo¹⁰ bhūmiyaṃ yeva nipajjati, dan-
 tamusaliko¹¹ hutvā anaggipakkam eva khādati, thusaparikkhit-
 taṃ kiñci na khādati, ekadivase ekavāraṃ eva khādati,
 15 ekāsaniko ahoṣi. Khamāya¹² paṭhaviāpatejavāyusamo¹³ hutvā ete
 ettake dhutagune samādāya vatti¹⁴. Imasmiṃ kira jātake Bodhi-
 satto paramappiccho¹⁵ ahoṣi. So nacirass'eva abhiññā ca samā-
 pattiyo ca nibbattetvā jhānakīlīkaṃ¹⁶ kilanto tatth'eva vasati,
 phalāphalattham pi aññattha na gacchati, rukkhassa phalitakāle
 20 phalaṃ khādati, pupphitakāle pupphaṃ khādati¹⁷, sapattakāle¹⁸
 pattāni¹⁹ khādati, nippattakāle²⁰ papaṭikaṃ²¹ khādati²². Evaṃ
 paramasantuṭṭho hutvā imasmiṃ ṭhāne ciraṃ vasi. So eka-
 divasaṃ pi²³ pubbaṇhasamaye tassa rukkhassa pakkāni²⁴ gaṇ-
 hanto pana loluppacārena uṭṭhāya aññasmim padese na gaṇhāti²⁵.
 25 Yathānisinno va hatthaṃ pasāretvā hatthappamāne ṭhāne²⁶ ṭhitāni
 phalāni samharati, tesu pi manāpāmanāpaṃ avicinitvā sampatta-
 sampattam eva gaṇhi. Evaṃ paramasantuṭṭhassa tassa silatejena
 Sakkassa Paṇḍukambasasilāsaṇaṃ uṇhākāraṃ dasseci. Taṃ
 kira Sakkassa āyukkhayena vā uṇhaṃ hoti puññakkhayena vā

¹ Ck -kkhi-, Bđ -kkha-. ² Bđ yeva. ³ Bđ adds pi. ⁴ Bđ nipajjati. ⁵ Bđ -la-.

⁶ Bđ chamā-. ⁷ Bđ -pamo, Bđ -yuparamo ⁸ Bđ vasati. ⁹ Ck -mapariccho.

¹⁰ Bđ -kilāni ¹¹ Ck omīti khā-. ¹² Bđ omīti sa. ¹³ Bđ -ttaṇi. ¹⁴ Ck Bđ nipa-.

¹⁵ Bđ pappati-. ¹⁶ Bđ -saṃ, omitting pi. ¹⁷ Bđ adds phalānigaṇhi. ¹⁸ Bđ gaṇhabhi.

¹⁹ Ck hatthampamāne ṭhāne, Bđ hatthappasādaṭhāne.

aññasmiṃ vā mahānubhāvasatte¹ taṃ ṭhānaṃ patthente² dhammi-
kānaṃ vā mahiddhiyasamaṇabrāhmaṇānaṃ³ silatejena⁴ uṇhaṃ
ahosi. Sakko⁵ „ko nu kho maṃ⁶ cāvetukāmo“ ti āvajjitvā
imasmim padese vane⁷ vasantaṃ Kaṇhaṃ isiṃ rukkha-
phalāni uccinantāṃ disvā cintesi: „ayāṃ isi ghoratapo⁸
parimāritindriyo⁹, imaṃ dhammakathāya sihanādaṃ nadāpetvā⁵
sukhakāraṇaṃ sutvā varena¹⁰ santappetvā imassa rukkhaṃ
dhuvaphalaṃ katvā āgamissāmīti“ so mahantenānubhāvena
siṅhaṃ otaritvā tasmiṃ rukkhamūle tassa piṭṭhipasse ṭhatvā
„attano avaṇṇe kathite kujjhissati nu kho no“ ti vīmaṃsanto¹⁰
paṭthamaṃ gātham āha:

1. Kaṇho vatāyaṃ puriso, kaṇhaṃ bluṇṇati bhojanaṃ
kaṇhe bhūmipadesasmiṃ¹⁰, na mayhaṃ manaso piyo ti. 11.

Tattha kaṇhaṃ¹¹ ti kālavanṇaṃ¹², rukkhalaphalabhojanatāya kaṇho¹³. 15

Kaṇho tassa¹⁴ vacanaṃ sutvā „ko mu kho mayā saddhiṃ
kathetīti“¹⁵ dibbacakkhunā upadhārento „Sakko“ ti ṇatvā ani-
vattitvā¹⁶ anoloketvā va dutiyaṃ gātham āha:

2. Na kaṇho tacasā hoti, antosāro hi brāhmaṇo,
yasmiṃ pāpāni kammāni sa ve kaṇho Sujampatīti. 12. 20

Tattha tacasā ti tacena kaṇho nāma na hotīti attho, antosāro ti
abbhantare silasamādhīpaññāvimuttinānapadassanasārehi samannāgato, evarūpo
hi bāhitapāpattā brāhmaṇo nāma hoti, sa ve ti yasmiṃ pana pāpāni¹⁷ kam-
mani so yathā katthaci kule¹⁸ jāto yena kenaci sarīraavaṇṇena samannāgato pi
kāloko va. 25

Evaṃ ca pana vatvā imesaṃ sattānaṃ kaṇhabhāvakarāni
pāpakammāni ekavidhādīhi bhedehi vitthāretvā sabbāni pi tāni
garahitvā¹⁹ silādayo guṇe pasamsitvā ākāse candaṃ utṭhāpento

¹ Ck -ve-, C^o -ve-, B^o -vasattehi. ² B^o adds na vā. ³ B^o -ddhikasa-. ⁴ C^o
adds tadā silatejena, B^o dānatejena vā. ⁵ Ck^o omit vā. ⁶ B^o adds ṭhānā. ⁷
B^o omits vane. ⁸ B^o paramajitindriyo. ⁹ Ck^o sukāraṇaṃ suvarena, B^o sukha-
kāraṇaṃ sāvetvā varena. ¹⁰ B^o -mippa-. ¹¹ B^o -ho. ¹² B^o -no. ¹³ B^o bhojananti
rūkkhalaphalabhojanāni in the place of rukkha- - - ¹⁴ B^o isi sakkassa. ¹⁵ Ck^o
-theti, C^o -theti corr. to -thetiti. ¹⁶ Ck^o ni-. ¹⁷ B^o pāpakāni. ¹⁸ B^o -lesu. ¹⁹
B^o -hetvā.

viya Sakkassa dhammaṃ desesi'. Sakko tassa dhammakatham
sutvā pamudito somanassajāto Mahāsattaṃ vareṇa nimantento
tatiyaṃ gātham āha:

a. Etasmiṃ te sulapite patirūpe² subhāsīte

5 varaṃ brāhmaṇa te dammi yaṃ kiñci manasā icchasi. 13.

Tattha etasmiṃ ti yaṃ idaṃ tayā sabbaññū-Buddhena viya sulapitaṃ
tasmiṃ sulapite tumhākaṃ eva ca anucchavikattā patirūpe² subhāsīte, yaṃ
kiñceti yaṃ yaṃ³ kiñci manasā icchasi sabbaṃ te taṃ varaṃ taṃ⁴ icchitaṃ
patthitaṃ dammitti attho.

15 Taṃ sutvā Mahāsatto cintesi: „ayaṃ 'kin nu kho attano
avaṇṇe kathite kujjhissati no' ti maṃ vīmaṃsanto mayhaṃ
chavivappaṇaṃ ca bhojanaṃ ca vasanaṭṭhānaṃ ca gaṇahitvā' idāni
mayhaṃ akuddhabhāvaṃ nātvā paṇaṇaṇṇaṃ varaṃ deti, maṃ
kho pan' esa 'Sakkissariya-Brahmissariyānaṃ atthāya brah-
15 macariyaṃ caratitī' pi maññeyya, tatr' assa nikkamkhābhāvat-
tham⁶ 'mayham paresu kodho vā doso vā mā uppajjatu parasam-
pattiyaṃ lobho vā paresu sineho vā mā uppajjatu majjhato
va bhaveyyan' ti ime mayā cattāro vare gaheṭṭum vaṭṭatitī' so
tassa nikkamkhābhāvatthāya cattāro vare gaṇhanto catuttham
20 gātham āha:

4. Varaṇ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara

sunikkodhaṃ suniddosaṃ nillobhaṃ vattim' attaṇo

nisueham abhikaṃkhāmi, ete me caturo vare ti. 14.

Tattha varaṇce me ado ti sacce taṃ mayhaṃ varaṃ adāsi, sunik-
25 kodhaṃ ti akujjhanavasena suṭṭhunikkodhaṃ, suniddosaṃ ti adussanavasena
suṭṭhuniddosaṃ, nillobhaṃ ti parasampattisu suṭṭhunillobhaṃ, vattimattano⁷
ti evarūpaṃ attano pavattiṃ, nisuehan ti puttadhārādisu saviññāṇakesu dha-
dhaññādisu vā aviññāṇakesu attano santakesu pi⁸ nisuehaṃ apagatallobhaṃ,
abhikaṃkhāmi⁹ ti evarūpaṃ imehi catuṅgehi⁹ samannāgataṃ attano vuttim
30 abhikaṃkhāmi, ete me caturo vare ti ete nikkodhādike caturo mayhaṃ vare
dehīti vadati, kinu pan' esa na jānāti yathā na sakkā Sakkassa santikā¹⁰ va-
raṃ¹¹ gaheṭvā va¹² me¹³ kodhādayo haritun ti: no na jānāti, Sakke¹⁴ pana va-

¹ Bd -ti. ² Bd paṭi-. ³ Bd omits one yaṃ. ⁴ Bd omits taṃ. ⁵ Bd -he-. ⁶ Bp
nikkhamka-. ⁷ Bdf vu-. ⁸ C^{ks} ca. ⁹ Bd catuṅhaṃ-. ¹⁰ Bd -ke. ¹¹ Bd taṃ. ¹²
Bd vareṇa. ¹³ C^o meme, Bd omits me. ¹⁴ Bd adds kho.

rañ dadanto¹ na gaṇhāmīti vacanañ na yuttan ti ca tassa ca nikkamābhā-
vatthāya² gaṇhi.

Tato Sakko cintesi: „Kaṇhapandito varam gaṇhanto ati-
viya anavajjavare³ gaṇhi, etesu varesu guṇadosaṃ etam eva
pucchiassāmīti“. Atha naṃ pucchanto pañcamañ gātham āha: 5

5. Kin nu kodhe va⁴ dose vā lobhe snehe va⁵ brāhmaṇa
ādinavañ sampassasi⁶, tam me akkhāhi pucchito ti. 15.

Tass' artho: brāhmaṇa kin nu tvañ kodhe vā dose vā lobhe vā snehe
vā ādinavañ passasi⁷, tañ tava me pucchito akkhāhi, na hi mayañ tattha ādinavañ
pañānāma⁸ ti

10

Atha Naṃ Mahāsatto „tena hi suṇāhīti“ vatvā catasso
gāthā abhāsi:

6. Appo hutvā bahu⁹ hoti vaḍḍhat' eso¹⁰ akhantijo,
āsaṅgi bahupāyāso, tasmā kodhañ na rocaye. 16.

7. Duṭṭhassa paṭhamā¹¹ vācā parāmāso¹² anantarā
tato paṇi tato daṇḍo satthassa paramā gati,
doso kodhasamutṭhāno, tasmā dosañ na rocaye. 17.

15

8. Ālopasahasākārā nikatī vañcanāni ca
dissanti lobhadhammesu, tasmā lobhañ na rocaye. 18.

9. Snehasaṅgathitā ganthā senti manomayā puthu,
te bhusaṃ upatāpentī, tasmā snehañ na rocaye ti. 19.

20

Tattha akhantijo ti yo¹³ anadhivāsikajātikassa akhantito jāto¹⁴ kodho
paṭhamañ paritto hutvā bahu hoti aparāparañ vaḍḍhati tassa vaḍḍhanabhāvo
Khaṇṭivādijātakena c'eva Culladhammapāḷajātakena ca vaññetabbo, api ca Tissā-
maccassa p' ettha¹⁵ bhariyañ ādin katvā sabbañ sajanasaparijanañ māretvā
pacchā attano māritavatthunī kathetabbāni, āsaṅgīti āsaṅgakarāṇo¹⁶, yassa
uppaṇṇati tañ āsattañ lagitañ¹⁷ karoti tañ vatthunī vissajjetvā gantunī na deti
nivattitvā nivattitvā¹⁸ akkosanādīni kareti, bahu pāyāso ti bahunā kāyikacetasika-
dukkhasaṅkhātēna upāyāsena kilamathena samannāgato, kodhañ nissāya hi kodha-
vasena ariyādisu katavittikkamā dīṭṭhadhamme c'eva samparāye ca vadhabandhana- 30

¹ Bā dento. ² Bā -kha-. ³ Bā -jje-. ⁴ Bāf vā. ⁵ Bā ca. ⁶ Cks -passi Bf
ādinava tvaṃpassi. ⁷ Cks passi. ⁸ Ck Bā -ū. ⁹ Bā vadḍhateso, Cks vadḍheteso. ¹⁰
Bā pharusā. ¹¹ Cks para-. ¹² Bā so. ¹³ Ck joto, Bā omits jāto. ¹⁴ Bā cettha.
¹⁵ Bā āsaṅgisabbhāvakaraṇo. ¹⁶ Bā laggi-. ¹⁷ Bā only one ni-.

vippaṭṭisārādīni¹ c'ev a pañcavinibandhanakammakaranādīni² ca bahūni dukkhāni
 anubhavantīti kodho bahupāyāso nāma, tasmā ti yasmā esa evaṃ anekādīnava³
 tasmā kodhaṃ na rocemi, duṭṭhassa⁴ 'ti kodhanalakkhaṇena⁵ 'kodhena kujjhit-
 vā aparabhāge dussanakkhaṇena dosena duṭṭhassa paṭhamāni tāva are dāsa
 5 pessa⁶ 'ti⁷ pharusavācā niccharati⁸, vācāya antarā ākaḍḍhanavikaḍḍhanavasena
 hatthaparāmāso tato anantari upakkamanavasena paṇi pavattati, tato daṇḍo⁹,
 daṇḍappahāre¹⁰ atikkamitvā¹¹ pana ekatodhāraubhatodhārassa satthassa¹² paramā
 gati¹³ sabbapariyantū satthanipphatti¹⁴ hoti. yadā hi satthena parāni jīvita
 voropetvā pacchā ten' eva satthena attānaṃ jīvita voropeti tadā doso matthakaṃ
 10 patto hoti, doso kodhasamutṭhāno ti yathā anambilaṃ takkaṃ vā kaṇṭhikaṃ¹⁵
 vā paṭiyāmasena parivattitvā ambilaṃ hoti tam ekajātikaṃ pi samānaṃ an-
 bilaṃ anambilaṃ ti nānā vuccati tathā¹⁶ pubbakāle kodho parinamitvā aparā-
 bhāge doso hoti, so akusalamūlatta ekajātiko pi samāno kodho doso ti nānā
 vuccati, yathā ca anambilaṃ ambilaṃ evaṃ so pi kodhato samutṭhānti kodha-
 samutṭhāno, tasmā ti yasmā evaṃ anekādīnava¹⁷ doso tasmā dosāṃ pi na rocemi,
 15 ālopasahasākārā ti divādivass'eva¹⁸ gāmaṃ, paharitvā vilumpānā¹⁹ ca āvudham
 sarīre thapetvā idāni²⁰ nāma me dehīti sahasakārā²¹ ca²², nikati vañcaṇāni
 cū 'ti patirūpakāni²³ dassetvā parassa haranāni nikati nāma, sā asuvannam eva
 suvannaṃ ti kūṭakahāpanāni²⁴ ca kahāpano ti datvā parasantakagahane²⁵
 20 datthabbā, patibhānavasena pana upāyakusalatāya parasantakagahāṇaṃ vañcaṇāni²⁶
 nāma, tass' evaṃ pavatti datthabbā: eko kira ujujātiko gāmikapuriso arāṇāto
 sasakaṃ ānetvā nadītīre thapetvā nahāyitum otari, ath' eko dhutto taṃ sasakaṃ
 sise katvā nahāyitum otiṇṇo, itaro uttaritvā sasakaṃ apassanto ito c' ito ca
 vilokesi²⁷, tam enaṃ dhutto kiṃ²⁸ vilokesīti vatvā imasmiṃ me²⁹ thā'ie
 25 sasako thapito taṃ na passāmīti vutte andhabāla³⁰ na tvaṃ³¹ jānāsi sasakā
 nāma nadītīre thapitā palāyanti passa³² ahaṃ attano sasakaṃ sise thapetvā va
 nahāyāmīti, so appatibhānatāya evaṃ bhavissatīti pakkāmi, ekakahāpanena
 migapotakaṃ gahetvā puna taṃ datvā dvikahāpanakagghanakassa³³ migassa
 gahitavathuṃ p' ettha³⁴ karbetabbāni, dissanti lobhadhammesu³⁵ 'ti Sakka³⁶
 30 ime alobhādayo pāpadhammā lobhasabhāvesu³⁷ lobhābhībhutesu sattesu dissanti,
 na hi aluddhā evarūpāni kammāni karonti, evaṃ lobho anekādīnava, tasmā lo-
 bham pi na rocemi, snehasaṃgathitā ganthā ti ārammaṇesu allīyanalaka-
 khaṇena snehena saṃgathitā³⁸ punappuna uppādasena³⁹ gathitā suttana

¹ Bā -bandhavipatti-. ² Bā pañcavidhabandhana-. ³ Bā kujjhana-. ⁴ Bā ado-
 san passā ti in the place of are-. ⁵ Bā nicchāreti. ⁶ Bā omits daṇḍo, ⁷ Bā
 -rena. ⁸ Bā upakka-. ⁹ Bā parāni maretī in the place of pa-. ¹⁰ Bā nip-
 phutti ¹¹ Bā kaṇṭhikaṃ. ¹² Ck tadā ¹³ Bā -vaseva. ¹⁴ Bā viluppamānāni.
¹⁵ Ck idāni. ¹⁶ Bā va. ¹⁷ Bā paṭi-. ¹⁸ Bā -ne, omitting ca kahāpano, ¹⁹
 Bā -nena. ²⁰ Bā -nan. ²¹ Ck olo-. ²² Bā kimbo. ²³ Bā omits me. ²⁴ Ck
 -le. ²⁵ Ck adds na. ²⁶ Bā -yantīti passa, Ck -yanti tassa. ²⁷ Bā naggha-.
²⁸ Bā adds dipetvā. ²⁹ Ck omits sakka ³⁰ Bā -venasu. ³¹ Bā -itvā. ³² Bā
 -danava-.

pupphāni viya baddhā nānappakāresu ārammaṇesu pavattamānā abhijjhākāyaganthā,
 • senti manomayā puthū ti te¹ puthusu ārammaṇesu uppannā suvaṇṇādīhi
 nibbattāni suvaṇṇādīmayāni ābharaṇādīni² viya manena nibbattatā manomayā
 abhijjhākāyaganthā tesu ārammaṇesu senti anusenti, te bhusaṃ upatāpentiti
 te evaṃ³ anusayitā balavatāpaṇi janentā⁴ bhusaṃ upatāpenti atikilamentī, tesāṃ
 pana bhusaṃ upatāpane 'sallaviddho va ruppattitī' gāthāya vatthum 'piyajātikā kho
 gāhapatī' sokaparivedadukkhadomanassupāyāsā piyappabhutikā⁵ 'piyato jāyate'
 pemato jāyate⁶ soko⁷ ti ādīni suttāni ca āharitabbāni, api ca Maṅgalabodhisattassa⁸
 dārake datvā balavasokena hadayaṃ phali, Vessantarabodhisattassa mahantaṃ
 domṇassaṃ udapādi, evaṃ pūritapāramīnaṃ mahāsattānaṃ p' ete⁹ upatāpaṇi
 karonti¹⁰ yeva, ayaṃ snehe ādīnavo, tasmā sneham pi na rocemiti.

Sakko pañhavissajjanam¹⁰ sutvā „Kañhapandita, tayā ime
 pañhā Buddhalīlāyā sādhuṇaṃ kathitā, ativiya tuṭṭho 'smi te,
 aparam pi¹¹ varaṃ gaṇhāhīti“ vatvā dasamaṃ gātham āha:

10. Etasmiṃ¹² te sulapite patirūpe subhāsīte
 varaṃ brāhmaṇa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasīti. 20.
 Tato Bodhisatto anantaraṃ gātham āha:

11. Varaṃ¹³ ce me ādo Sakka sabbaḥhūtaṇaṃ issara
 araṇṇe me viharato niccaṃ ekavihārino
 ābādhā na¹⁴ uppajjeyyūṃ antarāyakaṛā bhusā ti. 21. 20

Tattha antarāyakaṛā¹⁵ ti imassa¹⁶ tapokamassa antarāyakaṛakā¹⁷.

Taṃ sutvā Sakko „Kañhapandito varaṃ gaṇhanto na
 āmisasāṇṇissitā¹⁸ gaṇhāti¹⁹, tapokammanissitā eva gaṇhā-
 tīti¹⁹. cintetvā bhiyyosomattāya pasanno aparam pi varaṃ
 dadamāno itaraṃ gātham āha: 25

12. Etasmiṃ te sulapite patirūpe subhāsīte
 varaṃ brāhmaṇa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasīti. 22.

B. pi varagahaṇāpadesena²⁰ dhammaṃ desento osānagātham
 āha:

¹ Bā tesu. ² Bā -nāni. ³ Ck^s etaṃ. ⁴ Bā balavantāsañjanentā. ⁵ C^s sujāyate
⁶ Bā omits pe- jā-, and adds soko me bho jāyate. ⁷ Bā suma-. ⁸ Bā pemam
⁹ Bā karotī. ¹⁰ Ck^s -he-, Bā -hā-. ¹¹ Bā -raṃ, omitting pi. ¹² Bā -ini. ¹³
 Ck^s -raṃ. ¹⁴ Bā mā. ¹⁵ Bā adde bhūsā. ¹⁶ Bā adds me. ¹⁷ C^s -karā corr.
 to -kārā, Bā -karā. ¹⁸ Bā adds varaṃ. ¹⁹ Bā -ha-. ²⁰ Ck^s varāṅgahana-, Bā
 varāṅgahana-, C^s varagahaṇa-.

13. Varāṃ ce me ado Sakka sabbabhūtānam issara (Milindap. p. 334.)
na mano vā sarīraṃ vā maṃkate¹ Sakka kassaci
kadāci upahaññetha, etaṃ Sakka varāṃ varē ti. 23.

Tattha mano vā ti manodvāraṃ vā, sarīraṃ vā ti kāyadvāraṃ vā,
5 vacīdvāraṃ pi² etesaṃ gahanena gahitaṃ evā 'ti³ veditabbaṃ, maṃkate⁴ ti
mama kāraṇā, upahaññethā⁵ 'ti upaghātāṃ⁶ āpajjeyya aparissuddhaṃ assa,
idaṃ vuttanti hoti: Sakka devarāja, mama kāraṇā maṃ nissāya mama anattā-
kāmatāya kassaci sattassa kismīci⁷ kāle idaṃ tividhaṃ pi⁸ kammadvāraṃ na⁹
upahaññetha¹⁰, pānātipātādīhi dasahi akusalakammapathehi vimuttaṃ, aparissud-
10 dham eva bhaveyyā 'ti.

Iti M. chasu pi thānesu varāṃ gaṇhanto nekkhammanis-
sitam eva gaṇhi, jānāti c' esa sarīraṃ¹¹ nāma vyādhidhammaṃ,
na taṃ sakkā Sakkena avyādhidhammaṃ¹² kātuṃ, sattānaṃ
hi¹³ tiṣu dvāresu parisuddhabhāvo na sakkāyatto va¹⁴, evaṃ
15 sante pi tassa dhāmmadesanattānaṃ ime vare gaṇhi. Sakko
pi taṃ rukkhaṃ dhuvaphalaṃ¹⁵ katvā Mahāsattaṃ vanditvā
sirasi añjalim¹⁶ patitṭhapetvā „ārogā¹⁷ idh' eva vasathā“ 'ti
vatvā sakatṭhānam gato. B. pi aparihīnājjhāno brahmalokūpago
ahosi.

- 90 S. i. d. ā. „Ananda pubbe mayā nivutthabhūmippadeso v' eso¹⁸“
ti vatvā j. s.: „Tadā Sakko Anuruddho ahoṣi, Kaṇhapaṇḍito¹⁹ aham
evā“ 'ti. Kaṇhajātakam²⁰.

3. Catuposathikajātaka.

- Yc kopaneyyo ti. Idaṃ Catuposathikajātakam Punṇakajātake
25 āvibhavissatīti²¹. Catuposathikajātakam²².

¹ Cks maṃkato, Bd maṃkute. ² Cks -raṇi vā. ³ Cks eva, omitting ti. ⁴ Cks maṃkato, Bd maṃkute. ⁵ Cks -haññethā. ⁶ Bd adds mā. ⁷ Ck -smi, Ck -smicci cōrr. to -smici, Bd -smimvi. ⁸ Cks -dhañhi. ⁹ Bd omits na. ¹⁰ Cks -haññetha, Bd -haññethā ti. ¹¹ Bd -raṇ. ¹² Bd -dhikadha-. ¹³ Bd -nañca, omitting hi. ¹⁴ Bd na sakkā sakkena attānaṃ sakko va. ¹⁵ Bd madurapha-. ¹⁶ Cks -lim, Bd li. ¹⁷ Bd Cs a-. ¹⁸ Cks ceso. ¹⁹ Bd adds paṇa. ²⁰ Bd adds 'duttīyaṃ. ²¹ Cks -ssati. ²² Bd adds tatīyaṃ.

4. Saṃkhajātaka.

Bahussuṭo ti. Idam S. J. v. sabbaparikkhārādānaṃ
 ā. k. Sāvattiyaṃ kir' eko upāsako Tathāgatassa dhammadesanaṃ
 sutvā pasannacitto svātanāya nimantetvā attano gharadvāre maṇḍapaṃ
 kāretvā alaṃkaritvā punadvase¹ kālaṃ ārocāpesi. S. pañcasatabhikkhu-
 parivāro² tattha gantvā paññattavarāsane³ nisīdi. Upāsako⁴ Buddha- 5
 pamukkhassa bhikkhusaṃghassa mahādānaṃ datvā „puna svātanāyā“
 'ti evaṃ sattāhaṃ nimantetvā mahādānaṃ pavattetvā sattame divase
 sabbāparikkhārādānaṃ adāsi. Tam⁵ pana dadamāno upāhanadānaṃ
 ussannaṃ katvā adāsi. Dasabalassa ḍinno upāhanasaṃghāto⁶ sahas-
 sagghanako ahosi, dvinnāṃ aggasāvakaṇāṃ⁷ pañcasataggha nakā. 10
 sesānaṃ⁸ pañcannaṃ bhikkhusatānaṃ satagghanakā⁹ ti. Iti so sabba-
 parikkhā radānaṃ datvā attano parisāya saddhiṃ Bhagavato santike
 nisīdi. Ath' assa S. madhurena sarena auumodanaṃ karonto „upāsaka,
 ulārante“ sabbaparikkhārādānaṃ, attamano hohi, pubbe anuppanne Buddh-
 e paccekabuddhassa ekaṃ upāhanasaṃghātaṃ datvā nāvāya bhinnāya 15
 appatitṭhe samudde¹⁰ upāhanadānanissandena¹¹ patitṭhaṃ labhiṃsu,
 tvaṃ pana Buddha-pamukhassa saṃghassa¹² sabbaparikkhārādānaṃ
 adāsi, tassa te upāhanadānaṃ¹³ kasmā patitṭhā na¹⁴ bhavissatitī“
 vatvā tena yācito a. ā.:

A. ayaṃ Bārāṇasī Molinī nāma ahosi. Molinīnagare 20
 Brahmadatte rajjaṃ kārente Saṃkho nāma brāhmaṇo
 aḍḍho mahaddhano¹⁵ catusu nagaradvāresu nagaramajjhe nive-
 sanadvāre¹⁶ ti chasu ṭhānesu dānasālā¹⁷ kāretvā devasikaṃ
 cha satasahassāni vissajjento¹⁸ kapaṇiddhikānaṃ¹⁹ mahādānaṃ
 pavattesi. So ekadivasāṃ cintesi: „ahaṃ gehe dhane khīṇe 25
 dānaṃ dātuṃ na sakkhissāmi, aparikkhīṇe yeva dhane nāvāya
 Suvannaḥbhūmiṃ gantvā dhanāṃ āharissāmīti“ so nāvāṃ bandhā-
 petvā bhaṇḍassa pūretvā²⁰ puttadāraṃ āmantetvā „yāvāhaṃ“²¹

¹ B^d adds tathāgatassa. ² B^d -bhikkhusata-. ³ B^d -tte-. ⁴ B^d adds saputtadāra-
 pārijano, ⁵ B^d tam. ⁶ B^d -to. ⁷ C^k dvinnāni, and omit agga, B^d dvi-. ⁸ B^d -ni-.
⁹ C^k -ranto, C^s -ranto corr. to- rante, B^d -raṇi te. ¹⁰ B^d mahāsa-. ¹¹ B^d
 -dānassa ni-. ¹² B^d bhikkusa-. ¹³ C^d -dānassaphalaṃ. ¹⁴ B^d na patitṭhā. ¹⁵
 B^d adds mahābhogo pahūtavittapakaraṇo pahūtadhanadhaññasuvannaṇarajato. ¹⁶
 B^d adds cā. ¹⁷ B^d -lāyo. ¹⁸ B^d -etvā. ¹⁹ B^d -kādinaṃ. ²⁰ B^d pūrāpetvā.
²¹ B^d yāva a.-

āgacchāmi tāva me dānaṃ anupacchindantā¹ pavatteyyāthā²
 'ti vatvā dāsakammakaraparivuto chattaṃ ādāya upāhanāṃ
 āruyha majjhantikasamaye paṭṭanagāmābhimukho pāyāsi. Tasmiṃ
 khane Gandhamādane eko paccekabuddho āvajjitvā³ dhanā-
 5 haraṇatthāya gacchantāṃ disvā „mahāpuriso dhanāṃ āharitum
 gacchati, bhavissati nu kho assa samudde antarāyo no“ ti
 āvajjitvā „bhavissatīti“ nātvā „essa maṃ disvā chattaṃ ca
 upāhanāṃ ca mayhaṃ datvā upāhanadānanissandena⁴ sṇṇudde
 bhinnāya nāvāya paṭiṭṭhaṃ lēbhissati, karissāmi 'ssa' anuggahan⁵
 10 ti⁶ ākāsenāgantvā tassāvidūre otarītvā caṇḍavātātape aṅgāra-
 santharasadisam uṇhavalukam maddanto tassābhimukho⁷
 āgañchi⁸. So taṃ disvā va „puññakkhettaṃ me āgataṃ, ajja
 mayā ettha bijaṃ⁹ ropetum vaṭṭatīti“ tatṭhacitto vegena taṃ¹⁰
 upasaṃkannītvā vanditvā „bhante mayhaṃ anuggahatthāya¹¹
 15 thokaṃ maggā okkamma imaṃ rukkhāmūlaṃ upagacchathā¹²
 'ti vatvā tasmiṃ rukkhāmūlaṃ¹³ upasaṃkamante¹⁴ rukkhāmūle
 vālukaṃ ussāpetvā uttarāsamaṃ paññāpetvā¹⁵ paccekabuddhaṃ
 nisīdāpetvā vāsitarissāvitenā udakena pāde dhovītvā gandha-
 telena makkhetvā attano upāhanā omuñcitvā puñchitvā¹⁶
 20 gandhatelena makkhetvā tassa paṭimuñcitvā¹⁷ „bhante imā
 upāhanā āruyha chattaṃ matthake katvā gacchathā“ 'ti chat-
 tupāhanāṃ¹⁸ adāsi. So tassānuggahatthāya¹⁹ taṃ²⁰ gahetvā
 pasādasamvaddhanatthaṃ²¹ passantass' ev' assa uppatitvā Gan-
 dhamādanam evāgamāsi²². B. pi taṃ disvā ativiya pasannacitto
 25 paṭṭanaṃ gantvā nāvaṃ abhirūhi. Ath' assa mahāsamuddaṃ
 paṭipannassa sattame divase nāvā vivaram adāsi, udakaṃ
 ussīñcitum nāsakkhimsu. Mahājano maraṇabhayaabhīto attano
 attano devatā namassitvā mahāviraṇaṃ viravī. M. ekaṃ

¹ C^o -echindāntā, B^d -echinditva. ² B^d -jje-. ³ B^d -dānassa ni-. ⁴ C^o ssam.
 C^o ss ⁵ B^d tassa a-. ⁶ B^k āgacchi. ⁷ B^d dānabijam. ⁸ C^o nañ, B^d omits tañ.
⁹ B^d -lanatthaya ¹⁰ B^d . le. ¹¹ B^d -sañkamante. ¹² B^d paññā-, ¹³ B^d pucchi-.
¹⁴ B^d pati- ¹⁵ B^d -ttañ upā-. ¹⁶ B^d tassa a-. ¹⁷ C^o pā-, B^d vaṭṭha-. ¹⁸ B^d eva a-.

upaṭṭhākaṃ gahetvā sakalasarīraṃ telena makkhetvā sappinā
 *saddhiṃ sakkharacūṇaṃ yāvadatthaṃ khāditvā tam pi¹ khā-
 dāpetvā tena² saddhiṃ kūpakayaṭṭhimatthakaṃ āruyha „imāya
 disāya amhākaṃ nagaraṃ“ ti disaṃ vavatthapetvā maccha-
 kacchapaparipanthato attānaṃ mocento tena³ saddhiṃ usabha- 5
 mattaṃ atikkamitvā pati. Mahājano vināsaṃ pāpuṇi. M. pana
 upaṭṭhākena saddhiṃ samuddaṃ taritum ārabhi. Tassa taran-
 tassa⁴ eva satta⁵ divasā gatā⁶. So tasmim pi kāle loṇodakena
 mukhaṃ vikkhāletvā uposathiko aḥosi yeva. Tadā pana catūhi
 lokapālehi Maṇimekhalā nāma devatā⁷ „sace⁸ nāvāya bhinnāya 10
 tisaṇaṇagatā⁹ vā sīlasampannā vā mātāpitidevatā vā¹⁰ manussā
 dukkhappattā¹¹ honti te rakkheyyāsīti“ samudde ārakkhathāya¹²
 ṭhapitā hoti. Sā attāno issariyena sattāhaṃ pamajjitvā sat-
 tame divase samuddaṃ oloketi sīlācārayuttaṃ¹³ Saṃkhabrah-
 maṇaṃ disvā „imassa sattaṃ¹⁴ divaso¹⁵ samudde patitassa, 15
 sace amarissa¹⁶ ativiya gārayhā¹⁷ abhavissaṃ“ ti¹⁸ saṃviggā-
 mānasā¹⁹ ekaṃ suvaṇṇapātīm nānaggarasassa²⁰ dibbabhojanassa
 pūretvā vātavegena tattha gantvā tassa purato ākāse ṭhatvā
 „brāhmaṇa tvaṃ sattāhaṃ nirāhāro, imaṃ dibbabhojanaṃ
 bhūṇjā“ ti²¹ āha. So taṃ oloketvā²² „apanehi tava bhattaṃ, 20
 ahaṃ uposathiko“ ti²³. Ath’ assa upaṭṭhāko pacchato āgac-
 chanto devataṃ adisvā saddam eva sutvā „ayam brāhmaṇo
 pakatisukhumālo sattāhaṃ nirāhāratāya dukkhito maraṇabhaya-
 vilapati maññe, assāsissāmi²⁴ naṃ“ ti cintetvā paṭhamāṃ gāthāṃ
 āha:

1. Bahussuto sutadhammo si Saṃkha,

25

ditṭhā tayā samaṇabrāhmaṇā ca,

¹ Ck^h hi. ² B^d upaṭṭhākena. ³ Ck^h tassa, B^d sattaṃ. ⁴ B^d divaso jāto. ⁵ B^d devadhitā. ⁶ B^d has added samudde. ⁷ B^d -naṃga-. ⁸ B^d -pitu devatā vā tathā corr. to -pitupaṭṭhāka vā tathā. ⁹ B^d -kkhanatthaya. ¹⁰ B^d -rasaṃyu-. ¹¹ Ck^h -e. ¹² B^d sace so marissati. ¹³ B^d -reyhaṃ me. ¹⁴ B^d bhavissati ti. ¹⁵ B^d -mānahadayaṃ butvā. ¹⁶ B^d -rasa. ¹⁷ Ck^h jati, C^v -jāni corr. to -jāti? ¹⁸ B^d ullo-. ¹⁹ [B] adds āha. ²⁰ so all three MSS.

ath' akkhane dassayase vilāpaṃ,
añño nu ko te paṭimantako¹ mayā ti. 24.

Tattha sutadhammo ti dhammo pi tayā dhammikasamaṇabrāhmaṇānaṃ
santike suto. diṭṭhā ti tesaṃ paccaye dadantena veyyāvaccāni karontena
5 dhammikasamaṇabrāhmaṇā tayā diṭṭhā, evaṃ akaronto hi passanto pi te na
passati yeva, athakkhane ti atha akkhane sallapantassa kassaci abhāvena
vacanassa anokāse, dassayase ti ahaṃ uposathiko ti vadanto vilāpaṃ
dassesi², paṭimantako¹ ti mayā añño ko tava paṭimantako¹ pativacanādayako¹,
kiṃkāraṇā evaṃ vippalapasi

10 So tassa vacanaṃ sutvā „imassa sā³ devatā na paññāyati
maññe“ ti cintetvā „samma nāhaṃ maraṇassa bhāyāmi, atthi
pana me añño paṭimantako¹“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Subbhu subhā⁴ suppaṭimuttakambu
paggayha sovaṇṇamayāya pātiyā

15 bhuñjassu bhattaṃ iti maṃ vadeti,
saddhā cittaṃ tam ahaṃ no ti brūṃti. 25.

Tattha subbhū⁵ ti subhamukhā⁵, subhā ti pasadika uttamarūpadharā,
suppaṭimuttakambū⁶ ti patimuttasuvanālamkāṇā, paggayhā⁷ ti suvaṇṇa-
pātiya bhattaṃ gahetvā ukkhipitvā, saddhā cittaṃ ti saddha c'eva⁸ tūttacitta
20 ca⁷, saddhaṃ⁹ cittaṃ⁹ ti pi pāho, tass' attho: saddhaṃ¹⁰ ti saddahantaṃ¹¹, cit-
tan ti tūttacittam, tamahaṃ no tīti¹² tam ahaṃ¹³ devataṃ uposathikatta
patikkhipanto no ti brūmi¹⁴, na vippalapāmi samma¹⁵ ti.

Ath' assa so tatiyaṃ gātham āha:

25 3. Etādisaṃ brāhmaṇa disva yakkhaṃ
puccheyya poso sukham āsasāno¹⁵,
utthehi, naṃ¹⁶ pañjalik' ābhupucchā:
devī nu si¹⁷ tvaṃ uda mānusi nū¹⁸ ti. 16.

Tattha sukhamāsasāno¹⁸ ti etādisaṃ yakkhaṃ disvā attano sukhaṃ
āśīṇsanto paṇḍito puriso amhūkaṃ sukhaṃ bhavissati na bhavissatīti puccheyya.
30 utthehi itī udakato utthānakāraṃ dassento utthaha¹⁹, pañjalikābhupucchā²⁰ ti²⁰

¹ Bā pati-. ² C' -ti. ³ Bā omits sā. ⁴ Bf subbhā subhā, Bā subhamukhā in the place of s. ⁵ so Ck* for -mukā? Bā tattha subhamukha ti. ⁶ Bā veca. ⁷ Ck ti. ⁸ Ck Bā -saddha ⁹ Ck citta ¹⁰ Ck Bā saddhā ¹¹ Ck saddhahatthaṃ. ¹² Ck devataṃ no tīti tamahaṃ devataṃ no tīti in the place of tamahaṃ notīti. ¹³ subbhū - - - - - tamahaṃ wanting in C*. ¹⁴ Bā -miti. ¹⁵ Bā āsasāno, Bf āśīṇsāno. ¹⁶ Ck tam. ¹⁷ Ck si. ¹⁸ Bā āsamāno. ¹⁹ Bā utthehi tam. ²⁰ Bā adds sa.

pañjaliko hutvā abhipucchā, uda mānusi nū 'ti udāhu mahiddhikā siddhatapā¹
mānusi tvaṇ ti.

B. „yuttaṃ kathesīti“ taṃ pucchanto catutthaṃ gātham āha :

4. Yaṃ tvaṃ sukheṇābhisamekkhase maṃ²

bhuñjassu bhattaṃ iti maṃ vadesi

5

* pucchāmi taṃ nāri mahānubhāve :

devī nu si³ tvaṃ uda mānusi nū 'ti. 27.

Tattha yaṃ tvaṇ ti yasmā tvaṃ sukheṇa maṃ abhisamekkhase piyacak-
khūhi oḷkesi, pucchāmi tau ti tena kāraṇena taṃ pucchāmi

Tato devatā dve gāthā abhāsi :

10

5. Devī ahaṃ Saṃkha mahānubhāvā

idhāgatā sāgaravārimajjhe⁴

anukampikā no ca paduṭṭhacittā,

tav' eva⁵ atthāya idhāgatāsmi⁶. 28.

6. Idh' annapānaṃ sayanāsanaṃ ca

15

yānāni nānā vividhāni⁷ Saṃkha

sabbassa ty-āhaṃ paṭipādayāmi⁸

yaṃ kiñci tuyhaṃ manasābhipatthitan ti. 29.

Tattha idhā 'ti imasmiṃ samudda, nānā vividhānī⁹ bahūni ca
anekappakārāni ca batthiyānaassayānādīni atthi, sabbassa tyāhaṇ ti tassa¹⁰ 20
annapānādino sabbassa sāmikāni katvā taṃ te annapānādīni paṭipādayāmi dadāmi.
yaṃ kiñci aññaṃ pi yaṃ kiñci tava manasā icchitaṃ sabbaṃ te dammiti.

Taṃ sutvā M. „ayaṃ devatā¹¹ samuddapiṭṭhe mayhaṃ
'idaṇ c' 'idaṇ ca dammiti' vadati, kiṃ nu kho esā¹² mayā katena
puññakammena dātukāma udāhu attano balena, pucchissāmi¹³ 25
tāva naṃ¹⁴ ti cintetvā pucchanto sattamaṃ gātham āha :

7. Yaṃ kiñci yitthaṃ va¹⁵ hutaṃ va¹⁶ mayhaṃ

sabbassa no issarā tvaṃ sugatte¹⁷,

suḥṣoṇi subbhuru¹⁸ vilākamajjhe

* kissa me kammaṃ ayaṃ vipāko ti. 30.

30

¹ Bd si tvaṃ atha. ² Cks tvaṃ. ³ Cks si. ⁴ Bd sālapādīmajjhe. ⁵ Cks tameva,
Bd tatheva, B/ bhaveva. ⁶ Cks -gatosmiṃ, Bd -gatāsmiṃ. ⁷ Bd vidhā-, B/ nā
vidhā-. ⁸ Cks -ma, B/ -dessāmi. ⁹ all three MSS. vidhā-. ¹⁰ Bd tassa. ¹¹
Bd devadhītā. ¹² Cks esa. ¹³ Ck omits va, C^s has ba, Bds/ ca. ¹⁴ Bds/ ca. ¹⁵
Bd sabhatte. ¹⁶ Bd subbhamasu, B/ subbhamu.

Tattha yitṭhan ti dānavasena yojitañ. hutān ti āhunapāhunavaṣeṇa
dinnāñ, sabbassa no issarā tvañ ti tassa anihākam puññakammassa sabbassa
tvañ issarā, imassa ayañ vipāko imassa ayañ¹ ti janitun, samatthā ti attho,
sussaniti sundaraūrulakkhaṇe, subbhurū 'ti² sundarabhamuke, suvilaka-
5 majjhe³ ti suṭṭhuvilaggitanumajjhe. kissa me ti⁴ mayā katakammesu katara-
kammassāyañ⁵ vipāko yenāhañ appatitthe samudde patitthañ labhāmiti.

Tañ sutvā devatā „ayañ brāhmaṇo yañ⁶ kusalakammañ
katañ tañ mañ⁷ 'na jānātīti' saññāya" pucchati maññe,
kathessāmi dāni 'ssā⁸ 'ti kathenti⁹ atṭhamañ gātham āha:

- 10   8. Ghamme pathe brāhmaṇa ekabhikkhūñ
          ugghatṭhapādāñ¹⁰ tasitam kilantañ
          paṭipādayi Saṅkha upāhanāhi¹¹,
          sā¹² dakkhiṇā kāmādūhā t'v' ajjā 'ti. 31.

Tattha ekabhikkhūñ ti tañ paccekabuddhañ sandhāyāha, ugghatṭha-
15 pādāñ¹³ ti ubhavadukāya ghatṭhapadāñ¹⁴, tasitañ ti pipasitañ, paṭipādayi
paṭipadesi yojesi¹⁵. kāmādūha ti sabbakāmadāyikā

M. etañ¹⁶ sutvā¹⁷ „evarūpe pi nāma appatitṭhe mahā-
samudde mayā dinnāñ upāhanadānañ mama sabbakāmadadañ
jātañ, aho sudinnañ me paccekabuddhassa dānañ¹⁸ ti tuṭṭha-
20 citto navamañ gātham āha:

9. Sā hotu nāvā phalakūpapannā
          anavassutā erakavātayuttā.
          aññassa yāpassa na h' atthi bhūmi,
          ajj' eva mañ Moliniñ pāpayassū 'ti. 32.

25   Tass' attho. devate evaṃ sante mayhañ ekañ nāvāñ māpehi, khuddikāñ¹⁹
pana ekadonikāñ²⁰ nāvāñ mā²⁰ māpehi. yañ pana māpesi²¹ sa hotu nāvā bahubhi
susibbitehi²² phalakehi upapannā udakapavesanābhāvena²³ anavassutā erakena

¹ Cks imissāyañ   ² Bḍ subbhamuti.   ³ read: -bhamu, kesu: vi-?   ⁴ Cks
add kissa.   ⁵ Bḍ -massa ayañ   ⁶ Bḍ yante.   ⁷ Bḍ kammam.   ⁸ Bḍ paññayā.   ⁹
all three MSS. -ti   ¹⁰ Bḍ -tta-. Bḍ ugghatṭhapā-.   ¹¹ Bḍf -nāni.   ¹² Bḍ dasa
¹³ Bḍ -ā-.   ¹⁴ Ck ghaṭṭa-, Bḍ ghatṭhitapa-.   ¹⁵ Bḍ yojesiṭi attho, Cks add na
mama sabbakāmadadañ jātañ   ¹⁶ C² tañ   ¹⁷ Bḍ tañ sutvā mahāsatto.   ¹⁸
Bḍ -dā-.   ¹⁹ Bḍ -kappamānañ.   ²⁰ alt three MSS. omit mā.   ²¹ Bḍ -peṇṇasi.
²² Cks -siddhi-.   ²³ Bḍ -nassābhi-.

sammā gahetvā gacchantena¹ vātena yuttā, thapetvā hi nāvāni² aññassa yānassa³ ettha bhūmi n' atthi, tāya pana nāvāya⁴ mañ' ajj' eva Molinīnagarāni pāpayā⁵ 'ti.

Devatā⁶ tassa vacanam' sutvā tuṭṭhacittā sattaratanamayāni nāvāni māpesi, sā dīghato atṭhausabhā ahosi, vitthārato catu-sabhā⁷, gambhīrato vīsatiyattṭhikā, tassā indanīlamayā tayo⁸ kūpakā, sovaṇṇamayāni yottāni, rajatamayāni⁹ sītāni, sovaṇṇamayān' eva¹⁰ phiyārittāni¹⁰ ahesum. Devatā tam nāvāni sattan-nāni¹¹ ratanānaṃ pūretvā brāhmaṇāni ālingitvā alanikatanāvāya āropesi, upatṭhākaṃ pan' assa nā olokesi, brāhmaṇo attanā katakalyāṇato tassa pattin adāsi, so anumodi, tadā devatā tam¹² 10
ālingitvā nāvāya patiṭṭhāpesi. Atha naṃ nāvāni Molinī-nagarāni netvā brāhmaṇassa ghare dhanāni patiṭṭhāpetvā attano vasanatṭhānam eva agāmāsi.

Satthā abhisambuddho hutvā

1. Sā tattha vittā¹² sumanā patitā
nāvāni sucittāni abhinimminivā¹³
ādāya Saṃkhaṇi purisena saddhim
upānayi nagarāni sādhumman ti 33.

15

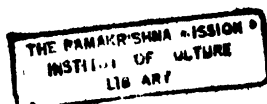
imaṃ osānagātham abhāsi.

Tattha sā ti bhikkhave sā devatā tattha samuddamajhe tassa vacanāni¹⁴ 20
sutva vittisaṃkhātāya pīṭiyā samannāgatattā vittā¹⁴, sumanā ti¹⁵ sunda-
ramanā¹⁶ pāmujjena patitacitta hutvā citraṃ¹⁷ nāvāni nimminivā¹⁸ tam¹⁹
brahmaṇāni paricārakena²⁰ saddhim ādāya sādhummanāni atiramanīyāni nagarāni
upānayi.

Brāhmaṇo pi yāvajīvaṃ aparimitadhanam²¹ geham ajjhā- 25
vasanto dānaṃ datvā sīlaṃ rakkhitvā āyupariyosāne²² sapariso
devanagarāni pūresi²³.

¹ Cks -tenā. ² Cks nāvā, Bā dibbanāvāni. ³ Cks omit yānassa. ⁴ Bā nāvāya
corr. to dibbanā-. ⁵ Bā pāpayassu. ⁶ Bā devatā corr. to devadhītā. ⁷ Cks
catuttha us-. ⁸ Cks -yā, ⁹ Bā -yāni ca. ¹⁰ Cks piyā-. ¹¹ Bā nañ. ¹² Ck
vitthā, Bā tuṭṭhacitta in the place of tattha vittā. ¹³ Ck -nimminivā. ¹⁴ Bā
cittā corr. to tūthacittā. ¹⁵ Bā has added sumanā ti, Cks omit them. ¹⁶ Ck
sundaramanā, Bā sundaramanā. ¹⁷ Bā vicitra. ¹⁸ Ck nimminivā. ¹⁹ Bā omits
tam. ²⁰ Bā -rik-. ²¹ Bā amita- ²² Bā jīvitapa-. ²³ Bā paripū-.

10 B499

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne upāsako sotāpattiphale patitthahi): „Tadā devatā¹ Uppalavannā ahoṣi, puriso² Ānando, Saṃkhabrahmaṇo aham evā“³ ti. Saṃkha-jātakaṃ⁴.

5. Cullabodhi-jātaka.

- 5 Yo te imaṃ visālakkhin ti. Idam S. J. v. ekaṃ kodha-
nam ā. k. So kira bhikkhu niyyānikasāsane pabbajitvāpi kodhaṃ
niggahetum nāsakkhi, kodhano ahoṣi upāyāsabahuḷo, appam pi vutto
samāno abhiṣajji kuppi vyāpajji patitthiyi⁵. S. tassa kodhanabhāvaṃ⁶
suvā pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ kodhano“⁷, ti⁸ pucchitvā
10 „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu, kodho nāma vāretabbo, evarūpo
hi idhaloke ca paraloke ca anattakārako nāma n’ atthi⁹, tvaṃ¹⁰ nikkod-
dhassa Sambuddhassa sāsane pabbajitvā kasmā kujjhasi. porāṇakapaṇḍitā
bāhiraāsane pabbajitvāpi kodhaṃ na karimsu“¹¹ ti vatvā a. ā.:

- A. B. Br. r. k. aññatarasmiṃ Kāsinigame¹² eko brāhmaṇo
15 addho mahaddhano mahābhogo aputtako ahoṣi, tassa brāhmaṇi
puttaṃ patthesi. Tadā Bodhisatto Brahmaloḷā cavitvā tassa
brāhmaṇiyā¹³ kucchiyaṃ nibbatti, tassa nāmagahaṇadivāse
Bodhikumāro ti nāmaṃ karimsu. Tassa vayappattakāle Takka-
silaṃ gantvā sabbasippāni uggahetvā paccāgatassa aniccha-
20 mānass’ eva mātāpitāro samajātikakulā¹⁴ kumārikaṃ ānesuṃ.
Sāpi Brahmaloḷā cutā va uttamarūpadharā devaccharapaṭibhāgā.
Tesaṃ anicchamānānaṃ nēva aññamaññaṃ āvāhavivāhaṃ karimsu.
Ubhinnaṃ pi¹⁵ pana tesaṃ kilesasamudācāro nāma na bhūtapubbo,
saṃrāgavasena¹⁶ aññamaññaṃ olokanāṃ nāma nāhoṣi¹⁷, su-
25 pinena¹⁸ pi nehi¹⁹ methunadhammo nāma na diṭṭhapubbo, evaṃ
parisuddhasilā, ahesuṃ. Athāparabhāge M. mātāpitūsu kālaka-
tesu²⁰ tesaṃ sarīrakiccaṃ katvā taṃ pakkosivā „bhāde tvaṃ

¹ B^d devata corr. to devadhita ² B^d upābhākaṇu-. ³ B^d adds catuttham. ⁴ C^k -tthiyi, B^d patiṭṭhasi, B^s patiṭṭhayi. ⁵ C^k kodhabhā-. ⁶ B^d has added āi. ⁷ B^d adds taṃ. ⁸ B^d has crossed out nāma natthi. ⁹ C^k omits tvaṃ. ¹⁰ B^d kāsikani-. ¹¹ B^d tassa, omitting brāhmaṇiyā. ¹² C^s -ka- corr. to -kā-, B^d samānājātikā-. ¹³ B^d -nam, omitting pi. ¹⁴ B^d sarā-. ¹⁵ C^k nahosi. ¹⁶ B^d -ine-. ¹⁷ B^d omits nehi ¹⁸ B^d kālāni-.

imam asitikoṭidhanam gahetvā sukhena jīvāhīti¹ āha¹. „Tvam
 pana ayyaputtā²“ ti. „Mayham dhanena kiccaṃ n’ atthi, Hima-
 vantapadesam pavisitvā pabbajitvā attano patitṭham karissāmīti³.
 „Kim pana ayyaputta pabbajjā nāma purisānam yeva⁴ vaṭṭatīti⁵.
 „Itthīnam pi vaṭṭati bhadde⁶“ ti. „Tena hi aham tayā chaḍḍi- 5
 takhelapiṇḍam⁷ na gaṇhissāmi⁸, mayham pi dhanena kiccaṃ
 n’ atthi, aham pi pabbajissāmīti⁹. „Sādhū bhadde¹⁰“ ti. Ubho
 pi¹¹ mahādānam datvā nikkhamitvā ramaṇīye bhūmibhāge assa-
 mam katvā pabbajitvā nūchāphalāphalehi¹² yāpento¹³ tattha
 dasamattāni samvaccharāni vasiṃsu, jhānam pana nesaṃ na 10
 tāva uppajjaṇi. Te tattha pabbajjāsukhen¹⁴ eva dasasamvaccharam
 vasitvā loṇambilasevanatthāya janapadacārikam¹⁵ carantā anu-
 pubbena Bārāṇasim pātvā rājuyyāne vasiṃsu. Ath’ ekadivasam
 rājā uyyānapalāni paṇṇākāram ādāya āgataṃ disvā „uyyāna-
 kilikam¹⁶ kilissāma, uyyānam sodhelīti¹⁷“ vatvā tena sodhitasajji- 20
 tam¹⁸ uyyānam mahantena parivārena agamāsi. Tasmiṃ khape
 te ubho pi janā uyyānassa ekasmiṃ passe pabbajjāsukhena
 vītināmentā nisinnā honti. Atha rājā uyyāne vicaranto te ubho
 nisinnake disvā paramapāsādikaṃ uttamarūpadharam parib-
 bājikaṃ¹⁹ olokeno paṭibaddhacitto ahoṣi. So kilesavasena 25
 kampanto „pucchissāmi tāva ‘ayam paribbājikā imassa kim
 hotīti²⁰“ Bodhisattaṃ upasamkamitvā „pabbajita ayam te parib-
 bājikā kim hotīti²¹“ pucchi. „Mahārāja, kiñci na hoti, kevaḷam
 ekapabbajjāya pabbajitā, api²² kho pana me gihikāle pāda-
 paricārikā ahoṣiti²³. Tam sutvā rājā „ayam kir’ etassa kiñci 30
 na hoti, api²⁴ kho pana gihikāle pādaparcārikā kir’ assa ahoṣi,
 sace panāham imam issariyabalena gahetvā gaccheyyam kin
 nu kho ēsa karissati, parigaṇhāmi²⁵ tāva nan²⁶“ ti²⁷ cintetvā
 upasamkamitvā paṭhamam gātham āha:

¹ B^d has added kin karissatha tumhe, and scratched out tvam; so reads B^e
 also. ² B^d -naññeva. ³ C^k chaḍḍhi-. ⁴ C^k -mīti. ⁵ B^d has added jānā,
⁶ C^k uccāpha-. ⁷ B^e uccācariyāyaṃ pha-, B^e uñchāriyā pha-. ⁸ so all three MSS.
⁹ B^d -kañ. ¹⁰ B^d -kilam. ¹¹ B^d susodhitam sus-. ¹² C^k add disvā. ¹³ B^d
 add ca. ¹⁴ B^d parigaṇhissāmi. ¹⁵ C^k tāvanti.

1. Yo te imaṃ visālakkhiṃ piyaṃ sammillabhāsiniṃ¹
ādāya balā gaccheyya kiṃ nu kayirāsi brāhmaṇā² 'ti. 34.

Tattha sammillabhāsiniṃ¹ ti mandahasitabhāsiniṃ², balā gaccheyya³
'ti balakkārena ādāya gaccheyya, kiṃ nu kayirāsīti tassa tvaṃ brāhmaṇa kiṃ
5 kareyyāsīti.

Ath' assa kathaṃ sutvā M. dutiyaṃ gāthaṃ aha:

2. Uppajja⁴ me na mucceyya na me mucceyya jīvato⁵
rajaṃ va vipulā vuṭṭhi khippam eva nivāraye ti. 35.

Tass' attho: mahāraja sace imaṃ gahetvā gacchante kiṃci mama abbhau-
10 tare kopō uppajjeyya so me anto uppajjīva na mucceyya yāvāhaṃ jīvāmi tava
me na mucceyya, nāssa anto ghanasannivesena⁶ paṭiṭṭhatuṃ dasāmi, atha kho
yathā uppannaṃ rajaṃ vipulā meghavutthi khippam nivārayati⁷ tatha khippam
eva tam⁸ mettābhāvanaya niggaheva vāressāmi.

Evam M. sihanādaṃ nadi. Rājā paṇ' assa kathaṃ sutvāpi
15 andhabālātāya paṭibaddhaṃ attano cittaṃ nivāretuṃ asakkonto
aññataraṃ amaccaṃ ānāpesi: „imaṃ paribbājikaṃ rājanive-
sanaṃ nehīti“. So „sādhū“⁹ 'ti paṭisunitvā „adhammo loke vattati,
ayuttan“¹⁰ ti ādini vatvā paridevamānaṃ ñeva naṃ ādāya pāyāsi.
B. tassā paridevanasaddaṃ sutvā ekavāraṃ oloketvā puna na
20 olokesi. Tam rodantiṃ paridevantiṃ rājanivesanaṃ eva nayimsu.
So pi Bārāṇasirājā uyyāne papañcaṃ akatvā va siḡhaṃ gha-
raṃ¹¹ gantvā taṃ paribbājikaṃ pakkosāpetvā mahanteṇa yasena
nimantesi. Sā¹² yasassāguṇaṃ¹³ pabbajjāy' eva¹⁴ ca guṇaṃ
kathesi. Rājā kenaci pariyāyena tassā manaṃ alabhanto taṃ
25 ekasmiṃ gabbhe karitvā cintesi: „ayaṃ paribbajjika“¹⁵ evarūpaṃ
yasaṃ na icchatī, so pi tāpaso evarūpaṃ mātugāmam gahetvā gac-
chante¹⁶ kujjhītvā olokitamattam pi na akāsi, pabbajitā kho pana
bahumāyā honti, kiñci payojetvā anattam pi me¹⁷ kareyya,

¹ B^d f sammillabhāsī-. ² C^k mandanāhasitabhāsini, C^a manāhasitabhāsini, B^d
mandahasini. ³ C^s -jjā? B^d f -jje. ⁴ C^k jīvi. ⁵ B^d antogharassannivāsena.
⁶ C^k -yati, B^d -reti. ⁷ B^d naṃ. ⁸ B^d gharāṃ corr. to taraṃ. ⁹ B^d add
pana. ¹⁰ B^d yasassa ag-. ¹¹ B^d -jjāya eva. ¹² B^d adda silavati kalyāṇadhammā.
¹³ B^d -to. ¹⁴ B^d -mīti.

vacchāmi tāva, jānāmi¹⁴ 'kiñ karonto nisinno'¹⁵ ti saññhātum asak-
konto uyyānaṃ agamāsi. B. pi cīvaram sibbento¹ nisīdi. Rājā
mandaparivāro² va padasaddaṃ akaronto saṇikam upasaṃkami. B.
rājānaṃ anoloketvā cīvaram eva sibbi. Rājā „ayaṃ kujjhivā mayā
saddhiṃ na kathetīti³“ maññamāno „ayaṃ kūṭatāpaso 'kopassa'⁴ 5
uppajjitum na dassāmi, uppanne⁵ pi naṃ khippam eva niggaheṣṣā-
mīti' paṭhamam eva gajjitvā idāni kodhen' eva thaddho⁶ hutvā
mayā saddhiṃ na sallapatīti⁷“ saññāya tatiyaṃ gātham āha:

a. Yan nu pubbe vikatthittho⁷ baḷamhi va⁸ apassito⁹
sv-ājja¹⁰ tuṇhikkhako¹¹ dāni saṃghāṭim sibbam acchasīti. 36. 10

Tattha baḷamhi va⁸ apassito⁹ ti balanissito viya hutvā tuṇhikkhako¹²
ti kiñci avadanto, sibbam acchasīti sibbanto acchasi

Tam sutvā M. „ayaṃ rājā 'kodhavasena maṃ nālapatīti'
maññati¹³, kathessāmi dāni 'ssa uppannassa kodhassa vasaṃ
agatabhāvan'¹⁴ ti cintetvā catutthaṃ gātham āha: 15

4. Uppajji me, na mucceṭṭha, na me mucceyya¹⁵ jīvato,
rajaṃ va vipulā vuṭṭhi khippaṃ eva nivārayin¹⁶ ti. 37.

Tass' attho: mahārāja uppajji¹⁷ me, na na¹⁸ uppajji, na pana me muc-
ceṭṭha, nāssa paṭṭhayitvā¹⁹ hadaye thātuṃ adasiṃ, iti so mama jīvato na muc-
ceṭṭh' eva, rajaṃ va vipulā vuṭṭhi viya khippaṃ eva na nivārayin ti. 20

Tam sutvā rājā „kin nu kho esa kopam eva sandhāya
vadati udāhu aññaṃ kiñci sippaṃ²⁰ sandhāya kathesīti²¹, puc-
chissāmi tāva na²² ti cintetvā pucchanto pañcamaṃ gātham
āha:

5. Kin te uppajji no²² muccei, kin te no²³ muccei jīvato, 25
rajaṃ va vipulā vuṭṭhi katamaṃ tvaṃ nivārayiti. 38.

¹ B² sibbanto. ² C² mānāpari-, C² manapa- corr. to mānāpa-, B² manta-. B² manda-. ³ B² sallapasīti. ⁴ B² kodhassa. ⁵ B² -nam. ⁶ B² baddho ⁷ C² B² -kattittho, C² -katthittho corr. to -katthito, B² kattittho. ⁸ C² ca, B² baḷamhi. ⁹ C² -no. ¹⁰ B² svajja. ¹¹ C² -ikkako, B² ikkato, B² -ikato? R² -ikabho. ¹² C² ikkako, C² -ikkako corr. to -ikkhako, B² -ikkato. ¹³ B² maññeti. ¹⁴ C² -paṭṭhayitvā-. ¹⁵ B² mucceṭṭha, ¹⁶ B² -yi. ¹⁷ C² -jja ¹⁸ B² omits one na. ¹⁹ so C²; B² paṭṭhayitvā. ²⁰ C² omits sippaṃ. ²¹ C² kathesīti. ²² C² na. ²³ C² na, B² nā

Tattha kin te uppajji no¹ muccīti kin tava uppajji c' eva na ca mucci.

Tam sutvā B. „mahārāja, evaṃ kodho² anekādīnavo³ mahā-
vināsadāyako, eko mama uppajji uppannaṃ ca tam⁴ mettā-
5 bhāvanāya nivāresin“ ti kodhe ādinavaṃ kathento

6. Yamhi jāte na passati ajāte sādhu passati
so me uppajji no¹ mucci kodho dummedhagocaro. 39.

7. Yena jātena nandanti amittā dukkhamesino
so me uppajji no mucci kodho dummedhagocaro. 40.

10 8. Yasmiṃ ca jāyamānasmiṃ sadattham nāvabujjhati
so me uppajji no mucci kodho dummedhagocaro. 41.

9. Yenābhībhūto kusalam jāhati
parakkare vipulaṃ cāpi attham
sa bhīmaseno balavā pamaddī

15 kodho mahārāja na me anuccatha. 42.

10. Kaṭṭhasmiṃ manthamānasmiṃ¹ pāvako nāma jāyati,
tam eva kaṭṭham dahati⁶ yasmā so jāyate gini. 43.

11. Evaṃ mandassa posassa bālassa-m-avijānato⁷
sārambhā jāyate kodho, so pi ten' eva dayhati⁶. 44.

20 12. Aggīva tiṇakaṭṭhasmiṃ kodho yassa⁸ pavaddhati (Grimblot, 7
nīhiyati taṣṣa yaso kālapakkhe va candimā. 45. [S.P. p. 299.]

13. Anedho⁹ dhūmaketu va kodho yass' upasammati,
āpūراتi tassa yaso sukkapakkhe va candimā ti 46.

ime gāthā āha.

25 Tattha na passatīti attattham pi na passati pag eva parattham, sādhu
passatīti attatthaparattham¹⁰ ubhayattham¹¹ sādhu passati, dummedhagocaro
ti nippanānaṃ āharabhūto¹², dukkhamesino ti dukkham icchanta, sadattham
ti attano atthabhūtaṃ atthato c' eva dhammato ca vadāhiṃ¹³, parakkare ti
vipulam pi attham uppannam parato karoti, apanetha na me iminā attho ti
30 vadati, sa bhīmaseno ti so bhīmāya bhayaṇaniyā mahatiyā kilesa-

¹ Cks na ² Cks omit kodho. ³ Bd bahuādinavo. ⁴ Bd nam. ⁵ Bd mētha-, Bf madda-
nā-. ⁶ Bdf da-. ⁷ Bdf omit m. ⁸ Ck yassu, C² yassū. ⁹ Bd anidho, Bf aniddho.
¹⁰ Cks -ttha. ¹¹ Cks -tthe. ¹² Bds ādhāra-, Bd adds karoti. ¹³ Ck -i, C² -i, Bd buddhi.

senaya samannāgato¹. pammaddīti attano balavabhāvena² ulāre pi satte gahetvā
 attano vase karaṇena maddanasamattho, na me amuccathā 'ti mama santikā
 mokkham na labhi³. hadaye vā pana me khīraṃ⁴ viya muhuttaṃ dadhibhāvena
 na patitthiyyatthā⁵ 'ti attho, katthasmiṃ manthamānasmin⁶ 'ti aranisahite
 mathiyamāne⁷, matthamaṇasmin ti pi pātho, yasmā ti yato katthā jāyati tam⁸
 eva dahati, gijjīti aggi, bālassa mavijānato ti bālassa avijānantassa, sāram-
 bhā jāyate ti ahaṃ tvaṃ ti ākaḍḍhanavikaḍḍhanam karontassa kāraṇuttariya-
 lakkaṇasārambhā⁹ arañimattathanāya¹⁰ viya pavako kodho jāyati, so pi tenevā 'ti so
 pi bālo ten' eva kodhena kattham viya agginā jāyati¹¹, anedho¹² dhūmaketu
 vā 'ti arañdhano aggi viya, tassā 'ti tassa adhiवासanakhantiyā samannāgatassa¹³
 puggalassa sukkapakke¹⁴ cando viya laddho, yaso aparāparaṃ āpūraṃti.

Rājā M-ssa dhammakathaṃ sutvā tuṭṭho ekaṃ amaccaṃ
 ānāpetvā¹⁵ paribbājikaṃ ānāpetvā¹⁶ „bhante nikkodhatāpasa¹⁷,
 ubho pi tumhe pabbajjāsukhena vītināmentā idh' eva uyyāne
 vasatha, ahaṃ vo dhammikaṃ¹⁸ rakkhāvaraṇaguttiṃ¹⁹ karissāmī-
 ti“ vatvā khamāpetvā vanditvā pakkāmi. Te ubho pi tatth'
 eva vasiṃsu. Aparabhāge paribbājikā kalam akāsi. B. tassā
 kālakatāya Himavantam pavisitvā abhiññā ca samāpattiyo ca
 nibbattetvā²⁰ brahmavihāre bhāvetvā²¹ Brahmaloaka-parāyano
 ahosi.

20

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne kodhano
 bhikkhu anāgāmiphale patitṭhahi): „Tadā paribbājikā Rāhulamātā
 ahosi. rājā Anando. paribbājako ahaṃ evā“ 'ti. Cullabodhi-
 jātakaṃ.

6. Kaṇhadīpāyanajātaka.

Sattāhamevāhaṇ ti. Idam S. J. v. ekaṃ²² ukkaṇṭhita-
 bhikkhum ā. k. Vatthum Kusajātake āvibhavissati. S. tam
 bhikkhum „saccaṃ kira tvaṃ²³ ukkaṇṭhito“²⁴ ti pucchitvā „saccaṃ“

23

¹ B^d has added balavā. ² B^d balabhā-. ³ B^d patitṭhahitthā ⁴ B^d matha-
 ṇasmin? ⁵ B^d matthi-. ⁶ B^d ka-, C^{ks} -bho. ⁷ C^k arañim-, C^o arañim-. ⁸ B^d
 da-. ⁹ B^d anādhō. ¹⁰ C^{ks} add va ¹¹ C^k ānā-. ¹² B^d āharāpetvā. ¹³
 B^d adds te ¹⁴ B^d -ka. ¹⁵ B^d -caraṇa-. ¹⁶ B^d adds cattāro. ¹⁷ B^d omits
 ekaṃ. ¹⁸ B^d adds bhikkhu. ¹⁹ B^d adds eī

ti vutte „bhikkhu porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhhe bāhirakapabbajjāni pabbajitvā atirekapaṇṇāsavassāni anabhiratā brahmacariyaṃ carantā hirottappabhedabbayena attano ukkaṇṭhitabhāvaṃ kassaci na kathesuṃ, tvaṃ kasmā evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā mādisassa
5 garuno Buddhassa sammukhe thatvā catuparisaṃmajjhe ukkaṇṭhitabhāvaṃ āvikarosi, kimatthaṃ attano hirottappaṃ na rakkhassīti“
vatvā a. ā.:

A. Vamsaratthe¹ Kosambiyāṃ Kosambiko nāma rājā
rajjāni karesi. Tadā aññatarasmiṃ nigame dve brāhmaṇā
10 asitikotidhanavibhavā aññamaññaṃ piyasahāyakā kāmesu
dosāni disvā mahādānaṃ pavattetvā ubho pi kāme pahāya
mahājanassa rodantassa paridevantassa² nikkhamitvā Himavanta-
padese assamapadaṃ katvā pabbajitvā uñchācariyāya³
vanamūlaphalāphalena yāpentā⁴ paṇṇāsavassāni⁵ vasiṃsu, jhānaṃ
15 uppādetuṃ nāsakkhiṃsu⁶. Te paṇṇāsavassaccayena lonambilase-
vanatthāya janapadaṃ carantā Kāsiratthaṃ⁷ pāpuṃsu.
Tatr⁸ ekasmiṃ⁹ nigamagāme¹⁰ Dipāyanatāpasassa gihisahāyo¹¹
Maṇḍavyo¹² nāma atthi. Te ubho pi tassa santikaṃ agamaṃsu.
So te disvā va attamano¹³ paṇṇasālaṃ karetvā ubho
20 pi catūhi paccayehi upaṭṭhahi. Te tattha tīni cattāri vassāni
vasitvā taṃ āpucchitvā cārikaṃ carantā Bārāṇasīni patvā Ati-
muttakasūsāne¹⁴ vasiṃsu. Tattha Dipāyano yathābhīraṇaṃ
vihāritvā puna tass¹⁵ eva sahāyakassa santikaṃ gato. Maṇḍavya-
tāpaso¹⁶ tatth¹⁷ eva vasi. Ath¹⁸ ekadivasaṃ eko coro antonagare
25 corikaṃ katvā dhanarāsīni¹⁹ ādāya nikkhamanto „coro“ ti ñatvā
paṭibuddhehi gharasāmihehi c²⁰ eva ārakkhamanussehi ca anu-
baddho²¹ niddhamanena nikkhamitvā vegena susānaṃ pavisitvā
tāpasassa paṇṇasāladvāre bhaṇḍikaṃ chaḍḍetvā²² paḷāyi. Dhana-
sāmikā²³ bhaṇḍikaṃ disvā „are dutṭhajaṭila tvaṃ rattim corikaṃ

¹ B¹ vamsaratthe, B² vamsika-. ² B¹ -tasseva. ³ C¹ B¹ ucchā-. ⁴ C¹ -to. ⁵ B¹ -ssāni. ⁶ B¹ na-. ⁷ B¹ kāsikara-. ⁸ B¹ samipā-. ⁹ B¹ tatra tasmiṃ. ¹⁰ B¹ nigame. ¹¹ C¹ gihī-, B¹ hīhi-. ¹² C¹ maṇḍabba, C¹ B¹ -byo. ¹³ C¹ attano. ¹⁴ C¹ -kam-, B¹ adhimuttika-? ¹⁵ B¹ -bya- ¹⁶ C¹ dhanasāpaṇi, B¹ dhanasaraṇi. ¹⁷ B¹ -landhanto. ¹⁸ C¹ chaḍḍhe- ¹⁹ B¹ manussā

katva divā tāpasarūpena carasīti¹ tajjetvā pothetvā taṁ ādāya
 netvā rañño dassayīṃsu. Rājā anupaparikkhitvā va „gacchatha,
 naṁ sūle uttāsethā“² ti āha. Taṁ susānaṁ netvā khadira-
 sūlaṁ³ āropayīṃsu. Tāpasassa sarīre sūlaṁ na pavisati. Tato
 nimbasūlaṁ āharīṃsu, taṁ pi na pavisati. Ayasūlaṁ⁴ āharīṃsu, 5
 taṁ pi na pavisati. Tāpaso „kin nu kho me pubbakamman“⁵
 ti olokesi. Ath' assa jātissaraññaṇaṁ uppajji, tena pubbakam-
 maṁ⁶ olokeno addasa⁷. Kiṁ pan' assa pubbakamman ti:
 Koviḷārasūle makkhikāvedhanaṁ⁸. So kira purimabhava vad-
 dhakiputto⁹ hutvā pitu rukkhatacchanatṭhānaṁ gantvā ekaṁ 10
 makkhikaṁ gahetvā koviḷārasakalikāya¹⁰ sūle viya¹¹ vijjhi. Tam
 ṇaṁ pāpaṁ¹² imaṁ ṭhānaṁ patvā gaṇhi. So¹³ „na sakkā ito
 pāpā¹⁴ muccitun“ ti ātvā rājapurise āha: „sace maṁ sūle
 uttāsetukam“ attha¹⁵ koviḷārasūlaṁ āharathā¹⁶ ti. Te tatthā
 katvā taṁ sūle uttāsetvā ārakkhaṁ datvā pakkamiṃsu. Ārak- 15
 khikā paṭicchannā hutvā tassa santikaṁ āgacchante olokenti.
 Tadā Dīpāyano „ciraditṭho¹⁷ me sahāyo“ ti Maṇḍavyassa¹⁸ san-
 tikaṁ āgacchanto „sūle uttāsito“ ti taṁ divasaṁ ñeva antarā-
 magge sutvā taṁ ṭhānaṁ gantvā ekamantaṁ ṭhito „kiṁ samma
 kāraṇaṁ sīti“ pucchitvā „akāraṇaṁ mhi“¹⁹ vutte „attano mano- 20
 padosaṁ rakkhituṁ sakkhi na sakkhīti“ pucchī. „Samma yehi
 ahaṁ gahito n'eva tesaṁ na rañño upari mayhaṁ manopadoso
 atthīti“²⁰. „Evaṁ sante tādisassa sīlavato chāyā mayhaṁ sukhā“
 ti vatvā Dīpāyano sūlaṁ nissāya nisīdi²¹. Ath' assa sarīre
 Maṇḍavyassa sarīrato lohitabindūni patīṇsu, tāni suvaṇṇavappa- 25
 sarīre²² patitapatitāni sukkhitvā kālakāni sampajjiṃsu, tato paṭ-
 ṭhāya ca so Kanhadīpāyano nāma ahosi. So sabbarattinī tatth' eva
 nisīdi. Rājadhivase ārakkhapurisā gantvā taṁ pavattinī rañño
 ārocesuṁ. Rājā „anisāmetvā va²³ me katan“ ti vegena tattha

¹ Bds -le   ² Bd tato aya-.   ³ Ck -si   ⁴ Cks -vedanaṁ.   ⁵ Ck -kī-   ⁶ B^s
 -salākaya?   ⁷ Bd omits viya   ⁸ Bds pāpakamman.   ⁹ Bd adds taṁ.   ¹⁰ Bd adds
 mayā.   ¹¹ Bd -kāmāttha.   ¹² Bd ciram-.   ¹³ Bd -byassa.   ¹⁴ Bd -dati.   ¹⁵ Bd
 -vanhe-.   ¹⁶ Bd omits va.

gantvā „pabbajita kasmā sūlaṃ nissāya nisinno sīti“¹ Dīpāyanānaṃ
 pucchi. „Mahārāja imaṃ tāpasam rakkhanto nisinno 'smi',
 kiṃ pana tvaṃ imassa kārakabhāvaṃ vā akāṛakabhāvaṃ vā
 ñatvā evaṃ karosīti“². So kammassa asodhitabhāvaṃ ācikkhi.
 5 Ath' assa so „mahārāja raññā nāma nisammakārīnā bhavittabbaṃ,
 'alaso gihī' bhogakāmo' na sādhu“³ 'ti ādīni vatvā dham-
 maṃ desesi. Rājā Maṇḍavyassa niddosabhāvaṃ ñatvā „sūlaṃ
 harathā“⁴ 'ti ānāpesi. Sūlaṃ harantā haritum na sakkhimsu.
 Maṇḍavyo āha: „mahārāja, ahaṃ pubbe katakammadosena eva-
 10 rūpaṃ ayasam⁵ patto, mama sarirato sūlaṃ haritum na sakkā,
 sace pi mayhaṃ jīvitam dātukāmo kakacaṃ⁶ āharāpetvā imani
 sūlaṃ cammasamam⁷ chindāpehīti“⁸. Rājā tathā kāresi. Anta-
 sarīre sūlo anto yeva ahosi. Tadā kira so sukhumaṃ sakalika-
 hīraṃ⁹ gahetvā makkhikāya vaccamaggam¹⁰ pavesesi, taṃ tassā
 15 antosarīre yeva ahosi, sā tena kāraṇena amaritvā attano āyuk-
 khayen' eva mari, tasmā ayam pi na mato ti. Rājā tāpase vanditvā
 khamāpetvā ubho pi uyyāne vasāpento paṭijaggi. Tato paṭṭhāya
 Maṇḍavyo¹¹ Āṇimaṇḍavyo nāma jāto. So rājānaṃ upanissāya
 tatti' eva vasi. Dīpāyano pana tassa vaṇam¹² phāsukaṃ katvā
 20 attano gihisahāya-Maṇḍavyassa santikaṃ eva gato. Taṃ paṇṇa-
 sālāṃ pavisantaṃ disvā sahāyassa ārocesum¹³. So sutvā¹⁴ tuttha-
 citto saputtadāro bahuṃ gandhamālatelaphāṇitādiṃ ācāya taṃ
 paṇṇasālāṃ gantvā Dīpāyanaṃ vanditvā pāde dhovitvā¹⁵ makkhetvā
 pānakam pāyetvā Āṇimaṇḍavyassa pavattim suṇanto nisīdi. Ath'
 25 assa putto Yaññadattakumāro nāma caṃkamanakoṭṭiyam bheṇḍu-
 kena¹⁶ kiḷi. Tatra c' ekasmiṃ vammike āsiviso vasati. Kumārassa
 bhūmiyaṃ pahaṭṭabheṇḍuko¹⁷ gantvā vammikabile āsivisassa mat-
 thake pati. So ajānanto bile hatthani pavesesi. Atha¹⁸ naṃ kuddho
 āsiviso hatthe ḍasi, so visavegamucchito¹⁹ tatti' eva pati. Ath' assa

¹ B'd -smīti. ² B'd karesīti. ³ C^s gihī, B'd gihī. ⁴ C^s repeat kamo, B'd alaso
 gihī gāmahogini, cfr. III p. 151. ⁵ B'd bhayaṇisaṃ. ⁶ C^k caketaṃ corr. to kakacaṃ,
 C^k kkaṃam? corr. to kakacaṃ. ⁷ C^k cammaṃ sa-. ⁸ B'd -kaṇṭh hiraṇṇ. ⁹ B'd⁸
 vecca-. ¹⁰ C^k omīti maṇḍavyo. ¹¹ C^k vanam. C^s vanam corr. to vanam. ¹² B'd
 disvā eko puriso sahāyakassa ārocesi. ¹³ B'd adds va. ¹⁴ B'd adds telena. ¹⁵ B'd
 geṇ-. ¹⁶ B'd -geṇ-. ¹⁷ B'd -geṇa mu.

mātāpitaro sappena daṭṭhabhāvaṃ¹ ñatvā kumāraṃ² ukkhipitvā
 āpasassa santikaṃ ānetvā pādamūle nipajjāpetvā „bhante,
 pabbajitā nāma³ osadhaṃ vā parittaṃ vā jānanti, puttakaṃ no
 nirogaṃ⁴ karoṭhā“ ‘ti āhaṃsu’. „Ahaṃ osadhaṃ na jānāmi,
 nāhaṃ vejjakammaṃ karissāmīti“. „Pabbajito ti⁵ tena hi bhante
 imasmiṃ kumārake mettaṃ katvā saccakiriyaṃ karoṭhā“ ‘ti⁶.
 Tāpaso „sādhu saccakiriyaṃ karissāmīti“ vatvā Yaññadattassa
 sīse haṭṭhaṃ ṭhapetvā paṭhamam gātham āha: 108499

1. Sattāhaṃ evāhaṃ pasannacitto (= Morris, Cariyāp. p. 100)

puññatthiko acariṃ⁷ brahmacariyaṃ, 10

athāparaṃ yaṃ caritaṃ mama-y-idaṃ⁸

vassāni paññāsa samādhikāni

akāmaḥ vā hi ahaṃ carāmi,

etena saccena suvatthi hotu,

hataṃ visaṃ jīvatu Yaññadatto ti. 47. 15

Tattha athāparaṃ yaṃ caritaṃ tiatha tasmā⁹ sattāha¹⁰ uttari yaṃ¹¹
 brahmacariyacaranaṃ, akāmaḥ vā hīti pabbajjaṃ aniechanto yeva, etena
 saccena suvatthi hotū ‘ti sace atirekapaññāsa vassāni anabhirativāsaṃ¹²
 vassāntena mayā kassaci añjāpītabhāvo saccam etena saccena Yaññadattakuma-
 rassa soṭṭhi¹³ hotu jīvitaṃ paṭilabhatū ‘ti. 20

Saha saccakiriya Yaññadattassa thanappadesato¹⁴ uddhaṃ
 visaṃ bhassitvā paṭhaviṃ pāvisi. Kumāro akkhini ummiletvā
 mātāpitaro oloketvā „amma“ ‘ti vatvā parivattitvā nipajji. Ath’
 assa pitaraṃ Kaṇhadīpāyano āha: „mayā tāva mama balaṃ
 kataṃ, tvam pi attano balaṃ karoṭhī“. So „ahaṃ pi¹⁵ saccam
 karissāmīti“ puttassa ure haṭṭhaṃ ṭhapetvā dutiyaṃ gātham
 āha:

2. Yasmā dānaṃ n’ abhinandiṃ¹⁶ kadāci

disvānāhaṃ atithiṃ vāsakāle

¹ B^d dātha-. ² B^d -rakam. ³ all three MSS. ni-. ⁴ B^d ti āha taṃ sutvā
 tapaso āha. ⁵ B^d onlits pabbajito ti. ⁶ B^d adds vutte. ⁷ C^k acariyaṃ, B^d
 acari. ⁸ C^k mama-, B/ mama idaṃ. ⁹ B^d tasmiṃ. ¹⁰ C^s -ha. ¹¹ B^d adds
 mama. ¹² B^p -fataṃ vā-. ¹³ B^s adds bhāvo. ¹⁴ B^d vinappa-. ¹⁵ B^d pi ahaṃ.
¹⁶ C^s B^d nābhinandi.

- na cāpi me appiyatam¹ avedun²
 bahussutā samanabrāhmaṇā³ ca
 akāmakō vā hi ahaṃ dadāmi,
 etena saccena suvatthi hotu,
 5 hataṃ visam, jīvatu Yaññadatto ti. 48.

Tattha vāsakāle ti vasanattāya gehaṃ agatakāle. na cāpi me appiyatam¹
 avedun ti bahussutāpi pana samanabrāhmaṇā ayaṃ n'eva dānaṃ abhinandati
 na amhe ti imaṃ mama appiyabbhavaṃ n'eva jānissu, ahaṃ² hi te piyaçakkhūhi
 yeva olokemīti dīpeti, etena saccenā³ ti sace ahaṃ dānaṃ dadāmi⁴no pi⁵
 10 vipākāni asaddahitvā attano anicce⁶hāya dāmi anicchanabhāvaṃ ca⁷ mama pare
 na⁸ jānanti etena saccena suvatthi hotū⁹ ti attho.

- Evam tena⁶ saccakiriyāya katāya kaṭṭho uddhami viṣaṃ⁷
 bhassitvā paṭhavim pāvisi. Kumāro utṭhāya nisīdi, thātum
 pana na sakkoti. Ath' assa pitā mātāmaṃ aha: „bhadda mayā
 15 attano balaṃ kataṃ, tvaṃ dāni¹ saccakiriyaṃ katvā puttassa
 utṭhāya² gamanabhāvaṃ karohīti³. Sā⁴ „atthi mayhaṃ ekaṃ⁵
 saccam, tava pana santike kathetum na sakkomīti⁶. „Bhad-
 de yathātathā me puttāṃ ārogaṃ¹² karohīti¹¹. Sā „sādhū¹⁰ ti
 sampatiçchitvā saccam karontī tatiyaṃ gātham āha:
 20 1. Āsiviso¹³ tāta pahūtatejo
 yo taṃ aḍatthi¹⁴ patarā¹⁵ udicca,
 tasmā ca¹⁶ me appiyatāya ajja
 pitari¹⁷ ca te n' atthi koci viseso,
 etena -pe- Yaññadatto ti. 49.

25 Tattha tātā¹ ti puttāṃ alapati, pahūtatejo¹³ ti balaviseso, patara ti
 padarā¹⁴, ayam eva vā pāṭho, udicca¹⁵ ti uddhami ūtvā²⁰ vammikabilato
 utthito²¹ ti attho, pitari ca²² te ti te pitari²³, atthakathāyaṃ pana ayam
 eva vā pāṭho, idaṃ vuttam hoti: tāta Yaññadatta asmiṃ ca āsivise tava ca

¹ Cks -ta. ² Bd ahaṃ. ³ Bd omits pi. ⁴ Cks anicchitabhā-, Bd anicchanabhavam,
 omitting ca. ⁵ Bd neva in the place of pare na. ⁶ Bd e tena. ⁷ Bd ālāni.
⁸ Ck vu-. ⁹ Bd adds pi. ¹⁰ Ck eka Bd ekañca. ¹¹ Bd sakkāti. ¹² Bds ar-
¹³ Cks as-. ¹⁴ Bd aḍassā virālā aṭacchi, Bv aḍassi. ¹⁵ Bd satarā, Bv bilārū. ¹⁶
 Bd va. ¹⁷ Ck -ti. ¹⁸ Bd bahura-. ¹⁹ Bd vigulā ti vivarā satarā ti satasarasā?
 Bv vilārā ti vivarā. ²⁰ so Cks for thatvā? Bds uddharitvā in the place of su, ū.
²¹ Bds utṭhāyū. ²² Ck -rī, Bd omits ca. ²³ Bd pitari va te, Bv pitari ca tava.

pitari appiyabbhāvena mayham koci viseso n' atthi, tañ ca pana appiyabbhāvaṃ
tṭhapetvā ajja mayā koci¹ jānāpitapubbo nāma n' atthi, sace etaṃ saccaṃ etena
saccena tava sotthi² hotu³.

Saha saccakiriyāya sabbaṃ visaṃ bhassitvā paṭhaviṃ pāvisi,
Yaññadatto nibbisena sarīrena uṭṭhāya kilītuṃ āradhho. Evaṃ⁵
putte uṭṭhite Maṇḍavyo Dīpāyanassa ajjhāsayaṃ pucchanto
catuttham gātham āha:

Santā dantā yeva paribbajanti
aññatra Kaṇhā anakāmarūpā,
Dīpāyana kissa jigucchamāno
akāmako carasi brahmacariyaṃ ti. 50.

Tass' attho: ye keci⁴ khattiyādayo kāme pahāya idhaloke pabbajanti te
aññatra Kaṇhā bhavantaṃ Kaṇhaṃ tṭhapetvā aññe akāmarūpā nāma n' atthi,
sabbe jhānabhāvanāyā⁶ kilesānaṃ samitattā santā tīni⁴ dvārāni yathā nibbisevanāni
honti tathā tesāni damitattā dantā hutvā abhiratā va⁵ brahmacariyaṃ caranti,¹⁵
tesāni pana bhante Dīpāyana kīṃkāraṇa tapaṃ jigucchamāno akāmako hutvā
brahmacariyaṃ carasi, kasmā puna agāraṃ eva na ajjhasvīti.

Ath' assa so kāraṇaṃ kathento pañcamaṃ gātham āha:

1. 'Saddhāya nikkhamma punaṃ nivatto,
so elamūgo va⁶ bālo⁷ vatāyaṃ',
etassa vādassa jigucchamāno
akāmako carāmi brahmacariyaṃ
viññūpasatthaṃ ca⁸ sataṃ ca⁹ ṭhānaṃ,
evaṃ p' ahaṃ¹⁰ puññakaro bhavāmi¹¹. 51.

Tass' attho: Kaṇho kammaṃ ca phalaṃ ca saddahitvā tūva mahautam¹²
vibhavaṃ pahāya agārā nikkhamitvā yaṃ pajahi puna tadattham eva nivatto, so
ayaṃ lālamukho vata¹¹ gāmadārako viya¹² bālo¹³ vatā¹⁴ 'ti imaṃ¹⁴ vādaṃ jiguc-
chamāno ahaṃ attano hirottappabhedabbayena anicchamāno pi brahmacariyaṃ
carāmi¹⁵, kiñca¹⁶ bhiyyo: pabbajjapūññaṃ ca nāma¹⁷ etaṃ viññūhi Buddhadīhi
pasatthaṃ¹⁷ tesāni nēva¹⁸ ca¹⁹ sataṃ nivāsanaṭṭhānaṃ, evaṃ²⁰ imināpi kāra-
ṇena ahaṃ puññakaro bhavāmi, assumukho pi rudamāno brahmacariyaṃ carāmi
yeva²¹ 'ti.

¹ Ck¹ kenaci. ² B² hotū ti. ³ B³ adds pi. ⁴ B⁴ cakkhādini. ⁵ B⁵ abhiramitvā ca. ⁶
U⁶ ca, B⁷ omits va. ⁷ Ck⁷ B⁸ bālo, B⁹ selo, C⁹ bāle. ⁸ B⁸ viññūppasatthaṃ va. ⁹ B⁹
va. ¹⁰ B¹⁰ evamaham, B¹¹ evamā puñña-. ¹¹ B¹¹ te. ¹² B¹² adds ca. ¹³ B¹³ ba. ¹⁴ B¹⁴
idam. ¹⁵ Ck¹⁵ carasi. ¹⁶ Ck¹⁶ kiñci. ¹⁷ B¹⁷ -satthaṃ. ¹⁸ B¹⁸ yeva. ¹⁹ B¹⁹ va. ²⁰ Ck²⁰ adds paham.
3

Evañ so attano ajjhāsayañ kathetvā puna Maṇḍavyaṃ
pucchanto chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Samaṇe tuvaṃ¹ brāhmaṇe addhike² ca
santappayāsi annapāneṇa³ bhikkhuṃ,
5 opānabhūtaṃ va gharaṃ tavā-y-idaṃ⁴
annena pāneṇa upetarūpaṃ,
atha kissa vādassa jigucchamāno
akāmaḥ dānaṃ imaṃ⁵ dadāsīti. 52.

Tattha bhikkhuṃ ti bhikkhaṃ carantānaṃ⁶ bhikkhaṃ ca sampādetvā
15 dadāsi⁷(-?), opānabhūtaṃ vā 'ti catumahāpathe⁸ katasādharaṇā⁹ pokkha-
raṇī tiya.

Tato ca¹⁰ Maṇḍavyo attano ajjhāsayañ kathento sattamaṃ
gātham āha:

7. Pitaro ca¹¹ me āsu¹² pitāmahā ca¹³
15 saddhā, ahū¹⁴ dānapatī vadaññū,
taṃ kullavattaṃ¹⁵ anuvattamāno
'māhaṃ kule antimagandhino ahuṃ'
etassa vādassa jigucchamāno
akāmaḥ dānaṃ imaṃ dadāmi¹⁶ti. 53.

20 Tattha āsū¹⁵ 'ti padassa saddhā ti iminā sambandho, saddhā ahesuṃ ti
attho, ahū ti saddhā hutvā¹⁶ uttari dānajeṭṭhaku c' eva detha karoṭhā ti vutta-
vacanassa¹⁷ atthajānanakā ca ahesuṃ, taṃ kullavattaṃ¹⁸ ti taṃ kulavattaṃ¹⁹,
atthakathayā²⁰ pana ayaṃ eva vā pāṭho, māhaṃ kule antimāgandhino
ahū ti abhiṃ attano kule sabbapaccchimako c' eva kulapalāpo²¹ ca mā assaṇ²²
25 ti sallakkhetvā etaṃ kulantimo kulapalāpo²³ ti vādaṃ jigucchamāno ahaṃ
anicehamāno pi idaṃ dānaṃ dadāmi²⁴ti dīpeti.

Evañ ca pana vatvā Maṇḍavyo attano bhariyaṃ pucchanto²⁴
atthamaṃ gātham āha:

¹ Ck^s tvaṃ. ² Bā andhi-. ³ so Bf; Bā annapānehi, Ck^s annenapāneṇa. ⁴ Ck^s tava-, Bā tava sariraṃ, Bf tava-sidaṃ. ⁵ Bā idaṃ. ⁶ Bā bhikkhaṃ ca varadantānaṃ.
⁷ Bā dadāsi. ⁸ Bā cā-. ⁹ Ck^s katha-, C^s katha- corr. to kata-, Bā khata-.
¹⁰ Bā omits ca. ¹¹ Bā va. ¹² Bdf āsuṃ. ¹³ all four MSS. -u. ¹⁴ Bā kulavataṃ.
¹⁵ Ck^s ahū. ¹⁶ Bā adds tato. ¹⁷ Bā vuttanayena va-. ¹⁸ Bā kulavataṃ. ¹⁹ Ck^s kulla-.
²⁰ Bā -yam. ²¹ Bā -paiāso. ²² Bā assuṃ. ²³ Ck^s kulantimā -, Bā etaṃ kulaṃ antimo kulapalāso. ²⁴ Bā phucchamāno.

8. Dahariṃ kumāriṃ asamatthapaññaṃ

yan t' ānayaṃ nātikulā sugatte

na vāpi¹ me appiyataṃ² avedi

aññatra kāmā paricārayanti³,

atha kena vaṇṇena mayā te⁴ bhoti

samvāsadhammo ahu evarūpo ti. 54.

5

Tattha asamatthapaññaṃ ti kuṭumbaṃ vicāretuṃ appatibalapaññaṃ⁵
atitaruṃ, ñeva samānaṃ, yaṃ tātāyaṃ ti yaṃ tām ānayaṃ, yaṃ⁶ ahaṃ daharam
eva samānaṃ taṃ nātikulato ānesiṃ ti vuttaṃ hoti, aññatra kāmā pari-
cārayanti⁷ ettakaṃ kālāṃ vinā kāmēna anicchāya maṃ paricārayanti⁸ attano
appiyabhāvaṃ pi maṃ na jānāpesi, saṃpiyāyamaṇarūpā va⁹ maṃ paricāri¹⁰,
kena vaṇṇena¹¹ ti kena kārāṇena, bhoti¹² taṃ ālapati, evarūpo ti āsīvisa-
sāṇānapatikūlabhāvena¹³ mayā saddhiṃ tava samvāsadhammo evarūpo piyasāsi-
vāso viya kathāṃ jāto ti.

Ath' assa sā kathenti navamaṃ gātham āha:

15

9. Ārā dūre na idha¹¹ kadāci atthi

paramparā nāma kule imasmiṃ,

taṃ kullavattaṃ¹² anuvattamānā

'māhaṃ kule antimagandhinī ahuṃ'

etassa vādassa jigucchamānā

20

akāmikā baddha¹³ carāmi¹⁴ tuyhaṃ ti. 55.

Tattha ārā dūre ti aññamaññavevacanaṃ, atidūre ti vā¹⁵ dassenti¹⁶
evam āha, idha¹⁷ ti nipātamattaṃ, na kadāci¹⁸ attho, paramparā ti purisapa-
ramparā, idaṃ vuttaṃ hoti: sāmi¹⁹, imasmiṃ amhākaṃ nātikule dūrato paṭihāya
yāva sattamā kulaparivattā²⁰ purisaparamparā nāma n' atthi, ekitthiyāpi sāmikaṃ
chaḍḍetvā añño puriso gahitapubbo²¹ nāma n' atthi, taṃ kullavattaṃ²²
ti²³ ahaṃ pi taṃ kullavattaṃ kulapamehiṃ anuvattamānā attano kule pacchimikā
palāpabhūtā²⁴ mā assaṃ²⁵ ti sallakkhetvā etaṃ kulantimā kulagandhinī²⁶ vādaṃ
jigucchamānā akāmikāpi²⁷ tuyhaṃ baddha²⁸ carāmi, veyyavaccakārikā padacārikā²⁹
jāt' amhiti³⁰.

30

¹ Cks cāpi ²⁰ Cks Bf -tā. ³ Cks -ti, Bđ parivārayantā, Bf -cārayantā. ⁴ Bdf bi.

⁵ Cks apaṭi-. ⁶ Bđ ānayaṃ. ⁷ Bđ -yantāti. ⁸ Bds ya. ⁹ Cks -ra. ¹⁰ Bđ

-tikku. ¹¹ Bdf yidha. ¹² Bdf kulavattaṃ. ¹³ Cē baṇḍa, Bđ paṭha, Bf patta.

¹⁴ Bđ varami. ¹⁵ Bds add taṃ. ¹⁶ Cks dasseti, Bds dassenti. ¹⁷ Bđ adds idha.

¹⁸ Bđ -vattā. ¹⁹ Ck amhāṃ purisaṃ gahitapubba, Cē amhāṃ purisaṃ gahitapubba.

²⁰ Ck Bđ kula-. ²¹ Bđ hi hoti. ²² Bđ palāla-, Bđ palāsa-. ²³ Bđ assun. ²⁴

Ck -dhīnti, Cē -dhini. ²⁵ Bđ -kāsi. ²⁶ Cē baṇḍa, Bđ paṭha. ²⁷ Bđ padaparicā-

²⁸ Bđ -tasmīti.

Evañ ca pana vatvā „mayā sāmikassa santike abhāsita-pub-
baṃ¹ guyhaṃ bhāsitaṃ, kujjheyya pi² me ayaṃ, amhākaṃ kulū-
pakatāpasassa sammukhā³ yeva naṃ khamāpessāmīti“ cintetvā
khamāpentī dasamaṃ gātham āha:

- 5   10. Maṇḍavya bhāsissaṃ abhāsaneyyaṃ,
          taṃ khamyataṃ puttahetu mam' ajja,
          puttapemā na idha par' atthi⁴ kiñci,
          so no ayaṃ jīvati Yaññadatto ti. 56.

Tattha taṃ khamyatan ti taṃ khamyatu⁵, puttahetu mama jñā⁶ ti⁶
10 mama bhāsitaṃ ajja imassa puttassa hetu khamiyatu⁷, so no ayaṃ ti yassa
puttassa kāraṇā mayā etaṃ bhāsitaṃ so no putto jīvati, imassa jīvitābhāven⁸ eva⁸
me khamā sāmī. ajja paṭṭhāya tava vasavattininaṃ⁹ bhavissāmīti.

- Atha naṃ Maṇḍavyo „utthēhi bhādde, khamāmi te, ito
pana paṭṭhāya mā pharusacittā ahoṣi, ahaṃ¹⁰ te appiyaṃ na
15 karissāmīti“ āha. B. pi Maṇḍavyaṃ āha: „āvuso tayā dussaṃ-
gharaṃ dhanāṃ saṃgharitvā kammaṃ ca phalaṃ ca asaddahitvā
dānaṃ dentena ayuttaṃ kataṃ, ito paṭṭhāya dānāni saddahitvā
dadeyyāsīti“. So „sādhū“ ti sampaticchitvā¹¹ B-aṃ āha:
„bhante tayā¹² amhākaṃ dakkhiṇeyyabhāve thatvā anabhiratena¹³
20 brahmacariyaṃ carantena¹⁴ ayuttaṃ kataṃ, ito paṭṭhāya dāni¹⁵
yathā tayi katā kāra mahapphalā honti evaṃ cittaṃ pasādetvā
suddhacitto jhānābhirato hutvā brāhmacariyaṃ carā¹⁶ ti. Te
M-aṃ vanditvā utthāya agamaṃsu. Tato paṭṭhāya bhariyā
sāmike sasnehā¹⁷ ahoṣi, Maṇḍavyo pasannacitto saddhāya dānaṃ
25 adāsi, B. anabhiratiṃ vinodetvā jhānābhīññaṃ uppādetvā Brahma-
loka-parāyano ahoṣi.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne ukkaṇ-
thito¹⁸ sotāpattipāle paṭiṭṭhāhi): „Tadā Maṇḍavyo āvando ahoṣi,

¹ Bā -sitabbam. ² C^o kujjheyanapi, C^o kujjhe pi, Bā kujjheyyāsi, B^o jiguccheyyāsi. ³ Bā^o -khe. ⁴ Bā panatthi, B^o paritti. ⁵ Bā khamyapiyyatu. ⁶ Bā^o add taṃ. ⁷ C^o khamiyatu, Bā khamiyatu. ⁸ C^o -lābhova. ⁹ Bā^o vasavattinī. ¹⁰ Bā ahampi. ¹¹ Bā^o add maṇḍabyo. ¹² C^o yadā. ¹³ Bā^o add hutvā, B^o has-rato hutvā. ¹⁴ B^o -nto. ¹⁵ Bā id-. ¹⁶ Bā carāhi. ¹⁷ Bā sneho. ¹⁸ Bā^o add bhikkhu.

bhariyā Visākhā, putto Rāhulo, Aṇiṇḍavayo Sāriputto, Kaṇhadīpāyano aham evā" 'ti. Kaṇhadīpāyanajātakaṃ.

7. Nigrodhajātaka.

Na vāhametaṃ jānāmiti. Idam S. Veluvane v. Devadattaṃ ā. k. Ekadivasam hi¹ tena „āvuso Devadatta, S. tava bahūpakāro, 5 tvam hi Satthāraṃ nissāya pabbajjāṃ labhi, upasampadam labhi, Tepitakaṃ Buddhavacanāṃ uggaṇhi, jhānaṃ uppādesi, lābhasakkāro pi te Dasabalass' eva santako" ti bhikkhūhi vuttena² tiṇasalākāṃ ukkhipitvā „ettakam pi samaṇena Gotamena mayhaṃ kataggaṇaṃ³ na passāmiti" vutte dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ. S. āgantvā 10 „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna" ti pucchitvā „imāya nāma" 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto akataññū mittadūbhi yevā"⁴ 'ti vatvā a. ā.:

Atīte Rājagahe Magadhamahārājānāma rajjāṃ kāresi. Tada Rājagahaseṭṭhi attano puttassa janapadaseṭṭhino dhītaraṃ 15 ānesi. Sā vaṃjhā ahosi. Ath' assā aparabhāge sakkāro parihāyi. „Amhākaṃ puttassa gehe vaṃjhitthiyā vasantiyā kathaṃ kulāvaṃso vaḍḍhissatīti" yathā sā⁵ suṇāti evam pi kathaṃ samuṭṭhāpenti. Sā tam sutvā „hotu, gabbhinīlāyaṃ katvā ete vañcessāmīti" cintetvā attano atthacārikaṃ dhātīm⁶ „amma 20 gabbhiniyo nāma kiñca kiñca karontīti" gabbhiniparihāraṃ pucchitvā sutvā utukālaṃ⁷ paṭicchādetvā ambilādirucikā⁸ hutvā hatthapādānaṃ uddhumāyanakāle hatthapādapiṭṭhiyo koṭṭhāpetvā⁹ bahalā¹⁰ kāresi, divase divase pi pilotikāveṭhanena¹¹ udaravaḍḍhanaṃ vaḍḍhesi¹², thanamukhāni kālāni¹³ kāresi, 25 sarīrakiccaṃ karontī pi aññatra tassā¹⁴ dhātīyā aññesaṃ sam-mukhe¹⁵ na karoti. Sāmiko pi 'ssā gabbhaparihāraṃ adāsi. Evaṃ¹⁶ nava māse vasitvā „idāni janapade pitu gharaṃ gaṇtvā vijāyissāmīti" sassusasure āpucchitvā rathaṃ abhiruyha mahantena

¹ Bds add bhikkhū. ² Bds vutte. ³ Bds katham-. ⁴ Bds omits yevā. ⁵ Cks sādhu.

⁶ Bds dhātī āha. ⁷ Bds utukāle. ⁸ Bds -diniru-. ⁹ Bds koṭṭā-. ¹⁰ Bds pahalāṃ

¹¹ Bds adds ca. ¹² Bds dassesi. ¹³ Bds kālākāni. ¹⁴ Cks tassa, Bds tayā. ¹⁵

Bds aññe pi saṃmukkhathāne. ¹⁶ Cks eva.

parivārena Rājagahā nikkhamitvā maggaṃ patipajji. Tassā
 pana purato purato eko sattho gacchati, sattheva vasitvā gataṭ-
 ṭhānaṃ esā pātaraśakāle pāpuṇāti. Ath' ekadivasaṃ tasmiṃ
 satthe ekā duggatitthi rattim ekasmiṃ nigrodharukkhamūle
 5 puttāṃ vijāyitvā pāto¹ satthe gacchante „ahaṃ vinā satthena
 gantum na sakkhissāmi², sakkā kho pana jīvantiyā puttāṃ
 labhituṃ“ ti nigrodhamūle³ jalābuṇ⁴ c' eva gabbhama-
 laṇ ca attharivā puttāṃ chaḍḍetvā agamāsi⁵. Dārakāssāpi
 devatā rakkhaṃ gaṇhimsu⁶, so hi na yo vā so vā, B. yeva⁷
 10 pana tadā tādisaṃ paṭisandhiṃ gaṇhi. Itarā pātaraśakāle
 taṃ ṭhānaṃ patvā „sarīrakiccaṃ karissāmi⁸“ tāya dhātīyā
 saddhiṃ nigrodhamūlaṃ⁹ gatā suvaṇṇavaṇṇaṃ dārakaṃ disvā
 „amma nipphannaṃ no kiccaṃ“ ti pilōtika¹⁰ apanetvā ucchaṇ-
 gapadesaṃ lohiteṇa ca¹¹ gabbhamaleṇa ca¹² makkhetvā attano
 15 gabbhavutṭhānabhāvaṃ ārocesi. Tāvad eva naṃ sāniyā parik-
 khipitvā haṭṭhatutṭho parijano Rājagahaṃ paṇṇaṃ pesesi. Ath'
 assā sassusasurā „vijātakālato paṭṭhāya pitu kule kiṃ karissati,
 idh' eva āgacchatu¹³“ ti pesayimsu. Sā paṭinivattitvā Rājaga-
 haṃ eva pāvisi. Tatra naṃ sampaṭicchitvā dārakassa nāmaṃ
 20 karontā nigrodhamūle jātattā Nigrodhakumāro ti nāmaṃ karimsu.
 Taṃ divasaṃ ēveva seṭṭhisuṇisāpi¹⁴ vijāyanatthāya kulagharaṃ
 āgacchanti¹⁵ antarāmagge ekissā rukkhasākhāya hetṭhā puttāṃ
 vijāyi, tassa Sākhakumāro ti nāmaṃ karimsu. Taṃ divasaṃ
 ēveva seṭṭhiṃ nissāya vasantassa tuṇṇakārassa¹⁶ bhariyāpi pilo-
 25 tikantare puttāṃ vijāyi, tassa Pottiko¹⁷ ti nāmaṃ karimsu.
 Mahāseṭṭhi ubho pi te dārake „Nigrodhakumārassa jātadivase¹⁸
 jātā“ ti ānāpetvā¹⁹ ten' eva saddhiṃ samvaḍḍhesi. Te ekato
 vaḍḍhitvā vayappattā Takkaṣilaṃ gantvā sippaṇṇ uggaṇ-
 himsu. Ubho pi seṭṭhiputtā ācariyassa dve sahaṇṇāni adamsu.

¹ Bā adds va. ² Bā mīti, C^s -mīti corr. to -mī. ³ C^s -mūlajāle. ⁴ C^k jalā-
 mukhaṇ, C^s jalābuṇ, Bā jalapuṇ. ⁵ C^k Bā āg-. ⁶ Bā adds so. ⁷ Bā -le. ⁸ Bā
 -kāyo. ⁹ Bā -teneva. ¹⁰ C^s omit ca. ¹¹ Bā anuṇṇ-. ¹² Bā gacchanṭi. ¹³
 Bā tuṇṇakārakassa ¹⁴ C^s potta-, Bā potthi-. ¹⁵ Bā -saṇṇeva. ¹⁶ Bā āharāpetvā.

Nigrodhakumāro Pottikassa attano santike sippaṃ paṭṭhapesi. Te nipphannasippā ācariyaṃ āpucchitvā nikkhantā „je napada-cārittaṃ jānissāmā“¹ 'ti anupubbena Bārāṇasim patvā ekasmiṃ devakule² nipajjimsu. Tadā Bārāṇasirañño kālakatassa sattamo divaso. „Sve phussarathaṃ yojessāmā“³ 'ti nagare bheriṃ⁵ carāpesuṃ. Tesu pi sahāyesu rukkhamūle nipajjitvā niddāyan-tesu Pottiko paccūsakāle utthāya Nigrodhakumārassa pāde parinajjanto nisīdi⁴. Tasmim rukkhe vutthakukkuteṣu⁴ uparikukkuṭo heṭṭhākukkuṭassa sārīre vaccaṃ pātesi. Atha naṃ⁵ so „ken' etaṃ pātitaṃ“ ti āha⁶. „Samma, mā kujjhi, mayā¹⁰ ajānantena pātitaṃ“ ti⁷. „Are tvaṃ mama sarīraṃ attano vaccaṭṭhānaṃ⁸ maññasi⁹, mama paṇānaṃ na jānāsīti“. Atha naṃ itaro¹⁰: „are tvaṃ 'ajānantena me katan' ti vutte pi kujjhasi¹¹ yeva, kiṃ pana te paṇānaṃ“ ti āha. „Yo¹² maṃ māretvā maṃsaṃ khādati¹³ so¹⁴ pāto va sahaṣsaṃ labhati¹⁵,¹⁵ kasmā¹⁶ ahaṃ mānaṃ na karissāmi¹⁷“. Atha naṃ itaro āha: „are ettakamattena tvaṃ mānaṃ karosi, maṃ pana māretvā yo ṭhūlamamaṃsaṃ khādati so pāto va rājā hoti, yo majjhimamaṃsaṃ khādati so senāpati hoti, yo aṭṭhinissitaṃ¹⁷ khādati so bhaṇḍāgāriko hotīti“ āha. Pottiko tesam kathaṃ sutvā „kin²⁰ no sahaṣsena, rajjam eva varan“ ti saṇikaṃ rukkhāṃ abhirūhitvā uparisaṃyitakukkuṭaṃ¹⁸ gahetvā māretvā aṅgārakesu¹⁹ pacitvā ṭhūlamamaṃsaṃ Nigrodhassa adāsi majjhimamaṃsaṃ Sākhassa aṭṭhimamaṃsaṃ attanā khādi, khāditvā ca pana „samma Nigrodha tvaṃ ajja rājā bhavissasi, samma Sākha tvaṃ senā-²⁵ pati bhavissasi, ahaṃ pana bhaṇḍāgāriko“ ti vatvā „kathaṃ jānāsīti“ puṭṭho taṃ pavattiṃ ārocesi. Te tato²⁰ pi pātārāsa-velāya Bārāṇasim pavisitvā ekassa brāhmaṇassa gehe sappi-sakkarāyuttaṃ pāyasaṃ²¹ bhuñjitvā nagarā nikkhamitvā

¹ Bds -cārikaṃ carissāmā. ² Bd rukkhāmūle. ³ Bd nisinnō hoti. ⁴ C^o vutta-, Bd dvīsu nivutta-. ⁵ Bd adds itaro. ⁶ Cks ahaṃ. ⁷ Bd adds āha. ⁸ Cks vaccaṇaṭṭhā-. Bd vaccaṭṭhā-. ⁹ Bd adds kiṃ. ¹⁰ Bd adds āha. ¹¹ Ck kujjhi-. ¹² Bd adds pana. ¹³ Bd khādeti. ¹⁴ Cks omit so. ¹⁵ Bd labhissati. ¹⁶ Bd tasmā. ¹⁷ Bd adds maṃsaṃ, cfr. vol. II ⁴¹²/₄. ¹⁸ Bd -taṃ ku-. ¹⁹ Bd -re. ²⁰ Bd tayo. ²¹ Bd pātārāsaṃ.

- uyyānaṃ pavisiṃsu¹. Nigrodhakumāro silāpatte nipajji, itare
 dve bahi nipajjiṃsu. Tasmim samaye pañca rājakakudha-
 bhaṇḍāni anto t̥hapetvā phussarathaṃ vissajjesum. Tassa
 vitthāarakathā Mahājanakajātake āvibhavissati. Phussaratho
 5 uyyānaṃ gantvā nivattitvā ārohanasajjo hutvā at̥thāsi. Purohito
 „uyyāne puññayatā sattena bhavitabban“ ti uyyānaṃ pavisitvā
 kumāraṃ disvā pādato² sātakaṃ apānetvā pādesu lakkhaṇāni
 upadhāretvā “tiṭṭhatu Bārāṇasīrajjam³, sakala-Jambudīpassa
 pi⁴ rājā bhavitum yutto“ ti sabbatālāvacare⁵ paggaṇhāpesi.
 10 Nigrodhakumāro pabujjhitvā mukhato sātakaṃ apānetvā
 mahājanaṃ oloketvā parivattitvā⁶ nipanno thokaṃ vitināmetvā
 silāpatte pallaṃkena nisīdi. Atha naṃ purohito jānuna⁷ paṭi-
 ṭṭhāya „rajjam te deva pāpupātīti“ vatvā „sādhū“ ti vutte
 tatth⁸ eva ratanarāsimhi t̥hapetvā abhisiñci. So rajjam patvā
 15 Sākhassa senāpatit̥ṭhānaṃ datvā mahantena sakkārena nagaraṃ
 pāvīsi. Pottīyo pi tehi⁹ saddhiṃ nēva agamāsi¹⁰. Tato pat̥ṭhāya
 M. Bārāṇasiyaṃ dhammena rajjam kāresi. So ekadivasaṃ
 mātāpitunnaṃ saritvā Sākhaṃ āha: „samma, na saṅkā
 mātāpitūhi vinā vattitum, mahantena parivārena gantvā mātā-
 20 pitaro no ānehīti“. Sākho¹⁰ „na me tattha kanmaṃ at̥thīti“
 paṭikkhipi. Tāto Pottikaṃ ānāpesi. So „sādhū“ ti tattha
 gantvā Nigrodhassa mātāpitaro „putto vo¹¹ rajje paṭit̥ṭhito,
 etha gacchāma“ ti āha. Te „at̥thi no tāta vibhavaṃ mātā¹²,
 alaṃ tattha gamānenā“ ti paṭikkhipiṃsu. Sākhassāpi mātā-
 25 pitaro avoca, te pi na icchiṃsu, attano mātāpitaro avoca,
 „mayam¹³ tunnakamma¹⁴ jīvissāma, alaṃ“ ti paṭikkhipiṃsu.
 So tesam manam alabhitvā Bārāṇasim eva paccāgantvā¹⁵ „senā-
 patissa ghare maggakilamathaṃ vinodetvā paccā Nigrodhaṃ
 passissāmīti“ cintetvā tassa nivesanadvāraṃ gantvā „sahāyo

¹ Bā pā-. ² Bā pādantato. ³ Bā -siyaṃ rajjam. ⁴ Bā adhipati in the place of pi. ⁵ Ck -tālāvacare, Bā sabbatūriyāni. ⁶ Ck -vattetvā. ⁷ Bā jānuna, Ck jānuna. ⁸ Ck omit tehi. ⁹ Ck āg-. ¹⁰ Bā adds sāmi. ¹¹ Ck vā, Bā te. ¹² Bā -mattani. ¹³ Bā add tāta. ¹⁴ Bā tunnakārakamma. ¹⁵ Bā paccāg

kira te Pottiyo nāma āgato' ti senāpatissa ārocethā¹ "ti
 'dovārikam āha. So tathā akāsi'. Sākho pana „ayaṃ² mayhaṃ
 rajjaṃ adattvā sahāyassa Nigrodhassa adāsīti“ tasmim veram
 bandhi, so taṃ kathaṃ sutvā va kuddho āgantvā „ko imassa
 sahāyo, ummattako dāsiputto, gaṇhatha tan“ ti vatvā hattha- 5
 pādajānukapparehi koṭṭhāpetvā³ gīvāya⁴ gāhāpetvā nīharāpesi.
 So cintesi: „Sākho mama santikā senāpatitṭhānaṃ labhivā
 akataññū mittadūbhī' maṃ koṭṭetvā⁵ nīharāpesi, Nigrodho
 pana paṇḍito kataññū sappuriso, tass' eva santikaṃ gamissā-
 mīti“ so rājadvāraṃ gantvā⁶ „Pottiyo kira nāma te sahāyo 10
 dvāre tṭhito“ ti rañño ārocāpesi. Rājā pakkosāpetvā taṃ
 āgacchantam disvā āsanā vutṭhāya paccuggantvā paṭisanthā-
 raṃ katvā massukaṇṇmādīni kārāpetvā sābbābharanapati-
 maṇḍitena paribhuttanānaggarasabhojanena⁷ tena saddhim
 sukhanisinno mātāpitunnaṃ pavattiṃ pucchitvā anāgama- 15
 bhāvaṃ suṇi. Sākho pi „Pottiyo maṃ rañño santike pari-
 bhindeyyā 'ti, mayi pana gate kiñci vattum na sakkhissatīti“
 tatth' eva agāmasi. Pottiyo tassa santike yeva rājānaṃ
 āmantetvā „deva ahaṃ maggakilanto 'Sākhassa gehaṃ gantvā
 vissamitvā idhāgamissāmīti' āgamiṃ⁸, atha maṃ Sākho 20
 'nāhaṃ⁹ jānāmīti' vatvā koṭṭhāpetvā¹⁰ gīvāya¹¹ gāhāpetvā
 nīharāpeṣīti saddaheyyāsi tvaṃ etan¹²“ ti vatvā tisso gāthā
 abhāsi:

1. Na vāham etaṃ jānāmi ko vāyaṃ kassa vā ti vā
 yathā Sākho vadī¹³ evaṃ Nigrodha kin ti maññasi. 57. 25
2. Tato galavinītena purisā niddhāpayimsu¹⁴ maṃ
 datvā mukhapahārāni Sākhassa vacanaṃkarā. 58.
3. Etādisaṃ dummatinā akataññuna¹⁵ dubbhinā
 • kataṃ anariyaṃ¹⁶ Sākhena sakhinā te janādhipā 'ti. 59.

¹ Bā -cehi. ² Bā adds so cintesi. ³ Ck^a ahaṃ, Bā omits ayaṃ. ⁴ Bā na. ⁵ Bā koṭṭā-.
 • Bā -yaṃ. ⁶ Ck^a -dubhi, Bā dubbhi. ⁷ Bā koṭṭāpe-. ⁸ Bā adds deva. ⁹ Ck^a -rasa pari-
 bho-. ¹⁰ C^a -mi, Bā idhāgamīti. ¹¹ Bā add taṃ. ¹² Bā koṭṭā-. ¹³ Bā -yaṃ. ¹⁴ Ck^a
 evaṃ. ¹⁵ Bā yadi, Bf carī. ¹⁶ Bā niddā-. ¹⁷ Bā -nā. ¹⁸ Bā anariyaṃ.

Tattha kinti maññasīti yathā maññ Sākho avadī¹ kiñ tvam pi evaṃ
eva maññasi udāhu aññathā² maññasi, maññ Sākho evaṃ vadeyyā³ 'ti⁴ saddahasī
tam⁴ na saddahasīti, galavīnītenā⁵ 'ti galaggahena, dubbhīnā⁶ ti mittadub-
bhīnā.

- 5 Tam sutvā Nigrodho catasso gāthā abhāsi:
4. Na vāham etaṃ jānāmi na pi me koci saṃsati
yam me tvam⁵ samma akkhāsi Sākhena katanam⁶ katanam. 60.
5. Sakhīnam sājīvakaro mama Sākhassa c' ūbhayaṃ,
tvam no 's' issariyaṃ dātā manussesu mahantatam⁷;
10 tay' amhā labbhita iddhi⁷, ettha me n' atthi saṃsayo. 61.
6. Yathāpi bijaṃ aggismiṃ dayhāti na virūhati
evaṃ katanam asappurise nassati na virūhati. 62.
7. Kataññumbi ca⁸ posamhi silavante ariyavuttine
sukhette viya bījāni katanam tamhi na nassatīti. 63.

- 15 Tattha⁹ saṃsatīti¹⁰ ācikkhati, katanam katan ti ākaḍḍhanavikaḍ-
ḍhanapothanakottaṇasamkhātāni¹¹ katanam¹² katan ti attho, sakhīnam sājīva-
karo ti samma Pottiya tvam saḥṣyakānam sājīvakaro¹³ jivikāya uppādetā¹⁴,
mama Sākhassa cūbhayaṃ ti mayhañ ca Sākhassa ca ubhinnaṃ pi sakhīnaṃ
ti attho, tvam no issariyaṃ ti tvam no aśi issariyaṃ dātā¹⁵, tava santikā
20 amhehi imaṃ laddham¹⁶, mahantatan ti mahantabhāvaṃ

Evaṃ¹⁷ pana¹⁸ ettakam kathente Nigrodhe Sākho tatth'
eva atthāsi. Atha nañ rājā „Sākha imaṃ Pottikam sañjānā-
sīti“ pucchi. So tuṇhi ahosi. Ath' assa rājānaṃ¹⁹ āpāpento²⁰
atthamaṃ gātham āha:

- 25 8. Imañ ca jammaṃ nekatikam asappurisacintakam²¹
hanantu Sākhāṃ sattihī²², nāssa icchāmi jīvitān ti. 64.

Tattha jammaṃ ti lānakam, nekatikaṃ ti vañcakaṃ²³.

Tam sutvā Pottiko „mā esa bālo mañ nissāya nassatū“
'ti cintetvā navamaṃ gātham āha:

¹ B^a acari. ² B^d yathā. ³ B^d si. ⁴ B^d me. ⁵ C^k tam. ⁶ B^d katanam na, B^f
kaḍḍhanam, C^s katanam. ⁷ so C^k; B^f B^d labbhita iddhi. ⁸ B^d va. ⁹ B^d add me. ¹⁰
B^d add mañ. ¹¹ C^k -kodhana sam-. ¹² B^d katanam na. ¹³ B^d su-. ¹⁴ C^s -to, B^d
-devā. ¹⁵ all three MSS. āsi, C^s -yadātā. ¹⁶ B^d imaṃ sampatti amhehi laddham. ¹⁷ B^d
evañca. ¹⁸ B^d adds vatvā. ¹⁹ C^k rājānam, B^d rājadaṇḍam. ²⁰ C^s ānū-. ²¹ C^s cittaṃkam,
B^d cintitān. ²² C^k sahinti? C^s santihī, B^d sattihī? ²³ B^d vañcanikam.

9. Khamyat' assa mahārāja, pāṇā duppaṭṭānāyā,
khama deva asappurisassa, nāssa icchām' ahaṃ vadhan ti. 65.

Tattha khamyatassā 'ti khamyatān' assa, etassa asappurisassa khamathā
'ti attho, duppaṭṭānāyā ti matassa nāma pāṇaṃ paṭṭānetum² na
sakkā.

5

Rājā tassa vacanaṃ sutvā Sākhassa khami, senāpatiṭṭhānam
pi Pottiyassa³ dātukāmo āsi⁴, so pana na icchi. Ath' assa
sabbāsenaṃ⁵ vicāraṇārahaṃ bhaṇḍāgārikatṭhānaṃ nāma
adāsi. Pubbe⁶ kir' etaṃ ṭhānantaraṃ nāhosi; tato paṭṭhāya
jātaṃ⁷. Aparabhāge Pottikabhaṇḍāgāriko⁸ puttadhītāhi vaḍ- 10
ḍhamāno attano puttadhītānaṃ ovādavāsena osānagātham
āha:

10. Nigrodham eva seveyya,
na Sākhā upasaṃvase, (J. I. p. 152. Māhavastu
Nigrodhasmiṃ⁹ mataṃ seyyo I. p. 366. Dh. p. 329.) 15
yañce Sākhasmi¹⁰ jīvitan ti. 66.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave Devadatto pubbe pi akataññū
yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā Sākho Devadatto ahosi, Pottiko Ānando.
Nigrodho aham evā“ 'ti. Nigrodhajātakaṃ.

8. Takkaḷajātaka.

20

Na takkaḷā¹¹ santi na ālupānīti¹². Idam S. J. v. ekaṃ
pituposakaṃ upāsakaṃ ā. k. So kira ekasmiṃ daḷiddakule¹⁴
paccājāto¹⁴ mātari kālakatāya pāto va utṭhāya¹⁵ dantakatṭhamukho-
dakādīni karonto bhatim vā kasim vā katvā laddhavi bhavānuruṇa
yāgubhattādīni sampādetvā pitaraṃ posesi. Atha naṃ pitā āha: 25
„tāta tvaṃ ekako va anto ca bahi ca kattabbaṃ karosi, ekaṃ te kula-
dārikam ānessāmu¹⁶, sā te gehe kattabbaṃ karissatīti“. „Tāta
itthiyo nāma gharaṃ āgatā n' eva mayhaṃ na tumhākaṃ citta sukhaṃ¹⁷
karissanti, mā evarūpaṃ cintayittha, ahaṃ yāvajjivaṃ tumhe posetvā

¹ Bā khamatu ² Bā pati-. ³ Bā -yasseva. ⁴ Bā ahosi ⁵ Bā -senānaṃ, C^o
-senānaṃ. ⁶ Bā adds pl. ⁷ Bā jānāti. ⁸ Bā -ko-. ⁹ C^o -smi. ¹⁰ C^o Bā
-smiṃ. ¹¹ C^o -lā. ¹² C^o ālu-. Bā āluvā-. ¹³ C^o Bā -li-. ¹⁴ Bā paccā-
¹⁵ Bā upaṭṭhāya. ¹⁶ Bā ānema. ¹⁷ Bā cittaṃ.

tumbhākaṃ accayena jānissāmīti¹. Ath' assa pitā anicchamānakassa² ekaṃ kumārīkaṃ ānesi, sā sasurassa ca sāmikassa ca upakārīkā ahoṣi nīcavutti. Sāmiko pi 'ssā „mama pitu upakārīkā“ ti tussitvā laddhaṃ laddhaṃ manāpaṃ manāpaṃ āharitvā deti, sāpi taṃ sasurass' eva upanāmeti³. Sā aparabhāge cintesi: „mayhaṃ sāmiko laddhaṃ laddhaṃ pitu adatvā mayham eva deti, addhā pitari nisneho jāto, imaṃ mahallakaṃ eken' upāyena mama sāmikassa paṭikkulāṃ katvā gehā niharāpessāmīti“ sā tato paṭṭhāya udakaṃ atisītaṃ vā accuṇhaṃ vā⁴ atiloṇaṃ vā aloṇaṃ vā bhattaṃ uttaṇḍulaṃ vā atikilīṇaṃ⁵ vā⁶ evamādīni tassa kodhuppaṭṭikāraṇāni katvā tasmiṃ kujjhante „ko imaṃ mahallakaṃ upaṭṭhātuṃ sakkhissatīti“ pharusāni vatvā kalahaṃ vadḍheti⁷. Tattha tattha khelapiṇḍādīni chaḍḍetvāpi sāmikaṃ ujjiḥpesi⁸, „passa“⁹ pitu kammaṃ, 'idaṃ c' idaṃ ca mā karīti' vutto¹⁰, kujjhati, imasmiṃ gehe pitaraṃ vā¹¹ vāsehi maṃ vā¹² ti. Atha naṃ¹³ so „bhaddhe, tvaṃ daharā, yattha katthaci jīvītuṃ sakkhissasi, mayhaṃ pitā mahallako, tvaṃ tassa¹⁴ asahantī imañhā gehā nikkhamā“¹⁵ ti āha. Sā bhūtā „ito“¹⁶ paṭṭhāya evaṃ na karissāmīti¹⁷ sasurassa pādesu patitvā khamāpetvā pakatiniyāmen' eva paṭijjaggituṃ ārabhi. Atha so upāsako purimadivasesu tāya ubbālho satthu santikūṃ¹⁸ dhammasavanāya agantvā¹⁹ tassā pakatiyaṃ ṭhitakāle agamāsi²⁰. Atha naṃ S. „kiṃ upāsaka sattatṭhādivasāni dhammasavaoḍḍaya nāgato sīti“ pucchi. So taṃ kārāṇaṃ kathesi. „Idāni tāva²¹ tassā kathaṃ agahetvā pitaraṃ na niharāpesi, pubbe pana²² etissā kathaṃ²³ gahetvā pitaraṃ āmakasusānaṃ netvā āvāte nikhaṇi²⁴, maraṇakāle ahaṃ²⁵ 21 sattavassiko hutvā mātāpitunnaṃ guṇaṃ kathetvā pitughātakkammaṃ²⁶ nīvāresim, tadā tvaṃ mama kathaṃ sutvā tava pitaraṃ yāvajivaṃ paṭijjaggitvā saggaaparāyano jāto, sv-āyaṃ mayā dinnaovādo²⁷ bhavantara-gatani pi taṃ²⁸ na vijahīti²⁹ iminā kārāṇena tassā kathaṃ gahetvā³⁰ idāni tāyā pitā na nīhaṇo³¹ ti vatvā yācito a. ā.:

30 A. B. Br. r. k. aṇṇatarasmiṃ Kāsīgāme ekassa kulassa³² ekaputto ahoṣi nāmena Vasitṭhako³³ nāma. So mātāpitaro

¹ Bā pabbajissāmīti. ² Ck - mānatassa, Bā - mānasseva. ³ Cks - mesīti. ⁴ Bā adds ahaṃ sū ari. ⁵ Bā - kilīṇaṃ, Cks - kilīṇaṃ. ⁶ Bā omits ti. ⁷ Cs - esi, Bā - etvā. ⁸ Bā kujjhā-. ⁹ Bā has added te. ¹⁰ Bā - e. ¹¹ Bā mā added afterwards in the place of vā. ¹² Bā et-. ¹³ Bā ito. ¹⁴ Bā - ke. ¹⁵ Cks āg-. ¹⁶ Ck āg-. ¹⁷ Bā satthā idāni tuvaṃ. ¹⁸ Bā adds te. ¹⁹ Bā adds sutvā. ²⁰ Ck nikhaṇitvā, Cs nikkhaṇitvā, Bā khīpitvā. Bā āvātaṃ khaṇitvā. ²¹ Bā omits ahaṃ. ²² Ck kammaṃ, Cs takakamma, Bā - takakammaṃ. ²³ Bā dinno-. ²⁴ Cks naṃ. ²⁵ Bā - haṃ. ²⁶ Bā ag-. ²⁷ Bā nīhaṇo. ²⁸ Bā kulaghare. ²⁹ Bā pavitṭhako corr. to savi-.

patijagganto aparabhāge mātari kālakatāya pitarāṃ posesīti
 'sabbam' paccuppannavatthuniyāmen' eva kathetabbam. Ayaṃ
 pan' ettha viseso: Tadā sā itthi „, passa pitu kammaṃ, 'idaṇ
 c' idaṇ ca mā karīti' vutto² kujjhatīti“ vatvā „sāmi pitā te
 caṇḍo pharuso niccam kalahamkaro³, jarājiṇṇo vyādhipiḷito
 nacirass' eva marissati, aham⁴ etena saddhiṃ ekagehe vasitum
 na sakkomi, sayam p'esa⁵ katipāhen' eva⁶ marissat' eva⁷, tvaṃ
 etaṃ⁸ āmakasūsānaṃ netvā āvātaṃ khaṇitvā tattha naṃ pak-
 khipitvā kuddālena sīsaṃ chindi⁹vā¹⁰ jīvitakkhayaṃ pāpetvā
 upari paṃsunā chādetvā āgacchā¹¹ 'ti āha. So¹² punappuna
 vuccamāno¹³ „,bhadde purisamāraṇaṃ¹⁴ nāma bhāriyaṃ, kathaṃ
 naṃ māressāmīti“ āha. „Ahaṃ te upāyaṃ ācikkhissāmīti“.
 „Acikkha tāvā¹⁵ 'ti. „Sāmi, tvaṃ paccūsakāle pitu nipannaṭ-
 thānaṃ gantvā yathā sabbe suṇanti evaṃ mahāsaddaṃ katvā
 'tāta asukagāmetumhākakaṃ dhāraṇako¹⁶ atthi, mayigate na deti,
 tumhākāṃ accayena na dassat' eva, sve yānake nisīditvā pāto
 va gacchissāmā¹⁷ 'ti vatvā tena vuttavelāyam eva vuṭṭhāya¹⁸
 yānakaṃ yojetvā tattha naṃ nisīdāpetvā āmakasūsānaṃ netvā
 āvāte nikhaṇitvā¹⁹ corehi acchinnaśaddaṃ katvā²⁰ sīsaṃ²¹
 nahāyitvā āgacchā²² 'ti. Vasitṭhako²³ „,atth' esa upāyo“ ti
 tassā vacanaṃ sampañcchitvā yānakaṃ gaṇanasajjakam²⁴
 akāsi. 'Tassa pan' eko²⁵ sattavassiko putto atthi paṇḍito
 vyatto, so mātu vacanaṃ sutvā „mayhaṃ mātā pāpadhammā,
 pitarāṃ me pitighātakammaṃ²⁶ kāreti²⁷, ahaṃ imassa pitighā-
 takammaṃ²⁸ kātum na dassāmīti“ saṇikaṃ²⁹ gantvā ayyakena
 saddhiṃ nipajji. Vasitṭhako³⁰ pi itarāvuttavelāya³¹ yānakaṃ yoje-
 tvā „ehi tāta uddhāraṃ sodhessāmā³²“ 'ti pitarāṃ yānake nisīdā-
 pesi. Kumāṭako pi paṭhamataraṃ yānakaṃ abhirūhi. Vasitṭhako³³

¹ Bā adds vatthu. ² Bā -e. ³ Bā -karoti. ⁴ Bā ahaṇ ca. ⁵ Bā nisaṃsayāṃ sō.
⁶ Bā -hena. ⁷ Bā -ti yeva. ⁸ Bā bhind-. ⁹ Bā adds tāya. ¹⁰ Bā -nāya. ¹¹
 Cks -ma-. ¹² Bā uddhā-. ¹³ Bā C -mī. ¹⁴ Bā uṭṭhāya. ¹⁵ Bā -taṃ khaṇitvā.
¹⁶ Bā adds mārgtvā āvāte pakkhipetvā. ¹⁷ Bā adds bhinnitvā. ¹⁸ Bā pavitṭhako
 pi corr. to sav-. ¹⁹ Bā -sajjaṃ. ²⁰ Cks eke. ²¹ Bā pitu-. ²² Bā -si. ²³ Bā
 santikāṃ. ²⁴ Bā pavitṭhako corr. to sav-. ²⁵ Bā -rā corr. to -rāya. ²⁶ so all three MSS.

taṃ nivāretuṃ asakkonto ten' eva saddhiṃ āmakasusānaṃ
gantvā pitaraṃ ca puttaṃ¹ ca yānakena saddhiṃ ekamantē
ṭhapetvā sayāṃ otaritvā kuddālapīṭakaṃ ādāya ekasmiṃ
paṭicchannaṭṭhāne² caturassaāvātaṃ khaṇitum ārabhi. Kumāro³
5 otaritvā tassa santikaṃ gantvā ajānanto viya kathaṃ⁴ samuṭṭhā-
petvā paṭhamam gātham āha:

1. Na takkaḷā⁵ santi na ālupāni⁶
na biḷāliyo⁷ na kalambāni⁸ tāta,
eko araṇṇamhi susānamajjhe
10 kimatthiko tāta khaṇāsi⁹ kāsuna ti. 67.

Tattha na takkaḷā¹⁰ ti piṇḍālukandā na santi¹¹, ālupānīti¹² āluka-
kandā¹³, biḷāliyo¹⁴ ti bilārivallīkandā, kalambānīti tālakandā¹⁵.

Ath' assa pitā dutiyaṃ gātham āha:

2. Pitāmaho tāta sudubbalo te
15 anekavyādhihi dukhena¹⁶ phuṭṭho¹⁷,
tam ajj' ahaṃ nikhaṇissāmi sobbhe,
na hi 'ssa taṃ jīvitaṃ rocayāmiti. 68.

Tattha anekavyādhihīti anekehi vyādhihi uppannena dukkhena
phuṭṭho¹⁷, na hissa taṃ ti ahaṃ hi assa tava pitāmahassa taṃ dujjīvitaṃ na
20 icchāmi, evarūpā jīvitaṃ maraṇam ev' assa varaṃ ti maññamāno taṃ sobbhe
nikhaṇissāmiti.

Taṃ sutvā¹⁸ kumāro upadḍhagātham¹⁹ āha:

3. Saṃkappam etaṃ paṭiladdha pāpaṃ²⁰
accāhitaṃ²¹ kamma²² karosi luddan ti.
25 Tass' attho: tāta tvaṃ pitaraṃ dukkhā mocessamīti²³ maraṇadukkhena
yojento etaṃ pāpakaṃ saṃkappam paṭiladdha²⁴ tassa ca saṃkappassa vasena
hitaṃ atikkamma ṭhitattā accāhitaṃ kamma karosi luddan ti.

Evaṃ ca pana vatvā pitu hatthato kuddālaṃ gaḥetvā
avidūre aññaṃ²⁵ āvātaṃ khaṇitum ārabhi. Atha²⁶ haṃ pitā

¹ Bā kumārālaṇ. ² Bā -une ṭhāne. ³ Bā -rako. ⁴ Ck taṃ. ⁵ Ck Bf -lā. ⁶ Bā -vāni. ⁷ Ck biḷā-. ⁸ Bā kaḷ- corr. to kal-, Ck kalambīyo. ⁹ Ck Bdf kha-
ṇasi. ¹⁰ Ck -lā. ¹¹ kandā na santi wanting in Ck. ¹² Bā -vānīti. ¹³ Ck
-da, Bā āluva-. ¹⁴ Ck biḷā-. ¹⁵ Bā kāla-. ¹⁶ Bdf dukkhena. ¹⁷ Ck phuṭṭho.
¹⁸ Bā -ḍḍhaṃgā-. ¹⁹ Bā pāpakam. ²⁰ Ck asāhi-. ²¹ Bdf kammaṃ. ²² Bā
pamo-. ²³ Bā -laddham. ²⁴ Bā aññataraṃ.

upasaṃkamitvā „kasmā tāta āvāṭaṃ khaṇasīti“ pucchi. So¹
tassa kathento tatiyaṃ gāthaṃ pūresi²:

3^b. Mayāpi tāta paṭilacchase tuvaṃ
etādisaṃ kamma jarūpanīto³,
taṃ kullavattaṃ⁴ anuvattamāno
aham pi taṃ nikhaṇissāmi sobbhe ti. 69. 5

Tass' athto: tāta aham pi etasmiṃ⁵ sobbhe tam mahallakakāle nikhaṇis-
sāmi. 6^{ti} kho tāta mayāpi kate⁶ imasmiṃ sobbhe tuvaṃ jarūpanīto⁷ etādisaṃ
kammaṃ paṭilacchase, yaṃ etaṃ tayā paṇattitaṃ kulavattaṃ anuvattamāno
vayappatto bhariyāya saddhiṃ vasanto aham pi taṃ nikhaṇissāmi sobbhe ti. 10

Ath' assa⁸ pitā catutthaṃ gāthaṃ āha:

4. Phaṇusāhi vācāhi pakubbamāno
āsajja maṃ tvaṃ vadase kumāra,
putto mama⁹ orasako samāno
ahitānukampi me tvaṃ si puttā 'ti. 70. 15

Tattha pakubbamāno ti abhibhavanto, āsajjā 'ti ghaṭṭetvā.

Evaṃ vutte paṇḍitakumārako ekaṃ paṭivacanagāthaṃ dve
udānagāthā ti tisso gāthā abhāsi:

5. Na t' āhaṃ¹⁰ tāta ahitānukampī
hitānukampi te aham pi tāta,
pāpaṃ ca taṃ kamma¹¹ pakubbamānaṃ
ārahāmi no vārayitum tato hi. 71. 20

6. Yo¹² mātaraṃ¹³ pitaraṃ vā Vasiṭṭha¹⁴
adūsaḥ¹⁵ himsati pāpadhammo¹⁶,
kāyassa bhedā abhisamparāyaṃ
asaṃsayaṃ so nirayaṃ pareti¹⁷. 72. 25

7. Yo¹⁸ mātaraṃ¹⁹ pitaraṃ vā Vasiṭṭha¹⁴
andena pānena upaṭṭhahāti

¹ Cks omitt so. ² Bd gāthamāha. ³ Bdf kammaṃ jaro-. ⁴ Bdf kula-. ⁵ Bd
eka-. ⁶ C^s tate, Bd nikkaṇṇite. ⁷ Bd jaro-. ⁸ Bd tassa in the place of
athassa. ⁹ C^s mamaṃ. ¹⁰ Bd natahaṃ corr. to na cāhaṃ. ¹¹ Bd kammaṃ.
¹² Cks so. ¹³ Cks add vā. ¹⁴ Cks saviṭṭha, Bdf saviṭṭha. ¹⁵ Cks -ko, Bd -ko
corr to -ke. ¹⁶ Cks -ā. ¹⁷ C^s paroti, C^s papoti, Bd pureti, Bf upeti. ¹⁸ Cks
so. ¹⁹ all three MSS. add vā.

kāyassa bhedaḥ abhisamparāyaṃ
asaṃsayaṃ so sugatīṃ parēti¹. 73.

Imaṃ² paṇa puttassa dhammakathaṃ sutvā³ pitā aṭṭhamāṃ
gātham āha:

- 5 s. Na me tvaṃ putta ahitānukampī
hitānukampī me tvaṃ si putta,
ahaṇ ca taṃmātarā vuccamāno
etādisaṃ kamma⁴ karomi luddan ti. 74.

Tattha ahaṇca taṃmātarā⁵ ti ahaṇ ca te mātara, ayam eva vā pātho.

- 10 Taṃ sutvā kumārako⁶ „tāta, itthiyo nāma uppanṇe dose
aniggayhamāṇā punappuna pāpaṃ karonti, mama⁷ mātā yatkā
puna evarūpaṃ na karoti tathā naṃ, paṇāmetuṃ⁸ vattatīti“
navamaṃ gātham āha:

9. Yā te sā bhariyā anariyarūpā
15 mātā mam' esā sakiyā⁹ janettī
niddhāmase⁷ taṃ sakā agārā,
aṇṇam pi te sā dukkham āvaheyyā¹⁰ 'ti. 75.

- Vasiṭṭhako⁶ paṇḍitaputtassa kathaṃ sutvā somanassajāto
huvā „gacchāma tātā“¹¹ 'ti saddhiṃ puttena ca pitarā ca yānake
20 nisīditvā pāyāsi. Sāpi kho anācārā „nikkhaṇṭā no gehā kālā-
kaṇṇīti“ haṭṭhatutṭhā allagomayena puñchitvā⁹ pāyāsā¹² pacitvā
āgamanamaggaṃ oloketi te āgacchānte disvā „nikkhaṇṭaṃ
kālakāṇṇiṃ puna gahetvā āgato“¹³ ti kujjhivā „are niggatika“¹⁰
nikkhaṇṭaṃ kālakāṇṇiṃ puna ādāya āgato sīti¹¹ paribhāsi¹¹.
35 Vasiṭṭhako¹² kiñci avatvā yānakaṃ mocetvā „anācāre kiṃ
vadesīti“ taṃ sukoṭṭhitaṃ koṭṭhetvā¹³ „ito paṭṭhāya imaṃ
gehaṃ mā pāvisīti“¹⁴ pāde gahetvā nikkaṭṭhi. Tato
pitarā ca puttaṃ ca¹⁵ nahāpetvā sayam pi nahāyitvā¹⁶

¹ Bā pureti, Bf upeti. ² Cks idam. ³ Bāf kammaṃ. ⁴ Bā -ro. ⁵ Ck paṇa-, Bā paṇa-. ⁶ Bāf jātiyā. ⁷ Bāf niddhāpaye. ⁸ Bā saviṭṭhako. ⁹ Ck pucchitvā, Bā upalim-
petvā, Bā upahūpitvā. ¹⁰ Bā nikatika. ¹¹ Cks -hāsi. ¹² Cks saviṭṭha-, Bā pavithā-
corr. ro sav-. ¹³ Bā -koṭṭi- koṭṭe-. ¹⁴ Cks pa-. ¹⁵ Cks add sayam. ¹⁶ Cks omit
sayampi nahāyitvā.

tayo pi pāyasaṃ paribhuñjimsu. Sāpi pāpadhammā
 kātīpāhaṃ aṇṇasmiṃ gehe vasi. Tasmīṃ kāle putto pitaraṃ āha:
 „tāta mama mātā ettakena na bujjhati, tumhe mama mātu
 maṃkubhāvakarapaṭṭhaṃ¹ 'asukagāme mama mātuladhītā atthi,
 sā mayhaṃ pitaraṃ ca puttaṃ ca maṃ ca paṭijaggissati, taṃ⁵
 ānessāmīti' vatvā mālāgandhādīni ādāya yānakena nikkhamitvā
 khettaṃ anuvicaritvā sāyaṃ āgacchathā⁶ 'ti. So tathā akā-
 si. Paṭivissakakule itthiyo „sāmiko kira te aṇṇaṃ bhariyaṃ
 ānetuṃ asukagāmaṃ nāma gato⁷ 'ti tassā ācikkhimsu. Sā
 „idāni 'mhi paṭṭhā, n'atthi me puna okāso⁸ 'ti bhittatasitā hutvā¹⁰
 „puttaṃ eva yācissāmīti⁹ saṅikaṃ puttassa santikaṃ gantvā
 taṃ pādesu paṭitvā „taṃ ṭhapetvā¹⁰ aṇṇo mama paṭisaraṇaṃ
 n' atthi, ito paṭṭhāya tava pitaraṃ ca pitāmahaṃ ca alaṃka-
 tacetiyaṃ viya paṭijaggissāmi¹¹, puna mayhaṃ imasmiṃ ghare
 pavesaṃ¹² karohīti¹³ āha. So „sādhu amma, sace puna eva-¹⁵
 rūpaṃ na karissatha¹⁴ karissāmi¹⁵, appamattā hothā¹⁶ 'ti vatvā
 pitu āgamanakāle dasamaṃ gāthaṃ āha:

- 10. Yā te sā⁷ bhariyā anariyarūpā
 mātā mam' esā sakiyā⁸ janettī
 dantā kaṇeru⁹ va vasūpanitā¹⁰ 20
 sā pāpadhammā punar āvajātū 'ti. 76.

Tattha¹¹ kaṇeru¹² vā 'ti¹³ idāni sā ānañjakāraṇaṃ¹⁴ kūrīta hatthini viya
 dantā vasaṃ upanitā nibbisevana, punarāvajātū 'ti puna imaṃ gehaṃ
 āgacchatū 'ti.

Evam' so pitu¹⁵ kathetvā gantvā mātaraṃ ānesi. Sā sāmi-²⁵
 kaṃ ca sāsuraṃ ca khamāpetvā tato paṭṭhāya dantā¹⁶ dham-
 mena samannāgatā hutvā sāmikaṃ ca sasuraṃ ca puttaṃ ca
 paṭijaggi, ubho pi ca puttassa ovāde ṭhatvā dānādīni puñṇāni
 karitvā¹⁷ saggaaparāyanā ahesuṃ.

¹ Ck -kāraṇa-. ² Bd tāta ṭhapetvā taṃ. ³ Bd -mīti. ⁴ Bd -sanaṃ. ⁵ Cks
 na karissa e, Bd na karissasī, ⁶ after karissasī Bd has added ti na karissāmi
 sād ti tena hi. ⁷ Bd omits sā. ⁸ Bd satiya? corr. to jātiyā, Bf jātiyā. ⁹
 Bdf kareru. ¹⁰ Bd adds tāta. ¹¹ all three MSS. āp-. ¹² Bd adds dhammaṃ.
¹³ Cks -ta. ¹⁴ Bd kareva.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne pituposako sotāpatti-phale paṭiṭṭhahi): „Tadā pitā ca putto ca suṇisā ca ete¹ yeva ahesuṃ, paṇḍitakumārako pana² aham evā³“⁴ ti. Takkaḷa-jātakaṃ.

5

9. Mahādhammapālajātaka.

Kinte vatan ti. Idam S. paṭhamagamanena Kapilapuram gantvā Nigrodhārāme v. pitu nivesane raṇṇo asaddahasi⁵ am ā. k. Tadā hi Suddhodana-mahārājā vīsatisahassabhikkhuparivārassa Bhagavato attano nivesane yāgukhajjakam datvā antarābhatte
10 sammodaniyam karonto „bhante tur.hākam padhānakāle devatā āgantvā ākāse thatvā⁶ ‘putto te Siddhatthakumāro apāhāratāya mato’ ti mayham ārocesun“ ti āha, Satthārā ca „saddahi⁷ mahārājā“ ti vutte „na saddahim bhante⁸, ākāse thatvā⁹ kathentiyo pi pana¹⁰ devatā ‘mama puttassa bodhitale buddhattam apatvā¹¹ parinibbānam nāma n’
15 atthīti¹²’ paṭikkhipin“ ti āha. „Mahārāja pubbe¹³ tvam Mahādhammapālakāle pi ‘putto te mato, imāni ‘ssa atthīnīti¹⁴’ dassetvā vadantassa pi disāpāmokkhācariyassa ‘amhākam kule taruṇakāle kālakiriya nāma n’ atthīti¹⁵’ na saddahi, idāni pana kasmā saddahissatīti¹⁶’ vatvā tena yācito a. ā.:

20 A. B. Br. r. k. Kāsiratṭhe Dhammapālagāmo nāma ahosi, so Dhammapālakulassa vasanatāya etaṃ nāmaṃ labhi, tattha dasannaṃ kusalakammam pathadhammānaṃ pālanato Dhammapālo tv-eva¹⁰ paññāto brāhmaṇo¹¹ paṭivasati. Tassa¹² kule antamaso dāsakammakarāpi dānaṃ denti silam rakkhanti uposathakam-
25 maṃ¹³ karonti. Tadā B. tasmiṃ kule nibbatti, Dhammapāla kumāro tv-ev¹⁴ assa¹⁵ nāmaṃ karimṣu. Atha naṃ vayappattaṃ pitā sahassaṃ datvā sippuggahaṇatthāya¹⁶ Takkasilam pesesi. So tattha gantvā disāpāmokkhācariyassa saṇṭike sippaṃ uggaṇhi¹⁷, pañcannaṃ māṇavakasatānaṃ jeṭṭhantevāsiko ahosi.
30 Tadā ācariyassa jeṭṭhaputto kalam akāsi. Acariyo māṇava-

¹ Ck² te. ² Bā -māro pi. ³ Bā saddahasi pana. ⁴ Bā adds ti. ⁵ Bā omits pana. ⁶ Ck² āpatvā, Bā app-. ⁷ Bā adds pi. ⁸ Bā adds atthīni. ⁹ so all three MSS. ¹⁰ Bā teva. ¹¹ Bā adds tattha. ¹² Bā tasmiṃ. ¹³ Bā -satham, omitting kamma. ¹⁴ Bā tevassa. ¹⁵ Ck² sippagah-. ¹⁶ Bā gaṇhi.

parivuto¹ nātigaṇena saddhiṃ rodanto² susāne tassa sarīrakiccaṃ
 kāreti³, tattha ācariyo ca nātivaggo c' assa antevāsikā ca
 rodanti paridevanti, Dhammapālo c' eko⁴ na rodati na pari-
 devati, api ca kho pana tesu pañcasatesu māṇavesu susānā
 āgama⁵, ācariyassa santike nisīditvā „aho evarūpo nāma 5
 ācārasampanno taruṇamāṇavo taruṇakāle yeva mātāpitūhi
 vippayutto maraṇaṃ patto“ ti vadantesu „sammā⁶ tumhe
 'taruṇo' ti bhaṇatha, atha kasmā⁷ taruṇakāle yeva mato⁸, ayuttaṃ
 taruṇakāle maritun“ ti aha. Atha itaṃ te āhaṃsu: „kiṃ pana
 samma tvaṃ imesaṃ sattānaṃ maraṇasabhāvaṃ⁹ na jānāsīti“.
 „Jānāmi, taruṇakāle pana na maranti, mahallakakāle yeva 10
 marantīti“. „Nanu aniccā sabbe saṃkhārā hutvā abbhāvino“
 ti. „Saccaṃ aniccā¹⁰, daharakāle pana sattā na maranti,
 mahallakakāle¹¹ aniccataṃ¹² pāpuṇantīti“. „Kiṃ pana samma¹³
 Dhammapāla tumhākaṃ gehe na keci¹⁴ marantīti“. „Daharakāle 15
 pana¹⁵ na maranti, mahallakakāle yeva marantīti¹⁶. Kiṃ pan'
 esā tumhākaṃ kule¹⁷ pavenīti“. „Āma kule¹⁷ pavenīti“.
 Māṇavā taṃ tassa kathaṃ ācariyassa ārocesum. Atha naṃ
 so pakkosāpetvā pucchī: „saccaṃ kira tāta Dhammapāla tumhā-
 kaṃ kule daharakāle na miyantīti“. „Saccaṃ ācariyā“ ti. 20
 So tassa vacanaṃ sutvā cintesi: „ayaṃ ativiya acchariyaṃ
 vadati, imassa pitu santikaṃ gantvā pucchitvā sace etaṃ sac-
 caṃ ahaṃ pi tam eva dhammaṃ paripūressāmīti¹⁸“. So put-
 tassa kattabbakiccaṃ katvā sattaṭṭhadiwasaccayena Dhamma-
 pālaṃ pakkosāpetvā „tāta ahaṃ vippavasissāmi¹⁹, tvaṃ yāva 25
 mamāgamanā ime māṇave sippaṃ vācehitī“ vatvā ekass'

¹ B^d -vakapa-. ² B^d adds kandanto. ³ B^d -resi, C^k -resiti corr. to -reti. ⁴ B^d veko. ⁵ B^d gamma. ⁶ B^d -a. ⁷ C^k a kasmā, B^d kasmā. ⁸ B^d marati nanu. ⁹ B^d -nabhāvaṃ. ¹⁰ C^k -am. ¹¹ B^d adds pana maranti, C^k pana sattā na maranti mahallakakāle. ¹² C^k aniccaṃtaṃ, C^k aniccaṃtanaṃ corr. to aniccaṃtaṃ. ¹³ B^d omits samma. ¹⁴ C^k kicci, B^d tecci corr. to keci. ¹⁵ B^d adds sattā. ¹⁶ B^d -rañti. ¹⁷ B^d kula. ¹⁸ B^d purissāmīti. ¹⁹ C^k -vassissāmi, B^d khippanā āgamiissāmi in the place of vi-.

elakassa¹ aṭṭhīni gahetvā dhovitvā vāsetvā pasibbake katvā ekaṃ
 cullupatthākam ādāya Takkaṣilato nikkhamitvā anupubbena
 taṃ gāmaṃ patvā „katarāṃ Mahādhammapālassa gehaṃ“ ti
 pucchitvā gantvā dvāre aṭṭhāsi. Brāhmaṇassa dāsamanussesu
 5 yo yo paṭhamāṃ addasa so so ācariyassa hatthato, chattaṃ
 gaṇhi, upāhanaṃ gaṇhi upatthākassāpi² hatthato pasibbakam
 gaṇhi, „puttassa vo³ Dhammapālakumārassa ācariyo dvāre
 tṭhito“ ti kumārassa pitu ārocethā⁴ „ti ca vuttā te „sādhu“ ‘ti
 vatvā⁴ ārocayimsu. So vāgena dvāramūlaṃ gantvā „ito ethā“
 10 ‘ti taṃ gharaṃ ānetvā⁵ pallaṃke nisidāpetvā sabbaṃ pāda-
 dhovanādikkiccam akāsi. Ācariyo binuttaḥhojano, sukhakathāya
 nisinnakāle „brāhmaṇa putto te Dhammapālakumāro paññāvā
 tiṇṇaṃ vedānaṃ aṭṭhārasannaṃ ca sippānaṃ nipphattiṃ patto,
 api kho⁶ pan’ ekena aphāsukena jivitakkhayaṃ patto, sabbe
 15 saṃkhārā aniccā, mā socithā“ ‘ti āha. Brāhmaṇo pañiṃ
 paharitvā mahāhasitaṃ hasi, „kin nu brāhmaṇa hasasīti“ ca vutte
 „mayhaṃ putto na marati, añño koci mato bhavissatīti“ āha.
 „Brāhmaṇa, putto yeva mato⁷, aṭṭhīni disvā saddahā⁸ ‘ti
 aṭṭhīni⁹ niharitvā „imāni te puttassa aṭṭhīnīti“ āha. „Etāni
 20 elakassa vā sunakhassa vā bhavissanti, mayhaṃ pana putto
 na marati, amhākaṃ⁹ kule yāva sattamā kulaparivattā taruṇa-
 kāle matapubbā nāma n’atthi, tvaṃ musā bhaṇasīti“. Tas-
 miṃ khaṇe sabbe pi pañiṃ paharitvā mahāhasitaṃ hasimsu.
 Ācariyo taṃ acchariyaṃ disvā somanassappatto hutvā „brāh-
 25 maṇa, tumhākaṃ kulapaveṇiyaṃ daharānaṃ amaraṇena na sakkā
 ahetukena bhavitum, kena vo¹⁰ kāraṇena daharā na miyanti“
 pucchanto paṭhamāṃ gātham āha:

1. Kiṃ te vataṃ kiṃ pana brahmacariyaṃ,
 kissa suciṇṇassa ayaṃ vipāko,
 30 akkhāhi me brāhmaṇa etam attham,
 kasmā hi tuyhaṃ daharā na miyare ti. 77.

¹ Bā ekassa e-. ² Bā -kassa pi- ³ Bā te? ⁴ Bā gantvā. ⁵ Cks atineg. ⁶ C
 pi no, Bā api va kho. ⁷ Bā ate corr. to te. ⁸ Cks omit aṭṭhīni. ⁹ Bā add
 hi. ¹⁰ Bā omits vo.

Tattha vatan ti vatasamādānaṃ, brahmacariyaṃ ti seṭṭhacariyaṃ,
kassa sūciṇṇassā 'ti tumbhakaṃ kule daharānaṃ amaraṇaṃ nāma katara-
sucaritassa vipāko¹.

- Taṃ sutvā brāhmaṇo yesaṃ guṇānaṃ ānubhāvena tasmiṃ
kule daharā na mīyanti te vaṇṇayanto 5
2. Dhammaṃ carāma, na musā bhaṇāma,
pāpāni kammāni vivajjayāma²,
anariyaṃ parivajjemu sabbaṃ,
tasmā ti³ amhaṃ daharā na mīyare. 78.
3. Suṇoma dhammaṃ asataṃ sataṃ ca, 10
na cāpi dhammaṃ asataṃ rocayāma,
hitvā⁴ asante na jahāma sante,
tasmā -pe-. 79.
4. Pubbe va⁵ dānā sumanā bhavāma, (J. III p. 300.)
dadam pi ce⁶ attamanā bhavāma, 15
datvāpi ce nānutappāma pacchā -pe-. 80.
5. Samaṇe mayaṃ brāhmaṇe addhike ca
vanibbake yācanake dalidde
annena pānen⁷ abhitappayāma⁸ -pe-. 81.
6. Mayaṃ ca bhariyaṃ nātikkamāma, 20
amhe ca bhariyā nātikkamanti,
aññatra tāhi brahmacariyaṃ carāma -pe-. 82.
7. Eṭṭasu ve jāyare suggavāsu⁹
medhāvino honti pahūtapaññā
bahussutā vedaguno¹⁰ ca honti -pe-. 83. 25
8. Mātā pitā ca bhaginī bhātaro ca
puttā ca dārā ca mayaṃ ca sabbe
dhammaṃ carāma paralokahetu -pe-. 84.
9. Dāsā ca dasso¹¹ anujīvino ca
paricārikā kammakarā ca sabbe 30

¹ ~~add~~ add ti. ² Bdf pariva-. ³ Bdf hi. ⁴ Ck na. ⁵ Bd ca. ⁶ Ck pānenahatap-
payāma, C⁶ pānenahatatapp- corr. to pānenabhitatapp-. ⁷ Bf suttamāsu, Bd
nuttamāsu. ⁸ Ck -nā, C⁸ Bdf -ñā. ⁹ Bd dāvesyo? Bf dāyyo.

dhammaṃ caranti paralokahetu

tasmā ti¹ amhāṃ daharā na mīyare ti 85.

imā gāthā āha.

- Tattha dhammaṃ carāma² 'ti dasakusalakammupathadhammaṃ carā-
 5 ma², attano jīvitaḥetu kunthakipillakam³ pi jīvitaṃ na voropema, parabhaṇḍaṃ
 lobhacittena na olokema⁴ 'ti sabbam vitthāretabbaṃ, musāvādo⁵ c' ettha⁵ musā-
 vādissa akaraṇapāpānaṃ nāma n' atthi⁶ ussadaḥasena⁷ puna⁸ vutto, te kira
 haasādhippāyena pi musā na bhananti, pāpānāti sabbāni pi nīrayagāmini⁹
 lāmakakammāni¹⁰, anariyaṃ ti ariyagārahitaṃ sabbam asundaraṃ aparisa¹¹ dhammā¹¹
 10 kammaṃ parivajjayāma, tasmā¹² ti amhaṃ ti ettha tikāro nipātamatto, tena
 kāraṇena amhākaṃ daharā na mīyanti, antarā¹² akālamaraṇaṃ nāma nō n' atthi
 attho, tasmā hi¹³ amhaṃ ti pi pātho, suṇoma¹⁴ 'ti mayaṃ kiriyavādā¹⁴ nāma
 sappurisaṇaṃ kusalaḍḍipānam pi asappurisaṇaṃ akusalaḍḍipānam pi dhammaṃ
 suṇāma¹⁵, so pana no sutamattako va hoti, taṃ na rocayāma¹⁶, tēhi pana no ḍa-
 15 dhim viggaho vā¹⁷ vivādo vā mā hoti¹⁷ 'ti, dhammaṃ suṇoma, sutvāpi hitvā¹⁸ asante¹⁹
 saṃte vattāma, ekam pi khaṇaṃ na jāhāma²⁰ saṃte²¹, pāpamitte pahāya
 kalyāṇamitte sevino va homā²² 'ti, samaṇe mayaṃ brāhmaṇe ti brāhmaṇa
 mayaṃ samitapāpabāhitaḍḍipāpe paccekabuddhasamaṇabrāhmaṇe pi²² avasesadham-
 mikasamaṇabrāhmaṇe pi adbhikādayo²² sesajane pi annapāṇena abhittappemā²³
 20 'ti attho, pāliyaṃ pana ayaṃ gāthā pubbe va dānā ti gāthāya²⁴ pacchato
 āgacchati²⁵, nātikkaṃamā²⁵ 'ti attano bhariyaṃ atikkamitvā bāhi aññaṃ
 micchācāraṃ na karoma, aññatra tāhiti tā attano bhariyā²⁶ ḥapetvā, sesa-
 itthiṃ brahmacariyaṃ carāma, amhākaṃ bhariyāpi²⁷ sesapuriseṣu evam eva
 pavattanti²⁸, jāyare ti jāyanti, suggavāsū²⁹ 'ti susiṇṇaṃ uttamitthiṃ, idaṃ
 25 vuttaṃ hoti: ye etāsu sampannasīlāsu³⁰ uttamitthiṃ amhākaṃ puttā jāyanti te
 medhāvino ti evaṃpakārā honti, kuto tesāṃ antarā maraṇaṃ, tasmāpi amhākaṃ
 kule daharā na maraṇanti, dhammaṃ carāma³¹ 'ti paralokatthāya³² tividhasucari-
 tadhammaṃ³¹ carāma, dasso³² ti dāsiyo.

Avasāne

- 30 10. Dhammo have rakkhati dhammacāriṃ, (Dhp. p. 126. Jāt.
 dhammo suciṇṇo sukham āvahāti, vol. I. p. 31. Thera-
 esānisarṇso dhamme suciṇṇe: gāthā by Olden-
 berg p. 55.
 na duggatim gacchati dhammacārī. 86.

¹ Bā hi. ² C^{ks} dhammakarā. ³ Bā -pilli-. ⁴ Bā omits mu-. ⁵ Bā tattha. ⁶ Bā natthi. ⁷ Bā ussannavasena. ⁸ Bā pana. ⁹ C^{ks} -mini, C^{ks} Bā -mini. ¹⁰ Bā omits lāmaak. ¹¹ C^{ks} -ddha. ¹² Bā -re. ¹³ Bā omits hi. ¹⁴ C^{ks} kiriyavādā corr. to -ya-, Bā kiriyāthā. ¹⁵ Bā suṇo-. ¹⁶ C^{ks} -mi. ¹⁷ C^{ks} omit vā, ¹⁸ Bā labhivā. ¹⁹ Bā omits asante. ²⁰ Bā paḍa-. ²¹ Bā asante. ²² C^{ks} hi. ²³ Bā adbhikādaya-
 caka. ²⁴ C^{ks} gāthā, C^{ks} thā. ²⁵ Bā āgacchato āgacchati corr. to āgato. ²⁶ Bā
 -yāyo. ²⁷ Bā -yayo pi. ²⁸ C^{ks} pattanti, Bā vattanti. ²⁹ Bā muttamāsū. ³⁰
 C^{ks} sammantasi- ³¹ Bā -taridha-. ³² Bā dāsiyo.

11. Dhammo have rakkhati dhammacārīm
chattarī mahantaṃ viya vassakāle,
dhammena gutto mama Dhammapālo,
aññassa aṭṭhīni, sukhī kumāro ti 87.

imāhi dvīhi gāthāhi dhammacārīnam guṇaṃ kathesi.

5

Tattha rakkhatīti dhammo nāma¹ esa¹ rakkhito attano² rakkhakaṃ³
patirakkhati, sukhamūvahatīti devamanussasukhaṃ c' eva nibbānasukhaṃ ca
āharati⁴. Na duggatīti ti nīrayādbhedani duggatīti na gacchati, evaṃ brāh-
mana mayā dhammaṃ rakkhāma, dhammo pi amhe rakkhatīti dasseti,
dhammena gutto ti mahāchattasadisena attanto gopita dhammena gutto, aññassa
aṭṭhīnīti taya ānītāni paṇi⁵ aṭṭhīni⁵ aññassa elakassa vā sunakhassa vā⁶
bhavissanti, chaṭṭhe⁷ etāni⁷, manā putto sukhī kumāro ti.

Taṃ sutvā ācariyo āha: „mayhaṃ āgamaṇaṃ suāgamaṇaṃ
saphalaṃ no nipphalaṃ“ ti sañjātasomanasso Dhammapālassa
pitaraṃ khamāpetvā „mayā āgacchantena tumhākaṃ vīmaṇsa-
natthāya imāni elakattṭhīni ābhatāni“, putto te ārogo⁹ yeva,
tumhākaṃ rakkhaṇadhammaṃ¹⁰ mayham pi dethā¹¹ 'ti paṇṇe
likhitvā katipāhaṃ tattha vasitvā Takkaṣilaṃ gantvā Dhamma-
pālaṃ sabbasippāni sikkhāpetvā mahantena parivārena pesesi.

S. Suddhodanamahārājassa imaṃ dhammadesanaṃ ā. saccāni
pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne rājā anāgāmiphale patitṭhahi): „Tadā
mātāpitāro mahārājakuḷāni ahesuṃ, ācariyo Sāriputto, parisā Buddha-
parisā, Dhammapālakumāro pana aham evā“ 'ti. Mahā dhammapāla-
jātakaṃ.

10. Kukkuṭajātaka.

25

Nāsmase katapāpamhīti. Idam S. Veluvane v. va-
dhāya parisakkanaṃ ā. k. Dhammasabhāyaṃ¹¹ bhikkhū
Devadattassa agunakathaṃ¹² samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto dha-
nuggahāpipayojanena Dasabalassa vadhattham¹³ eva upāyaṃ karotīti“.

¹ Bā -so. ² Ck add rakkhataṃ, Bā rakkhitaṃ. ³ Bā omits rakkhakaṃ. ⁴ Bā
āharati. ⁵ Bā pana aṭṭhīni. ⁶ Bā adds aṭṭhīni. ⁷ Ck tiḍḍehotāni, Bā chaḍḍeso-
tāni, Bā chaḍḍetha tāni. ⁸ Bā āgatāni. ⁹ Bā ar-. ¹⁰ Ck -na, Bā rakkhita-
¹¹ Bā -yāhi. ¹² Ck agunakā, Bā agunā-. ¹³ Bā dhanattham.

S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“
ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe
p'esa mayham vadhāya parisakki' yevā“ 'ti vatvā ā. ā.:

A. Kosambiyam Kosambako² nāma rājā rajjam kāresi.
5 Tadā B. ekasmiṃ veļuvane kukkuṭayoniyam³ nibbattitvā⁴ aneka-
satakukkuṭaparivāro araṇṇe vasati. Tassāvidūre eko seno
vasati, so upāyena ekaṃ⁵ kukkuṭam gahetvā khādanto ṭhapetvā
B-am sese⁶ khādi, B. ekako va ahosi. So appamatt⁷ velāya
gocaram gahetvā veṇugahānam⁸ pavisitvā vasati. Seno⁹ tam
10 gaṇhitum asakkonto „ekena nam upāyena upalāpetvā gaṇhissā-
mīti“ cintetvā tassāvidūre sakhāya niliyitvā „samma kukku-
ṭarāja, tvam mayham kasmā bhāyasi, aham tayā saddhiṃ
vissāsam kattukāmo, asuko¹⁰ nāma padeso¹⁰ sampannagocaro,
tattha ubho pi gocaram gahetvā aññamaññaṃ piyasamvāsam
15 vasissāmā“ 'ti āha. Atha nam B. āha: „samma mayham tayā
saddhiṃ vissāso nāma n' atthi, gaccha tvan“ ti. „Samma, tvam
mayā pubbe katapāpatāya na saddahasi, ito paṭṭhāya evarūpaṃ
na karissāmīti“. „Na mayham tādīsena sabāyen' attho, gaṭṭhi
eva¹¹ tvan“ ti. Iti nam yāva tatiyaṃ paṭikkhipitvā „ettakehi
20 aṅgehi samannāgatena puggalena saddhiṃ vissāso nāma kātum
na vaṭṭatīti“¹² vanaghaṭam unnādentō devatāsu¹² sādhu-kāram
dadamāṇāsu dhammakatham paṭṭhapento

1. Nāsmase katapāpamhi, nāsmase alikavādine,
nāsmas' attatṭhapaññamhi¹³, atisante pi nāsmase. 88.
- 25 2. Bhavanti h' eke purisā gopipāsakajātikā¹⁴,
ghaṃsanti¹⁵ mañṇe mittāni vācāya na ca kammanā¹⁶. 89.
3. Sukkhañjalipaggahitā vācāya paliguṇṭhitā
manussapheggū— nāsīde¹⁷ yasmiṃ n' atthi kataññutā. 90.

¹ Ck -sakkhi. Bđ -sakkati. ² Bđ -piko. ³ Cks kukkuha- throughout. ⁴ Cks nibbatti. ⁵ Bđ ekekaṃ. ⁶ Bđ sesaṃ. ⁷ Bđ veļu-. ⁸ Bđ so se-. ⁹ Bđ -kasmim. ¹⁰ Bđ -se. ¹¹ Bđ gaccha, omitting eva. ¹² Cks -tā. ¹³ Bđ nāsmāse attatṭha. ¹⁴ Bf nāsmāse akkattap-. ¹⁵ Bdf -pāsi-. ¹⁶ Cks ghas-. ¹⁷ Bdf nāsīte, Cks nāsīde-.

4. Na hi aññasaccittānaṃ¹ itthīnaṃ² purisānaṃ vā-
nānā va³ katvā saṃsaggaṃ tādīsaṃ pi nāsmase⁴. 91.
5. Anariyakammaṃ okkantaṃ⁵ atthetaṃ⁶ sabbaghātināṃ
nisitaṃ va paṭicchannaṃ tādīsaṃ pi⁷ nāsmase. 92.
6. Mittarūpen' idh' ekacce sākhallena acetasā⁸ 5
vividhehi upāyehi — tādīsaṃ pi⁷ nāsmase. 93.
7. Āmisāṃ vā dhaṇaṃ vāpi yattha passati tādiso
dubhiṃ⁹ karoti dummedho taṇ ca jhatvāna¹⁰ gacchatīti 94.
imā gāthā āha.

Tattha nāsmase ti nāssase, ayam eva vā pāṭho, na vissase ti vuttaṃ 10
hoti, kaṭapāpamhīti paṭhamakataṭāpe¹⁰ puggale, alikavāḍīne ti musāvādimhi
jā na vissase, tassa hi akattabbānā nāma pāpuṃ n' atthī, nāsmasattaṭṭha-
paññamhīti¹¹ attano atthūya eva yassa paññā snehavasena na bhajeti dhanatthiko
va bhajati¹² tasmiṃ attatthāpaññe pi na vissase, atisante ti anto upasame
avijjamāne yeva bahi upasamadassanena atisante viya paṭicchannakammaṃte 15
bilapaṭicchannāssāvisasadiṣe¹³ kuhakapuggale, go pipāsakajātikā¹⁴ ti gunnāṃ
pipāsakajātikā¹⁵, pipāsitagosaḍḍisā¹⁶ ti vuttaṃ hoti, yathā pipāsitaḍḍiṃ tittam
otaritvā mukhapūraṃ udakaṃ pivanti na pana udakassa kattabbayuttakaṃ
karonti evam evaṃ ekacce idaṇ c' idaṇ ca karissāmā 'ti madhuravacanena
mittāni ghaṃsanti¹⁷ piyavacanānucchavikaṃ pana na karonti, tādīsesu viṣṣāso 20
mahato anattāya hotīti dīpeti, sukkhañjalīpaggahitā ti paggaḥhitatuccha-
añjalino¹⁸, vācāya paḷiguṇṭhitā ti idaṃ dassāma karissāmā 'ti vacanena
paṭicchādītā¹⁹, manussapheggū ti evarūpā asārakā manussapheggū nama.
nāsīde²⁰ ti nāsīde²¹ evarūpe na upagaccheyya, yasmiṃ n' atthīti yasmiṃ ca
puggale kaṇṇūtā n' atthi tam pi nāsīde²² ti attho, aññasaccittānaṃ²³ ti aññeṇ'
aññena cittena samannāgatānaṃ, lahucittānaṃ ti attho, evarūpānaṃ itthīnaṃ vā 25
purisānaṃ vā na vissase ti dīpeti, nānā va²⁴ katvā saṃsaggaṃ ti yo²⁵ pi
na sakkā anupagantvā etassa antarāyaṃ kātun ti antarāyakaṃvattatthāṃ sūnākara-
nehi²⁶ saṃsaggaṃ katvā²⁷ dāhaṃ karitvā pacchā antarāyaṃ karoti tādīsaṃhi²⁸
puggale²⁹ nāsmase na viṣṣeyyā 'ti dasseti, anariyakammaṃ okkantaṃ ti 30
anariyānaṃ dussilānaṃ kammaṃ otaritvā tittam, atthetaṃ³⁰ ti atthi³¹ appa-
tittatthavacanāṃ, sabbaghātināṃ ti okkāsaṃ labhitvā sabbesaṃ upaghātakaṃ³².

¹ Bā aññamaññaccittānaṃ, Bf nautthi anaññamaññaccittāna. ² Bā adda vā. ³ Bāf vi.
vi. ⁴ Bf casmase, Bā na viṣṣase. ⁵ Ck -ti, C^o -tinā. ⁶ Bā atthetaṃ. ⁷ Bā adda
hi. ⁸ Ck du-, Bāf dubhi. ⁹ Bā chetvāna, Bf hantāna. ¹⁰ C^o paṭhamāni-. ¹¹
Bā nāsmā attattha-. ¹² Ck bhajeti, Bā anattthiko pi bhajati. ¹³ Bā sidhila-
paṭicchannaṃ-. ¹⁴ Bā -si-. ¹⁵ Bā omite gu- -kā. ¹⁶ Bā -sika-. ¹⁷ Ck ghas-
-Ck paggaḥhitā, Bā -hitaritattatuccha-. ¹⁸ C^o -dinā, Bā -dikā. ¹⁹ Bā nāsīte.
²⁰ so Ck; Bā nāhare. ²¹ Ck aññaci-, Bā aññamaññaci-. ²² Bā vi. ²³ Ck so.
²⁴ Bā -kā-. ²⁵ Bā āvika-. ²⁶ Ck -simhi, Bā -sampi. ²⁷ Bā elam. ²⁸ Bā atthetaṃ.
²⁹ Ck ati-, Bā adhi-. ³⁰ Bā -kaṃ.

nisītaṃ va paṭicchanṇaṃ ti kosiyaṃ vā pilotikāya vā paṭicchanṇaṃ nīsi-
 takhaggam iva, tādisampīti evarūpaṃ¹ pi amittaṃ mittapaṭirūpakam na
 vissaseyya. sākhalenā² ti maṭṭhavanena, acetasaṃ ti aṭṭhakena, vacanam
 eva hi nesaṃ maṭṭham³ cittaṃ pana thaddham⁴ pharusam, vīvidhehīti vīvidhehi
 5 upāyehi oṭārāpekha⁵ upagacchanti, tādisampīti yo tehi amittehi mittapaṭi-
 rūpakehi sadiṣo hoti tam pi na vissase ti attho, āmisam ti khādaniyabhoja-
 niyam⁶, dhanam ti maṇcapaṭipādakam ādin katvā avāsesam, yattha passa-
 tīti sahāyassa⁷ gehe yasmiṃ thāne passati, dūbhiṃ⁸ karotīti dūbhicittaṃ⁹ uppā-
 deti tam dhanam harati taṃ ca jhātvanā¹⁰ ti taṃ ca sahāyakam hantvāpi¹¹ gacchati.
 10 Iti imā satta gāthā kukkuṭarājā kathesi.

- 4 Mitrarūpena bahavo Channā sevanti sattavo,
 jahe kāpurise h' ete kukkuṭo viya senakam. 95.
 9. Yo ca uppatitam attham na khippam anubujjhati (III. p. 438.)
 amittavasam anveti pacchā ca-m-anutappati. *96.
 15 10. Yo ca uppatitam attham khippam eva nibodhati
 muccate sattusambādā kukkuṭo viya senakā. 97.
 11. Tam tādisam kūṭam iv' oḍḍitam vane
 adhammikam niccavidhamsakārinam¹²
 ārā vivaṃjeyya naro vicakkhano
 20 senam yathā kukkuṭo vaṃsakānane ti¹³ 98.
 imā catasso dhammarājena bhāsita abhisambuddhagāthā.

Tattha jahe kāpurise heta ti bhikkhave ete kāpurise paṇḍito jaheyya,
 hakāro pan' ettha nīpātamattam, pacchā ca manutappatīti pacchā ca anu-
 tappatī, kūṭamivo oḍḍitam ti vane migānam bandhanatthāya kūṭapāsam viya
 25 oḍḍitam, niccam viddhamsakārinam ti niccam viddhamsanakarajā¹⁴, vaṃ-
 sakānane ti yathā¹⁵ vaṃsavane kukkuṭo senam vivaṃjessi evam vicakkhano pāpa-
 mitte vivaṃjeyya.

So pi¹⁶ tā gāthā vatvā senam āmantetvā „sace imasmiṃ
 thāne vasissasi jānissāmi te kattabban“ ti tajjesi. Seno tato
 30 palāyitvā aññattha¹⁷ gato.

¹ Bd - panī, omittim pl. ² Bd sākhalenā. ³ Bd mattham, Ck matṭha. ⁴ Ck panatthad-
 dham? Bd omits thaddham. ⁵ Ck ota-, Bd -kā, B -kkhā. ⁶ Bd -yam bho-.

⁷ Bd -ya. ⁸ Ck dūbhi, C dubhi, Bd dubbhi. ⁹ Ck omitt dūbhi. ¹⁰ Bd chetvānā

¹¹ B -kampī hantvā, Ck -kam gantvā. ¹² Bd niccam. ¹³ Ck omitt ti.

Bd -sakaram. ¹⁵ Ck omitt yathā. ¹⁶ Bd hi. ¹⁷ Bd -tra.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave Devadatto pubbe pi mayham va-
 *dhāya parisakkhīti¹“ vatvā j. s.: „Tadā senako Devadatto ahoṣi,
 kukkuṭo aham ēvā²“ ti. Kūkkuṭajātakaṃ.

11. Maṭṭakunḍalijātaka.

Alaṃkato maṭṭakunḍalīti. Idam S. J. v. mataputta- 5
 kuṭumbikaṃ³ ā. k. Sāvatthiyaṃ kir' ekassa buddhupaṭṭhākassa
 kuṭumbikassa piyaputto kālam akāsi. So puttasaṃsāraṃ pappito na
 nahāyati na bhuñjati na kammante vicāreti na Buddhupaṭṭhānaṃ gacchati,
 kevalaṃ „piyaputtaka maṃ ohāya paṭhamataraṃ gato sīti“ ādini vatvā
 vilapati. S. paccūsasamaye lokaṃ volokento⁴ tassa sotāpattiṃ phalūpani- 10
 ssa⁵ disvā⁶ punadivase bhikkhusaṃghaparivuto Sāvatthiyaṃ piṇḍāya
 caritvā katabhattakicco bhikkhū uyyojetvā⁷ Ānandattherena pacchāsama-
 nena tassa gharatṭhānaṃ⁸ agamāsi. Satthu āgatabhāvaṃ kuṭumbikassa
 ārocesuṃ. Ath' assa gehajano⁹ āsanaṃ paññāpetvā Satthāraṃ nisīdāpetvā
 kuṭumbikaṃ pariggahetvā Satthu santikaṃ ānesi. Taṃ vanditvā eka- 15
 mantāṃ nisinnaṃ S. karuṇāsītalena vacanena āmantetvā „kiṃ upāsaka
 ekaputtakaṃ¹⁰ anusocasi“ pucchitvā „āma bhante“ ti vutte „upāsaka
 porāṇakapaṇḍitā putte kālakate sokasaṃsāraṃ vicarantā paṇḍitānaṃ
 kathaṃ sutvā alabbhaniyaṃ¹¹ ti tattato natvā appam¹² pi¹³ sokaṃ
 na karimsū“ ti vatvā tena yācito a. ā.: 20

A. B. Br. r. k. ekassa mahāvibhavassa brāhmaṇassa putto
 pañcadāsaśasavassakāle ekena vyādhinā phuṭṭho¹⁴ kālam katvā
 devaloke nibbatti. Brāhmaṇo tassa kālakiriyato¹⁵ paṭṭhāya
 susānaṃ gantvā chārikapuñjaṃ¹⁶ āviñjhanto paridevati, sabba-
 kammante pacchinditvā¹⁷ sokasaṃsāraṃ vicarati. Devaputto 25
 anuvicaranto taṃ disvā „ekaṃ upāyaṃ¹⁸ katvā sokaṃ harissāmi“
 tassa susānaṃ gantvā paridevanakāle tass' eva puttavaṇṇi hutvā
 sabbābharaṇapatisamāpato ekasmiṃ passe¹⁹ thatvā ubho hatthe sīse

¹ Ck -sakkhīti, Bđ -sakkatīti. ² Bđ -puttani-. ³ Bđ olo-. ⁴ Bđ gharadvāraṃ.

⁵ Bđ gehe-. ⁶ Bđ omits eka. ⁷ Bđ Cks alabbhaniya-. ⁸ Bđ appamattakam. ⁹

nisinnaṃ - - - appampi wanting in Ck. ¹⁰ Cks phuṭṭho. ¹¹ Bđ kālāṃkatakālato.

¹² Cks -chaṃ. ¹³ Bđ -puñcam. ¹⁴ Bđ paricajitvā. ¹⁵ Bđ upamaṃ. ¹⁶ Bđ

padese.

ṭhapetvā mahāsaddena paridevi. Brāhmaṇo saddaṃ sutvā taṃ
 oloketvā puttapemaṃ paṭilabbhivā tassa santike ṭhatvā „tāta'
 māṇava imasmiṃ susānamajjhe kasmā paridevasīti“ pucchanto
 paṭhamam gātham āha:

1. Alamkato maṭṭakuṇḍali¹ (Dhp. p. 95.)
 mālabbhārī² haricandanussado
 bāhā paggayha kandasī,
 vanamajjhe kiṃ dukkhito tuvaṃ³ ti. 99.

Tattha alamkato nānābharaṇabhūṣito⁴, maṭṭakuṇḍalī⁵ karaṇapari-
 10 niṭṭhitehi⁶ kuṇḍalehi samannūgato, mālabbhārī⁷ vicitrakusumamālādharo⁸,
 haricandanussado ti suvaṇṇavannena candanena anulitto, vanamajjhe ti
 susānamajjhe, kiṃ dukkhito tuvaṃ⁹ ti kiṃkāra' ā dukkhito tvayā¹⁰ ācikkha, aham
 te yaṃ¹⁰ icchasi taṃ dassāmi ti āha.

Ath' assa kathento māṇavo dutiyaṃ gātham āha:

2. Sovanṇamayo pabhassaro
 uppanno rathapāñjaro mama,
 tassa cakkayugaṃ na vindamī¹¹,
 tena dukkhena jahāmi jīvitān ti. 100.

Brāhmaṇo sampaticchanto

3. Sovanṇamayaṃ mañimayaṃ¹¹
 lohamayaṃ atha rūpiyamayaṃ¹²
 [atha] pāvada, rathaṃ kārayāmi¹³ te,
 cakkayugaṃ paṭipādayāmi¹⁴ taṃ ti. 101.

tatiyaṃ gātham āha.

- 25 Tattha pāvada' ti yādisena te attho yādisaṃ ca¹⁵ rocesi¹⁶ tādisaṃ vada
 ahaṃ te rathaṃ kārayāmi¹⁷, paṭipādayāmi¹⁸ pañjarānurūpaṃ cakkayugaṃ
 taṃ¹⁸ adhigaṇhāpemi.

Taṃ sutvā māṇavena kathitāya gāthāya¹⁹

4^a. So māṇavo tassa pāvadīti

paṭhamapadam S. abhisambuddho hutvā kathesi,

¹ Cks -li, Bdf matha-. ² Cks mālabbhārī, Bf mālādhārī. ³ Cks tvan. ⁴ Bd -vibhūṣito.
⁵ Bd matha-. ⁶ Bd -paṭini-. ⁷ Cs Bd mālā-. ⁸ Bd -mālā-. ⁹ Cks tvan. ¹⁰
 Cks saṃ. ¹¹ Cs Bdf -damj. ¹² all four MSS. mañi-. ¹³ Bdf -yamā-. ¹⁴ Cks
 kareyyāmi, Bdf karissāmi. ¹⁵ Ck paṭilabbhayāmi, Cs -lābh-. ¹⁶ Bdf -saṃ, omitting²⁰
 ca. ¹⁷ Cks rocesi. ¹⁸ Bdf omits taṃ. ¹⁹ Bd omits so mā-
 ṇavo - - - padam. ²⁰ Ck sutvā. ²¹ Bf so māṇavo tassa pāvadīti;

4^b. Candasuriyā¹ ubhay² ettha² bhātaro³,
 sovaṇṇamayo ratho mama
 tena cakkayugena sobhatīti 102.

sesaṃ māṇavo⁴. Tadanantaram⁵

Bālo kho tvam⁶ si māṇava
 yo⁷ tvam patthayase⁸ apatthiyam,
 maññāmi tuvaṃ⁹ marissasi
 na hi¹⁰ tuvaṃ lacchasi candasūriye¹¹ ti 103.

brāhmaṇena vuttagāthāya apatthiyaṃ¹² ti apatthetabbam.

Tato

5. Gamaṇāgamanam pi dissati vaṇṇadhātū ubhay¹ ettha vīthiyo,
 peto pana n² eva dissati, ko nu kho kandataṃ balyataro¹³ ti 104.

māpavena vuttagāthāya¹³ gamaṇāgamanam ti uggamaṇaṃ ca atthagamaṇaṃ
 ca, vaṇṇo yeva vaṇṇadhātu, ubhayettha¹⁴ vīthiyo ti ettha ākāse yaṃ caṇ-
 dassa vīthi yaṃ suriyassā¹⁵ ti evaṃ ubhayāgatabhūmiyo¹⁵ pi paññāyanti, peto
 paṇā¹⁶ ti paralokaṃ gatasatto pana na dissat¹⁷ eva, ko nu kho ti evaṃ sante
 amhakaṃ dvinnam kandantānam ko nu kho balyataro¹⁸.

Evam māṇave kathente brāhmaṇo sallakkhetvā

7. Saccaṃ kho vadesi māṇava,
 aham eva kandataṃ balyataro,
 candaṃ viya dārako rudam

•petam kālakat¹ āhipatthaye ti 105. gātham āha.

Tatthā candaṃ viya dārako¹⁷ ti yathā daharo gūmadārako candaṃ¹⁸
 de thāti candass¹⁹ atthāya rodeyya evam aham pi petam kālakataṃ āhipatthemiti.

Iti brāhmaṇo māṇavassa kathāya nissoko hutvā tassa thu-
 tim karonto sesagāthā abhāsi:

8. Ādittam vaṭa maṃ santaṃ ghatasittam va pāvakaṃ
 vārinā²⁰ viya osiñci¹⁹. sabbam nibbāpaye²⁰ daram. 106.

¹ Bā candima-. ² Bā -yattha. ³ Bā adda vehāyasaṃgamo. ⁴ Bā brāhmaṇo. ⁵ Bā tassa an-. ⁶ Ck^o omīti āha. ⁷ Ck^o so. ⁸ Bā satthassasi. ⁹ Ck^o paññā-
 mitvā. ¹⁰ Ck^o maññāvitatvaṃ, Bā aññāpituvam, B^o maññāpituvam. ¹¹ Bā omīti hi. ¹² Bā candimasu-. ¹³ Ck^o -karo. ¹⁴ Bā -yaṃ. ¹⁵ Bā -yattha. ¹⁶ Bā ubhayagamaṇā-
 gamanabhū-. ¹⁷ Ck^o -karo, Bā^o balyataro. ¹⁸ Bā adda rudan. ¹⁹ Bā adda me.
²⁰ Bā -ce. ²¹ Ck^o -yo; cfr. Thiessen, Die Legende von Kīśagotamī p. 45.

9. Abbahi¹ vata me sallam yam āsi² hadayanissitam
yo me sokaparetassa puttasokaṃ apānudi. 107.
10. So 'haṃ abbūḷhasallo 'sui vītasoko anāvilo, (III. 390, 216.)
na socāmi na rodāmi tava sutvāna māṇavā 'ti. 108.
- 5 Atha nam māṇavo „brāhmaṇa yass' atthāya tvaṃ rodasi
ahan te putto, ahaṃ devaloke nibbatto, ito paṭṭhaya mā maṃ
anusoci, dānaṃ dehi sīlaṃ rakkha³ uposathakammaṃ karohi⁴
ovaditvā sakaṭṭhānam eva gato. Brāhmaṇo pi tass' dvāde
ṭhatvā dānādini puññāni katvā kālakato devaloke nibbatti.
- 10 S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne kuṭumbiko
sotāpattiphale paṭiṭṭhahi): „Tadā dhammadesakadevaputto ahaṃ eva
ahosi⁵“ ti. Maṭṭakunḍalijātakaṃ⁶.

12. Bīḷārikosiyajāṭaka.

- Apacanto pīti. Idam S. J. v. ekaṃ dānavatam⁷ bhikkhum
15 ā. k. So kira Bhagavato dhammadesanaṃ sutvā sāsane pabbajita-
kālate paṭṭhaya dānavato⁸ ahosi dānaññāsaya⁹, pattapariyāpannaṃ¹⁰
aṇṇassa adatvā na bhuñji, antamaso pāṇiyam pi labhitvā aṇṇassa adatvā¹¹ na
pivati¹², evaṃ dānābhirato ahosi. Ath'assa¹³ dhammasabhāyaṃ guṇakathaṃ
kathesuṃ. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“
20 ti pucchitvā „imāya nāmā“¹⁴ ti vutte taṃ bhikkhum pakkosāpetvā „saccaṃ
kira tvaṃ¹⁵ dānavato¹⁶ dānaññāsaya“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti
vutte „bhikkhave ayaṃ pubbe assaddho ahosi appasanno, tiṇaggena¹⁷
telabindum¹⁸ pi uddharitvā kassaci na adāsi, ahaṃ naṃ ahaṃ dametvā nibbi-
sevanaṃ katvā dānaphalaṃ nāpesiṃ¹⁹, taṃ enaṃ dānaninnaṃ²⁰ cittaṃ
25 bhavantare pi na vijahatīti“²¹ vatvā²² a. ā.:

A. B. Br. r. Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayap-
patto kuṭumbaṃ saṇṭhāpetvā pitu accayena seṭṭhiṭṭhānaṃ
patvā ekadivasaṃ dhanavilokanaṃ katvā „dhanam paññāyati,

¹ Bā abbaḥhi, B² abbūḷhaṃ, ² C² yasmāhi. ³ Bā rakkhāhi. ⁴ C² -la-. ⁵ Bā
-vantaṃ. ⁶ Bā -vanto. ⁷ C² -yā. corr to -yo. ⁸ Bā adds pi piṇḍapātaṃ.
⁹ Bā pivi. ¹⁰ Bā adds bhikkhū. ¹¹ Bā adds bhikkhu. ¹² Bā tiṇeṇa, ¹³ Bā²
-dumattaṃ. ¹⁴ Bā -phale paṭiṭṭhā pesiṃ. ¹⁵ Bā tameva dānaṃ dinna. ¹⁶ Bā
adds bhikkhuhi yāceto.

etassa uppādakā na paññāyanti, imaṃ dhanam vissajjtvā mayā¹
 dānam dātum vattatīti² dānasālam karetvā yāvajjivam mahādānam
 pavattetvā āyupariyosāne „idaṃ dānavatṭam³ mā upacchindīti⁴“
 puttassa ovādam datvā Tāvatisabhaṃ Sakko hutvā nibbatti.
 Putto pi 'ssa tath' eva dānam datvā puttaṃ ovaditvā āyupari- 5
 yosāne Cando devaputto hutvā nibbatti. Tass aputto Suriyo hutvā⁵
 tassāpi⁶ putto Māṭalisamgāhako hutvā⁷ tassa putto Pañcasikho
 gandhabbaputtako⁸ hutvā nibbatti. Chaṭṭho pana assaddho
 ahosi thaddhacitto nisheho macchari,⁹ so¹⁰ dānasālam viddhamsetvā
 jhāpetvā¹¹ yācake pothetvā¹² nīharāpesi, kassaci tiṇaggena¹³ 10
 uddharitvā telabindum¹⁴ pi na deti. Tadā Sakko devarājā
 attano pubbakammaṃ oloketvā „pavattati nu kho me dānavamsa
 udāhu no“ ti upadhārento „putto me dānam¹⁵ pavattetvā
 Cando hutvā nibbatti, tassa putto Suriyo¹⁶ tassa putto Māṭali¹⁷
 tassa putto Pañcasikho hutvā nibbatti, chaṭṭho pana tam vaṃ- 20
 sam upacchindīti¹⁸ passi. Ath' assa etad¹⁹ ahosi: „imaṃ
 pāpadhammaṃ dametvā dānaphalaṃ jānāpetvā āgamiṣṣāmīti“
 so²⁰ Canda-Suriya-Māṭali-Pañcasikhe pakkosāpetvā „sammā²¹
 amhākaṃ vaṃse chaṭṭho kulavaṃsaṃ samucchinditvā dānasālam
 jhāpetvā yācanake²² nīharāpesi, na kassaci kiñci deti, etha²³ 25
 naṃ damayissāmā²⁴ 'ti tehi saddhiṃ Bārāṇasīṃ agamāsi²⁵.
 Tasmim²⁶ khaṇe seṭṭhi rājupatṭhānam katvā²⁷ āgantvā sattame
 dvārakoṭṭhake antaravithiṃ oloketto camkamati²⁸. Sakko
 „tumhe mama pavitṭhakāle pacchato paṭipāṭiyā āgacchathā²⁹ 'ti
 vatvā gantvā seṭṭhiṃsa santike ṭhatvā „bho seṭṭhi³⁰ bhojanaṃ 30
 me dehīti“ āha. „Brāhmaṇa n' atthi, tava idha bhattaṃ,
 aññattha gacchā³¹ 'ti. „Bho mahāseṭṭhi brāhmaṇehi bhatte

¹ Bā mahā. ² Bā -vattam. ³ Bā -dāti. ⁴ Bā adds nibbatti. ⁵ Bā tassa. ⁶ C^o -putto, Bā -devaputto. ⁷ Bā yo. ⁸ Bā omite jhā-. ⁹ C^o poth-. ¹⁰ Bā tiṇena. ¹¹ Bā -dumattam. ¹² C^o omite dānam. ¹³ Bā adds hutvā. ¹⁴ Bā adds samgāhako hutvā. ¹⁵ C^o -dati, C^o Bā -diti, B^o -datīti. ¹⁶ C^o etam. ¹⁷ Bā -a. ¹⁸ Bā ,cake. ¹⁹ C^o atha. ²⁰ C^o Bā āg-. ²¹ Bā gantvā. ²² C^o okkamati. ²³ Bā mahāse-. ²⁴ gacchāhiti.

- yācite na' dātum na labbhatīti". „Brāhmaṇa, mama gehe
pakkam pi pacitabbam' pi bhattam n' atthi, apagacchā"¹ "ti
āha. „Mahāseṭṭhi, ekaṃ te silokaṃ kathessāmi"², suṇāhīti".
„N' atthi mayhaṃ tava silokenaatho"³, gaccha mā idha tiṭṭhā"⁴
5 'ti. Sakko tassa katham asuṇanto viya dve gāthā abhāsi:
1. Apacantāpi⁵ dicchanti santo laddhāna bhojanaṃ,
kim eva tvaṃ pacamāno yaṃ na dajjā na' tam samaṃ. 109.
2. Maccherā ca pamādā ca evaṃ dānaṃ na diyyati, *
puññaṃ ākaṃkhamāneṇa deyyaṃ hoti vijānatā ti. 110.
- 10 Tāsaṃ attho: mahāseṭṭhi apacantāpi⁵ santo⁶ sappurisā bhikkhācariyāya
laddham pi bhojanaṃ dātum icchanti, na ekakā⁷ paribhuñjantā kim eva tvaṃ¹⁰
pacamāno yaṃ na dadeyyāsi na tam saman taṃ¹¹ tava anurūpaṃ anucchavikaṃ
nā hoti, dānaṃ hi maccherena ca pamādena ca¹² 'ti dīhi dōseṃ na diyyati,
puññaṃ pana ākaṃkhamāneṇa vijānatā paṇḍitamussena¹² dātabbam eva hotīti.
- 15 So tassa vacanaṃ sutvā „tena hi gehaṃ pavisitvā nisīda,
thokaṃ lacchaṣīti" āha. Sakko pavisitvā te siloke sajjhāyanto¹³
nisīdi. Atha Cando āgantvā bhattaṃ yāci, „n' atthi te bhattaṃ,
gacchā" 'ti ca vutto „mahāseṭṭhi, anto eko brāhmaṇo nisimmo,
brāhmaṇavācānakaṃ maññe bhavissati, aham pi pavisiessāmi"¹⁴
20 vatvā „n' atthi brāhmaṇavācānakaṃ, nikkhamā" 'ti vuccamāno
pi „mahāseṭṭhi imha tava silokaṃ suṇāhīti dve gāthā abhāsi:
3. [Yass' eva bhīto na dadāti maccharitad eva adadato¹⁵ bhayaṃ]
dighacchā¹⁶ ca pipāsā ca yassa bhāyati macchari
tam eva bālaṃ phusati asmiṃ loke paramhi ca. 111.
25 4. Tasmā vineyya maccheraṃ dajjā dānaṃ malābhībhu,
puññaṃ paralokasmiṃ patitṭhā honti paṇinan ti. 112.

Tattha yassa bhāyatīti ahaṃ aññesaṃ datvā sayam, jighacchito ca
pipāsito ca bhavissāmi yassa¹⁷ jighacchāya ca pipāsāya ca bhāyati, tameva

¹ Bā a. ² Ck pacitam. ³ Bā aññattha gacchāhīti. ⁴ Bā adds tam. ⁵ Bā
-kenattho. ⁶ Ck Bf -to pl. ⁷ Bā ne. ⁸ Bā omits sa-. ⁹ Bā eki-. ¹⁰ C adds
hi, Bā reads kimeva tvanti tvaṃ kim. ¹¹ Bā samantitaṃ. ¹² Bā adds tassā
saddisena. ¹³ Ck sajjh-. ¹⁴ B saṇḍo. ¹⁵ C addato, B adato. ¹⁶ Bā jigh-
¹⁷ C yassā.

¹ti taṁ yeva¹ jighacchāpipāsāsāṁkhātābhayaṁ² etaṁ bālaṁ nibbattanibbattaṭṭhāne idhaloke ca paraloke ca phusati pīḷeti, accantadāḷiddiyaṁ³ pāpunāti, malābhībhū ti macchariyamaṇaṁ⁴ abhibhavanto.

Tassāpi vacanaṁ sutvā „tena hi pavisa, thokaṁ labhisasāti“ āha. So⁵ pavisitvā Sakkassa santike nisīdi. Tato thokaṁ vitināmetvā Suriyo āgantvā bhattaṁ yācitvā⁶ dve gāthā abhāsi:

5. Duddadaṁ dadamānānaṁ dukkaraṁ kamma⁷ kubbaṭaṁ asanto nānukubbanti, sataṁ dhammo durannayo. 113.

6. Tasmā sataṁ ca⁸ asataṁ ca nānā hoti itogati: (II ⁸⁶/₁.)
asanto nirayaṁ yanti, santo saggaparāyanā ti. 114. 10

Tattha duddadan ti dānaṁ nāma⁹ duddadaṁ maccheraṁ abhibhavitvā dātābato taṁ dadamānānaṁ, dukkaraṁ ti tad eva dānakammaṁ dukkaraṁ¹⁰ yuddhasadisāṁ taṁ kubbaṭaṁ, nānukubbantīti¹¹ asappurisā dānapalaṁ ajānantā tesāṁ gatamaggāṁ nānugacchanti, sataṁ dhammo ti sappurisaṇaṁ Bodhisattānaṁ dhammo aññehi duranugamo¹², asanto ti macchariyavasena dānaṁ¹³ adatvā¹⁴ asappurisaṁ nirayaṁ yanti 15

Setṭhi gahetabbagahaṇaṁ apassanto „tena hi pavisitvā brāhmyaṇānaṁ santike nisīda, thokaṁ lacchasāti“ āha. Tato thokaṁ vitināmetvā Mātali āgantvā bhattaṁ yācitvā „n’ atthāti“ vacanasamakālaṁ¹⁴ eva sattamaṁ gātham āha: 20

1. Appasm’ eke¹⁵ paveccanti, bahunā eke¹⁶ na dicchare, appasmā dakkhiṇā dinnā sahasseṇa samam mitā¹⁷ ti. 115.

Tattha appasmeke paveccantīti mahāsetṭhi ekacce paṇḍitapurisā appe pi deyyadhamme paveccanti dadanti yevā’ ti attho, bahunāpi deyyadhammena samannāgatā eke hīnasattā¹⁸, na dicchare ti na dadanti, dakkhiṇā ti kammaṁ ca phalaṁ ca saddahitvā dinnam¹⁹ dānaṁ, sahasseṇa samam mitā ti evam dinnā kaṭacchubhattamattāpi dakkhiṇā sahasadānena saddhim mitā²⁰, mahāphalattā sahasadānasadisī yeva²¹ hotīti attho. 25

¹ Bā tāññeva. ² Bā -taṁbhayaṁ. ³ C^s -dāḷiddayaṁ, Bā daliddayaṁ. ⁴ C^s -yaṁmale, C^k -yamale. ⁵ Bā adds pi. ⁶ Bā yācanto. ⁷ Bāf -aṁ. ⁸ Bāf sataṁ, omitting ca. ⁹ C^k dāma. ¹⁰ C^k -ra. ¹¹ C^k nānugacchantīti. ¹² C^s durā-, Bā duradugamo. ¹³ Bā adantā. ¹⁴ Bā -namattakā-. ¹⁵ Bā appamheke. ¹⁶ Bā peke, Bāf bahuneke. ¹⁷ C^k samappitā. ¹⁸ C^k hīna, C^s hīasattā, Bā omits hīna. ¹⁹ Bā dinna. ²⁰ C^k matā, C^s manā. ²¹ C^k eva.

Tam pi so „tena hi pavisitvā nisīdā“ 'ti āha. Tato tho-
kaṃ vītināmetvā Pañcasikho āgantvā bhattaṃ yācitvā „n'atthi,
gacchā“ 'ti vutte „ahaṃ kahaṃ¹ gatapubbo, imasmiṃ gehe brāh-
maṇavācanakaṃ bhavissati² maññe“ ti tassa dhammakathaṃ
5 ārabhanto aṭṭhamāṃ gātham āha:

s. Dhammaṃ care yo pi samuñchakaṃ³ care
dāraṇ⁴ ca posaṃ dadaṃ appakasma pi,
sataṃ sahasasānaṃ sahasayāgināṃ
kalam pi nāgghanti tathāvidhassa te⁵ ti. 116.

10 Tattha dhammaṃ ti tividhasucaritadhammaṃ⁶, samuñchakaṃ⁷ ti gāme
vā āmapakkabhikkhūcariyaṃ⁸ araṇṇe vā phalāpajalāharanasamikkhātāṃ uñchaṃ⁹ yo
careyya so pi dhammaṃ eva care, dāraṇa ca posāṃ ti attano ca¹⁰ puttadāraṇaṃ
posento yeva, dadaṃ appakasmaṃ ti paritṭhe pi ca¹¹ deyyadhamma dhammika-
samaṇabrāhmaṇānaṃ dadamāno va¹² dhammaṃ care ti attlo, sataṃ¹³ sahasa-
15 naṃ sahasayāgināṃ ti param heṭhetvā vihetvā sahasseṇa sahasseṇa¹⁴
yāgāṃ yajantānaṃ sahasayāgināṃ¹⁵ issarānaṃ sata-sahasam¹⁶ pi, kalam pi
nāgghanti tathāvidhassa te¹⁷ ti tesam sata-sahasasamikkhātānaṃ¹⁸ sahas-
sayāgināṃ¹⁹ yūgā tathāvidhassa dhammena samena deyyadhammaṃ uppādetvā
dadantassa duggatamanussassa soḷasiṃ kalam nāgghanti.

20 Setṭhi²⁰ Pañcasikhassa kathaṃ sutvā sallakkhesi. Ātha
naṃ anagghakāraṇaṃ²¹ pucchanto navamaṃ gātham āha:

s. Ken' esa yañño vipulo mahagghato²¹
samaṇa dinnassa na aggham eti,
kathaṃ sahasasānaṃ sahasayāgināṃ

25 kalam pi nāgghanti tathāvidhassa te ti. 117.

Tattha yañño ti dānayo sata-sahasapari-cāgavasena²² vipulo vipulat-
tā²³ ca²⁴ mahagghato, samena dinnassa 'ti²⁵ dhammena dinnassa²⁶
kena²⁷ kāraṇena agghaṃ na upeti, kathaṃ sahasasānaṃ ti brāhmaṇa

¹ Bā na. ² Ck -titi. ³ Ck -kañ, C^s samuñjakañ, Bā samuñchakañ. ⁴ Bā
puttadāraṇaṃ. ⁵ Ck^s ne. ⁶ Bā -tanudha-. ⁷ C^s samuñja-, Bā samuñcha-. ⁸ Bā
āmapakka-. ⁹ C^s uñjari, Bā ucchaṃ. ¹⁰ Bā omits ca. ¹¹ Bā omits va. ¹²
Ck Bā sata. ¹³ Bā only one sah-. ¹⁴ Bā -gīnaṃ. ¹⁵ Bā -hassānaṃ. ¹⁶ Ck^s
-dhassā, omitting te. ¹⁷ Bā omits sata, Ck^s read -khātāṃ. ¹⁸ Bā gīnaṃ, Ck^s
-gīniṃ. ¹⁹ Bā aha kho se-. ²⁰ Ck^s anagghanaṃ-. ²¹ Ck^s -ano. ²² Ck^s sata-
sahasassa sahasapari-. ²³ Bā vipulaphalattā, B^s -phalatāyā. ²⁴ Ck^s va, B^s
adda mahagghataya ca. ²⁵ Ck^s dinnassa, omitting ti. ²⁶ Ck^s omit dh-di-. ²⁷
Bā teṇa.

kathaṃ saḥassayāgināṃ purisaṇaṃ bahunnaṃ saḥassānaṃ¹ satesaḥassa-
saṃkhātā² issarā tathāvidhassa dhammena uppādetvā dāyakaṃ ekassa duggata-
manussassa³ kalam nāgghantīti.

Ath⁴ assa kathento Pañcasikho osānagātham āha:

10. Dadanti h⁵ eke visame nivīṭṭhā
jhatvā⁶ vadhitvā atha socayitvā,
sā dakkhiṇā assumukhā sadanḍā
• samena dinnassa na aggham eti,
evaṃ saḥassānaṃ saḥassayāgināṃ
kalam pi nāgghanti tathāvidhassa te ti. 118. 10

Tattha visaṇe ti visame kāyakammādimhi nivīṭṭhā, jhatvā⁶ ti kilamētvā,
vadhitvā ti māretvā, socayitvā ti sasoke katvā.

So Pañcasikhassa dhammaṃ⁵ sutvā „tena hi gaccha, gehaṃ
pavisitvā nisīda, thokaṃ lacchasīti“ āha. So pi gantvā tesam
santike nisīdi. Tato Bīlārikosiyasetṭhi⁶ dāsiṃ āmantetvā⁷ 15
„etesam brāhmaṇānaṃ palāpavīhinaṃ⁸ nāliṃ nāliṃ⁹ dehīti“ āha.
Sā vīhi⁹ gahetvā brāhmaṇe upasaṃkamitvā „ime ādāya
yatthā katthaci pacāpetvā bhuñjathā“ ti āha¹⁰. „Na mayam
vihi āmasāmā“ ti¹¹. „Ayya¹² vīhi kira na āmasantīti“. „Tena
hi nesaṃ¹³ taṇḍule dehīti“. Sā taṇḍule ādāya gantvā brāh- 20
maṇe „taṇḍule gaṇḥathā¹⁴“ ti āha. Mayam āmakam na pati-
gaṇhāmā¹⁵ ti. „Ayya āmakam kira na gaṇhantīti“. „Tena hi
nesam¹⁵ karoṭiyam vaḍḍhetvā gobhattam dehīti“. Sā tesam
karoṭiyam vaḍḍhetvā mahāgoṇānaṃ¹⁶ pakkabhataṃ āharitvā
idāsi. Pañca pi janā kabale vaḍḍhetvā mukhe pakkhipitvā 25
gale laggāpetvā akkhini parivattetvā vissatṭhasaṇṇā matā viya
ipajjimsu. Dāsi¹⁷ te disvā „matā bhavissantīti“ bhītā gantvā
etṭhino ārocesi: „ayya te brāhmaṇā gobhattam gilitum

Bd omits sah-. ² Ck purisasatasahasasamkhā. ³ Bd adds dānaṃ. ⁴ Bd af
hetvā. ⁵ Bd dhammakathaṃ. ⁶ Bd -ra-, ⁷ Bd -tesī. ⁸ Bd palāsa-, ⁹ Bd
nily one nāliṃ. ¹⁰ Ck vihi, Bd vīhināliṃ. ¹¹ Bd adds brahmaṇā na amhakaṃ
hina attho. ¹² Bd adds tam sutvā sā. ¹³ Bd adds ime brahmana. ¹⁴ Bd
-. ¹⁵ Bd pag-. ¹⁶ Ck sam, Bd jetesam. ¹⁷ Bd omits mahā. 5*

- asakkontā matā“ ti. So cintesi: „idāni ‘ayaṃ pāpadhammo sukhumālābrāhmaṇānaṃ’ gobhattaṃ dāpesi, te taṃ gilituṃ asakkontā matā’ ti maṃ garahissantīti“. Tato dāsiṃ āha: „khippaṃ gantvā etesaṃ karotikesu’ bhattaṃ haritvā nānagga-
 5 rasaṃ’ sālibhattaṃ vaḍḍhehīti“. Sā tathā akāsi. Setṭhi antara-vithipaṭipanne manusse pakkosāpetvā „ahaṃ mama’ bhuñjana-niyāmena etesaṃ brāhmaṇānaṃ bhattaṃ dāpesiṃ, ete lobhena mahante piṇḍe katvā bhuñjamānā gale laggāpetvā matā, mama niddosabhāvaṃ jānāthā⁵“ ‘ti vatvā parisāṃ sannipātāpesi⁶.
 10 Mahājāne’ sannipatite brāhmaṇā utṭhāya mahājānaṃ oloketvā „passath’ imassa setṭhissa musāvaditaṃ⁷, amhākaṃ attano bhuñjanabhattaṃ dāpesiṃ ti vadati. paṭhamāṃ amhākaṃ gobhattaṃ dento’ amhesu matakaesu¹⁰ viya nipannesu imaṃ bhattaṃ vaḍḍhāpesīti“ vatvā attano mukhehi gaḥitabhattaṃ¹¹ bhūmiyaṃ
 15 pātetvā dassesuṃ. Mahājano setṭhiṃ garahitvā¹², andhabālā attano kulavaṃsaṃ nāsesi, dānasālaṃ jhāpesi, yācana¹³ gīvāya gaḥetvā niharāpesi, idāni inesaṃ sukhumālābrāhmaṇānaṃ bhattaṃ dento gobhattaṃ¹⁴ dāpesi. paralokaṃ gacchanto tava gharavibhavaṃ¹⁵ gīvāya bandhitvā gamissasi maññe“ ti. Tas-
 20 miṃ khaṇe Sakko mahājānaṃ pucchi: „jānātha tumhe imas-miṃ gehe¹⁶ dhanāṃ kassa santakan“ ti. „Na jānāmā“ ‘ti. „Imasmiṃ nagare asukakāle Bārāṇasimahāsetṭhi nāma dāna-sālā¹⁷ kāretvā mahādānaṃ pavattayīti’ sutapubbaṃ tumhehīti“. „Āma suṇāmā“ ‘ti. „Ahaṃ so setṭhi, taṃ dānaṃ datvā
 25 Sakko devarājā hutvā nibbatto, putto pi me taṃ vaṃsaṃ anāsetvā¹⁸ Cando devaputto hutvā nibbatto, tassa putto Suriyo tassa putto Mātali tassa putto Pañcasikho¹⁹ hutvā nibbatto, tesu ayaṃ Cando ayaṃ Suriyo ayaṃ Mātali saṃgāhako ayaṃ

¹ Bā -lanambrā-. ² Cks etesu, Ck -titesu, Bā karotikesu. ³ Bā -sa. ⁴ Cks omīti mama. ⁵ Cks jāna-. ⁶ Bā -pātesī, ⁷ Cks -no. ⁸ Cks -dināṃ, Bā -vādissa taṃ, Bā -vādī taṃ. ⁹ Bā datvā. ¹⁰ Bā matesu. ¹¹ Bā taṃ bhattaṃ. ¹² Ck garahi, Ck -hinda? ¹³ Bā yavake. ¹⁴ Cks repeat vaḍḍhāpesīti - - - gobhattaṃ. ¹⁵ ghare-. ¹⁶ Bā adds janassmikaṃ. ¹⁷ Bā -laṃ. ¹⁸ Bā avinā-, addiṃ dānaṃ datvā. ¹⁹ Bā adds gandhabbadevaputto.

imassa pāpadhammassa pitā Pañcasikho gandhabbaputto¹, evaṃ
 bahugunaṃ² dānaṃ nāma kattabbam eva³ kusalaṃ paṇḍitehīti⁴
 kathentā⁴ mahājanassa kaṃkhacchedanatthaṃ ākāse uppatitvā
 mahantenānubhāvena mahantena parivārena jalamānasarirā
 atṭhaṃsu, sakalanagaraṃ pajjalitaṃ⁵ viya ahoṣi. Sakko mahā- 5
 janaṃ āmantetvā „mayam⁶ attano dibbasampattiṃ pahāya
 āgacchantā⁷ imaṃ kulapacchimakaṃ⁸ kulagaraṃ⁹ pāpadhammaṃ
 Bīlārikosikaṃ nissāya āgatā, ‘ayaṃ papadhammo attano kulavaṃ-
 saṃ nāsetvā dānasālaṃ jhāpetvā yācāake¹¹ gīvāya gahetvā niharā-
 petvā amhakaṃ vaṃsaṃ samucchindi¹², ayaṃ adānasīlo hutvā 10
 niraye nibbatteyyā¹³ ‘ti imassa anukampāya āgat’ amhā¹⁴ ‘ti vatvā
 dānagunaṃ pakāsentā mahājanassa dhammaṃ desesi. Bīlāriko-
 siyo¹⁵ añjaliṃ patitṭhāpetvā „deva ahaṃ ito patṭhāya porāṇakula-
 vaṃsaṃ anāsetvā dānaṃ pavattessāmi, ajja ādiṃ katvā va antamaso
 udakadantaponaṃ upādāya attanā laddhāhāraṃ parassa adatvā 15
 na khādissemi¹⁶’ patīṇṇaṃ adāsi. Sakko taṃ dametvā nib-
 bisevanaṃ katvā pañcasu silesu patitṭhāpetvā cattāro devaputte
 ādāya sakatṭhānam eva gato. So pi seṭṭhi yāvajīvaṃ dānaṃ
 datvā Tāvātimsabbhavane nibbatti.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave ayaṃ bhikkhu pubbe assaddho 20
 ahoṣi kassaci kinci adātā¹⁵, ahaṃ pana naṃ dametvā dānaphalam
 jānāpesim, tam eva cittaṃ¹⁶ bhavantaragatam pi na jahātīti¹⁷ vatvā j.
 s.: „Tadā¹⁸ seṭṭhi ayaṃ dānapatikabhikkhu¹⁷ ahoṣi, Cando Sāriputto,
 Suriyo¹⁸ Moggallāno, Mātali Kassapo, Pañcasikho Ānando, Sakko pana
 aham evā¹⁹ ‘ti. Bīlārikosiyajātakaṃ¹⁹. 25

¹ B^d gandhabbadevaputto ti. ² C^k add etaṃ. ³ C^k etaṃ. ⁴ C^k repeat ka-, B^d reads kathanā va. ⁵ B^d -lantaṃ. ⁶ B^d adds bho. ⁷ C^k -to. ⁸ C^k kusalaṃ pa-, C^k kulavaṃsa-. ⁹ so C^k; B^d kulavaṃsanāsaṃ. ¹⁰ B^d -siyaṃ, alt three MSS. read here bīlāra. ¹¹ B^d yācāke. ¹² C^k -diya, B^d chindi. ¹³ B^d bīlāra-, and adds pi sirasmiṃ. ¹⁴ B^d adds Sakkassa. ¹⁵ B^d adatvā. ¹⁶ B^d dānacittaṃ. ¹⁷ B^d -kocchi-. ¹⁸ B^d puriso. ¹⁹ B^d -ra-, B^f appacantiājātakaṃ.

13. Cakkavākajātakaṃ.

Vaṇṇavā abhirūposīti. Idam S. J. v. ekaṃ lolabhikkhuṃ
 ā. k. So kira cīvarādīhi atitto „kahaṃ saṃghabbhattaṃ kahaṃ ni-
 mantanaṃ“ ti¹ pariyesanto vicarati, āmisakathāyaṃ evābhiramati².
 5 Ath' aññe pesalā bhikkhū tassānuggahena Satthu ārocesuṃ. S. tam
 pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu lolo“ ti pucchitvā³ „saccaṃ
 bhante“ ti vutte „bhikkhu, kasmā evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā
 lolo ahosi⁴, lolabhāvo⁵ nāma pāpako⁶, pubbe pi tvaṃ lolabhāvaṃ nissāya
 Bārāṇasīyaṃ hatthikunapādīhi atitto mahāaraṇṇaṃ pavittho⁷ ti vatvā
 10 a. ā.:

A. B. Br. r. k. eko lolakāko Bārāṇasīyaṃ hatthikunapā-
 dīhi atitto „araññaṃ nu kho kīdisaṃ“ ti araṇṇaṃ gantvā tattha
 pi⁸ phalāphalehi asantuṭṭho Gaṇḍātīraṃ gantvā vicaranto jayaṃ-
 patike cakkavāke disvā „ime sakunā⁹ ativiya sobhanti, ime⁸
 15 imasmiṃ Gaṇḍātīre bahūṃ maṃsaṃ⁹ khādanti maññe¹⁰, ime
 paṭipucchitvā mayāpi imesaṃ gocaraṃ khāditvā vaṇṇavanteṇa
 bhavitum vaṭṭatīti¹¹ tesam avidūre nisīditvā cakkavākaṃ puc-
 chanto dve gāthā abhāsi:

1. Vaṇṇavā abhirūpo si ghano sañjatarohito
- 20 cakkavāka surūpo si vipasanūmukhindriyo. 119.
2. Pāthīnaṃ pāvusaṃ¹¹ macchaṃ vālaṃ¹² muñjarohitaṃ
- Gaṇḍātīresu¹³ nisinna¹⁴ evaṃ bhuñjasi bhojanaṃ ti. 120.

Tattha ghano ti ghanasārīro, sañjatarohito ti uttattasvaṇṇaṃ viya
 uṭṭujātarohitavaṇṇo pāthīnaṃ ti pāthīnaṃmakam¹⁵ pāsānamacchaṃ pāvusa-
 25 saṃti mahimukhamacchaṃ, pāvusaṃ¹⁶ ti pi pātho, vālaṃ¹⁷, vālaṃmacchaṃ¹⁷
 muñjarohitaṃ ti muñjamacchaṃ ca rohitamacchaṃ ca, evaṃ bhuñjasīti
 evarūpaṃ bhojanaṃ maññe bhuñjasīti pucchī¹⁸

Cakkavāko tassa vacanaṃ paṭikkhipanto tatiyaṃ gātham
 āha:

¹ B^d adds ādīna. ² B^d eva abh-. ³ C^k pucchi. ⁴ B^d si. ⁵ B^d adds ca. ⁶ B^d mahāpā-. ⁷ B^d omits pi. ⁸ B^d omits ime. ⁹ B^d bahūmacchamaṃsaṃ. ¹⁰ B^d adds ti. ¹¹ C^k paṭusaṃ, B^d pāvumaṃ. ¹² C^k vālaṃ, C^e vālaṃ, B^d thalajaṃ B^f talakhaṃ. ¹³ C^k gaṇḍāya ti-. ¹⁴ B^d gaṇḍātīre nisinna ti. ¹⁵ B^d omits pā-. ¹⁶ B^d pāvusaṃ. ¹⁷ C^k va-, B^d tha-. ¹⁸ B^d pucchati.

Na vāham¹ etaṃ bhuñjāmi jaṅgalān² odakāni³ vā
aññatra sevālapaṇakā⁴, etaṃ me samma bhojanan ti. 121.

Tass⁵ attho: ahaṃ aññatra sevālā ca paṇakā ca sesāni jaṅgalāni vā odakāni
vā maṃsāni ādāya etaṃ bhojanan na⁶ bhuñjāmi, yaṃ pan⁷ etaṃ sevālapaṇakāni
etaṃ me samma bhojanan ti.

5

Tato kāko dve gāthā abhāsi:

- 4 Na vāham etaṃ saddahāmi cakkavākassa bhojanam,
ahaṃ hi samma bhuñjāmi gāme loṇiyateliyam. 122.
5. Manussesu kataṃ bhattaṃ sucim⁸ maṃsūpasecanam,
na ca me tādiso vaṇṇo cakkavāka yathā tavan ti. 123. 10

Tattha yatthā tavan, ti yathā tava sobhagappatto sarīravaṇṇo tādiso
mayham vaṇṇo n'atthi. etena kāraṇena nāham tava sevālapaṇakāni mama bhojanan
ti vadantassa vacanam na⁶ sadūhāmiti.

Ath⁹ assa cakkavāko dubbapṇakāraṇam kathetvā dhammam
desento sesagāthā abhāsi:

15

6. Sampassam attani veram himsāya mānusiṃ pajam
utrasto ghasasī bhīto, tena vaṇṇo te ediso⁷. 124.
- 7.*Sabbalokaviraddho⁸ si dhamka pāpeva kammanā⁹,
laddho piṇḍo na piṇeti, tena vaṇṇo te ediso⁷. 125.
8. Aham pi samma bhuñjāmi ahimsā sabbapāṇinanam
apposukko nirāsamkī asoko akutobhaya. 126. 20
9. So kaṇassu ānubhavam, vītivattassu siliyam,
ahimsāya cara¹⁰ loke, piyo hohisi mammiva. 127.
10. Yo na hanti na ghāteti na jināti na jāpaye¹¹
mettamso sabbabhūtesu veram tassa na kenacīti. 128. 25

Tattha sampassan ti samma kāka tvaṃ paresu uppannam attani vera-
cittam sampassamāno mānusiṃ pajan himsanto¹² vihetento utrasto bhīto
ghasasī¹³ bhuñjasi, tena te edis obibhacchavaṇṇo ti¹⁴, dhamkā¹⁵ ti kākam ālapati,
piṇḍo ti bhojanam, ahimsā sabbapāṇinan¹⁶ ti aham pana sabbasatte

¹ Bā cāham. ² Bāf uda-. ³ Bā -lā-. ⁴ Cks omīti na. ⁵ Bāf sucl. ⁶ Cks omīti
na. ⁷ Bāf tavediso. ⁸ Bāf -rudd ho. ⁹ Bāf kammunā. ¹⁰ Cks Bf caram. ¹¹ Cks
hāpaye. ¹² Bāf pajanti satte. ¹³ Bā ghasasīti. ¹⁴ Bā cigaccho vaṇṇo jāto.
¹⁵ Cks -ṇīno.

ahimsanto bhuñjāmīti vadati, so karassu ānubhāvan ti so tvaṃ pi¹ viriyam²
karohi, attano sīlīyasamkhātān dussilabbhāvaṃ vitivattassu, ahimsāyā³ 'ti abhīn-
sāya samannāgato hutva loke vicara, piyo hohisi namanivā⁴ ti evaṃ sante
mayā sadiso va lokassa piyo hohisi⁵, na jinātīti⁶ dhanajānīn⁷ na karoti, na
5 jāpaye ti aññena⁸ pi na kareti, mettāniso ti mettakoṭṭhāso mettacitto, na
kenacīti kenaci ekasattena pi saddhiṃ tassa veraṃ nāma n' atthīti.

„Tasmā sace lokassa piyo bhavitum icchāsi sabbaverehi vi-
ramāhīti“ evaṃ cakkavāko kākassa dhammaṃ desesi. Kāko⁹
„tumhe attano gocaraṃ mayhaṃ na kathethā“ ti kākāvā¹⁰ ti vas-
santo uppatitvā Bārānasiyaṃ ukkārabhūmiyaṃ ñeva otari.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne lolabhikkhu
anāgamiphale patiṭṭhahi): „Tadā kāko lolabhikkhu ahoṣi, cakkavāki
Rāhulamatā cakkavāko aham evā“ ti. Cakkavāka jātakam.¹¹

14. Bhūripaṇhājātaka.

15 Saccam kirā¹² ti. Idam Bhūripaṇhājātakam¹³ Ummaggajātake
āvibhavissati. Bhūripaṇhājātakam¹⁴.

15. Mahāmaṅgalajātakaṃ.

Kim su naro ti. Idam S. J. v. Mahāmaṅgalasuttaṃ
ā. k. Rājagahanagarasmim hi¹⁵ kenacid eva karaṇiyena santhāgāre
20 sannipatitassa¹⁶ mahājanassa majjhe eko puriso „ajja me maṅgalakiriya
atthīti“ utthāya agamāsi. Aparo tassa vacanaṃ¹⁷ sutvā „ayaṃ 'maṅ-
galan' ti vatvā¹⁸ gato¹⁹, kim etaṃ maṅgalam nāma“ ti āha. Tam
añño „abhimaṅgalarūpadassanaṃ maṅgalam nāma, ekacco hi kālass'
eva utthāya sabbasetam vā usabham²⁰ passati gabbhinittim vā rohita-
25 maccham vā puṇṇaghaṭam vā navavilīnagosappim²¹ vā abhatavattham²²
vā pāyāsam vā²³ passati, ito uttarim²⁴ maṅgalam nāma n' atthīti“
āha. Ekacce tena kathitam²⁵ „sukathitan“ ti abhinardimsu. Aparo

¹ Bā adds attano. ² Bā manivā. ³ Ck hoti, Cc hohi. ⁴ Cks jināti. ⁵ Cc
-jātim, Bā -hānim. ⁶ Bā añño. ⁷ Cks omit kāko. ⁸ Cks Bā -pañña-. ⁹ Bā
-pañña-. ¹⁰ Bā adds mahājano. ¹¹ Cks -titvāssa. ¹² Bā omits va-. ¹³
Bā adds va. ¹⁴ Bā adds ki esa maṅgalam gato. ¹⁵ Bā -setam maṅgala usabham
vā. ¹⁶ Cks -sippim, Bā navaṇṭam vā gosappim vā. ¹⁷ Bā āhāram vā vattham.
¹⁸ Cks omit vā. ¹⁹ Cc -riyam, Bā -ri. ²⁰ Bā tena k. ekacce.

„na¹ etaṃ maṅgalam, sutam² nāma³ maṅgalam, ekacco hi⁴ punṇā ti vandantānam suṇāti, tathā vadḍhā ti⁵ vadḍhamānā ti suṇāti⁶, bhuñjā 'ti khādā 'ti vadantānam suṇāti, ito uttariṃ maṅgalam nāma n' atthīti⁷ āha. Tena⁸ kathitam pi⁹ ekacce „sukathitan“ ti abhinandiṃsu. Aparo „na etaṃ maṅgalam, mutam⁹ nāma¹⁰ maṅgalam, ekacco¹¹ hi 5 kālass'eva utthāya paṭhavim āmasati¹², haritam¹³ tiṇaṃ allagomayam¹⁴ parisuddhaṣāṭakam rohitamaccham¹⁵ suvaṇṇarajataṃ¹⁶ bhojanam¹⁷ āmasati¹⁷, ito uttari maṅgalam nāma n' atthīti¹⁸ āha. Tena¹⁸ kathitam pi¹⁹ ekacce „sukathitan“ ti abhinandiṃsu²⁰. Evam diṭṭhamāṅgalikā sutamaṅgalikā mutamaṅgalikā ti tiṣṣo parisā²¹ hutvā aññamaññaṃ 10 saññāpetum²² nāsakkhiṃsu²³. Bhummadevatā ādim katvā yāva Brahma-lokā „idaṃ maṅgalam“ titatvato²⁴ na jāniṃsu. Sakko cintesi: „imaṃ maṅgalapañham sadevake loke aññatra Bhagavatā añño kathetum samatto nāma n' atthi, Bhagavantam upasaṃkamitvā²⁵ pañham pucchissāmi²⁶“ so rattibhāge Satthārāṃ upasaṃkamitvā vanditvā añjaliṃ paggayha 15 „bahū devā manussā cā“ 'ti pañham pucchi. Ath' assa S. dvādasahi²⁶ gāthāhi atthattimsa mahāmaṅgalāni kathesi. Maṅgalasutte viniṇṇante viniṇṇante²⁷ koṭṭisahasamattā devatā arahattam pāpuṇṇiṃsu, sotapannā-dīnam gaṇanapatho n' atthi. Sakko maṅgalam²⁸ sutvā sakatthānam eva gato. Satthārā maṅgale kathite sadevako²⁹ loko³⁰ „sukathitan“ 20 t' abhinandi. Tadā³⁰ dhammasabhāyam Tathāgatassa guṇakatham samuṭṭhāpesum: „āvuso S. aññesaṃ avisayam maṅgalapañham sadevaka-kassa lokassa cittaṃ gahetvā kukkucam chinditvā³¹ gaganatale candam utthāpento viya kathesi, evam mahāpañño āvuso Tathāgato“ ti. S. āgantvā³², kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna³³“ ti 25 pucchitvā „imāya nāma³⁴“ 'ti vutte „anacchariyam bhikkhave idāni sambodhipattassa mama³⁵ maṅgalapañhakathanam, sv-āham Bodhisattacariyam caranto pi devamanussānam kamkhā³⁶ chinditvā maṅgalapañham kathesi³⁷“ ti vatvā a. ā.:

¹ C^o tañ. ² C^o mata. ³ C^o maṅgalanāma, C^o omits nāma. ⁴ C^o ekasohi C^o ekahiso. ⁵ B^o omis vadḍhā ti. ⁶ B^o sukhan ti. ⁷ B^o tenāpi-. ⁸ B^o -thitān, omitting pi. ⁹ C^o muta. ¹⁰ C^o omits nāma. ¹¹ B^o -ce. ¹² C^o āma-, B^o āmasanti. ¹³ B^o -ta. ¹⁴ C^o -malayam. ¹⁵ B^o -a. ¹⁶ B^o bhā-. ¹⁷ B^o -santi. ¹⁸ B^o tehi. ¹⁹ B^o -tañ, omitting pi. ²⁰ aparo na - - abhinandiṃsu wanting in C^o. ²¹ B^o tayo visadisa in the place of tiṣṣo parisā. ²² C^o -pesum. ²³ B^o na-. ²⁴ B^o tatvato. ²⁵ B^o adds imaṃ. ²⁶ cfr. Suttanipāta, B^o -sa. ²⁷ B^o vtiṭṭatte only once. ²⁸ B^o -lasuttam. ²⁹ C^o -ke. ³⁰ C^o tathā. ³¹ B^o bhin-. ³² B^o omits mama. ³³ B^o -kham.

A. Bo. ekasmiṃ nigame vibhavasampannassa brāhmaṇassa kule nibbatti, Rakkhita kumāro ti 'ssa nāmaṃ karimsu'. So vayaṃpatto Takkasilāya' uggahitasippo katādārapariggaho mātāpitunnāṃ accayena ratanavilokanāṃ katvā samviggamānaso
 5 mahādānaṃ pavattetvā kāme pahāya Himavantapadese pabbajitvā jhānābhīṇṇāṃ nibbattetvā vanamūlaphalāhāro ekasmiṃ padese vasaṃ kappesi. Anupubben' assa parivāro mahā ahoṣi pañca antevāsikasatāni. Ath' ekadivasāṃ te tāpasā B-aṃ cpa-saṃkamitvā³ „ācariya vassa⁴ attasamaye Himavantato otaritvā
 10 loṇambilasevanatthāya janapadacārikaṃ gacchāma, evaṃ no sariraṇ ca thiraṃ bhavissati jaṃghāvāhāro ca kato bhavissatīti" āhaṃsu. Te¹ „tena hi⁵ tumhe gacchattha, ahaṃ idh' eva vasissāmīti" vuttā⁶ taṃ vanditvā Himavantā otaritvā cārikaṃ caramānā Bārānaṣiṃ patvā rājuyyāne vasiṃsu. Tesāṃ mahā-
 15 sakkārasammāno ahoṣi. Ath' ekadivasāṃ Bārānaṣiyaṃ santhāgāre sannipatite mahājanakāye maṅgalapaṇṇo samutthahi Sabbāṃ paccuppannanāyena' ena veditabbāṃ. Tadā pana manussānaṃ kaṃkhaṃ chinditvā maṅgalapaṇṇāṃ kathetvā samatthāṃ apassanto mahājano uyyānaṃ gantvā isigaṇaṃ
 20 maṅgalapaṇṇāṃ pucchi. Isayo rājānaṃ āmantetvā „mahārāja, mayāṃ etaṃ⁷ kathetvā na sakkhissāma", amhākaṃ pana ācariyo Rakkhitatāpasō nāma mahāpaṇṇo⁸ Himavante⁹ vasati, so sadevakassa lokassa cittaṃ gaḥetvā etaṃ maṅgalapaṇṇāṃ kathessatīti" vadiṃsu. Rājā¹⁰ „bhante Himavanto nāma dūre
 25 duggamo ca¹¹, na sakkhissāma mayāṃ¹² gantvā, sādhu vata tumhe yeva ācariyassa¹³ santikaṃ gantvā paṇṇāṃ pucchitvā uggahitvā puna āgantvā¹⁴ amhākaṃ kathethā" ti āha. Te „sadhū" ti sampatiṇṇitvā ācariyassa santikaṃ gantvā¹⁵ kata-paṭisanthārā ācariyena raṇṇo dhammikabhāve janapadacāritte ca pucchite taṃ diṭṭhamaṅgalādīnaṃ uppattiṃ ādito paṭṭhāya

¹ Bā akāṃsu. ² Bā -yaṃ. ³ Bā adds vanditvā. ⁴ Bā omits te. ⁵ Cks omit hi. ⁶ Bā vutte. ⁷ Bā evaṃ. ⁸ Bā adds ahi ca kho. ⁹ Cks -paṇṇo. ¹⁰ Bā taṃ sutvā rājā. ¹¹ Bā va. ¹² Bā adds tattha. ¹³ Bā -ya. ¹⁴ Bā punāgantva. ¹⁵ Bā adds vanditvā

kathetvā rañño yācanāya¹ ca² attano pañhasavanattham³ āga-
tabhāvaṃ pakāsetvā „sādhū no bhante maṅgalapañham pākataṃ
katvā kathethā“⁴ 'ti yācimsu. Tato jeṭṭhantevāsiko ācariyaṃ
pucchanto paṭhamam gātham āha:

Kim su naro jappam adhicca kāle
kaṃ vā vijjam katamaṃ vā sutānaṃ
so macco asmiṃ va⁵ paramhi loke
kathamkaro sotthānena gutto ti. 129.

5

Tattha kāle ti maṅgalapatthanakāle, vijjan ti vedam, sutānaṃ ti
sikkhitabbayuttakapariyattinam, asmiṃ va⁵ ti ettha vā⁶ ti nipātamattam, 10
sotthānena⁷ 'ti sotthibhāvavahena⁸ maṅgalena, idam vuttam hoti: ācariya
puriso maṅgalam icchanto maṅgalakāle kiṃ su nama jappanto tisu vedesu
katarāṃ vā vedam katamāṃ⁹ vā sutānaṃ antare sutapariyattin¹⁰ adhiyitvā so
macco imasmiṃ loke paramh¹¹ ca kathamkaro¹² etesu jappādisu kiṃ kidisena¹³
kena kena¹⁴ niyāmena karonto sotthānena niraparādhamaṅgalena¹⁵ gutto rakkhito 15
hoti¹⁶, ubhayalokahitam gahetvā thitamaṅgalam¹⁷ amhakaṃ katheti.

Evam jeṭṭhantevāsina¹⁸ maṅgalapañham puṭṭho M. deva-
manussānaṃ kaṃkhā¹⁹ chindanto „idaṃ c' idaṃ ca maṅgalan“
ti Buddhaliṅhāya maṅgalam kathento

* 2. Yassa devā pitaro ca sabbe

20

siriṃsapā sabbabhūtāni cāpi
mettāya niccaṃ apacitāni honti

bhūtesu ve¹⁶ sotthānaṃ tad āhū 'ti āha. 130.

Tattha yassa¹⁹ devā ti bhummadeve ādim katvā sabbe pi kāmāvacara-
devatā²⁰, pitaro cā 'ti tatuttarim²¹ rūpāvacarārūpāvacarabrahmaṇo²², siriṃ- 35
sapā ti dīghajātikā. sabbabhūtāni cāpīti²³ vuttāvasesāni ca sabbāni pi
bhūtāni, mettāya niccaṃ apacitāni hontīti ete sabbe sattā dasa diśā²⁴
pharaṇavasena pavattāya appanappattāya²⁵ mettāya²⁶ apacitā honti mānītā²⁷,
bhūtesu ve²⁸ ti tam tassa puggalassa sabbasattesu²⁹ sotthānam niraparādha-

¹ Bā āya-. ² Bā va. ³ Bā attano sattapañhāya nāpanattham. ⁴ Bā asmiṃdha, C^k B/ asmiṃ ca, B^s asmiṃ vā. ⁵ C^s pa, Bā dhā. ⁶ Bā idhā. ⁷ Bā suttibhāvaṃ gatena B^s suddhi-
bhāvaṃ gatena. ⁸ Bā katarāṃ. ⁹ C^k -yanti, C^s yanti, B^s -yattināṃ. ¹⁰ Bā adds ti.
¹¹ Bā omits ki-. ¹² Bā omits one kena. ¹³ C^k -rādham-. ¹⁴ Bā adds tam. ¹⁵ Bā
thitam-. ¹⁶ Bā -vāsikena. ¹⁷ Bā kham. ¹⁸ C^s Bā ce. ¹⁹ Bā yassā ti yassa puggalassa.
²⁰ Bā devā. ²¹ Bā taduttari. ²² Bā rūpāvacarā arūpāvacarā-. ²³ C^k cā, omi-
ting pi. ²⁴ Bā da odissā, B^s odissa? ²⁵ C^s appanāpp-, Bā appanāpa-. ²⁶ Bā
mettābhāvanāya. ²⁷ Bā omits mā-. ²⁸ C^k ce. ²⁹ Bā sabbesu-.

maṅgalaṃ¹ āhu, mettāvihāri hi² sabbesaṃ piyo hoti parūpakkaṃmena³ avidhiko
piyo hoti⁴, iti so iminā maṅgalena rakkhito gopito hoti.

Iti M. paṭhamamaṅgalaṃ kathetvā dutiyādīni kathento

- 3 a. Yo⁴ sabbalokassa nivātavutti
itthipumānaṃ sahadārakānaṃ
khantā duruttānaṃ apaṭikkūlavādī —
addivāsaṇaṃ sotthānaṃ tad āhu. 131.
- 10 4. Yo⁶ nāvajānāti sahāyamatte⁷
sippena kulyābhi dhanena⁸ jaccā
rucipaṇṇo atthakāle⁹ mutimā¹⁰ —
sahāyesu ve¹¹ sotthānaṃ taṃ āhu. 132.
- 15 5. Mittāni¹² ve¹³ yassa bhavanti sānto
saṃvissatthā avisaṃvādakassa
na mittadūbhī saṃvibhāgī¹⁴ dhanena —
mittesu ve¹⁵ sotthānaṃ tad āhu. 133.
- 20 6. Yassa bhariyā tulyavayā samaggā
anubbatā dhammakāmā pajātā¹⁶
koliniyā silavatī patibbatā —
dāresu ve¹⁷ sotthānaṃ tad āhu. 134.
- 25 7. Yassa rājā bhūtapatī yasassī
jānāti soceyyaṃ¹⁸ parakkamaṇ ca
advejjhatā suhad ayaṃ maman ti —
rājūsu ve¹⁹ sotthānaṃ tad āhu. 135.
8. Annaṇ ca pānaṇ ca dadāti saddho
mālaṇ ca gandhaṇ ca vilepanaṇ ca
pasannacitto anumodamāno —
saggesu ve²⁰ sotthānaṃ tad āhu. 136.
9. Yam ariyadhammena punanti²¹ vaddhā²²
ārādhitā²³ samacariyāya santo

¹ B^d -rādhaṇ-. ² B^d add puggalo. ³ B^d parakk-. ⁴ so C²; C² avidhi corr. to avidhiko¹
B^d aviko. ⁵ B^d omits hoti. ⁶ C² so. ⁷ B^d -mitte. ⁸ B^d tulyā-. ⁹ C²
-la. ¹⁰ C² bhūtima. C² munimā, B^d sumatimā. ¹¹ B^d ce. ¹² B^d me-. ¹³ B^d
ce. ¹⁴ B^d -gi, C² -gaṇ. ¹⁵ B^d sajāta. ¹⁶ C² soveyya, B^d soveyyaṃ. ¹⁷ B^d
sunanti. ¹⁸ B^d anādhitā.

bahussutā isayo sīlavanto

arahantamaññhe sotthānaṃ tad āhū 'ti imā gāthā āha'. 137.

Tattha nivātavuttīti muducittatāya sabbalokassa nīcavuttī hoti, khantā
duruttānaṃ ti parehi vuttānaṃ dūtthavacanānaṃ adhiवासako hoti, appatik-
kūlavādīti 'akkocchi main avadhi man' ti yugaggāhaṃ akaronto anukūlam eva 5
vadati, adhiवासanaṃ ti idāni adhiवासanaṃ tassa narassa sotthānaṃ niraparādha-
maṅgalam² paṇḍitā vadanti, sahāyamatte³ ti sahāye ca sahāyamatte⁴ ca, tattha
sahapaṇṣukilītasahāyānāma, dasadvādaśa vassāni ekato vuttthā sahāyamattā⁵ nāma⁶,
te sabbe⁷ pi 'ahaṃ sippavā ime nisippā'⁷ ti evaṃ sippena vā 'ahaṃ kulino ime
nikkulinā'⁸ ti evaṃ kulasampattisaṃkhātāhi kalyābhi⁹ vā 'ahaṃ adḍho ime duggatā'¹⁰
ti evaṃ dhanena vā 'ahaṃ jātisaṃpanno ime duggatā' ti evaṃ jaccā vā nāvajā-
nāti, rucipaṇṇo ti sādhuṇaṇṇo sundarapaṇṇo, atthakāle ti kassaci eva
atthassa kāranaṃ uppannakāle, mutimā¹⁰ ti taṃ¹¹ atthaṃ paricchinḍitvā
vičāraṇasamatthātāya mutimā¹² hutvā te sahāye nāvajanāti, sahāyesū¹² ti taṃ¹²
tassa anavajānanaṃ sahāyesū¹³ sotthānaṃ nāma 'ti porāṇakapaṇḍitā āhu, tena hi 15
so niraparādhamangalena¹⁴ idhaloke ca paraloke ca gutto hoti, tattha paṇḍite
sahāye¹⁵ nissāya sotthibhāvo Kusanājjātakena kathetabbo, santo ti paṇḍitā
sappurisa¹⁶ vā¹⁶ yassa mittani bhavanti, samvissattha ti ghaṇaṃ pavisitvā
icchiticchitassa¹⁷ gahaṇavasena viṣṣāsaṃ āpannā, avisaṃvāda kassā¹⁷ ti avisaṃ-
vādasīlassa, na mittadūbhīti¹⁷ yo ca mittadūbhī na hoti, samvibhāgi dha- 20
nenā¹⁷ ti attano dhanena mittānaṃ samvibhāgaṃ karoti. mittesū¹⁷ ti mitte
nissāya laddhabbaṃ tassa taṃ mittesū sotthānaṃ nāma hoti, so hi evarūpehi
mittehi rakkhito sotthiṃ pāpuṇāti, tattha mitte nissāya sotthibhāvo Mahāuk-
kusaṇḍakādīhi¹⁸ kathetabbo, tulya vāyā ti samānavayā, samaggā ti samagga-
vāsa²⁰, anubbatā ti anuvattikā, dhammakāma²¹ ti tividhasucaritadhammaṃ 25
roceti, pajatā²¹ ti vijayani²² na vāñjhā²³, dāresū²¹ ti etehi guṇehi²⁴ saman-
nāgate māṭṭgāme gehe vasante²⁵ sāmikassa sotthi hotīti paṇḍitā kathenti, tattha
sīlavantaṃ ratugāmaṃ nissāya sotthibhāvo Mañicorajātaka-Sambulajātaka-Khaṇḍa-
hārajātakehi²⁶ kathetabbo, soceyyaṃ ti sucibhāvaṃ, advejjhatā ti advejjha-
tāya, 'na esa mayā saddhiṃ bhijjitvā dvidhā bhavissatīti' evaṃ advejjhabhāvena 30
yaṃ jānāti, suhāyaṃ mamaṃ ti suhādo²⁷ yaṃ mamaṃ ti ca yaṃ jānāti²⁸,
rājūsū ve²⁹ ti evaṃ rājūsū sevakānaṃ sotthānaṃ nāma²⁹ ti paṇḍitā kathenti,

¹ Bā abhāsi. ² Bā -rādham-. ³ Ck -vatte, Bā -mitte. ⁴ Ck -matthe, Bā mitte.

⁵ Bā -mittā. ⁶ Bā adds hotīti. ⁷ Ck nasippā. ⁸ Ck nakul-. ⁹ Ck kalyābhi.

Bā -saṃkhātā parikulyābhi. ¹⁰ Ck munimā, Bā matimā ¹¹ Bā taṃ taṃ. ¹²

Bā ma-. ¹³ Bā omits taṃ. ¹⁴ Bā -rādheṇa attano māṅga-. ¹⁵ Bā -taṃ sahāyaṃ.

¹⁶ Bā ca. ¹⁷ Bā -tasseeva. ¹⁸ Ck -dubhi. ¹⁹ Ck -kukkusa-. ²⁰ Ck avagga-.

²¹ Bā sajāta. ²² Bā -yini. ²³ Bā sa vāñjhā. ²⁴ Bā silagu-. ²⁵ Bā gahessante.

²⁶ Ck -jātakehikhaṇḍahāla-. ²⁷ Bā -hadayo. ²⁸ Bā ayanti mamaṃ jānāti. ²⁹

Bā ce.

dadāti saddho ti kammañ ca phalañ ca saddahitvā dadāti, saggesu ve¹ ti evaṃ sagge devaloke sotthānañ niraparādhamañgalañ² ti paṇḍitā kathenti, tañ Petavattthu-Vimānavattthūhi vitthāretvā kathetabbhañ, punant³ vaddhā³ ti yañ puggalañ nānavaddhā⁴ ariyadhammena sundaradhammena⁵ punanti⁶ pariso-
 5 dhenti⁷, samacariyāyā⁸ 'ti sammūpaṭipattiya⁹, bahussutā ti paṭivedhaba-
 hussutā, isayo ti isigaṇā, sīlavanto¹⁰ ti ariyasīlena samannāgatā, arahanta-
 majjhe ti arahantānañ majjhe paṭilabhitabbañ ti sotthānañ paṇḍitā¹¹
 kathenti, arahanto hi attanā¹² paṭividdhamaggañ ācikkhitvā paṭipādentā¹³
 ārādhakañ¹⁴ puggalañ ariyadhammena punanti¹⁵, so pi arahā¹⁵ va hoti.

10 Evaṃ M. arahattena desanāya kūtañ gaṇhanto aṭṭhahi
 gāthāhi maṅgalāni¹⁶ kathetvā tesam yeva maṅgalānañ thutim
 karonto osānagātham āha:

10. Etāni kho sotthānāni loke
 viññūpasatthāni sukhindriyāni¹⁷.

15 tānīdha sevetha naro sapañño,
 na hi maṅgale kiñcanañ atthi saccañ ti. 138.

Tattha na hi maṅgale ti tasmiñ pana diṭṭhasutamuttappabhede maṅgale
 kiñcanañ ekamaṅgalañ¹⁸ pi saccañ nāma n' atthi, nibbānañ eva pañ' ekañ¹⁹
 paramasaccañ ti

20 Isayo tāni maṅgalāni sutvā sattatṭhaddivasaccayena ācari-
 yañ āpucchitvā tatth' eva agamaṃsu²⁰. Rājā²¹ tesam santikañ
 gantvā pucchi. Te tassa ācariyena kathitaniyāmen' eva²²
 maṅgalapañhañ kathetvā Himavantam eva agamaṃsū. Tato
 paṭṭhāya loke maṅgalañ pākaṭaṃ ahosi. Maṅgalesu vattitvā
 25 matamata²³ saggapathañ²⁴ pūresuñ. B.²⁵ brahmavihāre bhā-
 vetvā isigaṇaṃ ādāya Brahmaloce nibbatti.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idāñ' eva pubbe p' āhañ maṅgala-
 pañhañ kathesiñ²⁶ ti²⁶ vatvā j. s.: „Tadā isigaṇo²⁷ Buddhapariśā

¹ Bā ce. ² Bā -rādhañ-. ³ Bā sunanti vuddhā. ⁴ Bā -vu-. ⁵ Bā omits sy-.
⁶ Bā sun-. ⁷ Ck^s puri-, Bā sodhenti. ⁸ Bā sampaca-. ⁹ Bā vattapaṭipattiya.
¹⁰ Ck^s -tā ¹¹ Ck^s -tānañ. ¹² Bā no. ¹³ Bā -to. ¹⁴ Ck^s -dhammañkañ. ¹⁵ Ck^s
 -ho. ¹⁶ Bā aṭṭhamahāmañṇ-. ¹⁷ Ck^s sucudriyāñ, C^s sumudriyāñ. ¹⁸ Bā ekañ-.
¹⁹ Bā etam. ²⁰ C^s Bā āg-. ²¹ Bā atha rā-. ²² Bā -mena, omīting eva. ²³ C^s
 matā, B² matāmata. ²⁴ saggapuram. ²⁵ Bā adds cattāro. ²⁶ Bā kathesi, yevā
 ti. ²⁷ Bā -tā.

ahosi¹, maṅgalapañhapucchako² jettḥantevāsi³ Sāriputto, ācariyo aham
evā⁴ 'ti. Mahāmaṅgalajātakam.

16. Ghatajātaka.

Uṭṭhehi Kaṇhā 'ti. Idam S. J. v. mataputtam⁴ ā. k. Vatthuni
Maṭṭhakunḍalivatthusadisam⁵ eva. Idha pana S. tam upāsakam⁶ „kim 5
upāsaka socasiti“ vatvā „āma bhante“ ti vutte „upāsaka porāṇaka-
paṇḍitā paṇḍitānaṃ katham sutvā mataputtam⁷ nānucosimsū“ 'ti vatvā
tena yācito a. ā.:

A. Uttarāpathe Kāmsabhoge Asitañjananagare⁸ Ma-
kākaṃso nāma⁹ r. kāresi. Tassa Kaṃso ca Upakaṃso cā 'ti 10
dve puttā ahesuṃ, Devagabbhā nāma ekā dhutā. Tassā jātadivase
nemittikabrāhmaṇā „etissā kucchiyaṃ nibbattaputto Kaṃsa-
bhogaṃ¹⁰ Kāmsavaṃsaṃ nāsessatīti“ vyākariṃsu. Rājā bala-
sinehena dhītaraṃ nāsetuṃ¹¹ nāsakki, „bhātaro¹² jānissan-
tīti¹³“ yāvatāyukam ṭhatvā kālam akāsi. Tasmiṃ kālakate 15
Kaṃso rājā ahosi, Upakaṃso uparājā, te¹⁴ cintayimṃsu: „sace
mayam bhaginiṃ nāsessāma gārayhā bhavissāma, etaṃ kassaci
adatvā nissāmikam katvā paṭijaggissāmā“ 'ti te ekathūnakam¹⁵
pāsādam kāretvā tam tattha vasāpeṣuṃ. Nandagopā nām'
assā¹⁶ paricarikā ahosi, Andhakaveṇhu¹⁷ nāma dāso tassā 20
sāmiko ārakkhama akāsi. Tadā Uttaramadhurāyam¹⁸ Mahāsāgaro
nāma rajjam kāreti¹⁹, tassa Sāgaro ca Upasāgaro cā 'ti dve
puttā ahesuṃ. Tesu pitu accayena Sāgaro rājā ahosi,
Upasāgaro uparājā. So Upakaṃsassa sahāyako ekā-
cariyakule ekato²⁰ uggahitasippo, so²¹ bhātu antepure 25
dubbbhitvā, gayhamāno²² palāyitvā Kāmsabhoge²³ Upakaṃ-
sassa santikam āgamāsi. Upakaṃso Kāmsarañño dassesi, rājā

¹ Bā ahesuṃ. ² Bā -] añham pucchanto. ³ Bā -vāsiko. ⁴ Bā adds kuṭumbikaṃ.

⁵ Ck^a -kunḍaladasam. ⁶ Bā adds pucchi. ⁷ C^a -putta, C^k -puttā. ⁸ C^k

ānissit-. ⁹ Bā adds rājā. ¹⁰ Bā kamsagottam. ¹¹ Bā vinā- ¹² Bā adds pi. ¹³

Bā adds mahākāṃso. ¹⁴ Bā tada. ¹⁵ Bā ekathambhaṃ. ¹⁶ Bā nāma tassā. ¹⁷

Bā addhakaveṇho. ¹⁸ Bā -mathūrāyam. ¹⁹ Bā -resi ²⁰ Ck^a eko. ²¹ Bā adds

sāgarassa. ²² Bā bhayamāno. ²³ Ck^a -bhogge.

- tassa mahantaṃ yaṃ adāsi. So rājupatṭhānaṃ gacchanto Devagabbhāya nivāsaṃ ekatthūṇakapāsādaṃ¹ disvā “kass’ eso nivāso” ti pucchitvā taṃ kāraṇaṃ sutvā Devagabbhāya paṭibuddhacitto ahosi. Devagabbhāpi ekadivasaṃ taṃ Upakaṃsena
- 5 saddhiṃ rājupatṭhānaṃ gacchantāṃ disvā „ko eso“ ti pucchitvā „Mahāsāgarassa putto Upasāgaro nāmā“² ti Nandagopāya santikā sutvā tasmīṃ paṭibaddhacittā ahosi. Upasāgaro Nandagopāya lañcaṃ datvā „bhagini sakkhissasi me Devagabbhaṃ dassetun“ ti āha. Sā „na etaṃ sāmi garukan“ ti vatvā taṃ
- 10 kāraṇaṃ Devagabbhāya ārocesi. Sā pakatiyā va tasmīṃ paṭibaddhacittā taṃ vacanaṃ sutvā „sādhū“³ ti sampaticchi⁴. Nandagopā Upasāgarassa saññaṃ datvā rattibhāge taṃ⁵ pāsādaṃ āropesi. So Devagabbhāya saddhiṃ sañvāsaṃ kappesi. Atha nesaṃ punappunasañvāsaṃ Devagabbhā gabbhaṃ paṭilabhi.
- 15 Aparabhāge tassā gabbhapatiṭṭhānaṃ pākāṇaṃ ahosi. Bhātaro Nandagopaṃ⁶ pucchimsu. Sā abhayaṃ yācitvā taṃ antaraṃ kathesi. Te sutvā „bhaginiṃ⁷ nāsetuṃ na sakkā, sace dhītaṃ vijāyissati taṃ pi na nāsessāma, sace pana putto bhavissati nāssesāma“⁸ ti cintevā Devagabbhaṃ Upasāgarass’ eva
- 20 adamsu. Sā paripuṇṇagabbhā dhītaṃ vijāyi. Bhātaro sutvā haṭṭhatuṭṭhā tassā Añjanadevīti nāmaṃ kariṃsu. Tesāṃ Govaḍḍhamānaṃ⁹ nāma bhogagāmaṃ adamsu. Upasāgaro¹⁰ Devagabbhaṃ gahe tvā Govaḍḍhamānagāme¹¹ vasi. Devagabbhāya puna pi gabbho patiṭṭhāsi. Nandagopāpi taṃ divasaṃ
- 25 eva gabbhaṃ paṭilabhi. Tāsu pariṇatagabbhāsu¹² ekadivasaṃ eva Devagabbhā puttaṃ vijāyi Nandagopā dhītaṃ. Devagabbhā puttassa nāsanabhayena¹³ puttaṃ Nandagopāya rahassena pesetvā tassā dhītaṃ ānāpesi¹⁴. Tassā vijātabhāvaṃ bhātīkānaṃ ārocesuṃ. Te „puttaṃ vijātā“¹⁵ dhītaṃ ti pucchitvā

¹ Bā ekathambham-. ² Bā -itvā. ³ Ck nām. ⁴ Bā -pakam. ⁵ Bā bhagini. ⁶ Bā bhogavādīha-. ⁷ Bā adds ca. ⁸ Ck parinātha-, C parināna-, Bā paripuṇṇa-. ⁹ Bā vinās-bhayena. ¹⁰ Bā āharāpesi. ¹¹ Bā omits vi-.

„dhītaran“ ti vutte „tena hi poseṭhā“ 'ti āhaṃsu. Eten' upāyena Devagabbhā dasa putte vijāyi, Nandagopā dasa dhītarō. Puttā Nandagopāya santike vaḍḍhanti dhītarō Devagabbhāya, tam antaram koci na jānāti. Devagabbhāya jeṭṭhaputto Vāsudevo nāma ahosi duttiyo Baladevo nāma tatiyo Candadevo nāma catuttho 5 Suriyadevo pañcama Aggidevo chaṭṭho Varuṇadevo sattama Ajṇo aṭṭhama Pajjuno navama Ghatapaṇḍito dasama Amkuro nāma* ahosi. Te „Andhakaveṇhudāsaputtā¹ dasa bhātikā cetakā“ ti pākāṭā² ahesuṃ. Te aṇṇarabhāge vuddhim³ anvāya thāma balasampannā kakkhalapharusā⁴ hutvā vilopaṃ karontā 10 carantī⁵, raṇṇo gacchantam paṇṇākāraṃ⁶ vilumpant' eva. Manussā sannipatitvā „Andhakaveṇhudāsaputtā⁷ dasa bhātikā rattham vilumpantīti“ rājaṅgaṇe upakkosimsu. Rājā Andhakaveṇhum⁸ pakkosāpetvā „kasmā puttehi vilopaṃ kāraṇesi“⁹ tajjesi. Evaṃ duttiyam pi tatiyam pi manussehi upakkose kate 15 rājā tam santajjesi. So maraṇabhaya bhīto rājānaṃ varaṃ¹⁰ yācivā „deva ete na mayham puttā, Upasāgarassa puttā“ ti tam¹¹ antaram ārocesi. Rājā bhīto „kena ne¹² upāyena gaṇhāmā“ 'ti amacce pucchivā „ete deva mallayuddhakā¹³, nagare yuddham kāretvā tattha ne yuddhamāṇḍalaṃ āgate gāhāpetvā māressāmā“ 20 'ti vutte Cānuraṇ ca Muṭṭhikaṇ ca 'ti dve malhe pesetvā „ito sattame divase yuddham bhavissatīti“ nagare bheriṃ carāpetvā rājadvāre¹⁴ yuddhamāṇḍalaṃ sajjāpetvā akkhavāṭam kāretvā yuddhamāṇḍalaṃ alamkārapetvā jayapaṭākā¹⁵ bandhāpesuṃ. Sakalanagaraṃ saṃkhubhi¹⁶, cakkācīcakkam mañcātimañcam 25 bandhimsu. Cānura-Muṭṭhikā yuddhamāṇḍalaṃ āgantvā vaggantā sajjantā appoṭhentā vicarimsu. Dasa bhātikāpi āgantvā rājakavithim¹⁷ vilumpitvā vannaṣātake nivāsetvā gandhāpaṇesu

¹ Bā antakaveṇḍa-. ² Bā vaḍḍhim. ³ Bā -lā-. ⁴ Bā vica-. ⁵ Bā -te paṇṇā
⁶ Cāpi. ⁷ Bā andhakaveṇḍa-. ⁸ Bā andhakaveṇḍam. ⁹ Bā abhayaṃ. ¹⁰ Cā omit
tam. ¹¹ Bā te. ¹² Bā -yuddhacittakā. ¹³ Bā rājaṅgaṇe. ¹⁴ Bā dhajapaṭākam.
¹⁵ Bā -khubhitam. ¹⁶ Cā -khubhitam. ¹⁷ Bā bhattagandharajaka-.

- gandhe mālākārāpanesu mālaṃ vilumpitvā vilittagattā¹ māla-
bhārino² katakaṇṇapūrā³ vaggantā gajjantā appoṭhentā yuddha-
maṇḍalaṃ pavisiṃsu. Tasmiṃ khāṇe Cānuro appoṭhento
vicarati⁴. Baladevo taṃ disvā „na naṃ hatthena chupissāmiti“
5 hatthisālato mahantaṃ hatthiyottaṃ āharitvā vaggitvā gajjitvā
yottaṃ khipitvā Cānuraṃ udare veṭhetvā dve yottakoṭṭiyo ekato
katvā veṭhetvā⁵ ukkhipitvā sīsamatthake bhametvā bhūmiyaṃ
pothetvā⁶ bahi akkhavāṇe⁷ khipi. Cānure mate rājā Muṭṭhika-
mallaṃ ānāpesi. So utṭhāya vaggitvā gajjitvā appoṭhesi.
10 Baladevo taṃ pothetvā aṭṭhīni saṇcunnetvā „amallo 'mhi amallo
'mhīti“ vadantaṃ eva „nāhaṃ tava mallabhāvaṃ vā amalla-
bhāvaṃ vā jānāmīti“ hatthe gahetvā bhūmiyaṃ pothetvā
jīvitakkhayaṃ pāpetvā bahi akkhavāṇe khipi. Muṭṭhiko
maranto⁸ „yakkho hutvā taṃ khādituṃ labhissāmiti“ patthanaṃ
15 ṭhapesi, so Kālamattiyaataviyaṃ⁹ nāma yakkho hutvā nib-
batti. Rājā „gaṇhatha dasa bhātikaceṭṭake¹⁰“ ti utṭhahi.
Tasmiṃ khāṇe Vāsudevo cakkaṃ khipi, taṃ dvinnam pi bhāti-
kānaṃ sīsāni pātesi. Mahājano bhīttasito „avassayo no ho-
thā“¹¹ ti tesāṃ pādesu patitvā nipajji. Te dve mātule māretvā
20 Asitañjananagare¹² rajjaṃ gahetvā mātāpitara tattha katvā
dasa pi janā „sakala-Jambudīpe rajjaṃ gaṇhissāmā“¹³ ti nikkha-
mitvā anupubbena Kālasenarañño¹⁴ nivāsaṃ Ayojjanagaraṃ
gantvā nagaraṃ¹⁵ parikkhipitvā ṭhitarukkhagāhanaṃ¹⁶ viddhaṃ-
setvā pākāraṃ bhinditvā rājānaṃ gahetvā taṃ rajjaṃ attano
25 hatthagataṃ katvā Dvāravatīṃ saṃpāpuniṃsu. Tassa pana
nagarassa ekato samuddo ekato pabbato. Amanussapariggahitaṃ
kira taṃ ahosi, tassa ārakkaṃ katvā¹⁷ ṭhitayakkho paccāmitte
disvā gadrabhavesena gadrabharavaṃ ravati, tasmiṃ khāṇe

¹ Bā - gatta. ² Bā - dhārino. ³ Bā - durā. ⁴ Bā - vivarati. ⁵ Bā - vaṭṭetvā. ⁶ Ck¹ poṭhe-. ⁷ Ck² Bā - te. ⁸ Bā - mahento. ⁹ Ck³ kalamattiyāṃ, omittitg ataviyaṃ, Ck⁴ kalamattiyāṃ, Bā kalamattiya ataviyaṃ. ¹⁰ Ck⁵ bhātikag-, Bā - kece-. ¹¹ Ck⁶ asitañjana-, Ck⁷ asitañjanagare. ¹² Bā - kālayāna-. ¹³ Bā - taṃ. ¹⁴ Bā - gāhanaṃ. omittitg ṭhitarukha. ¹⁵ Bā - gahetvā.

yakkhānubhāvena sakalanagaraṃ uppativā samuddamajjhe
 ekasmiṃ dīpaṇe tiṭṭhati, paccāmittesu gatesu punāgantvā¹
 sakatṭhāne yeva patitṭhāti. Tadāpi so gadrabho tesāṃ dasan-
 naṃ bhātikanāṃ āgamaṇaṃ nātvā gadrabharavaṃ ravi, na-
 garaṃ uppativā dīpake patitṭhāya² tesu nagaraṃ adisvā 5
 nivattesu punāgantvā³ sakatṭhāne patitṭhahi. Te puna nivat-
 tiṃsu, puna⁴ gadrabho tath' eva akāsi. Te Dvāravatīnagare
 rajjaṃ gaṇhituṃ⁵ asakkontā Kaṇhadīpāyanassa santikaṃ gantvā
 vanditvā „bhante mayā Dvāravatīrajjaṃ gahetuṃ na sakkoma,
 ekaṃ no upāyaṃ kathethā“⁶ 'ti pucchitvā „parikhāpiṭṭhe asu- 10
 kasmim nāma ṭhāne eko gadrabho carati, so⁷ amitte disvā
 viravati, tasmiṃ khaṇe nagaraṃ uppativā gacchati, tumhe
 tassa pāde gaṇhatha, ayaṃ vo nipphajjanupāyo“⁸ ti vutte tāpa-
 saṃ vanditvā⁹ dasa pi janā gadrabhassa pādesu¹⁰ patitvā¹¹
 „sāmi ṭhapetvā tumhe añño ambhākaṃ nissayo¹² n' atthi, 15
 ambhākaṃ nagaraṃ gaṇhanakāle mā ravitthā¹³“ ti yācimsu.
 Gadrabho „na sakkā mayā na viravituṃ¹⁴, tumhe pana paṭha-
 mataraṃ āgantvā cattāro janā mahantāni ayanaṅgalāni ādāya¹⁵
 catūsu nagaradvāresu¹⁶ mahante ayakhāṇuke bhūmiyaṃ koṭṭe-
 tvā¹⁷ nagarassa uppatanakāle naṅgalāni¹⁸ gahetvā naṅgalābad- 20
 dham¹⁹ 'ayasamkhalikaṃ ayakhāṇuke bandheyyātha, nagaraṃ uppa-
 tituṃ na sakkhissatīti“ āha. Te „sādhū“²⁰ 'ti vatvā tasmiṃ
 aviravante²¹ yeva naṅgalāni ādāya catūsu nagaradvāresu khāṇuke
 bhūmiyaṃ ākoṭetvā²² atṭhaṃsu. Tasmiṃ khaṇe gadrabho ravi²³,
 nagaraṃ uppatituṃ ārabhi, catūsu dvāresu ṭhitā catūhi ayanaṅgalehi 25
 gahetvā naṅgalābaddhā ayasamkhalikā khāṇuke²⁴ bandhiṃsu, na-
 garaṃ uppatituṃ nāsakkhi. Dasa bhātikā tato nagaraṃ pavisitvā
 rājānaṃ māretvā rajjaṃ gaṇhiṃsu. Evaṃ te sakala-Jambudīpe

¹ Cks puna-. ² Bā patitṭhāti. ³ Cks puna-. ⁴ Bā adds pi. ⁵ Bā gahi-. ⁶ Bā adds hi. ⁷ Bā adds gantvā. ⁸ Bā add gahetvā. ⁹ Bā nipati-. ¹⁰ Bā avissayo. ¹¹ Bā vira-. ¹² Bā ravituṃ. ¹³ Bā gahetvā. ¹⁴ Bā omits nagara. ¹⁵ Cks koṭṭhe-. Bā ākoṭetvā. ¹⁶ Cks -le. ¹⁷ Bā -bandham. ¹⁸ Bā adḍharatte. ¹⁹ Cks -the-. ²⁰ Bā vir-. ²¹ Bā ayakhāṇukesu.

tesaṭṭhiyā nagarasahassesu sabbe rājāno cakkena jīvitakkhayaṃ
 pāpetvā Dvāravatiyaṃ vasamānā rajjaṃ dasa koṭṭhāse katvā
 vibhajiṃsu. Bhaginiṃ pana¹ Añjanadeviṃ² na sarīṃsu³. Tato
 puna „ekādasa koṭṭhāse karomā“⁴ 'ti vutte Amkuro⁵ „mama
 5 koṭṭhāsaṃ tassā dethā, ahaṃ vohāraṃ katvā jīvissāmi, kevalaṃ
 tumhe attano attano janapade mayhaṃ suṃkaṃ vissajjethā“⁶ 'ti
 āha. Te „sādhū“⁷ 'ti sampaticchitvā tassa koṭṭhāsaṃ bhaginiyā
 datvā saddhiṃ tāya nava rājāno Dvāravatiyaṃ vasīṃsu, Amkuro
 pana vāñijjaṃ akāsi. Evaṃ⁸ tesu aparāparaṃ puttadhītāhi vaḍ-
 10 dhamānesu addhāne⁹ gate mātāpitāro kālaṃ akaṃsu. Tadā kira
 manussānaṃ vīsativassasahassāyukālo hoti. Taḍā Vāsudeva-
 mahārājassa eko piyaputtako¹⁰ kālaṃ akāsi. Rājā sokapareṭo
 sabbakiccāni pahāya mañcassa aṭaṇiṃ¹¹ pariggahetvā vilapanto
 nipajji. Tasmīṃ kāle Ghatapaṇḍito¹² cintesi: „ṭhapetvā maṃ
 15 añño¹³ mama bhātu sokaṃ haritum¹⁴ samatto nāma n' atthi,
 upāyen' assa sokaṃ harissāmi“¹⁵ so ummattakavesaṃ gahetvā
 „sasaṃ me detha sasaṃ me dethā“¹⁶ 'ti ākāsaṃ ullokento¹⁷ sakala-
 nagaraṃ vicari. „Ghatapaṇḍito ummattako jāto“¹⁸ ti sakala-
 nagaraṃ saṃkhubbi. Tasmīṃ kāle Rohiṇeyyo nāma amacco
 20 Vāsudevaraṇño santikaṃ gantvā tena saddhiṃ kathaṃ samuṭ-
 ṭhāpento paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Utṭhehi Kaṇha, kiṃ sesi, ko attho supinena te,
 yo pi¹⁹ āyaṃ sako²⁰ bhātā hadayaṃ cakkhum²¹ va²² dakkhiṇaṃ
 tassa vātā baliyanti²³, Ghato jappati Kesavā²⁴ 'ti. 139.

25 Tattha Kaṇhā 'ti gottenālapati, Kaṇhāyanagotto kir 'esa, ko attho ti
 katarā nāma vaḍḍhi, hadayaṃ cakkhum²⁵ va²⁶ dakkhiṇaṃ ti hadayena
 c' eva dakkhiṇacakkhunā ca samāno ti attho. tassa vātā baliyanti²⁷
 tassa hadayaṃ apasmāravātāvattharanti²⁸ attho, jappati tassa me dethā
 ti vipplapati, kesavā²⁹ 'ti so kira kesasobhanatāya kesavo ti paññāyittha, tena
 30 taṃ nāmena ālapati.

¹ Cks add vāñijjaṃ akāsi. ² Bā -vī. ³ Bā adarīsu. ⁴ Bā aṅg-. ⁵ Cks -naṃ.
⁶ Bā -putto. ⁷ Bā ghaṭa-. ⁸ Bā adda koci. ⁹ Bā paha-. ¹⁰ Bā olo-. ¹¹ Bā
 tuyhaṃ sakā. ¹² Ck B/ -u. ¹³ Bā B/ ca. ¹⁴ Cks khalī-, Bā bali-, B/ paliyanti. ¹⁵ Cks
 khal-, Bā paliyanti. ¹⁶ Bā asamāvatā avattha-. ¹⁷ Bā aghasmiṃ vātā ava-.

Evam amaccena vutte tassa vuṭṭhitabhāvaṃ nātvā S. abhisam-
buddho hutvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā Rohiṇeyyassa Kesavo
taramānarūpo vuṭṭhāsi bhātu sokena aṭṭito ti. 140.

Rājā vuṭṭhāya sīghaṃ pāsādā otaritvā Ghatapaṇḍitassa
santikaṃ gatvā ubhosu hatthesu dāhaṃ gahetvā tena saddhīm
sallapanto tatiyaṃ gātham āha:

3. Kīṇ nu ummattarūpo va kevalaṃ Dvārakaṃ imaṃ
saso saso ti lapasi, ko nu te sasam āharīti. 141.

Tattha kevalaṃ dvārakaṃ imaṃ ti kasmā ummattako viya hutvā
sakalaṃ imaṃ Dvāravatīnagaraṃ vicaranta saso saso ti lapasi, ko tava sasam
hmi kēna te saso gahito ti pucchati.

So rañña evaṃ vutte pi punappuna tad eva vacanaṃ
vadhati. Rājā puna dve gāthā abhāsi:

4. Sovanṇamayaṃ maṇimayaṃ (cfr. supra p. 60.)
lohamayaṃ atha rūpiyāmayaṃ
saṃkhasilāpavālamayaṃ
5. kārāyissāmi te sasam. 142.
6. Santi aññe pi sasakā araññe vanagocarā,
te pi te ānāyissāmi, kīdisaṃ sasam icchasi. 143.

Tatrāyaṃ saṃkhepattho: etesu suvaṇṇamayādisu yaṃ icchasi taṃ vada,
ahaṃ te karetvā dassāmi, atha pi te na rocesi aññe pi araññe vanagocarā
sasakā atthi, te pi ānāyissāmi, vada bhadramukha kīdisaṃ sasam icchasi.

Raṇño kathaṃ sutvā paṇḍito chaṭṭhaṃ gātham āha:

7. Na vāham etaṃ icchāmi ye sasā paṭhavim sitā,
candato sasam icchāmi, tam me ohara Kesavā ti. 144.

Tattha oharā ti otārehi.

Rājā tassa kathaṃ sutvā „nissamsayaṃ me bhātā um-
mattako jāto“ ti domanassappatto sattamaṃ gātham āha:

¹ Cks addhito. ² Ck B/ ca. ³ Bā nagaraṃ. ⁴ Bā caranto. ⁵ Bā vilapati. ⁶ Bā
avahari. ⁷ Cks rañño. ⁸ Bā -nampi. ⁹ all four MSS. maṇi-. ¹⁰ Bā athāpi
ete na rocesi. ¹¹ Cks omit pi. ¹² Bā ghatapa-. ¹³ Bā cā-. ¹⁴ Bā ohārehi.

7. So nūna madhuram nāti jīvitam vijahissasi

apattiyaṃ yo patthayasi candato sasam icchasīti. 145.¹

Tattha nāti ti kaniṭṭham ālapanto āha, idaṃ vuttaṃ hoti: tāta 'mayham piyaṇāti so tvam nūna atimadhuram attano jīvitam jahissasi' yo apatthetabban
5 patthesīti.

Ghatapaṇḍito raṇṇo vacanam sutvā niccalo t̥hatvā „bhā-
tika tvam candato sasakam patthentassa taṃ alabhitvā² jī-
vitakkhayabhāvaṃ jānanto kimkāraṇā mataputtaṃ anusočasīti³
vatvā atthamaṃ gātham āha:

10 8. Evaṃ ce Kaṇha jānāsi yad' aññaṃ anusāsasi

kasmā pure mataṃ puttaṃ ajjāpi-m-anusocasīti. 146.

Tattha evaṃ ti idaṃ alabbhaneyyaṭṭhānaṃ⁴ nāna na patthetabban ti yad'
evaṃ jānāsi, yadaññaṃ ti evaṃ jānanto ca⁵ yad' aññaṃ⁶ anusāsasīti attho,
pure ti atha kasmā⁷ catutthamāsamatthake mataṃ puttaṃ ajjāpi anusocasīti
15 vadati.

Iti⁸ so antaravithiyaṃ t̥hitako va „bhātika ahaṃ tāva
paññāyamānaṃ patthemī, tvam pana apaññāyamānassa⁹ so-
casīti¹⁰ vatvā tassa dhammaṃ desento puna dve gāthā abhāsi:

9. Yaṃ na labbhā manussena amanussena vā puna

20 jāto me mā marī putto kuto labbhā alabbhiyaṃ. 147.

10. Na mantā mūlabhesajjā osadhehi dhanena vā

sakkā ānaṇṇitum Kaṇha yaṃ petam anusocasīti. 148.

Tattha yaṃ ti bhātika yaṃ etaṃ¹¹ jāto me putto mā marīti manussena vā
devena¹² vā puna na labbhā na sakkā laddhuṃ taṃ¹³ tvam patthesi, taṃ pan'
25 etaṃ kuto labbhā kena kāraṇena sakkā laddhuṃ, na sakkā ti dipeti, kasmā:
yaṃ¹⁴ alabbhiyaṃ alabbhaneyyaṭṭhānaṃ hi nāma¹⁵ etaṃ ti attho, mantā ti
mantappayogena, mūlabhesajjā ti mūlabhesajjena, osadhehi ti nānāvīdhosadhehi,
dhanena vā ti kotisatasamkhenāpi dhanena vā, idaṃ vuttaṃ hoti: yaṃ tvam
petam anusocasi etehi mantappayogādīhi pi ānetum na sakkā ti.

30 Rājā taṃ sutvā „yuttaṃ tāta sallakkhitaṃ¹⁶,¹⁷ mama soka-
haraṇatthāya tayā idaṃ katan¹⁸ ti Ghatapaṇḍitaṃ vaṇṇento catasso
gāthā abhāsi:

¹ Ck. jahati, Bđ vijahessasi. ² Bđ adds va. ³ Bđ -neyyakam. ⁴ Ck. va. ⁵ Ck. añña.
⁶ Bđ adds ito. ⁷ Bđ evaṃ. ⁸ Bđ -mānassatthāya. ⁹ Bđ evaṃ. ¹⁰ Bđ
amanussena. ¹¹ Bđ omits ya-. ¹² C. adds ce, Ck me.

11. Yassa etādisā assu amaccā purisapaṇḍitā
yathā nijjhāpaye ajja Ghato purisapaṇḍito—. 149.
12. Ādittam vata maṃ santam -pe- (cfr. supra p. 61.) 150.
13. Abbahi vata me sallam -pe- 151.
14. So 'ham' abbūhasallo 'smi vītasoko anāvilo
na socāmi na rodāmi tava sutvāna māṇavā 'ti 152.

5

Tattha paṭhamagāthāya ayaṃ saṃkhepattho: yathā yenākārena² ajja maṃ
puttasakaparetaṃ Ghato purisapaṇḍito sokaharaṇatthāya nijjhāpaye nijjhāpesi
bodhesi yassa aññassāpi etādisā purisapaṇḍitā amaccā assu tassa kuto soko ti,
sesagāthā vuttatthā yeva.

10

Avasāne

15. Evaṃ³ karonti sappaṇṇā ye honti anukampakā
vinivattayanti sokamhā Ghato jeṭṭham va bhātaran ti 153.
ayaṃ abhisambuddhagāthā.

Evaṃ Ghatakumārena visoke kate Vāsudeve rajjam anu- 15
sāsente dīghassa addhuno accayena dasabhātikaputtā⁴ kumārā
cintayimsu: „Kaṇhadīpāyaṇam 'dibbacakkhuko' ti vadanti,
vīmaṇississāma tāva nan⁵ ti ete⁶ ekaṃ daharakumāraṃ alaṃ-
kaṇṭitvā gabbhiniākārena⁶ dassetvā udare masūrakam⁷ bandhitvā
tassa santikam netvā „bhante ayaṃ kumārikā kiṃ vijāyissatīti“ 20
pucchimsu. Tāpaso⁸ „dasabhātikarājūnaṃ vināsakālo patto,
mayham nu kho āyusaṃkhāro kīdiso“ ti oloṅento „ajj' eva
me maraṇam bhavissatīti“ natvā „kumārā iminā tumhākam ko
attho“ ti vatvā „katheth' eva no¹⁰“ ti nibaddho „ayaṃ ito
sattame divase khadiraghaṭikam vijāyissati, tāya Vāsudeva- 25
kulam nassissati, api¹¹ kho pana tumhe khadiraghaṭikam gahetvā
jhāpetvā chārikam nadiyaṃ pakkhipeyyāthā¹² 'ti āha. Atha
naṃ te „kūṭajaṭila puriso vijāyanako nāma n' atthīti“ vatvā
tantarajjukam¹³ nāma kāraṇam katvā tatth' eva jīvitakkhayaṃ
pāpayimsu. Rājāno kumāre pakkosāpetvā „kimkāraṇā tāpasam 30

¹ Ck so ahaṇ. ² Bđ yena kāraṇena. ³ Bđ etaṃ. ⁴ Bđ -kānaṃ puttā. ⁵ Bđ
te. ⁶ Bđ -raṇ. ⁷ Bđ massu-, Bđ mayū-. ⁸ Bđ adds dibbacakkhunā oloṅento.
⁹ Bđ adds hotī. ¹⁰ Ck -tha va no, Bđ -tha bhante. ¹¹ Bđ api ca. ¹² Ck
-peyyāthā. ¹³ Bđ -rajju.

- mārayitthā“ ‘ti pucchitvā sabbaṃ sutvā bhītā tassa ārakkhaṃ datvā sattame divase tassa¹ kucchito nikkhantaṃ khadiragha-²ṭikaṃ jhāpetvā chārikaṃ nadiyā pakkhipiṃsu. Sā nadiyā vuyhamānā mukhadvāre ekapasse laggi, tato erakaṃ nibbatti.
- 5 Ath’ ekadivasam te rājāno „samuddakīḷikaṃ³ kīḷissāmā“ ‘ti mukhadvāraṃ gantvā mahāmaṇḍapaṃ kāretvā alaṃkatamaṇḍape khādantā pivantā kelivasen’ eva pavattahatthapādaparāmāsā⁴ dvidhā bhijjitvā mahākalahaṃ karīṃsu. Ath’ eko aññaṃ mug-
garam alabhanto erakavanato ekaṃ erakapattam gaṇhi, tam
10 gahitamattam eva khadiramusalaṃ ahosi, so tena mahājanam potheti. Ath’ aññehi⁵ sabbehi gahitagahitaṃ⁶ musalaṃ eva ahosi, te aññamaññaṃ paharitvā vināsaṃ pāpuṇiṃsu. Tesu vinassantēsu Vāsudevo Baladevo bhaginī Añjanadevī purohito⁷ ti cattāro janā rathaṃ abhirūhitvā palāyiṃsu, sesā sabbe pi vinatthā.
- 15 Te pi cattāro rathena palāyantā Kālamattikāṭavam⁸ pāpuṇiṃsu. Muṭṭhikamallo patthanam katvā yakkho hutvā tattha nibbatto Baladevassa āgatabhāvaṃ ñatvā tattha gāmaṃ māpetvā malla-
vesam gahetvā „ko yujjhitukāmo“ ti vagganto gajjanto appo-
ṭhento⁹ vicari. Baladevo tam disvā va „bhātika aham iminā
20 saddhim¹⁰ yujjhissāmīti“ vatvā Vāsudeve vārente vārente yeva rathā oruyha tassa ṣantikaṃ gantvā¹¹ appothesi¹². Atha nam so pasārītaṭhatthe yeva gahetvā mūlakakandaṃ viya khādi. Vāsudevo
tassa matabhāvaṃ ñatvā bhaginiṃ ca purohitaṃ ca ādāya sabba-
rattim gantvā suriyodaye ekaṃ paccantagāmaṃ patvā¹³ „āhāraṃ
25 pacitvā āharathā“ ‘ti bhaginiṃ ca purohitaṃ ca gāmaṃ pahīnitvā sayam ekasmiṃ gacchantare paṭicchanno nipajji. Atha nam Jarā
nāma eko luddo gacchaṃ calantaṃ disvā „sūkaro¹⁴ ettha bhavissatīti“ saññāya sattiṃ khipitvā pāde vijjhitvā¹⁵ „ko maṃ vijjhīti“ vutte manuṣṣassa viddhabhāvaṃ ñatvā bhīto palāyituṃ

¹ Pa tessa ² Bā -kīlitaṃ. ³ Bā pavattā-. ⁴ Ck^a athamñño athamñño ti. ⁵ Ck^a sabbe gahitaṃ. C^a sabbehitagaḷitaṃ. ⁶ Bā has added cā. ⁷ Ck^a kālā-, Bā kālā-
mattika atavi. ⁸ Bā omits saddhim. ⁹ Bā -tentto. ¹⁰ Bā has added vagganto
gajjanto. ¹¹ Bā -tesi. ¹² Ck^a omits patvā ¹³ Bā sukkaro. ¹⁴ Bā vijjñī.

XI. EKĀḌASANIPĀTA.

1. Mātīposakajātaka.

Tassa nāgassa vippavāsenā 'ti. Idam S. J. v. mātuposa-
katheram ā. k. Paccuppannavatthum Sāmajātakavatthu-sadisam.
S. pana bhikkhū āmantetvā „mā bhikkhave etaṃ ujjhāyittha, porāṇa-
kapanditā tiracchānāyoniyam nibbattāpi mātārā viyuttā sattāhaṃ nirā-
5 hāratāya sussamānā rājārahaṃ bhojanaṃ labhitvāpi 'mātaram' vinā
na bhuñjissāmā' 'ti mātaram disvā va gocaraṃ gaṇhimsu" 'ti vatvā
ā. a.:

A. B. Br. r. k. Bo. Himavantapadese hatthiyoniyam
nibbattitvā sabbaseto ahosi abhirūpo' asīti hatthisahassapari-
10 vāro², mātā pan' assa andhā. So madhuramadhurā³ni⁴ 'phalā-
phalāni hatthīnaṃ datvā mātu peseti⁵, hatthī⁶ tassā adatvā
attanaṃ va khādanti. So parigaṇhanto taṃ pavattim ñatvā
„yūthaṃ chaḍḍetvā mātaram me⁷ posessāmīti" rattibhāge
aññesaṃ hatthīnaṃ ajānantānaṃ mātaram gahe tvā Caṇḍoraṇa-
15 pabbatapādaṃ gantvā ekaṃ naḷinim upanissāya ṭhitāya pabbata-
guhāya mātaram ṭhapetvā posesi⁸. Ath' eko Bārāṇasi-vāsi⁹
vanacarako maggamūlho disaṃ vavatthapetuṃ asakkonto

¹ Bā -rā. ² Bā adds dassaniyo pāsādiko lakkhaṇasampanno, B² pāsādiko
manavaḍḍhikaro. ³ Bā adds so jarājṭhnaṃ mātaram peseti. ⁴ C^k dhuramadhu-
rāni. ⁵ C² peseti, Bā mātu santikaṃ peseti. ⁶ Bā hatthayo. ⁷ Bā -rameva.
⁸ C^k pe- ⁹ all three MSS. -si.

*mahantena saddena paridevi. B. tassa saddam sutvā „ayam
 pūriso anātho, na kho pana me tam patirūpaṃ yaṃ esa mayi
 t̥hite idha vinasseyyā“ 'ti tassa santikaṃ gantvā tam bhayena
 palāyantaṃ disvā „ambho purisa, n' atthi te maṃ nissāya
 bhayaṃ, mā palāyi, kasmā tvaṃ paridevanto vicarasīti“ puc- 5
 chitvā „sāmi ahaṃ maggamūlho, ajja me sattamo divaso“ ti
 vutte „bho purisa, mā bhāyi, ahan tam manussapathe t̥hapes-
 sāmīti“ tam attano piṭṭhiyaṃ nisīdāpetvā araṇṇā niharitvā
 nivatti. So pi pāpo „nagaraṃ gantvā raṇṇo ārocassāmīti“
 rukkhasaṇṇaṃ pabbatasāṇṇaṃ karonto va nikkhamitvā Bārā- 10
 ṇasim agamāsi. Tasmim kāle raṇṇo maṅgalahatthi¹ kālam
 akāsi. Rājā „sace kēnaci katthaci opavayhaṃ² kātuṃ yutta-
 rūpo hatthi³ diṭṭho atthi so ācikkhatū“ 'ti bheriṃ carāpesi.
 So puriso rājānaṃ upasaṃkamitvā „mayā deva tumhākaṃ
 opavayho³ bhavitum yuttarūpo sabbaseto sīlavā hatthirājā 20
 diṭṭho, ahaṃ maggaṃ desessāmi, mayā saddhiṃ hatthācariye
 pesetvā tam gaṇhāpethā“ 'ti āha. Rājā „sādhū“ 'ti vanacara-
 kēṇ⁴ saddhiṃ mahantena parivārena hatthācariyaṃ pesesi.
 So tena saddhiṃ gantvā B-aṃ naḷiniṃ pavisitvā gocaraṃ
 gaṇhantaṃ passi. B. pi hatthācariyaṃ disvā „idaṃ bhayaṃ 25
 na aññato uppannaṃ, tassa purisassa⁵ santiḱā uppannaṃ
 bhavissati,⁶ ahaṃ kho pana mahābalo hatthisahassam pi vid-
 dhaṃsetum⁷ samattho⁸ pahomi⁹ kujjhitvā raṭṭhakaṃ⁷ senāvāha-
 naṃ nāsetum, sace pana kujjhissāmi sīlaṃ me bhijjissati, tasmā
 ajja satthi koṭṭiyamāno pi na kujjhissāmīti“ adhiṭṭhāya sīsaṃ 30
 nāmetvā niccalo⁸ aṭṭhāsi. Hatthācariyo padumasaraṃ otaritvā
 tassa lakkhanasampattiṃ disvā „ehi puttā“ 'ti rajatadāma-
 sadisāya soṇḱāya gahetvā sattame divase Bārāṇasim pāpuṇi⁹.
 Bodhisattamātā¹⁰ putte anāgacchante „putto me rājamahāmattehi

¹ so all three MSS. ² Bā opaguyhaṃ. ³ Bā -guyho ⁴ Bā rājā sādhu imam
 maggadesikaṃ katvā araṇṇaṃ gantvā iminā vuttaṃ hatthināgaṃ ānethā ti tena.
⁵ Bā pāpuṇi-. ⁶ Bā homi. ⁷ Bā sara-. ⁸ Bā adds va. ⁹ Bā -pāti. ¹⁰ Bā
 -sattassa¹¹ māsa pana.

nīto bhavissati, idāni tassa vippavāsenā ayaṃ vanasaṇḍo
vaḍḍhissatīti“ paridevamānā dve gāthā abhāsi:

1. Tassa nāgassa vippavāsenā
virūḷhā sallakī ca kuṭajā ca
5 kuruvindakaravīrā¹ bhisasāmā ca
nivāte pupphitā kaṇikārā. 1.
2. Kocid eva suvaṇṇakāyūrā
nāgarājaṃ bharanti piṇḍena
yattha rājā² rājakumāro vā³
10 kavacam abhihessati asamabhīto ti. 2.

Tattha virūḷhā ti vaḍḍhitā nāma, n' atth' ettha saṃsāro ti āsāmsāvasen'
evam āha, sallakī ca kuṭajā cā 'ti'⁴ indasālarukkhā kūṭajarukkhā⁵ ca,
kuruvindakaravīrā⁵ bhisasāmā cā 'ti' kuruvindarukkhā ca karavīrasā-
makāni⁶ mahātiuāni ca bhisāni ca sāmākā cū 'ti' attho, ete ca sabbe idāni
15 vaḍḍhissantīti paridevati, nivāte ti pabbatapāde, pupphitā ti mama puttena
sākhā⁷ bhañjitvā⁸ akhādīyamānā kaṇikārāpi pupphitā⁹ bhavissantīti vuttam
hoti, kocidevā 'ti' katthacid eva gāme vā nagare vā, suvaṇṇakāyūrā
ti suvaṇṇabharanā rājarājāmahāmattā, bharanti piṇḍena 'ti' ajja māti-
posakāni¹⁰ nāgarājānaṃ¹¹ rājarāhassa bhojanassa suvaḍḍhitena piṇḍena
20 posenti, yatthā 'ti' yasmim nāgarāje rājā nisīditvā, kavacam abhihessatīti¹²
saṅgāmaṃ pavisitvā paccāmittānaṃ kavacam abhihanissati bhindissati, idāni
vuttam hoti: yattha mama putte nisinnō rājā vā rājakumāro vā asamabhīto
hutvā paccāmittānaṃ kavacam hanissati taṃ maññe¹³ nāgarājānaṃ suvaṇṇa-
bharanā ajja piṇḍena bharantīti.

- 25 Hatthācariyo pi antarāmagge¹⁴ va rañño sāsanaṃ pesesi¹⁵.
Rājā nagaraṃ alamkārapesi. Hatthācariyo B-aṃ katagandha-
paribhaṇḍaṃ alamkatapaṭiyattaṃ hatthisālaṃ netvā citrasāṇiyā¹⁶
parikkhipāpetvā rañño ārocesi. Rājā nānaggarasabhojanaṃ
ādāya gantvā B-assa dāpesi. So „mātaraṃ vinā gocaraṃ na
30 gaṇhissāmīti“ piṇḍaṃ na gaṇhi. Atha naṃ yācanto rājā tati-
yaṃ gātham āha:

¹ Bā -varā. ² Ckō Bā rāja. ³ Ckō omit vā. ⁴ Ckō ca, omitting ti. ⁵ Bā -varā
⁶ Bā -vara-, Ckō -vīrānāmakāni. ⁷ Bā -kham. ⁸ Ckō bhañjitvā. ⁹ Ckō add
vīya vaḍḍhitā. ¹⁰ Bā mātuposaka. ¹¹ Bā -rājāni. ¹² Bā -bhihanessa-. ¹³ Bā
me. ¹⁴ L. l. adda vattamāno. ¹⁵ Bā adds taṃ sutvā. ¹⁶ Bā vicitra-.¹⁷

5. Gaṇhāhi nāga kabalaṃ, mā nāga kisako bhava,
bahūni rājakiccāni yaṇi¹ nāga karissasīti. 3.
Taṃ sutvā B. catuttham gātham āha:
4. Sā nūna sā kapaṇiyā² andhā aparināyikā³
khāṇum pādena ghaṭṭeti girim Caṇḍoraṇam patīti. 4. 5

Tattha sā nūna sā ti mahārāja nūna sā esā⁴, kapaṇiyā⁵ ti puttaviyo-
gena kapaṇā, khāṇu ti tattha tattha patitāni rukkhakalimḡaram⁶, ghaṭṭetiti
paridevaṃ⁷ nā tattha tattha pādena⁸ pothenti⁷ nūna pādena. hanati⁹ can-
ḍoraṇam patīti caṇḍoraṇapabbatābhimukhī, pabbatapāde pariphandamānā ti
attho.

10

Atha naṃ, pucchanto rājā

5. Kā nu te sā mahānāga andhā aparināyikā⁹
khāṇum pādena ghaṭṭeti girim Caṇḍoraṇam patīti 5.
pañcamam gātham vatvā¹⁰
6. Mātā me sā mahārāja andhā aparināyikā¹¹ 15
khāṇum pādena ghaṭṭeti girim Caṇḍoraṇam patīti¹² 6.
chaṭṭhagāthāya¹³ tam attham sutvā muñcāpento sattamam
gātham āha:

7. Muñcath' etaṃ mahānāgaṃ yo 'yaṃ bharati mātaram,
sametu mātaraṃ nāgo saha sabbehi nātibhīti. 7. 20

Tattha yo yaṃ bharatīti yaṃ nāgo 'ahaṃ mahārāja andhamātaram
posemī, mayā vinā mayhaṃ mātā jīvitakkhayaṃ pāpuṇissati, tāya vinā mayhaṃ
issariyena attho n' atthi, 'ajja me mātu gocaram aṇḍhantiyā¹⁴ sattamo divaso'
ti vadati¹⁵, tasmā yo yaṃ mātaram bharati etaṃ mahānāgaṃ khippaṃ muñ-
catha, sabbehi nātīhi¹⁶ saddhīm esa mātaraṃ sametu samāgacchatu 'ti.

25

Aṭṭhamanavamā abhisambuddhagāthā honti:

8. Mutto ca bandhanā nāgo mutto dāmāto¹⁷ kuñjaro
muhuttaṃ assasitvāna¹⁸ agamā¹⁹ yena pabbato. 8.

¹ Bā tāni. ² Bā kapaṇikā. ³ Bā -ṇā-. ⁴ Bā omits esā. ⁵ Ck -lirūgharam
Bā dukkharakajikaram. ⁶ all three MSS. pāde. ⁷ Ck pothenti, Bā pothenti.

⁸ Ck -haranti. ⁹ Ck Bā -ṇā-. ¹⁰ Bā āha. ¹¹ Ck Bā -ṇā-. ¹² Bā adde rājā.

¹³ Ck chaṭṭham-, Bā chaṭṭhamagā-. ¹⁴ Bā alabhanīyā. ¹⁵ Ck omits va-.

¹⁶ Ck Bā nātībhīti. ¹⁷ Bā dāmāya. ¹⁸ Bā assasētvāna. ¹⁹ Ck āg-.

9. Tato so naḷiniṃ¹ gantvā sītaṃ kuṇḍarasevitaṃ
sonḍāya udakam āhatvā² mātaraṃ abhisīncathā³ 'ti. 9.

So kira nēgo bandhanā mutto thokaṃ vissamitvā rañño dasarājadhamma-
gāthāya dhammaṃ desetvā 'appamatto hohi mahārājā' 'ti ovādaṃ datvā mahā-
5 janena gandhamālādīhi pūjyamāno nagarā nikkhamitvā tadahe va taṃ paduma-
saraṃ patvā 'mama mātaraṃ gocaraṃ gāhāpetvā va sayam gaṇhissāmīti' bahuni
bhisaṃulālaṃ⁴ ādāya sonḍapūraṃ udakaṃ gahetvā guhālenato nikkhamitvā
guhādvāre nisinnāya mātu⁵ santikaṃ gantvā sattāhaṃ nirāhāratāya mātu
sarīraṃ⁶ phassapaṭilābhatthaṃ⁷ upari udakaṃ sīnci. Tam atthaṃ⁸ āvīkaronto
10 S. dve gāthā abbāsi.

Bodhisattamātāpi⁹ „devo vassatīti“ saññāya taṃ akkosan-
ti¹⁰ dasamaṃ gātham āha:

10. Ko 'yaṃ anariyo devo akālen ativassati,
gato me atrajo putto yo mayhaṃ paricārako ti. 10.

15 Tattha atrajo ti attano¹⁰ jāto.

Atha naṃ samassāsento B. ekādasamaṃ gātham āha:

11. Uṭṭhehi amma, kiṃ sesi, āgato ty-āham atrajo,
mutto' mhi Kāsirājena Vedehena¹¹ yasassinā ti. 11.

Tattha āgato tyāhaṃ ti āgato te ahaṃ, vedehena¹² 'ti nāpasampan-
20 nena¹³, yasassinā ti mahāparivārena, tena rañña maṅgalahatthibhāvāya gahito
pi ahaṃ mutto idāni tava santikaṃ āgato, uṭṭhehi gocaraṃ gaṇhāṇīti.

Sā¹⁴ rañño anumodanaṃ karonti osānagātham āha:

12. Ciraṃ jīvatu so rājā Kāsinaṃ paṭṭhavaddhana¹⁵
yo me puttaṃ amocesi¹⁶ sadā vaddhāpacāyikaṃ¹⁷ ti. 12

25 Rājā¹⁷ B-assa guṇe paśīditvā naḷiniyā avidūre gāmaṃ
māpetvā B-assa ca mātu c' assa¹⁸ nibaddhavattaṃ¹⁹ paṭṭha-
pesi. Aparabhāge B. mātari kālakatāya tassā samaparihāraṃ

¹ C^o nali-. ² C^o āhattha, C^o āhatva, B^o āharitvā, B^o -kaṃ gahetvā. ³ B^o -mū-, C^o -mūla-. ⁴ B^o mātuyā. ⁵ B^o -ra. ⁶ C^o -ttaṃ, B^o samphassapaṭilābhatthaṃ. ⁷ B^o -sattassamā-. ⁸ all three MSS.- ti. ⁹ B^o sa. ¹⁰ B^o -nā. ¹¹ C^o vedena. ¹² C^o nānās-, C^o nānas-, B^o kātis-. ¹³ B^o adda tuṭhamānā. ¹⁴ B^o -vaḍḍhana. ¹⁵ B^o pamo-. ¹⁶ B^o vu-. ¹⁷ B^o tadā rājā. ¹⁸ C^o mātuc-
cassa, C^o mātussa ca, B^o mātuyā cassa. ¹⁹ C^o nibaddhavattaṃ.

katvā Karandakam¹ assamapadam² nāma gato. Tasmiṃ pana
 thāne Himavanta³ otaritvā pañcasatā isayo vasiṃsu, taṃ
 vattaṃ⁴ tesam adāsi. Rājā B-assa samānarūpaṃ silāpaṭimaṃ⁵
 kāretvā mahāsakkāraṃ pavattesi. Jambudīpa-vāsino anusaṃ-
 vaccharaṇṇa sannipatitvā hatthimahaṃ nāma karimṃsu.

5

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne mātīposaka-
 bhikkhu⁶ sotāpattiphale paṭiṭṭhahi): „Tadā rājā Anando ahoṣi⁷,
 hatthiṇi⁸ Mahāmāyā devī⁹, mātīposakanāgo¹⁰ pana ahaṃ evā¹¹“ ti.
 Mātīposakajātakam.

2. Junhajāta.

10

Suṇohi mayhaṃ yacanaṃ janindā¹² ti. Idam S. J. v
 Anandatherena laddhava¹³ ā. k. Paṭhamabodhiyaṃ hi¹⁴ vīsativas-
 sāni Bhagavato anibaddhaupatṭhākā¹⁵ ahesuṃ, ekadā thero Nāgasamālo
 ekado Nāgito¹⁶ Upavāṇo¹⁷ Sunakkhatto¹⁸ Cundo¹⁹ Sāgalo²⁰ ekadā
 Meghiyo Bhagavantaṃ upatṭhahi²¹. Ath²² ekadivasam Bhagavā bhik- 15
 khū āmantesi: „bhikkhave idāni mhi mahallako, ekacce bhikkhū
 iminā²³ maggena gacchāmā²⁴“ ti vutte aṇṇena gacchanti, ekacce may-
 haṃ pattacivaraṃ bhūmiyaṃ nikkhipanti, nibaddhaupatṭhākam me²⁵
 ekaṃ bhikkhum jānāthā²⁶“ ti. „Bhante ahaṃ upatṭhahissāmi ahaṃ
 upatṭhahissāmīti“ sirasi añjaliṃ katvā utṭhite Sāriputtatherādayo „tum- 20
 hākaṃ patthanā²⁷ matakam patṭā²⁸, alaṇ²⁹ ti paṭikkhipi³⁰. Tato
 bhikkhū Anandattheraṃ „tvam āvuso upatṭhākatṭhānam yacā³¹“ ti
 āhaṃsu. Thero³² „sace me³³ Bhagavā attanā laddham³⁴ cīvaraṃ na
 dassati piṇḍapātāṃ na dassati ekagandhakūṭiyaṃ vasitum na dassati
 maṃ gahetvā nimantanam na gamissati, sace pana Bhagavā mayā 25
 gahitaṃ³⁵ nimantanam gamissati sac³⁶ āhaṃ³⁷ tiroraṭṭhā tirojanapadā
 Bhagavantaṃ daṭṭhum āgataparisaṃ āgatakkhaṇe yeva dassetuṃ

¹ Bā kadaṇḍaka. ² Cā -desam, Bā assamasapadatiṃam. ³ Cā vaddham i. e. vattaṃ. ⁴ Cā silāyapa-. ⁵ Bā mātu-. ⁶ Bā adda pāpapuriso devadatto ahoṣi hatthācariyo sārīputto ahoṣi mātā. ⁷ Bā omits devī. ⁸ Bā mātuposakahatthi. ⁹ Bā -yañhi. ¹⁰ Bā nābhito ekadā. ¹¹ Cā -no, Bā adds ekadā. ¹² Bā adds ekadā. ¹³ Bā sāgalo. ¹⁴ Cā -hiṃsu. ¹⁵ Bā mah. ¹⁶ Cā -nam. ¹⁷ Cā patvā. ¹⁸ Cā pari-. ¹⁹ Bā yācāhi. ²⁰ Cā add me. ²¹ Bā add bhante. ²² Bā laddha. ²³ Cā -ta. ²⁴ Bā saceham.

labhissāmi yadā me kaṁkhā uppajjati tasmīṁ khape' Bhagavantam
 upasaṁkamitum labhissāmi sace yaṁ Bhagavā mama parammukkhā
 dhammam katheti' tam āgantvā mayhaṁ kathessatī ev'āhaṁ³ Bhaga-
 vantam upatṭhabhissāmi⁴ ime cattāro paṭikkhepe catasso ca⁵ āyā-
 5 canā ti⁶ aṭṭha vare yāci. Bhagavāpi⁷ ssa adāsi. So tato paṭṭhāya
 pañcavisativassāni⁸ nibaddhaupatṭhāko ahoṣi. So pañcasu⁹ ṭhānesu¹⁰
 etadagge ṭhapanam patvā āgamasampadā adbigamasampadā pubbahe-
 sampadā attatthaparipucchāsampadā¹¹ tithavāsasampadā yonisomanasikā-
 rasampadā Buddhūpanissayasampadā ti imāhi sattahi sampadā¹² ni saman-
 10 nāgato Buddhassa¹³ santike aṭṭha vare dāyajjam labhivā Buddhasāne
 paññāto gaganamajjhe¹⁴ cando viya pākaṭo ahoṣi. Ath¹⁵ ekadivasam¹⁶
 dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Tathāgato Anandat-
 theram varadānena santappesi¹⁷“. Satthā āgantvā „kāya nu' ttha bhik-
 khave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte
 15 „na bhikkhave idān' eva pubbe p' āhaṁ¹⁸“ Ahandaṁ varena santappesim,
 pubbe p' āhaṁ yaṁ yaṁ esa yāci tam tam adāsim evā¹⁹“ ti vatvā
 a. ā.:

A. B. Br. r. k. tassa putto Juṇhakumāro nāma Takka-
 silāyam sippam uggahetvā ācariyassa anuyogaṁ datvā rattibhāge
 20 andhakāre ācariyagharā nikkhamitvā attano nivāsanaṭṭhānam
 vegena gacchanto aññatarāni brāhmaṇam bhikkham caritvā
 attano nivāsanaṭṭhānam gacchantam apassanto bāhunā paha-
 ritvā tassa bhāṭapātīm²¹ bhindi. Brāhmaṇo patitvā viravi. Ku-
 māro kāruṇṇena nivattitvā tam hatthe gahetvā utṭhāpesi²².
 25 Brāhmaṇo „tayā tāta mama bhikkhābhājānam bhinnān, bhatta-
 mūlam me dehiti“ āha. Kumāro „brāhmaṇa, idān' āhaṁ tava
 bhattamūlam dātuṁ na sakkomi, ahaṁ kho pana Kāsirañño
 putto Juṇhakumāro nāma, mayi rajje patitṭhite āgantvā maṁ
 dhanam yāceyyāsīti“ vatvā nitṭhitāsippo ācariyam vanditvā
 30 Bārāṇasim gantvā pitu sippam dassesi. Pitā „jīvantena me
 putto diṭṭho, rājabhūtam pi maṁ passissāmīti“ rajje abhisīci.

¹ Bā adds yeva. ² Bā -thessati. ³ Bā -hantam. ⁴ C¹ Bā omit ca. ⁵ C¹ -
 naniti. ⁶ Bā vassādini. ⁷ Bā adds te. ⁸ C¹ attatthapaṭi-. ⁹ C¹ tattā-,
 Bā titha-. ¹⁰ C¹ buddhānam. ¹¹ Bā -na-. ¹² Bā add bhikkhū. ¹³ C¹
 pahaṁ. ¹⁴ C¹ upatṭhā-.

* So Junḥarājā nāma hutvā dhammena rajjam kāresi. Brāhmaṇo
tām pavattim sutvā „idāni mama bhattachamūlam āharissāmīti”¹
Bārāṇasim gantvā rājānam alamkatanagaram padakkhiṇam
karontam eva disvā ekasmiṃ unnatapadese² ṭṭho hattham
pasāretvā jayāpesi. Rājā anoloketvā va atikkami³. Brāhmaṇo
tena adiṭṭhabbhavaṃ ñatvā katham samuṭṭhapento paṭhamam
gātham āha:

1. Suṇohi mayham vacanam janinda,
atthena Junḥ' amhi idhānupatto,
na brāhmaṇe addhike tiṭṭhamāne
gantabbam āhu dipadāna⁴ seṭṭhā 'ti. 13. 10

Tattha Junḥamhīti mahārāja tayi Junḥamhi aham eken⁵ atthena
idhānupatto, na nikkāraṇā idhāga⁶ 'mhīti dīpeti, addhike ti addhānam āgate,
gantabbam ti tam addhikam⁷ addhānam āgataṃ yācamānaṃ brāhmaṇam
anoloketvā va gantabbam ti paṇḍitā na āhu na kathentīti. 15

Rājā tassa vacanam sutvā hatthim vajiramkusena niggahetvā
dutiyaṃ gātham āha:

2. Suṇomi tiṭṭhāmi, vadehi brahme
yenāsi⁸ atthena idhānupatto,
kam vā tvam⁹ attham mayi patthayāno
idhāgamo¹⁰ brahme tad imghā brūhīti. 14. 20

Tattha imghā 'ti codanathe nipāto.

Tatoparam brāhmaṇassa ca rañño ca vacanapaṭivacana-
vasena sesagāthā kathitā:

3. Dadāhi me gāmavarāni pañca
dāsisataṃ satta gavaṃ satāni
parosahassaṃ ca suvaṇṇanikkhe
bhariyā ca¹¹ me sādisi¹² dve dadāhi. 15. 25

¹ Bā āharāpessāmīti. ² Bā -ppa-. ³ Ck atikkami, C⁹ akkami. ⁴ Bā dvi-. ⁵
Bā -na. ⁶ Bā āgaṇo omitting idh. ⁷ Bā omits addhi-. ⁸ Bāf yenāpi. ⁹ Ck⁹
tam. ¹⁰ Ck⁹ -me, Bāf -mā. ¹¹ Bā va. ¹² all four MSS. -si.

4. Tapo nu te brāhmaṇa bhiṃsarūpo,
mantā nu te brāhmaṇa cittarūpā,
yakkhā va¹ te assavā santi keci,
atthaṃ vā² me abhijānāsi³ kattaṃ. 16.
5. Na me tapo atthi na cāpi mantā,
yakkhā ca me assavā n' atthi keci,
attham pi⁴ te⁵ nābhijānāmi kattaṃ,
pubbe ca kho saṅgati mattam āsi. 17.
6. Paṭhamaṃ imaṃ daddassanaṃ jānato me,
na t' abhijānāmi ito puratthā,
akkhāhi me pucchito etam atthaṃ,
kadā kuhiṃ vā ahu saṅgamo nō. 18.
7. Gandhārārājassa puramhi raṃme
avasimbhase Takkaṣilāya deva,
tatt' andhakāraṇhi⁶ timīsikāyaṃ⁷
aṃsena aṃsaṃ samaghaṭṭayimha. 19.
8. Te tathā tathavāna ubho janinda
sārāṇiyaṃ vītisārimha⁸ tathā,
sā yeva no saṅgati mattam āsi
tato na pacchā na pure kadāci. 20.
9. Yadā kadāci manujesu brahme
samāgamo sappurisaṇa hoti
na paṇḍitā saṅgatisanthavāni
pubbe kataṃ vāpi vināsayanti. 21.
10. Bālā ca⁹ kho saṅgatisanthavāni
pubbe kataṃ vāpi vināsayanti,
bahum¹⁰ pi bālesu kataṃ vinassati,
tathā hi bālā akataññurūpā. 22.
11. Dhirā ca⁹ kho saṅgatisanthavāni
pubbe kataṃ vāpi na nāsayanti,

¹ C^a ca, B^d nu. ² B^d si. ³ B^d ā-. ⁴ B^d atthaṃ si. ⁵ C^k ce. ⁶ C^k B^d -hi.

⁷ C^a B^d -mi-. ⁸ B^d -sāramha. ⁹ B^d va. ¹⁰ C^k -ū.

appam pi dhīresu kataṃ na nassati,
tathā hi dhīrā sukataññurūpā. 23.

12. Dadāmi te gāṃavarāni pañca

dāsīsataṃ satta gavaṃ satāni,

•parosahassaṇ ca suvaṇṇanikkhe

bhariyā ca te sādīsī dve dadāmi. 24.

13. Evaṃ sataṃ hoti samecca' rāja,

• nakkhattarājā-r-iva tārakānaṃ

āpūratī Kāsipatī yathā ahaṃ,

tayā hi⁹ me saṅgamo ajja laddho ti. 25.

Tattha sādīsīti rūpavannañātikulapadesena mayā sādīsīyo³ dve mahā-
yasā bhariyā ca me dehīti attho, bhīṃsarūpo ti kin nu te brāhmaṇa bala-
varūpasilācāraguṇasaṃkṛtāni tapkammaṇi atthīti pucchati, mantā nu te ti
udāhu vicītarūpā sabbatthasādhakā mantā te atthi, assavā ti vacanakārakā⁴
icchitīcchitadāyaka⁵ vā te keci santi, kattan ti kataṃ, udāhu tayā kataṃ, kiñci
mama atthaṃ abhijānāsīti pucchati, saṅgati mattan ti samāgamamattan tayā
saddhiṃ pubbe mama āsīti vadati, jānato me ti jānantassa mama imaṃ⁶
jathamaṃ kataṃ⁷ tava dassauaṃ, na⁸ tābhijānāmi⁹ na taṃ abhijānāmi⁹,
timīsikāyaṃ¹⁰ ti bahalatimīrūya¹¹ rattiyam, te tattha thatvānā 'ti te
mayāni tasmiṃ amsena amsaṃ ghaṭṭitattṭhāne thatvā, vītisārīmha tatthā 'ti
tasmiṃ yeva thāne sārītabbayuttakaṃ kathaṃ sārāyīmha¹², ahaṃ 'bhikkhābhāja-
naṃ me tayā bhinnam, bhattamūlaṃ me dehīti¹³, avacaṃ, tvaṃ 'idān' ahaṃ tava
bhattamūlaṃ dātuṃ na sakkomi, ahaṃ kho pana Kāsirañño putto Juphakumāro
nāma, mayi¹⁴ rajje patitṭhite āgantvā maṃ dhanam yāceyyāsi¹⁵ avacā 'ti imaṃ
sārāpiyam kathaṃ karimhā 'ti āha, sā yeva no saṅgati mattamāsīti deva
amhākaṃ sā yeva aññamaññaṃ saṅgati mattam āsi ekamuhuttam ahoṣṭi dīpeti,
tato ti tato pana¹⁶ muhuttikamittadhammato pacchā vā pure vā kadāci amhā-
kaṃ saṅgati nāma na bhūtapubbā, na paṇḍitā ti brāhmaṇa paṇḍitā nāma taṃ
muhuttikasaṅgatiṃ¹⁷ vā cira-kālasanthavāni vā yaṃ kiñci pubbe katagunaṃ vā na
nāsenti, bahum¹⁸ pīti bahukam pi, akataññurūpā ti yasamā¹⁹ bālā aka-
taññusabhāvā²⁰ tasmā tesu bahum¹⁶ pi kataṃ nassatīti attho, sukataññurūpā
ti suṭṭhukataññusabhāvā²¹, etthāpi²² tathā hīti hikāro kāraṇattho va, dadāmi
te ti brāhmaṇena yācītyācītaṃ²³ dadanto evam āha, evaṃ satan ti brāhmaṇo

¹ B² samacca. ² B² pi. ³ C² -soyo. B² -sā. ⁴ B² -ikā. ⁵ B² add yakkhā.

⁶ B² omīte ka-. ⁷ C² omīte na. ⁸ C² nābhī-. ⁹ C² -mīti. ¹⁰ C² B² timī-. ¹¹ B² balava-. ¹² B² vītīsa-. ¹³ C² dehītaṃ. ¹⁴ C² idam. ¹⁵ B² adds tam. ¹⁶ C² -kē. ¹⁷ C² -hū. ¹⁸ C² yasavā. ¹⁹ C² -vo. ²⁰ C² etthā, C² etthāti. ²¹ B² omīte yācīta.

rañño anumodanaṃ karonto vadati, sataṃ¹ sappurisaṇaṃ ekavāraṃ pi samecca² saṅgati nāma evaṃ hoti, rivā³ 'ti ettha rakāro³ nipātamattaṃ, tārakānaṃ⁴ tī tārakagaṇamajjhe, Kāsi patīti rājānaṃ ālapati, idaṃ vuttaṃ hoti: deva Kāsi-
 raṭṭhādhipati yathā cando tārakāmajjhe⁴ thito tāragāṇaparivuto paṭipadato⁵
 5 paṭṭhāya yāva puṇṇamā āpūراتi tathā ahaṃ pi ajja tayā dinnehi gāmaṇarādīhi
 āpūramīti, tayā hi⁶ me ti mayā pubbe tayā saddhiṃ laddho pi saṅgamo
 aladdho⁷, ajja pana mama manorathassa nipphannattā mayā tayā saha saṅgamo
 laddho nāma⁸ 'ti, nipphannaṃ me tayā saddhiṃ mettaphalaṃ ti vadati.

Bodhisatto tassa mahantaṃ yaśaṃ adāsi.

10 S. i. d. ā. „na bhikkhāve idān' eva pubbe p' āhaṃ Anandaṃ
 vareṇa santappemi⁹ yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā brāhmaṇo Anando
 ahoṣi, rājā⁹ ahaṃ evā“ 'ti. Juṇhajātakam.

3. Dhammajātakam.

Yasokaro puñṇakaro hamaṣmīti. Idaṃ S. J. v. Deva-
 15 dattassa paṭhavipavesanaṃ¹⁰ ā. k. Dhammasabhāyaṃ¹¹ ka-
 thaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Devadatto Tathāgatenā saddhiṃ paṭi-
 virujjhivā paṭhaviṃ pavīṭṭho“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhik-
 khave etaraṃ kathāya sannisinā“ 'ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti
 vutte „idāni tāv' esa bhikkhave mama Jina-cakke pahāraṃ datvā
 20 paṭhaviṃ pavīṭṭho, pubbe pana¹² dhammacakke pahāraṃ datvā pa-
 ṭhaviṃ pavisitvā Avīci-parāyano jāto“ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. kāmāvacaraloke Dhammo nāma
 devaputto hutvā nibbatti, Devadatto Adhammo nāma. Tesu
 Dhammo dibbalaṃkārapatimaṇḍito dibbaṃ rathavaram abhi-
 25 ruyha accharāgaṇaparivuto manusseṣu sāyamāsaṃ¹³ bhuñjitvā
 attano attano¹⁴ gharadvāre¹⁵ sukhakathāya nisinnesu puṇṇa-
 muposathadivase gāmanigamarājadhāniṣu¹⁶ ākāse ṭhatvā „pāṇā-
 tipātādīhi dasahi akusalakammaṇapathēhi viramitvā, mātuṇpaṭṭhā-
 nadhammaṃ pituṇpaṭṭhānadhammaṃ tividhasucaritadhammaṃ¹⁷

¹ Ck omīte sataṃ. ² Bđ samacca. ³ Bđ rivakāro. ⁴ Bđ -kānaṃ ma-. ⁵ Ck⁹ patipā-. ⁶ Bđ hi corr. to pl. ⁷ Ck⁹ ajjaladdho, Bđ aladdho va. ⁸ Bds -esi. ⁹ Bds add pana. ¹⁰ Bđ pathavippa-. ¹¹ Bđ tadā hi dham-. ¹² Bđ pl. ¹³ Bds sāyaṃ bhaddaṃ. ¹⁴ Bđ only one a-. ¹⁵ Bđ -resu. ¹⁶ Bđ -gamaṇanapadātājadhāniṣu. ¹⁷ Bđ -dhamme ca.

pūretha, evaṃ saggaparāyanā hutvā mahantaṃ yasaṃ anubha-
 vissathā“ 'ti manusse dasakusalakammapathe samādapento
 Jambudīpaṃ padakkhiṇaṃ karoti, Adhammo' „pāṇaṃ hanathā“
 'ti ādinā nayena² akusalakammapathe³ samādapento Jambudīpaṃ
 vāmaṃ karoti. Atha tesaṃ ākāse rathā sammukhā ahesuṃ, 5
 atha nesaṃ parisā „tumhe kassa tumhe kassā“ 'ti pucchitvā
 „mayāṃ Dhammassa, mayāṃ Adhammassā“ 'ti vatvā maggā
 ukkaṃitvā⁴ dvidhā jātā. Dhammo pi Adhammaṃ āmantetvā
 „samma tvaṃ Adhammo ahaṃ⁵ Dhammo, maggo mayhaṃ
 anucchaviko, tava rathaṃ okkāmetvā⁶ mayhaṃ maggaṃ dehīti“ 10
 paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Yasokaro puññakaro 'ham asmi
 sadatthuto⁷ saṃṇabrāhmaṇānaṃ,
 maggāraho devamanussapūjito
 Dhammo ahaṃ, dehi Adhamma maggan ti. 26. 15

Tattha yasokaro ti ahaṃ devamanussānaṃ yasodāyako, dutiyapade pi
 es' eva nayo, sadatthuto⁷ ti sadā thuto⁸ niccāpasattho⁹.

Tatoparā:

2. Adhammayānaṃ daḥham āruhitvā
 asantasanto balavāhaṃ asmi, 20
 sa kissa hetumhi tav' ajja dajjaṃ¹⁰
 maggaṃ ahaṃ Dhamma adinnapubbaṃ. 27.
 3. Dhammo hāve pātur ahosi pubbe, (III, 4.)
 pacchā Adhammo udapādi loke,
 jeṭṭho ca seṭṭho ca sanantano¹¹ ca, 25
 uyyāhi jeṭṭhassa kaniṭṭha maggā. 28.
 4. Na yācanāya na pi pātirūpā
 na arahati vo¹² 'haṃ dadeyya maggaṃ,

¹ B² adds pana devaputto. ² B² adds dasa. ³ C² adds hi, C² hi ramitvā. ⁴
 B² okk-. ⁵ C² okkamitvā. ⁶ C² -tthato. ⁷ C² -tthato. ⁸ C² sadatthato.
⁹ B² niccā-. ¹⁰ B² rajjaṃ corr. to da-, C² vajjaṃ. ¹¹ B² -nandano. ¹²
 B² te.

- yuddhañ ca no hotu' ubhinnaṃ ajja,
yuddhasmi yo jessati tassa maggo. 29.
5. Sabbā disā anuvisaṭo 'ham asmi
mahabbalo amitayaso atullo',
5 guṇehi sabbehi upetarūpo
Dhammo, Adhamma tvaṃ kathaṃ vijessasi'. 30.
6. Lohenā ve haññati jātārūpaṃ,
na jātārūpena hananti lohaṃ,
sace Adhammo haññatī' Adhamma ajja
10 ayo suvaṇṇaṃ viya dassaneyaṃ. 31.
7. Sace tvaṃ' yuddhabalo' s' Adhamma'
na tuyha vaddhā ca garū' ca a'tthi,
maggāñ' ca te dammi piyāppīyena
vācāduruttāni pi te khamāmīti 32.
- 15 imā cha' gāthā tesaṃ yeva¹⁰ vacanapaṭivacanavasena ṭhitā¹¹.

Tattha sa kissa hetumhi tavajjā 'ti¹² so 'mhi ahaṃ Adhammo,
Adhammayānaṃ rathaṃ¹² ārūḷho abbīto balavā kiṃkāraṇā ajja bho Dhamma
kassaci adinnapubbaṃ maggaṃ tuyhaṃ dammīti¹⁴, pubbe ti¹⁵ paṭhamakappi-
kakāle imasmīṃ loke dasakusulakammapathadhammo¹⁶ ca pubbe pātūr ahoṣi
20 pacchā adhammo, jeṭṭho cā 'ti pure nibbattabhāvena ahaṃ jeṭṭho ca¹⁷ seṭṭho
ca porāṇako ca, tvaṃ pana kaṇiṭṭho, tasmā maggā uyyāhīti vadati, na pi pāti-
rūpā¹⁸ ti ahaṃ 'hi vo¹⁹ n' eva yācanāya na paṭirūpavacanena²⁰ maggāraha-
tāya maggaṃ dadeyyaṃ, anuvisaṭo²¹ ti ahaṃ catasso disā catasso anu-
disā ti sabbadisā attano guṇena patthaṭo paññāto, lohenā 'ti ayaṃ utṭhikena,
25 haññatīti²² hanissati, yuddhabalo sadhamma' ti sace tvaṃ yuddhabalo
si Adhamma, vaddhā²³ ca garū²⁴ cā 'ti yadi tuyhaṃ ime vuddhā²⁵
ime garupaṇḍitā²⁶ evaṃ n' atthi, piyāppīyena 'ti piyena pi²⁶ appiyeṇāpi
dadanto²⁷ piyena viya te maggaṃ dadāmīti attho.

¹ Cks ti-. ² Bds atulyo. ³ Cks -ti. ⁴ Ck haññati, Cs haññitā Bds haññati. ⁵
Cks tvaṃ. ⁶ Ck saddhamma, Bds adhamma. ⁷ Bds guru? Cks garu. ⁸ Cks maggā.
⁹ Cks ca. ¹⁰ Bds tesaññeva. ¹¹ Bds kathitā. ¹² Bds tavajjā dajjanti. ¹³ Cs
omits rathaṃ. ¹⁴ Cs dammī pi, Ck dhammī pi. ¹⁵ Ck pi. ¹⁶ Cks -e. ¹⁷
Cks omīti ca. ¹⁸ Bds paṭirūpā corr. to paṭirupā. ¹⁹ Bds te. ²⁰ Bds paṭi- corr.
to paṭi-. ²¹ Cks anuvisaṭo. ²² all three MSS. haññā-. ²³ Bds vuddhā. ²⁴ Bds
guru. ²⁵ Bds adda cā ti. ²⁶ Bds viya. ²⁷ Bds anto.

Bodhisattena pana imāya gāthāya kathitakhaṇe¹ yeva Adhammo rathe²thātum asakkonto avamsiro paṭhaviyaṃ patitvā paṭhaviyā vivare dinne gantvā Avicimhi yeva nibbatti.

Etam atthaṃ viditvā Bhagavā abhisambuddho hutvā sesagāthā abbhāsi: ,

5

8. Idaṃ ca sutvā vacanaṃ Adhammo
avamsiro patito uddhapādo :

* * yuddhatthiko ce na labhāmi yuddhaṃ,
ettāvataṃ hoti hato Adhammo.* 33.

9. Khantibalo² yuddhabalaṃ vijetvā
hantvā Adhammaṃ nihanitva³ bhūmyā⁴
pāyās⁵ vitto⁶ abhiruyha sandanaṃ
maggen⁷ eva atibalo saccanikkamo⁸. 34. 10

10. Mātāpitā samaṇabrūhmaṇā ca
asammānitā yassa sake agāre
idh⁹ eva nikkhippa sarīradehaṃ
kāyassa bhedā nirayaṃ vajanti⁷
yathā Adhammo patito avamsiro. 35. 15

11. Mātāpitā samaṇabrūhmaṇā ca
susammānitā yassa sake agāre
idh⁹ eva nikkhippa sarīradehaṃ
kāyassa bhedā sugatiṃ vajanti⁸
yathāpi Dhammo abhiruyha sandanaṃ ti. 36. 20

Tattha yuddhatthiko ce ti ayaṃ tassa vilāpo, so kir¹ evaṃ vilapanto yeva patitvā paṭhaviṃ pavitt²ho, ettāvataṃ ti bhikkhave yāvataṃ paṭhaviṃ pavitt²ho tāvatā⁹ Adhammo¹⁰ hato, nāma hoti, khantibalo¹¹ ti bhikkhave evaṃ Adhammo paṭhaviṃ pavitt²ho, adhivāsana¹²khantibalo taṃ yuddhabalaṃ vijetvā vadhitvā bhūmyāṃ nihanitvā pāyās¹³ vitto¹⁴ attano rathaṃ āruyha maggen¹⁵ eva saccanikkamo¹⁶ tathaparakkamo¹⁷ Dhammadevaputto pāyāsi, asammānitā ti asakkatā, sarīradehaṃ ti imasmiṃ yeva loke sarīrasaṃ-
khātā dehaṃ nikkhipitvā, nirayaṃ vajantīti¹⁸ yassa pāpapuggalassa ete
sakkārārahā¹⁷ gehe asakkatā tathārūpā¹⁸, yathā Adhammo patito avamsiro evaṃ 20

¹ B² -kkhaṇe. ² all four MSS. -ti-. ³ B² vihanetvā. ⁴ B² -yā corr. to -yaṃ
⁵ C² B² citto. ⁶ C² -kkhamo. ⁷ B² add te. ⁸ B² add te. ⁹ B² ettā-. ¹⁰
B² adds patito. ¹¹ all three MSS. -ti-. ¹² C² vintijānatāya? C² vittijānatāya,
B² citta¹³jānatāya. ¹³ B² citto. ¹⁴ B² add ti. ¹⁵ C² tatha- corr. to tathā-.
¹⁶ C² vajanti. ¹⁷ C² -rarahā, B² -rārahe. ¹⁸ C² adds ti; C² tathārūpā ti ya-
thārūpā, B² yathā ti in the place of tathārūpā.

avaṃsiraṃ nirayaṃ vajantīti attho, sugatīṃ vajantīti yassa paṇ' ete sakkatā tādīsā paṇḍitā yathāpi Dhammo sandanaṃ abhiruḍḍha devalokaṃ gato evaṃ sugatīṃ vajanti¹.

S. evaṃ dhammaṃ desetvā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi

- 5 Devadatto mayā saddhīm paṭivirujjhivā paṭhavim pavittṭho“ ti vatvā j. s.: „Tadā Adhammo Devadatto ahosi, parisāpi 'ssa Devadattaparīsā va², Dhammo pana ahaṃ³, parisā⁴ Buddhaparīsā yevā“ 'ti, Dhammajātakam⁵.

4. Udayajātaka.

- 10 Ekā nisinnā ti. Idam S. J. v.⁶ ukkaṇṭhiṭṭhabikkum ā. k. Vatthum Kusajātake āvibhavissati. S. paṇa taṃ bhikkhum āṇan-tetvā⁷ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti⁸ pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu kasmā kilesavasena evarūpe niyyānika-sāsane⁹ ukkaṇṭhasi, porānakapaṇḍitā samiddhe dvādasayojanike Su-
15 rundhananagare¹⁰ rajjāṃ kārentā¹¹ devaccharapaṭibhāgāya itthiyā sad-dhīm satta vassasatāni ekagabbhe vasantā indriyāni bhinditvā lobhavasena na olokesuṃ“ ti vatvā a. ā.:

- A. Kāsiraṭṭhe Surundhananagare Kāsiraṭṭajā r. kāresi, tassa n' eva putto na dhītā ahosi. So attano deviyo 'putte
90 patthethā“ 'ti āha¹². Tadā Bo. Brahmlokā cavitvā tassa¹³ aggamaheṣiyā¹⁴ kucchimhi¹⁵ nibbatti. Ath' assa mahājanassa hadayaṃ vadḍhetvā jātabhāvena Udayabhaddo¹⁶ ti nāmaṃ karimsu. Kumārassa pādacāraṃ¹⁷ caraṇakāle añño pi satto Brahmlokā cavitvā tass' eva rañño aññatarāya¹⁸ deviya kuc-
95 chimhi¹⁹ kumārikā hutvā nibbatti, tassāpi Udayabhaddā²⁰ ti nāmaṃ karimsu. Kumāro vayappatto sabbasippe²¹ nipphattim

¹ Bā -titi. ² Cā yeva, Bā ca. ³ Bā ahameva. ⁴ Bā adds pana. ⁵ Bā dham-madevaputtajā. ⁶ Bā add ekam. ⁷ Bā omits ā-. ⁸ Bā sīti. ⁹ Bā add pabbajitvā. ¹⁰ Cā surundana-. ¹¹ Bā -to. Cā -to. ¹² Bā āṇāpasi, Bā adds aggamahesi pi rañño. vacanaṃ sampatthochitvā tathā akāsi tassā silatejasa. ¹³ Bā rañño. ¹⁴ Bā -ismim. ¹⁵ Bā -bhaṭ- throughout. ¹⁶ Cā -vāraṇ, Bā pāda corr. to pādā, Bā padasā. ¹⁷ Cā -rā. ¹⁸ Cā -ismim. ¹⁹ Bā -bhaṭā. ²⁰ Bā -a.

pāpuṇi, jātibrahmacārī pana ahosi, supiṇantenāpi¹ methuna-
 dhammaṃ na jānāti, nāssa² kilesesu cittaṃ allīyi. Rājā
 puttaṃ³ rajje abhisinñcitvā „nāṭakāni⁴ ssa⁵ paccupaṭṭhāpessāmīti“
 sāsanaṃ pesesi. Bo. „na mayhaṃ rajjen⁶ attho, kilesesu
 cittaṃ me na alliyatīti“ paṭikkhipitvā punappuna vuccamāno⁵
 rattaḡambunadamayaṃ itthirūpaṃ kāretvā „evārūpaṃ itthiṃ
 labhamāno rajjaṃ paṭicchissāmīti“⁶ mātāpitunnaṃ pesesi. Te
 taṃ suvaṇṇarūpakam sakala-Jambudīpaṃ parihaṛāpetvā tathā-
 rūpaṃ itthiṃ alabbantā Udayabhaddaṃ alaṃkaritvā tassa
 santike ṭhapesuṃ, sā taṃ suvaṇṇarūpaṃ⁷ abhibhavitvā atṭhāsi.¹⁰
 Atha tesaṃ⁸ anicchamānānaṃ nēva vemātikabhaginiṃ Udaya-
 bhaddhakumārīṃ⁹ aggamaheṣiṃ katvā B-aṃ rajje abhisinñcīsu.
 Te pana dve pi brahmācāriyavāsaṃ eva vasiṃsu. Aparabhāge
 mātāpitunnaṃ accayena B. rajjaṃ kāresi. Ubho⁸ ekagabbhe
 vasamaṇāpi lobhavasena indriyāni bhinditvā aññaṃaññaṃ na¹⁵
 olokesuṃ, api¹⁰ kho pana „yo amhesu paṭhamataraṃ kālāṃ
 karoti so nibbattaṭṭhānato āgantvā asuṇkatṭhāne nibbatto
 'smīti' ārocetū“¹¹ ti saṅgaram¹¹ akaṃsu. Atha kho B. abhisekato
 sattavassasataccayena kālāṃ akāsi. Añño rājā nāhosi, Udaya-
 bhaddāya eva¹² āṇā pavatti, amaccā rajjaṃ anusāsīsu. B.²⁰
 pi Tāvatiṃsabhavane Sakkattaṃ patvā yasamaṇantatāya sattā-
 haṃ anussarituṃ nāsakkhi. Iti so manussagaṇanāya satta-
 vassasataccayena āvajjitvā „Udayabhaddharājadhītaraṃ¹³
 dhanena vīmaṇsitvā sihanādaṃ nadāpetvā¹⁴ dhammaṃ desetvā
 saṅgaram¹⁵ mocetvā āgamissāmīti“ cintesi. Tadā kira manus-²⁵
 sānaṃ dasavassasahassāyukālo ahosi¹⁵. Rājadhītā¹⁶ taṃ di-
 vasaṃ rattibhāge supihitesu¹⁷ dvāresu ṭhapite ārakkhe satta-
 bhūmakapāsāḍavaratale¹⁸ alaṃkatasirigabbhe ekikā¹⁹ niccalā at-

¹ Bđ -napi. ² Bđ na tassa. ³ Ck putte. ⁴ Bđ -kāṇissa corr. to -kāṇissa.
⁵ Bđ sampaṭi-. ⁶ Bđ -rūpakam. ⁷ Bđ nesaṃ. ⁸ Ck udayaku-. ⁹ Bđ
 adds pi. ¹⁰ Bđ adds ca. ¹¹ Bđ saṅk-. ¹² Bđ -bhaṭṭāyeva. ¹³ Bđ -bhaṭṭam-.
¹⁴ Bđ naṭā-. Ck vadā-. ¹⁵ Bđ hoṭi. ¹⁶ Bđ adds pi. ¹⁷ Bđ pihī-. ¹⁸ Bđ -mi-.
¹⁹ Bđ addaṇṇa.

tano sīlaṃ āvajjamāṇā nisīdi. Atha Sakko suvaṇṇamāsakapūraṃ
ekaṃ suvaṇṇapātiṃ ādāya āgantvā sayanagaḇbhe yeva pātu
bhavitvā ekamantaṃ t̥hito tāya saddhiṃ sallapanto paṭhamāṃ
gātham āha:

- 5   1. Ekā nisinnā suci saññatūrū
              pāsādam āruya aninditaṅgī,
              yācāmi taṃ kinnaranettacakkhu:
              im' ekarattiṃ ubbayo vasesā 'ti. 37.

Tattha sucīti sucivatthanivatthā, saññatūrū ti suṭṭhapaṭitūrū triyā-
10 pathaṃ saṭṭhapetvā sucivatthā ekikā va nisinnāsī¹: vuttam' hoti, aninditaṅgīti
pādantato yāva kesantā² aninditasarīrā paramasobhaggappattasārīrā ti, kinna-
ranettacakkhū 'ti tīhi maṇḍalehi pañcahi ca pasādehi upasobhitattā kinnaraṃ
nettasaḍisehi cakkhūhi samannāgate, imekarattiṃ ti imaṃ ekarattiṃ ajja imas-
miṃ alaṃkatasayanagaḇbhe ekato vaseyyamā 'ti yāceti.

- 15   Tato rājadhītā dve gāthā abhāsi:
              2. Ukkinnantaraparikhāṃ³ daḷhamattālakotṭhakaṃ⁴
              rakkhitaṃ khaggahatthehi duppavesam idaṃ purāṃ. 38.
              3. Daharassa yuvino⁵ cāpi āgamo ca⁶ na vijjati,
              atha kena nu vaṇṇena saṅgamaṃ icchase mayā ti. 39.

20   Tattha ukkinntantaraparikhāṃ⁶ ti idaṃ dvādasayojanikaṃ Surun-
dhanapurāṃ antamantarā uḍakaparikhānaṃ kaddamaparikhānaṃ sukkhapari-
khānaṃ⁷ ca ukkinntattā⁸ ukkinntantaraparikhāṃ⁹, daḷhamattālakotṭhakaṃ¹⁰
ti thirehi attālakehi dvārakotṭhakehi ca samannāgataṃ, khaggahatthehi ti
āvudhahatthehi dasahi yodhasahashehi rakkhitaṃ, duppavesam idaṃ purāṃ
25 ti idaṃ sakalapurāṃ pi tassa anto māpitaṃ mayhaṃ nivāsapurāṃ¹¹ pi ubba-
yaṃ¹² kassaci pavasituṃ na sakkā, āgamo cā¹³ 'ti idha imāya velāya taru-
passa¹⁴ vā yobbanappattassa vā thāmasampannayodhasa vā aññassa vā mahantaṃ
pi paṇṇākāraṃ gaḇetvā āgacchantassa āgamo nāma n'atthi, saṅgamaṃ ti
atha traṃ kena kārāṇena imāya velāya mayā saha samāgamaṃ¹⁵ icchasi¹⁶.

- 30   Atha Sakko catutthaṃ gātham āha:

¹ Bā kesaggā. ² C^k ukkinṇ-, Bā okkhinṇ-, Bf okki-. ³ Bā daḷha attā-. ⁴ Bā
yūḍhino, Bf yūddhino. ⁵ C^k va, Bā vā. ⁶ C^k ukkinṇ-, Bā okkhinṇ-. ⁷ C^k
sukka-. ⁸ C^k ukkinṇa-, Bā ukkhinṇa-. ⁹ Bā ukkh-. ¹⁰ Bā daḷha attā-.
¹¹ Bā -sanapu-. ¹² Bā -yampi. ¹³ C^k Bā vā. ¹⁴ Bā saṅgamaṃ. ¹⁵ Bā -sīti.

4. Yakkho 'ham asmi kalyāṇi, āgato 'smi tamantikam¹,
tvaṃ maṃ nandaya² bhaddante, puṇṇakaṃsaṃ dadāmi te. 40.

Tass' attho: kalyāṇi sundaradassane, aham ev' eko³ devaputto devānubhā-
vena⁴ idhāgato, tvaṃ ajja maṃ⁵ nandaya tosehi, ahaṃ te imaṃ suvaṇṇa-
māsakapūṇaṃ⁶ suvaṇṇapāṭiṇi⁷ dadāmi ti.

5

Taṃ sutvā rājadhītā pañcamaṃ gātham āha:

5. Devaṃ va yakkhaṃ atha vā manussaṃ

• na patthaye Udayam aticca-m-aññaṃ,
gacch' eva tvaṃ yakkha mahānubhāva,

mā c' assu gantvā punar āvajjitthā 'ti. 41.

10

Tass' attho: ahaṃ devarāja devaṃ vā yakkhaṃ vā Udayaṃ atikkamitvā
aññaṃ na patthemī, so tvaṃ gacch' eva, mā idha aṭṭhāsi', na me tayā ābha-
tena⁸ paṇṇākarena attho, gantvā ca⁹ māssu imaṃ ṭhānaṃ punar āvajjitthā
'ti.

So tassā sīhanādaṃ sutvā aṭṭatvā gatasadiṣo hutvā tat- 15
th' ev' antarahito¹⁰ aṭṭhāsi. So punadivase tāyaṃ ava velāya
suvaṇṇamāsakapūraṃ rajatapāṭiṇi ādāya tāya saddhiṃ sallapanto
chatṭhaṃ gātham āha:

6. Yā sā¹¹ ratī uttamā¹² kāmabhogināṃ

yamhetu sattā visamaṃ caranti¹³

20

mā taṃ ratiṃ jīyi tuvaṃ sucimhite¹⁴,

dadāmi te rūpiyaṃ kamsapūraṃ ti. 42.

Tass' attho: bhadde rājadhīte yā eṣā kāmabhogisattānaṃ¹⁵ ratī sumethu-
naṃ¹⁶ kāmaratī nāma uttamaratī yassā ratiyā¹⁷ kāraṇā sattā kāyaduocaritādivi-
samaṃ caranti taṃ ratiṃ tvaṃ bhadde sucimhite manāpahasite mā jīyi, aham 25
pi āgacchanto na tucchahattho āgato, hiyyo suvaṇṇamāsakapūraṃ suvaṇṇapāṭiṇi
āharīṃ ajja rūpiyapāṭiṇi¹⁸, imaṃ te ahaṃ rūpiyapāṭiṇi suvaṇṇapūraṃ dadāmi ti.

Rājadhītā cintesi: „ayaṃ kathāsallāpaṃ labhanto punap-
punāgamissati, na dāni tena saddhiṃ kathessāmīti“ sā kiñci

¹ Bā tavantike, B' bhavantike. ² Bā nandassa, B' nandassu. ³ Bā omits ev. ⁴ Bā devatānu-. ⁵ Ck^o mama. ⁶ Ck^o -kaṃ-, C^o suvaṇṇamāsakapūṇa. ⁷ C^o svap-.
⁸ Ck^o āha-, Bā āga-. ⁹ Ck^o Bā va. ¹⁰ Bā tattheva. an-. ¹¹ Bā of omits sā. ¹² Bā
-ma, B' -maṃ. ¹³ Bā varanti. ¹⁴ Bā -to. ¹⁵ Bā -gīnaṃ satt-. ¹⁶ Bā -na,
Ck^o ratisuṇṇapūraṃ. ¹⁷ Bā dutiyā. ¹⁸ Bā adde suvaṇṇapūraṃ.

na kathesi. Sakko tassā akathanabhāvaṃ¹ ūtvā tatth' ev'²
 antarahito³ t̥hatvā⁴ punadivase tāyam eva velāya lohapātīm⁵
 kahāpaṇapūraṃ ādāya „bhadde⁶ maṃ kāmaratīyā santappehi,
 imaṃ te kahāpaṇapūraṃ lohapātīm dassāmi⁷“ āha. Taṃ
 5 disvā rājadhītā sattamaṃ gātham āha:

7. Nārī naro nijjhapayaṃ⁸ dhanena
 ukkaṃsati yathā karoti chandaṃ,
 vipaccaniko tava devadhammo
 paccakkhato thokatarena esīti. 43.

10 Tass' attho: bho purisa tvaṃ jaḷo, naro h' nāma nāriṃ killesaratikāraṇā
 dhanena nijjhāpento saññapento yathā nāriyā chandaṃ karoti taṃ ukkaṃsati
 vaṇnetvā thometvā bahutarena dhanena palobhetti, t̥uyhaṃ paṇ' eso devasaṅkhāvo
 vipaccaniko, tvaṃ hi mayā paccakkhato thokatareṇa esi paṭhamadivase suvaṇṇa-
 pūraṃ suvaṇṇapātīni āharitvā dutiyadivase⁹ rūpiyapātīni tatiyadivase kahāpaṇa-
 15 pūraṃ lohapātīni āharasīti.

Taṃ sutvā M.⁷ „bhadde rājakumārī⁸, ahaṃ chekavāṇijo,
 na niraṭṭhakena atthaṃ nāsemi⁹, sace tvaṃ āyunaṃ vā vaṇṇena
 vā vaddheyyāsi ahaṃ te paṇṇākāraṃ vaddhetvā āhareyyaṃ,
 tvaṃ pana parihāyas' eva, tenāhaṃ pi dhanam parihāpemi¹⁰“
 20 vatvā tisso gāthā abhāsi:

8. Āyuni ca vaṇṇaṃ ca manussaloke
 nihiyyati manujānaṃ sugatte,
 ten' eva vaṇṇena dhanam¹⁰ pi t̥uyhaṃ
 nihiyyati, jīṇṇatarāsi ajja. 44.

25 9. Evaṃ me pekkhamānassa rājaṇṇi yasassini
 hāyat' eva tato vaṇṇo ahorattānaṃ accaye. 45.

10. Iminā ca¹¹ tvaṃ vayāsā¹² rājaṇṇi sumedhase
 brahmacariyaṃ careyyāsi, bhiyyo vaṇṇavati¹³ siyā ti. 46

30 Tattha nihiyyatīti parissāvana āsittaudakaṃ viya parihāyati, manussa-
 lokasmiṃ hi sattā jīvīṇa vaṇṇena cakkhupasādādhītī diṇe diṇe parihāyanti¹⁴ eva¹⁵.

¹ B² akatana-, C² akathata-, B² akathita-. ² B² tattheva aṇ-. ³ B² hutvā. ⁴ B² adds tvaṃ. ⁵ B²/ nijjhā-. B² niṭṭhā-. ⁶ B² adds suvaṇṇapūraṃ. ⁷ B² sakko.
⁸ C² -rī. ⁹ B² nāsemi. ¹⁰ C² -ne. ¹¹ B² va. ¹² C² vassā. ¹³ C² -yateva.

ipñatarāsīti mama paṭhamam āgatadivase pavattam hi te āyuni¹ hiyyo-
divasam na pāpuṇi, kuṭhāriyā chinnaṃ viya tatth' eva nirujjhi, hiyyo pavattam²
ajjadivasam na pāpuṇi, hiyyo³ kuṭhāriyā chinnaṃ viya⁴ nirujjhi, tasmā ajja
jññatarāsī⁵ jātā, evaṃ me ti tiṭṭhatu hiyyo ca paramaho⁶ ca, ajj' eva pana may-
ham evaṃ pekkhamānassa⁷ pekkhamānass' eva, hāyat' eva tato vaṇṇo aho-
rattānam accaye ti ito paṭṭhāya pana⁸ rattindivesu vītivattesu ahorattānam
accayena apannattikabhāvam eva gamissasīti⁹ dasseti, iminā ca¹⁰ 'ti tasmā
bhadde sace tvaṃ iminā va veyena¹¹ imasmiṃ suvaṇṇavaṇṇe sarīre jarāya avilutte
yeva seṭṭhacariyaṃ careyyāsi¹² pabbajitvā samaññadhammaṃ kareyyāsi¹³ bhiyyo
vaṇṇavajjīyā¹⁴ atirekataravaṇṇā¹⁵ bhaveyyāsīti.

Tato rājadhītā itaraṃ gātham āha:

11. Devā na jīranti¹⁶ yathā manussā,
gattesu tesam valiyo na honti,
pucchāmi taṃ yakkha mahānubhāva¹⁷:
kathaṃ na¹⁸ devānaṃ sarīradeho ti. 47.

Tattha sarīradeho ti sarīrasamkhāto deho devānaṃ sarīraṃ kathaṃ na
jīrati, idam taṃ ahaṃ¹⁹ pucchāmiti vadati.

Ath' assā kathento Sakko itaraṃ gātham āha:

- * 12. Devā na jīranti yathā manussā,
gattesu tesam valiyo na honti,
suve suve bhiyyataro va tesam
dibbo ca vaṇṇo vipulā ca bhogā ti. 48.

Tattha yathā manussā ti yathā manussā jīrantā²⁰ rūpena vaṇṇena
bhogena cakkhupasādādihi, ca jīranti na evaṃ devā, tesam²¹ gattesu valiyo pi
na santi, maṭṭakañcaṇapaṭṭam eva vaṇṇasarīram²² hoti, suve suve ti divase
divase, bhiyyataro vā 'ti atirekataro va tesam 'dibbo ca vaṇṇo vipulā ca
bhogā honti, manussesu hi²³ rūpaparīhāni²⁴ ciraṭābhāvassa²⁵ sakkhi, devesu²⁶
atirekarūpasampatti atirekavarivārasampatti ca²⁷, evaṃ aparīhānadhammo nāma²⁸

¹ Ck -u. ² Bā -ampi. ³ Bā adds va. ⁴ Bā adds tattheva. ⁵ Bā -rāpi. ⁶
Bā parato. ⁷ Bā omits pe-. ⁸ Bā omits pa-. ⁹ Ck -titi. Bā bhavissasīti. ¹⁰
Bā vā. ¹¹ Ck upāyena. ¹² Bā vadeyyāsīti. ¹³ Bā -sīti. ¹⁴ Bā adds ti. ¹⁵
Bā -i, Ck -tarā-. ¹⁶ Ck jiyanti, Bā jīnanti, B' jīranti. ¹⁷ Bā -vaṃ. ¹⁸ Ck -nu.
¹⁹ Bā idam ahaṃ taṃ. ²⁰ Ck -ti. ²¹ Bā adds hi. ²² so Ck; Bā maṭṭakañcaṇapaṭṭa-
venayamevasarīraṃ. ²³ C' bhī. ²⁴ C' rūpa-, Bā rūpaṃ-. ²⁵ Bā ciraṃjāti-. ²⁶
Bā pasakkhi-. ²⁷ Bā adds hoti. ²⁸ Bā nāmesa.

devaloko, tasmā tvaṃ jaraṃ apatvā¹ va nikkhamitvā pabbaja², evaṃ parihāṇiyasabbhāvā³ manussalokā muccitvā⁴ aparihāṇiyasabbhāvaṃ evarūpaṃ devalokaṃ gamissasīti.⁵

Sā devalokassa vaṇṇaṃ sutvā⁶ gamanamaggaṃ pucchantī⁷ itaraṃ gātham āha:

- 5   13. Kim sū 'dha bhītā janatā anekā,
              maggo ca nekāyatanam⁸ pavutto,
              pucchāmi taṃ yakkha mahānubhāva:
              katthaṭṭhito paralokaṃ na bhāye ti. 49.

Tattha kim sū dha bhītā ti devarāje ayaṃ khattiyābhidhā anekā
10 janatā kimbhītā kassa⁹ bhayena parihāṇiyasabbhāvā¹⁰ manussalokā devalokaṃ na
gacchatīti pucchati, maggo¹¹ ti devalokagāminimaggo idha paṇa kin ti āhagītvā
ko ti pucchā kātabbā, ayaṃ h ettha attho: nekatitthāyatanavasena¹² paṇḍitehi
pavutto devalokamaggo¹³ ko katara ti vuttaṃ Moṭṭi, katthaṭṭhito ti paralokaṃ
gacchanto katarasmiṃ magge ṭhito na bhāyatīti.

- 15   Ath' assā kathento Sakko itaraṃ gātham āha:

14. Vācaṃ manaṃ ca paṇidhāya sammā
              kāyena pāpāni akubbamāno
              bavhannapānaṃ¹⁴ gharam āvasanto
              saddho mudū saṃvibhagī vadaññū
20   saṅgāhako sakhilo saṇhavāco (III. ²⁶²/₂₁)
              etthaṭṭhito paralokaṃ na bhāye ti. 50.

Tassa' attho: bhadde Udaye vācaṃ manaṃ ca sammā ṭhapetvā kāyena pi
pāpāni akaronto ime dasakusalakammapathe samādāya vattanto bahū annapāne
bahū vā¹⁵ deyyadhamme ghare vasanto 'dānassa vipāko atthīti' saddhāya saman-
25 nāgato muduccitto dānasamvibhagatāya¹⁶ saṃvibhagī¹⁷, pabbajitā bhikkhāya
caramānā vadanti¹⁸ nāma paccayadānena tesam tassa vādassa jānanato vadaññū,
catūhi saṅgahavattūhi saṅgāhako¹⁹, piyavādītāya sakhilo, maṭṭavacanatāya²⁰
saṇhavāco, ettha etthake²¹ guṇarāsimhi ṭhito paralokaṃ gaccharo na bhāyatīti.

¹ Bā appatvā. ² Bā -jāhi. ³ Bā cavitvā. ⁴ Bā add tassa. ⁵ all three MSS.
-ti. ⁶ Ck -yatānaṃ, Bā -kāyanaṃ. ⁷ Bā kissa. ⁸ Ck add nu. ⁹ Bā kim
ma-. ¹⁰ Ck nekā-, Bā anekā-. ¹¹ Bā add ca. ¹² Bā bahanna-. ¹³ Ck ṭa.
¹⁴ Ck -bhāgaṃatāya, Bā -bhāgatāyaṃ. ¹⁵ Ck -gi. ¹⁶ Bā caranti. ¹⁷ Ck -ga-,
C -gā- corr. to -ga-. ¹⁸ C maṭṭha-. Bā maṭṭha-. ¹⁹ so all three MSS.

Tato rājadhītā¹ tassa vacanam sutvā thutim karonti⁷
 itaram gātham āha:

15. Anusāsasi maṃ yakkha yathā mātā yathā pitā,
 ulāraṇṇa³ pucchāmi: ko nu tvam asi subrahā ti. 51.

Tass' attho: yathā mātāpitāro [puttake anusāsanti tathā maṃ anusāsasi; ⁵
 ulāraṇṇa³ sobhaggappattarūpa⁵ ko nu si tvan ti⁶ accuggatasariro⁷ ti

Tato B. itaram gātham āha:

16. Udayo 'ham asmi kalyāṇi saṅgaratthā⁸ idhāgato,
 āmanta kho taṃ gacchāmi, mutto 'smi tava saṅgarā⁹ ti. 52.

Tass' attho: kalyāṇadassane ahaṃ purimabhaye tava sāmiko Udayo nāma ¹⁰
 Tāvātimsabhavane Sakko hutvā nibbatto, idhāgacchanto na kilesavasenāgato, taṃ
 vīmaṃsitvā¹⁰ paṇa saṅgaṇaṃ¹¹ moṇassamīti saṅgaratthāya¹¹ pubbe saṅga-
 rassa¹¹ katattā āgato 'smi, idāni taṃ āmantevā gacchāmi, mutto 'smi tava saṅ-
 garā¹¹ ti.

Rājadhītā assasitvā¹² „sāmi, tvam Udayabhaddarājā“ ti as- ¹⁵
 sudhārāya pavattamānāya¹³ „ahaṃ tumhe¹⁴ vinā vasitum na
 sakkomi, yathā tumhākaṃ santike vasāmi tathā maṃ anu-
 sāsathā“ 'ti vatvā itaram gātham āha:

17. Sace kho tvam Udayo si¹⁵ saṅgaratthā¹⁶ idhāgato
 anusāsa maṃ rājaputta yathāssu puna saṅgamo ti. 53. ²⁰

Atha naṃ anusāsanto¹⁷ catasso gāthā abhāsi:

18. Adhipatati¹⁸ vayo khaṇo tath' eva,
 thānaṃ n' atthi dhuvaṃ, cavanti sattā,
 pariṇiyati addhuvāṃ sarīraṃ,
 Udaye mā pamāda, carassu dhammaṃ. 54. ²⁵

19. Kasinā¹⁹ paṭhavī dhanassa pūrā
 ekass' eva siyā anaññadheyyā,
 tañ cāpi jahāti avitarāgo,
 Udaye mā pamāda, carassu dhammaṃ. 55.

¹ B^d adda taṃ. ² all three MSS. - ti ³ C^s -aṃ. ⁴ C^s -aṃ. ⁵ B^s -paṃ ⁶
 B^d asl. ⁷ B^d tvam evaṃ. ⁸ C^s -rā. ⁹ C^s -ratthā, B^d saṅkaratthā. ¹⁰ B^d adda
 ca. ¹¹ B^d saṅka-. ¹² C^s assā-, B^d assāsetvā. ¹³ B^d -dhārā -- mānā.
¹⁴ B^d -ohi. ¹⁵ C^s omit si. ¹⁶ C^s saṅgaratthā. B^d saṅgaratthā. ¹⁷ B^d adda
 mahāsatto. ¹⁸ all four MSS. -ti. ¹⁹ C^s kasinā.

20. Mātā ca pitā ca¹ bhātaro ca
 bhariyā yāpi² dhanena hoti kītā
 te cāpi jahanti aññamaññaṃ,
 Udaye mā pamāda, carassu dhammaṃ. 56.
21. Kāyo parabhojanan ti ñatvā
 saṃsāre sugatī ca³ duggatī ca³
 ittaravāso ti jāniyā,
 Udaye mā pamāda, carassu dhamman ti. 57.

Tattha adhipatātīti ativiya patatī sīghaṃ atikkamatī, va y o ti pathamavayādi
 10 ti vidho pi, khaṇo⁴ tatheva⁵ 'ti uppādatthitibhāṇakhaṇo pi tath' eva adhi-
 patatī⁶, ubhayenāpi⁷ bhadde imesaṃ sattānaṃ āyusamkhāro nāma sīghasotanadi⁸
 viya anivattanto sīghaṃ atikkamatīti⁹ dasseti, thānaṃ natthīti uppannaṃ-
 khārā¹⁰ abhijjivā tittāntu 'ti patthanāya pi tesāṃ thānaṃ nāma n' atthi, evaṃ
 ekamīsen eva Buddhān Bhagavantān ādīm kaṭvā sabbe pi sattācavanti, dhuvaṃ
 15 maraṇaṃ, addhuvam jīvitān ti evaṃ maraṇasatīm bhāvebhīti dipeti, pari jīyatīti
 idaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ sariraṃ jīrat' eva, evaṃ jānāhi, mā pamāda¹¹ 'ti tasmā tvaṃ
 Udayabhadde mā pamādaṃ āpajji, appamattā hutvā dasakusalakammappathadhammaṃ
 carāhīti, kaṣiṇā tīsakalā, ekassa' evā ti yadi ekassa' eva raṇṇo va tasmīm ekasmiṃ
 20 ñeva¹² anaññādhiṇā¹³ assa, taṃ cāpi¹⁴ jaḥātī avītarāgo ti tanhāvasiko puggalo
 ettakena pi yasena atitto maraṇakāle avītarāgo va taṃ vijahati, evaṃ taṇhāya
 apūraṇiyabbhāvaṃ¹⁵ jānāhīti dipeti, te vāpi mātā puttān putto mātaraṃ
 pitā puttān putto pītaraṃ bhātā bhaginīṃ bhaginī bhātaraṃ bhariyā sāmikam
 sāmiko bhariyaṃ ti ete aññamaññaṃ jahantī¹⁶, nānā honti, evaṃ sattānaṃ
 vinābhāvaṃ jānāhīti dipeti, parabhojanan ti vividhānaṃ kākādīnaṃ parasat-
 25 tānaṃ bhojanan, ittaravāso ti yā esā imasmiṃ saṃsāre manussa¹⁷ bhūtā sugatī¹⁷
 ca tīracchānabhūtā duggatī¹⁷ ca etaṃ ubhayam pi ittaravāso ti jānitvā
 mā pamāda, carassu dhammaṃ, imesaṃ sattānaṃ nānāthānatō āgantvā ekat-
 thāne saṃgamo paritto, ime sattā appakam eva¹⁸ kālān ekato vasanti, tasmā
 appamattā hobhīti.

30. Evaṃ M. tassā ovādam adāsi. Sāpi tassa dhammakā-
 thāya pasāditvā thutīm karontī¹⁸ osānagātham āha:

¹ Cks omit ca, ² Bā cāpi, Bf bhariyāpi. ³ Bā -tiṇca, ⁴ Bā si. ⁵ Cks omit vā. ⁶ Bā ati. ⁷ Cks udayenā ti. ⁸ Bā -sotā-. ⁹ Cks -mitt. ¹⁰ Bā -nā-. ¹¹ Bā ovāsa va, ¹² Bā yeva. ¹³ Ck amññadhītā corr. to anaññadhītā, Bā avinā, C^o ataññevadhītā. ¹⁴ Cks vāpi, Bā tathāpi in the place of taṃ cāpi. ¹⁵ Cks āp-
¹⁶ Bā paja-. ¹⁷ Cks -tiyaṃ. ¹⁸ all three MSS. -ti.

22. Sādhū bhāsat' ayaṃ¹ yakkho: appaṃ maccāna jīvitam,
kasiraṇ ca parittaṇ ca taṇ ca dukkhena saṃyutam,
sāhaṃ ekā pabbajissāmi hitvā Kāsiraṇ Surundhanan ti. 58.

Tattha sādhu 'ti² appaṃ maccāna jīvitam ti bhāsamāno ayaṃ devarāja
sādhū bhāsatī, kiṃkāranā: idaṃ hi kasiraṇ ca dukkhaṃ assādarahitaṃ parittaṇ³
ca na bahukaṃ ittarakālaṃ, sace hi kasiram pi⁴ samānaṃ dīghakālaṃ pavatteyya
parittakam pi⁵ samānaṃ sukhaṃ bhaveyya vaṭṭeyya⁶, idaṃ pana kasiraṇ c' eva
parittaṇ ca sakalena vaṭṭadukkhena⁷ saṃyutam⁸ sannitam⁹, sāhan ti sā ahaṃ
Surundhanan ti Surundhananagaraṇ ca Kāsiraṭṭhaṇ¹⁰ ca chaḍḍetvā¹¹ ekikā
pabbajissāmi ti āha

10

B. tassa ovādam datvā sakatṭhānam eva gato. Sāpi pu-
nadivase amaṣṣe rajjaṃ paṭicchāpetvā attano¹² nagare yeva
ramāṇiye uyyāne isipabbajjaṃ pabbajitvā dhammaṃ caritvā
āyupariyosāne Tāvatisābhavane B-assa pādapariārikā hutvā
nibbatti.

15

S. i. dhammadesanāṃ ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyo-
sāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale patiṭṭhahi): „Tadā rājadhītā
Rāhulamātā aho si, Sakko pana ahaṃ evā¹³ 'ti. Udayajātakaṃ.

5. Pāṇiyajātaka.

Mitto mittassā 'ti. Idaṃ S. J. v. kilesaniggaham ā. 20
k. Ekasmiṃ hi samaye Sāvatti-vāsino pañcasatā¹ gihi sahāyaka
Tathāgatassa dhammadesanāṃ sutvā pabbajitvā upasampannā anto-
koṭisanthāre vasantā adḍharattasamaye kāmavitakkaṃ vitakkesuṃ,
sabbam heṭṭhāvuttanayen² eva vitthāretabbaṃ. Bhagavato āpattiya
panāyasmatā Anandena bhikkhusaṃghe sannipatite S. paññattāsane³
nisīditvā anodissakam katvā „kāmavitakkaṃ vitakkayitthā⁴ 'ti avatvā
sabbasaṅgāhikavaseṇ⁵ eva „bhikkhave, kilesa khuddako nāma n' atthi,
bhikkhunā nāma uppannuppannā⁶ kilesā niggaheṭṭabbā va⁷, porāṇa-
kapaṇḍitā anuppanne Buddhe kilesa niggaheṭvā paccekabodhiṇāṇaṃ⁸
paṭṭā⁹ ti vatvā ā. ā.:

20

¹ Ck^s -sathayaṃ, C^s -satatiyaṃ, Bdf -sattiyaṃ. ² Bdf adds bhaddo. ³ Bdf omits
pi. ⁴ Bdf adds ca. ⁵ Ck^s vaddheyya. ⁶ Ck^s vaddha-. ⁷ Bdf -yuttam. ⁸ Bdf
-nibbittam. ⁹ Bdf kāsikara-. ¹⁰ Ck^s chaḍḍhe-. ¹¹ Bdf anto. ¹² Bdf uppanna. ¹³
Bdf omits vā. ¹⁴ Bdf -buddha-.

- A. B. Br. r. k. Kāsiraṭṭhe ekasmiṃ gāmake dve
 sahāyakā' pāṇiyatumbāni ādāya khettaṃ gantvā ekamante
 ṭhapetvā khettaṃ koṭṭetvā' pipāsita-kāle āgantvā pāṇiyam
 pivanti. Tesu eko pāṇiyatthāya āgantvā attano pāṇiyam
 5 rakkhanto itarassa tumbato pivitvā sāyam araṇṇā nikkhamitvā
 nahāyitvā ṭhito „atthi nu kho me kāyadvārādihi ajja kiñci
 pāpam katan“ ti upadhārento thenetvā pāṇiyassa pītabhāvān
 disvā³ saṃvegappatto hutvā „ayaṃ taṇhā vaḍḍhamānā maṃ
 apāyesu khipissati, imaṃ' kilesaṃ niggaṇhissāmīti“ pāṇiyassa
 10 thenetvā pītabhāvān ārammaṇaṃ katvā vipassanaṃ vaḍḍhetvā
 paccekabodhiṇānaṃ nibbattetvā paṭiladdhaṇānaṃ' āvajjanto'
 atṭhāsi. Atha naṃ itaro nahāyitvā' utṭhito „ehi saṃma
 gharaṃ gacchāma“' ti āha. „Gaccha tvam, mama gharena
 kiccaṃ n' atthi, paccekabuddhā nāma mayan“ ti. „Pacceka-
 15 buddhā nāma tumhādisā' hontīti“. „Atha' kīdisā hontīti“.
 „Dvaṅgulakesā kāsāyavattavāsana⁶ Uttarahimavante Nanda-
 mūlakapabbhāre vasantīti“. So sīsaṃ parāmasi, taṃ khaṇaṃ
 yev' assa gihiliṅgaṃ antaradhāyi, surattadupattaṃ nivattham
 eva, vijjullatāya sadisaṃ kāyabandhanaṃ baddham eva,
 20 alattakapāṭalavaṇṇaṃ⁹ uttarāsaṅgacīvaraṃ ekamsakatam eva,
 meghavaṇṇaṃ paṃsukūlacīvaraṃ aṃse¹⁰ ṭhapitam eva, bhama-
 ravaṇṇo mattikāpatto¹¹ vāmaṃsakūṭe¹² laggito vā¹³ ahoṣi, so
 ākāse ṭhatvā dhammaṃ desetvā uppatitvā Nandamūlakapab-
 bhāre yeva otari. Aparo pi Kāsigaṃne¹³ yeva kuṭumbiko
 25 āpaṇe nisinno ekaṃ purisaṃ attano bhariyaṃ ādāya gacchan-
 taṃ disvā taṃ uttamarūpadharaṃ itthiṃ indriyāni bhinditvā
 oloketvā puna cintesi: „ayaṃ me lobho vaḍḍhamāno apāyesu
 khipissatīti“ saṃviggamānaso vipassanaṃ vaḍḍhetvā pacceka-
 bodhiṇānaṃ nibbattetvā ākāse ṭhito dhammaṃ desetvā

¹ Bā -ya. ² Ck khothetvā, C^o koṭṭetvā. ³ Bā adds so. ⁴ Bā -laddhaguraṃ.
⁵ Ck^o -janto. ⁶ Bā has added na. ⁷ Bā adds naṃ. ⁸ Bā vatthaniva-.
⁹ Bā -pa-. ¹⁰ Bā aṃsakūṭe. ¹¹ Bā -ka-. ¹² Bā vāma aṃ-. ¹³ Bā -kāsika gā-.

Nandamūlakapabbhāram eva gato. Kāsigānavāsino¹ yeva
 dve pitāputtā, ekato maggaṃ paṭipajjimsu, aṭavimukhe
 va² corā ṭhitā honti, te pitāputte labhitvā puttāṃ gahe tvā
 „dhanāṃ āharitvā tava puttāṃ gaṇhā“ i pitaraṃ vissaj-
 jenti, dve bhātaro labhitvā kaṇiṭṭhaṃ gahe tvā jeṭṭhaṃ³
 vissajjenti, ācariyantevāsike labhitvā ācariyaṃ gahe tvā
 antevāsikaṃ vissajjenti, antevāsiko sippalobhena dhanāṃ
 āharitvā ācariyaṃ gaṇhitvā gacchati. Atha te pitāputtā tattha
 corānaṃ ṭhitabhāvaṃ ñatvā „tvam⁴ maṃ⁵ ‘pitā’ ti mā vadi,
 ahaṃ pi taṃ ‘putto’ ti na vakkhāmi“ katikaṃ katvā corehi⁶
 gaṇhitakāle „tūmhe aññamaññaṃ kiṃ hothā“ ‘ti puṭṭhā „na
 kiñci homā“ ‘ti sampajānamusāvādaṃ karimsu. Tesu aṭavito
 nikkhamitvā sāyaṃ nahāyitvā⁷ ṭhitesu putto attano sīlaṃ
 soḍhento taṃ musāvādaṃ disvā „idaṃ pāpaṃ vaḍḍhamānaṃ
 maṃ apāyesu khipissati, imaṃ kilesaṃ niggaṇhissāmīti“⁸
 vipassanaṃ vaḍḍhetvā paccekabodhiññaṃ nibbattetvā ākāse
 ṭhito pitu dhammaṃ desetvā Nandamūlakapabbhāram eva gato.
 Kāsigāmake⁹ yeva¹⁰ pana eko gāmaḥojako māghātaṃ kārāpesi,
 aha naṃ balikammakāle mahājano sannipatitvā āha: „sāmi
 mayaṃ migasūkarādayo māretvā yakkhānaṃ balikammaṃ¹¹
 karissāma, balikammakālo eso“ ti. „Tumhākaṃ¹² pubbekaraṇa-
 niyāmen’ eva karoṭhā“ ‘ti. Manussā bahuṃ pāṇātipātāṃ
 akaṃsu. So bahuṃ macchamaṃsaṃ disvā „ime manussā
 ettake pāṇe mārentā maṃ’ ekassa¹³ vacanena mārayimsū“ ‘ti
 kukkuccaṃ katvā vātapānaṃ nissāya ṭhitako va vipassanaṃ¹⁴
 vaḍḍhetvā paccekabodhiññaṃ nibbattetvā ākāse ṭhito
 dhammaṃ desetvā Nandamūlakapabbhāram eva gato. Aparo
 pi Kāsiraṭṭhe¹⁵ yeva gāmaḥojako majjavikkayaṃ vāretvā
 „sāmi, pubbe imasmiṃ kāle surāchaṇo¹⁶ nāma hoti, kiṃ
 karomā“ ‘ti mahājanena vutte¹⁷ „tumhākaṃ porāṇakaniyāmen’¹⁸

¹ B^d aparo pi kāsikagā- . ² B^d ca. ³ C^k mama. ⁴ B^d omits taṃ. ⁵ B^d -yitā.

⁶ B^d aparo pi kāsikagāme. ⁷ B^d adds ca. ⁸ B^d mamevekassa. ⁹ B^d adds va.

¹⁰ B^d kāsikagāme. ¹¹ C^k -chano, C^s -pāṇo. ¹² B^d -o.

karothā“ 'ti āha. Mānussā chaṇaṃ katvā suraṃ pivitvā
 kalahaṃ karontā hatthapāde bhinditvā¹ sīsaṃ bhinditvā kaṇṇe
 chinditvā bahudaṇḍe bajjhimsu. Gāmaḥojako te disvā
 cintesi: „mayi ananujānante² ime etaṃ dukkhaṃ na vindeyyun“
 5 ti so ettakena kukkuccaṃ katvā³ vipassanaṃ yaḍḍhetvā
 paccekaboddhiñāṇaṃ nibbattetvā „appamattā hothā“ 'ti ākāse
 thatvā dhammaṃ desetvā Nandamūlakapabbhāraṃ eva gato.
 Aparabhāge pañca paccekabuddhā bhikkhācārathāya Bārāṇasi-
 dvāre otaritvā sunivatthā⁴ supārutā pāsādikhehi⁵ abhikkamādihi
 10 piṇḍāya carantā rājadvāraṃ pāpunīṃsu. Rājā te disvā va
 pasannacitto rājanivesanaṃ pavesāpetvā⁶ pāde dhovitvā
 gandhatelena makketvā paṇītena khādaniyena bhojanīyena
 parivisitvā ekamantaṃ nisīditvā „bhānte tumbhākaṃ paṭhama-
 vaye pabbajjā⁷ sobhati, imasmiṃ vaye pabbajjantā kāmesu
 15 ādinavaṃ passittha, kiṃ vo āramaṇaṃ ahoṣitī“ pucchi. Te
 tassa kathentā⁸

1. Mitto mittassa paṇīyaṃ adinnaṃ paribhuñjisaṃ⁷,
 tena pacchā vijigucchim taṃ pāpaṃ pakatam mayā,
 mā puna akaraṃ pāpaṃ tasmā pabbajito ahaṃ. 59.
- 20 2. Paradāraṃ ca disvāna chando me udapajjatha⁸,
 tena pacchā vijigucchim taṃ pāpaṃ pakatam mayā,
 mā puna akaraṃ pāpaṃ tasmā pabbajito ahaṃ. 60.
3. Pitaraṃ me mahārāja corā agaṇḥuṃ kānane,
 tes' āhaṃ pucchito jānaṃ aññathā naṃ viyākarim,
 25 tena pacchā -pe-. 61.
4. Pāṇātipātam akarūṃ somayāge upaṭṭhite,
 tes' āhaṃ samanūñāsīm,
 tena pacchā vijigucchim -pe-. 62.
5. Surāmerayamadhukā ye janā paṭham' āsu no
 30 bahunnaṃ te anattthāya majjapānaṃ akappayum,

¹ Bā bhañjitvā. ² Cks anu-. ³ Bā adds vātapānaṃ nissāya-ṭhitako va. ⁴ C's Pa-. ⁵ Bā -setvā. ⁶ Bā adds gāthamāhaṃsu. ⁷ Cks -jīyaṃ, Bāf -jīssaṃ. Bāf upapajj-.

tes' āhaṃ samanūññāsīm,
 tena pacchā vijigucchīm taṃ pāpaṃ pakatam mayā,
 mā puna akaraṃ pāpaṃ tasmā pabbajito ahaṃ ti 63.
 imā¹ paṭipāṭiyā pañca gāthā abhāsimsu.

Rājāpi ekamekassa vyākaraṇaṃ sutvā „bhante ayaṃ 5
 pabbajjā tumhākaṃ eva anucchavikā“ ti thutīm akāsi.

Tattha mitto mittassa¹ 'ti mahārāja ahaṃ ekassa mitto hutvā tassa
 mittassa² esantakaṃ pāṇiyaṃ iminā nāma niyāmena paribbuññīm, tasmā ti
 yasmā puthujjanā nāma pāpaṃ³ karonti tasmā ahaṃ pi, mā puna akaraṃ
 pāpaṃ ti taṃ pāpaṃ ārammaṇaṃ katvā pabbajito 'mhīti, chando ti mahārāja 10
 iminā nāma niyāmena mama parādāraṇi disvā kāme chando uppejji, agaṇaṃ hun
 ti gaṇhimsu⁴, jñānaṃ ti tesaṃ corāṇaṃ ahaṃ⁵ kin te ayaṃ⁶ hotīti pucchite⁷
 jānato yeva na kiñci hotīti aññathā vyākāsi, somayāge ti navachande utthite
 somayāgaṇi nāma yakkhabalim⁸, karimsu, tasmiṃ upaṭṭhite, samanūññāsīn ti
 samanūñño āsīm, surāmerayamādhukā ti piṭṭhasurādīm surāṇ ca pup- 15
 phāsavādīmerayaṇi ca pakkamadhu⁹ viya madhuraṃ maññamānā, ye janā
 paṭhamāsuṇo ti ye no¹⁰ gāme janā¹¹ paṭhamāṃ evarūpā āsūṃ ahesuṃ,
 bahunnaṃ te ti te ekadivasaṃ ekasmiṃ chape¹² patte bahunnaṃ anathāya
 majjapānaṃ kappayimsu¹³.

Rājā tesaṃ dhammaṃ sutvā pasannacitto cīvarasātake 20
 ca bhesajjāni ca datvā paccekabuddhe uyyojesi. Te pi tassa
 anumodanaṃ katvā tatth' eva agamaṃsu. Tato paṭṭhāya rājā
 vatthukāmesu viratto anapekho¹⁴ hutvā nānaggarasabhojanaṃ
 bhujjivā¹⁵ itthiyo anālapitvā¹⁶ anoloketvā virattacitto utthāya
 sirigabbhaṃ pavisitvā nisinno setabhittiyaṃ kaṣiṇaparikkammaṃ 25
 katvā jhānaṃ nibbattesi. So jhānappatto kāme¹⁷ garahanto

6. Dhi-r-atthu subhū kāme duggandhe bahukaṇṭake
 ye ahaṃ¹⁸ patisevanto na labhiṃ tādisaṃ sukhaṃ ti 64.
 gātham āha.

Tattha bahukaṇṭake ti bahupaccāmitte, ye haṃ¹⁹ ti ye²⁰ ahaṃ, ayaṃ 30
 eva vā paṭho, tādisaṃ ti etādisaṃ kilesarahitajhānasukhaṃ.

¹ Bā paccekabuddhā imā. ² Bā pāpakammaṃ. ³ Bā ag-. ⁴ Bā ayaṃ. ⁵ Bā
 omīte ayaṃ. ⁶ Bā -to. ⁷ Bā yakkhaṃ-. ⁸ Bā -uṃ. ⁹ Cks yo no, Bā ye janā.
¹⁰ Cks gāmajanā. ¹¹ Cks -no. ¹² Bā ak-. ¹³ Bā -pekkho. ¹⁴ Cks -petvā. ¹⁵ Cks
 -maṃ. ¹⁶ Bā yomāhaṃ, Bā yo ayaṃ. ¹⁷ Cks ye ahaṃ, Bā yo māhaṃ. ¹⁸ Bā yo.

Ath' assa aggamahesi "ayaṃ rājā paccekabuddhānaṃ dhammakathaṃ sutvā ukkaṇṭhitarūpo¹ amhehi saddhiṃ akathetvā² sirigabbhaṃ pavitṭho, parigaṇhissāmi tāva naṃ³ ti cintetvā sirigabbhadvāraṃ gantvā dvāre tṭhitā raṇṇo kāmē garahantassa udānaṃ sutvā „mahārāja, tvaṃ kāmē garahasi,
 5 kāmasukhasadisāṃ nāma sukhaṃ n' atthīti⁴ kāmē⁵ vaṇṇenti⁶ itaraṃ gātham āha:

7. Mahassādā⁷ sukhā kāmā, n' atthi kāmāparaṃ⁸ sukhaṃ,
 ye kāmē patisevanti saggā te upapajjare ti. 65.

10 Tattha mahassādā ti mahārāja ete kāmā nāma mahāssādā, ito uttariṃ aññaṃ sukhaṃ n' atthi, kāmasevino hi apāye anupagamma pagge nibbantanti attho.

Taṃ sutvā B. tassā „nassa vasāli, kiṃ kathesi, kāmesu⁷ sukhaṃ nāma kuto⁸, vipariṇāmadukkhā hi⁹ ete¹⁰ ti garahanto
 15 sesagathā abhāsi:

8. Appassādā dukkhā kāmā, n' atthi kāmāparaṃ¹⁰ dukhaṃ,
 ye kāmē patisevanti nirayan te upapajjare. 66.

9. Asi¹¹ yathā sunisito nettiṃso va supāyiko¹²
 sattīva urasī khitto¹³ — kāmā dukkhatarā¹⁴ tato. 67.

0 10. Aṅgārānaṃ va jalitaṃ kāsūṃ sādhipaporiṣaṃ¹⁵
 phālaṃ vā divasaṃtattaṃ — kāmā dukkhatarā tato. 68.

11. Visāṃ yathā halāhalaṃ telam ukkaṭṭhitaṃ¹⁶ yathā
 tambulohavilīnaṃ va — kāmā dukkhatarā tato ti. 69.

Tattha nettiṃso ti nikkarūpo, idam pi ekassa khaggassa nāmaṃ, duk-
 95 khatarā¹⁷ ti evaṃ jalitaṅgārakāsūṃ vā divasaṃtattaṃ phālaṃ vā paṭicea yaṃ dukkhaṃ uppajjati tato pi kāmā yeva dakkhatarā ti attho, anantaragāthāya: yathā etāni viśāḍiṇi dukkhāvaṇaṇato dukkhāni evaṃ kāmāpi dukkhā, taṃ pana kāmādukkhāni itarehi dukkhehi dukkhatarānaṃ ti attho.

¹ Bā adds ahoṣi. ² Bā adds va. ³ Ck^o -maṃ. ⁴ all three MSS. -ti. ⁵ Bā mahāssā-. ⁶ Bāf kāmā-. ⁷ Ck^o -ma. ⁸ Bā adds atthi. ⁹ Bā omits hi. ¹⁰ Bā kāmā-. ¹¹ Ck^o āsiṇ, C^o āsi. ¹² Bā -yito. ¹³ Bā -ā. ¹⁴ Ck^o -raṃ, C^o -raṇ. ¹⁵ Bā vātikaporiṣaṃ, Bf sākhitaporiṣaṃ. ¹⁶ so Ck^o; Bāf telam pakkudhitaṃ. ¹⁷ Ck^o -raṇ.

Evam M. deviyā dhammaṃ desetvā amacce sannipātetvā „bho amaccā tumhe rajjaṃ paṭipajjatha¹, ahaṃ pabbajissāmīti“ vatvā mahājanassa rodantassa paridevantassa² uṭṭhāya ākāse ṭhatvā ovādaṃ datvā anilapathen³ eva Uttarahimavantam gantvā ramaṇīye padese assamaṃ māpetvā isipabbajjaṃ⁴ 5 pabbajitvā āyupariyosāne Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

S. i. d. ā. „bhikkhave, kilesa khuddako nāma⁵ n' atthi, appa-mattaḥ⁶ pi paṇḍitena niggaḥetabbo yevā⁷ 'ti vatvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne pañcasatā bhikkhū arahatte paṭiṭṭhahimsu): „Tadā paccekabuddhā parinibbāyimsu, devī Rāhulamātā ahoṣi, rājā⁸ 10 pana ahaṃ evā⁹ 'ti. Pāṇiyajātakaṃ.

6. Yuvāñjayajātaka.

Mittāmaccaparibbūḥhan ti. Idam S. J. v. mahābhinikkhamanaṃ ā. k. Ekadivasam hi dhammasabbhāyaṃ sannipatitā¹ bhikkhū „āvuso sace Dasabalo agāraṃ ajjhāvasissa² sakalacakkavāla- 15 gabbhe cakkavattirājā abhaviṣṣa³ sattaratanaṣamannāgato catuiddhihi⁴ saniddho parosaḥasaputtaparivāro, so evarūpaṃ sirivibhavaṃ pahāya kāmesu dosaṃ disvā adḍharattasamaye Channasahāyo⁵ Kanthakam⁶ āruya nikkhamitvā Anomanadīte⁷ pabbajitvā chavassāni dukkara-kārikam katvā sammāsambodhim patto⁸ ti Satthu guṇakathaṃ 20 kathayimsu. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā⁹ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁰ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Tathāgato¹¹ mahābhinikkhamanaṃ nikkhanto, pubbe pi dvādasa-yojanike Bārāṇasīnagare¹² rajjaṃ pahāya nikkhanto yevā¹³ 'ti vatvā a. ā.: 25

A. Rammanagare Sabbadatto nāma rājā ahoṣi. Ayam hi Bārāṇasī Udayajātaka Surundhaṇanagaraṃ nāma jātam¹⁴ Cullasutasomajātaka Sudassanaṃ nāma Soṇananda-jātaka¹⁵ Brahmavaddhanaṃ¹⁶ nāma Khaṇḍahārajātaka Puppha-

¹ Bā paṭicchhatha. ² Bā -sueva. ³ Bā nāma khuddako. ⁴ Bā repeats san-.

⁵ Bā -vassissaṃ. ⁶ Bā -vissaṃ. ⁷ Bā -iddhi. ⁸ Bā chanda-. ⁹ Bā kaṭṭha-.

¹⁰ Bā -mā-. ¹¹ Bā tathā- idāneva. ¹² Bā -tā. ¹³ Oks sona-. ¹⁴ Oks -nī.

- vatī nāma¹, imasmim̐ pana Yuvañjayajātake Rammanagaram̐
 nāma ahoṣi, evaṃ assā² kadāci kadāci nāmaṃ parivattati³.
 Tattha⁴ Sabbadattarañño puttasaḥassaṃ ahoṣi. 'Yuvañjayassa'
 nāma jetṭhaputtassa uparajjaṃ adāsi. So⁵ ekadivasaṃ pāto vā
 5 rathavaram āruyha mahantena sirivibhavana uyyānakīlaṃ gac-
 chanto rukkhaggaṭṭhaggaṣākhaggaṃakkaṭṭakasaṭṭajālādīsu muttā-
 jālakāre naḷagge ussāvabindum̐ disvā „samma sārathi kin nāma⁶
 etan“ ti pucchitvā „etaṃ⁷ deva himasamaye patanaṃ⁸ ussāva-
 bindu⁹ nāma“ ti sutvā divasabhāgaṃ uyyāne kiḷitvā sāyaṇhakālā-
 10 paccāgacchanto⁹ te adisvā „samma sārathi, kahaṃ te¹⁰ ussāva-
 bindū, na te idāni passāmīti“ pucchi. „Deva te suriye
 uggacchante sabbe va¹¹ bhijjitvā¹² paṭṭhaviyaṃ pavasantīti“¹³.
 Taṃ¹⁴ sutvā samvegappatto hutvā „imesaṃ sattānaṃ jīvita-
 samkhārāpi tiṇagge ussāvabindusadisā. mayā vyādhijarāma-
 15 raṇhi apilīten¹⁵ eva mātāpitaro āpucchitvā pabbajitum̐ vaṭṭatīti“
 ussāvabindum̐ eva ārammaṇaṃ katvā āditte¹⁶ viya tayo bhava
 passanto attano gehaṃ agantvā¹⁶ alaṃkatapaṭṭiyattāya viniccha-
 yasālāya nisinnassa pitu santikam̐ eva gantvā pitaraṃ vanditvā
 ekamantaṃ tṭhito pabbajjaṃ yācanto
 20 1. Mittāmacce paribbūhaṃ ahaṃ vande rathesabhaṃ,
 pabbajissaṃ mahārāja¹⁷, taṃ devo anumaññatū¹⁸ ti 70.
 paṭṭhamaṃ gātham̐ āha¹⁹.

Tattha paribbūhaṃ ti parivāritam̐, taṃ devo ti¹⁸ mama pabbajjaṃ devo
 anumaññatū¹⁸ ti attho.

- 25 Atha naṃ rājā vārento²⁰ dutiyaṃ gātham̐ āha:
 2. Sace te ūnaṃ kamehi ahaṃ paripūrayāmi te
 yo taṃ himsati vāremi, mā pabbaji²¹ Yuvañjaya²¹ ti 71.

¹ Bā adds saṃkhabrahmaṇajātake molini nāma. ² Cks assa. ³ Bā -vattitī. ⁴ Cē ttha. ⁵ Bā yudhañ- throughout. ⁶ Bā adds divase divase mahādānaṃ pāvata-
 tesī evaṃ gacchante kāle bodhisatto. ⁷ Bā etc. ⁸ Bā -nakamaṃ-, Cē -nahima-
 bhindū. ⁹ Cks pacchā-. ¹⁰ Bā etc. ¹¹ Bā omits va. ¹² Bā bhijjitvā. ¹³ Bā
 patantīti. ¹⁴ Cks omits taṃ. ¹⁵ Bā -o. ¹⁶ Cks gantvā. ¹⁷ Bā -jissa ma-. Bā
 -jissāmaṃ rāja, Bf -jissa. ¹⁸ Cks omits p. g. āha. ¹⁹ Bā adds taṃ. ²⁰ Bā
 niva-. ²¹ Cks -jji, Bā -aja, Bf -jja.

Taṃ sutvā kumāro tatiyaṃ gātham āha:

- n. Na m' atthi ūnaṃ kāmehi, himsītā me na vijjati,
dīpaṇ ca kātum icchāmi yaṃ jarā¹ nābhikīratīti. 72.

Tattha dīpaṇcā 'ti tāta n' eva mayhaṃ kāmehi ūnaṃ atthi na maṃ himsītā² koci vijjati, ahaṃ pana paralokagamanāya attano paṭiṭṭhaṃ kātum³ 5
icchāmiti, 'kīdisaṃ⁴: yaṃ jarā nābhikīratī⁵ na viddhamseti tam ahaṃ kātum
icchāmi, amatamahānibbānaṃ gavesissāmi, na me kāmehi attho, anujāna maṃ
mahārājā 'ti vadati. Iti punappuna kumāro pabbajjaṃ yāci. rājā mā pabbajā 'ti
vāresi⁶.

Taṃ atthaṃ āvikaronto S. upaḍḍhagātham āha: 10

- 1.4 Putto vā pitaraṃ yāce pitā vā puttam orasan ti.

Tattha vākāro sampiṇḍanatto, idaṃ vuttaṃ hoti: evaṃ bhikkhave putto
ca pitaraṃ yācati pitā ca oṣaṃ puttam yācatīti.

Sesaṃ upaḍḍhagātham⁷ rājā āha:

- 1.5 Negamo⁸ yācate tāta: mā pabbaja Yuvañjayā 'ti. 73. 15

Tasse⁹ attho: ayaṃ te tata nigamayāsi mahājano yācati, nagarajano pi: mā
tvaṃ pabbajitī⁷.

Kumāro puna pi

5. Mā maṃ deva nivāresi pabbajantaṃ rathesabha,

māhaṃ kāmehi sammatto jarāya vasam anvagū⁹ ti 74. 20
imaṃ⁹ gātham āha.

Tattha vasamantaḡū⁸ ti māhaṃ¹⁰ kāmehi sammatto pamatto jarāya
vasagāmi¹¹. Nāma homi, vaṭṭadukkhāṃ pana khepetvā yathā sabbaññūtañāna-
paṭivijjanako,¹² homi tathā maṃ olokehīti adhippāyo.

Evaṃ vutte rājā¹³ appaṭibhāno¹¹ ahosi, mātā pan' assa 25
„putto te devi pitaraṃ pabbajjaṃ anujānāpetīti“ sutvā “kiṃ
tumhe kathethā“ 'ti nirussāsena¹⁴ mukhena sovaṇṇasivikāya¹⁵
nisiditvā siḡhaṃ vinicchayaṭṭhānaṃ gantvā yācamānā chaṭṭhaṃ
gātham āha.⁹

6. Ahaṃ taṃ tāta yācāmi, ahaṃ putta nivāraye, 30

ciran taṃ daṭṭhum icchāmi, mā pabbaji¹⁶ Yuvañjayā 'ti. 75.

¹ Bā janā. ² Bā himsanto. ³ Ck² -sā. ⁴ Bā -tīti yaṃ dipaṇ jarā nābhikīratī. ⁵
Ck² -eti. ⁶ Ck² tegāmo. ⁷ Bā -jāti. ⁸ Ck² antagū. ⁹ Bā pañcamarū. ¹⁰ Bā mā ahaṃ. ¹¹
all three MSS -mi ¹² Ck² -paṇ pa-. ¹³ Bā -no. ¹⁴ Ck² nira-. ¹⁵ Bā su-. ¹⁶ Bā -jja.

Taṃ sutvā kumāro sattamaṃ gātham āha :

7. Ussāvo va tiṇaggaṃhi suriyass' uggamanam pati

evam āyu manussānaṃ, mā maṃ amma nivāraye ti. 76.

Tass' attho: amma yathā tiṇagge ussāvabindu suriyass' uggamanam¹ pati
5 tḥātum asakkoti² pathaviṃ patati evaṃ imesaṃ ca³ sattānaṃ jīvitaṃ parittaṃ
tāvakkālikam aciraṭṭhittikam, evarūpe lokasaṇṇivāse⁴ kathaṃ su⁵ tvaṃ⁶ ciraṃ maṃ
passissasi, mā maṃ nivārehi.

Evaṃ vutte pi sā punappuna yāci yeva. Tato M. pītaraṃ
āmantetvā aṭṭhamam gātham āha.

10 8. Taramānā imaṃ yānaṃ āropentu rathesabha,

mā me mātā tarantassa antarāyakarā ahū ti. 77.

Tass' attho: tāta rathesabha imaṃ mama⁸ mātaraṃ taramānā⁹ pūrisā
sovaṇṇasivikāyānaṃ⁷ āropentu. mā me jātiyā¹⁰ pādhiparajakantāraṃ tarantassa
atikkamantassa mātā antarāyakarā ahū ti.

15 Rājā puttassa vacanaṃ sutvā „gaccha bhadde tava siviḥāya
nisīditvā Rativaddhanapāsādaṃ yeva abhirūhā“¹¹ ti āha. Sā
tassa vacanaṃ sutvā tḥātum asakkonti¹² nāriganaparivutā
gantvā pāsādaṃ āruya „kā“¹³ nu kho puttassa¹⁰ pavatṭṭi¹⁴
vinicchayadvāraṃ oloketi¹⁵ aṭṭhāsi. B. pi mātu gatakāle
20 puna pītaraṃ yāci. Rājā taṃ paṭibāhitaṃ asakkonto „tena
hi tāta tava manam matthakam pāpehi, pabbajāhīti¹⁶
anujāni¹². Anuññātakāle B-assa kaniṭṭho Yudhiṭṭhalakumāro
nāma pītaraṃ vanditvā „tāta mayham pi¹³ pabbajam anujānāthā“
'ti anujānāpesi. Ubho pi bhātaro pītaraṃ vanditvā kāme
25 pahāya mahājanaparivutā¹⁴ vinicchayate, nikkhamiṃsu. Devī¹⁵
M-am oloketvā „mama putte pabbajite Rammaṇagaram tuccham
bhavissatīti“ paridevamānā gāthadvayam¹⁶ āha:

9. Abhidhāvatha, bhaddan te, suññaṃ hessati Rammakam¹⁷,

Yuvañjayo anuññāto Sabbadattena rājinā. 78.

¹ B^d -yassa ug-. ² B^d na sak-. ³ B^d -saṃ, omittīng ca. ⁴ C^k -so, C^e -so
corr. to -se. ⁵ B^d omits su. ⁶ C^k omit mam. ⁷ B^d su-. ⁸ all three MSS.
-ti. ⁹ C^k ko. ¹⁰ C^k omit pu-. ¹¹ all three MSS. -jjāhīti, B^d adds rājā.
¹² B^d adds rājā. ¹³ B^d -ham, omittīng pl. ¹⁴ C^k -to. ¹⁵ B^d adds pl. ¹⁶
C^e B^d gāthā-. ¹⁷ C^k -ko, B^d -nam.

10. Y' āhu seṭṭho saḥassassa yuvā kañcanasannibho
so 'yaṃ kumāro pabbajito kāsāyavasano balīti'. 79.

Tattha abhidhāvathā 'ti parivāretvā tītanāriyo sabbā vegena dhāvatha
'ti āgāpeti, bhaddante ti etan gantvā bhaddam tava hotū 'ti vadatha²,
Rammakan³ ti Rammanagaraṃ sandhūyāha, yāhu seṭṭho ti yo⁴ rañño⁵
puttasahasassa seṭṭho ahoṣi so⁶, pabbajito ti pabbajāya gacchantam sandhā'
evam āha.

B. pi na tāva pabbajati, so hi mātāpitāro vanditvā ka-
niṭṭham⁷ Yudhiṭṭhilakumāraṃ gaḥetvā nagarā nikkhamma
mahajānaṃ nivattetvā ubho pi⁸ Himavantaṃ pavisitvā mano- 10
ramaṭṭhāne⁹ assamapadaṃ katvā isipabbajjāṃ pabbajitvā jhā-
nābhīññaṃ mabbattetvā vanamūlaphalādīhi yāvajīvaṃ yāpen-
tā¹⁰ Brahma-loka-parāyaṇā ahesum.

Tam atthaṃ osāne abhisambuddhagāthā¹⁰ dīpeti:

11. Ubho kumārā pabbajitā Yuvañjāyo ca Yudhiṭṭhilo 15
pahāya mātāpitāro saṅgaṃ chetvāna maccuno ti. 80.

Tattha maccuno ti Mārassa, idaṃ vuttaṃ hoti: bhikkhave {Yuvañjāyo
Yudhiṭṭhilo¹¹ ti¹² te ubho pi kumārā mātāpitāro pahāya Mārassa santakaṃ
ragādosamohasaṅgaṃ bhinditvā¹³ pabbajitā ti.

S. i. d. ā. ¹³ „na bhikkhave idāṃ' eva pubbe pi Tathāgato rajjaṃ 90
chaddetvā¹⁴ pabbajito yevā¹⁵ 'ti vatvā j. s.: „Tadā mātāpitāro ma-
hārājakulāni ahesum, Yudhiṭṭhilakumāro Ānando¹⁶, Yuvañjāyo aham
evā¹⁷ 'ti. Yuvañjayajātakaṃ¹⁸.

'7. Dasarathajātaka.

Eṭṭhā Lakkhaṇā Sītā cā 'ti. Idaṃ S. J. v. ekaṃ mata- 95
pitikaṃ¹⁷ kuṭumbikaṃ ā. k. So hi pitari kālakate sokābhībhūto
sabbakiccāni pahāya sokānuvattako¹⁸ ahoṣi. S. paccūsasamaye lokan
olokento tassā sotāpattiṃ phalūpanissayaṃ disvā punadivase Sāvaththiyaṃ
piṇḍāya caritvā katabhattakieco bhikkhū uyyojetvā ekaṃ pacchāsama-

¹ Ck^o balo ti. ² B^d -ti. ³ Ck^o -ko, B^d -kaṃ. ⁴ Ck^o omit yo. ⁵ Ck^o omit so.
⁶ Ck^o -ṭṭha: ⁷ B^d adds bhātaro. ⁸ B^d -ramme thāne. ⁹ B^d -etvā. ¹⁰ B^d
-thāya. ¹¹ B^d ca. ¹² B^d chin-. ¹³ B^d adds saccāni pākāsetvā. ¹⁴ Ck^o chaddhe-
¹⁵ B^d adds ahoṣi. ¹⁶ Cfr. The Dasaratha-Jātaka by V. Fausbell 1871. ¹⁷ B^d
yudhañ- throughout. ¹⁸ Ck^o -pitikaṃ, B^d -pitaraṃ. ¹⁹ B^d adds va.

naṃ gaheṭvā tassa gehaṃ gantvā vanditvā nisinnaṃ madhuravacanena ālapanto "socasi upāsakā" 'ti vatvā „āma bhante pitusoko maṃ bādhatīti" vutte „upāsaka porāṇakapaṇḍitā aṭṭha¹ loḍḍhamme tatvato² jānantā pitari kālakate appamattakam pi sokaṃ na karimsū" 'ti vatvā
5 tena yācito a. ā.:

A. B. Dasaratha-mahārājā nāma agatigāmanam pahāya dhammena rajjam kāresi. Tassa³ soḷasannaṃ itthi-sahassānaṃ jeṭṭhikā⁴ aggamaheṣi dve putte ekaṃ ca dhīṭaram vijāyi, jeṭṭhaputto Rāmapaṇḍito nāma ahosi, dutiyo Lakkhaṇa-
10 kumāro nāma, dhītā Sītā devī nāma. Aparabhāge aggamaheṣi kālam akāsi. Rājā tassā kālakatāya ciram⁵ sokavasam gantvā amaccehi saññāpito tassā kattabhāparihāram⁶ katvā aññam aggamaheṣiṭṭhāne ṭhapesi. Sā raññā piyā ahosi manāpā. Sāpi aparabhāge gabbhaṃ gaṇhitvā laddhagabbhāparihārā puttam
15 vijāyi, Bharatakumāro ti 'ssa nāmaṃ kariṇṇsu. Rājā puttasi-nehena „bhādde, varaṃ te dammi, gaṇhāhīti" āha. Sā gahitakam katvā ṭhapetvā kumārassa saṭṭhavassakāle rājānaṃ upa-samkamitvā „deva, tumhehi mayhaṃ puttassa varo diṇṇo, idāni 'ssa naṃ⁷ dethā" 'ti āha. "Gaṇha bhādde" ti. „Deva
20 puttassa me rajjam dethā" 'ti. Rājā accharaṃ paharitvā „nassa vasali, mayhaṃ dve puttā aggikkhandhā viya jalanti, te mārāpetvā tava puttassa rajjam yācasīti" tajjesi. Sā bhūṭā sirigab-bhaṃ pavisitvā aññesu⁸ divasesu rājānaṃ punappuna rajjam eva yāci. Rājā tassā tam varaṃ adatvā va cintesi: „mātugāmo nāma
25 akataññū mittadūbhī⁹, ayaṃ me kūṭapaṇṇam vā kūṭalañcaṃ vā katvā putte ghātāpeyyā¹⁰" 'ti so putte pakkosāpetvā tam atthaṃ ārocetvā: „tāta tumhākam idha vasantānaṃ antarāyo pi bhaveyya, tumhe sāmantarajjam vā araññaṃ vā gantvā mama dhūṇakāle āgan-tvā kulasantakam rajjam gaṇheyyāthā¹¹" 'ti vatvā puna nemittake¹¹
30 pakkosāpetvā attano āyuparicchedaṃ pucchitvā „aññāni dvādasā-

¹ Bā aṭṭhavidhe. ² Bā tatthato. ³ Cā tatthassa. ⁴ Cā jeṭṭhikā. ⁵ Bā cirataraṇṇam.

⁶ Bā varaṃ. ⁷ Bā adda pi. ⁸ Cā -bhi, Bā -dubbhi. ⁹ Cā -yyasī. ¹⁰ Cā -yyathā, Cā gaṇhethā. ¹¹ Bā ni-.

vassāni pavattissatīti¹“ sutvā „tāta ito dvādasavassaccayena
 āgantvā chattaṃ ussāpeyyāthā²“ 'ti āha. Te „sādhū“ 'ti vatvā
 pitaraṃ vanditvā rodantā pāsādā otarimsu. Sītā devī „aham
 pi bhātikehi saddhiṃ gamissāmīti“ pitaraṃ vanditvā rodantī³
 nikkhami. Te tayo pi mahājanaparivārā⁴ nikkhamitvā mahājanaṃ⁵
 nivattetvā anupubbena Himavantaṃ pavisitvā sampannodake
 sulabhaphalāphale padese assamaṃ māpetvā phalāphalena
 yāpentā⁶vasimsu. Lakkhaṇapaṇḍito pana⁷ Sītā ca Rāmapaṇḍitaṃ
 yācitvā „tumhe amhākaṃ pitutṭhāne⁸ ṭhitā, tasmā assame yeva
 hotha, mayaṃ phalāphalaṃ āharitvā tumhe possessāmā“ 'ti⁹
 paṭiññāṃ gaṇhimsu. Tato paṭṭhāya Rāmapaṇḍito tatth' eva
 hoti, itare¹⁰ phalāphalaṃ¹¹ āharitvā taṃ paṭijaggsiṃsu. Evaṃ
 tesāṃ phalāphalena yāpetvā vasantānaṃ Dasarathamahārājā
 puttasokaṇa navame saṃvacchare kālam akāsi. Tassa sarira-
 kiccaṃ kāretvā devī attano puttassa Bharatakumārassa¹²
 „chattaṃ ussāpethā“ 'ti āha. Amaccā pana „chattasāmikā
 araṇṇe vasantīti“ na adaṃsu¹³. Bharatakumāro „mama bhātaraṃ
 Rāmapaṇḍitaṃ araṇṇā¹⁴ ānetvā chattaṃ ussāpessāmīti“ pañca
 rājakakudhabhaṇḍāni gahetvā caturaṅginiyā senāya tassa vasanaṭ-
 ṭhānaṃ patvā avidūre khandhāvāraṃ niyāsetvā¹⁵ katipayehi¹⁶
 amaccehi saddhiṃ Lakkhaṇapaṇḍitassa ca Sītāya ca araṇṇāṃ
 gatakāle assamapadaṃ pavisitvā assamapadadvāre sutṭhutha-
 pitakañcanārūpakaṃ¹⁷ viya Rāmapaṇḍitaṃ nirāsakaṃ¹⁸ sukha-
 nisinnaṃ upasāṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ ṭhito raṇṇo pavattim
 ārocetvā saddhiṃ amaccehi pādesu patitvā rodi. Rāmapaṇḍito¹⁹
 n' eva soci na rodi²⁰, indriyavikāramattam pi 'ssa nāhosi.
 Bharataassa pana roditvā nisinnakāle sāyaṇhasamaye itare dve
 phalāphalaṃ ādāya āgamiṃsu. Rāmapaṇḍito cintesi: „ime
 dāharā, mayhaṃ viya parigaṇhanapaṇṇā²¹ etesaṃ n' atthi,

¹ So all three MSS. & Cks -yyathā. ² all three MSS. -ti. ³ Bā adde nagarā. ⁴ Bā ca.

⁵ Cks -ro. ⁶ Cks -le. ⁷ Bā nād-. ⁸ Bā -ñato. ⁹ Cks nivāretvā. ¹⁰ Bā -pā-

¹¹ Bā omits sātṭhu. ¹² Ck nirāsakaṃ, Bā nirāsakaṃ. ¹³ Bā Paridevi.

sahasā 'pitā vo¹ mato' ti vutte sokaṃ dhāretuṃ² asakkontānaṃ
 hadayam pi tesam phaleyya³, upāyena te udakaṃ otāretvā etaṃ⁴
 pavattiṃ sāveśsamīti⁵. Atha nesaṃ purato ekaṃ udakaṭṭhānaṃ
 dassetvā „tumhe aticirena āgatā, idaṃ vo daṇḍakammaṃ hotu:
 5 imaṃ udakaṃ otarivā tiṭṭhathā“ 'ti upadḍhagātham tva āha:
 1.^a Etha Lakkhaṇa Sītā ca ubho otarathōdakan ti.

Tass' attho: etha Lakkhaṇa Sītā ca. āgacchantu⁶, ubho pi otaratha imaṃ
 udakan ti.

Te ekavacanena otarivā aṭṭhaṃsu. Atha nesaṃ taṃ
 10 pavattiṃ ārocento sesaṃ upadḍhagātham āha:

1.^b Evāyaṃ Bharato āha: rājā Dasaratho mato⁷ ti. 81.

Te pitu matasāsanaṃ sutvā va viṣaṇṇā⁸ ahesuṃ. Puna pi
 nesaṃ kathesi, puna viṣaṇṇā⁹ ahesuṃ ti evaṃ yāvatatiyaṃ
 visaṇṇitaṃ patte te amaccā ukkhipivā udakā niharivā thale
 15 nisīdāpetvā¹⁰ laddhassāsesu tesu¹¹ sabbe aññamaññaṃ roditvā
 paridevitvā nisīdiṃsu. Tadā Bharatakumāro cintesi: „mayhaṃ
 bhātā Lakkhaṇakumāro bhaginī ca Sītā devī pitu“ matasāsanaṃ
 sutvā va sokaṃ sandhāretuṃ na sakkonti, Rāmapaṇḍito pana
 na socati na paridevati, kin nu kho tassa¹² asocanakāraṇaṃ,
 20 pucchissāmi na¹³ ti so taṃ pucchanto dutiyaṃ gātham āha:

2. Kena Rāma ppabhāvena¹⁴ socitabbaṃ na socasi,

pitaraṃ kālakataṃ sutvā na taṃ pasahate¹⁵ dukkhaṃ¹⁶ ti. 82.

Tattha pabhāvenā 'ti ānubhāvena, na taṃ pasahate¹⁷ ti evarūpaṃ
 dukkhaṃ kena kāraṇena taṃ na piḷeti, kin te asocanakāraṇaṃ, kathehi tva
 25 na¹⁸ ti

Ath' assa Rāmapaṇḍito attano asocanakāraṇaṃ kathento¹⁹

3. Yaṃ na sakkā pāletuṃ²⁰ posena lapataṃ²¹ bhavaṃ

sa²² kissa viññū medhāvī attānaṃ upatāpaye. 83.

¹ Ck^o te. ² B^d sandhā-. ³ Ck^o phā-. ⁴ so Ck^o; B^d -ta. ⁵ B^d -ñi. ⁶ B^d omits
 thale ni-. ⁷ Ck^o omits tesu. ⁸ B^d pitussa. ⁹ Ck^o cassa. ¹⁰ B^d sabhāvena.
¹¹ B^d pi sūhate. ¹² all three MSS. dukkhaṃ. ¹³ B^d no. ¹⁴ B^d adds āha. ¹⁵
 B^d nipā-, B^f nivā-. ¹⁶ B^f labataṃ, Ck^o lapitāṃ. ¹⁷ B^d taṃ.

4. Daharā ca hi vuddhā¹ ca ye bālā ye ca paṇḍitā
aḍḍhā c' eva daliddā ca sabbe maccuparāyanā. 84.
5. Phalānam iva pakkānaṃ niccaṃ papatanā² bhayaṃ
evaṃ jātānaṃ maccānaṃ niccaṃ maraṇato bhayaṃ. 85.
6. Sāyaṃ eke na dissanti pāto diṭṭhā bahujjanā³, 5
pāto eke na dissanti sāyaṃ diṭṭhā bahujjanā. 86.
7. Paridevayaṃāno ce kañcid⁴ atthaṃ udabbahe
saṃmūlho hiṃsaṃ attānaṃ kayira⁵ c' enaṃ⁶ vicakkhaṇo. 87.
8. Kiso vivaṇṇo bhavati hiṃsaṃ attānaṃ attano,
na tena peṭā pāleti, niratthā paridevanā. 88. 10
9. Yathā saṇaṃ ādittam vāriṇā parinibbaye
evaṃ pi dhīro sūtavā medhavī paṇḍito naro
khippam uppatitaṃ sokaṃ vāto tūlaṃ va dhamṣaye. 89.
10. Eko va macco acceti, eko va jāyate kule,
saññogaparamā tv-eva⁷ sambhogā sabbapāṇinaṃ. 90. 15
11. Tasmā hi dhirassa bahussutassa
sampaṣato lokam imaṃ paraṃ ca
aññāya dhammaṃ hadayaṃ manaṃ ca
sokā mahantāpi na tāpayanti. 91.
12. So 'haṃ⁸ dassaṃ ca bhokkhaṃ ca⁹ bharissāmi¹⁰ ca nātake, 20
sesaṃ sampālayissāmi, kiccā evaṃ¹¹ vijānato ti 92.
imāhi gāthāhi aniccataṃ pakāsesi.

Tattha pāletun ti rakkhituṃ, lapatan¹² ti lapantānaṃ, idaṃ vuttam
hodi: tāta Bharata yaṃ sattānaṃ jīvitam¹³ bahum pi vipaleppantānaṃ¹⁴
purisaṇaṃ ekenāpi¹⁵ mā upacchijjīti na sakkā rakkhituṃ so dāni mādiso attha 25
lokadhamme tatvato¹⁶ jānanto viññū medhavī paṇḍito maraṇapariyosānaṃ jīvesu¹⁷
satteṣu¹⁸ kissa attānaṃ upatāpaye, kiṃkāraṇaṃ anupakāreṇa¹⁹ sokadukkhena
attānaṃ santāpaya²⁰ 'ti, daharā cā 'ti gāthā 'maccu nāṃ' esa tāta Bharata n'

¹ Ck uddhā, Bbuddhā. ² Bf patānato, Cks papatato ³ Bā bahujjanā. ⁴ Bāf kl-.
⁵ C^o Bf -rā. ⁶ C^o ve- corr. to ce-, Bā vedam. ⁷ Cks -paramattheva. ⁸ Ck ahaṃ. ⁹ Bā
sattaṇa, Bf yassaṇa bhogaṇa. ¹⁰ Ck bhariyā, C^o bhariṇa, Bāf bhariyāpi. ¹¹ Bā
etaṃ, Bf esaṃ. ¹² Cks lapitan. ¹³ Bā adds taṃ. ¹⁴ Bā vilap-. ¹⁵ Bā -napi.
¹⁶ Ck -āto, Bā tattato. ¹⁷ Cks -neji-. ¹⁸ Ck adds matesu. ¹⁹ Bā anupakāreṇa.

- eva suvaṇṇarūpakasaddisānaṁ daharānaṁ khattiyakumārakādīnaṁ na vuddhippat-
tānaṁ mahāyodhānaṁ na bālānaṁ puthujjanasattānaṁ na buddhādīnaṁ paṭ-
ḍḍitānaṁ na cakkavattīdānaṁ issarānaṁ na nirasanaṁ asānaṁ¹ daliddānaṁ²
5 lajjati³, sabbe p' ime sattā maccuparāyaṇā maraṇamukhe sambhaggā⁴ bhavanti
yeva⁵ 'ti dassanattānaṁ vuttā⁶, papatānā⁷ ti papatanato⁸, idaṁ vuttaṁ hoti:
yathā⁹ tāta Bharata pakkānaṁ phalānaṁ pakkakālato paṭṭhāya idāni vaṇṭa
chijjivā paṭissanti idāni paṭissanti¹⁰ patanato bhayaṁ¹¹ niccaṁ dhuvaṁ¹² ekamsikam
eva bhavati¹³ evaṁ āsarūkanīyabhāvato¹⁴ evaṁjātānaṁ¹⁵ maccaṇam pi ekamsikam yeva
maranato bhayaṁ¹⁶, na h' atthi¹⁷ so khaṇo vā layo vā¹⁸ yattha tesāṁ maraṇaṁ
10 na¹⁹ āsarūkitabbaṁ bhaveyya²⁰ 'ti, sāyaṁ ti vikāle, imiṇā rattibhāge²¹ dīghānaṁ
divasabhāge²² divasabhāge ca dīṭṭhānaṁ rattibhāge adassanaṁ dīpeti, kañci-
dattānaṁ²³ ti pitā me putto me ti ādīhi paridevaya māno ce²⁴ poṣo sammūḷho
attānaṁ hiṁsanto kilamanto appamattakam pi atthaṁ āhareyya, kayira cetāṁ²⁵
viccakkhaṇo ti²⁶ atha paṇḍito puriso²⁷ paridevaṁ kareyya, yaṁā pana²⁸
15 paridevanto mataṁ vā ānetuṁ aṇṇam vā tasā vaḍḍhiṁ kātuṁ na sakkoti tesma
nirattakattā paridevitassa paṇḍitā na paridevanti²⁹, attānaṁ attano ti attano
attabhāvaṁ sokaparidevadukkhena hiṁsanto, na tenā³⁰ 'ti tena paridevena para-
lokaṁ gatā³¹ sattā na pārenti na yāpenti, nirattā³² ti tasā tesāṁ matasattānaṁ
ayaṁ paridevana nirattakā, saraṇaṁ ti nivasagehaṁ, idaṁ vuttaṁ hoti: yathā
20 paṇḍito puriso attano vasaṇagāre āditte³³ muhuttaṁ pi voṣānaṁ anāpajjivā³⁴
ghaṭasatena ghaṭasahassena vāriṇā na³⁵ nibbāpayat³⁶ eva evaṁ dhiro uppatītaṁ
sokaṁ khīpā³⁷ na³⁸ nibbāpaye, tūlaṁ viya ca vāto yathā³⁹ thātū⁴⁰ na sakkoti evaṁ
dhammāsaye viddhammāsayeyya⁴¹ 'ti attho, eko va macco ti ettha tāta Bharata, ime
sattā kammasakā nāma, tathā hi ito paralokaṁ gacchanto satto eko va acceti⁴²
25 atikkamati, khattiyādīkule jāyamāno pi eko va gantvā jāyati, tattha tattha pana
nātimittasamīyogavasena ayaṁ me pitā ayaṁ⁴³ mātā ayaṁ⁴⁴ mitto ti samīyoga-
paramā tv-eva, sambhogā sabbapāpīnaṁ, paramatthena pana tīsu⁴⁵
bhavesu kammasakā ve te sattā ti attho⁴⁶, tasā ti yaṁā tesā⁴⁷ sattānaṁ
nātimittasamīyogaṁ⁴⁸ nātimittaparibhogaṁ⁴⁹ thapetvā ito paraṁ aṇṇaṁ⁵⁰ n' atthi
30 tasā sampassato⁵¹ imaṁ ca paraṁ ca lokaṁ nānābhāvaṁ anābhāvaṁ eva sammā
passato⁵², aṇṇāya dhammaṁ ti atthavidhalokadhammaṁ jānītvā, haḍayaṁ

¹ Ck nirasava-sa, Bā nidhanānaṁ. ² Bā daliddādīnaṁ. ³ Ck lajjā ti. ⁴ Ck
saṁ-, Bā bhaggapalibhaggā. ⁵ Ck vuttaṁ. ⁶ Ck patanato. ⁷ Bā adds hl. ⁸
Bā tesāṁ. ⁹ Ck bhavanti, Bā bhayanti. ¹⁰ Bā āsarūkanīyato. ¹¹ Bā evajā. ¹²
Ck bhaye. ¹³ Bā natthi. ¹⁴ Ck add yā. ¹⁵ Bā omits na. ¹⁶ Ck omits di-.
¹⁷ Bā kiñcid-. ¹⁸ Bā -devamāno va. ¹⁹ Ck kayirā me taṁ, Bā kayira ve dāni
²⁰ Ck omits ti. ²¹ Bā adds evaṁ. ²² Ck na. ²³ Bā -tīti. ²⁴ Ck -tto. ²⁵ Ck
pajjivā, Ck pacchivā corr. to āditte mahantaṁ pi voṣānaṁ anāpajjivā.
²⁶ Bā omits naṁ. ²⁷ Bā khippameva. ²⁸ Bā saṇṭhituṁ. ²⁹ Ck Bā -seyyā.
³⁰ Ck accayeti. ³¹ Bā adds me. ³² Bā adds pi. ³³ Ck omits attā.
³⁴ Bā tasā etessaṁ. ³⁵ Ck -samīyogaṁ. ³⁶ Bā -gamattāṁ. ³⁷ Bā adds ti.
³⁸ Ck -anto.

* manañ cā 'ti¹ idam ubhayam pi cittaas' eva nāmañ, idam vuttam hoti:
 Lābho alābho ayaso yaso ca (vol. III, 98, cfr. Alwis, Sīdath S. CVI.)
 nindā passasā ca sukhañ ca dukkhañ,
 ete aniccā manujesu dhammā,
 mā soca, kīṃ socasi Poṭṭhapādā 'ti

imesaṃ aṭṭhannañ lokadhammānañ yena tena² cittena nāyanti³ (—?) tassa ca⁴
 aniccatañ ātvā tṭhassa dhīrassa pitiputtamaraṇādivatthukāpi⁵ mahantā⁶ sokā
 hadayam na tāpayantīti⁷, etañ vā aṭṭhaviḍḍhañ lokadhammañ nātvā tṭhassa
 badayavattuñ ca manañ ca mahantāpi sokā na tāpayantīti evam ettha⁸ attho
 datṭhabbo, sohañ dassaṇṇa bhokkhaṇcā⁹ 'ti gāthāya: tāta Bharata
 andhabālasattānañ viya mama rodanañ paridevanañ nāma nānucchavikaṃ¹⁰,
 ahañ pana pitu accayena tassa thāne tṭhāvā kapapādīnañ¹¹ dānañ tṭhanantarā-
 rahānañ tṭhanantarañ yasārahānañ yasañ dassāmi, pitarā me paribhuttanayena
 issariyañ bhuñjissāmi, nātake¹² possessāmi, avasesaṃ ca attano¹³ parijanādikāni
 janāni pālayissāmi¹⁴, dhammikasamaṇabrāhmaṇānañ dhammikaṃ karakkhāvaṇa-
 zuttim karissāmi, evaṃ hi vijānato paṇḍitapurisassa anurūpakiccan¹⁵
 ti attho.

Parisā imaṃ¹⁶ Rāmapaṇḍitassa aniccatāpakāsaṇiṃ dhamma-
 desanañ sutvā nissokā āhosi¹⁷. Tato Bharatakumāro Rāma-
 paṇḍitaṃ vanditvā „Bārāṇsirajjam paṭicchathā“ 'ti āha.
 „Tāta Lakkhaṇaṃ ca Sītadeviñ ca gahetvā gantvā rajjam
 anuśāsathā“ 'ti. „Tumhe pana devā“ 'ti. „Tāta, mama pitā
 'dvādasavassaccayenāgantvā¹⁸ rajjam kareyyāsīti¹⁹“ mañ avoca,
 ahañ idāñ eva gacchanto tassa vacanakaro nāma na homi²⁰,
 aññāni paṇā²¹ tīni vassāni atikkamitvā āgamiṣṣāmi²². „Etta-
 kaṃ kalam ko rajjam kāressatīti“. „Tumhe karoṭhā“ 'ti.
 „Na mayam kāressāmā“ 'ti. „Tena hi yāva mama āgamanā²³
 imā pādukā kāressantīti“ attano tiṇapādukā omuñcitvā adāsi.
 Te tayo pi janā pādukā gahetvā paṇḍitaṃ²⁴ vanditvā mahājana-
 parivutā Bārāṇasiṃ āgamaṃsu. Tīni saṃvaccharāni pādukā
 rajjam kāresuṃ. Amaccā tiṇapādukā rājapallāṃke tṭhpetvā
 attam vinicchinanti, sace dubbinicchito hoti pādukā añña-

¹ Ck⁹ cāpi, B² mananti. ² B² kenaci. ³ B² paññāyanti. ⁴ B² omits ca. ⁵ B²
 -kā. ⁶ C² B² -tāpi. ⁷ B² bhāsayantīti. ⁸ B² pettha. ⁹ B² dayaṇṇa gottāṇcā.
¹⁰ B² na anu-. ¹¹ B² adds dānarahānañ. ¹² B² adds ca. ¹³ B² anto. ¹⁴ B²
 pālessāmi. ¹⁵ B² -paṃki-. ¹⁶ Ck² imā. ¹⁷ B² ahesuṃ. ¹⁸ B² -na āg-.
¹⁹ B² kā-. ²⁰ B² nāhosi. ²¹ B² pi. ²² B² mamāgamanā. ²³ B² rāmapa-.

maññaṃ paṭihaññanti¹, tāya saññāya puna vinicchinanti,
 sammāvinicchitakāle pādukaṃ nissaddā sannisīdanti. Paṇḍito²
 tiṇṇaṃ saṃvaccharānaṃ accayena araṇṇā nikkhamitvā Bāraṇa-
 sinagaraṃ patvā uyyānaṃ pāvisi. Tassāgatabhāvaṃ³ ñatvā
 5 kumārā amaccaparivutā uyyānaṃ gantvā Sītaṃ aggamaheṣiṇi
 katvā ubhinnam pi abhisekaṃ karimsu⁴. Evaṃ abhisekappatto
 M. alaṃkatarathe ṭhatvā mahantena parivārena nagaraṃ pavi-
 sitvā padakkhiṇaṃ katvā Sucandakapāsādavarassa mahātalaṃ
 abhiruya⁵ tato paṭṭhāya⁶ soḷasa vassasahassāni⁷ dhammena
 10 rajjaṃ karetvā⁸ saggapadaṃ⁹ pūresi.

13. Dasa vassasahassāni satṭhi vassasatṭhāni ca¹

kambugīvo mahābāhu Rāmo rajjaṃ akārayīti 93.

ayaṃ abhisambuddhagāthā tam atthaṃ vīpeti².

Tattha kambugīvo ti suvaṇṇaliṅgasadisagīvo¹⁰, suvaṇṇaṃ hi kambu¹¹
 15 ti vuccati.

S. i. d. ā. j. s. (Saccapariyosāne kuṭumbiko sotāpattiphale
 paṭiṭṭhahi¹²): „Tadā Dasarathamahārājā Suddhodanamahārājā aho-
 mātā Mahāmāyā, Sītā¹³ Rāhulamātā, Bharato Ānando, Lakkhaṇo
 Sāriputto, parisa Buddhaparisā, Rāmapaṇḍito aham evā¹⁴ 'ti. Da-
 20 sarathajātakam¹⁵.

8. Saṃvarajātakā.

Jānanto no mahārājā 'ti. Idam S. J. v. ekaṃ ossaṭṭha-
 viriyaṃ bhikkhuṃ ā. k. So kira Sāvattivāsikulaputto Satthu
 dhammadesanaṃ sutvā pabbajitvā¹⁵ ācariyupajjhāyavattaṃ pūrento
 25 ubhayāni pātimokkhāni paṇḍāni katvā paripunṇapañcavasso „kam-
 maṭṭhānaṃ gahetvā araṇṇe vasissāmiti¹⁶“ ācariyupajjhāye āpucchitvā.
 Kosalaratṭhe ekaṃ paccantagāmaṃ gantvā tattha iriyāpathe pasannehi¹⁶

¹ C^o -ati. ² B^d rāmapa-. ³ B^d tassa āgamanabbā-. ⁴ B^d akāmaṃsu. ⁵ B^d
 -rubhi. ⁶ B^d sodasa-. ⁷ B^d adda ayuhapariyosāne. ⁸ B^d saggapūraṃ. ⁹ B^d
 pakāseti. ¹⁰ B^d suvaṇṇā-, C^k -liṅhasagīvo, C^o -liṅgasadisagīvo. ¹¹ B^d kambu.
¹² B^d -paṭiṭṭhāsi. ¹³ B^d devīśita. ¹⁴ B^d bharatarāmājā-. ¹⁵ B^d adda laddhupa-
 sampado. ¹⁶ B^d pasanna.

manussehi pañnasālam katvā upaṭṭhiyamāno vassam upagantvā yuñ-
 janto ghaṭanto¹ vāyamanto accāraddhena viriyena temāsam kammaṭ-
 ṭhānam bhāvetvā² obhāsamattam pi uppādetum asakkonto cintesi:
 „addhā-m-aham³“ Satthārā desitesu catūsu puggalesu padaparamo, kim
 me araṇṇavasenā⁴ 'ti Jetavanam gantvā „Tathāgatassa rūpasiriṃ pas- 5
 santo madhuraṃ dhammaadesanam suṇanto vītināmessāmiti“ so viriyam ossa-
 jivā⁵ tato nikkhamanto anupubbena Jetavanam gantvā ācariyupajjhāyehi
 c' eva sandiṭṭhasambhattehi ca āgamānakāraṇam puṭṭho tam attham
 kathetvā⁶ tehi⁷ „kasmā evam akāsīti“ garahitvā Satthu santikam netvā
 „kim bhikkhave aniccamānam bhikkhuṃ ānāyithā“ 'ti vutte „ayam 10
 bhante viriyam ossajivā⁸ āgato“ ti ārocite S. „saccam kirā“ 'ti
 pucchitvā „saccam bhante“⁹ ti vutte „kasmā bhikkhu viriyam ossaji⁶,
 imasmiṃ hi sā¹⁰ ne nibbiriyaassa kusītapuggalassa aggaphalaṃ ara-
 hattam nāma n' atthi, āradhaviyā c' imam dhammam ārādhenti,
 tvaṃ kho pana pubbe viriyavā ovādakkhamo ten' eva kāraṇena 15
 Bārāṇasiraṇṇo puttassatassa sabbakāṇiṭṭho pi⁸ hutvā⁹ paṇḍitānam ovāde
 thatvā setacchattam patto sīti“ vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Samvarakumāro nāma puttassatassa ka-
 niṭṭho ahosi. Rājā „ekekam puttam sikkhitabbayuttakam¹⁰
 sikkhāpethā“ 'ti ekekassa amaccassa adāsi. Samvarakumārassa 20
 ācariyo amacco Bodhisatto ahosi paṇḍito vyatto rājaputtassa
 pitiṭṭhāne¹¹ ṭhito. Amaccā sikkhitasikkhite rājaputte raṇṇo
 dassesuṃ. Rājā tesam janapadam datvā uyyojesi. Samvara-
 kumāro sabbasippe nipphattiṃ patvā Bodhisattam pucchi:
 tāta¹² sace imam pitā janapadam peseti kim karomīti¹³. „Tāta, 25
 tvaṃ janapade diyyamāne tam agahetvā 'deva aham sabba-
 kaṇiṭṭho, mayi pi gate tumhākam pādamūlam tuccham hes-
 sati¹³, aham pādamūle yeva vasissāmiti' vadeyyāsīti“. Ath'
 ekadivasaṃ Samvarakumāram vanditvā ekamantaṃ ṭhitam¹⁴
 rājā pucchi: „kim tāta sippam te niṭṭhitan“ ti. „Āma devā“ 30
 'ti. „Tuyham janapadam vārehīti¹⁵. „Deva tumhākam pāda-

¹ Bā -tento. ² Bā addhā aham. ³ C^o -ajji- corr. to -aji-, Bā -ajji-. ⁴ so all
 three MSS. instead of kathesi? ⁵ C^o -ajji- corr. to -aji-, Bā -ajje-. ⁶ Bā saccan,
 omitting bhante. ⁷ Bā -ajji. ⁸ Bā omits pi. ⁹ Bā adds pi. ¹⁰ Bā adds sikkham.
¹¹ Bā pati-. ¹² C^o kim tāta ¹³ Bā bhavissati. ¹⁴ Bā nisinnam. ¹⁵ Bā demiti.

mūlaṃ tucchaṃ bhavissati, pādamūle yeva vasissāmīti¹. Rājā
tussitvā „sādhū“ 'ti sampaticchi. Tato² paṭṭhāya rañño pāda-
mūle yeva hutvā³ Bodhisattaṃ pucchi: „tāta aññaṃ kiṃ karo-
mīti“. „Rājānaṃ ekaṃ purāṇauyyānaṃ⁴ yācāhīti“. So
5 „sādhū“ 'ti uyyānaṃ yācitvā tattha jātakehi pupphaphalehi
nagare issarajanaṃ saṃgaṇhitvā⁵ puna „kiṃ karomīti“ pucchi.
„Tāta rājānaṃ āpucchitvā antonagare⁶ bhattavetanāṃ tvaṃ
eva dehīti“. So tathā katvā antonagare kassaci kiñci⁷ ahā-
petvā⁸ bhattavetanāṃ datvā⁹ puna¹⁰ Bodhisattaṃ pucchitvā rā-
10 jānaṃ viññāpetvā antonivesane dāsaporisānaṃ pi assānaṃ¹¹ pi
balakāyassāpi vaṭṭaṃ¹² aparihāpetvā adāsi, tiṭṭhanapadehi¹³
āgatānaṃ dūtānaṃ¹⁴ nivesanattṭhānādīni¹⁵ vāṇijānaṃ sumkāni¹⁶
sabbakaraṇiyyāni attanā va akāsi. *Evaṃ so M-assa ovāde
ṭhatvā sabbaṃ antojanaṃ ca bahijanaṃ ca nagare ca ratṭha-
15 vāsino ca āgantuke ca ayapatten¹⁷ eva¹⁸ tena tena saṃgaha-
vatthunā ābandhitvā saṃgaṇhi¹⁹, sabbesaṃ piyo ahosi maṇāpo.
Aparabhāge rājānaṃ maraṇamañcake²⁰ nipannaṃ amaccā
pucchiṃsu: „deva tumhākaṃ accayena setacchattaṃ kassa
dassāmā²¹“ 'ti. „Tāta mama puttā sabbe pi setacchattassa
20 sāmīno va²², yo pana tumhākaṃ manāṃ gaṇhāti tassa²³ eva da-
deyyāthā²⁴“ 'ti. Te tasmim kālakate²⁵ tassa sarīraparihāraṃ
katvā sattame divase sannipatitvā „raññā 'yo tumhākaṃ manāṃ
gaṇhāti tassa chattaṃ ussāpeyyāthā²⁶“ 'ti vuttaṃ, āmhākaṃ ca
ayaṃ Saṃvarakumāro manāṃ gaṇhātīti²⁷ nātakehi parivāri-
25 taṃ²⁸ tassa kañcanamālaśetacchattaṃ²⁹ ussāpayiṃsu. Saṃvara-
mahārājā B-assa ovāde ṭhatvā dhammena rajjaṃ kāresi. Itare
ekūnasatakumārā „pitā kira no kālakato, Saṃvarassa³⁰ kira

¹ Bā homīti. ² Bā so tato. ³ Bā adds puna. ⁴ Bā -puyyā-. ⁵ Bā -hi. ⁶ Bā attano na-. ⁷ Ck kañci āhā-. ⁸ Bā punappunānaṃ-. ⁹ Bā hatthīnaṃ. ¹⁰ Ck vaṭṭaṃ, Bā vattaṃ. ¹¹ Ck -dona. ¹² Bā dūtādināṃ. ¹³ Bā sumhanta. ¹⁴ Ck ayapaṭṭaneva, Bā āyavattaneva. ¹⁵ Bā gaṇhi. ¹⁶ Bā -mañce. ¹⁷ Bā damma. ¹⁸ Bā ca. ¹⁹ Bā deyyāthā, Ck dadeyyāthā. ²⁰ Bā tālakate. ²¹ Ck -yyāthā. ²² Ck gaṇhātīti. ²³ Bā omits nā- pari-. ²⁴ Bā kuñcanamālaṃ-. ²⁵ Bā -rakū-
mārassa.

chattam ussāpesum, so sabbakaniṭṭho, tassa chattam na pā-
 punāti, sabbajettṭhakassa chattam ussāpessāmā“ 'ti sabbe va¹
 ekato āgantvā „chattam vā no detu yuddham vā“ ti Samvara-
 mahārājassa paṇṇam pesetvā nagaram uparundhimsu. Rājā
 B-assa tam pavattim ārocetvā „idāni kiṃ karomā“ ti pucchi. 5
 „Mahārāja, tava bhātīhi² saddhim yujjhanakiccam³ n' atthi,
 tvaṃ pitu santakadhanam⁴ satakotṭhāse kāretvā ekūnasataṃ
 bhātīkām⁵ pesetvā 'imaṃ tumhākaṃ pitu santakaṃ koṭṭhāsaṃ
 gaṇhatha, nāhaṃ tumhehi saddhim yujjhissāmīti“ sāsanaṃ pa-
 hinathā“ 'ti. So tathā akāsi. Ath' assa sabbajettṭhabhātiko 10
 Upasathakumāro nāma sese āmantetvā „tāta, rājānaṃ nāma
 abhībhavitum samattho nāma n' atthi, ayaṃ ca no kaniṭṭha-
 bhātiko paṭisattu pi hutvā⁶ na tiṭṭhati, amhākaṃ pitu santakaṃ
 pesetvā 'nāhaṃ tumhehi saddhim yujjhāmīti' pesesi, na kho
 pana mayam sabbe⁷ ekakkhaṇe chattam ussāpessāma, ekass' 15
 eva chattam ussāpessāma, ayaṃ eva rājā hotu, etha taṃ pas-
 sitvā rājakūṭumbaṃ⁸ paṭicchāpetvā amhākaṃ janapadam eva
 gaṇchāmā“ 'ti āha⁹. Atha te sabbe pi kumārā nagaram¹⁰
 vivarāpetvā paṭisattuno ahutvā nagaram pavisiṃsu. Rājāpi
 tesam amaccehi sakkāraṃ gāhāpetvā paṭimaggam pesesi. Ku- 20
 mārā mahantena¹¹ parivārena pattikā va āgantvā¹² rājanivesanaṃ
 abhirūhitvā Samvaramahārājassa nipaccākāraṃ dassetvā nīcā-
 sane nisīdiṃsu. Samvaramahārājā setacchattassa heṭṭhā sī-
 hāsane nisīdi, mahanto yaso mahantaṃ sirisobhaggaṃ ahosi,
 olokitolokitattṭhānaṃ kampati¹³. Upasathakumāro Samvara- 25
 mahārājassa siribhavaṃ oloketvā „amhākaṃ pitā attano acca-
 yena Samvarakumārassa rājabhāvaṃ ūtatvā maññe amhākaṃ
 janapade datvā imassa na adāsīti“ cintetvā tena saddhim
 sallapanto tisso gāthā abhāsi:

¹ Bā pi. ² Bā bhātikehi. ³ Oks yuddhena-. ⁴ Bā santakam-. ⁵ Bā bhātīkāmam.

⁶ Bā yujjhāmīti. ⁷ Bā adde pi. ⁸ Oks -bā. ⁹ Oks āhaṃsu. ¹⁰ Bā -radvāram.

¹¹ Bā nātima-. ¹² Bā kampi.

1. Jānanto no mahārāja tava silaṃ janādhipo
ime kumāre pūjento na taṃ kenaci maññattha. 94.
2. Tiṭṭhante no mahārāje ādu¹ deve divaṃ gate
ñāti taṃ samanumaññimsu sampassaṃ attham attano. 95.
3. Kena Saṃvara vattena sañjāte adhititṭhasi²,
kena taṃ nātivattanti nātisaṃghā samāgatā ti. 96.

Tattha jānanto no ti jānanto nu, janādhipo ti³ amhākaṃ pītā narindo.
ime ti ime ekūnasate kumāre, Pālipothakesu⁴ pana aññe kumāre ti likhitaṃ⁵,
pūjento ti tena tena janapadena mānento, na taṃ kenacīti khuddakena⁶
pi kenaci janapadena taṃ pūjetabbaṃ na maññittha, ayaṃ mama accayena rājā
10 bhavissatīti⁷ natvā va⁸ maññe attano pādamūle vāsesīti⁹, tiṭṭhante no ti
tiṭṭhante nu, dharamāne yeva nū 'ti pucchati¹⁰, ādu¹¹ deve ā udāhu amhākaṃ.
pitari deve divaṃ gate attano atthaṃ vaḍḍhiṃ passantā¹² saddhiṃ rājakārakehi
negama janapadehi nātayo taṃ¹³ rājā hotu 'ti samanumaññimsu¹⁴ 'ti¹⁵, vat-
15 tenā 'ti sīlācarena, sañjāte adhititṭhasīti¹⁶ samānajatike ekūnasatabhātaro¹⁷
abhibhavitvā tiṭṭhasi, nātivattanti¹⁸ nābhibhavanti.

Taṃ sutvā Saṃvaramahārājā attano guṇaṃ kathento cha
gāthā abhāsi:

4. Na rāja putta usuyyāmi samañānaṃ mahesinaṃ,
20 sakkaccaṃ te namassāmi, pāde vandāmi tādinaṃ. 97.
5. Te maṃ dhammaguṇe yuttaṃ sussūsam anusuyyakaṃ
samañā aṇusāsanti¹⁷ isi¹⁸ dhammaguṇe ratā. 98.
6. Tes' āhaṃ vacanaṃ sutvā samañānaṃ mahesinaṃ
na kiñci¹⁹ atimaññāmi, dhamme me nirato maṇo. 99.
7. Hatthārūhā²⁰ anikaṭṭhā rathikā pattikārikā²¹
tesu²² na-ppaṭibandhāmi nibaddhaṃ²³ bhattavetaṇaṃ. 100.
8. Mahāmattā ca me atthi mantino paricārakā²⁴,
Bārāṇasīṃ voḥaranti bahumaṃsasurodakaṃ²⁵. 101.

¹ C^o āhu, B^d ādu. ² B^d atititṭhasi. ³ B^d pālipotha-. ⁴ B^d likhhi-. ⁵ B^d -na.
⁶ B^d omits va. ⁷ C^{ks} -tīti, B^d ṭhapesīti. ⁸ B^d puechi. ⁹ C^o āhu, B^d anu. ¹⁰
B^d -to. ¹¹ C^{ks} omit taṃ. ¹² B^d samanumaññimsu. ¹³ B^d omits ti. ¹⁴ B^d ati-
tiṭṭh-. ¹⁵ B^d -re. ¹⁶ C^{ks} nādhi-, C^o nādhivattanti. ¹⁷ C^{ks} saman-. ¹⁸ C^{ks}
isiṃ, B^d isi. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ C^{ks} -rūhā, B^d -rohā. ²¹ B^d -rakā. ²²
B^d tesu. ²³ B^d nivithaṃ, Bⁱ nimittāṃ. ²⁴ C^o B^d -ikā. ²⁵ C^{ks} Bⁱ bahum,
C^{ks} mahesin.

9. Atho pi vāṇijā phītā nānāratthāto āgatā,
tesu me vīhitā rakkhā, evaṃ jānāh' Uposathā 'ti. 102.

Tattha na rāja-puttā 'ti ahaṃ rāja-putta kañci sattamā² ayaṃ nāma sampatti imassa mā hotū 'ti na usuyyāmi³, tādānan ti tādilakkhanayuttānam samitapāpātāya samānānam mahantānam silakkhandhādīnaṃ guṇānam esitatāya⁵ mahesīnaṃ dhammikasamaṇabrāhmaṇānaṃ pañcapattiṭṭhitena pāde vandāmi, dānaṃ daḍanto dhammikaṃ ca nesaṃ rakkhāvaranaguttiṃ paccupatthapento sakkaecāraṃ te namassāmi, manena sampiyāyanto va puḷemīti atho, te maṃ ti te samānā⁴ ayaṃ dhammakotṭhāse yuttapayutto sussaṃsaṃ anusuyyako⁶ ti tatvato ṇatvā maṃ dhammaguṇe yuttamā sussaṃsaṃ anusuyyakamāṃ anusāsanti,¹⁰ idam kuru idam⁸ mā karīti ovaḍantīti atho, tesāhaṃ ti tesamā ahaṃ, hatthārūhā⁷ ti hatthī⁸ āruya yujjhanayodhā, anikāṭṭhā ti hatthānikādisu phitā, rathikā⁹ rathayodhā, pattikārikā⁹ ti pattino va¹⁰, nibaddhaṃ¹¹ ti ahaṃ tehi sajjitamā¹² bhāṭṭaṃ ca vetanaṃ ca taṃ¹³ na paṭibandhāmi, aparibhāpetvā daḍamīti atho, mahāmaṭṭā¹⁴ ti bhātika mayhaṃ mahāpaṇṇāṃ mantesu¹⁵ kusalā mahāmaccā¹⁵ c' eva¹⁶ avasesamantino ca paricārikā atthī, iminā idam dasseti: tumhe mantasampanne paṇḍite ācariye na labhittha, amhākaṃ paṇa ācariyā paṇḍitā upāyakuṣalā, te no setacchattena¹⁵ yojesuṃ, Bārāṇasīn ti bhātika mama chattaṃ ussāpitakālato paṭṭhāya amhākaṃ rājā dhammiko avaddhamāsaṃ¹⁷ devo vassati tena sassāni sampajjanīti¹⁶ Bārāṇasiyaṃ bahumā¹⁸ khaditabbayuttakaṃ maṃsaṃmacchaṃ¹⁷ pūtabbayuttakaṃ surodakaṃ ca¹⁸ jātan ti¹⁹, evaṃ ratthavāsīno bahumaṃsasurodakaṃ²⁰ katva Bārāṇasīm vo-
haranti, phītā²¹ ti hatthiratanasasaratanamuttaratanaḍīni āharitvā nirupaddavā
vohāraṃ karontā phītā samiddhā, evaṃ jānāhīti bhātika Uposatha ahaṃ
imehi ettakehi kāraṇehi sabbakaniṭṭho pi²² hutvā mama bhātike abhibhavitvā²³
setacchattamā²⁴ patto, evaṃ maṃ jānāhīti.

Ath' assa guṇam sutvā Uposathakumāro dve gāthā abhāsi:

10. Dhammena kira ṇātinam rajjam kārehi Samvara
medhāvī paṇḍito cāpi²³ atho pi nātinam hito. 103.

11. Taṃ taṃ nātiparibbūlham nānāratanamocitam²⁴
amittā na-ppasahanti²⁴ Indam va asurādhipo ti. 104.

¹ Cks jānāhi. ² Ck kanivissattam, C^o kavisattam, B^d kiñci mattam. ³ Cks suyyam.

⁴ B^d samānā maṃ. ⁵ B^d -kaṃ ⁶ Cks imam. ⁷ B^d -rohā. ⁸ all three MSS.

-i. ⁹ B^d -rakā. ¹⁰ Ck B^d ca. ¹¹ B^d nivitham. ¹² Ck addhitaṃ, C^o ajjitaṃ.

¹³ B^d ahaṃ taṃ. ¹⁴ Cks te ca. ¹⁵ B^d -ni. ¹⁶ Cks -jjatiti. ¹⁷ B^d macchamā-

saṃ. ¹⁸ B^d -dakaṃ va, C^o -dakaṃ va corr. to - ca? Ck ti. ¹⁹ C^o jānan ti.

²⁰ Cks bahum-, B^d -maṃsaṃsurodakaṃ. ²¹ Ck titā, C^o jātāna. ²² B^d va. ²³

Cks cepi, B^d -asī. ²⁴ Ck -asayhanti.

Tattha dhammena kirā 'ti tāta Samvaramahārāja dhammena kira tvam
ekūnasatānaṃ nātinaṃ attano jeṭṭhabhātikānaṃ anubhāvaṃ abhibhavasī¹, iḥ
paṭṭhāya ca² tvam eva rajjaṃ kārehi, tvam hi³ medhāvī⁴ c' eva paṇḍito ca
nātinaṃ ca⁴ hito ti attho, taṃ taṃ⁵ ti taṃ⁶ evaṃ vividhaguṇasampannāṃ
taṃ. Nātiparibbūjhan ti ambehi ekūnasatehi nātakehi parivāritaṃ, nānā-
5 ratanamocitan ti nānarātanehi ocitaṃ sañcittaṃ bahuratanāsañcayan, asurā-
dhipo ti yathā tātatiṃsehi parivutaṃ Indaṃ asurarājā na tapati evaṃ ambehi
akkaṃ karoutehi⁷ parivāritaṃ tiyojanasatike Kāsiraṭṭhe dvādasayojanikāya
Bārāṇasīyā rajjaṃ kārentaṃ amittā na tapassanti dīpeti.

Samvaramahārājā sabbesaṃ pi bhātikānaṃ mahantaṃ ya-
10 sam adāsi. Te tassa santike māsaddhamāsaṃ⁸ vasitvā „ma-
hārājā, janapadesu coresa uṭṭhahantesu mayāṃ jāniṣṣāma,
tvam rajjasukhaṃ anubhavā⁹ 'ti vatvā attano attano japa-
padaṃ gatā. Rājāpi B-assa ovāde, thatvā āyupariyosāne
devanagaraṃ pūrento agamāsi.

15 S. i. d. ā. „bhikkhu evaṃ tvam pubbe ovādakkhamo idāni
kasmā viriyaṃ na akāsīti¹⁰ vatvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapari-
yosāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi): „Tadā Samvaramahārājā
ayaṃ bhikkhu ahosi, Uposathakumāro Sāriputto, sesabbhātikā therā-
nuthērā, parisā Buddhaparisā, ovādadāyako amacco¹¹ aham evā¹² 'ti.
20 Samvараजātakaṃ.

9. Suppārakajātaka.

Ummujjanti nimujjantīti. Idam S. J. v. paññāpāra-
mim ā. k. Ekadivasam hi sāyaṇhasamaye Tathāgatassa dhammaṃ
desetum nikkhamanaṃ āgamayamānā bhikkhū dhammasabbhāyaṃ ni-
sīditvā „āvuso aho¹⁰ S. mahāpaṇṇo puthupaṇṇo hāsupaṇṇo javana-
25 paṇṇo tikkhapaṇṇo nibbedhikapaṇṇo tatra tatra upāyapaṇṇāya sam-
annāgato vipulāya paṭhavisamāya mahāsamuddo viya gambhīrāya
ākāso viya vitthiṇṇāya¹¹, sakala-Jambudīpasmiṃ hi uṭṭhitapaṇṇo Dasā-
balaṃ atikkamitvā gantum samattho nāma n' atthi, yathā mahā-
samudde uṭṭhitaūmi¹² velam nātikkamati¹³ velam patvā¹⁴ va bhijjati¹⁵.

¹ Bā -bhāvi. ² Bā omits ca. ³ Bā pi. ⁴ Bā va. ⁵ Bā taṃ taṃ, Cks omits taṃ.
⁶ Bā omits taṃ. ⁷ Cks -te. ⁸ Bā -dāha-. ⁹ Bā adds pana. ¹⁰ Bā adds am-
hākaṃ. ¹¹ Cks vitti-. ¹² Bā uṭṭhā-. ¹³ Bā -anti. ¹⁴ Bā patvā pātā.

evaṃ na koci paññāya Dasabalaṃ atikkamati Satthu pādamūlaṃ
 patvā¹ bhijjat² evā³ 'ti Dasabalassa mahāpaññāpāramiṃ vaṇṇesuṃ⁴.
 S. āgantvā „kāyā nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"
 ti pucchitvā „imāya nāmā⁵ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Tathā-
 gato paññavā pubbe pi aparipakke⁶ nāne⁷ paññavā va, andho hutvā⁸ 5
 mahāsamudde udakasaññāya 'imasmiṃ⁹ samudde idaṃ nāma idaṃ
 nāma ratanan' ti aññāsīti¹⁰ vatvā a. ā.

A. Bharuraṭṭhe⁷ Bharurājā⁷ nāma r. kāresi. Bharu-
 kacchaṃ⁷ nāma paṭṭanagāmo⁸ ahoṣi. Tadā Bo. Bharukacche⁷
 niyyāmajetṭhassa⁹ putto hutvā nibbatti pāsādiko suvaṇṇavaṇṇo. 10
 Suppārakakumāro¹⁰ ti 'ssa nāmaṃ karimsu. So mahan-
 tena parivāreṇa vaddhanto soḷasavassakāle yeva niyyāmaka-
 sippe nipphattiṃ patvā aparabhāge pitu accayena niyyāmaka-
 jetṭhako hutvā¹¹ niyyāmakakammaṃ akāsi, paṇḍito ñāpasampanno
 ahoṣi¹², tena ārūḷhanāvāya vyāpatti nāma n' atthi. Tassa 15
 aparabhāge loṇajalapahatāni¹³ dve pi cakkhūni nassimsu. So
 tato paṭṭhāya niyyāmakajetṭhako hutvāpi¹⁴ niyyāmakakammaṃ
 akatvā „rājānaṃ nissāya jīviṣṣāmīti¹⁵ rājānaṃ upasaṃkami.
 Atha naṃ rājā agghāpaniyakamme ṭhapesi. Tato paṭṭhāya
 rañño hatthiratanam¹⁵ assaratanam¹⁵ muttasāramaṇisārādini 20
 agghāpeti¹⁵. Ath' ekadivasam „rañño maṅgalahatthi bha-
 vissatīti¹⁶ bālāpāsāṇakūṭavaṇṇam ekaṃ vāraṇam ānesuṃ. Tam
 disvā rājā „paṇḍitassa dassethā¹⁷ 'ti āha. Atha naṃ tassa
 santikaṃ nayimsu. So hatthena tassa sarīraṃ parimadditvā
 „nāyaṃ maṅgalahatthi bhavitum anucchaviko, pacchāvāmana- 25
 kadhātuko esa¹⁷, etaṃ hi mātā vijāyamānā amsena¹⁸ paṭi-
 chitum nāsakkhi, tasmā bhūmiyaṃ patitvā pacchimapādehi
 vāmanakadhātuko jāto¹⁹ ti āha. Hatthiṃ gahetvā āgate puc-
 chimsu. Te „saccaṃ paṇḍito kathetīti²⁰ vadiṃsu. Tam kāra-

¹ Id patthi patthā. ² Bā bhijjantevā. ³ Bā vaṇṇentā nissidisu. ⁴ Bā -kka. ⁵
 Bā -ena. ⁶ Bā repeats i-. ⁷ Bā garu. ⁸ Cks paddhana-. ⁹ Bā niyyāmaka-
 jetṭhakassa. ¹⁰ O¹⁰ niyyāmajetṭhakassa. ¹¹ Bā supā - throughout. ¹² Bā -tvāpi.
¹³ Cks omit ahoṣi. ¹⁴ Cks loṇajalla-, Bā loṇakajalapahatāni. ¹⁵ Cks -tvā. ¹⁶
 Bā -na. ¹⁷ Bā -pesi. ¹⁸ Bā -eso. ¹⁹ Bā āygena.

nam rājā sutvā tuṭṭho tassa aṭṭha kahāpaṇe dāpesi. Pun' ekadivasam „rañño maṅgalasso¹ bhavissatīti“ ekaṃ assaṃ ānayaṃsu. Tam pi rājā paṇḍitassa santikaṃ pesesi. So² hatthena parāmasitvā „ayaṃ maṅgalasso¹ bhavituṃ na yutto,
 5 etassa hi jātadivase yeva mātā mari, tasmā mātu khīraṃ alabhanto na sammā vaḍḍhito“ ti āha. Sāpi 'ssa kathā saccā va ahosi. Tam pi sutvā rājā tussitvā aṭṭh' eva kahāpaṇe³ dāpesi. Ath' ekadivasam⁴ „maṅgalaratho bhavissatīti“⁵ ratham āharimsu, tam pi rājā tassa⁶ santikaṃ pesesi. So tam⁷ [hat-
 10 thena parāmasitvā „ayaṃ ratho susirarukkheṇa kato, tasmā rañño nānucchaviko“ ti āha. Sāpi 'ssa kathā saccā va ahosi. Rājā tam pi sutvā aṭṭh' eva kahāpaṇe dāpesi. Ath' 'ssa kambalaratanam mahaggham ānayaṃsu⁸. Tam pi tass' eva pesesi. So⁹ hatthena parāmasitvā „imassa mūsikacchinnam
 15 ekaṃ⁷ ṭhānam atthīti“ āha. Sodhentā tam disvā rañño ārocesuṃ. Rājā tussitvā aṭṭh' eva kahāpaṇe dāpesi. So cintesi: „ayaṃ rājā evarūpāni pi⁸ acchariyāni disvā aṭṭh' eva kahāpaṇe dāpesi, imassa dāyo nahāpitadāyo, nahāpitassa jātako⁹ bhavissati, kim me 'evarūpena rājupatṭhānena, attano
 20 vasanaṭṭhānam eva gamissāmiti“ so Bharukacchapattānam¹⁰ eva paccāgami. Tasmiṃ tattha vasante vāṇijā nāvaṃ sajjetvā „kaṃ¹¹ niyyāmakam karissāma“¹² 'ti mantentā¹³ „Suppārakapaṇḍitena ārūḥhanāvā na vyāpajjati, esa paṇḍito upāyakusālo, andho samāno pi Suppārakapaṇḍito va¹⁴ uttamo“ ti tam upa-
 25 saṃkamitvā „niyyāmakam no hohīti“ vatvā „tātā¹⁵, ahaṃ andho, katham niyyāmakakammaṃ karissāmiti“ vutte „sāmi andhāpi tumhe yeva amhākaṃ uttamo“ ti¹⁶. Punappuna 'yāciyamāno „sādhu tātā¹⁵, tumhehi ārocitasāññāya niyyāmaṃ bhavissāmiti“

¹ Bā -laasso. ² Bā adds tam pi. ³ Bā aṭṭha k. yeva. ⁴ Bā adds rañño. ⁵ Bā tam pi. ⁶ Bā tassa mahagghakamalaratanam āharimsu in the place of athassa - -. ⁷ Bā -a. ⁸ Bā omits pi. ⁹ Bā jāti-. ¹⁰ Bā gary- corr. to bharm-. ¹¹ Bā tam. ¹² C^{ks} -to, Bā -tetvā, B² mantesuṃ. ¹³ Bā omits tātā. ¹⁴ so all three MSS., add ahaṃsu? ¹⁵ Bā -ā.

tesaṃ nāvaṃ abhirūhi. Te nāvāya¹ mahāsamuddaṃ pakkhan-
diṃsu. Nāvā satta divasāni nirupaddavā agamāsi, tato akāla-
vātaṃ² uppātitaṃ uppajji, nāvā cattāro māse pakatisamudda-
piṭṭhe vicaritvā Khuramālasamuddaṃ nāma pattā, tattha
macchā³ manussasamānasarīrā khuranāsā uḍaḷe ummujjani- 5
mujjaṃ⁴ karonti. Vāṇijā te disvā M-aṃ tassa samuddassa
nāmaṃ pucchanta paṭhamam gātham āhaṃsu:

1. Ummujjanti nimujjanti manussā khuranāsikā,

Suppārakan taṃ pucchāma: samuddo katamo ayan ti. 105.

Evaṃ tehi puṭṭho M. attano niyyāmakasuttena saṃsandetvā 10
dutiyaṃ gātham āha:

2. Bharukacchā⁵ payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ

nāvāya vippanaṭṭhāya⁶ Khuramālīti vuccatīti. 106.

Tattha payātānaṃ ti Bharukacchapattanaṃ nikkhamitvā gacchantānaṃ,
dhanesinaṃ ti tumhakaṃ vāṇijānaṃ dhanam pariyesantānaṃ, vippanaṭ- 15
ṭhāya⁷ ti tātā⁸ tumhakaṃ imāya videsaṃ pakkhantāya nāvāya kamma-
karakā⁹ pakatisamuddaṃ atikkamitvā sampatto ayaṃ samuddo Khuramālīti vuc-
cati, evaṃ etaṃ paṇḍitā kathenti¹⁰.

Tasmiṃ pana samudde vajiraṃ uppajjati¹¹. M., sac' āhaṃ
'ayaṃ vajirasamuddo' ti evaṃ etesaṃ kathessāmi lobhena 20
bahum¹² vajiraṃ gaṇhitvā nāvaṃ osidāpessantīti¹³ tesam anā-
cikkhitvā¹⁴ va nāvaṃ laggāpetvā¹⁵ upāyen¹⁶ ekaṃ yottam gaḥetvā
macchagahaṇaniyāmena jālam khipāpetvā vajirasāraṃ uddha-
ritvā nāvāya¹⁷ pakkhipitvā aññaṃ appagghabhaṇḍaṃ chaḍḍā-
pesi. Nāvā taṃ¹⁸ samuddaṃ atikkamitvā parato¹⁹ Aggimālaṃ 25
nāma gatā. So pajjalitaaggikkhandho viya majjhantikasuriyo
viya ca obhāsaṃ muñcanto²⁰ aṭṭhāsi. Vāṇijā

3. Yathā aggīva²¹ suriyo va²² samuddo patidissati,

Suppārakan²³ taṃ pucchāma: samuddo katamo ayan ti 107.

gāthāya²⁴ taṃ pucchimsu. M. pi tesam anantaragāthāya²⁵ kathesi: 30

¹ Ck^o nāvā. ² B^d ākula-. ³ B^d -nimujjari. ⁴ B^d garu-. ⁵ C^o B^d -u. ⁶ so
al^o three MSS. instead of -kānaṃ? ⁷ B^d kathenti. ⁸ B^d ussannaṃ hoti in the
place of up-. ⁹ B^d -u. ¹⁰ B^d ola-. ¹¹ B^d -yaṃ. ¹² Ck^o naṃ. ¹³ B^d purato.
¹⁴ B^d muccanto. ¹⁵ B^d aggī ca. ¹⁶ B^d ca. ¹⁷ B^d -kaṃ. ¹⁸ B^d adds vāṇijā.

4. Bharukacchā¹ payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ
nāvāya vippanatṭhāya Aggimālīti vuccatīti. 108.

Tasmim̐ pana samudde suvaṇṇaṃ ussannaṃ ahosi. M.
purimanayen' eva tato pi suvaṇṇaṃ gāhāpetvā nāvāya pak-
5 khipi². Nāvā tam pi samuddaṃ atikkamitvā khīraṃ viya
dadhim̐ viya ca obhāsantaṃ Dadhimālaṃ³ nāma samuddaṃ pā-
puṇi Vāṇijā

5. Yathā dadhim̐ va khīraṃ va samuddo patidissati⁴,
Suppārakaṃ taṃ pucchāma⁵: samuddo katamo ayaṃ ti 109.

¹⁰ gāthāya tassa nāmaṃ pucchiṃsu. M. anantaragāthāya ācikkhi:

6. Bharukacchā⁶ payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ
nāvāya vippanatṭhāya Dadhimālīti vuccatīti. 110.

Tasmim̐ pana samudde rajataṃ⁷ ussannaṃ⁸. So tam pi
upāyena gāhāpetvā⁹ nāvāya pakkhipāpesi. Nāvā tam pi sam-
15 uddaṃ atikkamitvā nilakusatiṇaṃ viya sampannasassam̐ iva
ca obhāsamānaṃ Nilavaṇṇakusamālaṃ¹⁰ nāma sammuddaṃ pā-
puṇi. Vāṇijā

7. Yathā kuso¹⁰ va sasso¹¹ va samuddo patidissati,

Suppārakaṃ taṃ pucchāma, samuddo katamo ayaṃ ti 111.

²⁰ gāthāya tassa pi nāmaṃ pucchiṃsu. So anantaragāthāya
ācikkhi:

8. Bharukacchā⁶ payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ
nāvāya vippanatṭhāya Kusamālīti vuccatīti. 112.

Tasmim̐ pana samudde nilamaṇiratānaṃ ussannaṃ ahosi.

²⁵ So tam pi upāyena gāhāpetvā nāvāya pakkhipāpesi. Nāvā
tam pi samuddaṃ atikkamitvā nalavanaṃ¹² viya ca veļu-
vanaṃ viya ca khāyamānaṃ Nalamālaṃ¹³ nāma samuddaṃ
pāpuṇi. Vāṇijā

¹ B⁴ garu- ² B⁴ pakkhipāpesi. ³ B⁴ -li. ⁴ B⁴ patibhāsati. ⁵ C^{ks} -mi. ⁶
B⁴ garu- corr. to bharu-. ⁷ C^{ks} uppannaṃ, B⁴ adds ahosi. ⁸ C^{ks} gahetvā. ⁹ B⁴
nilavaṇṇakusamāla. ¹⁰ C^k -e. ¹¹ C^{ks} -e. ¹² C^{ks} uḷa-, B⁴ naḷa-. ¹³ C^k -di,
C^{ks} naḷamālī, B⁴ naḷamālīn.

9. Yathā nalo¹ va veļu² va samuddo patidassati,

Suppārakan taṃ pucchāma: samuddo katamo ayan ti 113.
gāthāya tassa³ pi nāmaṃ pucchimsu. M. anantaragāthāya
kathesi:

10. Bharukacchā payātānaṃ vāṇijānaṃ dhanesinaṃ 5
nāvāya vippanatthāya Nalamālīti⁴ vuccatīti⁵. 114.

Tasmiṃ pana samudde vamsarāgaveḷuriyaṃ ussannaṃ⁶. So
tam pi⁷ gāhāpetvā nāvāya pakkhipāpesi.

Aparo nayo: nalo⁸ ti vicchikanalo⁹ kakkaṭakanalo¹⁰ pi so rattavanno
hoti, veļu¹¹ 'ti¹² pavālass' etaṃ¹³ nāmaṃ, so¹⁴ samuddo pavāḷussanno ratto- 10
bhāso ahoṣi, tasmā yathā nalo¹⁵ va¹⁶ veļu¹⁷ vā¹⁸ ti pucchimsu. M. tato
pavāḷaṃ gāhāpesi.

Vāṇijā Nalamālīm atikkamantā Vaḷabhāmukhasamuddaṃ¹⁹
nāma passiṃsu, tattha udaḁaṃ kaḍḍhitvā kaḍḍhitvā²⁰ sabbato-
bhāgena uggacchati, tasmiṃ sabbatobhāgena uggatodakaṃ²¹ 15
sabbatobhāgena chinnaṭaṭamahāsobbho²² viya paññāyati, ūmiyā
uggatāya ekato papāṭasadisāṃ hoti, bhayaajanano saddo up-
pajjati sotāni bhindanto viya hadayaṃ phāḷento viya, taṃ²³
disvā vāṇijā bhītatasitā

11. Mahābhayo²⁴ bhimsanako samuddo suyyat²⁵ amānuso²⁶, 20
yathā.sobbho papāto ca²⁷ samuddo patidissati,

Suppārakan taṃ pucchāma: samuddo katamo ayan ti 115.
gāthāya tassa nāmaṃ pucchimsu.

Tattha suyyatamānuso²⁸ ti suyyati amānuso mahūsamuddo²⁹.

12. Bharukacchā payātānaṃ -pe- Vaḷabhāmukhīti vuccatīti 116. 25
Bo. anantaragāthāya tassa nāmaṃ ācikkhitvā³⁰ „tātā³¹ imaṃ

¹ Bā nalo. ² Cā Bā veļu. ³ Bā -ā. ⁴ Bā nala-. ⁵ Cā -ati. ⁶ Bā masāra-
gallave- ahoṣi, Cā vamsarāgaveḷuriyussannaṃ. ⁷ Bā adds upāyena. ⁸ Bā -lo.
⁹ Bā adds pana. ¹⁰ Bā evetaṃ. ¹¹ Bā adds ca. ¹² Cā Bā nalo. ¹³ Bā ca.
¹⁴ Cā velo. ¹⁵ Bā cā. ¹⁶ Cā vala-, Cā vāla-. ¹⁷ Bā balavā-. ¹⁸ Bā only one ka-
¹⁹ Bā ugacchante udaḁaṃ. ²⁰ Bā uchinda-. ²¹ Bā catāṃ, Cā naṃ. ²² Bā
nāhabbh-. ²³ Cā suyyatimā- corr. to -tamā-. ²⁴ Cā Bā va. ²⁵ Bā suyyatimā-,
Cā suyyāta-. ²⁶ Cā adds ti; Bā has amānuso saddo mahāsatto. ²⁷ Cā -mu-
khanti, Bā bahāvāmukhīti. ²⁸ Bā adds tassa nāmaṃ ācikkhi evaṃ. ²⁹ Bā tāta.

Valabhāmukhaṃ¹ samuddaṃ pattā nivattitum samatthā nāvā
 nāma n' atthi, ayaṃ sampattanāvaṃ² nimujjāpetvā vināsaṃ
 pāpeti³ "āha. Tañ ca nāvān satta manussasatāni abhirūhimsu,
 te sabbe maraṇabhayabhītā ekappahāren' eva⁴ Avīcimhi
 5 paccamānā⁵ sattā viya atikaruṇasaraṃ⁶ muñcimsu. M. „tha-
 petvā maṃ añño etesaṃ sotthibhāvaṃ kātuṃ samattho nāma
 n' atthi, saccakiriya tesāṃ sotthiṃ karissāmīti⁷ cintevā te
 āmantetvā „tātā⁸ maṃ khippaṃ gandhodakena nahāpetvā
 ahatavatthāni⁹ nivāsāpetvā punṇapātiṃ¹⁰ sajjetvā nāvāya dhure
 10 tṭhapethā¹¹ 'ti. Te vegena tathā karimsu. M. ubho hi hatthehi
 punṇapātiṃ¹² gahe tvā nāvāya dhure tṭhito saccakiriyaṃ karonto
 osānagātham āha:

13. Yato sarāmi attānaṃ yato patto 'smi viññutaṃ
 nābhijānāmi saṃcicca¹³ ekapānaṃ pi himsitaṃ¹⁴,
 15 etena saccavajjena sotthiṃ nāvā nivattatū 'ti. 117.

Tattha yato ti yato paṭṭhāya ahaṃ attānaṃ sarāmi yato paṭṭhāya c' amhi
 viññutaṃ patto ti attho, ekapānaṃ pi himsitaṃ¹¹ ti etthantare saṃcicca
 ekaṃ kunthakipillakapānaṃ pi vihimsitaṃ¹² nābhijānāmi, desanāmatam¹³ ev'
 etaṃ, Bo pana tinasalākam pi upādāya mayā parasantakam na gahitapubbaṃ
 20 lobhena¹⁴ paradāraṃ na olokitaṃ pubbaṃ musā na bhāsitaṃ pubbaṃ¹⁵ tinaggena¹⁶
 pi majjaṃ na pītaṃ pubbaṃ¹⁷ ti evaṃ pañcasilavasena¹⁸ saccakiriyaṃ akāsi, katvā
 ca pana punṇapātiṃ udakaṃ nāvāya dhure āsiñci¹⁹.

Cattāro mase videsaṃ pakkhantā nāvā nivattitvā iddhiṃ
 viya iddhānubhāvena²⁰ ekadivaseṇ' eva Bḥarukacchapattānaṃ²¹
 25 agamāsi, gantvā ca pana thale pi aṭṭhūsabhamattam tṭhānaṃ
 pakkhanditvā nāvikaṃ gharadvāre²² aṭṭhāsi. M. tesāṃ vāpi-
 jānaṃ suvaṇṇarajataṃ paṇṇaṃ pavāṇaṃ vajirāni bhājetvā adāsi, „etta-

¹ Cko valabhā-, Bđ balavāmukha. ² Cko sampatti-, Bđ sampattā-. ³ Cko add atikaruṇaṃ. ⁴ Bđ -na-. ⁵ Bđ atikaruṇānaṃ ravaṃ. ⁶ Bđ -a. ⁷ Cko Bđ āh-. ⁸ Bđ suvaṇṇapā-. ⁹ Cko saṃcicca. ¹⁰ Bđ pibhitaṃ, Bđ vihimsitaṃ. ¹¹ Bđ -sitaṃ, Cko -sita. ¹² Bđ kundhakipillikaṃ pi pānaṃ hītaṃ. ¹³ Bđ lobhavasena. ¹⁴ Bđ -bbā, Cko omits musā - - bbaṃ. ¹⁵ Bđ -nā. ¹⁶ Bđ pīta-. ¹⁷ Bđ adds paṇṇa. ¹⁸ Bđ abhiñci. ¹⁹ Bđ saccānu-. ²⁰ Bđ garu-. ²¹ Bđ adds yeva.

kehi vo ratanehi alam, mā puna samuddam pavisitthā“ 'ti
cā' tesaṃ ovādam datvā yāvajivam dānādini puññāni katvā
devapuram pūresi.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi Tathāgato mahāpaṇṇo
yevā“ 'ti' vatvā j. s.: „Tadā² parisā Buddhaparisā³, Suppāraka-
paṇḍito pana aham evā“ 'ti. Suppārakajātakam. Ekāda-
sanipāta vaṇṇanā niṭṭhitā⁴.

¹ Bā omits ca. ² Bā adds sā. ³ Bā adds 'nhesun. ⁴ Bā -jātakam navamam.
Iti jātakathakathāya navajātakapaṭiṇḍitassa ekādasanipātass' atthavaṇṇanā ni-
ṭṭhitā. So (yo?) therō sārasaddena ' dhammasadden' alaṅkito ' jātakam sodhitam
suthu ' tenattherena yaṃ idam ' iminā puññakammena buddho hessaṃ anāgate '
sivam va neyyalokassa ' pāpemi amataṃ padaṃ ' nibbānapaccayo hotu ' niṭṭhitam '
Sakkarāj 1150 etc.

XII. DVADASANIPĀTA.

1. Cullakuṇāla-jātaka.

Khuddānaṃ lahucittānaṃ ti. Idam jātakam Kuṇāla-jātaka
āvibhavissati. Cullakuṇāla-jātakam.*

5

2. Bhaddasāla-jātaka.

Kā tvaṃ suddhehi vatthehīti. Idam S. J. v. nātatttha-
cariyam¹ ā. k. Sāvatthiyam hi Anāthapiṇḍikassa nivesane paṇ-
cannam bhikkhusatānaṃ nibaddhabhojanam² pavattati, tathā Vi-ā-
khāya ca Kosalarāṇṇo ca. Tattha pana³ kiñcāpi nānaggarasabho-
10 janam diyaṭi bhikkhūnam pan' ettha koci vissāsiko n' atthi. tasmā
bhikkhū rājaniveśane na bhuñjanti, bhattam gahetvā Anāthapiṇḍikassa
vā Visākhāya vā aṇṇesaṃ vā vissāsikānaṃ gharam gantvā bhuñjanti.
Rājā ekadivasaṃ „paṇṇākāraṃ āhaṭam, bhikkhūnaṃ dethā“ 'ti
bhattaggaṃ pesetvā „bhattagge bhikkhū n' atthīti“ vutte „kham
15 gatā“ ti pucchitvā „attano vissāsikagehesu nisīditvā bhuñjantīti“
suvā bhuttapātarāso Satthu santikam gantvā „bhante bhojanam nāma
kimpāmanam“ ti pucchi. „Vissāsaparamam⁴ mahārāja, kaṇḍjika-
mattam⁵ pi hi⁷ vissāsikena dinnam madhuraṃ hotīti“. „Bhante kena
pana saddhim bhikkhūnam vissāso hotīti“. „Nātihi vā Sakyakulehi⁶
20 vā mahārājā“ 'ti. Tato rājā cintesi: „ekam Sakyadhītaṃ ānetvā
aggamahesiṃ karissāmīti, evaṃ mayā saddhim bhikkhūnam nātiko⁸

2. Cfr. Dhammapada p. 211. ¹ Bā nātakattha-. ² Ck -ddham-. ³ Bā adde
rājā. ⁴ Bā sarasan. ⁵ Bā visāsikāya sarasam. ⁶ Ck -kamahantam. ⁷ Bā -rājā
ti kiñci kiñcikamattam, omitting pi hi. ⁸ Ck sekhaku-. ⁹ Bā -tā-.

viya vissāso¹ bhavissati² so utthāyāsanaṃ attano nivesanaṃ gantvā
 Kūpilavatthum dūtaṃ³ pesesi: „dhitarāṃ kira⁴ me dentu, ahaṃ tum-
 hehi saddhiṃ nābhāvaṃ icchāmi⁵“. Sākiyā dūtavacanaṃ sutvā
 sannipatitvā mantayimsu⁶: „mayāṃ Kosalarāṇṇo āṇāpavattiṭṭhāne va-
 cāma, sace dārikaṃ⁷ na dassāma mahantaṃ veraṃ bhavissati, sace
 dassāma kulavaṃso no bhijjissati, kin nu kho kattabban⁸“ ti. Atha
 ne Mahānāmo āha: „mā cintayittha, mama dhīta Vāsabhakhattiyā⁹
 nāma Nāgamuṇḍāya nāma dāsiyā kucchismiṃ nibbattā soḷasa-vassapa-
 desikā¹⁰, uttamarūpadharā sobhaggappattā pitvaṃsena khattiyajātikā,
 tam assa¹¹ „khattiyakāṇṇā“ ti¹² pesessāma“. Sākiyā „sādhū“ ti sam-
 paṭicchitvā dūte pakkosāpetvā „sādhū, dārikaṃ dassāma¹³, idān’ eva
 taṃ gahetvā gacchathā“ ti āhaṃsu. Dūtā cintesum: „ime Sakyā¹⁴
 nāma jātīm nissāya atimānino, ‘sadiṣi no’ ti vatvā asadisim pi¹⁵ da-
 deyyūṃ, etehi saddhiṃ ekato bhuñjamānaṃ eva gaṇhissāmā¹⁶“ ti
 te evaṃ āhaṃsu: „mayāṃ gahetvā gacchantā yā tumhehi saddhiṃ
 ekato bhuñjati taṃ gahetvā gaṇhissāmā¹⁷“ ti. Sākiyā¹⁸ tesāṃ
 nivāsanaṭṭhānaṃ dāpetvā „kiṃ karissāma“ ti cintayimsu. Mahānāmo
 āha: „tumhe mā cintayittha, ahaṃ upāyaṃ karissāmi, tumhe mama
 bhojanakāle Vāsabhakhattiyāṃ alāṃkaritvā ānetvā¹⁹ mayā ekasmiṃ
 kabale gahitamatte ‘deva, asuko rājā nāma paṇṇaṃ paṇiṇi, imaṃ
 tāva’ sāsanaṃ supāthā“ ti paṇṇaṃ dasseyyāthā²⁰“ ti. Te „sādhū“
 ti sampāṭicchitvā tasmiṃ bhuñjamāne kumārikaṃ alāṃkarimsu.
 Mahānāmo „dhitarāṃ me ānetha, mayā saddhiṃ bhuñjatū“ ti āha²¹.
 Atha naṃ „alāṃkaritvā²² tāvad evā“ ti²³ thokaṃ papañcaṃ katvā
 ānayimsu. Sā „pitarā saddhiṃ bhuñjissāmā²⁴“ ti ekapātiyā²⁵ hat-
 thaṃ otāresi. Mahānāmo tāya saddhiṃ ekaṃ²⁶ piṇḍaṃ gahetvā
 mukhe ṭhapesi, dutiyapiṇḍassa²⁷ batthe pasāritamatte²⁸ „deva, asuka-
 raṇṇā nāma²⁹ paṇṇaṃ pūhitāṃ, imaṃ tāva sāsanaṃ supāthā“ ti
 paṇṇaṃ upanāmesum. Mahānāmo „amma tvaṃ bhuñjā³⁰“ ti dakkhiṇa-

¹ Bā omits viya vissāso. ² Bā -ssati. ³ Bā -te. ⁴ Bā omits ki-. ⁵ Bā cinta-.
⁶ Bā dhitarāṃ. ⁷ Bā kāta-. ⁸ Bā -ttisā. ⁹ Ck^a -vassikapadesikā, Bā -vassude-
 sikā. ¹⁰ Bā vāsabha in the place of tamassa ¹¹ Bā taṃ. ¹² Bā dammihi. ¹³
 Bā sākiyā. ¹⁴ Ck^a -sī. Bā atimāno tesāṃ dhāsi no dhītā adhāsīti vatvā dāsimpi.
¹⁵ Bā ganhamā. ¹⁶ Bā taṃ gahessāmā. ¹⁷ Ck^a sākiyā corr. to sā mātiyā. ¹⁸
 Bā ānetha. ¹⁹ Ck^a Bā -yyāthā, C^a -yya corr. to -yyāthā. ²⁰ Ck^a omits āha. ²¹
 Ck^a -riyyati. ²² Bā eva, omitting ti. ²³ Bā -mi. C^a -mi corr. to -mā. ²⁴ Ck^a
 -miyā, C^a -niyā corr. to -tiyā, Bā -tiyāṃ. ²⁵ Bā -a. ²⁶ Bā -ḷāya. ²⁷ Bā -rite,
 omitting matte. ²⁸ Bā -raṇṇo, omitting nāma. ²⁹ Bā -āhi.

hattham pātiyā yeva katvā vāmahatthena paṇṇam¹ gahetvā paṇṇam olokesi. Tassa tam² sāsanam upadhārentass' eva itarā bhuñji. So tassā bhuttakāle hattham dhovitvā mukham vikkhāsesi³. Dūtā⁴ nicchayen' eva⁵ „sā⁶ etassa dhītā“ ti nīṭṭham agamaṃsu⁷, na⁸ tam antaram jānitum sakkhimsu. Mahānāmo mahantena⁹ parivārena dhitarām¹⁰ pesesi. Dūtāpi tam¹¹ Sāvattim¹² netvā „ayam kumārikā jātisampannā Mahānāmassa dhītā“ ti vadimsu. Rājā tussitvā sakalanagaram alaṅkārapetvā tam ratanarāsimhi ṭhapetvā aggamaheṣiṭṭhāne abhisināpesi. Sā rañño piyā ahosi manāpā¹³. Ath' assā¹⁴ paṇṇirass' eva gabbho patiṭṭhahi, rājā gabbhapharīharam dāpesi¹⁵, sā dasamāsaccayena suvaṇṇavaṇṇam puttam vijāyi. Ath' assa nāmagahaṇadivase rājā attano ayyakāya¹⁶ santikam pesesi: „Sakyaarājadhītā Vāsabhakhattiya puttam vijāyi, kiṃ assa nāmaṃ karontū¹⁷“ ti. Tam pana sāsanam gahetvā gato amacco thokam badhiradhātukū, so gantvā rañño ayyakāya¹⁸ ārocesi. Sā¹⁹ tam sutvā „Vāsabhakhattiya puttam avijāyitvāpi sabbam janam abhibhavi²⁰, idāni pana ativiya rañño vallabhā bhavissatīti“ āha. Badhirāmacco²¹ „vallabhā“ ti vacanam dussutam sutvā „viḍḍabho²²“ ti sallakkhetvā rājānam upagantvā „deva kumārassa kira 'Viḍḍabho' ti nāmaṃ karothā“ ti āha.

²⁰ Rājā „porāṇakam no kuladattikam²³ nāmaṃ bhavissatīti“ cintetvā „Viḍḍabho“ ti nāmaṃ akāsi. Tato paṭṭhāya kumāro kumārāparihārena vadḍhanto sattavassikakāle aññesaṃ kumārānam mātāmahakulato²⁴ hatthirūpakaassarūpakādini²⁵ āhariyamānāni²⁶ disvā mātaram pucchi: „amma, aññesaṃ mātāmahakulato²⁷ paṇṇākāro āhariyyati, mayham²⁸ koci kiñci na peseti²⁹, kiṃ tvam nimmātāpitikā³⁰“ ti. Atha nam sā³¹ „tāta, tava³² Sakyaarājāno mātāmahā³³, dūre pana³⁴ vasanti, tena te kiñci na pesentīti“ vatvā vañcesi. Puna soḷasavassakāle³⁵ „amma mātāmahakulam³⁶ passitukāmo 'mhīti³⁷“. „Alam tāta, kiṃ tattha bhavam³⁸ karissatīti“ vāriyamāno pi punappunam yāci. Ath' assa mātā „tena

¹ Bā omits pa-. ² Bā tassattharā. ³ Bā adds tam diavā. ⁴ C^o duta, Bā dukā. ⁵ C^o niccayene. ⁶ Bā omits sā. ⁷ Bā nīṭṭhamakamsu. ⁸ Bā adds te. ⁹ Bā adds sakkārena. ¹⁰ Bā adds rañño. ¹¹ Bā nam. ¹² C^o Sāyam, Bā -i. ¹³ Bā ma- ahosi. ¹⁴ Bā -ramadasi. ¹⁵ C^o ayyi-, Bā -akassa. ¹⁶ Bā karomā. ¹⁷ Bā -kassa. ¹⁸ Bā so. ¹⁹ Bā -vati. ²⁰ Bā -raam-. ²¹ Bā viḍḍa- through. ²² Bā rājadattiyāni in the place of no kula-. ²³ C^o -hā-. ²⁴ Bā -di. ²⁵ Bā -nāḍini, C^o -mānā. ²⁶ Bā -si. ²⁷ Bā nimmātānimitāsīti. ²⁸ Bā mātā. ²⁹ Bā omits tava. ³⁰ Bā pitāmahā nama te. ³¹ Bā omits pana. ³² Bā -saka-kāle. ³³ C^o -hā-, Bā pitāmahassa mahānāmassa kulam. ³⁴ Bā adds vatvā. ³⁵ Bā tattha nto, C^o omits bhavāni.

hi gacchāhīti¹ sampaticchi. So pitu ārocetvā mahantena parivārena
 nikkhami. Vāsabhakkhattiyā puretarāṃ paṇṇaṃ pesesi: „aham idha
 sukhaṃ vasāmi, sāmīno māssa kiñci antaram² dassayimsū“ ti. Sā-
 kiyā Viḍḍabhabhassa āgamanam³ nātvā „vanditum na sakkā“ ti² tassa
 daharadaharakumārake³ janapadam⁴ paṇiṃsu. Kumāre Kapila- 5
 vatthum sampatte Sākiyā santhāgāre sannipatiṃsu. Kumāro santhā-
 gārāṃ gantvā aṭṭhāsi. Atha nam „ayan te tāta mātāmaho⁵, ayaṃ
 mātulo“ ti vadiṃsu. So sabbe vandamāno vicari. So yāva piṭṭhiyā
 rujanappavāṇam⁶ vanditvā ekam pi attānam vandantaṃ⁷ adisvā „kin
 nu kho maṃ vandantā n’ atthīti“ pucchī. Sākiyā „tāta kaniṭṭha- 10
 kumārā janapadam gatā“ ti vatvā⁸ tassa mahantaṃ sakkārāṃ ka-
 riṃsu. So katipāhaṃ vasitvā mahantena parivārena parivārena nikkhami. Ath’
 ekā dāsī tena⁹ santhāgāre nisinnaphalakam „idaṃ Vāsabhakkhattiyādā-
 siyā puttassa nisinnaphalakam“ ti akkositvā khīrodakena dhovi.
 Eko puriso attano āvudham paṃussitvā¹⁰ nivatto taṃ gaṇhanto Vi- 15
 ḍḍabhabhakumārassa akkosanasaddam sutvā taṃ antaram pucchitvā¹¹
 „Vāsabhakkhattiyā dāsiyā kucchismim Mahānāmasakkassa jātā“¹² ti nātvā
 gantvā balakāyassa¹³ kathesi. „Vāsabhakkhattiyā kira dāsiya dhītā“
 ti mahākolāhalam ahosi. Kumāro taṃ sutvā „ete tāva¹⁴ mama nisinna-
 phalakam khīrodakena dhovantu, aham pana rajje patiṭṭhitakāle ete- 20
 sam galalohitam gahetvā mama nisinnaphalakam dhovissāmīti“ cittam
 ṭhapesi. Tasmiṃ Sāvattim¹⁵ gate amaccā sabbam pavattim raṇṇo
 ārocesum. Rājā¹⁶ „mayham dāsīdhītaram adamsū“ ti Sākiyānam
 kujjhivā¹⁷ Vāsabhakkhattiyāya ca puttassa ca dinnaparihāram¹⁸ pac-
 chinditvā¹⁹ dāsādāsihi laddhabbamattakam²⁰ eva dāpesi. Tato kati- 25
 pāhaccayena Ṣaṭthā rājanivesanam gantvā²¹ nisīdi. Rājā āgantvā²²
 vanditvā „bhante tumhākam kira nātakehi dāsīdhītā mayham dinnā,
 ten’ assā aham saputtāya²³ pariḥāram acchinditvā dāsādāsihi laddhabba-
 mattakam²⁴ eva dāpesin“ ti āha. Saṭthā „ayuttam mahārāja Sāki-

¹ Ck^s māssu-, B^d sāmīno kiñci antara mā ² B^d sakkonti ³ B^d -re kumārike
⁴ B^d -de. ⁵ B^d pītāmahā. ⁶ B^d ruccamāno. ⁷ Ck^s -tā, B^d vandanaṃ. ⁸ B^d
 omits va-. ⁹ Ck^s te, B^d tene. ¹⁰ Ck^s paṃmu-, B^d paṃusitvā. ¹¹ vārena nik-
 khāmi - - pucchitvā wanting in C^s. ¹² B^d dhītā. ¹³ B^d phalam, C^s phala
 yassa, yassa being crossed out. ¹⁴ Ck^s ettova. ¹⁵ Ck^s -liyam, B^d -lī. ¹⁶ B^d
 adds sabbe. ¹⁷ B^d kucchitvā. ¹⁸ Ck^s dinnam corr. to dinna. ¹⁹ B^d acchi-
²⁰ B^d laddhampparihāramattam. ²¹ B^d āg-. ²² B^d saṭthāram in the place of
 āg-. ²³ Ck^s tenassa āham supu-, C^s tassā āham supu- corr. to tenassā aham
 supu-. ²⁴ B^d laddhabbaparihāyamattam, Ck^s laddhabbamattakam.

- yehi kataṃ, dadantehi nāma samajātikā dātabbā, assa¹ taṃ² pana mahārāja vadāmi³: Vāsabhakkhattiyā rājadhitā⁴ khattiyarāṇṇo⁵ ghe abhisekaṃ labhi⁶, Viḍūḍabho ti khattiyarājānaṃ⁷ eva paṭicca jāto, 'mātigottam'⁸ nāma kiṃ karissati, pitigottam⁹ eva pamāṇan¹⁰ ti porā-
- 5 nakaṇḍitā daḍḍiditthiyā kaṭṭhahārikāya¹¹ aggamaheṣiṭṭhānaṃ adāmiṃ, tassā ca kucchisiṃ¹² jātakumāro dvādasayojanikāya Bārāṇasiyā¹³ rajjāṃ patvā Kaṭṭhavāhanarājā nāma jāto¹⁴ ti vatvā¹⁵ Kaṭṭhaharajātakam¹⁶ kathesi. Rājā¹⁷ dhammakathaṃ sutvā 'pitigottam'¹⁸ eva kira pamāṇan¹⁹ ti tussivā mātāputtānaṃ pakatiparihāraṃ eva dāpesi.
- 10 Raṇṇo pana Bandhulo²⁰ nāma senāpati Mallikā²¹ nāma attano bhariyaṃ vaṃjhaṃ²² „tava kulagharaṃ eva gacchā²³“ ti Kusināraṃ eva pesesi. Sā²⁴ „Satthāraṃ disvā gacchissāmi²⁵“ Jētavanāṃ pavasiṭvā Tathāgataṃ vanditvā ekamante²⁶ thitā „kasmā²⁷ gacchasi²⁸“ ca puṭṭhā „sāmi²⁹ me bhante kulagharaṃ pesesi³⁰“ vatvā „kasmā³¹“ ti
- 15 vutte³² „vaṃjhā aputtikā ti³³ bhante³⁴“ ti vatvā Satthārā „yadi evaṃ gamanakiccaṃ n' atthi, nivattā³⁵“ ti vuttā³⁶ puṭṭhā³⁷ Satthāraṃ vanditvā nivesanaṃ eva³⁸ agamāsi³⁹, „kasmā nivattāsi⁴⁰“ ca puṭṭhā Dasabalena nivattit⁴¹ amhi sāmi⁴² āha. Senāpati „diṭṭhaṃ bhavissati Tathāgataṃ kārāṇaṃ“ ti āha. Sā nacirass⁴³ eva gabbhaṃ
- 20 labhitvā⁴⁴ uppannadohāḷā „dohaḷo me uppanno⁴⁵“ ti ārocesi. „Kīṇidohaḷo⁴⁶“ ti. „Vesālinagare⁴⁷ gaṇarājakulānaṃ⁴⁸ abhisekamaṅgalapokkharāṇiṃ otaritvā nahātvā pāṇiyaṃ pātukāṃ⁴⁹ amhi⁵⁰ sāmi⁵¹“ ti. Senāpati „sādhū⁵²“ ti vatvā saḥassatthāmaṃ dhanuṃ gahetvā taṃ rathaṃ āropeṭvā Sāvattṭhito nikkhamitvā rathaṃ vāhento⁵³ Vesālīṃ⁵⁴ pavasi.
- 25 Tasmīṃ ca kāle Kosalaraṇṇo⁵⁵ Bandhulasenāpatinā⁵⁶ vaddhiṃ ekācariyakule ugghatissippo Mahālī nāma Licchavi andho Licchavinaṃ atthaṃ⁵⁷ dhammaṃ ca anusāsanto dvārasamiṃ yeva vasati⁵⁸, so rathassa ummāre paṭighātāṃ⁵⁹ sutvā „Bandhulamallassa rathavāhana-

¹ Bā ayaṃ. ² Bā omits taṃ. ³ Bā dāsi in the place of va-. ⁴ Ck khattiyarā-. ⁵ Bā -yassara-. ⁶ Bā -kampattā. ⁷ Bā mātu-. ⁸ Bā pitu-. ⁹ Bā -yampi. ¹⁰ Bā -imhi. ¹¹ Ck -yaṃ. ¹² Bā omits vatvā. ¹³ Ck -rikejā-. ¹⁴ Bā kaṭṭhavāhanarājā-. cfr. J. I, p. 133. ¹⁵ Bā adds satthu. ¹⁶ Bā bandhuphalo. ¹⁷ Ck Bā -kā. ¹⁸ Bā vaṃjhā, Ck vandhaṃ corr. to vaṃjhaṃ. ¹⁹ Bā -āhi. ²⁰ Bā adds ca. ²¹ Bā -taṃ. ²² Bā -ā. ²³ Bā omits ti. ²⁴ Bā adds sā. ²⁵ Bā adds hattā. ²⁶ Bā adds puna. ²⁷ Bā āg-. ²⁸ Bā adds vuttā. ²⁹ Bā omits sāmi. ³⁰ Bā patṭha-. ³¹ Bā -liyaṇa-. ³² Ck narā-, Ck gaṇarā- corr. to gaṇara-. Bā licchavirā-. ³³ Bā pīvitukāmaṃhi. ³⁴ Bā omits sāmi. ³⁵ Bā pārento. ³⁶ Ck -liyaṃ, Bā -li-. ³⁷ Ck -ññā ca. ³⁸ Bā -ñca. ³⁹ Bā vasi. ⁴⁰ Bā paṭighātānaṃ saddaṃ.

saddo¹, ajja Licchavīnaṃ bhayaṃ uppajjissatīti² āha. Pokkharaniyā
 anto ca bāhi ca ārakkho balavā³, upari lohajālaṃ patthaṃ⁴, sa-
 kunānam pi okāso n' atthi. Senāpati pana rathā otaritvā ārakkhike
 khaggena paharanto palāpetvā lohajālaṃ chinditvā antopokkharaniyaṃ⁵
 bhariyaṃ⁶ nahāpetvā pāyevā sayam pi nahātvā Mallikāṃ rathaṃ āro- 5
 petvā nagarā nikkhamitvā āgata maggen' eva pāyāsi. Arakkhikā
 gantvā Licchavīnaṃ ārocesuṃ. Licchavirājāno⁷ kujjhivā pañcasatā
 pañca rathasatāni āruyha „Bandhulamallaṃ gaṇhissāmā“ 'ti nikkha-
 miṃsu. Tam pavattim Mahālissa ārocesuṃ. Mahālī „mā gamittha,
 so hi vo sabbe ghātessatīti“ āha. Te pi „mayāṃ gamissāma yevā“ 10
 'ti vadiṃsu. „Tena hi cakkassa yāva nābhito pavittṭhaṭṭhānaṃ“⁸ disvā
 nivatteyyātha, tato anivattantā purato asanisaddaṃ viya sunissatha,
 tamhā⁹ ṭhānā nivatteyyāthā, tato anivattantā tumhākaṃ rathadhure¹⁰
 chiddaṃ passissatha¹¹, tamhā ṭhānā nivatteyyāth' eva¹², parato¹³ mā
 gamitthā¹⁴ 'ti. Te tassa vacanena anivattitvā¹⁵ anubandhiṃsu yeva. 15
 Mallikā¹⁶ disvā „rathā sāmi paññāyantīti“ āha. „Tena¹⁷ hi ekasseva
 rathassa¹⁸ paññāyanakāle¹⁹ āroceyyāsīti“. Sā yadā sabbe eko viya hutvā
 paññāyiṃsu tadā „ekam eva sāmi rathasīsaṃ paññāyatīti“ āha. Bandhulo
 „tena hi imā rasmiyo gaṇhā“²⁰ 'ti tassā rasmiyo datvā²¹ rathe ṭhito²²
 dhanuṃ āropesi. Rathacakkaṃ yāva nābhito paṭhaviṃ pāvisi, Licchavi²³ 20
 gantvā taṃ ṭhānaṃ disvāpi na nivattiṃsu. Itaro thokaṃ gantvā jiyāṃ
 poṭhesi²⁴, asanisaddo viya ahosi, tato²⁵ pi na nivattiṃsu, anubandhantā
 gacchant' eva. Bandhulo rathe ṭhitako va ekam saraṃ khipi, so
 pañcannaṃ rathasatānaṃ rathasīsaṃ²⁶ chiddaṃ katvā pañca rājasatāni²⁷
 parikarabandhaṭṭhāne²⁸ vinivijjhivā paṭhaviṃ pāvisi. Te attano 25
 viddhabhāvaṃ ṭjānitvā „tiṭṭha re tiṭṭha re“ ti vadantā anubandhiṃsu
 yeva. Bandhulo rathaṃ ṭhāpetvā „tumhe matakā, matakaḥi saddhiṃ
 mayhaṃ yuddhaṃ nāma n' atthīti“ āha. „Matakā²⁹ nāma amhādisā³⁰
 hontīti“³¹. „Tena hi sabbapurimassa³² parikaraṃ³³ mocethā“ 'ti³⁴.

¹ B^d adds eso. ² B^d ārakkaṃ thapetvā in the place of ā. b. ³ B^d upattha-
 tau. ⁴ C^k -ṇim. ⁵ B^d adds otaritvā. ⁶ B^d te lic-. ⁷ B^d ghaṭayissatīti. ⁸
 B^d paṭhavipavittṭhaṭṭhānāni. ⁹ B^d tasmā. ¹⁰ B^d -resu. ¹¹ C^k passissa. ¹²
 B^d -yyātha. ¹³ B^d pu-. ¹⁴ B^d adds taṃ. ¹⁵ B^d adds rathaṃ. ¹⁶ B^d ban-
 dhulotena. ¹⁷ B^d ekassa rathassa viya. ¹⁸ B^d adds mama. ¹⁹ B^d -āhi. ²⁰
 B^d adds so. ²¹ B^d adds va. ²² C^k -vi, B^d -vino. ²³ B^d potesi so. ²⁴ B^d
 te tato. ²⁵ so² all three MSS., Dh. -sise. ²⁶ B^d -naṃ. ²⁷ B^d parikkhāra-
 bandhana-. ²⁸ B^d te ma-. ²⁹ B^d -so na ve. ³⁰ B^d adds vadhiṃsu. ³¹ C^k
 sabbe-, B^d sabbapacchimsa. ³² B^d -kkhāraṃ. ³³ B^d adds āha.

Te mocayimsu. So muttamatte¹ yeva maritvā patito. Atha² „ne
 „sabbe pi tumhe evarūpā³, attano gharāni gantvā samvidhātābbaṃ
 samvidahitvā puttadāraṃ⁴ anusāsivā sannāhaṃ mocethā⁵“ ti āha. Te
 tathā katvā sabbe⁶ jīvitakkhayaṃ pattā. Bandhulo pi⁷ Mallikaṃ
 5 Sāvattim⁸ ānesi. Sā soḷasakkhattuṃ yamake⁹ putte vijāyi, sabbe
 pi sūrā thāmasampannā ahesuṃ, sabbasippe¹⁰ nipphattiṃ pāpuṇimsu,
 ekekassa¹¹ purisasahassaparivāro ahosi, pitarā saddhiṃ rājanivesanaṃ
 gacchantehi te¹² eva rājāṇaṃ paripūri. Ath¹³ ekadivasaṃ vinicchaye
 kūṭṭapaparājita¹⁴ manussā Bandhulaṃ āgacchantāṃ disvā mahāviraṇaṃ
 10 viravanta¹⁵ vinicchayāmaccānaṃ¹⁶ kūṭṭakāraṇaṃ tassa ārocesuṃ.
 So¹⁷ vinicchayaṃ gantvā¹⁸ attāṃ tīretvā¹⁹ sāmikam eva sāmikaṃ²⁰
 akāsi. Mahājano mahāsaddena sādhuakāraṃ pavatteṣi. Rājā „kim
 idan²¹“ ti pucchitvā tam atthaṃ sutvā tuṣṣitvā sabbe pi te amace
 hāretvā Bandhulass²² eva vinicchayaṃ ziyyādesi, so tato paṭṭhāya
 15 sammā vinicchini²³. Tato²⁴ porāṇakavinicchayikā²⁵ lañcam alabhantā
 appalābhā hutvā Bandhulaṃ²⁶ „rajjam pattheti“²⁷ rājakule paribhin-
 diṃsu. Rājā tesāṃ²⁸ kathaṃ gahetvā cittaṃ niggaheṭuṃ nāsakkhi.
 „Imasmiṃ²⁹ idh³⁰ eva ghāṭiyamāne³¹ garahā³² uppajjissatīti“ puna
 cintetvā payuttapurisehi paccantaṃ paharāpetvā³³ Bandhulaṃ pakkosā-
 20 petvā „paccanto kira kupito³⁴, tava puttehi saddhiṃ gantvā³⁵ core
 gaṇhā³⁶“ ti pahīnitvā³⁷ „etth³⁸ ev³⁹ assa⁴⁰ dvattiṃsāya⁴¹ puttehi saddhiṃ
 sisāṃ chinditvā āharathā⁴²“ ti tena⁴³ saddhiṃ aññe pi samatthe mahā-
 yodhe pesesi. Tasmīṃ paccantaṃ gacchante yeva „senāpati kira
 āgacchatīti“⁴⁴ payuttakacorā palāyimsu. So tam padesaṃ āvāsā-
 25 petvā janapadaṃ santappetvā nivatti. Ath⁴⁵ assa nagarato avidū-
 raṭṭhāne⁴⁶ te yodhā saddhiṃ puttehi⁴⁷ sisāṃ chindiṃsu. Tam divasaṃ
 Mallikāya pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ dve aggasāvakā nimantitā
 honti. Ath⁴⁸ assā pubbaṇhe⁴⁹ yeva⁵⁰ „sāmikassa te⁵¹ saddhiṃ puttehi
 sisāṃ chinnaṃ⁵²“ ti⁵³ paṇṇaṃ āharitvā adamsu. Sā tam pavattiṃ

¹ Bā -ā. ² Bā adds mataka yeva. ³ Bā -re. ⁴ Bā adds pi. ⁵ Bā omits pi.
⁶ Ck -jyaṃ, Bā -i. ⁷ Bā -ka. ⁸ Bā sabbe. ⁹ Bā -āpi. ¹⁰ Ck kūṭṭattāṃ.
¹¹ Bā mahāraṇaṃ ravantā. ¹² Bā -yaam-. ¹³ Bā adds pi. ¹⁴ Bā adds tam.
¹⁵ Bā vicāretvā. ¹⁶ Bā adds asāmikameva asāmikaṃ. ¹⁷ Bā vinicchidi. ¹⁸
 Bā adds te. ¹⁹ Bā -yakāmaccā. ²⁰ Bā -lo. ²¹ Bā tato rājā tam. ²² Bā ime.
²³ Ck Bā no. ²⁴ Bā adds me. ²⁵ Ck -hā-, Bā adds te palāpetvā nivattakāle
 antarāmagge puttehi sandhiṃ māretuṃ vaṭṭatīti. ²⁶ Bā kuppi-. ²⁷ Bā -āhi. ²⁸
 all three MSS. -ni-. ²⁹ Bā tatthevassa. ³⁰ Bā tehi. ³¹ Bā adds sutvā. ³²
 Bā -re thā. ³³ Bā pu- sa-. ³⁴ Bā -hasamaye. ³⁵ Bā omits yeva. ³⁶ Ck tehi,
 C no. ³⁷ Bā chindisū. ³⁸ Bā adds idam.

ñatvā kassaci kiñci avatvā paṇṇaṃ ucchaṅge katvā bhikkhusaṃgham
 eva paricari¹. Ath' assā paricārikā² bhikkhūnaṃ bhattaṃ datvā
 sappicāṭṭhīṃ āharantā³ therānaṃ purato cāṭṭhīṃ bhindimsu. Dhamma-
 senāpati⁴ „bbedanadhammaṃ bhinnaṃ, na cintetabban“ ti āha. Sā
 ucchaṅgato paṇṇaṃ niharitvā „dvattimsāya puttehi saddhiṃ pitu sīsaṃ 5
 chinnaṃ“ ñi me imaṃ⁵ paṇṇaṃ āharimsu, ahaṃ⁶ idaṃ sutvāpi na cin-
 temi, sappicāṭṭhiyā bhinnāya kiṃ cintessāmi bhante“ ti āha. Dhamma-
 senāpati „animittam anaṇṇātan⁷“ ti ādini vatvā utthāyāsanaṃ dhammaṃ
 desetvā⁸ vihāraṃ agamāsi. Sāpi dvattimsa suṇisāyo⁹ pakkosāpetvā
 „tumhākaṃ sāmikā niraparādhā attan¹⁰ purimakammaphalaṃ labhimsu, 10
 tumhe mā socittha¹⁰, raṇṇo pi¹¹ upari manopadosaṃ mā karitthā“ ti
 ovadi. Raṇṇo carapurisā naṃ¹² katham sutvā gantvā¹³ tesāṃ niddo-
 sabhāvaṃ raṇṇo¹⁴ kathesum¹⁴. Rājā samvegappatto tassā nivesanaṃ
 gantvā¹⁵ Mallikaṃ ca suṇisāyo c' assā khamāpetvā Mallikāya varaṃ
 adāsi. Sā „gahitvā me hotū“¹⁶ ti vatvā tasmīṃ gate¹⁶ matakabhattaṃ 15
 datvā nahātvā rājānaṃ upasaṃkamitvā „deva tumhehi me varo dinno,
 mayhaṃ ca aṇṇen' attho n' atthi, dvattimsāya¹⁷ ca me suṇisānaṃ
 mamaṃ ca kulagharagamaṇaṃ¹⁸ anujānāthā¹⁹“ ti āha. Rājā sam-
 paticchi. Sā dvattimsa suṇisāyo²⁰ sakasakakulaṃ²¹ pesetvā sayam
 Kusināranagare attano kulagharam agamāsi. Rājāpi Bandhulasenā- 20
 patino bhāgineyyassa Dīghakārāyanassa nāma senāpatitthānaṃ adāsi.
 So pana „mātulo²² iminā mārito“ ti raṇṇo otāraṃ gavesako carati²³.
 Rājā²⁴ niraparādhassa Bandhulassa māritakālato paṭṭhāya vipaṭṭisārī
 hutvā cittassādaṃ na labhati, rajjasukhaṃ²⁵ nānubhoti. Tadā Satthā
 Sakyānaṃ²⁶ Uḷupamaṃ nāma nigamaṃ upanissāya viharati. Rājā 25
 tattha gantvā ārāmato avidūre khandhāvāraṃ nivesetvā²⁷ mandena²⁸
 parivārena „Satthāraṃ vandissāmi²⁹“ vihāraṃ gantvā pañca rāja-
 kakudhabhaṇḍāni Kārāyahassa³⁰ datvā ekako va gandhakuṭṭhīṃ pāvīsi.
 Sabbhaṃ Dhammacetiya-sutta-niyāmen' eva veditabbaṃ. Tasmīṃ gandha-
 kuṭṭhīṃ pavitthe Kārāyano³⁰ tāni³¹ rājakakudhabhaṇḍāni gahetvā 30

¹ Ck -vari, C² B² -visi. ² B² -kāyo. ³ B² -tiyo. ⁴ B² adds upāika. ⁵ B² idaṃ.
⁶ B² ahañca. ⁷ Suttanipāta v. 574. ⁸ C² -nto, B² omits dh. de-. ⁹ Ck² -sā. ¹⁰
 B² adds mā paridevittha. ¹¹ B² omits pi. ¹² B² taṃ. ¹³ B² omits ga-. ¹⁴
 B² kathayimsu. ¹⁵ Ck² āg-. ¹⁶ B² adds tesāṃ. ¹⁷ Ck² -sā. ¹⁸ Ck² -raṅga-.
¹⁹ Ck² -nathā. ²⁰ B² -sāya suṇisāyānaṃ. ²¹ Ck² sakyakulaṃ. ²² B² adds me.
²³ B² okāsaṃ vesanto vica-. ²⁴ B² adds pi; sā dvattimsa - - rāja wanting in
 C². ²⁵ B² adds ca. ²⁶ B² sākiyā-. ²⁷ B² nivā-. ²⁸ B² mahantena. ²⁹ B²
 B² -māti. ³⁰ B² dīghakā-. ³¹ B² adds pañca.

- Viḍḍabham rājānam katvā raṇṇo 'ekam assam ekañ c' upaṭṭhāna-kārikam¹ mātuḡāmaṃ nivattetvā² Sāvattim³ agamāsi. Rājā Satthāra⁴ saddhim piyakutham kathetvā nikkhamanto senam adisvā tam mātu-
gāmaṃ pucchitvā tam pavattim sutvā bhāḡineyyam ādāya gantvā⁵
- 5 „Viḍḍabham gaheśsāmiti⁶“ Rajagahanagaram gacchanto vikāle dvāresu pihitesu⁷ nagaram patvā⁸ ekissā sālāya nipajjitvā vātāṭapakilanto rattibhāḡe tath' eva kalam akāsi. Vibhātāya rattiyā „deva Kosala-narindo⁹ anātho¹⁰ jāto“ ti vilapantiyā tassā itthiyā saddam sutvā raṇṇo ārocesum. So mātulassa mahantena sakkārena¹¹ sarira-
- 10 kiccam kāresi. Viḍḍabho¹² pi rajjam labhitvā tam veram saritvā „sabbe pi Sākiye māressāmiti¹³“ mahatiyā senāya nikkhami. Tam divasaṃ S. paccūsakāle¹⁴ lokam olokeno¹⁵ nātisaṃghassa vināsaṃ disvā „nātisaṃgham kātuṃ vaṭṭatīti“ cintetvā pubbaṃhasamaye piṇḍāya caritvā piṇḍapāṭapaṭikkanto gandhakuṭiyam sihaseyyam kappetvā
- 15 sāyaṃhasamaye ākāseṇa gantvā¹⁶ Kapilavatthusāmaṇṭe ekasmiṃ ka-baracchāye rukkhamaḡe nisīdi. Tato avidūre Viḍḍabhassa rajjasi-māya mahanto sandacchāyo¹⁷ nigrodharukkho atthi. Viḍḍabho Satthāram¹⁸ disvā upasaṃkamitvā vanditvā¹⁹ „bhante kiṃkāraṇā evarūpāya uṇhavelāya imasmiṃ kabaracchāye rukkhamaḡe nisīdittha²⁰, etasmiṃ
- 20 sandacchāye²¹ nigrodhamūle nisīdattha bhante“ ti vatvā „hotu mahārāja, nātakānaṃ chāyā nāma sītala“ ti vutte „nātakānaṃ rakkha-ṇatthāya S. āgato bhavissatīti“ cintetvā Satthāram vanditvā nivattitvā Sāvattim eva paccāgami. Satthāpi uppatitvā Jetavanam eva gato. Rājā Sākiyānaṃ dosam saritvā dutiyam pi nikkhamitvā tath' eva
- 25 Satthāram passitvā puna nivatti, tatiyavāre²² nikkhamitvā²³ tath' eva Satthāram passitvā nivatti, catutthavāre pana tasmim niḡkhante S.²⁴ Sākiyānaṃ pubbakammaṃ oloketvā tesam nadiyaṃ visapakkhepana-pāpakammaṃ²⁵ appaṭibāhiyabhāvaṃ natvā catutthavāraṃ na aga-māsi²⁶. Viḍḍabharājā khīrapāyake dārake²⁷ ādim katvā sabbe Sā-
- 30 kiye ḡhādetvā galalohitena phalakaṃ²⁸ dhovitvā paccāgamāsi²⁹. Satthari pana tatiyavāre gamanato paccāgantvā punadvase piṇḍāya

¹ B⁴ ca upa-. ² B⁴ nivattāpetva; vīhāraṃ - - - nivattetvā wanting in C⁴. ³ B⁴ -i, C⁴ -iyaṃ. ⁴ C⁴ āg-. ⁵ B⁴ adds so. ⁶ B⁴ pīḍaḡi-. ⁷ B⁴ pavīyituma-sakkonto in the place of patvā. ⁸ B⁴ -rindam idāni. ⁹ B⁴ adds pi. ¹⁰ B⁴ -māti. ¹¹ B⁴ -samaye. ¹² B⁴ vo-. ¹³ B⁴ -nāgantvā. ¹⁴ B⁴ sītacchāyo. ¹⁵ sarira-kiccam - - - satthāraṃ wanting in C⁴. ¹⁶ B⁴ omits va-. ¹⁷ C⁴ -dāha. ¹⁸ B⁴ sītacchāye. ¹⁹ C⁴ adds pi. ²⁰ dosam - - - satthā wanting in B⁴. ²¹ B⁴ -kkhip-. ²² B⁴ nāg-. ²³ B⁴ nīrahaṇāke, omitting dārake. ²⁴ B⁴ nisīnnapaḡa. ²⁵ B⁴ -mi.

caritvā niṭṭhāpitabhattakicce gandhakutiyaṃ vissamante¹ disāhi² sanni-
 patitā bhikkhū dhammasabhāyaṃ nisīditvā „āvuso S. attānaṃ dassetvā
 rājānaṃ nivattetvā³ nātake maraṇabhayaṃ mokesi, evaṃ nātakānaṃ
 atthacarako⁴ S.“ ti Bhagavato guṇakathaṃ kathesuṃ⁵. S. āgantvā
 „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna⁶“ ti pucchitvā 5
 „imāya nāma⁷“ 'ti vutte „na bhikkhave Tathāgato idān' eva nātakā-
 naṃ atthaṃ carati, pubbe pi cari⁸ yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Brahmadatto dasarājadhamme⁷ akopetvā dham-
 mena rajjaṃ kārento⁸ ekadivasaṃ ṇintesi: „Jambudīpatale rā-
 jāno bahutthambhesu pāsādesu vasanti, tasmā bahūhi thaṃ- 10
 bhehi pāsādakaraṇaṃ⁹ nāma anacchariyaṃ, yaṃ nūnāhaṃ
 ekaṭṭhambhakaṃ pāsādaṃ kareyyaṃ¹⁰, sabbarājūnaṃ¹¹ agga-
 rāja bhavissāmīti“ so yaddhaki¹² pakkosāpetvā „mayhaṃ
 sobhaggappattaṃ ekaṭṭhambhakaṃ¹³ pāsādaṃ karoṭhā“ 'ti āha.
 Te „sādhū“ 'ti sampaticchitvā araṇṇaṃ pavisitvā¹⁴ ujū ma- 15
 hante ekaṭṭhambhakaṃ pāsādārahe bahurukkhe disvā „ime ruk-
 khā santi, maggo pana visamo, na sakkā¹⁵ otāretuṃ, raṇṇo
 āciṅkhiṣṣāma¹⁶“ 'ti cintetvā tathā akaṃsu. Rāja „yena¹⁶ kenaci
 upāyena saṇikaṃ otārethā“ 'ti vatvā „deva¹⁷ kenaci pi upā-
 yena na sakkā“ ti vutte „tena hi mama uyyāne ekaṃ ruk- 20
 khaṃ upadhārethā“ ti āha. Vaddhaki uyyānaṃ gantvā ekaṃ
 sujātaṃ¹⁸ ujukaṃ gāmanigamaṇṇitaṃ rājakulato pi laddha-
 balikammaṃ maṅgalasālarukkhaṃ¹⁹ disvā raṇṇo santikaṃ gan-
 tvā tam atthaṃ ārocesuṃ. Rāja „uyyāne rukkho²⁰ nāma
 mama paṭiladdho, gacchatha²¹, naṃ²² chindathā“ 'ti āha. Te 25
 „sādhū“ 'ti sampaticchitvā gandhamālādīhatthā uyyānaṃ gan-
 tvā rukkhe gandhapāṇcaṅgulaṃ²³ datvā suttena parikkhipitvā
 pupphakaṇṇikaṃ bandhitvā dīpaṃ jāletvā balikammaṃ katvā

¹ Bā pavisante. ² Bā disādhīhi. ³ Bā nivattapetvā. ⁴ Ck -rato, Bā atthāyacarō.
⁵ Bā kathayimsu. ⁶ Bā acari. ⁷ Bā -maṇ. ⁸ Bā karonto. ⁹ Ck -kāraṇaṃ.
¹⁰ Ck kareyya, Ck kareyyaṃ. ¹¹ Ck sabbaṃ. ¹² Bā -kiṃ. ¹³ Bā -ka. ¹⁴ Bā
 omits ar- pa-. ¹⁵ Ck sakkoma taṃ idha. ¹⁶ Bā omits yena. ¹⁷ Bā adds yena.
¹⁸ Bā omits su-. ¹⁹ Bā -lā-. ²⁰ Ck -am. ²¹ Bā adds so. ²² Bā taṃ. ²³
 Bā -likam.

„ito sattame divase āgantvā rukkhāṃ chindissāma, rājā che-
dāpeti¹, imasmim rukkhe nibbattadevatā² aññattha gacchantu³;
amhākaṃ doso n' atthīti⁴ sāvesum. Atha tasmim nibbatto
devaputto taṃ vacanaṃ sutvā „nissamsayaṃ ime vaḍḍhaki
5 imaṃ rukkhāṃ chindissanti, vimānaṃ me nāsessanti⁵, vimāna-
pariyantikam eva kho pana mayhaṃ jīvitaṃ, imaṃ ca rukkhāṃ
parivāretvāpi⁶ tthitesu⁶ taruṇasālarukkhesu⁷ nibbattānaṃ mama
nātidevatānaṃ pi bahūni vimānāni nassissanti⁸, na kko⁹ pana
maṃ tathā⁹ attano vināso⁶ bādhati yathā¹⁰ nātinaṃ, tasmā
10 tesāṃ¹¹ mayā jīvitadānaṃ¹² dātuṃ vaṭṭatīti¹² cintetvā aḍḍha-
rattasamaye dibbālaṃkārapatimaṇḍi¹⁰ rañño sirigabbhaṃ pavi-
sitvā sakalagabbhaṃ ekobhāsaṃ katvā ussisa kapasse rodamaṇo
atthāsi. Rājā taṃ disvā bhītatasitō tēna saddhim sallapanto
paṭhamam gātham āha:

- 13 1. Kā tvaṃ uddhehi vatthehi¹³ aghe vehāsayaṃ tthitā,
kena ty-assūni vattanti, kuto taṃ bhayaṃ āgatan ti. 1.

Tattha kā ti yakkhanāgasupannasakkādīsu¹⁴ kā¹⁵ nāma tvaṃ ti pucchati,
vatthehi¹³ vacanamattam etaṃ¹⁶, sabbe pi pana dibbālaṃkāre¹⁷ sandhāy'
evam¹⁸ āha, aghe ti appaṭighe ākāse, vehāsayaṃ ti tass' eva vevacanaṃ,
20 kena tyassūnīti¹⁹ kena kāraṇena tava assūni pavattanti²⁰, kuto ti nātivyo-
gadhanavināsādī²¹ kiṃ nissāya tava bhayaṃ āgatan ti pucchati.

Taṃ sutvā devarājā dve gāthā abhāsi:

2. Tav' eva deva vijite Bhaddasālo ti maṃ vidū
saṭṭhim vassasahassāni tiṭṭhato pūjassa me 2.
25 3. Kārayantā nagarāṇi agāre ca disampati
vividhe cāpi pāsāde na man te accamaññīsum²²,
yath' eva man te pūjesum tath' eva tvaṃ pi pūjayā 'ti. 3.

¹ Bā chindāpesi. ² Bā -ttā-. ³ Bā -atu. ⁴ Bā nassissatīti. ⁵ Bā omiṭṭ pi.
⁶ Ck^s tthi-. ⁷ Bā -lā-. ⁸ Bā adda vimānapariyantikameva mama nātinaṃ
devatānaṃ jīvitaṃ. ⁹ Bā yathā. ¹⁰ Bā tathā. ¹¹ Bā nesaṃ. ¹² Bā -taṃ,
omitting dānaṃ. ¹³ Ck Bāf vatte-. ¹⁴ C^s -sakkā- corr. to -sakkhā-. ¹⁵ Ck^s
ko. ¹⁶ Bā evetaṃ. ¹⁷ Bā sabbehi pana vatthadib-. ¹⁸ Bā -ya, omiṭṭing evaṃ.
¹⁹ Ck tthāssunīti, C^s tthāssunīti. ²⁰ Bā omiṭṭ pa. ²¹ Ck^s -di, Bā dinā. ²² Ck^s
te maṃ amaññīsum.

Tattha tiṭṭhato ti sakala-Bārānasi-nagarena c' eva¹ gāmanigamehi ca² tayā³ ca pūjitassa niccān balikkammañ ca sakkārañ ca labhantassa mayhain imasmim uyyāne⁴ tiṭṭhantassa ettako kālo⁵ gato ti dasseti, nagarānti ti nagarapaṭisaṃkhārakammāyī⁶, agāre ti bhūmigeḥāni⁷, disampatīti disānain pati mahārāja⁸, na⁹ mante ti te nagarapaṭisaṃkhārakaraṇādīni¹⁰ karontā¹¹ imasmim, nagare porānakarājāno mañ nātimaññimisu nātikkamiṃsu na viheḥḥayimisu¹², mama nivāsarukkhañ¹³ chinditvā attano kammāni na karimisu, mayhañ pana sakkāram eva karimisu 'ti avava, yatheva 'ti tasmā¹⁴ yath' eva ne¹⁵ porānakarājāno mam puṇayimisu eko pi imain rukkhañ na chiudāpesi, tvañ¹⁶ cāpi¹⁷ māñ¹⁸ tath' eva puṇaya mā me rukkhañ chedayīti

Tato rājā dve gāthā abhāsi:

1. Tañ ca¹⁷ ahañ na passāmi thullam¹⁸ kāyena te dumañ,
ārohaparīṇāhena abhirūpo si¹⁹ jātiyā. 4.
5. Pāsādañ kārayissāmi ekatthambhañ manoramam,
tattha tañ upanessāmi, cirañ te yakkha jīvitañ ti. 5. 15

Tattha kāyena 'ti pamānena²⁰, idañ vuttam hoti: tava pamānena²¹ tañ²² viya thūlañ mahantañ ahañ aññāñ dumañ na passāmi, tvañ ñeva pana ārohaparīṇāhena sujātasamkhātātāya²³ susaṇṭhānaujubhāvappakārāya²⁴ jātiyā ca abhirūpo sobhagappatto ekatthambhapāsādāraho ti, pāsādañ ti tasmā tañ chedāpetvā²⁵ ahañ pāsādañ kārapessāmi²⁶ eva, tattha tañ ti tañ pañāhañ samma devarāja²⁷ tattha pāsāde upanessāmi²⁸ vasāpessāmi, so²⁹ tvañ mayā saddhim ekato vasanto aggagandhamālādīni labhanto sakkārapatto sukhañ jivissasīti³⁰ nivāsanaṭṭhānabhāvena³¹ me vināso bhavissatīti mā cintesi³², cirañ te yakkha jīvitañ bhavissatīti.

Taṃ sutvā devarājā dve gāthā abhāsi:

6. Evañ h' etañ³³ udapādi sarīrena vinābhāvo
puthuso mañ vikkantetvā khaṇḍaso avakantatha. 6.

¹ Ck veva, Cs vevā, Bd -rehideva. ² Bd tathā. ³ Bd adds manussānam pūjitassa. ⁴ Bd adds va. ⁵ Ck -parisaṃbhāra-, Cs -parisaṃkhāra-, Bd -patisaṃkhāra-. ⁶ Bd bhūmibhāgeḥāni. ⁷ Bd -jā. ⁸ Bd nañ. ⁹ Ck -patisaṃbhāra-, Bd nagarapaṭisaṃbharaṇādīni. ¹⁰ Bd -to, Cs -ti. ¹¹ Bd vihevesuñ. ¹² Bd nivāsanañ-. ¹³ Bd kasmā. ¹⁴ Bd omits ne. ¹⁵ Cs tvañ. ¹⁶ Bd omits tvañ. ¹⁷ Bf tvañ vā, Bd katañ vā in the place of tañca. ¹⁸ Bf tulañ, Bd tulañ. ¹⁹ Ck ti. ²⁰ Bd tava vimānena. ²¹ Bd vimānena. ²² Bd samānatañ. ²³ Ck sujātatāsañ-, Cs sujāto sañ-, Bd sujātasamkhātātāya. ²⁴ Bd samasaṇṭhānauju-, Cs susaṇṭhānañ-. ²⁵ Bd ekatthambhapāsādantañ chedā-, omitting raho ti pāsādanti tasmā. ²⁶ Ck Bd -jā. ²⁷ all three MSS. upani-. ²⁸ Bd omits so. ²⁹ Ck -sīy, Cs -ssasi, Bd jivassatīti. ³⁰ Ck -nañbhāvena, Cs Bd -nabbāvena. ³¹ Bd -tayī. ³² so Cs for cetañ? Bdf evañ cittañ

7. Agge ca chetvā majjhe ca pacchā mūlaṃ vichindatha¹,
evaṃ me chiḍḍamānassa na dukkhaṃ² maraṇaṃ siyā ti. 7.

Tattha evaṃ hetuṃ³ udapāditi yadi evaṃ etaṃ cittaṃ tava uppannaṃ, sarirena vinābhāvo ti yadi te mama sarirena bhaddasālarukkhena saddhiṃ⁴ 5 mama vinābhāvo patibhito⁵, puthuso ti atha naṃ bahudhā⁶ viḍḍantitva ti⁷ chinditvā, khaṇḍaso ti⁸ khaṇḍikkhaṇḍaṃ⁹ katvā avakantatha, agge eā¹⁰ 'ti avakantantā¹¹ pana paṭhamam agge¹² tato majjhe¹² chinditvā sabbapaccā mūle chindatha, evaṃ hi me chiḍḍamānassa¹³ na dukkhaṃ maraṇaṃ bhaveyyā 'ti yāceti.

- 10 Tato rājā dve gāthā abhāsi:
8. Hatthapādaṃ¹⁴ yathā chinde¹⁵ kaṇṇanāsaṃ ca jivite
tato pacchā siro chinde¹⁵, taṃ dukkhaṃ maraṇaṃ siyā. 8.
9. Sukhaṃ nu khaṇḍaso chinnaṃ¹⁶ bhaddasāla vanaspati,
kiṃ hetu kaṃ upādāya khaṇḍaso chinnaṃ¹⁷ icchāsīti. 9.

15 Tattha hatthapādaṃ¹⁴ ti hatthe ca pāde ca, taṃ dukkhaṃ ti taṃ
evaṃ paṭipāṭiyā chiḍḍantassa¹⁸ corassa¹⁹ maraṇaṃ dukkhaṃ siyā, sukhaṃ
no²⁰ ti samma Bhaddasāla vajjhapattā²¹ corā²² sukhena maritukāmā sīsacche-
daṃ yācanti na²³ khaṇḍaso chedanaṃ, tvaṃ pana etaṃ²⁴ yācasi, tena taṃ
pucchāmi: sukhaṃ nu²⁵ khaṇḍaso chinnaṃ ti, kiṃ hetu 'ti khaṇḍaso²⁶ chin-
naṃ nāma na sukhaṃ, kāraṇena paṇ' ettha bhavitabbaṃ ti taṃ pucchanto
20 evaṃ āha.

Ath' assa āṇikkhanto Bhaddasālo dve gāthā abhāsi:

11. Yaṃ ca hetuṃ upādāya hetuṃ dhammūpasamhitam²⁷
khaṇḍaso chinnaṃ icchāmi mahārāja suṇohi me: '10.
25 11. Nāti me sukhasamvaddhā²⁸ mama paṇse nivātajā
te pi 'haṃ²⁹ upahimseyyaṃ, paresaṃ assa dumocitaṃ³⁰ ti. 11.

¹ Ck vivin-, Bd mūlambhi chindatha. ² Cks dukkha ³ Bd citta. ⁴ Bd sama. ⁵ C^o pattiko, Bd patibhito. ⁶ Bd pahūdhā, Cks bahuvīdhā. ⁷ Cks omit tñ: ⁸ Ck omits ti. ⁹ Cks khaṇḍa-. ¹⁰ Cks vā. ¹¹ Bd avakantantā ca. ¹² Bd -am. ¹³ Bd -nāya. ¹⁴ Bdf -de. ¹⁵ Bdf -nne. ¹⁶ Ck jinnaṃ, C^o cinnaṃ. ¹⁷ Bd chindam, Bf chindā. ¹⁸ Bdchindantassa. ¹⁹ Bd tassa. ²⁰ Bd dukkhaṃ in the place of no. ²¹ C^o -tto, Ck vajjappattā, Bd vajjappatto. ²² Bd te. ²³ C^o nā. ²⁴ Bd evaṃ. ²⁵ Bd sukhaṃdukkhaṃ, omitting nu. ²⁶ Cks -to. ²⁷ Ck sammūpasamhitam, Bd dhammūpasamhitam corr. to dhamma-. ²⁸ Bd -vaddhā. ²⁹ Cks ahaṃ. ³⁰ Cks -cinna, Bd assamukhovitaṃ, Bf asukkhocitaṃ.

Tattha hetum dhammūpasamhitan¹ ti mahārāja yañ² hetusabhū-
 eva³ yuttam eva na hetupatirūpakam⁴ hetum upādāya ārabba sandhāyāha
 khaṇḍaso chinnañ icchāmi tañ⁵ ohitasoto sunāhīti⁶ attho, nāti me ti mama
 Bhaddasālarukkhaṣṣa chāyā⁷ sukhasamvaddhā⁸ mama passe⁹ taruṇasāla-
 rukkesu¹⁰ nibbattā mayā katavātaparittāṇattā¹¹ nivātajā mama nātakā deva-
 saṅghā atthi te¹² ahañ visālasākhaviṭapo mūle chinditvā patanto upahin-
 seyyaṃ, sambhaggavimāne karonto vināseyyaṃ ti attho, paresaṃ assa duno-
 citan¹³ ti evaṃ sante mayā tesam paresam nātidevasaṅghānañ assa¹⁴ duk-
 khañ ocitañ vaddhitañ, na cāhañ¹⁵ tesam dukkhakāmo¹⁶, tasmā bhaddasālaṃ
 khaṇḍaspe chinnañ icchāmīti¹⁷ ayaṃ ettha adhippāyo¹⁸.

1C

Taṃ sutvā rājā „dhammiko¹ vatāyaṃ devaputto, attano
 vimānavināsato¹⁹ pi²⁰ nātinaṃ vimānavināsaṃ²¹ na icchati,
 nātinaṃ attācariyaṃ carati²², abhayaṃ assa dassamīti“ tus-
 sitvā osānagātham āha:

12. Cetabbarūpaṃ cetasi¹ bhaddasāla vanaspati,

15

hitakāmo si nātinaṃ, abhayaṃ samma dadāmi te ti. 12.

Tattha cetabbarūpaṃ cetasi¹ nātiso muducittatāya cintento cinte-
 tabbayuttakam eva cintesi samma bhaddasāla² 'ti, chedassa rūpaṃ chedasīti pi
 pātho, tass' attho: khaṇḍaso chinnañ icchanto chedetabbayuttakam eva chedesīti³,
 abhayaṃ ti etasmiṃ te sabbagūṇe⁴ pasīditvā abhayaṃ dadāmi, na me pā-
 sāden⁵ attho, nāhañ tañ chedāpessami, gaccha nātisaṅghaparivuto sakkatagaru-
 karo sukhañ jīvā⁶ 'ti⁷ āha.

20

Devarājā rañño dhammaṃ desetvā agaraṃsi. Rājā tass'
 ovāde ṭhatvā dānādīni puñṇāni katvā saggapadaṃ²⁷ pūresi.

So i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe pi Tathāgato nātattacariyaṃ²⁵
 caratīti“ vatvā j. s.: „Tadā rājā Ānando ahoṣi, taruṇasālesu nibbatta-
 devatā Buddhaparisā, Bhaddasāladevarājā²⁸ ahañ evā“ 'ti. Bhadda-
 sālajātakaṃ.

¹ Bā dhammapa-. ² Bā omits yañ. ³ Bā hetum sabhāva. ⁴ Bā adds tañ
⁵ Bā ti. ⁶ Bā suṇohīti. ⁷ Bā chāya. ⁸ Bā -vadhā. ⁹ Bā adds ti. ¹⁰ Ck
 -kkhe. ¹¹ Bā -natthā. ¹² Bā omits te. ¹³ Ck -citan, Bā assu mukho citan.
¹⁴ Bā assumukhañ. ¹⁵ Bā nevāhañ. ¹⁶ Ck dukkhakāmo. ¹⁷ Bā chindāpemitī
¹⁸ Bā adds ti. ¹⁹ Cā Bā -sano. ²⁰ Bā -vināsaṃ icchati. ²¹ Bā vimānanāsaṃ.
²² Bā titi rājā. ²³ Bā cetayyarūpaṃ cetasi, Bā ceteyyarūpaṃ cetasi. ²⁴ Bā
 dātho tattha ceṇḍeso chinnañ icchanno chedetabbayuttakameva chedesīti. ²⁵ Bā
 omits sabbu. ²⁶ Bā jivhātīti. ²⁷ Bā saggapūraṃ. ²⁸ Bā adds pana.

3. Sumuddavāṇijajāṭaka.

Kasanti vapanti te janā ti. Idam S. J. v. Devadattassa^{*} pañcakulasatāni gahetvā niraye pavitṭhabbhāvaṃ¹ ā. k. So hi agga-sāvakesu parisam gahetvā pakkantesu sokaṃ sandhāretum asakkonto
 5 uṇhalohite² mukhato nikkhante³ balavarogapīlito⁴ Tathāgatassa guṇaṃ anussaritvā „aham eva navamāse Tathāgatassa anattam cintesi. Satthu pana mayi pāpacittam nāma n' atthi, asitimahātherānam pi mayi āghāto⁵ nāma n' atthi, mayā katakammena aham eva idāni anātho jāto, Satthā-rāpi 'mhi⁷ viṣṣaṭṭho mahātherehi pi nātiseṭṭhena Rāhulatherena⁸ Sākya-rājakulehi⁹ pi¹⁰, gantvā Satthāham khamāpessāmīti¹¹ parisāya saññaṃ
 10 datvā attānaṃ mañcakena gāhāpetvā rattim rattim¹² gacchanto Kosala-nagaraṃ¹³ sampāpuṇi. Anandatthero Satthu ārocesi „Devadatto kira bhante tumhākaṃ khamāpetum āgacchatīti¹⁴. „Ananda Devadatto mama dassanaṃ na labhissatīti¹⁵. Atha tasmiṃ Sāvattinagaraṃ¹⁶ sampatte
 15 puna thero ārocesi. Bhagavāpi tath' eva āvaca. Tassa Jetavanadvāre¹⁷ Jetavanapokkharaniṣamīpaṃ¹⁸ āgatassa pāpaṃ matthakaṃ pāpuṇi: sarīre dāho¹⁹ uppajji, nahātvā pāṇiyam pivitukāmo hutvā „mañcakam²⁰ āvuso otāretha, pāṇiyam pivissāmīti²¹ āha. Tassa otaritvā²² bhūmiyam thapita-mattassa cittassāde²³ aladdhe²⁴ yeva mahāpaṭṭhavi vivaraṃ adāsi, tāvad
 20 eva taṃ²⁵ Avīcīto jālā²⁶ vuṭṭhāya²⁷ parikkhipi²⁸. So „pāpakammaṃ me matthakaṃ pattan²⁹ ti T-assa guṇaṃ³⁰ anussaritvā „imehi atṭhīhi³¹ taṃ aggapuggalaṃ (Dhp. p. 148.) devātidevaṃ naradamma-sārathim³² samanta-cakkhum satapuññalakkhaṇaṃ
 25 pāṇehi Buddhāṃ saraṇaṃ upemīti³³ imāya gāthāya saraṇe³⁴ patiṭṭhahanto va³⁵ avicīparāyano ahoṣi³⁶. Tassa pana pañca upatṭhākakulasatāni³⁷ ahesum, tāni kulāni pi³⁸ tappakkhi-kāni³⁹ hutvā Dasabalaṃ akkositvā paribhāsītvā Avicimhi yeva nibbattiṃsu. Evaṃ so⁴⁰ pañca kulasatāni ganhitvā Avicimhi patiṭṭhito⁴¹.
 30 Ath' ekadivasam dh.⁴² k. s.: „āvuso Devadatto pāpo lābhagiddha-

¹ Bā patitabhā-. ² Ck -to, Bā -tam. ³ Bā -to. ⁴ Bā phalavavedanāpīlito. ⁵ Bā omits na-. ⁶ Bā -to. ⁷ Bā amhi. ⁸ Bā adds pi. ⁹ Bā sākyarājā-. ¹⁰ Bā adds saddhīm. ¹¹ Bā na sāvattī in the place of r. r. ¹² Bā -laratham. ¹³ Bā -radvāraṃ. ¹⁴ Bā omits je-. ¹⁵ Bā jetavane pokkharaniyāsa-. ¹⁶ Bā dā-. ¹⁷ Bā mañcakato maṃ. ¹⁸ Bā obhāretvā. ¹⁹ Ck -do, Bā -dam. ²⁰ Cā alado corr. to aladdhe? Bā aladde. ²¹ Bā omits tam. ²² Bā aggtjālā. ²³ Cā Bā u-. ²⁴ Bā -pitvā gaṇhi. ²⁵ Bā -ne. ²⁶ Ck -ehi. ²⁷ Ck -dhamma, Cā -dhamma-corr. to -damma-. ²⁸ Bā gatasmiti. ²⁹ Ck -no, Cā -no corr to -ne. ³⁰ Bā omits va. ³¹ Bā -sīti. ³² Bā -kusalatāni. ³³ Ck tāpi in the place of tāni k. pi. Cā tāni pi. ³⁴ Ck nāmpa-. ³⁵ Bā adds tāni. ³⁶ Bā paṭhito. ³⁷ Bā adds bhikkhu-

tāya¹ Sammāsambuddhe aṭṭhāne² kopam bandhetvā anāgatabhayaṃ
 amoloketvā pañcahi kulasatehi saddhim avicparāyano jāto³ ti. S.
 āgantvā „kāya na 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā⁴“ ti
 pucchitvā „imāya nāmā⁵“ ti vutte „bhikkhave⁶ Devadatto lābha-
 sakkāragiddho⁷ hutvā anāgatabhayaṃ na olokesi, pubbe pi anāgata-
 bhayaṃ pa oloketvā⁸ paccuppannasukhagedhena⁹ saddhim parisāya
 mahāvināsaṃ patto¹⁰“ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bārāpasito avidūre kulasahassanivāso¹
 mahāvaḍḍhakigāmo ahoṣi. Tattha vaḍḍhakī „tumbhakaṃ mañ-
 caṃ karissāma, piṭṭhaṃ karissāma, gehaṃ karissāma“ ti² 10
 manussānaṃ hatthato bahuṃ iṇaṃ gaṇhitvā³ kinti⁴ kātuṃ na
 sakkhimsa. Manussā diṭṭhadiṭṭhavaḍḍhakī⁵ codenti pali-
 buddhanti⁶. Te iṇāyikehi⁷ upaddutā⁸ vasitum asakkontā
 „videsam gantvā yatthakaṭṭhaci vasissāmā⁹“ ti araṇṇaṃ pavi-
 sitvā rukkhe¹⁰ chinditvā mahatiṃ¹¹ nāvaṃ bandhitvā nadiṃ 15
 otāretvā āharitvā¹² gāmato gāvutaḍḍhajojanamatte ṭhāne ṭha-
 petvā aḍḍharattasamaye gāmaṃ āgantvā puttadāraṃ ādāya
 nāvaṭṭhānaṃ gantvā taṃ nāvaṃ abhiruyha anukkamena mahā-
 samuddaṃ pavisitvā vātavasena¹³ vicarantā samuddamajjhe
 ekaṃ dīpakaṃ pāpuṇiṃsu. Tasmim pana dīpake sayam- 20
 jātāni¹⁴ sāliucchukadaliambajambupanasanālikerādīni¹⁵ vi-
 vidhāni phalāphalāni¹⁶ atthi. Aññatāro pi bhānānaṃ puriso
 paṭhamataraṃ taṃ dīpakaṃ patvā sālibhattaṃ bhuñjamāno
 ucchuādīni¹⁷ khādamāno tasmim paṭivasati thullasarīro naggo
 parulhakesamassu¹⁸. Vaḍḍhakī cintayimso: „sace ayaṃ dīpo¹⁹ 25
 rakkhasa-pariggahito bhavissati sabbe²⁰ vināsaṃ pāpuṇissāma²¹,
 parigaṇhissāma tāva naṃ“ ti. Atha²² satta²³ purisā sūrā

¹ Bā labhasakkāragi-. ² Bā adds ca. ³ Bā na bhikkhave idāneva. ⁴ Ck -rāṅgi-.
⁵ Bā anālo-. ⁶ Bā -giddhena. ⁷ Bā -sapparivāro. ⁸ Bā adds vatvā. ⁹ Bā
 gaḥḥitvā. ¹⁰ Bā kiñci. ¹¹ Bā diṭṭhadiṭṭhā-. ¹² Bā omits pa-. ¹³ Bā -yakehi
 janehi. ¹⁴ Bā adds sukhaṃ. ¹⁵ Bā -aṇ. ¹⁶ Ck -tī, Bā -mahantaṃ. ¹⁷ Bā
 avāhitvā. ¹⁸ Bā -vegana. ¹⁹ Bā -jāta. ²⁰ Ck add ca. ²¹ Bā vividhaphalāni.
²² Bā -no thūlasaṅgiyo n. p. tasmim dīpake pativasati atha te pi. ²³ Bā -pako.
²⁴ Bā adds hi amhe. ²⁵ Bā -nissanti. ²⁶ Bā vatvā in the place of atha. ²⁷
 Bā sattaṭṭha. .

balavanto sannaddhapañcāvudhā hutvā otaritvā dīpakaṃ pari-
gaṇhimsu. Tasmim khape so puriso bhuttapātarāso ucchurasāṃ
pivitvā sukhappatto ramaṇiye padese rajatapaṭṭasadise¹ vālu-
katale sītalāya² chāyāya uttānako nipajjitvā „Jambudīpavāsino
5 kasantā vapantā evarūpaṃ sukhāṃ na labhanti, Jambudīpato
mayhaṃ ayam eva dīpo³ varan“ ti gāyamāno udānam udānesi.

S.⁴ bhikkhū ānantetvā „so bhikkhave puriso⁵ udānam udānesīti“
dassento paṭhamam gātham āha:

1. Kasanti vapanti te janā
10 manujā kammaphalūpajjīno,
na-y-imassa ratṭhassa⁶ bhāgino;
Jambudīpā idam eva no varan ti. 13.

Tattha te ti Jambudīpavāsino janā, kammaphalūpajjīno ti nāna-
kammānaṃ phalūpajjīno sattā.

- 15 Atha te dīpakaṃ parigaṇhamānā purisā tassa gītasaddam
sutvā „manussasaddo viya suyyati, jānissāma nan“ ti saddā-
nusārena gantvā taṃ purisaṃ disvā „yakkho bhavissatīti“
bhītā sare sannahimsu. So pi te disvā attano vadhabhayena
„nāhaṃ sāmi yakkho, puriso 'mhi, jīvitadānam me dethā“ ti
20 yācanto „purisā nāma tumhādisā naggabhoggā hontīti“⁷ vutto⁸
punappuna yācitvā manussabhāvaṃ nāpesi. Te taṃ⁹ upasaṃ-
kamtvā sammodanīyaṃ kathaṃ katvā¹⁰ tassa tattha¹¹ āgatani-
yāmaṃ pucchimsu. So pi tesam saccaṃ¹² kathetvā „tumhe
attano puññasampattiya idhāgatā¹³, ayam eko¹⁴ uttamadipo, na
25 h' ettha¹⁵ sahatthena kammaṃ katvā jīvanti, sayamjātasālīnaṃ
c' eva ucchodādinam c' ettha anto n' atthīti anukkaṇṭhanā¹⁶
vasatha“ ti āha. „Idha pana vasantānaṃ amhākaṃ añño

¹ Bā - paṭasadiṣa. ² C* silānalāya, C² silānalāya corr. to sītalāya, Bā sīta. ³ Bā - pako. ⁴ Bā aṭṭha satthā. ⁵ Bā adds imaṃ. ⁶ C* rathasassa, C² radassa corr. to ratṭhassa, B' dipassa. ⁷ bhītā - hontīti wanting in Bā. ⁸ Bā vutto. ⁹ Bā te pi taṃ purisaṃ. ¹⁰ Bā sutvā. ¹¹ C* omits tattha. ¹² Bā sabbam tesam. ¹³ C* -to. ¹⁴ Bā omits eko. ¹⁵ Bā na e-. ¹⁶ Bā anukkaṇṭhā hutvā.

paripantho¹ n' atthîti². „Aññaṃ bhayaṃ ettha n' atthi:
 ayaṃ pana amanussapariggahito, amanussā tumhākaṃ uccārā-
 passāvaṃ disvā kujjheyyaṃ, tasmā taṃ karontā vālukaṃ viyū-
 htvā vālukāya paṭicchādeyyātha, ettakaṃ idha bhayaṃ, aññaṃ
 n' atthi, niccaṃ appamattā bhaveyyāthā³ 'ti. Te tattha vā- 5
 saṃ upagañchiṃsu⁴. Tasmīṃ pana kulasahas⁵ pañcannaṃ
 pañcannaṃ kulasatānaṃ jeṭṭhakā dve vaḍḍhakī ahesuṃ, tesu
 eko bālo ahosi rasagiddho, eko paṇḍito rasesu anallīno.
 Aparabhāge sabbe pi⁶ te tattha⁷ śukhaṃ vasantā thūlasarirā
 hutvā cintayimṃsu: „ciraṃ pi te⁸ no sūrā ucchurasena merayaṃ 10
 katvā pivissāma⁹“ 'ti te merayaṃ kāretvā pivitvā madavasena
 gāyantaṃ naccantā kilāntā pamattā tattha tattha uccārapassā-
 vaṃ katvā apaṭicchādetvā dīpakaṃ jegucchāṃ¹⁰ paṭikkūlaṃ
 karimṃsu. Devatā „ime amhākaṃ kilāmaṇḍalaṃ paṭikkūlaṃ
 karontīti¹¹“ kujjhivā „samuddaṃ¹² uttarāpetvā dīpadhovaṇaṃ¹³ 15
 karissāma¹⁴“ 'ti mantevā¹⁵ „ayaṃ kālapakkho, ajj¹⁶ amhākaṃ
 samāgamo ca bhinno, ito dāni pannarasame¹⁷ divase puṇṇamu-
 posathe¹⁸ candassa uggatavelāya¹⁹ samuddaṃ ubbattetvā sabbe
 p' ime ghāṭessāma²⁰“ 'ti divasaṃ ṭhapayimṃsu. Atha tesāṃ²¹
 antare eko dhammiko devaputto „mā ime mama passantassa 20
 nassimṃsu²²“ 'ti anukampāya tesu sāyamāsaṃ bhpūjitvā ghara-
 dvāre sukhakathāya nisinnesu²³ sabbābharaṇapatimaṇḍito²⁴ sa-
 kaladīpaṃ²⁵ ekobhāsaṃ katvā uttarādisāyaṃ²⁶ ākāse ṭhatvā
 „ambho vaḍḍhakī, deva²⁷ tumhākaṃ kuddhā, imasmīṃ ṭhāne
 mā vasittha, ito addhamāsaccayena²⁸ hi devatā samuddaṃ 25

¹ Bā paṭibandho. ² Bā natthi. ³ Bā -gacchi-. ⁴ Bā kulasamasse. ⁵ Bā adda
 tattha tasitā saṃ saṇṭhahimṃsu so te disvā attano vadhabhayena nāhaṃ samī
 yakkho pūriso mhi jīvitaṃ me dethā ti yācanto pūrisā nama tumhādisā naggā
 na hentitittha. ⁶ Bā omits te tattha. ⁷ so Cks; Bā vasitā in the place of pi
 te, read: pipāsītā? ⁸ Bā ji-. ⁹ Bā mahāsa-. ¹⁰ Bā dīpaka-. ¹¹ Bā cintetvā-
¹² Bā -rasa. ¹³ Bā -miuposasadvase. ¹⁴ Bā candassuggamanave-. ¹⁵ Bā sa-
 mīne ghāṭessāmi. ¹⁶ Cā Bā ne-. ¹⁷ Bā sanni-. ¹⁸ Bā sabbālaṃkārapaṭi-. ¹⁹
 Bā -rāyadeśāya. ²⁰ Bā adḍha-.

ubbattetvā sabbe va tumhe ghāteṣṣanti¹. ito² nikkhamitvā³
palāyathā⁴ 'ti⁵ dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Tipaṇṇicarattūpagamamhi cando,
vego mahā hohiti⁶ sāgarassa⁷

5 uplāpayam⁸ dīpam imaṃ ulāram,
mā vo vadhī, gacchatha lenam aññan ti. 14.

Tattha uplāpayam⁷ ti imaṃ dīpaṃ ajjhottharutto⁸ abhībhavissati. mā
vo vadhīti so sāgaravego tumhe ma vadhī⁹.

Iti so tesam ovādam datvā attano thānam eva gato. Tas-
10 miṃ gate aparo sahāyiko kakkhaḷo devaputto „imassa va-
canam gahetvā palāyeyyū pi¹⁰, ahaṃ teṣaṃ¹¹ gamanaṃ vāretvā
sabbe p' ime mahāvināsaṃ pāpeseṇhīti¹² cintetvā dibbalaṃ-
kārapatimaṇḍito¹³ sakalagāmaṃ¹⁴ ekobhāsaṃ karonto āgantvā
dakkhiṇādisāya¹⁵ ākāse thatvā „eko devaputto idhāgato no¹⁶“
15 'ti pucchitvā¹⁶ „āgato¹⁷ ti vutte „so vo kiṃ kathesīti¹⁸“ vatvā
„imaṃ nāma sāmīti¹⁹“ vutte „so tumhākaṃ idhanivāsaṃ¹⁷ na
icchatī, rosenā¹⁸ katheti¹⁹, tumhe aññattha agantvā idh'eva
vasathā²⁰ 'ti vatvā dve gāthā abhāsi:

3. Na jā't' ayaṃ sāgaravārivego

20 uppāṭṭaye²⁰ dīpam imaṃ ulāram,
taṃ me nimittehi bahūhi dīṭṭhaṃ,
mā bhetha²¹, kiṃ socatha, modathavho²². 15.

4. Pahūtabhakkhaṃ bahuṇṇapāpaṃ

25 patattha²³ āvāsaṃ imaṃ ulāram,
na vo bhayaṃ paṭipassāmi²⁴ kiñci,
āputtaputtehi pamodathavho²⁵ ti. 16.

¹ Bā -te-. ² Ck^o omīti ito. ³ Bā addh^o vatvā. ⁴ Ck^o hohi, C^o hohīti, Bā hos-
sati, Bf^o hehiti. ⁵ Bā -rāya. ⁶ Ck^o upalāpayam, Bā uplāvassam, Bf^o uppāvassam.
⁷ Ck^o upalā-, Bā uplāvassam. ⁸ Ck^o ujjhotta-. ⁹ Bā vadi. ¹⁰ Bā -yeyyunti. ¹¹
Bā ne-. ¹² Bā -ti-. ¹³ Bā -dīpaṃ. ¹⁴ Bā -ṇāya dī-. ¹⁵ Bā omīti no. ¹⁶
Bā pucchi. ¹⁷ Bā idhanivāsaṃ. ¹⁸ Bā doseṇa. ¹⁹ Bā -si. ²⁰ Bāf^o uplāvassam.
²¹ Ck^o hetha, Bf^o lātha. ²² Bā pamodatha vo. ²³ so Ck^o; C^o patatatha, Bā
vattha²⁴, Bf^o patatta; read: passatha? ²⁴ Bā pati-. ²⁵ Ck^o paco-, Bā mamodatha vo.

Tattha na jātayan¹ ti na jātu ayam, mā bhetthā² ti mā bhāyittha, pa-
modathavho³ ti pamuditā pītisomanassajātā hotha, āputtaputtehīti yāva
puttanam pi puttehi modatha⁴, n' atthi vo⁵ imasimiñ ṭhāne bhayan ti.

Evañ so imāhi dvīhi gāthāhi te assāsetvā pakkāmi. Tassa
pakkantaṭṭhale dhammikadevapputtassa vacanañ anādiyitvā⁶ bāla- 5
vaḍḍhaki „suñantu me⁷ bhonto vacanan“ ti⁸ sesavaḍḍhaki
āmantetvā pañcamañ gātham āha:

• Yo tv-ev' ayam⁹ dakkhiṇāyañ¹⁰ disāyañ
khemañ paṭikkosati¹⁰ tassa saccañ,
na uttaro vedi bhayābhayassa, 10
mā bhettha, kiñ socatha, modhavho ti. 17.

Tattha dakkhiṇāyañ¹¹ ti dakkhiṇāya¹², ayam eva vā pātho.

Taṃ sutvā rasagiddhā pañcasatā vaḍḍhaki tassa bālassa
vacanañ ādiyimsu. Itaro pana paṇḍitavaḍḍhaki taṃ vacanañ
anādāya¹³ te vaḍḍhaki āmantetvā catasso gāthā abhāsi: 15

6. Yathā ime vippavadanti yakkhā
eko bhayañ saṃsati khemañ eko,
tad iñgha mayhañ vacanañ suṇātha:
khippañ lahuñ mā vinasimha¹⁴ sabbe. 18.
7. Sabbe samāgama karoma nāvañ 20
dōṇiñ dāḥhañ sabbayantūpapannañ,
sace ayam dakkhiṇo¹⁵ saccañ āha
moghañ paṭikkosati uttar' āyañ¹⁶. 19.
8. Sā¹⁷ c' eva no hohiti¹⁸ āpadatthā¹⁹ 25
imañ ca dīpañ na pariccajema,
sace va kho uttaro saccañ āha²⁰
moghañ paṭikkosati dakkhiṇ' āyañ²¹.

¹ Ck jāta-. ² Bā -tha vo. ³ Bā pamo-. ⁴ Bā na kiñci in the place of natthi
vo. ⁵ Bā -yanto. ⁶ C^s ma, Bā omits me. ⁷ Bā adds te. ⁸ C^s tvevāyañ vā,
Bā devāya, Bf yo cetassañ. ⁹ Bā -nāvā. ¹⁰ Ck khemantipakkosasi, C^s khemanti-
pakkosasi, Bf khemantimañ pakkosati, Bā khemantipakkoti. ¹¹ Bā dakkhiyañ.
¹² Bā -yañ. ¹³ Bā⁹ -diyanto. ¹⁴ Bā vinasasi-. ¹⁵ Bā mayañ dakkhiṇā, Bf ayam
dakkhiṇā. ¹⁶ Ck^s -ro ayam. ¹⁷ Ck^s Bf aṇ. ¹⁸ Ck hoti, C^s hotiti, Bf hehiti.
¹⁹ Bf aparattā, C^s āpadatvā. ²⁰ Ck^s āhu. ²¹ Ck^s -ṇo ayam.

tam eva nāvaṃ abhiruyha sabbe
evaṃ mayam sotthi taremu¹ pāraṃ. 20.

9. Na ve sugaṇhaṃ paṭhamena seṭṭhaṃ
kaṇiṭṭhaṃ, āpāthagataṃ gaheṭvā
yo c' idha majjhaṃ paviceyya gaṇhati
sa ve' naro seṭṭhaṃ upeti ṭhānaṃ ti. 21.

Tattha vippavandanīti aññamaññaṃ vadanti, lahuṃ ti purimassa
atthadīpanaṃ, donuṃ ti gambhīraṃ mahānāvaṃ, sabbayanūpapaṭṭhaṃ ti
sabbehi piyārittādīhi² yantehi upaṇṇaṃ, sā ceva no hohiti⁴ āpadattha⁵
10 ti sā ca⁶ no nāvā pacchāpi uppaṇṇāya āpadāya āpadattha⁵ bhavissati imaṃ ca dīpaṃ
na⁷ paricejjissama, taremu⁸ 'ti tarissāma, na ve sugaṇhaṃ ti na ve su-
khena gaṇhitabbam, seṭṭhaṃ ti uttamaṃ tathaṃ⁹ saccaṃ, kaṇiṭṭhaṃ ti pa-
thamaṃ vacanaṃ upādāya pacchimaṃ vacanaṃ kaṇiṭṭhaṃ nāma, idhāpi¹⁰ na ve
sugaṇhaṃ ti anuvattane va¹¹, idam vuttaṃ hoti¹² ambho vaddhakī yena kenaci
15 paṭhamena vuttaṃ¹³ vacanaṃ idam eva seṭṭhaṃ tathaṃ saccaṃ ti na¹⁴ su-
khaṃ¹⁵ gaṇhitabbam eva yathā¹⁶ taṃ evaṃ kaṇiṭṭhaṃ pacchāvuttavaca-
naṃ¹⁷ pi¹⁸ idam eva tathaṃ ti na¹⁹ gaṇhitabbam¹⁹, yaṃ pana sotavisayaṃ²⁰
āpāthaṃ²¹ gataṃ hoti taṃ āpāthagataṃ²² gaheṭvā yo²³ idha paṇḍitapuriso
purimaṃ ca pacchimavacanaṃ ca²⁴ paviceyya vicinitvā tīretvā upaparikkhitva²⁵
20 majjhaṃ²⁶ gaṇhati²⁷ yam tattha²⁸ saccaṃ sabhāvabhūtaṃ tad eva paccekkaṃ
katvā gaṇhati²⁹ sa ve³⁰ naro seṭṭhaṃ upeti ṭhānaṃ³¹ so puriso³² uttamaṃ ṭhā-
naṃ upeti adhiyacchati vindati patilabhaṃti.

So³³ evaṃ ca pana vatvā āha³⁴: „ambho mayam dvinnam
pi devaputtānaṃ³⁵ vacanaṃ³⁶ karissāma, nāvaṃ tāva sajjey-
25 yāma³⁷, tato³⁸ sace paṭhamassa vacanaṃ saccaṃ bhavissati
taṃ nāvaṃ³⁹ abhirūhitvā palāyissāma, atha itarassa vacanaṃ
saccaṃ bhavissati⁴⁰ nāvaṃ ekamante thapetvā idh' eva vasi-
sāmā⁴¹ 'ti evaṃ vutte bālavaḍḍhaki⁴¹ „ambho tvaṃ udaka-

¹ Cks tā. ² Cks re. ³ Bā phi-. ⁴ Ck -hīti, C' hoti corr. to hohiti or hotiti?
Bā hotiti. ⁵ Bā aparatthā. ⁶ Bā sacceva. ⁷ Ck dīpanaṃ, C' imacāḍīpanaṃ.
⁸ Cks tī-. ⁹ Bā tatha. ¹⁰ Bā idha pi ra. ¹¹ Ck -vattateva, Bā anuttare carāma.
¹² C' Bā -a. ¹³ Bā omits na. ¹⁴ Cks add gaṇhaṃ na. ¹⁵ Bā adds ca. ¹⁶
so all three MSS. ¹⁷ Bā adds hī. ¹⁸ Ck omits na. ¹⁹ Bā idhameva thakam
saccanti na gaṇhitabba. ²⁰ Cks soti-. ²¹ Ck āpātaṃ, Bā -tha. ²² Bā omits ā-.
²³ Cks so. ²⁴ Cks pacchimaṇṇaṃ ²⁵ Cks -kkhipitvā. ²⁶ Bā pacchimaṇṇaṃ. ²⁷ Bā
-hīti. ²⁸ Bā tathaṃ. ²⁹ Bā gaṇiti ³⁰ Cks re. ³¹ Bā -nanti. ³² Bā omits
pu-. ³³ Bā omits so. ³⁴ Bā omits āha. ³⁵ Bā dinnam pi devatānaṃ. ³⁶ Bā
-nañca. ³⁷ Cks sajjā-. ³⁸ Bā omits ta-. ³⁹ C' omits nāvaṃ, Ck taṃ nāvaṃ.
⁴⁰ Bā -tīti. ⁴¹ Cks -lā.

pātiyaṃ suṃsumāraṃ passasi¹, atidīghasutto si², paṭhamadeva-
 pūto amhesu rosenā³ kathesi pacchimo⁴ sinehena⁵, imaṃ eva-
 rūpaṃ pavaradīpaṃ⁶ pahāya kuhiṃ gamissāma, sace pana
 tvaṃ gantukāmo tava parisāṃ gaṇhitvā nāvaṃ karoḥi, am-
 hākaṃ nāvāya kiccaṃ n' atthāhi⁷ āha. Paṇḍito attano pari- 5
 saṃ gaṇetvā nāvaṃ sajjetvā sabbūpakaraṇāni āropetvā sa-
 pariso nāvāya aṭṭhāsi. Tato puṇṇanadivase canduggamana-
 velāya⁸ samuddato ūmi⁹ uttaritvā jaṇṇukapamāṇā⁹ hutvā dīpa-
 kaṃ dhovitvā gatā¹⁰. Paṇḍito samuddassa uttarānabhāvaṃ
 ūnatvā nāvaṃ vissajjesi. Bālavadḍhakīpakkhikāni pañcakula- 10
 satāni „samuddato¹¹ ūmi¹² dīpaṃ¹³ dhovanatthāya āgatā¹⁰, etta-
 kaṃ eva etan¹⁴ ti kaṭhentā¹⁰ nisīdimsu. Tato kaṭippamāṇā¹⁴
 purisappamāṇā¹⁵ tālappamāṇā¹⁶ sattatālappamāṇā¹⁷ sāgaraūmi
 dīpakam pi vahanāṇā¹⁸ āgañchi¹⁹. Paṇḍito upāyakusalatāya
 rase alaggo sotthiṇā gato, bālavadḍhakī rasalobhena²⁰ anāgata- 15
 bhayaṃ anoloketvā²¹ pañcahi kulasatehi saddhiṃ vināsaṃ patto.

Itoparā sānusāsani²² taṃ atthaṃ dipayamāṇā tisso abhisam-
 buddhagāthā honti:

10. Yathāpi te sāgaravārimajjhe
 sakammanā²³ sotthi vahiṃsu vāṇijā
 anāgatatthaṃ paṭivijjhiyānaṃ
 'appam pi²⁴ nāceti²⁵ sa²⁶ bhūripaṇṇo. 22.
11. Bālā ca mohana rasānugiddhā
 anāgataṃ appativijjhiy' atthaṃ
 paccuppanne sīdanti²⁷ atthe jāte²⁸
 samuddamajjhe yathā te manussā. 23.

¹ Cks -ti. ² Ck -yutto, Bđ ativadīgham passasi. ³ Bđ dosavasena. ⁴ Bđ adda
 pi so. ⁵ Bđ -neva. ⁶ Ck paridī-, C' caradī-. ⁷ Bđ candassa ug-. ⁸ Bđ ummi-
 vego. ⁹ so Cks; Bđ kaṭippa-. ¹⁰ Bđ -to. ¹¹ Bđ samudda. ¹² Cks ūmi, Bđ
 ummi. ¹³ Bđ dīpa. ¹⁴ Ck -no, C' -no. ¹⁵ Ck -pe, C' -ṇo. ¹⁶ Cks -ṇo. ¹⁷
 Ck -nā, Bđ omits satta-. ¹⁸ Cks sāgara dīpakam pi dāha-, Bđ ti uddhā ummi
 dīpakam pi vuyumāṇā. ¹⁹ Bđ āgacchantā. ²⁰ Bđ rasānugiddhena. ²¹ Bđ -ento.
²² Bđ ita tassānusāsanaṃ in the place of ito - - nī. ²³ Bđf -unā. ²⁴ Ck appavi,
 C' appappi. ²⁵ C' nāveti, Bf nāceti, Bđ nacceti. ²⁶ Cks ca, Bđf so. ²⁷ so all
 four MSS. for sīdanti paccuppanne? ²⁸ Cks jāte, Bf atthajāte.

19. Anāgataṃ paṭikayirātha kiccaṃ :

mā maṃ kiccaṃ kiccakāle vyādhesi¹,taṃ tādisaṃ paṭikatakieccakāriṃ²na taṃ kiccaṃ kiccakāle vyādheti³. 24.

- 5 Tattha sakammanā⁴ ti anāgatabhayaṃ⁵ disvā puretaram katena attano kammena, sotthim⁶ vahiṃsū 'ti khemena⁷ gamhiṃsu, vāpijā⁸ 'ti samudde vicaraṇabhāvena vadḍhaki vuttā, pativijjhiyānaṃ ti evaṃ bhikkhave patha-
- 10 mataraṃ⁹ kattabbhaṃ anāgataṃ atthaṃ paṭivijjhivā¹⁰ idhaloke bhūripaṇṇo kulaputto appamattakam pi attano atthaṃ na acceti¹¹ nātivattati na hāpēti¹² attho, appaṭivijjhiyatthaṃ¹³ ti appaṭivijjhivā atthaṃ, paṭhamam eva kattabbhaṃ akatvā¹⁴ ti attho. paccuppanne ti yadā taṃ anāgataṃ¹⁵ atthajātāṃ uppajjati tadā tasmim paccuppanne sīdanti, atthe jāte¹⁶ attano paṭiṭṭhaṃ na labhanti, samudde te bālavaddhaki manussā viya viṇāsaṃ pāpunanti, anāgataṃ ti¹⁷ bhikkhave paṇḍitapuriso¹⁸ anāgataṃ¹⁹ pathamatarāṃ kattabbhakiccaṃ saṃparā-
- 15 yikaṃ vā hotu dīttadhammikaṃ vā paṭikayirāthā²⁰ puretaraṃ kareyya²¹, kimkāraṇā: mā maṃ kiccaṃ kiccakāle vyādhesi, pure²² kattabbhaṃ hi pure akariyamānaṃ²³ pacchā²⁴ paccuppannabhāva-pattaṃ²⁵ attano kiccakāle kayacittā-bādhena vyādheti²⁶, taṃ maṃ²⁷ mā vyādhēsīti, pathamam eva maṃ paṇḍito kareyya, taṃ tādisaṃ ti yathā²⁸ paṇḍitam purisaṃ, paṭikatakieccakāriṃ²⁹
- 20 ti paṭigace³⁰ eva³¹ kattabbakieccakāriṇaṃ³², taṃ kiccaṃ ti³³ kiccakāle paccuppannakāle tādisaṃ purisaṃ na vyādheti na bādheti³⁴, kasmā: pure yeva³⁵ katattā ti.

- S. i. d. ā. „na bhikkhave idāṃ' eva pubbe pi Devadatto paccuppannasukhe laggo anāgataṃ³⁶ anoloketvā sapaṇṇo vināsaṃ patto³⁷ ti vatvā j. s.: „Tadā bālavaddhaki Devadatto ahoṣi, dakkhiṇāya³⁸ disāya ṭhito adhammiko³⁹ devaputto Kokāliko, uttaradisāya ṭhito⁴⁰ devaputto Sāriputto, paṇḍitavaddhaki⁴¹ aham evā⁴² 'ti. „Samudda-vāpijajātakaṃ.

¹ Bā byādesi, B' byatesi. ² Bā paṭigataṃ-, B' paṭikathaṃ-. ³ Bā byādhēsīti B' byatesīti. ⁴ Bā -unā. ⁵ C^s -taṃ-, Bā anāgataṃ anā-. ⁶ Bā -i. ⁷ Bā sukheṇa pana. ⁸ Bā pathamaṃ. ⁹ Bā vajjhivā. ¹⁰ Bā nacceti. ¹¹ C^s -yathā. ¹² Bā āvikatvā. ¹³ Bā omite anā-. ¹⁴ Bā adda vinā. ¹⁵ Bā omits anāgataṃ. ¹⁶ Bā -sā. ¹⁷ Bā -te. ¹⁸ Bā -kariyātha. ¹⁹ Bā -reyyuṃ. ²⁰ Bā adds ti. ²¹ C^s akl-. ²² yadā - - - pacchā wanting in C^s. ²³ C^s -vaṃ. ²⁴ Bā -si. ²⁵ Bā tasmim in the place of taṃ maṃ. ²⁶ Bā tathā. ²⁷ C^s paṭigatakieccakāri, Bā paṭikatakieccakāriṃ. ²⁸ C^s -gacce, Bā -kacceva. ²⁹ C^s -ritāṃ. ³⁰ Bā kiccaṃ omitting ti. ³¹ C^s bādha-. ³² Bā pūṇapakasseva. ³³ Bā -tabbhayaṃ. ³⁴ Bā -ṇa. ³⁵ Bā -ka. ³⁶ Bā adds dhammika. ³⁷ Bā adds pana.

4. Kāmajātaka.

Kāmaṃ kāmaya mānassā 'ti. Idam S. J. v. aññataram
brāhmaṇaṃ ā. k. Eko kira Sāvattvivāsi-brāhmaṇo Aciravattitire
khetṭakāraṇatthāya¹ araṇṇaṃ koṭṭesi'. S. tassa upanissayaṃ disvā
Sāvattthim² piṇḍāya pavisanto maggā okkamma tena saddhiṃ paṭi- 5
santhāraṃ³ katvā „kiṃ karosi brāhmaṇā“ 'ti vatvā „khetṭatṭhānaṃ
koṭṭāpemi⁴ bho Gotamā“ 'ti vutte „sādhu brāhmaṇa kammaṃ karo-
hiti“ vatvā agamāsi. Eten' ev' upāyena⁵ chinnarukkhe⁶ hāretvā
khetṭassa⁷ sodhanakāle⁸ kasanakāle⁹ kedārabandhanakāle¹⁰ cā' ti
punappuna gantvā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ¹¹ akāsi. Vapana- 10
divase¹² pana brāhmaṇo „ajja bho Gotama mayhaṃ vappamañ-
galaṃ¹³, ahaṃ¹⁴ imasmiṃ sasse nippanne Buddha-pamukhassa saṃ-
ghassa mahādānaṃ¹⁵ dassāmi¹⁶“ āha. S.¹⁷ adhivāsetvā pakkāmi. Pun'
ekadivasam¹⁸ brāhmaṇaṃ¹⁹ sassaṃ olokentaṃ²⁰ gantvā „kiṃ karosi
brāhmaṇā“ 'ti pacchitvā²¹ „sassaṃ olokemi bho Gotamā“ 'ti vutte 15
„sādhu brāhmaṇā“ 'ti vatvā pakkāmi. Tadā brāhmaṇo cintesi: „sa-
maṇo Gotamo abhiṇhaṃ āgacchati, nissamsayaṃ bhattena atthiko,
dassāmi²² ssa²³ bhattaṃ²⁴ ti tass' evaṃ cintetvā gehaṃ gatadivase Sat-
thāpi tattha²⁵ agamāsi. Atha brāhmaṇassa ativiya vissāso uppajji²⁶.
Aparabhāge pariṇate sasse „sve khetṭam²⁷ lāyissāmā“ 'ti sanniṭṭhānaṃ
katvā nipanne brāhmaṇe Aciravatiyā upari sabbarattin²⁸ karukavassam²⁹
vassi, mahogho³⁰ āgantvā ekanālamattam³¹ pi asesetvā³² sabbam³³ sas-
sam³⁴ samuddam³⁵ pavesesi. Brāhmaṇo oghamhi³⁶ otarite³⁷ sassavināsam³⁸
oloketvā sakabhāvena saṇṭhātuṃ na sakki³⁹, baḷavasokābhibhūto
hatthena uraṃ sandhāretvā⁴⁰ paridevamāno gehaṃ gantvā⁴¹ vipṭala- 25
panto⁴² nipajji. S. paccūsasamaye sokābhibhūtam⁴³ brāhmaṇaṃ disvā
„brāhmaṇassa avassayo⁴⁴ bhavissāmīti“ punadivase Sāvattthiyam⁴⁵ piṇ-
ḍāya caritvā⁴⁶ piṇḍapātapaṇikkanto bhikkhū vihāraṃ pesetvā pacchā-
samanena saddhiṃ tassa gehadvāraṃ agamāsi. Brāhmaṇo⁴⁷ āgatabhā-

¹ Bds khetṭatṭhāya. ² Cks koṭṭh-. ³ Cks -iyam, Bds -i. ⁴ Bds evupā-. ⁵ Bds patie-
channa-. ⁶ Bds sodhāpana-. ⁷ Ck kedhāra-, Bds dāra-. ⁸ Cks ca and add vapana-kāle,
Bds omits cā. ⁹ Bds punadivase. ¹⁰ Bds -lakiriya. ¹¹ Bds omits a-. ¹² Bds adds tuṇhi-
bhāvena. ¹³ Bds -po. ¹⁴ Bds -kento satthāpi tattha. ¹⁵ Cks dassāmaṇaṃ tassa. ¹⁶ Ck
tassa. ¹⁷ Bds ahoṣi. ¹⁸ Bds ghanikavassam. ¹⁹ Bds mahāmegho. ²⁰ Bds -nālamattam.
²¹ Bds anavassam katvā. ²² Ck oghampi. ²³ Bds patita. ²⁴ Ck sassam-. ²⁵
nāsakkhi, Bds bhāvaṃ sandhāretu nāhoṣi. ²⁶ Bds paharitvā. ²⁷ Bds omits
g. g. ²⁸ Bds rodento. ²⁹ Bds -ṇassāva-. ³⁰ Bds adds pacchābhattam. ³¹ Bds
adds satthu.

- vaṃ sutvā „paṭisanthāratthāya me sahāyo āgato bhavissatīti“ laddhas-
sāso¹ āsanam paṇṇāpesi. S. pavisitvā paṇṇattāsane nisiditvā „brāh-
maṇa kasmā dummano² si, kin te aphāsukan“ ti pūcchi. „Bho Go-
tama Aciravatītiṃ mayā³ rukkhe chedanato⁴ paṭṭhāya katakammaṃ
5 tumhe jānātha, ahaṃ imasmiṃ sasse nippanne⁵ tumhākaṃ dānaṃ dassā-
mīti vicarāmi, idāni me sabbaṃ taṃ sassaṃ mahoghena samuddam eva
pavesitaṃ, kiñci avasittham n' atthi, sakataśatamattam⁶ dhaññaṃ vi-
naṭṭham, tena me mahāsoko uppanno“ ti. „Kiṃ pana brāhmaṇa so-
cantassa naṭṭham punāgacchatīti“. „No h' etaṃ bho Gotama⁷“ ti.
10 „Evaṃ sante⁸ kasmā socasi, cimesaṃ sattānaṃ dhanadhaññaṃ nāma
uppañjanakāle uppañjati nassanakāle nassati, kiñci saṃkhāragataṃ
anassanadhammaṃ nāma n' atthi, mā cintayīti⁹“. Iti naṃ S. samassā-
setvā¹⁰ tassa sappāyadhammaṃ¹¹ desento Kāmasuttamā¹² atthesi. Sutta-
pariyosāne¹³ socanto¹⁴ brāhmaṇo sotāpattiṃ phale paṭiṭṭhahi. S.
15 naṃ¹⁵ nissokaṃ katvā utthāyāsanā vikkāraṃ agamāsi. „S. asukaṃ
nāma brāhmaṇam sokasallasamappitaṃ nissokaṃ katvā sotāpattiṃ phale
paṭiṭṭhāpesīti¹⁶“ sakalanagaraṃ aṇṇāsi. Bhikkhū dh. hi¹⁷ k. s.:
„āvuso Dasabalo brāhmaṇena saddhiṃ¹⁸ mettā¹⁹ katvā vissāsiko hutvā
upāyen' eva tassa sokasallasamappitassa dhammaṃ desetvā taṃ nisso-
20 kaṃ katvā sotāpattiṃ phale paṭiṭṭhāpesīti“. S. āgantvā „kāya nu 'ttha
bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma²⁰ 'ti
vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' āhaṃ etaṃ nissokaṃ akā-
sin²¹“ ti vatvā a. ā.:

- A. B. Brahmadattassa rañño dve puttā aheṣuṃ. So
25 jeṭṭhassa²⁰ uparajjāṃ adāsi, kaṇiṭṭhassa senāpaṭiṭṭhānaṃ.
Aparabhāge Brahmadatte kālakate amaccā²¹ jeṭṭhassa²⁰ abhi-
sekaṃ paṭṭhapesuṃ. So „na mayham pajjen' attho, kaṇiṭṭhassa
me dethā“ 'ti vatvā punappuna yāciyamāno pi paṭikkhipitvā
kaṇiṭṭhassa abhiseke kate „na me issariyen' attho“ ti uparajjā-
30 dīni pi²² na icchi, „tena hi sādūni²³ bhojanāni bhuñjanto idh'
eva vasāhīti“ vutte pi „na me imasmiṃ nagare kiccaṃ atthīti“

¹ B^d paṭiladdhasāso. ² C^k dubbalo. ³ B^d mapa. ⁴ B^d rukkhaṇṇe. ⁵ C^k nipp-
-pi. ⁶ B^d pasatamattam. ⁷ C^k -ma, omitting ti. ⁸ B^d adds pi. ⁹ B^d
-yittha. ¹⁰ B^d saṃpahameitvā. ¹¹ C^k -yamdhama-. ¹² C^k -naṃ. ¹³ C^k ga-
-chanta, C^d gacchanta. ¹⁴ B^d taṃ. ¹⁵ C^k -tthāsi. ¹⁶ B^d omits hi. ¹⁷ B^d
adds pi. ¹⁸ B^d mittam. ¹⁹ all three MSS. -ā. ²⁰ B^d jeṭṭhakassa. ²¹ C^k
-cce. ²² B^d omits pi. ²³ C^k sādūni, B^d sārassa.

Bārāṇasito nikkhamitvā paccantaṃ gantvā ekaṃ seṭṭhikulaṃ
 nissāya sahatthena kammaṃ karonto vasi. Te aparabhāge
 tassa rājakumārābhāvaṃ ñatvā kammaṃ kātuṃ na adāmsu¹,
 kumārāparihāren' eva taṃ pariharimsu². Aparabhāge rāja-
 kammikā³ khetṭappamāṇagahanatthāya⁴ taṃ gāmaṃ agamimsu⁵. 5
 Seṭṭhi rājakumāraṃ upasaṃkamtivā „sāmi mayāṃ tumhe po-
 sema, kaṇiṭṭhabhātikassa paṇṇaṃ pesetvā amhākaṃ baliṃ
 hārethā⁶ 'ti. So „sādhū“ 'ti sampaticchitvā „ahaṃ“ asuka-
 seṭṭhikulaṃ nāma upanissāya vasāmi⁷, maṃ nissāya etesaṃ
 baliṃ vissajjehīti⁸ paṇṇaṃ pesesi. Rājā „sādhū“ 'ti vatvā 10
 tathā kāreṣi. Atha naṃ sakalagāmaṃvāsino pi janapadavāsino
 pi upasaṃkamtivā „mayāṃ tumhākaṃ ñeva baliṃ dassāma,
 amhākaṃ vissajjāpehīti⁹“ āhamsu. So tesam pi atthāya paṇ-
 ṇaṃ pesetvā vissajjāpesi. Tato paṭṭhāya te tass' eva baliṃ
 adāmsu. Ath' assa mahālābhasakkāro nibbatti¹⁰, tena saddhim 15
 ñev' assa¹⁰ taṇhāpi mahatī jātā. So aparabhāge sabbam pi
 taṃ¹¹ janapadaṃ yāci, uparajjāṃ yāci, kaṇiṭṭho pi tassa adāsi
 yeva. So taṇhāya vaddhamānāya uparajjena pi asantutṭho
 „rajjāṃ gaṇhissāmi¹²“ janapadaparivuto¹² gantvā bahinagare
 ṭhatvā „rajjāṃ vā me detu yuddhaṃ vā“ ti kaṇiṭṭhassa paṇ- 20
 ṇaṃ pahīni. Kaṇiṭṭho cintesi: „ayaṃ bālo pubbe rajjāṃ pi
 uparajjādīni pi¹³ paṭikkhipitvā idāni 'yuddhena gaṇhāmi'
 vadati, saṭṭe kho paṇāhaṃ imaṃ¹⁴ yuddhena¹⁵ māressāmi
 garahā me bhavissati, kiṃ me rajjena¹⁶ 'ti. Ath' assa „alaṃ
 yuddhena, gaṇhāmi¹⁶“ pesesi. So rajjāṃ gahetvā¹⁷ kaṇiṭ- 25
 ṭhassa uparajjāṃ datvā tato paṭṭhāya rajjāṃ kārento taṇhā-
 vasiko hutvā ekena rajjena asantutṭho dve tīṇi rajjāni patthe-

¹ Bāṇadāmsu. ² Bā -raparivāreṇeva taṃ parivāresuṃ. ³ Bā adds paccantaṃ
 gantvā. ⁴ Cks -paṇṇagahanatthāya. ⁵ Bā āgamaṃsu. ⁶ Ck ahaṃsu, Cs ahaṃ
 corr. to āha. ⁷ Bā vasissāmi. ⁸ Bā amhākaṃ pi suṇikaṃ vissajjehīti. ⁹ Bā
 ahaṃ. ¹⁰ Bā tenassa, omittitvā saddhim ñev. ¹¹ Bā omits taṃ. ¹² Cks
 -dāmsu, adding taṃ nagaraṃ. ¹³ Bā rajjaoparajjādīni. ¹⁴ Bā omits imaṃ.
¹⁵ Bā adds naṃ. ¹⁶ Cks -hatūti. ¹⁷ Bā gahetvā.

tvā taṇhāya koṭim nāddasa. Tadā Sakko devarājā „ke nū¹
kho loke mātāpitaro upatṭhahanti, ke dānādini puññāni karonti,
ke taṇhāvasikā“ ti olokento tassa taṇhāvasikabhāvaṃ ñatvā
„ayaṃ bālo Bārāṇasirajjena pi² na tussati³, sikkhāpessāmi
⁵ nan“ ti māṇavakavesena rājadvāre ṭhatvā „eko upāyakusalo
māṇavo dvāre ṭhito“ ti ārocāpetvā „pavisatū“ 'ti vutte pavi-
sitvā rājānaṃ jayāpetvā „kiṃkāraṇā āgato sīti“ vutte „ma-
hārāja, tumhākaṃ kiñci vattabbaṃ atthi, raho paccāsiṃsāmīti“⁴
āha. Sakkānubhāvena tāvad eva manussā paṭikkamiṃsu.
¹⁰ Atha naṃ māṇavo „ahaṃ mahārāja phitāni⁵ ākiṇṇamanussāni
sampannabalavāhanāni tīpi nagarāni passāmi, ahaṃ te⁶ attano
ānubhāvena tesu rājānaṃ⁷ gahetvā dassāmi, papañcaṃ akatvā
siṅhaṃ gantum vaṭṭatīti“ āha. So lobhavasiko⁸ rājā „sādhū“
'ti sampatichhitvā⁹ Sakkānubhāvena pana taṃ¹⁰ „ko va¹¹ tvaṃ
¹⁵ kuto vā¹² āgato¹³ kiṃ vā te laddhuṃ vaṭṭatīti“ na pucchī.
So pi ettakaṃ vatvā Tāvatisabbhavanam eva āgamāsi. Rājā
amacce pakkosāpetvā „eko māṇavo amhākaṃ tīpi rājāni
gahetvā 'dammīti¹⁴ āha, taṃ¹⁵ pakkosatha, nagare bheriṃ
carāpetvā balakāyaṃ sannipātetha¹⁶, papañcaṃ akatvā tīni
²⁰ rājāni gaṇhissāmīti“ vatvā „kiṃ pana te mahārāja tassa
māṇavassa saṅkāro vā kato nivāsanaṭṭhānaṃ vā pucchitan“ ti
vutte „n' eva sakkāraṃ akāsiṃ na nivāsanaṭṭhānaṃ pucchim,
gaṇhetha naṃ upadhārethā“ 'ti āha. Upadhārentā naṃ
adivā¹⁷ „mahārāja sakalanagare māṇavaṃ na passāma“ 'ti
²⁵ ārocayimṃsu¹⁸. Taṃ sutvā rājā domanassajāto „tīsu nagaresu
rajjaṃ naṭṭhaṃ¹⁹, mahanten' amhi²⁰ yasena parihīno, 'n' eva
me paribbayaṃ adāsi na²¹ nivāsanaṭṭhānaṃ' ti mayhaṃ kujjhitvā

¹ Ck omits kenu, Cg has konu, Bd tenanu. ² Bd omits pi. ³ Bd adds ahaṃ.

⁴ Ck pacchā-, Bd pacā-. ⁵ Ck thīnāni, Bd pītāni. ⁶ Bd omits te. ⁷ Bd te raje. ⁸ Bd taṇhāva-. ⁹ Bd -echi. ¹⁰ Bd omits pana taṃ. ¹¹ Bd omits vā.

¹² Bd omits ā-. ¹³ Bd dassāmīti. ¹⁴ Bd bhāse taṃ. ¹⁵ Bd -pātāpetha. ¹⁶ Bd upadhāretha tīpi rājāni gaṇhissāmā ti vatvā ca pana te. ¹⁷ Bd ārocayimṃsu.

¹⁸ Bd raje, omitting naṭṭhaṃ. ¹⁹ Ck -tenampi. ²⁰ Bd adds ca.

māṇavo gato¹ bhavissatīti² punappuna cintesi. Ath' assa
 taṇhāvasikassa kāye³ dāho uppajji, sarīre pariḍayhante udaraṃ
 khobhetvā lohitāpakkhādikā udapādi, ekaṃ bhojanaṃ pavi-
 sati ekaṃ nikkhamati, vejā tikicchitum na sakkonti, rājā
 kilamati. Ath' assa vyādhitabhāvo⁴ sakalanagare pakaṇṇo ahoṣi. 5
 Tadā Bo. Takkasilato sabbasippāni uggaṇhitvā Bārāṇasinagare
 mātāpitunnāṃ santikaṃ āgato. Taṃ rañño⁵ pavattiṃ sutvā
 „ahaṃ tikicchissāmīti“ rājadvāram⁶ gantvā „eko kira māṇavo⁷
 tumhe tikicchitum āgato“ ti āroḍḍhesi⁸. Rājā „mahanta-
 mahantā⁹ disāpāṃmokkhavejjāpi maṃ tikicchitum na sakkonti, 10
 taruṇamāṇavo kiṃ¹⁰ sakkhissati¹¹, paribbayaṃ datvā vissaj-
 jetha na¹² ti āha. Taṃ sutvā māṇavo „mayhaṃ vejja-
 vetanena kammaṃ n' attā¹³, ahaṃ tikicchissāmi¹⁴, kevalaṃ
 bhesajjamūlamattaṃ detū“ ti āha. Taṃ sutvā rājā „sādhū“
 ti¹⁵ pakkosāpesi. Māṇavo rājānaṃ vanditvā¹⁶ „mā bhāyi 15
 mahārāja, ahaṃ te tikicchāmīti¹⁷, api ca kho pana me rogassa
 samutṭhānaṃ ācikkhā¹⁸“ ti. Rājā harāyamāno¹⁹ „kiu te²⁰
 samutṭhānena, bhesajjam eva karohīti“ āha. „Mahārāja vejā
 nāma 'ayaṃ vyādhi imaṃ nissāya samutṭhito' ti nātvā tada-
 nucchavikaṃ²¹ bhesajjam karontīti“. Rājā „sādhū tātā“ ti 20
 samutṭhānaṃ kathento tena māṇavena āgantvā „tisu nāgaresu
 rajjāni²² gahetvā dassāmiti“ ādim katvā sabbāni kathetvā²³
 „iti²⁴ me tāta taṇhaṃ nissāya vyādhi uppanno, sace tikicchi-
 tum sakkosi tikicchāhīti“ āha. „Kiṃ pana²⁵ mahārāja soca-
 nāya tāni nagarāni²⁶ sakkā laddhun“ ti. „Na sakkā tātā“ ti. 25
 „Evaṃ sante kasmā socasi mahārāja, sabbam eva hi saviññā-
 ṇakāviññāṇakavatthum²⁷ attano sarīraṃ²⁸ ādim katvā pahāya

¹ Bā anāgato. ² Bā adds so. ³ Bā sarīre. ⁴ Bā byādhibhāvo. ⁵ Bā omits ra-.

⁶ Bā rājānaṃ. ⁷ Bā taruṇamā-. ⁸ Bā ārocesi. ⁹ Bā omits mahanta. ¹⁰ Bā

kiṃ taruṇa-. ¹¹ Bā -tīti. ¹² Bā mayhaṃ vajjena kammena vettanaṃ natthi.

¹³ Bā -mīti. ¹⁴ Bā omits sādhū ti. ¹⁵ Bā disvā. ¹⁶ Bā -cchissāmīti. ¹⁷ Bā

-tīti. ¹⁸ Bā rājā bhāyaṃ sayamāno. ¹⁹ Bā tena. ²⁰ Bā omits tad. ²¹ Bā -esi.

²² Bā ito. ²³ Bā omits pana. ²⁴ Bā tīṇirajjāni. ²⁵ C* avinīṇāṇakavatthum,

C* avinīṇāṇaka avinīṇāṇakavatthum. ²⁶ Bā sakkāraṃ.

gamanīyaṃ¹, catūsu nāgaṃ rajjaṃ gahetvāpi tvaṃ² ekappa-
hāren' eva na catasso bhattapātiyo paribhuñjissasi, na catūsu
sayanesu sayissasi, na cattāri vatthayugāni³ acchādessasi⁴,
taṇhāvasikena nāma bhavituṃ na vaṭṭati, ayaṃ hi taṇhā nāma
5 vaḍḍhamānā catūhi apāyehi muñcituṃ na detīti⁵. Iti⁵ naṃ
M. ovaditvā ath' assa dhammaṃ desento

1. Kāmaṃ kāmayamānassa tassa ce taṃ samijjhati
addhā pītimano hoti laddhā macco yad icchati. 25.
2. Kāmaṃ kāmayamānassa tassa ce taṃ samijjhati
10 tato naṃ aparaṃ kāme ghamme taṇhaṃ va vindati. 26.
3. Gavaṃ va siṅgino siṅgaṃ vaḍḍhamānassa vaḍḍhati
evaṃ mandassa posassa bālassa aviññato
bhiyyo taṇhā pipāsā ca vaḍḍhamānassa vaḍḍhati. 27.
4. Pathavyā sāliyavakaṃ gavāssaṃ dāsaporisaṃ
15 datvā vā nālaṃ ekassa, iti vidvā samaṃ care. 28.
5. Rājā pasayha paṭhaviṃ⁶ vijetvā
sasāgarantaṃ mahim āvasanto
oraṃ samuddassa atittarūpo
pāraṃ samuddassāpi patthayetha⁷. 29.
6. Yāva⁸ anussaraṃ kāme manasā titti nājjhagā⁹
20 tato nivatṭā¹⁰ paṭikkamma¹¹ disvā
te ve tittā ye paññāya tittā¹². 30.
7. Paññāya tittinaṃ¹³ seṭṭhaṃ, na so kāmehi tappati,
paññāya tittaṃ purisaṃ taṇhā na kurute vasaṃ. 31.
8. Apacineth' eva¹⁴ kāmāni, appicch' assa alolupo,
25 samuddamatto puriso na so kāmehi tappati
rathakāro va cammaṃssa parikantaṃ upāhanaṃ. 32.

¹ Bā sahāyaṃ nāma nīssaṃ in the place of pahāya gamanīyaṃ. ² Oka tam.
³ Bā vatthābharanāni. ⁴ Bā chā-. ⁵ Bā omits iti. ⁶ all four MSS. -vi. ⁷ Bā sa-
muddamabhīpatthayeta. ⁸ Bā ye ca, B' yevam. ⁹ Bā nagā. ¹⁰ so B'; Bā tato
cittinivattena, C^k tato ti vatvā, C^s tato nivatvā. ¹¹ Bā adḍa ādinavaṃ. ¹²
C^k disvā te ce tittā ye paññāya tittā, C^s disvā te ve tittā ye paññāya tittā,
Bā disvā ye te titti sapaññā. ¹³ Bā tittinaṃ. ¹⁴ C^k -neteva.

9. Yaṃ yaṃ cajati¹ kāmānaṃ taṃ taṃ sampajjate sukhaṃ,
sabbāṃ ce² sukham iccheyya sabbe³ kāme pariccaje ti 33.
imā gāthā āha⁴.

Tattha kāmaṇ ti vatthukāmaṇ pi⁵, kāmayaṃānaṃ ssa⁶
'ti patthayaṃānaṃ ssa, tassa ce taṃ⁷ samijjhatīti tassa puggalassa taṃ⁸ 5
kāmitaṃ⁹ vatthuaṃ samijjhati ce va¹⁰, nippajjati ce¹¹ ti attho, tato naṃ
aparaṇ¹² kāme ti ettha naṇ ti nipātamattaṇ, aparāṇ ti parabhāgadīpanaṃ¹³,
kāme ti upayogabahuvacanaṃ¹⁴, idaṇ vuttaṇ hoti: sace¹⁵ kāmāṇ kāmayaṃā-
nassa taṃ kāmitaṃ vatthuaṃ samijjhati tasmiṇ samiddhe tatoparaṇ so pug-
galo¹⁶ yatha nāma ghamme¹⁷ gimhakāle vātātapena kilanto¹⁸ tanhaṇ vindiati 10
pāṇiyapipāsāṇ paṭilabhati¹⁹ evaṇ bhīyyo bhīyyo²⁰ kāmānaṃhāsamkhāte kāme
vindiati paṭilabhati²¹, rūpatāṇhādīkāmānaṃhā v' assa vaḍḍhanti yevā 'ti, gavaṇ
vā 'ti goruṇ²² ssa, siṅgaṇ ti matthakaṇ padāletvā utthitasīṅgaṇ, maṇ-
dassa²³ 'ti mandapaṇṇassa, bālassā 'ti bāladhamme yuttassa, idaṇ vuttaṇ
hoti: yathā vacchakassa vaḍḍhaṇ²⁴ ssa sarīreṇ' eva saddhīṇ siṅgaṇ vaḍḍhati²⁵ 15
evaṇ andhabālassāpi appattakāmānaṃhā ca²⁶ pattakāmapipāsā ca²⁷ aparāparaṇ
vaḍḍhatīti, sāliya vakaṇ ti sālikkhettaṇ yavakkhettaṇ, etena sāliya vādikaṇ sab-
baṇ dhaṇṇaṇ dasseti, duttiyapadena sabbāṇ dipadacaruppadāṇ dasseti, paṭhama-
padena vā sabbāṇ aviññānaṇ itarena saviññānaṇ, datvā²⁸ ti datvāpi²⁹,
idaṇ vuttaṇ hoti: titthantu tūhi rajjāṇi, sace so mānava añño³⁰ vā³¹ sakalam pi 20
pathaviṇ³² saviññāṇakaṇ aviññāṇakaṇ vā pana kassaci³³ datvā gaccheyya idaṇ pi
ettakaṇ vatthuaṇ ekass' eva apariyantaṇ³⁴, evaṇ duppūrā eṣā tanhā nāma, iti vidvā
samañcare ti³⁵ evaṇ jānanto puriso tanhāvasiko ahuṇvā³⁶ kāyasamācārādini³⁷
pūrento samañ careyyā 'ti, oraṇ ti orimakotthasaṇ³⁸ patvā tena³⁹ attitarūpo
puna samuddassa⁴⁰ pāraṇ pi paththeyya⁴¹, evaṇ tanhāvasikasattā nāma dup- 25
pūrā ti dasseti, yāvā 'ti aniyāmitaparicchēdo⁴², anussaraṇ ti anussaranto,
nājjhagā⁴³ ti na vindiati, idaṇ vuttaṇ hoti: mahārāja puriso ariyante pi⁴⁴

¹ Ck yacchati, Bdf jahati. ² Bd ca. ³ Bd sabba. ⁴ Bd abhāsi. ⁵ Bd omits pi
ki -- pi. ⁶ Ck se taṃ. ⁷ Ck vataṇ, Cc ssata. ⁸ Bd kāmitava. ⁹ Ck te in the
place of ceva. ¹⁰ Bd cā, Ck nippajjati ce. ¹¹ Ck add pi. ¹² Bd -ge, omitting
dīpanaṇ. ¹³ Bd -gebahū-. ¹⁴ Bd omits sace. ¹⁵ Bd adds tato paraṇ. ¹⁶ Ck gamhe,
Bd ghamhe. ¹⁷ Ck -pe ki-, Bd vātātaṇaphakilamanti. ¹⁸ Bd omits paṭi. ¹⁹ Bd
only one bhīyyo. ²⁰ Bd omits pa-. ²¹ Bd yaṇ vaḍḍhamānaṇ vaḍḍhati yeva
evaṇ sarīreneva saddhīṇ siṅgaṇ vaḍḍhati in the place of yathā --. ²² Bd
appattakāmānaṃhā ca, Ck appamattakāmānaṃhā va. ²³ Bd omits patta -- ca. ²⁴
Bd adds cā. ²⁵ Bd omits pi. ²⁶ Ck amñāṇ. ²⁷ Bd te or vo? ²⁸ Bd omits
pa-. ²⁹ Bd saviññāṇakaṇ aviññāṇakaṇ vā na pana kassaci, Ck -kaaviññāṇa-
nāpanapūraṇ kassaci. ³⁰ Bd ādiyati in the place of ap-. ³¹ Ck omit ti.
³² Bd samañ hutvā. ³³ Bd -rādīnā. ³⁴ Ck otarita-, Cc orita-. ³⁵ Bd sa-
muddassa in the place of patvā tena. ³⁶ Bd -dda. ³⁷ Bd paththeythā. ³⁸ Ck
ati-, Bd aniyātaparicchēdo. ³⁹ Bd na-. ⁴⁰ Bd -to, omitting pi.

kāme manasā¹ anussaranto tittim na vindati² pattukāmo³ va hoti. evaṃ
 kāmesu sattānaṃ tanhā vadḍhat' eva, tato nivattitvā⁴ ti tato pana⁵ vatthu-
 kāmākilesakamato⁶ nivattitvā kāyena patikkamma⁷ nāñena ādinavam disvā
 ye paññāya tittā paripunnā⁸ te va⁹ tittā nāma, paññāya tittinaṃ.¹⁰
 5 seṭṭhan ti paññāya ayaṃ¹¹ tittinaṃ paripūritaṃ¹² seṭṭhaṃ¹³, ayaṃ eva vā
 pātho, na so kāmehi tappatīti, na hīti pi pātho, yasmā paññāya titto
 puriso kāmehi na paridayhatīti attho, na kurute vasaṃ ti tādisaṃ hi purisaṃ
 taṇhāvassaṃ¹⁴ kātūṃ vasa vattetuṃ na sakkoti, sv-eva¹⁵ pana taṇhāya ādinavaṃ
 disvā Gaṇḍamālo¹⁶ viya Adḍhamā-akaraḍḍhi¹⁷ viya ca tanhāve na pavattatīti¹⁸
 10 attho, a pacinethevā 'ti viddhamseyyath' eva¹⁹, samuddamatto²⁰ 'ti maha-
 tiyā paññāya samannāgatattā²¹ samuddappamāṇo, so mahantena²² aggināpi sa-
 muddo viya kilesakāmehi na tappati na dayhati, rathakāro ti cammakāro,
 parikantān ti parikantanto²³, idaṃ vuttam hoti: yathā cammakāro upāhanam
 parikantanto²⁴ yaṃ yaṃ cammasa aḍḍhapakattihānaṃ hoṇi, taṃ taṃ caṇḍitvā
 15 upāhanaṃ katvā upāhanamūlaṃ labhitvā sukhito²⁵ hoti evaṃ eva²⁶ paññito
 cammakārasatthasaddisāya paññāya kantanto²⁶ yaṃ yaṃ odhiṃ kāmānaṃ caṇḍitvā²⁷
 tena tena assa kāmodhinā rahiṭaṃ²⁸ taṃ taṃ kāyakammaṃ²⁹ caṇḍikammaṃ mano-
 kammaṃ²⁹ ca sukkham sampajjati³⁰ vigatadarathani, sace pana sabbam pi kāya-
 kammādisukhaṃ vigataparilāhaṃ eva iccheyya kasinaṃ bhāvetvā jhānaṃ nib-
 20 battetvā sabbe kāme paricraje ti

Bodhisattassa³¹ pana imaṃ gātham kathentassa³² rañño
 setacchattaṃ ārammaṇaṃ katvā odātakasiṇajjhānaṃ udapādi.
 Rājāpi arogo ahosi, so tuṭṭho sayanā vuṭṭhāya³³ „ettakā vejja
 maṃ tikicchitum nāsakkhimsu, paññitamāṇavo pana attano
 25 nāṇosadhena maṃ nirogaṃ³⁴ akāsīti“ tena saddhim³⁵ sallapanto
 dasamaṃ gātham āha:

¹ Bā omits ma-. ² Bā janeti. ³ Bā patta-. ⁴ Bā nivattitvā. ⁵ Bā parati. ⁶ Ck add cittaṃ. ⁷ Ck -mmaṃ. ⁸ Bā adds ca. ⁹ Bā omits va. ¹⁰ Bā tittī. ¹¹ so Bā; Ck paññāyaṃ, Ck paññāyaṃ. ¹² Ck -naṃ, Ck -purinaṃ, Bā -punnāṃ. ¹³ Bā seṭṭho. ¹⁴ Bā taṇhāya vasaṃ. ¹⁵ Ck sve or sa ve, Bā so. ¹⁶ Bā sarabhaṇḍamāṇavo. ¹⁷ Ck addha-. ¹⁸ Bā taṇhā na vadḍhatīti. ¹⁹ Bā -seyyameva. ²⁰ Ck samuddhamanto, Ck samuddamanto. ²¹ Bā sampannattā. ²² Bā himavanta. ²³ Ck -kantato, Bā -tento. ²⁴ Bā -tento. ²⁵ Ck evaṃ. ²⁶ yaṃ yaṃ cammasa - - - kantanto wanting in Bā. ²⁷ Ck vajati, Bā vijahati. ²⁸ Bā kāmāvinodati. ²⁹ Bā paccakāṇ. ³⁰ Bā -ta. ³¹ Bā pavesanaṃ sabbakāyakammādisukhaṃ vigataṃ paripatameva iccheyya jhānaṃ vā bhāveyya jhānaṃ pana nibbattheyya in the place of sace pana - - - bodhisattassa. ³² Ck add kathentasseva. ³³ Bā vuṭṭhāhitvā. ³⁴ Bā paññātiassayena kāmānaṃ nānā ādinava in the place of nāpo - - nirogaṃ

10. Attha te bhāsītā gāthā, sabbā¹ honti sahasiyo,
patigaṇha² mahābrahme, sādha³ etaṃ tava bhāsitan ti. 34.

Tattha atthā 'ti dutiyaṃ gātham adin katvā kāmādinavapatisaṇṇuttā⁴
attha, sahasiyo ti sahasasrahā, patigaṇhā⁵ 'ti attha sahasāni ganha.
sādhetam⁶ tava bhāsitan ti sādhu etaṃ tava vacanam. 5

Taṃ⁴ sutvā M. ekādasamaṃ gātham āha:

11. Na me attho sahassehi satehi nahutehi vā⁵,
pacchimaṃ bhāsato⁶ gātham kāme me na rato mano ti. 35.

Tattha pacchiman ti rathakāro va cammassā⁷ 'ti gātham, kāme me
na rato⁸ mano ti imaṃ gātham bhāsamanass⁹ eva mama vatthukāme pi kile- 10
sakāme pi mano¹⁰ nābhīramā¹¹, ahaṃ hi imaṃ gātham bhāsamāno attano va¹²
dhammadesanāya jhānaṃ nibbattesiṃ mahārāja 'ti.

Rājā¹⁰ bhiyyosomattāya tussitvā M-am vaṇṇento osāna-
gātham āha:

12. Bhaddako¹¹ vat' ayaṃ¹² māṇavako sabbalokavidū muni 15
yo¹⁸ imaṃ tanhaṃ dukkhajananin pariṇāti paṇḍito ti. 36.

Tattha dukkhajananin ti sakalavaṭṭadukkhajananin, pariṇāti ti
parijani paricchindi luṇḍitvā niharati¹⁴ B-am vaṇṇento evam āha.

B. pi „mahārāja appamatto hutvā dhammaṃ carā“ 'ti
rājānaṃ vaditvā ākāseṇa Himavantaṃ gantvā isipabbajjaṃ 20
pabbajitvā yāvataṃyukaṃ¹⁵ brahmavihāre¹⁶ bhāvetvā¹⁷ Brahma-
loka-parāyano¹⁸ ahoṣi.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi hi¹⁹ etaṃ brāhmaṇaṃ
nissokaṃ akāsin“ ti vatvā j. s.: „Tadā rājā esa brāhmaṇo ahoṣi,
paṇḍitamāṇavo²⁰ aham evā“ 'ti. Kāmajātakaṃ. 25

¹ Ck² saccā. ² Bā paṭi-. ³ Ck -navam-, Bā -navasamuyuttā. ⁴ Ck² omits taṃ.

⁵ Bā nahutehi pi. ⁶ Ck² -te. ⁷ Ck ca kammassā, C² ca cammassā-, Bā -ro

cammakūrasā. ⁸ Bā mama kāmehi vatthukāmehi me mano nābhīramāmi. ⁹

Bā bhāsamanassa kāmehi nirato mano arati mano in the place of -māno attano

va. ¹⁰ Bā adds ph. ¹¹ Bā bhadda-. ¹² Bā vatā-. ¹³ Bā so. ¹⁴ Bā niharati.

¹⁵ Bā adds thatvā. ¹⁶ Bā -raṃ. ¹⁷ Bā adds aparihinajjhāno hutvā. ¹⁸ Bā

-lokūpago. ¹⁹ Bā pāhaṃ. ²⁰ Bā adds pana.

5. Janasandhajātakam.

Dasa khalū 'ti. Idam S. J. v. Kosalarauṇṇo ovādatthāya
 kathesi. Ekasmiñ hi kāle rājā issariyamadamatto kilesasukkhanissito¹
 vinicchayam pi na² patthapesi. Buddhupaṭṭhāne³ pamajji. So eka-
 5 divasaṃ⁴ Dasabalam anussarivā⁵ „vandissāmi”⁶ bhuttapātārāso ratha-
 varam āruya vihāraṃ gantvā Sathhāraṃ vanditvā nisīdi. ‘Atha nam
 S. „kim mahārāja ciraṃ⁷ na paññāyasīti”⁸ vatvā „bahukiccatāya no
 bhante Buddhupaṭṭhānassa okāso na jāto”⁹ ti vutte „mahārāja. mādisse
 nāma ovādadāyake”¹⁰ sabbaññūbuddhe¹¹ dhuravihāre vasante¹² „yuttam
 10 tava pamajjitum, raññā nāma¹³ rājakiccesu¹⁴ appamattena ratthavāsinaṃ
 mātāpitusaṃena¹⁵ agatigamanam pahāya dasarājadhamme akopentena
 rājjaṃ karetuṃ vattati, raññe hi dhar.mikabhāve sati parisā pi ssa
 dhammikā hoti, anacchariyaṃ kho¹⁶ pan' etaṃ yaṃ māyī anusāsante¹⁷
 tvaṃ dhammena rājjaṃ kareyyāsi, porāṇakapaṇḍitā anusāsakaācariye
 15 avijjamāne pi attano matiyā¹⁸ va tividdhasucarita¹⁹ dhamme patitthāya
 mahājanassa dhammaṃ desetvā sapisā saggapadam²⁰ pūrayamāna
 agamimsū”²¹ ti vatvā²² tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. tassa²³ aggamahesiyā kucchimhi nib-
 batti. Janasandhakumāro²⁴ ti ssa nāmaṃ karimsu.
 20 Ath' assa vayappattassa Takkasilato sabbasippāni uggahetvā²⁵
 āgatakāle rājā sabbāni bandhanāgārāni sodhāpetvā uparajjaṃ
 adāsi. So aparabhāge pitu accayena rajje patitthāya catūsu
 nagaradvāresu²⁶ nagaramajjhe²⁷ rājadvāre²⁸ ti cha dāṇasālāyo
 kāretvā²⁹ divase divase³⁰ cha satasahassāni pariccajitvā sakala-
 25 Jambudīpaṃ khobhetvā³¹ mahādānaṃ pavattento³² bandhanā-
 gārāni niccaṃ vivaṭāni³³ kāretvā dhammagandhikaṃ³⁴ bhedā-
 petvā³⁵ catūhi saṃgahavatthūhi³⁶ lokaṃ saṃgaṇhanto pañca

¹ Bā kilesaratisukham-. ² Ck omits na. ³ Bā -nacapi. ⁴ Bā -se. ⁵ Bā adds
 sathhāraṃ. ⁶ Bā cīvaraṃ. ⁷ Ck -rāja pana paññāyatitī. ⁸ Ck -rāja na paññā-
 yatitī. ⁹ Bā -o. ¹⁰ Bā viharanto. ¹¹ Bā dasarā-. ¹² Ck Bā -piti-. ¹³ Ck
 anacchariyaṃ ko, anacchariyaṃ ko corr. to -kho. Bā rājadhamme thito bhonti
 yaṃ kho. ¹⁴ Bā manussāsente. ¹⁵ Bā pakati. ¹⁶ Bā saggapatha. ¹⁷ Bā omits
 va-. ¹⁸ Bā omits ta-. ¹⁹ Ck -dhavaku-, Bā -sandaku. ²⁰ Ck -hi-, Bā uggan-
 hitvā. ²¹ Bā adds ceva. ²² Bā adds ca. ²³ Bā adds cā. ²⁴ Bā kārapetvā.
²⁵ Bā only one di-. ²⁶ Bā saṃkho. ²⁷ Bā pattanto. ²⁸ Ck niccavivaṭāni-
 dhāni. ²⁹ Bā -bhandhikaṃ. ³⁰ Bā sodhāpetvā. ³¹ Bā saṃgavatthūhi.

silāni rakkhanto uposathavāsāṃ vasanto dhammena rajjam
 kāresi, antaranārā ca raṭṭhavāsino sannipādetvā¹ „dānaṃ
 deṭṭha, silaṃ samādiyatha², dhammena kammante ca³ vohāre
 ca payojetha, daharakāle yeva sippāni uggaṇṭhatha, dhanam
 uppādettha, gāmakūṭakammam pi⁴ suṇakammaṃ⁵ mā karittha, 5
 caṇḍā⁶ pharusā mā ahuvattha, mātupaṭṭhānaṃ pitupaṭṭhānaṃ
 pūretha, kule jeṭṭhāpacāyino bhavathā⁷ ‘ti dhammaṃ desetvā
 mahājānaṃ⁸ sucaritadhamme paṭiṭṭhāpesi. So ekadivasam
 paṇṇarasiuposathadivase⁹ samādinuuposatho „mahājanassa
 bhiyyo bhiyyo¹⁰ hitasukhatthāya appamādevihārathāya dham- 10
 maṃ desessāmi¹¹“ cintetvā¹² bheriṃ carāpetvā attano orodhe
 ādim katvā sabbaṃ¹³ nagaṇaṇaṃ sannipātāpetvā¹⁴ rājāṅgaṇe¹⁵
 alaṃkataratananandapamajjhe paññattavarapallaṃke nisīditvā
 „ambho nagaṇavāsino, tumhākaṃ tapaniye ca atapaniye ca
 dhamme desessāmi, appamattā hutvā ohitasotā sakkaccaṃ¹⁶ 15
 suṇothā¹⁷“ ‘ti vatvā dhammaṃ desesi.

•S. saccaparibhāvitaṃ mukharatanaṃ vivaritvā¹⁸ taṃ desanaṃ
 madhurena sarena Kosalarāṇṇo āvikaronto¹⁹

1. Dasa khalu imāni ṭhānāni yāni pubbe akaritvā
 sa pacchā-m-anutappati, icc-āha¹⁸ rājā Janasandho. 37. 20
2. Aladdhā cittaṃ tapati pubbe asamudānitaṃ¹⁹,
 ‘na pubbe dhanam esissam’ iti pacchānutappati. 38.
3. ‘Sakyaṇupamā purē santaṃ mayā sippaṃ na sikkhitaṃ,
 kicchā vutti²⁰ asippassa’ iti pacchānutappati. 39.
4. ‘Kūṭavedi pure āsīm piṇḍo piṭṭhimamsiko,
 caṇḍo pharusso cāsim²¹’ iti pacchānutappati. 40. 25

¹ Ck² -teva. ² Ck² -dhiyittha, C³ -diyittha, B⁴ adds bhāvanam bhāvotha. ³ B⁴
 kammam ceva. ⁴ B⁴ kuṭasakkhikammaṃ vāpi. ⁵ B⁴ suṇavācakkammaṃ vā, Ck²
 suna-. ⁶ B⁴ -a. ⁷ B⁴ -ne. ⁸ C³ B⁴ paṇṇa-. ⁹ B⁴ only one bhi-. ¹⁰ B⁴
 adds nagare. ¹¹ B⁴ -a. ¹² B⁴ -tetvā. ¹³ B⁴ adds alaṃkaritvā. ¹⁴ Ck² -ā, ¹⁵
 B⁴ -ṇā. ¹⁶ Ck² -vā. B⁴ vavaretvā. ¹⁷ B⁴ adds gāthamāha. ¹⁸ B⁴ icceva-
 suha. ¹⁹ B⁴ appamudānitaṃ, B⁴ asamudghitāṃ. ²⁰ Ck² -im, B⁴ kaocāvutti.
²¹ B⁴ caṇḍo ca pharusso cāpi

1. 'Pānātipātī pure āsīm, luddo cāsim' anāriyo,
bhūtānaṃ nāvadāyissam² iti pacchānutappati. 41.
6. 'Bahūsu vata santāsu³ anāpādāsu itthisu
paradāraṃ aseviṣsam⁴ iti pacchānutappati. 42.
- 5 7. 'Bahumhi vata santamhi annapāne upatṭhite
na pubbe adadaṃ dānaṃ' iti pacchānutappati. 43.
8. 'Mātaraṃ pitaraṃ cāpi jinṇake⁵ gatayobbane⁶
pahu' santo na posissam' iti pacchānutappati. 44.
9. 'Ācariyaṃ anusatthāraṃ sabbakāmarasāharaṃ
10 pitaraṃ accamaññissam' iti pacchānutappati. 45.
11. 'Samāṇe brāhmaṇe cāpi silavante bahussutu⁷
na pubbe payirupāsissam⁸ iti pacchānutappati. 46.
12. 'Sādhu hoti tapo ciṇṇo santo' ca payirupāsito,
na ca pubbe tapo ciṇṇo' iti pacchānutappati. 47.
- 15 12. Yo⁹ ca etāni ṭhānāni yoniso paṭipajjati
karaṃ purisakiccāni sa pacchā nānutappatīti 48.
imā gāthā āha.

Tattha ṭhānānīti kārāṇāni, pubbe ti paṭhamam eva akaritvā, sa pacchāmanutappatīti¹⁰ so paṭhamam kattabbānaṃ akārako puggalo pacchā idha-
20 loke pi paraloke pi¹¹ tappati¹² kilamati, pacchā¹³ tappatīti pi pāṭho, iccāhā¹⁴
'ti evam¹⁵ rājā Janasandho avoca, iccassuhā¹⁶ 'ti pi pāṭho, tattha sukāro ti
nipātamataraṃ, icc' assu āhā¹⁷ 'ti padacchedo; idāni¹⁸ tāni dasa ṭīparakārāṇāni
pakāsetum B-assa dhammakathā hoti, tattha pubbe ti paṭhamam eva taruna-
kāle parakkammaṃ katvā¹⁹ asamudānitam²⁰ asambhataṃ dhanam²¹, mahallaka-
25 kāle alabhitvā tappatī socatī²², pare ca sukhite diṣvā sayam dukkham jīvanto
pubbe dhanam na pariyesissan ti evam pacchā anutappati, tasmā mahallaka-
kāle sukham jīvitukāmā daharakāle yeva dhammikāni kasikkammādīni katvā
dhanam pariyesathā 'ti²⁴ dasseti, pure santan ti pure daharakāle ācariye pa-
yirupāsītva²⁵ mayā kātum sakya rūpaṃ samānaṃ hatthisippādikaṃ kiṇṇo appamā-

¹ Bā luddho cāpi. ² Ck^o nava-, Bā nānukampiyaṃ. ³ Bā santīsu. ⁴ Bā
-rañcasavi-. ⁵ Bā -kaṃ. ⁶ Bā -naṃ. ⁷ Bāf bahu. ⁸ Ck^o -pāsenti, Bā parirū-
pāsissam. ⁹ Ck^o so. ¹⁰ Bā pacchā anu-. ¹¹ Bā pacchākāle, omittitvā idha -- pi
¹² Bā atīta-. ¹³ Ck^o paṭipacchā. ¹⁴ Bā iccāvāhā. ¹⁵ Bā ti itī evam. ¹⁶ Ck^o
iccassābhā, C^o iccassābhā corr. to -hā, Bā iccassūhā. ¹⁷ Ck^o iccassu ābhā, C^o
iccassu ābhā corr. to -hā. ¹⁸ Bā yāni. ¹⁹ Bā parakkammāni aka-. ²⁰ Bā asa-
muddhiṇanti. ²¹ Bā omits āha-. ²² Ck^o -si. ²³ Bā etam. ²⁴ Bā -yesenti.
²⁵ Ck^o payur-.

na sikkhitaṃ, pacchā¹ mahallakakāle asippassa dukkhā jīvita-vutti, n' eva sakkā tadā sippaṃ sikkhituṃ, tasmā² mahallakakāle sukhaṃ jivitukamā tarupakāle yeva sippāni sikkhethā³ 'ti dasseti⁴, kūṭavedīti⁵ kūṭajānanako gāmakūṭo vā lokassa anattakārako vā⁶ tulākūṭādikārako⁷ vā kūṭaṭṭakārako vā⁸ ti attho, āsin ti evarūpo ahaṃ pubbe ahoṣiṃ, piṣuṇo ti pesuññakārako, piṭṭhi- 5 maṃsiko pi lañcaṃ gahetvā asāṃike sāmike karonto paresaṃ piṭṭhimaṃs-sakhādako iti, pacchā ti evaṃ maraṇamañce nipauno anutappati, tasmā sace niraye na⁹ vasitukāṃ' atthā mā evaṃ¹⁰ pāpakammaṃ karitthā 'ti ovadati, luddo¹¹ ti dāruṇo, anariyo ti na ariyo¹² nīcasamācāro, nāvādāyissaṃ¹³ ti khaṇṭhettānuddayavasena na nīcavuttiko ahoṣiṃ, sesaṃ purīmanayen' eva 10 yojetabbari, anāpādāsū 'ti apādānam āpādo pariggaho ti attho, n' atthi yāsaṃ¹⁴ apādo na anāpadā¹⁵, aññehi akatapariggahāsū¹⁶ 'ti attho, upaṭṭhite ti paccupaṭṭhite¹⁷, na pubbe ti¹⁸ ito¹⁹ pubbe dānaṃ na adadaṃ, pahu²⁰ santo ti dhaṇabalaṃ pi²¹ kāyabalena pi posituṃ samattho paṭibalo²² samāno, ācariṇaṃ ti ācāro²³ sikkhāpanato²⁴ piṭā ācariyo ti adhippeto, anusatthāraṇa 15 ti anusāsakaṃ, sabbakāmarasāḥāraṇa ti sabbe²⁵ vatthukāmarase āharitvā positāraṃ²⁶, accamaññiṣṣaṇa²⁷ ti tassa ovāde aganhanto atikkamitvā maññissaṃ, na pubbe ti ito pubbe dhammikasamaṇabrahmaṇe²⁸ hi glāṇāglāṇe pi²⁹ cīvarādāni datvā apaṭijagganena³⁰ payirupāsissaṃ ti³¹, tapo ti sucaritapato, santo ti³² kāyādīhi³³ dvārehi upasanto silavā, idaṃ vuttaṃ hoti: tividhesu- 20 sucaritasamkhāto tapo ca³⁴ cīṇo evarūpo ca upasanto payirupāsīto³⁵ nāma sādhu sundaro, na pubbe ti mayā dāharakāle evarūpo tapo na cīṇo, iti pacchā jarājīṇo maraṇabbayatajjito anutappati socati, sace tumhe evaṃ na socitukamā tapokammam karoṭhā 'ti vadati, yo³⁶ ca etānīti yo³⁷ pana³⁸ etāni dasakāraṇāni paṭhamam eva upāyena paṭipajjati samādāya vattati purisehi 25 kattabbāni³⁹ dhammikakiccāni karonto⁴⁰ appamāda-vihāripuriso pacchā nānu-tappati somanassappatto va hotīti⁴⁰.

¹ Bā kicchāti. ² Bā omits ta-, Ck^o kasmā. ³ Bā sippaṃ sikkhathā. ⁴ Ck^o -enti, Bā omits dasseti. ⁵ Bā kūṭamveritī. ⁶ Ck^o omit vā. ⁷ Bā lākūṭā-. ⁸ Bā omits kūṭaṭṭa-vā. ⁹ Bā a. ¹⁰ Bā evarūpaṃ. ¹¹ Bā luddho-. ¹² Ck^o na anariyo, Bā anariyo, Bā anariyo, omitting na. ¹³ Ck^o -yissa, C^o nāvādāsisī corr. to -dāyissa, Bā nāpācārisaṇa. ¹⁴ Bā omits natthiyāsaṃ. ¹⁵ so Ck^o; C^o apādāna an-, Bā omits na. ¹⁶ Bā -hesu. ¹⁷ Bā pañcupa-. ¹⁸ Ck^o pi. ¹⁹ Bā omits pubbe ti ito. ²⁰ Bā pahu. ²¹ Ck^o omit pi. ²² Bā pati-. ²³ C^o ākāre, Bā ācāra. ²⁴ Bā -nako idha. ²⁵ Bā -a. ²⁶ Ck^o positto. ²⁷ Ck^o amaccamaññi-, Bā atimaññi-. ²⁸ Ck^o -mo, C^o mano corr. to -ṇe? ²⁹ Bā gihino in the place of hi - - pi. ³⁰ Ck^o apati-, Bā paṭijagganena. ³¹ Bā -sissa, omitting ti. ³² Ck^o pante hi, C^o santo hi, Bā santo titi. ³³ Bā omits kā-. ³⁴ Bā omits ca. ³⁵ Bā -pāsako. ³⁶ Ck^o so. ³⁷ Bā ca. ³⁸ Bā kāta-. ³⁹ Bā adds yo. ⁴⁰ Ck^o ahoṣitī, Bā pacchānu-tappati somanassappatto hotīti.

Iti M. anvaddhamāsaṃ iminā va¹ niyāmena mahājanassa dhammaṃ desesi. Mahājano pi 'ssa ovāde² thatvā tāni dasa thānāni pūretvā sagga-parāyano³ ahoṣi.

S. i. d. ā. „evam mahārāja porāṇakapaṇḍitā anācariyakā attano
5 va matiya dhammaṃ desetvā mahājanam sagga-pade⁴ patiṭṭhāpesun“
ti vatvā j. s.: „Tadā parisā Buddhapariṣā ahoṣi⁵, Janasandharajā⁶
aham eva“⁷ ti. Janasandhajātakaṃ.

6. Mahākāṇhajātaka.

Kaṇho kaṇho cā 'ti. Idaṃ S. J. v. lokatthacariyaṃ
10 ā. k. Ekadivasam hi bhikkhū dhammasabhāyaṃ nisīditvā⁸ „āvuso S.
bahujaṇahitāya paṭipanno⁹ attano phāsuvihāraṃ pahāya lokassa¹⁰ eva
attham carati, paramābhisambodhim patvā sayam paccacivaram ādāya
atthārasayojanamaggaṃ gantvā pañcavaggiyatherānaṃ dhammacakkaṃ
15 pavattetvā pañcamiyā pakkhassa Anattalakkaṇasuttaṃ kathetvā
sabbesaṃ arahattaṃ adāsi, Uruvelāṃ gantvā¹¹ jaṭilānaṃ aḍḍhuddhāni
pāṭihāriyasahassāni dassetvā pabbājetvā¹² Gayāsīse¹³ Ādittapariyāyaṃ¹⁴
kathetvā jaṭilasahassassa¹⁵ arahattaṃ adāsi, Mahākassapassa¹⁶ tiṇi
gāvutāni paccuggamanam gantvā¹⁷ tihi ovādehi upasampadam adāsi,
eko paccābhātte¹⁸ pañcacattārisayojanamaggaṃ gantvā Pukkusaṭi-
20 kulaputtaṃ anāgāmiphale patiṭṭhāpesi, Mahākappinassa viṣaṃ yojana-
sataṃ paccuggamanam katvā arahattaṃ adāsi, eko paccābhātte¹⁹
tiṃsayojanamaggaṃ gantvā tāva kakkhalaṃ²⁰ pharusam Angulimalāṃ
arahatte patiṭṭhāpesi, tiṃsayojanam eva²¹ maggaṃ gantvā Ālavakaṃ²²
sotāpatti-phale patiṭṭhāpetvā kumārassa sotthiṃ akāsi, Tāvatiṃsa-
25 bhavane temāsāṃ vasanto asītiyā va devatākoṭṭināṃ²³ dhammābhisama-
yaṃ sampādesi²⁴, Brahmaloḥkaṃ gantvā Bakabrāhmuno diṭṭhiṃ bhin-
ditvā dasannaṃ²⁵ Brahmasahassānaṃ arahattaṃ adāsi, anusam-
vaccharaṃ tisu maṇḍalesu cārikaṃ caramāno upanissayasampannaṃ
manussānaṃ saraṇāni c' eva²⁶ silāni ca magga-phalāni ca deti.

¹ Bā omits va. ² Bā adds va. ³ Bā sagga-puram. ⁴ Bā ahesun. ⁵ Bā adds
pana. ⁶ Ck^o add yāvañcidam. ⁷ Bā paṭipanno. ⁸ Bā adds tebhātikānaṃ.
⁹ Bā omits pab-. ¹⁰ Bā -sena. ¹¹ Bā anattapa-. ¹² Bā -hassānaṃ. ¹³ Bā
katvā. ¹⁴ Bā ekaṃ paccābhāttarā. ¹⁵ Ck^o -ja. ¹⁶ Bā -nā, omitting eva. ¹⁷
Bā -kayakkham. ¹⁸ Bā asītiṭṭhāpetvā devatānaṃ. ¹⁹ Bā -samyaso ahoṣi. ²⁰
Bā dass. ²¹ Bā ca.

nāgasupannādīnaṃ pi nānappakārakaṃ atthaṃ caratīti¹ Dasabalassa lokatthacariyagūṇavannaṃ vannaṃyimsu². S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna³ ti pucchitvā „imāya nāmā⁴ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhikkhave, yv-āhaṃ⁵ idāni abhisambodhiṃ patvā lokassa atthaṃ careyyam⁶ so⁷ pubbe sarāgākāle pi lokattha- 5 caryam eva carin⁸ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Kassapasammāsambuddhakāle Usīnaro nāma rājā r. kāresi. Kassapasammāsambuddhe catusaccadesanāya mahājanaṃ bandhanā⁹ mocetvā nibbānanagaraṃ pūretvā parinibbute dighassa āddhuno accayena sāsanaṃ osakki: bhikkhū ekavī- 10 satiya anesanāhi jīvikaṃ kappenti bhikkhunīsaṃsaggam¹⁰ karonti puttaḍḍhitāhi vaḍḍhanti, bhikkhū bhikkhudhammaṃ¹¹ bhikkhuniyo bhikkhunidhammaṃ upāsakā upāsakadhammaṃ upāsikā upāsika- dhammaṃ brāhmaṇā brāhmaṇadhammaṃ vissajjesuṃ, yebhuyyena manussā dasākusalakammapathe samādāya pavattiṃsu¹², matamatā 15 apāyesu pūriṃsu¹³. Tadā Sakko devarājā nave devaputte¹⁴ apasanto manussalokaṃ oloketvā manussānaṃ apāyesu nibbattiṃ¹⁵ nātvā Satthu sāsanaṃ osakkitaṃ disvā¹⁶ „kin nu karissāmīti“ cintento¹⁷ „atth' eko upāyo¹⁸ ti „mahājanaṃ bhāyetvā tāsetvā¹⁹ bhittabhāvaṃ nātvā²⁰ assāsetvā dhammaṃ desetvā²¹ osakkita- 20 sāsanaṃ²² paggayha aparaṃ vassasahassaṃ²³ pavattana- kāraṇaṃ karissāmīti“ sannitṭhānaṃ katvā Mātālīdevaputtaṃ mocappamaṇāḍaṭṭhaṃ catūhi dāṭṭhehi viniccharantar aemi²⁴ bhayānakaṃ²⁵ gabbhinnaṃ²⁶ dassanen' eva gabbhapātanappa- kāraṇaṃ²⁷ ghorarūpaṃ ajāṇeyyappamaṇaṃ kāḷavaṇṇaṃ Mahākā- 25 hasunakhaṃ²⁸ katvā²⁹ pañcaṅgikabandhanaṃ bandhitvā ratta-

¹ „gūṇaṃ kathayimsu ² Bā so haṃ, Ck² svāhaṃ. ³ Bā lokatthacariyaṃ caranto. ⁴ Bā omits so. ⁵ Bā lokassa atthaṃ carāmi yevā. ⁶ Bā kilesa-bandhanaṃ. ⁷ Ck² -nīsaṃ-, Bā bhikkhugāhi-. ⁸ Bā adde visajjesuṃ. ⁹ Bā -ttayimsu. ¹⁰ so Ck²; Bā paripūsesuṃ saggamaggā tucchanti. ¹¹ Bā nave nave deve. ¹² Bā -ttitabhāvaṃ. ¹³ Ck² omitt di-. ¹⁴ Bā -tetvā. ¹⁵ Bā omits tā-. ¹⁶ Bā adde pacchā. ¹⁷ Bā omits dh. d. ¹⁸ Bā -taṃ sā-. ¹⁹ Bā divasaṃ in the place of va-. ²⁰ Bā vicinipātaraṃmīno. ²¹ Bā adde katvā. ²² Bā gabbhinnaṃ. ²³ Bā -pātanaṃmatṭhaṃ. ²⁴ Bā mahākappa-. ²⁵ Bā māpetvā.

mālassa¹ pilandhetvā rajjukotiyam² ādāya sayam dve kāsāyāni
 nivāsetvā pacchāmukhe³ kese bandhitvā rattamālam pilandhetvā
 āropitapavālavannaññiyam⁴ mahādhanum gahetvā vajiraggañārā-
 cam⁵ nakhamukhe⁶ parivattento vanacarakavesam⁷ gahetvā
 5 nagarato yojanamatte⁸ thāne otarivā „nassati loko, nassati”
 loko“ ti tikkhatum saddam¹⁰ anusāvetvā¹¹ manusse¹² ūtrāsetvā¹³
 nagarūpacāram patvā puna saddam akāsi. Manussā sunakham
 disvā utrastā¹⁴ nagaram pavisitvā tam pavattim rañño, āroca-
 yimsu¹⁵. Rājā siḥham nagaradvārāni pidhāpesi¹⁶. Sakko pi
 10 atthārasahattham pākāram¹⁷ lamghetvā¹⁸ sunakhena saddhim
 antonagare¹⁹ patitthahi. Manussā bhītatasiṭa palāyitvā gehāni
 pavisitvā dvārāni pidahimsu²⁰. Mahākapho²¹ pi ditthadittha-
 manusse²² upadhāvitvā santāseno²³ rājanivesanam agamāsi.
 Rājāṇaṇe manussā bhayena palāyitvā rajanivēsanam pavisitvā²⁴
 15 dvāram pidahimsu. Usīnararājāpi²⁵ orodhe gahetvā pāsādam
 abhirūhi²⁶. Mahākapho purimapāde ukkhipitvā kavāte tha-
 petvā²⁷ mahābhusitam bhusi. Tassa bhusitasaddo²⁸ hetthā
 avicim upari bhavaggaṃ gaṇhi²⁹, sakalacakkavālam ekañin-
 nādam ahoṣi. Puṇṇakajātake³⁰ Puṇṇakaraṇṇo³¹ Bhūridatta-
 20 jātaka Sudassananāgaraṇṇo imasmim Mahākaphajātaka ayaṃ
 saddo ti ime tayo³² saddā Jambudīpe mahāsaddā nāma ahesum.
 Nagaravāsino bhītatasiṭa hutvā ekapuriso pi Sakkeṭṭa³³ saddhim
 kathetum nāsakkhi³⁴. Rājā yeva pana³⁵ dhitiṃ³⁶ upatthapetvā
 vātapānam nissāya Sakkaṃ āmantetvā „ambho ludda³⁷ kasmā

¹ Bā -mālam kappe. ² Cā -kotiyam corr. to -viya, Bā -bhoṭiyam. ³ Bā pañcadhā. ⁴ Cā -tam-pavālavannaññi-. ⁵ Bā -raggakhuramam. ⁶ Bā nakkena
⁷ Bā -cārīka-. ⁸ Bā -a-. ⁹ Cā -sina-. ¹⁰ Cā -am. ¹¹ Cā -sāsetvā. ¹² Bā
 -sacittam. ¹³ Bā uttā-. ¹⁴ Bā utrāsā. ¹⁵ Bā -cesum. ¹⁶ Bā nagaradvāram
 pidahatthā ti dvārāni pitakkesi. ¹⁷ Bā dvāram. ¹⁸ Bā ullighitvā. ¹⁹ Cā -ra-,
 Cā -ram. ²⁰ Bā nīlyimsu in the place of dvā- pida-. ²¹ Bā ditthadittho. ²²
 Bā mahābhūmigeḥāni, apavisitvā dvāram patvā in the place of rājanī- pavi-.
²³ Cā usīnakarā-, Bā osīnakarā-. ²⁴ Bā -rūyhi. ²⁵ Bā vātapāne thatvā in the
 place of ka- tha-. ²⁶ Bā omite bhusita. ²⁷ Bā patvā. ²⁸ Bā vidūrājā. ²⁹
 Bā -kayakkharaṇṇo, adding kusajātaka kusaraṇṇo. ³⁰ Bā -catassā. ³¹ Bā pak-
 kena. ³² Bā sakkoti. ³³ Bā omite pana. ³⁴ Bā satim. ³⁵ Bā luddha.

te¹ sunakho bhūṣitī² āha. „Chātabhāvenā³“ 'ti. „Tena hi
'ssa⁴ bhattam⁵ dāpemi⁶“ antojanassa ca attano ca pakka-
bhattam⁷ sabbam⁸ dāpesi. Tam sabbam⁹ sunakho ekaṃ¹⁰ ka-
balam¹¹ viya katvā puna saddam akāsi. Puna rājā pucchitvā
idāni „me sunakho chāto yevā¹²“ 'ti sutvā hatthiassādīnam¹³ 5
pakkabhattam¹⁴ sabbam¹⁵ āharāpetvā dāpesi. Tasmim¹⁶ pi¹⁷ ekappa-
hāren¹⁸ eva nittāpīte sakalanagarassa pakkabhattam¹⁹ dāpesi.
Tam pi²⁰ so tath' eva bhūñjitvā puna saddam akāsi. Rājā
„na esa sunakho, nissamsayam²¹ yakkho esa²², āgamanakāraṇam²³
pucchissāmīti²⁴“ bhitatasito hutvā pucchanto paṭhamam²⁵ gā- 10
tham āha:

1. Kaṇho²⁶ kaṇho ca ghero ca sukkadātho patāpavā²⁷ 10

baddho pañcahi rajjāhi kim²⁸ dhīra sunakho tavā²⁹ 'ti. 49.

Tattha Kaṇho³⁰ kanho ti bhayavasena³¹ dāhakkammavasena³² vā āmen-
jitam³³ 14, ghero ti passantānam³⁴ bhayaajanako³⁵, patāpavā³⁶ 16 ti dātthehi 15
nikkhamantena raṇisipatāpena patāpavā³⁷, kim³⁸ dhīrā 'ti dhīra viriyavanta tav'
esa³⁹ 18 evarūpo kakkhalo sunakho kim⁴⁰ karoti, kim⁴¹ mige⁴² 19 gaṇhāti udāhu te
amitte, kin⁴³ te⁴⁴ 20 iminā, vissajjehi⁴⁵ nan ti adhippāyen⁴⁶ evam āha.

* Tam sutvā Sakko dutiyam⁴⁷ gātham āha:

2. Nāyam⁴⁸ migānam⁴⁹ atthāya Usīnara⁵⁰ bhavissati, 90
manussānam⁵¹ anayo hutvā tadā Kaṇho pamokkhatīti. 50.

Tass' attho: ayam⁵² hi migamameam⁵³ khādissāmīti idh⁵⁴ nāgato, tasmā⁵⁵
migānam⁵⁶ attho na bhavissati, manussamameam⁵⁷ pana khādītum⁵⁸ 24 āgato, tasmā⁵⁹ 25
nesam⁶⁰ 26 anayo mahāvīnāsakarako hutvā yadā nena⁶¹ 27 manussā vināsam⁶² pāpitā⁶³ 28
bhavissanti tadā ayam⁶⁴ kaṇho pamokkhati⁶⁵ 29 mama hatthato muccissatīti⁶⁶ 30. 95

Atha nam⁶⁷ rājā „kim⁶⁸ pana te⁶⁹ 31 bho luddaka⁷⁰ 32 sunakho
sabbesam⁷¹ yeva manussānam⁷² mamsam⁷³ khādissati udāhu tava

¹ Bā mā mahārājā. ² Bā hi tassa. ³ Bā -essāmīti. ⁴ Bā omits anto- bhattam.
Bā eka. ⁵ C^o -līm. ⁶ C^o tasmim vapi, Bā tampi. ⁷ Bā pakkam-. ⁸ Bā
-yam esa rakkho bhavissati. ⁹ Bā -dāthā pabbāsavā. ¹⁰ C^o tavan. ¹¹ Bā
ubhayaavacane. ¹² Bā omits kammā. ¹³ Bā ālapati. ¹⁴ Bā -janako. ¹⁵ Bā pa-
bhāsavā. ¹⁶ Bā dāthā nikkhantaram¹⁷ pabbāsavā. ¹⁷ Bā viravan ti viravi
yathā vuttāvesanānam in the place of kim dhīrā - - -. ¹⁸ Bā mitte. ¹⁹ Bā ti,
omitting te, C^o omits kinte. ²⁰ Bā -naka. ²¹ C^o aham. ²² Bā na tesam pi
in the place of tasmā. ²³ Bā aditum. ²⁴ Bā kattha. ²⁵ Bā te-. ²⁶ Bā te. ²⁷ Bā
Bā pāpitakārā. ²⁸ Bā -tīti. ²⁹ Bā muccit-. ³⁰ Bā omits te. ³¹ Bā luddaka.

amittānaṃ yevā¹ 'ti pucchitvā „amittānaṃ yeva maharājā“² ti
vutte „ke pana te idha³ amittā“ ti pucchitvā „adhammā-
bhiratā asamacārino⁴ mahārājā“⁵ ti vutte „kathehi tāva ne
amhākan“ ti pucchi⁶. Ath' assa kathento devarājā dasa

5 gāthā abhāsi:

a. Pattahatthā samaṇakā muṇḍā⁷ saṃghātipārutā
naṅgalehi kasissanti tadā Kaṇho pamokkhati. 51.

4. Tapassiniyo⁸ pabbajitā muṇḍā saṃghātipārutā
yadā⁹ loke gamissanti -pe-. 52.

10 5. Dīghuttaroṭṭhā jaṭilā⁷ paṃkadantā rajassirā
inaṃ vodāya⁸ gacchanti tadā -pe-. 53.

6. Adhicca⁹ vede¹⁰ sāvittim yaññatantvaṃ ca¹¹ brāhmaṇā,
bhatikāya¹² yajissanti tadā -pe-. 54.

7. Mātaraṃ pitaraṃ cāpi¹³ jīṇṇake¹⁴ gatayobbane¹⁵
15 pahu santo¹⁶ na bharanti¹⁷ tadā -pe-. 55. (Suttanip. v. 98, 194.)

8. Mātaraṃ pitaraṃ cāpi¹⁸ jīṇṇake gatayobhane
'bālā tumhe' ti vakkhanti¹⁹ tadā -pe-. 56.

9. Ācariyabhariyaṃ sakhābhariyaṃ²⁰ mātulanīpitucchasam²¹
yadā loke gamissanti -pe-. 57.

20 10. Asicammaṃ gahetvāna khaggaṃ paggayha brāhmaṇā
pantaghātāṃ²² karissanti tadā -pe-. 58.

11. Sukkacchāvī²³ vedhaverā thullabāhū²⁴ apātubhā²⁵
mithubhedam²⁶ karissanti tadā -pe-. 59.

12. Māyāvino nekatikā asappurisacintakā

25 yadā loke gamissanti tadā Kaṇho pamokkhatīti. 60.

¹ Bā pana idha ke. ² Bds adhammaviasamacārino in the place of adhammā-

³ C° omits pucchi, Bds vutte. ⁴ Cks muṇḍa-. ⁵ Bāapaniyo. ⁶ Bā yati.

Bā capalā. ⁷ Cks ināvodāya, Bdf codāya. ⁸ Ck Bā adicca. ⁹ Bds vedam.

C° omits yañña: Ck has saṃnātantañña, Bdf yaññatantañña, B° yaññā aṭṭha.

¹² C° bhattāya, Ck hatakāya, B° bhantikāya. ¹³ Cks cāpi, Bā ca pi. ¹⁴ Bā

-kam. ¹⁵ Bā -nam. ¹⁶ Cks pahu santā, Bā bahusanto. ¹⁷ Cks bharissanti.

¹⁸ Cks vāpi. ¹⁹ Bā na bālā tumhe dadanti. ²⁰ B° sakhi-, Bā omits bhariyaṃ.

²¹ C° -nīpitucchasam, B° -nīpituechā, Bā mātulanībhariyaṃ mātucchayaṃ dhi-

bhagintimāriñña. ²² B° paṇḍa-, Bā pantaghātāṃ. ²³ Bā sukkacchavi. ²⁴ Cks -u,

Bā thūlapātu. ²⁵ C° apāti-, Bā only ā. ²⁶ Bā mitte-.

• Tattha samaṇakā ti, mayam saman' ambhā¹ 'ti paṭiññatā², yadā hi loka-
 vohāren' evam³ āha, kasissanti⁴ te kadāpi⁵ kasanti⁶ yeva, ayam pana ajā-
 nanto viya evam āha, ayam hi 'ssa adhippāyo: ete dussilā mama⁶ amittā, yadā
 mama sunakho⁷ ete māretvā maṃsaṃ khādituṃ bhavissati⁸ tadā esa Kaṇho ito
 pañcārājubbandhanā mokkhatīti, iminā upāyena sabbagāthāsu adhippāyo ca
 5 yojanā ca⁹ veditabbā, pabbajitā ti Buddhasāsane pabbajitā, gamissanti¹⁰
 agāramajjhe pañca kāmagaṇe paribhuñjantiyo vicarissanti¹¹, dīghuttaroṭṭhā
 ti dāṭhikānaṃ vadḍhitattā¹² dīghuttaroṭṭhā, paṃkadantā ti paṃkena¹³ malena
 samannāgatadantā¹⁴, inam vodāyā¹⁵ 'ti bhikkhācariyā¹⁶ dhanam saṃgharitvā¹⁷
 vadḍhiyā¹⁸ inam payojetvā taṃ codetvā¹⁹ tato laddhena jivikaṃ kappentā yadā
 10 gacchaneti²⁰ attho, sāvittin ti sāvittin ca²¹ adhīyitvā, yaññatantrañcā²²
 'ti yaññavidhāyakaṃ²³ tantra²⁴, yaññasuttañ²⁵ adhīyitvā ti attho, bhatikāyā
 ti²⁶ te te²⁷ rājārajamahūmatte upasaṃkamitvā tumhākaṃ yaññam yajissāma
 dhanam dethā²⁸ 'ti evam bhatīatthāyā²⁹ yadā³⁰ yaññam yajissanti, pahu santo³¹
 ti bharitum positaṃ³² samatthā³³ samānā, bālā tumhe ti tumhe³⁴ bālā na
 15 kiñci gānāthā³⁵ 'ti yadā vaḍḍhanti, gamissanti³⁶ lokadhammasēvanavasena
 gamissanti, panthagghātan³⁷ 'ti panthe thatvā manusse māretvā tesam bhaṇḍaka-
 gabanam³⁸, sukhacchavīti kāsāvacunnādigamaṇasena samutthāpitā³⁹ sukhac-
 chavīvaṇṇā⁴⁰, vedhaverā ti vidhavā apatikā⁴¹, tehi vidhavā sarantīti⁴² ti vidha-
 verā ca⁴³ vedhaverā⁴⁴, thullabāhū ti pādāparimaddanādīhi⁴⁵ samutthāpitamaṃ-
 20 satāyā⁴⁶ mahābāhū⁴⁷, apātubhā⁴⁸ ti apātubhāvā dhanuppadavirahitā⁴⁹ ti attho,
 mithubhedanā⁵⁰ ti mittabhedanā⁵¹, ayam eva vā pātho, idam vuttam hoti:
 yadā evaṇupā itthidhuttā imā⁵² amhe na jahissanti saḥiraññavidhavā⁵³ upa-
 rantā⁵⁴ saṃvāsam kappetvā tāsāṃ santakaṃ khādītva⁵⁵ tāhi⁵⁶ saddhīm mitta-

¹ Bā samitamhā. ² Cks paṭiññamattā. ³ so Bds; Ck sarāhīlītamohā-, C^o sara-
 hīlīnevam. ⁴ Bā tadā. ⁵ Bā kasissanti. ⁶ Bā omits mama. ⁷ Cks -khena.
⁸ Cks -vissanti, Bā vissanti. ⁹ Bā -ppāyo ete dussilā amittā ti yojanā.
¹⁰ Bā pabbajjissanti. ¹¹ Bā dīgha thāne thifattā. ¹² Bā dānta. ¹³ Bā -ga-
 tattā. ¹⁴ Bā codāyā. ¹⁵ Cks -cariya. ¹⁶ Bds saṃhari-. ¹⁷ Bā vadhetā. ¹⁸ Bā
 bhadetvā or codetvā. ¹⁹ Bā -taṃ kappanto gacchatīti. ²⁰ Bā savittināmapa-
 karanam. ²¹ Ck saṃñātantrañca, C^o yaññatantrañcā, Bā aññānattrañcā. ²² Bā
 yubhaviddhassa. ²³ Ck tantra, Bā tatra. ²⁴ Ck yaññasuttaṃ, Bā yaññam. ²⁵ Bā
 bhatikāyavati, Cks hatakāyāti. ²⁶ Bā adds brahmaṇā. ²⁷ Bds bhatikāthāyā.
²⁸ Bā omits yadā. ²⁹ Bā bahusanto. ³⁰ Bā omits pa-. ³¹ Cks -tthāyā. ³²
 Cks add ti. ³³ Cks -na-. ³⁴ Ck -ssanti, Bā na kiñci dhanam no dethā ti ga-
 miṃsanti. ³⁵ Bā pantagghābhan. ³⁶ Cks -kaṃga-, Bā bhaṇḍagaba-. ³⁷ Cks
 -am, Bā -cunnāyamaṇasena samatthacittā. ³⁸ Bā sukka-. ³⁹ Cks vidhava-
 patikā, Bā vidhapā apatikā. ⁴⁰ so Ck; C^o saṃrantīti, Bā vidhapā hi veranti.
⁴¹ so Cks; Bā omits ti - ca. ⁴² Bā adds vivo itthiyo vuccanti, Bā vidhavā
 itthiyo vuccanti. ⁴³ Cks thullabāhu pāda-, Bā thullabāhuti pādāparicārānārihi.
⁴⁴ Ck -satā, Bā samutthāpitamahākāyā. ⁴⁵ C^o adds patvāyū. ⁴⁶ Bā -tu-. ⁴⁷
 C^o -vādanu-, Bā apātubhāvā anupādārahitā. ⁴⁸ Bā mittabhe-. ⁴⁹ Bā omits
 mitta. ⁵⁰ Bā idha. ⁵¹ Bā pahinanto vidhavā. ⁵² Bā upasaṃkamati. ⁵³ Cks
 santikaṃ-, Bā santakaṃ dhāretvā. ⁵⁴ Bā tāya.

bhedam karissanti¹ viśśaśam bhinditvā aññesaṃ hiraññakoṭṭham² gamissaṃti
tadā esa te core³ sabbe va⁴ khādītva mucclissatīti⁵, asappurisa cintakā
ti asappurisa cittaṃ⁶ para dukkha cittaṃ⁷ cintana sīlā, taḍā ti tadā sabbe p'
ime⁸ ghātetvā⁹ khādītamaṃso¹⁰ Kapo pamokkhatīti¹¹.

- 5 Evañ ca¹² pana vatvā „ime mayham mahārāja amittā“
ti te te amittakārake¹³ pakkhanditvā khādītukāmatam¹⁴ viya
katvā dasseti. Tato¹⁵ mahājanassa utrastakāle¹⁶ sunakham
rajjuyā ākaḍḍhitvā ṭhapitam viya katvā luddakavesam vijahitvā
attano ānubhāvena ākāse jalamāno viya¹⁷ ṭhatvā „mahārāja
10 aham Sakko devarājā ‘ayam loko vinassatīti’ āgato, sampati
hi matamatā adhamme vattitvā apāye¹⁸ pūrenti, devaloko
tuccho viya jāto, ito paṭṭhāya adhammikesu kaṭṭabbam¹⁹ aham
jānissāmi²⁰, tvaṃ appamatto hohīti²¹“ catūhi satārahagāḥhi
dhammam desetvā manusse²² dānāsīlesu paṭiṭṭhāpetvā osak-
15 kitasāsanam²³ aparaṃ²⁴ vassasahassam²⁵ pavattanasamattham
katvā Mātalin ādāya sakatṭhānam eva gato²⁶.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe p' aham²⁷ lokassa attham
eva carāmi²⁸“ vatvā j. s.: „Tadā Mātali ānando aho si, Sakko²⁹ aham
evā“ ti. Mahākapañhajātakam.

20

7. Kosiyajātaka.

Kosiyajātakam Sudhābhajanajātake āvibhavissati. Kosiya-
jātakam²⁹.

8. Meṇḍakajātaka.

Meṇḍakapañham³⁰ Ummaggajātake³¹ āvibhavissati. Meṇḍaka-
25 pañhajātakam³².

¹ B^d adda⁴ ti. ² C^k -koṭṭhanam, B^d aññam ṭhanam. ³ B^d vere in the place
of te core. ⁴ B^d omits va. ⁵ C^k -ssantīti, B^d puñcissati, B^e muñcissatīti.
B^d omits as-. ⁶ B^d dukkham. ⁷ B^d omits me. ⁸ B^d -te-⁹. ⁹ B^d khādīt-
tato. ¹⁰ B^d -kkhatīti, C^k -kkhātī. ¹¹ B^d evam, omitting ca. ¹² B^d adham-
makā-. ¹³ B^d -kāmo. ¹⁴ B^d omits tato. ¹⁵ B^d utrasana-. ¹⁶ B^d omitteviya.
¹⁷ B^d āgato pamattā hi mahājanā adhammam vattetvā matamatā apāye. ¹⁸ B^d
omits ka-. ¹⁹ B^d adāpessāmi. ²⁰ B^d hohi mahārāja ti. ²¹ B^d -ssānam. ²²
C^k osakkana-. ²³ B^d añña. ²⁴ B^d -ssa. ²⁵ B^d adda mahājano dānassīlādini pañ-
ñāni katvā devaloke nibbattissu. ²⁶ B^d pāham. ²⁷ B^d adda pana-. ²⁸ C^k omit
āvi - - karā. ²⁹ B^d meṇḍakajātakam. ³⁰ B^d mahāumaṅga-. ³¹ C^k omit me-.

9. Mahāpadumajātaka.

Nādaṭṭhā¹ parato dosan ti. Idam S. J. v. Ciñcamāṇa-
vikaṁ ā. k. Paṭhamabodhiyaṁ hi Dasabalassa puthubhūtesu sāva-
kesu aparimānesu devamanussesu² ariyabhūmiṁ okkantesu patthaṭṭe
guṇasamvādaye³ mahālābhasakkāro udapādi. Tittthiyā suriyuggamane 5
khaḷḷopanakasadisā aheṣum, hatalābhasakkārā⁴ te⁵ antaravithiyaṁ
ṭhatvā „kiṁ samaṇo Gotamo va⁶ Buddhho, mayam pi Buddhā, kiṁ
tass⁷ eṇa dinnam⁸ mahapphalam amhākaṁ pi dinnam⁹ mahapphalam
eva, amhākaṁ pi detha karothā¹⁰“ ‘ti evaṁ manusse viññāpetāpi¹¹
lābhasakkārāṁ alabhitvā¹² raho sannipatitvā „kena nu kho upāyena 10
samaṇassa Gotamassa manussānaṁ antare avaṇṇam uppādetvā¹³ lābha-
sakkārāṁ nāsesāma¹⁴“ ‘ti mantayimsu. Tada Sāvattthiyaṁ Ciñca-
māṇavikā nām¹⁵ ekā paribbājikā uttamarūpadharā sobhaggappattā
devaccharā viya, tassā¹⁶ sarirato ramsiyo¹⁷ niccharanti. Ath¹⁸ eko
kharamanti evaṁ āha: „Ciñcamāṇavikaṁ paṭicca samaṇassa Gota- 15
massa avaṇṇam uppādetvā lābhasakkārāṁ nāsesāma¹⁹“ ‘ti²⁰. Te
„atth²¹ eso upāyo“ ti sampatiṇṇimsu. Atha sā Tittthiyārāmaṁ
āgantvā²² vanditvā aṭṭhāsi. Tittthiyā tāya saddhiṁ na kathesum. Sā
„ko nu kho me doso ti, yāvatatiyaṁ vandāmi ayyā“ ti vatvā „ayya
ko nu kho me doso ti, kiṁ²³ mayā saddhiṁ na kathethā“ ‘ti āha. 20
„Bhagini samaṇam Gotamaṁ amhe vihetṭentaṁ hatalābhasakkāre
katvā vicarantaṁ na jānāsīti“. „Na jānāmi ayyā²⁴, kiṁ pan²⁵ ettha
mayā²⁶ katabban“ ti. „Sace tvaṁ bhagini amhākaṁ sukhaṁ iṇṇhasi
attāmaṁ²⁷ paṭicca samaṇassa Gotamassa avaṇṇam uppādetvā lābha-
sakkārāṁ nāsehi²⁸“. Sā „Sādhū ayyā, mayh²⁹ eso³⁰ bhāro, mā 25
cintayitthā“ ‘ti vatvā pakkamitvā³¹ itthimāyākusalatāya³² tato paṭṭhāya
Sāvattthivāsinaṁ³³ dhammakathaṁ sutvā Jetavanā nikkhamāṇasamaye³⁴
indagopakavaṇṇam paṭam³⁵ pārupitvā gandhamālādīhatthā³⁶ jetavanā-

¹ Bā nadithā. ² Bā omits deva. ³ Bā patharantesu guṇodayesu. ⁴ Bā te hi
alabha-. ⁵ Bā omits te. ⁶ Cā ca. ⁷ Bā jānaṁ. ⁸ Bā omits mahap - - din-
nam. ⁹ Bā dethā, omitting karothā. ¹⁰ Cā hi, Bā viññāpetvāpi. ¹¹ Pā ala-
bhanto. ¹² Bā pakāsetvā tassa. ¹³ Bā -seyyāma. ¹⁴ Cā viyassā, Cā visassā,
Bā devaccharapaṭibhāgā viya tassā. ¹⁵ Bā rasmiyo. ¹⁶ Bā nikkhamanti. ¹⁷ Bā
vināseyyāthā ti, Cā add mantayimsu. ¹⁸ Bā gantvā. ¹⁹ Bā kisse. ²⁰ Bā ayye.
²¹ Bā mayā kiṁ panettha. ²² Cā kase-. ²³ Bā ayaṁ me. ²⁴ Bā pakkāmi.
²⁵ Cā itthiyamāyā. ²⁶ Bā -sino. ²⁷ Bā -ne nikkhamantassa-. ²⁸ Bā omits pa-
²⁹ Cā -dhi hatthā, Bā mandhamālādīhi, omitting hatthā.

bhimukhī¹ gacchati „imāya velāya kuhiṃ gacchasīti“ ca² vutte „kiṃ tumbhākaṃ mama³ gamanatṭhānenā“⁴ 'ti vatvā Jetavanasaṃpīpe Titthiyārāme vasitvā pāto va „aggavandanāṃ vandisgāmā“⁵ 'ti nagarā nikkhamante upāsakajane⁶ Jetavane vutthā⁷ viya hutvā nagaraṃ
 5 pavisanti⁸ „kuhiṃ vutthāsīti“ vutte „kiṃ tumbhākaṃ mama vutthattṭhānenā“⁹ 'ti vatvā māsaddhamāsaccayena¹⁰ pucchiyamānā „Jetavane samānena Gotamena saddhiṃ ekagandhakuṭṭiyā vutth' ambhiti“¹¹ „puthujjanānaṃ „saccaṃ nu kho etaṃ no“ ti kamikhaṃ uppādetvā temāsa-catumāsa¹²ccayena¹³ pilotikāhi¹⁴ udaraṃ veṭhetvā gabbhinivannaṃ dasse-
 10 tvā upari rattapaṭaṃ¹⁵ pārupitvā „samānaṃ Gotamaṃ paṭicca gaḍḍho“¹⁶ laddho¹⁷ ti andhabāle¹⁸ gahetvā aṭṭhanavamāsaccayena udare dāru-
 maṇḍalaṃ bandhitvā¹⁹ upari rattapaṭaṃ pārupitvā hatthapāda-
 pitthiyo gohanukena²⁰ koṭṭhāpetvā²¹ ussade dassetvā²² kilantindriyā
 ti²³ hutvā sāyaṇhasamaye Tathāgāte alaṃkatadhammāsaṇe²⁴ nisīditvā
 15 dhammaṃ desente dhammasabhaṃ²⁵ gaṭtvā Tathāgata²⁶ssa purato
 tṭhatvā „mahāsamaṇa mahājanassa tāva dhammaṃ dāsesi, madhuro te
 saddo supphassitaṃ“²⁷ dantāvaraṇaṃ, ahaṃ pana taṃ paṭicca gabbhaṃ
 labhitvā paripuṇṇagabbhā jātā, n' eva me sūtigharaṃ jānāsi na
 sappitelādini, sayāṃ akaronto upatṭhāyakaṇaṃ pi aññataraṃ²⁸ Kosala-
 20 rājānaṃ vā Anāthapiṇḍikaṃ²⁹ vā Visākhaṃ mahāupāsikaṃ vā³⁰
 'imissā māṇavikāya³¹ kattabbayuttakaṃ karohīti³² na vadasi, abhiṇ-
 mituṃ yeva jānāsi gabbhaparihāraṃ na jānāsīti³³ gūṭhapinḍaṃ gahetvā
 candamaṇḍalaṃ dūsetuṃ vāyamaṇṭi viya parisamajjhe³⁴ Tathāgataṃ
 akkosi³⁵. Tathāgato dhammakathaṃ tṭhapetvā siho viya abhinadanto³⁶
 25 „bhāgiṇi tayā kṛthitassa“³⁷ tathabhāvaṃ vā vitathabhāvaṃ³⁸ vā ahaṃ
 c' eva tvaṃ ca jānāmā³⁹ 'ti āha. „Āma samaṇa tayā ca⁴⁰ imāya ca
 nātābhāven' ev' etaṃ jātaṃ“⁴¹ ti. Tasmīṃ khaṇe Sakkassa āsanaṃ⁴²
 uṇhākāraṃ dassesi, so āvajjamāno „Ciṇcamānavikā Tathāgataṃ abhū-
 tena akkosatīti“⁴³ natvā „idaṃ“⁴⁴ vatthuṃ sodhessāmiti⁴⁵ catūhi deva-
 30 puttehi saddhiṃ āgami⁴⁶. Devaputtā musikapotikā hutvā dāru-

¹ B^d -khā va. ² B^d omits ca. ³ C^k omits mama. ⁴ B^d -mī. ⁵ B^d -R. ⁶ B^d jetavanaganasaddisā, C^k vuttā. ⁷ B^d adds kuto. ⁸ B^d catumāsaccayena. B^d -hātthāha. ¹⁰ B^d omits temāsa. ¹¹ C^k -kādi, B^d pīlekikāya. ¹² B^d omits ratto. ¹³ B^d adds me. ¹⁴ B^d -athamā. ¹⁵ B^d tṭhapetvā. ¹⁶ B^d -pu-. ¹⁷ B^d koṭ-. ¹⁸ B^d ussāretvā in the place of us-. ¹⁹ C^k -driyāni, B^d kilīthindriyāni. ²⁰ B^d -bhāyaṇ. ²¹ B^d supphūṭṭa. ²² B^d upatṭhakaṃ pakkosāpetvā, omitting aññataraṃ. ²³ B^d mahānātha-. ²⁴ C^k omits vā. ²⁵ B^d ciṇcamā-. ²⁶ C^k adds na. B^d yeva. ²⁷ B^d abbhikkhī. ²⁸ B^d vijārubhiyamāno. ²⁹ B^d katassa, omitting tayā. ³⁰ B^d ata-. ³¹ B^d ceva. ³² B^d -bhāvena jāto. ³³ B^d bhavanarū. ³⁴ B^d imaṃ. ³⁵ B^d āgami.

maṇḍalakassa bandhanarajjukāni¹ ekappahāren' eva chindimsu², pāruta-
 paṭaṇi³ vāto ukkūpi, dārumaṇḍalakam patamānam tassā pādapiṭṭhi-
 yaṃ pati, ubho aggapādā ucchindimsu⁴. Manussā⁵ „kālakaṇṇi
 Sammāsambuddham akkoṣasiti⁶“ sīse khelaṃ pāteṭvā leḍḍudaṇḍa-
 hatthā Jetavanā niharimsu. Ath' assā Tathāgatassa cakkhupatham⁷
 atikkantakāle mahāpaṭhavi bhijjivā vivaram adāsi, Avicito jālā⁸
 utṭbahi, sā kuladattiyakambalaṃ⁹ pārupamānā viya gantvā Avicimhi
 nibbatti. Aññatitthiyānam lābhasakkāro parihāyi, Dasabalassa bhiyyo-
 somattāya vadḍhi. Punadvase¹⁰ dh. k. s.: „āvuso Ciiccamānavikā
 evaṃ¹¹ ulāraguṇaṃ aggadakkhiṇeyyaṃ Sammāsambuddham abhūtena¹²
 akkoṣitvā mahāvinasaṃ pattā¹³“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhik-
 khave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁴“ 'ti vutte „na bhikkhave
 idāṃ¹⁵ eva pubbe p' esā¹⁶“ maṃ abhūtena akkoṣitvā vinasaṃ¹⁷ pattā
 yevā¹⁸“ 'ti vatvā a. ā.: , , .

A. B. Br. r. k. Bc. tassa aggamahesiyā kucchisimhi¹⁹ nib- 15
 batti, phullapadumasassirikamukhattā pan' assa Paduma-
 kumāro²⁰ tv-ev' assa nāmaṃ karimsu²¹. So vayappatto²²
 sabbasippāni uggaṇhi²³. Ath' assa mātā kalam akāsi. Rājā
 aññam aggamahesiṃ katvā puttassa uparajjaṃ adāsi. Aparā-
 bhāge rājā paccantaṃ kupitaṃ vūpasametum gacchanto agga- 20
 mahesiṃ²⁴ „bhadde idh' eva vasa, ahaṃ paccantaṃ vūpa-
 metum gacchāmīti“ vatvā „nāhaṃ deva nivattissāmi, ahaṃ pi
 āgamiṣṣāmīti²⁵“ vutte yuddhabhūmiyaṃ²⁶ ādinavaṃ dassetvā
 „yāva mamāgamaṇā²⁷“ anukkaṇṭhamāna vaṣa, ahaṃ Paduma-
 kumāraṃ²⁸ yathā tava kattabbakiccesu appamatto hoti evaṃ 25
 āṇāpetvā gamiṣṣāmīti²⁹ vatvā tathā katvā gantvā³⁰ paccāmitte
 palāpetvā³¹ janapadaṃ santappetvā³² paccāgantvā³³ bahinagare
 kharadhāvāraṃ³⁴ nivāsesi³⁵. Bo. pitu āgatabhāvāni nātvā

¹ C^o -ko, B^d bandhanarajjukāni. ² B^d pacchimsu. ³ B^d pārumpānapaṭaṇi. ⁴ so
 C^o for -jjimsu? B^d chinisu. ⁵ B^d adds utṭhāyakiṃ. ⁶ B^d -sesīti. ⁷ B^d ag-
 gijā-. ⁸ B^d -yāṃka-. ⁹ B^d adds bhikkhave. ¹⁰ B^d omits evaṃ. ¹¹ B^d pi esā.
¹² B^d mahāvi-. ¹³ B^d -imhi. ¹⁴ mahāpa-. ¹⁵ C^o kari. ¹⁶ B^d adds takkasiṭṭi-
 yaṃ gantvā. ¹⁷ B^d -hivā āgami. ¹⁸ B^d adds āha. ¹⁹ B^d nāhaṃ idheva
 vasiṣṣāmīti in the place of deva - - - āgamiṣṣāmīti. ²⁰ B^d -yā. ²¹ B^d -naṃ.
²² B^d mahāpa-. ²³ B^d omits ga-. ²⁴ B^d assāsetvā. ²⁵ B^d ṭhapetvā. ²⁶ B^d
 omits pa-. ²⁷ B^d -re. ²⁸ B^d -setvā.

nagaram alamkārapetvā rājageham paṭijaggāpento¹ ekako va
tassa santikam agamāsi². Sā tassa³ rūpasobham⁴ disvā paṭi-
baddhacittā ahoṣi. Bo.⁵ tam vanditvā „amma tumhākam⁶
kiṃ kattabban⁷“ ti pucchi. Atha nam „ammā⁸ ‘ti’ mam vada-
sīti⁹“ utthāya hatthe gahetvā „sayanam abhirūhā¹⁰“, ‘ti āha.
„Kīmkāraṇā¹¹“ ti. „Yāva rājā āgacchati tāva ubho pi kilesa-
ratiyā ramissāmā¹²“ ‘ti. „Amma tvaṃ mama mātā ca sassā-
mikā ca, mayā¹³ sapariggahamātugāmo¹⁴ nāma kilesāvasena
indriyāni bhinditvā na olokitapubbo pi¹⁵, katham tayā¹⁶ saddhim
10 evarūpaṃ kilīṭṭhakammaṃ karissāmīti¹⁷. Sā dve tayo vāre
kathetvā tasmim anicchamāne „mama vacanam¹⁸ na¹⁹ karosīti²⁰“
āha. „Āma na karomīti²¹. „Tena hi rañño kathetvā sīsam
te²² chindāpessāmīti²³. M. „tāva rucim karohīti²⁴“ tam
lajjāpetvā pakkāmi. Sā bhittatasitā²⁵ cintesi: „sac’ āyaṃ
15 paṭhamataram²⁶ pitu²⁷ ārocessati jīvitam me n’ atthi, aham
eva puretaram kathessāmīti²⁸“ bhattam abhuñjitvā²⁹ kilīṭṭha-
lomavattham³⁰ nivāsetvā sarīre nakharājiyo dassetvā „kuhiṃ
devīti’ raññā pucchitakāle³¹ ‘gilānā’ ti katheyyāthā³²“ ‘ti paṛi-
cārikānam saññaṃ datvā gilānālayam katvā³³ nipajji. Rājāpi
20 nagaram padakkhipam katvā nivesanam³⁴ āruhya tam apas-
santo „kuhiṃ³⁵ devīti³⁶“ pucchitvā³⁷ „gilānā³⁸“ ti sutvā³⁹ siri-
gabbham pavisitvā „kiṃ te devi aphāsukan⁴⁰“ ti pucchi. Sā
tassa vacanam asuṇantī viya hutvā dve tayo vāre pucchitā⁴¹
„mahārāja, kasmā⁴² kathesi, tuṇhī hohi⁴³, sassāmikaitthiyo⁴⁴
25 nāma mādisā⁴⁵ hontīti⁴⁶ vatvā „kena viheṭhitā⁴⁷, sīgham me

¹ Bā -petvā. ² Ck āg-. ³ Ck tassa, Bā pi tam. ⁴ Bā -sobhaggapattam. ⁵ Bā omits ahoṣi bo-. ⁶ Bā amhākam. ⁷ Ck -bbā. ⁸ Bā omits a-. ⁹ Bā kiṃ. ¹⁰ Ck sayā, Bā payā ca. ¹¹ Bā -ho-. ¹² Ck hi, Bā omits pi. ¹³ Bā mayā. ¹⁴ Bā te sīsam. ¹⁵ Bā adde āha. ¹⁶ Bā kathehīti vatvā. ¹⁷ Bā omits bhī-. ¹⁸ Bā pathamam. ¹⁹ Bā pituno. ²⁰ Bā -mi nantī. ²¹ Bā bhutvā. ²² Bā -lāma-kavattham. ²³ Bā pucchanakāle. ²⁴ Bā omits gilā- katvā. ²⁵ Bā nāgarājanī gantvā āsanam. ²⁶ Ck pucchi. ²⁷ Bā omits gi - - sutvā. ²⁸ Bā pucchitvā tāpi tuṇhī ahoṣi devī kasmā na kathesi tuṇhī ahoṣīti. ²⁹ Bā kiṃ. ³⁰ Bā omits tuṇhī hohi. ³¹ Bā asāmi-. ³² Bā adde nā. ³³ Bā kenaci hedhitā.

kathehi, sīsam assa chindissāmīti“ vutte „kañ si¹ tvam mahārāja nagare ṭhapetvā gato“ ti „Padumakumāra“² ti „so mayhañ vasanaṭṭhānañ āgantvā³ ‘tāta mā evaṃ kārōhi⁴, ahañ tava mātā’ ti vuccamāno⁵ pi ‘ṭhapetvā mañ añño rājā nāma atthi⁶, ahañ tañ gehe karitvā⁷ kilesaratiyā ramissāmīti’ mañ kesesu⁸ gahetvā aparāparañ luñcitvā attano vacanañ akaron-
 tim⁹ vadhitvā¹⁰ koṭṭetvā gato“ ti āha. Rājā anupaparikkhitvā¹¹ āsīvisō¹² viya kuddho purise ānāpeṣi: „gacchatha, Padumakumārañ bandhitvā ānethā“¹³ ti. Te nagarañ avattharantā viya tassa gehañ gantvā tañ bandhitvā paharitvā pacchā-
 10 baham gāḥabandhanañ¹⁴ bandhitvā rattakapaṇaveramālañ¹⁵ givāya paṭimuñcitvā vajjhañ katvā paharantā¹⁶ ānayaṃsu. So „deviyā idaṃ kamman“¹⁷ ti nātvā „bho purisā, nāhañ rañño dosakārako, niraparādhho ‘hañ asmīti’ vilapanto āgac-
 chati. Sakalanagarañ saṃkhubhitvā¹⁸ „rājā kira mātugā-
 15 massa vacanañ gahetvā Mahāpadumakumārañ ghātāpetīti¹⁹ sannipatitvā kumārassa²⁰ pādamūle patitvā „na te²¹ idaṃ sāmi anucchavikañ²²“ ti mahāsaddena paridevi²³. Atha nañ netvā rañño dassesuñ. Rājā²⁴ disvā va cittañ niggaṇḥitum asak-
 konto „ayañ arājā va²⁵ rājaliḥhañ karoti, mama putto hutvā²⁶ 20 aggamahesiyā aparajjhi²⁷, gacchatha nañ corapaṇāte pātetvā vināsañ pāpethā“ ti āha. M. „na mayhañ tāta evarūpo aparādhho²⁸ atthi, mā mātugāmassa kathañ²⁹ gahetvā mañ nāsehitī“ pitarañ yāci. So tassa kathañ na gaṇhi. Tato soḷasasahassā antepurikā „tāta Mahāpadumakumāra attano
 25 ananucchavikañ idaṃ laddhan“³⁰ ti mahāviraṇaṃ viraviṃsu.

¹ Bā kassa. ² Bā puttāñ me pa-. ³ Bā adda evamakāsi. ⁴ tāta - karohi
 wavāṇ in Bā. ⁵ Ck^a -ne. ⁶ Bā natthi in the place of nāma atthi. ⁷ Bā
 ayañ mañ gahetvā in the place of ahañ - - karitvā. ⁸ Bā me keso. ⁹ Ck^a -ti,
 Bā mañ akaronatthi. ¹⁰ Bā patitvā. ¹¹ Bā adda va. ¹² Bā -hāmba-. ¹³ Bā
 rattakuramālañ. ¹⁴ Bā omits vajjhañ - - tā. ¹⁵ Bā -bbhi. ¹⁶ Bā ghātāpesitī.
¹⁷ Bā rājaku-. ¹⁸ Bā omits nate. ¹⁹ Bā ananucchavikañ, omitting ti. ²⁰ Bā
 -vīṃsu. ²¹ Bā -jāpi. ²² Bā omits arājāva. ²³ Bā -tvāpi. ²⁴ Bā -rajjhati.
²⁵ Bā doso. ²⁶ Bā vacanañ.

Sabbe khattiyamahāsālādayo pi amaccaparijano pi „deva,
kumāro silācāraguṇasampanno vaṁsānurakkhako¹ rajjadāyādo,
mā nam² mātugāmassa vacanam gahetvā anupaparikkhitvā
vināsesi³, raññā nāma nisammakārīnā bhaviṭṭabban⁴“ ti vatvā
5 satta gāthā abhāsimsu:

1. Nādatṭhā⁵ parato dosam anumthulāni⁶ sabbaso (Dhp. p. 341)
issaro panaye daṇḍam sāmaṁ appaṭivekkhiya. 61.
2. Yo ca appaṭivekkhitvā daṇḍam kubbatī khattiyō
sakaṇṭakaṁ so gilati jaccandho va samakkhikaṁ. 62.
- 10 3. Adaṇḍiyaṁ daṇḍiyati daṇḍiyaṁ ca adaṇḍiyaṁ,
andho va visamaṁ maggaṁ na jānāti samāsaṁ. 63.
4. Yo ca etāni ṭhānāni anumthulāni sabbaso
suddiṭṭhaṁ anusāseyya sa ve vohātum arāhati⁷. 64.
5. N' ekantamudunā sakkā ekantatikhiṇena vā
15 attam mahante⁸ ṭhāpetum, tasmā ubhayam ācare. 65.
6. Paribhūto mudu hoti atitikkho ca veravā,
etaṁ ca ubhayaṁ nātva anumajjhaṁ samācara. 66.
7. Bahum pi ratto bhāseyya dutṭho pi bahu bhāsati,
na itthikāraṇā rāja puttaṁ ghātetum arahasīti. 67

20 Tattha nādatṭhā⁵ ti na adievā, parato ti parassa, sabbaso ti sab-
bāni anumthulāni⁶ khuddakamahantāni⁹ vajjāni, sāmaṁ appaṭivekkhiyā
'ti¹⁰ paravacanāni¹¹ pahāya attano paccakkhaṁ akatvā¹² paṭhavissaro rājā dan-
ḍam na panaye¹³ na¹⁴ paṭṭhapeyya, Mahāsammatarājakulasmiṁ¹⁵ hi satato¹⁶
uttaridaṇḍo nāma n' atthi, tālanagaraṇapabbājanato¹⁷ uddham¹⁸ hattha-
25 pādacchedanaghātanaṁ¹⁹ nāma n' atthi, pacchā kakkhalarājūnaṁ kāle etaṁ
uppannaṁ, tam sandhāya te amaccā ekanten⁷ eva parassa dosam sāmaṁ adievā
kātum na yuttan ti khetutā evam āhamsu, yo ca appaṭivekkhitvā ti ma-
hārāja evaṁ paṭivekkhitvā dosānucchaviko²⁰ daṇḍo²⁰ paṇetabbo²¹, y²² rājā²²
agatigamme ṭhito²³ tam dosam appaṭivekkhitvā hatthacchedadāṇḍam²⁴ karoti

¹ B^d -rakkhito. ² B^d omits mānaṁ. ³ B^d va mā nāsesi. ⁴ B^d naditṭhā. ⁵
B^d anuthū-. ⁶ C^k sa ce, B^d sa ve kārītumarahasi, B^e -- hatī. ⁷ B^f mahatthe,
B^d attham mahatthe. ⁸ B^d na viṭṭhā, B^e na diṭṭhā. ⁹ B^d -ta. ¹⁰ C^k -ya, omitting ti.
¹¹ B^d parassa va-. ¹² B^d katvā. ¹³ C^k papa-. ¹⁴ B^d adde ca. ¹⁵ B^d -kūlasmiṁ.
¹⁶ B^d paccakkhato. ¹⁷ B^d pabbājanīyato, omitting tālanagaraṇaṇa. ¹⁸ B^d udanī.
¹⁹ B^d -tanam. ²⁰ C^k -e. ²¹ C^k -pe-. ²² B^d sabbe rājāno, C^k so rājā. ²³
B^d -ā. ²⁴ B^d sabbache-.

so attano dukkhakāraṇaṃ¹ karonto sakaṇṭhakabhojanaṃ² gilati nāma jaccandho viya ca³ samakkhikaṃ bhuñjati nāma, adaṇḍiyaṃ ti yo adaṇḍettabbaṃ daṇḍeti daṇḍettabbaṃ⁴ ca daṇḍiyaṃ⁵ adaṇḍetvā⁶ attano rucim eva karoti so andho va⁷ vīsamāṃ⁸ maggaṃ paṭipanno⁹ na jānāti, samāsamaṃ tato pāsāpādisu pakkhalanto andho viya catūsu apāyesu mahādukkhaṃ pāpupātīti attho, etānīti etāni¹⁰ daṇḍiyādaṇḍiyakāraṇāni¹¹ c' eva daṇḍiyakāraṇesu pi anumūthulāni ca¹² sabbāni udittahāni diṣvā anusāseyya¹³, sa ve¹⁴ rājā vohātum¹⁵ voharitum¹⁶ rajjam¹⁷ anusāsītum arahatīti attho, attāṃ mahante¹⁸ thāpetun ti evarūpo¹⁹ anuppanne bhoge uppādetvā uppanne thāvere katvā attānaṃ mahante ulāre issariye thāpetum, na²⁰ sakkotīti²¹ attho, mudū²² ti mudurājā ratthavāsikānaṃ pari-¹⁰ bhuto hoti²³ avaṇṇāto so²⁴, rajjam niccoraṃ²⁵ kātum na sakkoti, veravā ti atikkhassa²⁶ pana sabbe pi ratthavāsino²⁷ verino hontīti savoravā nāma hoti, anumajjhanti anubhūtaṃ mudutikkhinabhāvānaṃ²⁸ majjhāni samācāre, amudu anatikkho hutvā rajjaṃ kārāye²⁹ ti attho, na itthikāraṇa³⁰ ti pāpaṃ lāma-¹⁵ kaṃ mātugāmaṃ³¹ hiṣṣāya vaṇṇānurakkhakaṃ³² chattadāyadāṃ³³ puttāṃ ghāṭe-³⁴ ruiṃ³⁵ nārāhasi mahārājā³⁶ ti.

Evam nānākāraṇehi kathentāpi amaccā attano kathaṃ gāhāpetum nāsakkhimsu. B. pi yācanto attano pi³¹ kathaṃ gāhāpetum nāsakkhi, andhabālo pana so³² rājā „gacchatha, naṃ corapapāte khipathā³³ ti āpento aṭṭhamaṃ³⁴ gātham āha: ²⁰ „Sabbo³⁵ ca loko ekanto³⁶ itthi ca ayam ekikā, tenāhaṃ paṭipajjissam, gaccha pakkipath' eva, na ti. 68.

Tattha tenāhaṃ ti yena kāraṇena sabbo loko ekanto³⁵ kumārass' eva pakkho hutvā thito ayaṃ ca itthi ekikā va tena kāraṇenāhaṃ imissā vacanaṃ paṭipajjissam gacchatha naṃ pabbataṃ āropetvā papāte khipath' eva³⁶ ti. ²⁵

Evam vutte soḷasasahassāsu rājittihīsu³⁶ ekāpi sakabhāvena saṇṭhātum³⁷ nāsakkhi, sakalanagaravāsino bāhā paggayha³⁸ kese parikiriya³⁹ vilapiṃṣu. Rājā „ime⁴⁰ imassa papāte

¹ Bā anattakā-. ² Cā Bā -kaṃbho-. ³ Bā omits ca. ⁴ Cā ad-. ⁵ Cā ad-, Bā omits daṇḍiyaṃ. ⁶ Bā viya. ⁷ Bā samāsamaṃ. ⁸ Bā adds pi. ⁹ Bā daṇḍakā-. ¹⁰ Bā ca, Cā Bā omits ca. ¹¹ Cā manu-. ¹² Cā sa ce. ¹³ Bā cakāritum. ¹⁴ Bā omits voharitum. ¹⁵ Bā rajje. ¹⁶ Bā mahatte. ¹⁷ Bā -pe. ¹⁸ Bā omits na. ¹⁹ Cā sakkomīti. ²⁰ Cā hotu. ²¹ Bā sā. ²² Bā rajjanivāraṇaṃ. ²³ Bā atikkhāya. ²⁴ Bā sabbesaṃ - vāsikānaṃ. ²⁵ Bā mudutikkhabhāvānaṃ. ²⁶ Bā bhāreyyā. ²⁷ Cā itthiyākā-. ²⁸ Bā -rakkhitaṃ. ²⁹ Bā attano dāyāda. ³⁰ Bā -te-. ³¹ Bā omits pi. ³² Bā omits so. ³³ Cā paṭhamaṃ. ³⁴ Cā -e. ³⁵ Bā ekato. ³⁶ Bā rājattihīsu. ³⁷ Bā sandhāretum. ³⁸ Bā adds kandeṭvā. ³⁹ Bā -yamānā. ⁴⁰ Bā omits ime.

kipanam paṭibāheyyum pīti¹“ saparivāro² mahājanassa pari-
devantass’ eva³ tam⁴ uddhapādam adhosiram⁵ katvā gāhāpetvā
papāte khipāpesi. Ath’ assa mettābhāvanānubhāvena pabbate
adhiwatthā devatā „mā bhāyi Mahāpadumā“ ‘ti tam samassā-
5 senti ubholi hatthehi gahetvā hadaye ṭhapetvā dibbaphassam⁶
pharāpetvā⁷ otaritvā pabbatapāde pabbataṭṭhakanāgabbhavane⁸
nāgarājassa phaṇagabbhe ṭhapesi. Nāgarājā B-am nāgabha-
vanam netvā attano yasam majjhe bhinditvā adāsi. So tattha
ekasamvaccharam vasitvā „manussapatham gamissāmīti“⁹“ vatvā
10 „kataratṭhānan“¹⁰ ti vutte „Himavantam gantvā pabbajissā-
mīti“ āha. Nāgarājā „sādhū“ ‘ti tam gahetvā manussapathe
patiṭṭhāpetvā pabbajitaparikkhāre datvā sakatṭhānam eva¹¹ gate.
So pi Himavantam pavisitvā isipabbajjam pabbajitvā jhānā-
bhiññam¹² nibbattetvā vanamūlaphalāhāro tattha paṭivasi¹³.
15 Ath’ eko Bārāṇasivāsivanacarako¹⁴ tam ṭhānam patto M-am
sañjānitvā „nanu tvaṃ deva Mahāpadumakumāro“ ti vatvā
„āma sammā“ ‘ti vutte tam vanditvā katipāham tattha vasitvā
Bārāṇasim gantvā rañño ārocesi: „deva putto te“¹⁵ Himavanta-
padese isipabbajjam pabbajito¹⁶ paṇṇasālāyam vasati, aham
20 tassa santike vasitvā āgato“ ti¹⁷. „Paccakkhan te diṭṭho“
ti. „Āma devā“ ‘ti. Rājā mahābalakāya pariṇuto tattha
gantvā vanapariyante khandhāvaram bandhitvā amaccaparivuto¹⁸
paṇṇasālam kañcanarūpasiriyā¹⁹ paṇṇasāladvāre nisiñnam M-am²⁰
vanditvā ekamantam nisīdi, amaccāpi vanditvā paṭisanthāram
25 katvā nisiḍiṃsu. B. pi rājānam phalāphalena²¹ paṭipucchitvā
paṭisanthāram akāsi. Atha nam rājā „tāta mayā tvaṃ gam-

¹ Cks -yyuṇpīdi, Bđ -yyunti. ² Bđ adds gantvā. ³ Bđ tassa, omitting eva.

⁴ Bđ nam. ⁵ Bđ uddham - - avam-. ⁶ Cks -phassa, Bđ -samphassam. ⁷ Bđ panāmetvā. ⁸ Bđ patiṭṭhita in the place of pabbataṭṭhaka - - . ⁹ Bđ -ssāmi maharājāti. ¹⁰ Bđ -ram ṭhā-. ¹¹ Bđ -ñā. ¹² Bđ pativasati. ¹³ Bđ -cāriko.

¹⁴ Cks omit te. ¹⁵ Bđ -itvā. ¹⁶ Bđ adds tam utvā rājā. ¹⁷ Bđ amaccagana-

¹⁸ Bđ pasadisaṃ. ¹⁹ Bđ adds disvā. ²⁰ Bđ omits pha-.

bhīre papāte khipāpito¹, kathaṃ sañjīvito² sīti³“ pucchanto
navamaṃ gātham āha:

9. Anekatāle⁴ narake gambhīre suduruttare
pātito gīriduggasmim kēna tvaṃ tattha nāmarīti⁵. 69.

Tattha, anekatāle⁶ ti anekatālapamāne⁷, nāmarīti⁸ na mari. 5
Tatoparā:

10. Nāgo jātabalo⁹ tattha thāmaṃ girisānujo
pāccaggahi¹⁰ maṃ bhogehi tenāhaṃ tattha nāmarim¹¹. 70.

11. Ehi taṃ paṭinessāmi¹² rājaputta sakaṃ gharaṃ,
rajjam kārehi, bhaddan te, kiṃ araṇṇe karissasi¹³. 71. 10

12. Yathā¹⁴ giṇṇā¹⁵ baliṣaṃ uddhareyya salohitaṃ
uddharitvā¹⁶ sukhī aṣṣa sukhā¹⁷ passāmi attani¹⁸. 72.

13. Kin nu tvaṃ baliṣaṃ brūsi, kiṃ tvaṃ brūsi salohitaṃ,
kin nu¹⁹ tvaṃ ubbhataṃ brūsi, tam me akkhāhi pucchito²⁰. 73.

14. Kām²¹ āhaṃ baliṣaṃ brūmi, hatthiassaṃ²² salohitaṃ, 15
ṇatt²³ āhaṃ ubbhataṃ brūmi, evaṃ jānāhi khattiyā²⁴ 'ti 74.
imāsu²⁵ pañcasu ekantarikā tisso gāthā B-assa dve raṇṇo.

Tattha paccaggahi²⁶ pabbatapatanakāle devatāya paṇḍitvā dībba-
phassena²⁷ samassāsetvā upanītaṃ²⁸ maṃ paṇḍitvā gahetvā²⁹ pana³⁰ nāga-
bhavanam netvā³¹ mahantaṃ yasaṃ datvā manussapathaṃ maṃ nehīti vutto³² 20
maṃ manussapathaṃ ānesi sv-āhaṃ³³ idhāgantvā pabbajito itī, tena³⁴ devatāya
ca nāga³⁵ cānubhāvenāhaṃ³⁶ tattha na mariṃ ti sabbam³⁷ ārocesi,
ehīti³⁸ rājā tassa vacanaṃ sutvā somanassappatto hutvā tāta ahaṃ bālabbhāvena
itthiyā vacanaṃ³⁹ gahetvā evaṃ ācāraguṇena taṃ⁴⁰ aparajjhīṃ khamāhi me⁴¹
ti padesu patitvā utthēhi mahārāja khamāmi te⁴² itoparam puna mā evaṃ 25
anissammakārī bhavēyyāsīti vutto⁴³, tāta tvaṃ attano kulasantakaṃ⁴⁴ setacchattaṃ
ussāpetvā rajjam anusūsanto⁴⁵ mayhaṃ khamasi nāmā⁴⁶ 'ti evaṃ āha, uddha-

¹ Bd -pewā. ² Bd assaji-, B^s saji-. ³ Bd -kāle. ⁴ Bds na marasīti. ⁵ Bd
anekapamāne kāle. ⁶ Cks na-, Bd marasīti. ⁷ Ck -bale, Bd -phaṇe, Bf -phalo.
⁸ Cks -bhi, Bdf paccaggahi. ⁹ Cks -ri, Bd namari. ¹⁰ Cks -ni-, Bdf patine-.
¹¹ Bds add kumāro āha. ¹² Cks uggarī-. ¹³ Cks evaṃ. ¹⁴ Bd attanīti, and
adds rājā āha, Cks attanā. ¹⁵ Cks kiṃ, omitting nu. ¹⁶ Cks -assa. ¹⁷ Ck imāsa,
Bd imissā. ¹⁸ Bd paccaggahimanti. ¹⁹ Bd -sappassena. ²⁰ Bd saṅkham. ²¹
Bd paṇḍitvā in the place of paṇi -. ²² Bd omits pana. ²³ Bd āne-. ²⁴
Bd -pathaṃ pahīṇā M vutte. ²⁵ Bd ahaṃ. ²⁶ Bd teneva. ²⁷ Bd ca a - - na a-.
²⁸ all three MSS. marīti, Bd so in the place of sabbam. ²⁹ Bd omits ehīti. ³⁰
Ck -gunante taṃ, Bd sīlācārasampanne tayi. ³¹ Bd adds dosaṃ. ³² Bd adds
dosaṃ. ³³ Bd -e. ³⁴ Bd kulavettikarī. ³⁵ Cks -te.

ritvā ti hadayaṣakkādiṇi asaṃpattam eva taṃ¹ uddharitvā, sukhāṃ pas-
sāmi attanīti² attānaṃ mahārāja evam aham pi puna soṭṭhibhāvappattāṃ
gilitabalisaṃpurisaṃ iva attānaṃ³ passāmi, kiṃ nu tvaṃ ti idaṃ rājā taṃ
atthaṃ vitthāro⁴ sotuṃ pucchati, kāmāhaṇ ti pañcakāmaguṇe ahaṃ, hatthi
5 assaṃ salohitaṃ ti⁵ evaṃ [hatthiassaraṭṭhāvāhanaṃ sattaṭṭanādibhedāṃ⁶
vibhavaṃ salohitaṃ ti brūmi⁷, cattāhaṇ cattāṃ ahaṃ yadā taṃ sabbam pi
cattāṃ hoti pariccattāṃ taṃ dānaṃ ahaṃ ubbhaṭṭaṃ ti brūmi.

„Iti kho mahārāja mayhaṃ rajjena kiccaṃ n' atthi, tvaṃ
pana dasa rājadhamme akopetvā agatigamaṇaṃ pahāya dham-
10 mena rajjaṃ karehīti“ M. pitu ovādaṃ adāsi. So⁸ roditvā
kanditvā⁹ nagaraṃ gacchanto antarāmagge amacce pucchi:
„ahaṃ kaṃ¹⁰ nissāya evarūpena ācārasaṃpanṇena¹¹ puttena
viyogaṃ patto“ ti. „Aggamahesiṃ¹² devā“ ti. Rājā taṃ
uddhapādaṃ gāhpetvā corapapāte¹³ khipāpetvā, nagaraṃ pavi-
15 sitvā dhammena rajjaṃ karesi.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe p' esā maṃ akkositvā
mahāvīnaṣaṃ pattā“ ti vatvā

15. Cīcamāṇavikā mātā Devadatto ca me pitā
Anando¹⁴ paṇḍito nāgo Sāriputto ca devatā
20 ahaṃ tadā rājaputto¹⁵, evaṃ dhāretha jātakaṃ ti 75.
osānagāthāya j. samodhānesi¹⁶. Mahāpaduma jātakaṃ.

10. Mittāmittajātaka.

Kāni kammāni kubbānīti. Idaṃ S. J. v. Kosalarañño
atthacaraṃ¹⁷ amaccaṃ ā. k. So kira rañño bahūpakāro āhosi.
25 Ath' assa rājā atirekasammānaṃ kāresi. Avasesā naṃ asuhamānā
„deva asuko amacco tumhākaṃ anattakārako“ ti paribhindiṃsu.
Rājā taṃ parigaṇhanto kiñci dosaṃ adisvā „ahaṃ massa kiñci dosaṃ
na passāmi, kathaṃ nu kho sakkā mayā imassa mittabhāvaṃ¹⁸
amittabhāvaṃ vā jānitun“ ti cintetvā „imaṃ pañhaṃ tṭhapetvā

¹ B^d omits taṃ. ² B^d attaninti, C^k sukhamaṣa attanti. ³ B^d balisameva
attanti. ⁴ B^d -rito. ⁵ all three MSS. atthi assa, C^k -taṃ hi. ⁶ B^d omits
bhedaṃ. ⁷ B^d omits brūmi. ⁸ B^d adds rājā. ⁹ B^d paridevitvā. ¹⁰ C^k taṃ.
¹¹ B^d ācāraguṇasaṃ. ¹² all three MSS. -si. ¹³ C^k add ca. ¹⁴ B^d rājaputto
ahaṃ āsi, B/ r. a. tadā. ¹⁵ C^k -dhanī, C^d -dhānī. ¹⁶ B^d -cariyaṃ.

Tathāgataṃ aṇṇo jānitum na sakkhissati, gantvā pucchissāmīti¹ so
bhuttapātārāso S-ram upasāṃkamitvā „bhante kathaṃ nu kho sakkā
purisena attano mittabhāvaṃ vā amittabhāvaṃ vā jānitum“ ti pucchi.
Atha naṃ S. „pubbe pi mahārāja paṇḍitā imaṃ pañhaṃ cintetvā
paṇḍite pucchitvā tehi kathitavasena nātvā amitte vajjetvā² mitte 5
seviṃsū“ ti vatvā tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. tassa atthadhammānusaśako amacco
ahosi. „Tadā Bārāṇasiraṇṇo ekaṃ atthacarakaṃ amaccaṃ sesā
paribhindiṃsu. Rājā tassa dosaṃ āpassanto „kathaṃ nu kho
sakkā amittaṃ vā mittaṃ vā nātun³“ ti M-am pucchanto 10
paṭhamam, gātham āha:

1. Kāni kammāni kubbānaṃ kathaṃ viññū parakkame
amittam⁴ jāneyya meḍhāvī disvā sutvā va⁵ paṇḍito ti. 76.

Tass' attho: kāni kammāni karontaṃ meḍhāvī paṇḍito puriso cakkhunā
disvā sotena vā sutvā ayaṃ mayhaṃ amitto ti jāneyya tassa jānanatthāya 15
kathaṃ viññū parakkameyyā 'ti.

Ath' assa amittalakkhaṇaṃ kathento⁶

2. Na naṃ umhayate⁷ disvā na ca naṃ paṭinandati (vol. II ¹³¹/₂₂)
cakkhūni c' assa⁸ na dadāti paṭilomaṇ ca⁹ vattati. 77.
3. Amitte tassa bhajati mitte tassa na sevati 20
vaṇṇakāme nivāreti akkosante pasaṃsati. 78.
4. Guyhaṇ ca tassa n' akkhāti tassa guyhaṃ na gūhati
kammaṇ tassa na vaṇṇeti paññ' assa na-ppasaṃsati. 79.
5. Abhave nandati tassa bhava tassa na nandati
acchariyaṃ bhojanaṃ laddhā tassa n' uppajjate sati, 80. 25
tato naṃ nānukampati, aho¹⁰ so pi labheyy' ito¹¹.
6. 'Īcc-ete soḷasākārā amittasmīṃ paṭiṭṭhitā (vol. II ¹³¹/₂₄)
yehi amittaṃ jāneyya disvā sutvā va¹² paṇḍito ti 81.

M.¹³ imā pañca gāthā vatvā puna

¹ B' -mā ti. ² Ck² vaji-. ³ B² sakkomi taṃ nātun in the place of sakkā -.
⁴ B² mitte. ⁵ B² ca. ⁶ B² adds gāthamāha. ⁷ B² ummeyate, B² umbhayate.
⁸ Ck² tassa. ⁹ Ck² -māca. ¹⁰ B² āhī, B² āhā. ¹¹ C² -yyato, C² labheyyakotā,
B² labheyito. ¹² B² ca. ¹³ B² omits mahāsatto.

7. Kāni kammāni kubbānaṃ kathaṃ viññū parakkame
mittaṃ jāneyya medhāvī disvā sutvā va¹ paṇḍito ti² 82.
imāya gāthāya mittalakkhaṇaṃ puṭṭho sesagāthā abhāsi:
8. Pavutthaṃ taṃ taṃ³ sarati āgataṃ abhinandati
5 tato kelāyito⁴ hoti vācāya paṇinandati. 83.
9. Mitte tass⁵ eva⁶ bhajati amitte tassa na sevati
akkosante nivāreti vaṇṇakāme pasamsati. 84.
10. Guyhaṇ ca tassa akkhāti tassa guyhaṇ ca gūhati⁷ *
kammaṇ ca tassa vaṇṇeti paññaṃ tassa⁸ pasamsati. 85.
10 12. Bhave ca nandati tassa abhave tassa na nandati,
acchariyaṃ bhojanaṃ laddhā tassa uppajjate⁹ sati,
tato naṃ anukampati, aho⁷ so pi labheyy⁷ ito⁸. 86.
11. Icc-ete soḷasākārā mittasmiṃ suppatiṭṭhitā
yehi mittāṃ su⁹ jāneyya disvā sutvā va¹ paṇḍito ti. 87.

- 15 Tattha na naṃ umhayate¹⁰ ti taṃ mittāṃ¹¹ mittapaṭirūpako¹² sitam
na karoti pahaṭṭhākāraṃ na dasseti, na ca naṃ paṇinandatīti tassa kathaṃ
paṇṇaṇhanto na paṇinandati na tussati¹³, cakkhūni tassa na dadātīti
olokentaṃ na oloketi, paṭilomañicā¹⁴ 'ti tassa kathaṃ patippharati paṭisattu
hoti, vaṇṇakāme ti tassa vaṇṇaṃ bhaṇante¹⁵, nākkhātīti¹⁶ attano guyhaṇ
20 tassa nācikkhati, kammaṇ tassa¹⁷ 'ti tena katakammaṇ na¹⁸ vaṇṇayati¹⁷, pañ-
ñassā¹⁸ 'ti tassa paññaṃ¹⁹ na-ppasamsati nāpasampadaṇaṃ na sahati²⁰, abha-
ve ti²¹ avuḍḍhiyā²², tassa nuppajjate²³ ti tassa mitte²⁴ uppajjate²⁵ pakassa
mama²⁴ mittassa pi ito dassāmiti sati na uppajjati, nānukampatīti mudu-
cittena na cintesi, labheyyito²⁵ ti labheyya ito, ākāra ti kāraṇāni, pa-
25 vutthan ti videsagataṃ, kelāyito²⁶ ti kelāyati mamāyati pattheti phieti
icchatīti attho, vācāya²⁷ 'ti madhuravacanena taṃ samudācaranto nandati
tussati²⁷, sesaṃ vuttapaṭipakkhanayen²⁸ eva veditabbaṃ.

¹ Edf ca. ² Bd adds bodhisatto. ³ C^o pavutthantaṃ taṃ? C^k pavutthaṃ 4. B^d paṭhaṃ tassa, B^f pavutthum tassa. ⁴ B^d -iko. ⁵ C^{ko} tassa. ⁶ C^{ko} paññāssa. ⁷ B^d aha, F^f mahā. ⁸ C^{ko} -yyato, B^d labheyyito. ⁹ C^{ko} omit su. ¹⁰ B^d ummayyate. ¹¹ B^d omite mittāṃ. ¹² B^d -kaṃ. ¹³ B^d dussati. ¹⁴ B^d tassa vaṇṇente. ¹⁵ C^{ko} na khamati. ¹⁶ C^o taṃ. ¹⁷ B^d nandiyati. ¹⁸ B^d paññaṃ assā. ¹⁹ C^{ko} paññaṃ, B^d assa paññaṃ. ²⁰ C^o nayhati, B^d na bhāsati. ²¹ C^{ko} abhaṇṇa, B^d abhave nandatīti. ²² B^d avuḍḍhiyā. ²³ B^d adds satī. ²⁴ B^d omite mama. ²⁵ C^o labheyyato, C^k labheyyakaṃ, B^d labheyyito. ²⁶ C^{ko} -yino, B^d -yiko. ²⁷ B^d paṇinandati na dussati.

Rājā M-assa kathāya attamano hutvā tassa mahantaṃ yasam adāsi.

S. i. d. ā. „evaṃ mahārāja pubbe p' esa pañho samuṭṭhahi¹, paṇḍitā vacanaṃ² kathayimsu³, imehi dvattimsāyākārehi⁴ amitto ca⁵ mitto ca⁶ jānitabbo“ ti vatvā j. s.: „Tadā rājā Ānando ahosi, paṇḍitāmacco⁷ aham evā“ ti. Mittāmittajātakaṃ. Dvādasanipātavannaṇā niṭṭhitā⁸.

¹ Ed samuṭhito. ² Bā pana. ³ Bā -sū ti. ⁴ Bā dvikāraṇehi. ⁵ Bā omits amitto ca. ⁶ Bā omits ca. ⁷ Bā -taamacco pana. ⁸ Bā iti dasajātakavattu-patimanditaṃ dvādasanipātajātakaṃ niṭṭhitaṃ.

XIII. TERASANIPĀTA.

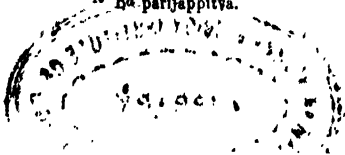
1. Ambajātaḅa.

Ahāsi me ambapahalāni pubbe ti. Idam S. J. v. Deva-
dattaṃ ā. k. Devadatto pi „ahaṃ” Buddho bhāvissāmi, mayhaṃ
5 samaṇo Gotamo n’ evācariyo na upajjhāyo” ti ācariyaṃ paccakkhāya
jhānaparihino saṃghaṃ bhinditvā anupubbena Sāvattiṃ āgacchanto
bahi-Jetavane paṭhaviyā vivare dinne¹ Avicim pāvisi. Tadhā dh.² k. s.:
„āvuso Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya³ mahāvināsaṃ patto Avici-
mahāniraye nibatto” ti. S. āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave e. k.
10 s.” ti pucchitvā „imāya nāmā” ’ti vutte „na bhikkhave idān’ eva
pubbe pi Devadatto ācariyaṃ paccakkhāya mahāvināsaṃ patto yevā”
’ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. tassa purohitakulaṃ ahivātakaṃ gena
vinassi. Eko va⁴ putto bhittim bhinditvā palāto, so Takka-
15 silaṃ gantvā disāpāmoḅkhasa ācariyassa sāntikā⁵ vede ca
sesasippāni ca uggaṇhitvā ācariyaṃ vanditvā nikkhanto, „desa-
cārittaṃ⁶ carissāmīti” vicaranto ekaṃ paccantanagaraṃ pā-
puni. Taṃ nissāya mahācaṇḁālagāmaḅo ahoṣi⁷. Tadhā Bo.
tasmiṃ gāme paṭivasati paṇḁito vyatto, akāle phalaṃ gaṇhā-
20 panamantaṃ jānāti, so pāto va kācaṃ⁸ ādāya tato gāma
nikkhamitvā araṇṇe ekaṃ ambarukkhaṃ upasaṃkamitvā saṭṭa-
padamatthake ṭhito taṃ mantaṃ parivattetvā¹⁰ ambarukkhaṃ

¹ Bā dente. ² Bā adda bhikkhu. ³ Ck ariyapa-. ⁴ Bā omīts vā. ⁵ Bā adda
tayo. ⁶ Bā -cārikaṃ. ⁷ Bā jānissāmīti. ⁸ Ck omīts ahoṣi. ⁹ Ck Bā kājaṃ.

¹⁰ Bā parivattetvā.

ekena udakapasatena paharati, rukkhato taṃ khaṇaṃ ñeva purāṇapaṇṇāni paṭanti navāni utṭhahanti, pupphāni pupphitvā patanti, ambaphalāni utṭhāya muhuttan' eva paccitvā madhurāni ojavantani dibbaphalasadisāni¹ hutvā rukkhato patanti. M. tāni uccinitvā yāvadatthaṃ khādītva kācaṃ² pūretvā³ gehaṃ⁵ 5 gantvā tāni vikkīṇitvā puttadāraṃ posesi. So brāhmaṇakumāro M-aṃ akāle ambapakkāni āharitvā vikkīṇantaṃ disvā „nissam-sayena⁴ 'tehi mantabalena⁴ uppannehi bhaviṭabbaṃ⁵, imaṃ purisaṃ nissāya etaṃ anagghamaṇtaṃ labhissāmiti⁴“ cintetvā M-assa ambāni āharaṇaniyāmaṃ pariggaṇhanto tatvato⁶ ñatvā⁷ 10 tasmim̐ avaññāto anāgate va⁷ tassa gehaṃ gantvā ajānanto viya⁸ hutvā tassa bhariyaṃ „kuhiṃ⁸ ācariyo⁸“ ti pucchitvā „araññaṃ gato⁸“ ti vutte 'taṃ⁹ āgamayamāno¹⁰ tathavā āgacchantaṃ disvā paccuggantvā hatthato kācaṃ¹¹ gahetvā¹² āharitvā gehe tṭhapesi. M. taṃ oloketvā bhariyaṃ āha: „bhadde¹³ 15 ayaṃ māṇavako¹³ mantatthāya āgato, na pan' assa hatthe manto tṭhassati, asappuriso eso¹⁴“ ti. Māṇavo pi „aham̐ imaṃ maṇtaṃ ācariyassa upakārako hutvā labhissāmiti¹⁴“ cintetvā tato paṭṭhāya tassa gehe kattabbakiccāni¹⁵ karoti: dārūni āharati vihiṃ koṭṭeti¹⁵ pacati mukhadhovanādini¹⁶ deti pāde dhovati. 20 Ekadivasaṃ M-ena „tāta māṇava maṇcaṃ¹⁷ pādānaṃ me upadhānaṃ dehīti¹⁷ vutte aññaṃ apassitvā sabbarattaṃ ūrumhi tṭhapetvā nlsīdi. Aparabhāge M-assa bhariyā puttaṃ vijāyi, tassā pasūtikāparikammaṃ¹⁸ sabbaṃ akāsi. Sā ekadivasaṃ M-aṃ āha: „sāmi, ayaṃ māṇavo jātisampanno hutvāpi¹⁹ 25 mantatthāya amhākaṃ veyyāvaccaṃ karoti, etassa hatthe manto tṭṭhatu vā mā vā deth' assa²⁰ mantan²⁰“ ti. So „sādhū²⁰“ ti sampā-

¹ B² dibbarasa sa-. ² C² B² kājaṃ. ³ B² pūrāpetvā. ⁴ B² mantaphalena. C² -sayenetaṃ mantabalehi. ⁵ B² -bbanti. ⁶ B² tathato, C² tatvato. ⁷ B² yeve. ⁸ B² adds ayye. ⁹ B² adds āgataṃ. ¹⁰ B² adds va. ¹¹ C² kāmaṇi, C² kājaṃ. ¹² B² disvā hatthato paccuggahetvā. ¹³ B² -vo. ¹⁴ B² sabbaki-. ¹⁵ B² adds bhattaṃ. ¹⁶ B² dantakaṭhamu-. ¹⁷ all three MSS. mañca. ¹⁸ C² omits pari, B² reads tassā sutikāle parik -. ¹⁹ B² omits pi. ²⁰ B² deth' assa

ticchitvā tassa mantam datvā tam evam āha: „tāta, anaggho¹
 manto, tava imam nissāya mahālābhasakkāro bhavissati, raññā
 vā rājamahāmatteṇa vā ‘ko te ācariyo’ ti puṭṭhakāle mam mā
 nigūhittho, sace hi ‘caṇḍālassa me santikā’² manto gahito’ ti
 5 lajjanto³ ‘brāhmaṇamahāsālo me ācariyo’ ti kathessaṇi⁴ imassa
 mantassa⁵ phalaṃ na labhissasīti⁶. So „kimkāraṇā’ nigūhis-
 sāmi⁸, kenaci puṭṭhakāle tumhe yeva kathessāmīti⁷“ vatvā
 vanditvā caṇḍālagāmato nikkhamitvā mantam⁹ vīmaṃsītvā anu-
 pubbena Bārāṇasim¹⁰ patvā ambāni vikkīṇitvā bahum dhanam
 10 labhi. Ath’ ekadivasaṃ uyyānapālo tassa hatthato amban
 pi kiṇitvā¹¹ rañño adāsi. Rājā tam paribhuñjityā, kuto¹² tayā
 evarūpaṃ amban laddhan¹³“ ti pucchi. „Deva eko māṇavo
 akālaambaphalaṇi¹⁴ ānetvā vikkīṇāti, tato me gahitan¹⁵“ ti.
 „Ito paṭṭhāya idh’ eva ambāni āharatū’ ti tam vadehīti¹⁶. So
 15 tathā akāsi. Māṇavo pi tato paṭṭhāya ambāni rājakulam
 harati raññā ca „mam upaṭṭhahā¹⁷“ ti¹⁸ vutte rājānam upaṭṭha-
 hanto bahum dhanam labhitvā kamena¹⁹ vissāsiko jāto. Atha
 nam ekadivasaṃ rājā pucchi: „māṇava, kuto akāle evam
 vaṇṇagandharasasampannāni ambāni labhasi¹⁷, kin te nāgo vā
 20 supanno vā devo vā koci deti udāhu mantabalam¹⁸ etan¹⁹“ ti.
 „Na me mahārāja koci deti¹⁹, anaggho pana me manto atthi,
 tass’ etan²⁰ balan²¹“ ti. „Tena hi mayam pi ekadivasaṃ
 mantabalam²¹ datṭhukāmā²²“ ti. „Sādhū deva, dassessāmīti²³.
 Rājā punadivase tena saddhim uyyānam gantvā „dassehīti²⁴
 25 āha. So „sādhū²⁵“ ti ambarukkhāṃ upagantvā sattapada-
 matthake ṭṭito mantam parivattetvā rukkhāṃ udakena pahari,
 tam khaṇam nēva ambarukkho hetṭhāvuttaniyāmena²⁶ phalaṃ

¹ Bā adds yaṃ. ² Bā puṭṭho pana mayham ācariyo caṇḍālo tassa santikā.
 Bā lajjito ti. ³ Bā ti ce kathessati. ⁴ Bā omits ma-. ⁵ Bā bhavissati.
 Bā adds tam. ⁶ Bā -mīti. ⁷ Bā -te. ⁸ Ck^s -siyam; Bā -sī. ⁹ Ck^s vikkī-
 Bā viki- in the place of piki-. ¹⁰ Bā adds samma. ¹¹ Bā -po ambo laddho.
¹² Ck^s omits amba. ¹³ Bā atha raññā upaṭṭhahīti no. ¹⁴ C^s & amma, Bā anuk-
 kamena. ¹⁵ Bā āharasi. ¹⁶ Bā -phalaṃ. ¹⁷ Bā adds atthano paññāphalena.
¹⁸ Bā tasseva. ¹⁹ Bā -phalaṃ. ²⁰ Bā -neva.

gahetvā mahāmegho viya ambavassam vassi, mahājano sādhu-
 kāram adāsi, celukkhepā pavattiṃsu¹, rājā phalāni khāditvā
 tassa bahum dhanam datvā „māṇava“, evarūpo te acchariya-
 manto kassa santike gahito“ ti pucchi. Māṇavo „sac“ āham
 ‘caṇḍālaṣṣa santike’ ti vakkhāmi lajjitabbakam² bhavissati mañ 5
 ca garahissanti³, manto kho pana me paguṇo idāni na nassis-
 sati⁴, disāpāmokkhācariyam⁵ apadisāmīti⁶“ cintetvā musāvādam
 katvā⁷, „Takkasilāya“ disāpāmokkhācariyassa santike gahito
 me“ ti vadanto⁸ ācariyam paccakkhāsi, tam khaṇam űeva
 manto antaradhāyi. Rājā somanassajāto tam ādāya nagaram 10
 pavisitvā „puṇa“, ekadivasam¹⁰ „ambāni khādissāmīti“ uyyānam
 gaṇḍā māṅgalasilāpaṭṭe nisinn¹¹ „māṇava ambāni āharā“ ti
 āha. So „sāḍhū“ ti aṇham upagantvā sattapadamatthake
 ṭhito „mantaṃ parivattessāmīti“ mante anupatṭhahante¹² antara-
 hitabhāvam űatvā lajjito atṭhāsi. Rājā „ayam pubbe parisā- 15
 majjhe yeva ambāni āharitvā amhākam deti, ghanameghavassam
 viya ambaṃ vassāpeti, idāni thaddho viya ṭhito, kin nu kho
 kāraṇam“ ti cintetvā tam pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Ahāsi me ambaphalāni pubbe

aṇūni thūlāni ca brahmacārī,

teḥ¹³ eva mantehi na dāni tuyham ,

dumaphalā pātubhavanti brahme ti. 1.

Tattha aḥasīti āharī, dumapphalānīti rukkhaphalānīti.

Tam sutvā māṇavo „sace ‘ajja ambaphalam na gaṇhāmīti’¹³
 vakkhāmi rājā me kujjhissati, musāvādena vañcessāmīti’¹⁴“ 20
 dutiyam gātham āha:

2. Nakkhattayogam patimānayaṃ¹⁵,

khaṇam muhuttaṃ na mañ tosayanti¹⁶,

¹ Bā -ttayīṃsu. ² Bā adds ko. ³ Ck lajja-, Bā -tam. ⁴ Bā mañ garahissati.
⁵ Ck nassissanti, Bā nassati. ⁶ Ck -kkha āc-, Bā -kkho ācariyo me ti. ⁷ Ck
 -disāti. ⁸ Bā -yam. ⁹ Bā vadati. ¹⁰ Bā punadivase. ¹¹ Bā nīḍi. ¹² Bā
 anuṭṭha-. ¹³ Bā gaṇhāpessāmīti. ¹⁴ Bā ācikkhissāmīti. ¹⁵ Bā paṭi-, Ck pati-
 māṇa-. ¹⁶ Bā -ttaṇca mantanapassam, Bā khaṇa muhutte na manto passanti.

nakkattayogañ ca khaṇaṇ ca laddhā
athāhariss¹ ambaphalaṇ pahūtaṇ² ti. 2.

Tattha athāharissambaphalaṇ³ ti atha⁴ ambaphalaṇ āharissāmi⁵.

Rājā „ayaṇ aññadā nakkhattayogaṇ na vadati, kin nu
5 kho etan“ ti pucchanto dve gāthā abhāsi:

1. Nakkhattayogaṇ na pure abhāni,
khaṇaṇ muhuttaṇ na pure asaṇsi⁶,
athāhari⁷ ambaphalaṇ pahūtaṇ⁸
vaṇṇena gandhena rasena upetaṇ. 3.

10 4. Mantābhijappena pur' assa⁹ tuyhaṇ
dumapphalā pātubhavanti brahṇe,
sv-ājja na pāresi¹⁰ japam pi mante¹¹,
ayaṇ so ko nāma tav' ujja dhammo ti. 4.

Tattha na pāresi¹² na sakkosi, japampiti¹³ jappanto pi parivattento
15 pi, ayaṇ so ti ayaṇ eva so tava sabhāvo ajja ko nāma jāto ti.

Taṇ sutvā māṇavo¹⁴ „na sakkā rājānaṇ musāvādena
vañcetum, sace pi me sabhāve kathite ānaṇ karoti¹⁵ karoth,
sabhāvaṇ eva kathessāmīti“ cintetvā dve gāthā abhāsi:

5. Caṇḍālaputto mama sampadāsi,
20 dhammena mante pakatiṇ ca saṇsi:
mā c' assu 'me pucchito nāma gottaṇ
guyhittho mā taṇ vijaheyya manto¹⁶. 5.

6. So 'haṇ janindena janam pi¹⁷ puṭṭho
makkhābhībhūto alikaṇ abhāṇim,
25 mantā ime brāhmaṇassa 'ti micchā
pahīnamanto kapaṇaṇ rudāmīti. 6.

Tattha dhammena 'ti samena kāraṇena appaṭicchādetvā va adāsi,
pakatiṇca saṇsīti mā 'me pucchito nāma gottaṇ guyhittho sace guyham

¹ Bā addhāha-. ² C° pahu-, Bā bahu-, Ck papan. ³ Bā addhaha-. ⁴ Bā addhā-
mayam. ⁵ Bā hariassāmīti. ⁶ Bā pas-. ⁷ Bā sayamhari. ⁸ Bā muhuttaṇ. ⁹
so Ck; C° parassa, Bā pureti. ¹⁰ Bā svajja na pādesi. ¹¹ Bā jap-
paṇ samantaṇ, B° jappamantaṇ. ¹² Bā pāde-. ¹³ B° jappanti. ¹⁴ Bā
adda pi. ¹⁵ B° kareyya. ¹⁶ Ck° mantā. ¹⁷ Ck° hi, Bā pi?

pi¹ mantā² te nassissantīti³ tesam nassanapakatīn⁴ ca mayham saṁsi, brāhmanassā 'ti micchā ti brāhmaṇassa santike mayā ime mantā gahitā ti micchā abhāvīni, tenā me te mantā naṭṭhā, sv-āham pabhinamanto idāni kaṇaṇi rodāmi.

Tam sutvā rājā „ayam pāpadhammo evarūpaṁ ratanaṁ⁵ 5
na olokeṣi, evarūpasmiṁ hi uttamaratane⁶ laddhe jāti kiṁ
karissatīti“ kujjhivā⁷

7. Eṇṇā pucimandā vā atha vā pālibhaddakā⁸

madhuṁ madhutthiko⁹ vinde, so hi tassa dumuttamo. 7.

8. Khattiyā brāhmaṇā¹⁰ vessā suddā caṇḍāla pukkusā 10

yasmā¹¹ dhammaṁ vijāneyya so hi tassa naruttamo. 8.

9. Imassā daḍḍaṇ ca vadhaṇ ca datvā¹²

gale gahetvā khalayātha¹³ jammaṁ

yo uttamattānaṁ kasirena laddhaṁ

mānātimānena vināsayitthā¹⁴ 'ti 9.

15

imā gāthā āha.

Tattha madhutthiko ti madhuatthiko puriso araṇṇe madhuṁ olovento etesaṁ
rukkhānaṁ yato madhuṁ labhati so hi¹⁵ dumo tassa dumuttamo¹⁶ nāma, tato
c'eva khattiyādāsu yamhā purisā dhammaṁ kārānaṁ¹⁷ y'uttamatthaṁ¹⁸ vijā-
neyya so tassa uttamanaro¹⁹, imassa daḍḍaṇ cā 'ti imassa pāpadhammassa 20
sabbappaharanadaḍḍaṇ²⁰ ca velupesihī²¹ piṭṭhacammaṁ uppāṭentā²² vadhaṇ
ca datvā imaṁ ca jammaṁ gale gahetvā khalayātha²³ khalikāraṁ²⁴ pāpetvā
niddhamatha²⁵ kiṁ iminā idha vasantenā 'ti.

Rājapurisā tathā katvā „tavācariyassa santikaṁ²⁶ gantvā
taṁ ārādhetvā²⁷ sace puna mante²⁸ labhasi²⁹ idhāgaccheyyāsi, 25
no ce imaṁ disaṁ mā olokeyyāsitī“ taṁ nibbisayam akaṁsu.
So anātho hutvā „ṭhapetva ācariyaṁ na me aññaṁ paṭi-
saraṇaṁ atthi, tass'eva santikaṁ gantvā taṁ ārādhetvā
Puna mantānaṁ yācissāmīti“ rodanto taṁ gāmaṁ agamāsi.

¹ B² guhasi. ² B² -o. ³ B² -ssati. ⁴ C² tassana-, B² anassanaṁ-. ⁵ B² -namantaṁ. ⁶ B² -ramante. ⁷ B² add tassa garahanto. ⁸ B² paṭhali-. ⁹ B² -ttiko, C² -ttikā. ¹⁰ C² -ṇa. ¹¹ B² yambā. ¹² C² natvā. ¹³ B² gala-. ¹⁴ C² -yittho. ¹⁵ C² so ca. ¹⁶ C² mudutta-. ¹⁷ B² kāla. ¹⁸ B² yuttaṁ mattaṁ. ¹⁹ B² so va tassa uttamo nāma. ²⁰ C² sabbassaharaṇadaḍḍe. ²¹ B² -pesikādāni. ²² B² upanetvā. ²³ C² -āyātha, B² galayātha. ²⁴ so C²; B² khalakāraṇaṁ. ²⁵ B² add nikkāḍḍhatha. ²⁶ B² -ke. ²⁷ B² add va. ²⁸ C² -to. ²⁹ C² labhisi, B² labhissasi.

Atha naṃ āgacchantāṃ disvā M. bhariyaṃ āmantetvā „bhadde passa taṃ¹ pāpadhammaṃ parihīnamantaṃ puṇa āgacchantan²“ ti āha. So M-aṃ upasaṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ ni-sinno „kiṃkāraṇā āgato siti“ puttḥo „ācariya musāvādaṃ
5 katvā ācariyaṃ paccakkhitvā mahāvīnāsaṃ patto 'mhiṭṭi³“ vatvā accayaṃ desetvā puna mante⁴ yācanto

10. Yathā samaṃ maññamāno pateyya
sobbhaṃ guhaṃ narakāṃ pūtipādaṃ
rajjū 'ti vā⁴ akkaṃ⁵ kaṇhasappaṃ
andho⁶ yathā jotim adhiṭṭhaheyya
10 evaṃ pi maṃ tvaṃ khalitaṃ sapaññā⁷,
pahīnamantassa puna-ppasīdā⁸ 'ti 10.
gātham āha.

Tattha yathā samaṃ ti yathā puriso idaṃ samaṭṭhānaṃ⁹ ti maññamāno
15 sobbhaṃ vā guhaṃ vā bhūmiyā phalitaṭṭhānaṃ kkhātāṃ¹⁰ narakāṃ vā pūtipādaṃ
vā pateyya, pūtipāde ti Himavantapadesa mahārakkhesu¹¹ sukkhitvā¹² matesu
samūlesu¹³ pūtikesu jātesu¹⁴ tasmiṃ thāne mahā āvāto hoti tassa nāmaṃ,
jotim adhiṭṭhaheyyā 'ti aggīṃ akkameyya, evaṃ pīti evaṃ ahaṃ pi
paññācakkhuṃ abhāvā andho¹⁵ tumhākaṃ viśesaṃ ajānanto tumhesu khalito
20 tvaṃ maṃ khalitaṃ viditvā¹⁶ sapaññā¹⁷ .ñānasampanna¹⁸ pahīnamantassa
mama puna pasīdatha¹⁹.

Atha²⁰ naṃ ācariyo „tāta, tvaṃ kiṃ kathesi, andho²¹ hi
dinnāya saññāya²¹ sobbhādīni pariharati, mayā paṭhamāṃ eva
kathitaṃ, idāni kimatthaṃ mama santikaṃ āgato sīti²²“ vatvā
25 11. Dhammena mante²³ tava sampadāsiṃ,
tvam pi dhammena paṭiggahesi,
pakatim pi te attamaṇo asaṃsiṃ²³:
dhamme ṭhitaṃ taṃ na jaheyya manto²⁴. 11.

¹ Bā tha. ² Ck āgacchanti, Cs āgacchati. ³ Bā omits mante. ⁴ Ck rajjūni cā, Bā jotim vā, Bf rujjuti vā. ⁵ Bā -meya. ⁶ Bā anto. ⁷ so Bf; Cks Bā sapaññāni. ⁸ Bā punasampadāhi, Bā -sappasīdā. ⁹ Bā samaṇ. ¹⁰ Bā khalita-. ¹¹ Cks -rakkhe. ¹² Bā aussitvā. ¹³ Cks matetassamūle. ¹⁴ Bā vā in the place of jātesu. ¹⁵ Bā anto. ¹⁶ Bā vanditvā. ¹⁷ Bā sapaññānti. ¹⁸ Bā -nnam. ¹⁹ Bā pidethā ti. ²⁰ Cks omits aha. ²¹ Bā paññāya dinnāya in the place of d. ²² Bā nantaṃ. ²³ all four MSS. -si. ²⁴ Cks Bf -tā.

19. Yo¹ bāla mantaṃ kasirena laddhaṃ
 yaṃ dullabhaṃ ajja manussaloke
 kicchāpi² laddhā jīvikam³ appaṇṇa⁴
 vināsayi⁵ alikaṃ bhāsamāno 12.

10. Bālassa mūḷhassa akataññuno ca⁶ 5
 musā bhaṇantassa asaṇṇatassa
 mante mayam tādīsake na dema,

•• kuto mantā, gaccha na mayha⁷ ruccasīti 13.

imā gāthā āha.

Tattha dhammenā 'ti aham pi tava ācariyabhāgaṃ hiraṇṇaṃ vā su- 10
 vannaṃ vā agahetvā dhammen' eva mante⁸ sampadāsiṃ, tvam pi kiñci adatva
 dhammena samena' eva paṭiggahehi, dhamme tṭhitaṃ ti ācariyapūjake dhamme
 tṭhitaṃ, tādīsake ti tathārūpe akāle⁹ phalaḡaṇhāpake¹⁰ mante na dema,
 gaccha na me ruccasīti.

So evaṃ ācariyena uyyojito¹¹ „kim mayhaṃ jīvitenā“ 'ti 15
 araṇṇaṃ pavisitvā anāthamarāṇaṃ mari.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto ācari-
 yaṃ paccakkhāya mahāvināsaṃ patto“ ti vatvā j. s. „Tadā akataññū¹²
 māṇavo Devadatto ahoṣi. rūjā Anando, caṇḍālaputto¹³ aham evā“ 'ti.
 Ambajātakaṃ.

20

2. Phandana-jātaka.

Kuṭṭhārihattho puriso ti. Idaṃ S. Rohiṇīnaditire¹⁴ nāta-
 kānaṃ kalahaṃ ā. k. Vatthum¹⁵ Kuṇḍalajātaka āvibhavissati.
 Tadā pana S. nātaka āmanetvā mahārāja¹⁶

A. B. Br. r. k. bahinagare vadḍhakīgāmo ahoṣi. Tatth' 25
 ••¹⁷ brāhmaṇavadvadḍhakī araṇṇā¹⁸ dārūni āharitvā rathaṃ katvā
 jīvikam¹⁹ kappesi. Tadā Himavanta-padese mahāphandanurukkho

¹ Cks so. ² Bḍ kiñcāpi. ³ Cḍ jīvitam. ⁴ Bḍ -paṇṇo. ⁵ Cḍ -sasi, Bḍ vinā-
 sayi. ⁶ Bḍ omits ca. ⁷ Bḍf mayham. ⁸ Bḍ omits mante. ⁹ Bḍ -la. ¹⁰ Bḍ
 phalaṃ. ¹¹ Bḍ uyyojetvā. ¹² Cks omit ak-. ¹³ Bḍ adds pana. ¹⁴ Bḍ jeta-
 vane viharanto in the place of Ro-. ¹⁵ Bḍ adds pana. ¹⁶ Bḍ omits mahā.
¹⁷ Bḍ tatteko. ¹⁸ Bḍ -ññato. ¹⁹ Bḍ -tam.

ahosi. Eko¹ kālasīho gocarāṃ pariyesitvā āgantvā tassa mūle
 nipajji. Ath' assa ekadivasāṃ vāte paharante eko sukkha-
 daṇḍako patitvā khandhe avatthāsi². So thokaṃ khandhena
 rujaṇtena bhītatasi to utthāya pakkhanditvā puna nivatto āgata-
 5 maggaṃ³ olokento kiñci adisvā „aṇṇo me⁴ sīho vā vyaggho
 vā anubandhanto n' atthi, imasmiṃ pana rukkhe nibbatta-
 devatā maṃ ettha nipajjantaṃ na sahati maṇṇe, hotu jānissā-
 mīti“ atthāne kopāṃ⁵ bandhitvā rukkhaṃ paharitvā „a' eva
 tava rukkhe⁶ pattāṃ khādāmi na sākhaṃ bhañjāmi⁷, aṇṇe
 10 mige idha vasante sahasi maṃ na⁸ sahasi, ko mayhaṃ doso
 atthi⁹, katipāhaṃ āgamehi, samūlan¹⁰ te rukkhaṃ uppātāpetvā¹¹
 khaṇḍākhāṇḍikāṃ chedāpessāmīti“ rukkhadevataṃ tājjetvā
 ekaṃ purisaṃ upadhārento vicari. Tādā so brāhmaṇavaddhakī
 dve tayo manusse ādāya rathadārūnaṃ atthāya yānakena taṃ
 15 padesaṃ gantvā ekasmiṃ thāne yānakaṃ thapetvā vāsiphara-
 suhattho rukkhe upadhārento phandanarukkhasamīpaṃ¹² aga-
 māsi. Kālasīho taṃ disvā „ajja mayā paccāmittassa piṭṭhiṃ
 datthum vaṭṭatīti“ gantvā rukkhamūle atthāsi, vaddhakī ca ito
 o' ito ca olokento¹³ phandanasamīpena pāyāsi. So¹⁴ „yāva
 20 eso nātikkamati tāvad ev' assa kathessāmīti“ cintetvā paṭha-
 maṃ gātham āha:

1. Kuthāribhattho puriso vanam ogayha¹⁵ tiṭṭhasi¹⁶,
 puṭṭho me samma akkhāhi, kiṃ dāruṃ chetum icchasīti¹⁷. 14.

Tattha puriso ti tvam¹⁸ kuthāribhattho eko puriso, imāṃ vanam
 25 ogayha¹⁵ tiṭṭhasīti

So tassa vacanaṃ sutvā „acchariyaṃ bho, na vata me¹⁹
 ito pubbe migo²⁰ mānusiṃ vācaṃ bhāsanto diṭṭhapubbo, esa²¹

¹ B¹ tatteko. ² so C²; B¹ khante atthāsi. ³ B¹ āgamaṇa-. ⁴ B¹ maṃ. ⁵ C² khopam, B¹ kova. ⁶ B¹ rukkhaṇa. ⁷ C² B¹ bhu-. ⁸ B¹ sahasi ma na, C² omits sah-. ⁹ C² aṇṇa, C² aṇṇe. ¹⁰ B¹ -lakam. ¹¹ B¹ -tetvā. ¹² B¹ bay-
 danasamīpena ¹³ B¹ -ketvā. ¹⁴ B¹ adds pi. ¹⁵ B¹ ogga-. ¹⁶ C² -ti. ¹⁷
 C² hetthamīcchatīti. ¹⁸ B¹ kiṃ tvam. ¹⁹ B¹ vatato māṇavaka in the place
 of bho - . ²⁰ C² add vā.

rathānucchavikaṃ dāruṃ jānissati¹, pucchāmi tan² ti cintetvā
dutiyaṃ gātham āha:

2. Īso vanāni carasi samāni visamāni ca,
puṭṭho me samma akkhāhi, kiṃ dāruṃ nemiyaḥ dāhan ti. 15.

Tattha, īso ti tyam pi eko kālasīho vanāni carasi, tvam rathānucchavikaṃ 5
dāruṃ² jānissasi.

Taṃ sutvā³, ito dani me manoratho matthakaṃ pāpunis-
satīti⁴, cintetvā tatiyaṃ gātham āha;

3. N' eva sālo na khadiro n' assakaṇṇo kuto dhavo,
rukkho va⁴ phandano nāma, taṃ dāruṃ nemiyaḥ dāhan ti. 16. 10

So⁵ taṃ sutvā soṇanassajāto „sudivasena vat' amhi⁶ ajja
araññāṃ pavitṭho, tiracchānagato me rathānucchavikaṃ dāruṃ
ācikkhati, aho sādhu⁷ ti pucchanto catutthaṃ gātham āha:

4. Kīdisāni⁸ ssa pattāni, khandho vā pana kīliso,
puṭṭho me samma akkhāhi, yathā jānemu phandanān ti. 17. 15
Ath' assa ācikkhanto dve gāthā āphāsi:
5. Yassa sākāḥ palambanti⁹ namanti na ca bhañjare
so rukkho phandano nāma yassa mūle ahaṃ¹⁰ ṭhito. 18.
6. Arānaṃ cakkanābhīnaṃ isānemirathassa ca
sabbassa te kammaniyo ayaṃ hessati phandano ti. 19. 20

Tattha arānaṃ ti idaṃ so kadāc' esa imaṃ rukkhaṃ na gaṇheyya
gaṇaṃ assa kathessāmi ti cintetvā evam āha, tattha isānemirathassa cā
'ti rathasāya cā⁹ nemiyaḥ ca sesassa ca rathassa sabbassa te esa¹⁰ kammaniyo
kammakkhamo bhavissatīti.

So evaṃ ācikkhitvā tūṭṭhamānaso ekamante cari¹¹. Vaḍ- 25
ḍhaki pi rukkhaṃ chinditum ārabhi. Rukkhadavatā cintesi:
„Vayā etassa upari na kiñci pātitaṃ, ayaṃ aṭṭhāne āghātaṃ¹²
bandhitvā mama vimānaṃ nāseti, ahaṃ ca nassissāmi, eken'

¹ B^d -tīti vatvā. ² B^d rathamrukkham. ³ B^d adda kālasīho. ⁴ C^k ca. ⁵ B^d
om so. ⁶ C^k sudivasopavanamhi, B^d -jāto na purimadivaso va imaṃ. ⁷
C^k pha-, B^d pathappanti. ⁸ B^d mūlesvāhaṃ. ⁹ B^d omits ratha and ca. ¹⁰
B^d nemiyaḥ ca rathassa ca sesaṇṇa sabbassa rathassa esa. ¹¹ B^d vicari. ¹²
B^d -tāhi.

upāyena imaṇ ca īsaṃ nāsessāmīti¹ sā² vanakammikapuri³so
 viya hutvā tassa santikaṃ āgantvā pucchi: „bho⁴ purisa,
 manāpo te rukkho laddho, imaṃ chinditvā kiṃ karissasīti“.
 „Rathe⁵ nemiṃ karissāmīti“. „Iminā rukkhena ratho bha-
 5 vissatīti kena te akkhātan“ ti. „Ekena kālasīhenā“⁶ ti.
 „Sādhu, sutṭhu tena akkhātaṃ: iminā rukkhena ratho sundaro
 bhavissatīti, kālasīhassa pana galacammaṃ⁷ uppāṭetvā catu-
 raṅgulamatte thāne ayapaṭṭena viya nemimaṇḍale parikkhitte
 nemi ca thirā bhavissāti, bahū⁸ dhanāṃ labhissasīti“.
 10 „Kālasīhacammaṃ kuto lacchāmīti“. „Kiṃ lālako si, ayaṃ
 tava rukkho vane thito⁹ na palāyati, tvaṃ yena¹⁰ te rukkho
 akkhāto tassa santikaṃ gantvā ‘sāmi tayā dassitarukkhāṃ
 kataratthāne chindāmīti’ vañcetvā¹¹ ānehi, atha naṃ nirāsāṃkaṃ
 ‘idha ca ettha ca chindā’¹² ti tuṇḍaṃ¹³ pasāretvā ācikkhantaṃ
 15 tikkhīnena mahāpharasunā koṭṭetvā jīvitaṃ kkhayaṃ pāpetvā cam-
 maṃ ādāya varamāsaṃ khādītva rukkhāṃ chindā“¹⁴ ti
 veraṃ appesi.

Tam atthaṃ pakāsento S. imā gāthā āha:

7. Iti phandanarukkho pi tāvade⁸ ajjhabhāsatha:
 20 mayham pi vacanaṃ atthi, Bhāradvāja suṇohi me. 20.
 8. Issassa⁹ upakhandhamhā okkacca¹⁰ caturaṅgulāṃ
 tena nemiṃ pariharesi¹¹, evaṃ dāhataṃ siyā. 21. “
 9. Iti phandanarukkho pi veraṃ appesi¹² tāvade
 jātānaṃ ca ajātānaṃ isānaṃ dukkhaṃ¹³ āvahīti. 22.
 25 Tattha Bhāradvājā¹⁴ ti taṃ gottanāpātī¹⁵, upakhandhamhā ti
 khandhato, okkaccā¹⁶ ti okkantitvā¹⁷.

Vaddhakī rukkhadevatāya vacanaṃ sutvā „aho ajja
 mayham maṅgaladivaso“ ti kālasīhaṃ ghādetvā rukkhāṃ chir-
 dītva pakkāmi.

¹ Bā imassa va ime vināse-. ² Bā omits sā. ³ Bā -a. ⁴ Bā omits pana Qala
⁵ Bā adds ca. ⁶ Cks vanatthato. ⁷ Bā mukhacu-. ⁸ Bāf devatā, Cs tāvadeva.
⁹ so Cks; Bāf imassa. ¹⁰ Bāf ukk-. ¹¹ so Cks; Bā pasāresi, Bf pasādesi. ¹²
 Bā appeti. ¹³ Bā rukkhā, Bf rukkhā. ¹⁴ Bā -na ā-. ¹⁵ Bā ukkacā ti upagantvā.

Tam atthaṃ pakāseto S.

10. Icc-eva phandāpo īsaṃ īso ca pana phandanāṃ
aññamaññaṃ vivādena aññamaññaṃ aghātayum. 23.
11. Evam eva manussesu¹ vivādo yathā jāyati
mayūranaccaṃ naccanti² yathā ne³ īsaphandanā. 24. 5
12. Tam vo vadāmi, bhaddaṃ vo⁴, yāvant' ettha samāgatā:
sammodatha mā vivadittha, mā hotha īsaphandanā. 25.
13. Sāmaggiṃ eva⁵ sikkhetha, buddheh' etaṃ pasaṃsitaṃ,
sāmaggirato⁶ dhammaṭṭho yogakkhemā na dhamasatī āha. 26.

Tattha aghātayun ti ghātāpesum, mayūranaccaṃ naccantiti ma- 10
hārāja yathā hi manussānaṃ vivādo hoti tattha yathā nāma mayūrā naccantā
paṭicchādetabbam⁷, rahassaṅgaṃ pākāṣaṃ karonti evaṃ te manussā añña-
maññaṃ randhaṃ pakāsetā⁸ mayūranaccaṃ naccanti⁹ nāma, yathā te īsa-
phandanā aññamaññaṃ randhaṃ pakāsetā¹⁰ naccimsu nāma, tam vo ti tena
kāraṇena tumhe vadāmi, bhaddaṃ vo¹¹ ti bhaddaṃ tumhākaṃ hotu, yāvan- 15
tetthā¹² ti yāvanto ettha īsaphandanasadisā mā ahuvattha, sāmaggimevā¹³
ti samaggaḥbhavam¹⁴ eva tumhe sikkheyyātha¹⁵, idaṃ paññāvuddhehi paññitehi
pasaṃsitaṃ, dhammaṭṭho ti sucaritadhamme (hito, yogakkhemā ti yogehi
khemā nibbānā¹⁶ na dhamasati na parihāyatīti nibbānena desanāya kūṭaṃ gacchi.

•Rājāno¹⁶ dhammakūṭhaṃ sutvā samaggā jātā. 20

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā taṃ kāraṇaṃ disvā¹⁷ tasmiṃ vanasaṇḍe¹⁸
devatā¹⁹ ahan“ ti. Phandana-jātakaṃ.

3. Javanahamsajātakaṃ.

Idheva hamsa nipatā 'ti. Idam S. J. v. Daḍhadhamma'sut-
tanta-desanāṃ²⁰ ā. k. Bhagavatā hi „seyyathāpi bhikkhave cattāro daḍ- 25
hadhammā dhanuggahā susikkhitā²¹ katahatthā katūpāsā²² catuddisā
ḍhitā asu atha²³ puriso āgaccheyya 'ahaṃ imesaṃ catunnaṃ daḍha-
dhammānaṃ dhanuggahānaṃ susikkhitānaṃ katahatthānaṃ katūpāsa-

¹ Bā -ssānaṃ. ² Bā -rānaccaṃ naccantā. ³ Bāf te. ⁴ Bā bhaddante, Bf bhadante.
⁵ Bāf sāmagyameva. ⁶ Ck Bā sāmagya-, C maggaratho. ⁷ Bā -bba. ⁸ all three
MSS. -to. ⁹ Bā -tā. ¹⁰ all three MSS. -to. ¹¹ Ck ho, Bā bhadanto. ¹² Bā
sāmagyam-. ¹³ Bā sāmaggi-. ¹⁴ Bā tumhehi sikkhatha. ¹⁵ Bā -na. ¹⁶ Bā
sakyarā-. ¹⁷ Bā viditvā. ¹⁸ Bā adds vutte. ¹⁹ Bā adds pana. ²⁰ Bā -dham-
madhanuggahasu-. ²¹ Ck omits su. ²² Ck -sakā. ²³ Bā atheke.

nānaṃ catuddisā kaṇḍe khitte appatitṭhite puthaviyaṃ¹ gahetvā āgamiṣāmiti² taṃ kiṃ maññatha bhikkhave³ 'javano⁴ puriso paramena javena samannāgato⁵ ti alaṃ vacanāyā⁶ 'ti evaṃ bhante, yathā ca⁷ bhikkhave tassa purisassa javo yathā ca⁸ candimasuriyānaṃ javo tato
 5 sīghataro yathā ca bhikkhave tassa purisassa javo yathā ca⁹ candi-
 masuriyānaṃ javo yathā ca yāva devatā va¹⁰ candimasuriyānaṃ pu-
 rato dhāvanti tāsāṃ devatānaṃ javo tato sīghataro yathā ca bhik-
 khave tassa purisassa -pe- tāsāṃ devatānaṃ javo tato sīghataraṃ¹¹
 āyusaṃkhārā khīyanti tasmā ti ha bhikkhave evaṃ sikkhitabbaṃ
 10 'appamattā bhaviṣṣamā¹² ti evaṃ¹³ hi vo bhikkhave sikkhitabbaṃ¹⁴ ti (—?).
 Imassa suttassa kathitadivasato¹⁵ dutiyadivase¹⁶ dh. k. s.: „āvuso S.
 attano Buddhavisaye tathā imesaṃ sattānaṃ āyusaṃkhāre ittare¹⁷
 dubbale katvā paridipento puthujjanabhikkhū ativiya¹⁸ Saṃtāsaṃ pāpesi,
 aho Buddhabalaṃ nāmā¹⁹ ti. S. āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave
 15 e. k. s.²⁰ ti pucchitvā „imāya nāmā²¹ ti vutte „anacchariyaṃ bhik-
 khave, sv-āhaṃ idāni sabbaññutaṃ patto, āyusaṃkhārānaṃ ittara-
 bhāvaṃ dassetvā bhikkhū saṃvejetvā dhammaṃ desemi²², mayā hi
 pubbe ahetukaṃ²³ haṃsayoniyaṃ nibbattenāpi²⁴ āyusaṃkhārānaṃ
 ittarabhāvaṃ dassetvā Bārāṇasirājānaṃ ādiṃ katvā sakalarājapariṣaṃ
 20 saṃvejetvā dhammo desito²⁵ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. M. javanahaṃsayoniyaṃ nibbattitvā na-
 vutihaṃsasahasaparivuto Cittakūṭe paṭivasati. So ekadivasam
 Jambudīpatale ekasmiṃ sare saparivāro sayamjātasālīṃ khā-
 ditvā ākāse suvaṇṇakilaṇjaṃ pattharanto viya mahāntend²⁶ pari-
 25 varena Bārāṇasinagarassa matthakamatthakena²⁷ manda-
 mandāya²⁸ vilāsagatiyā Citrakūṭaṃ gacchati. Atha naṃ
 Bārāṇasirājā disvā „imināpi mādisseṇa rañña bhavitabbaṃ²⁹ ti
 amaccānaṃ vatvā tasmīṃ sinehaṃ uppādetvā mālāgandhavile-
 panaṃ gahetvā M-aṃ olokento³⁰ sabbaturiyāni paggaḥhāpesi.
 30 M. taṃ³¹ attano sakkāraṃ karontaṃ disvā haṃse³² pucchi:

¹ Bā pa-. ² Cks -o. ³ Bā javena dhāvanto. ⁴ Bā omits ca. ⁵ Cks omits ca.
⁶ Ck yāvatādeva, Bā devatā in the place of yāvadavatāva. ⁷ Bā -rā. ⁸ Bā
 viharissamā. ⁹ Bā evaṃ. ¹⁰ Bā adds paṭhāya. ¹¹ Bā adds bhikkhū. ¹² Bā
 omits i-. ¹³ Bā dhamme desesi. ¹⁴ Bā -ka. ¹⁵ Bā -tā pi. ¹⁶ Bā omits
 matthaka. ¹⁷ Bā omits manda. ¹⁸ Bā -ketvā. ¹⁹ Bā omits taṃ. ²⁰ Cks
 haṃseu.

„rājā mama evarūpaṃ sakkāraṃ karonto kiṃ paccāsimsatīti“.
 „Tumhehi saddhiṃ mittabhāvaṃ devā“¹ ti. „Tena hi rañño
 amhehi saddhiṃ mittabhāvo hotū“² ti raññā saddhiṃ mitta-
 bhāvaṃ katvā pakkāmi. Ath’ ekadivasaṃ raññā³ uyyānaṃ
 gatakāle Anotattadahaṃ⁴ gantvā ekena pakkhena udakaṃ⁵
 ekena candanacunṇaṃ ādāya gantvā rājānaṃ tena udakena
 nahāpetvā candanacunṇena okiritvā mahājanassa passantass’
 eva sapārivāro Cittakūṭaṃ agamāsi. Tato paṭṭhāya rājā
 M-aṃ daṭṭhukāmo hutvā „sahāyo me ajja āgamissatīti“ āga-
 manamaggaṃ olokeno va⁶ acchati. Tadā M-assa kaniṭṭhā dve⁷
 haṃsapotakā „suriyena saddhiṃ javissāmā“⁸ ti mantetvā M-assā-
 rocesuṃ⁹: „mayā suriyena saddhiṃ javissāmā“¹⁰ ti. „Tāta
 suriyavego¹¹ nāma, siḅho¹², suriyena saddhiṃ javitum na sak-
 khissatha, antarā va vinassissatha, mā gamitthā“¹³ ti. Te
 dutiyam pi tatiyam pi yācimsu. B.⁷ te yāva tatiyaṃ vāresi¹⁴
 yeva. Te mānathaddhā attano balaṃ ajānantā M-assa anā-
 cikkhitvā va „suriyena saddhiṃ javissāmā“¹⁵ ti suriye anug-
 gate¹⁶ yeva gantvā Yugandharamatthake nisīdimsu. M. te adisvā
 „kahan nu kho gatā“¹⁷ ti pucchitvā taṃ pavattiṃ sutvā cintesi:
 „te suriyena saddhiṃ javitum na sakkhissanti, antarā va¹⁸
 vinassissanti, jīvitam tesam dassāmīti“¹⁹ so pi²⁰ gantvā Yugan-
 dharamatthake yeva nisīdi. Ath’ uggate²¹ suriyamaṇḍale haṃ-
 sapotakā uppatitvā suriyena saddhiṃ pakkhandimsu. M. pi
 tehi saddhiṃ pakkhandi. Kaniṭṭhabhātiko yāva pubbaṇha-
 samayā javitvā kilami, pakkhasandhīsu aggiuṭṭhānakālo viya²²
 ahosi. So B-assa saññaṃ adāsi: „bhātika²³ na sakkomīti“.
 Atha naṃ M. „mā bhāyi, jīvitam te dassāmīti“²⁴ pakkhapañ-
 jatena parikkhipitvā assāsetvā Cittakūṭapabbataṃ netvā haṃ-
 sānaṃ majjhe ṭhapetvā puna pakkhanditvā suriyaṃ patvā
 itarena saddhiṃ pāyāsi. So pi²⁵ yāva upakattṭhamajjhantikā²⁶
 30

¹ Bā -o. ² Bā -he. ³ Bā omits va. ⁴ Bā m-assa āro-. ⁵ Bā -javo. ⁶ Bā
 siḅhataro. ⁷ Bā adds pi. ⁸ Bā omits pi. ⁹ Bā atha u-. ¹⁰ Cks -liya. ¹¹ Bā
 esāpi. ¹² Bā upakattṭhāka maj-.

suriyena saddhim javitvā kilami, pakkhasandhīsu aggiutṭhāna-
 kālo viya ahosi. Tato B-assa saññam adāsi: „bhātika' na
 sakkomīti“. Tam pi M. tath' eva samassāsetvā pakkhapañ-
 jarenādāya Cittakūṭam eva agamāsi. Tasmim khaṇe suriyo
 5 nabhamajjham pāpuṇi. Atha M. „ajja mama sarīrabalaṃ vī-
 mainissāmīti“ cintetvā ekavegena pakkhanditvā Yūgandhara-
 matthake nisīditvā tato uppatitvā ekavegen' eva' suriyam
 pāpuṇitvā kālena purato kālena pacchato javitvā cintesi: „may-
 ham suriyena saddhim³ javanam nāma niratthakam ayoniso-
 10 manasikārasambhūtam, kim me iminā, Bārāṇasim gantvā mama
 sahāyassa' rañño atthadhammayuttam katham kṛthessānīti“
 so nivattitvā suriye nabhamajjham anātikante yeva sakala-
 cakkavālam antantena anusaṃyāyitvā⁵ vegam parihāpento sa-
 kala - Jambudīpaṃ antantena anusaṃyāyitvā⁵ Bārāṇasim pā-
 15 puṇi. Dvādasayojanikam sakalanagaram haṃsacchannam⁴
 viya ahosi, chiddam nāma na paññāyati⁷, anukkamena vege
 parihāyante⁸ ākāse chiddāni⁹ paññāyimsu. M. vegam pari-
 hāpetvā ākāsa¹⁰ otaritvā sihapañjarassa abhimukhaṭṭhāne
 atṭhāsi. Rājā „āgato me sahāyo“, ti somanassappatto tassa
 20 nisīdanatthāya kañcanapīṭham paññāpetvā „samma pavisa,
 idha nisīdā“ ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Idh' eva haṃsa nipata, piyam me tava dassanam,
 issaro si anupatto: yam idh' atthi pavedayā ti. 27.

Tattha idhā 'ti kañcanapīṭham sandhāyāha, nipatā 'ti nisīda, issaro
 25 aṭṭi tvaṃ imassa ṭhānassa issaro sāmī hutvā āgato ti vadati, yam idhatthi
 yam imasmim nivesane atthi tam aparisaṃkanto ambhākaṃ kathehi¹¹.

M. kañcanapīṭhe nisīdi. Rājā satapākasaḥsapākehi
 telehi tassa pakkhantarāni makkhetvā kañcanaṭṭṭake madhu-
 30 lāje ca¹² sakkharodakaṃ ca dāpetvā¹³ madhurapaṭisaṃtṭhāram

¹ Cks -tiya. ² Bd -na, omitting eva. ³ Cks omīti saddhim. ⁴ Bd -yaṭṭassa.
⁵ Bd anuyāyitvā. ⁶ Cks -sacha-. ⁷ Cks -yasi. ⁸ Ck ajja parihāyante, C
 parihāyante. ⁹ Bd chiddāpi. ¹⁰ Bd -sato. ¹¹ Bd -hiti. ¹² Bd madhulā-
 medhurodakakaṇṇa. ¹³ Bd khādāpetvā.

katvā „samma tvam¹ ekako va āgato si, kuhiṃ² āgamitthā“
 'ti'. So taṃ pavattim vitthārena kathesi. Atha naṃ rājā
 āha: „samma mama pi suriyena saddhim javitavegaṃ dasse-
 hīti“. „Mahārāja na sakkā so vego⁴ dassetun“ ti. „Tena hi
 sarikkhakamattaṃ dassehīti“. „Sādhū mahārāja, sarikkha- 5
 kamattaṃ dassessāmi, akkhaṇavedhidhanuggahe sannipātehīti“.
 Rājā sannipātesi. M. cattāro⁵ gahetvā rājanivesanā⁶ oruyha
 rājaṅgaṇe silāthambhaṃ nikhaṇāpetvā attano gīvāya ghaṇṭaṃ
 bandhāpetvā silāthambhamatthake⁷ nisīditvā cattāro dhanug-
 gahe silāthambhaṃ nissāya cātuddisābhimukhe ṭhapetvā „ma- 10
 hārāja imo cattāro janā⁸ ekappahāren' eva cātuddisābhimukhā
 cattāro kaṇḍāni khipantu, tān' āhaṃ⁹ paṭhaviṃ appattān' evā-
 haritvā⁹ etesaṃ, pādāmūle¹⁰ pātesāmi¹⁰, mama kaṇḍatthā¹¹
 gatabhāvaṃ ghaṇṭāsaddasaññāya¹² jāneyyāsi, ahaṃ pana na
 paññāyissāmīti“ vatvā teli¹³ ekappahāren' eva khittakaṇḍāni 15
 āharitvā tesaṃ pādāmūle pātetvā silāthambhake nisinnam eva
 attānaṃ dassetvā „diṭṭho te mahārāja mayhaṃ vego“ ti vatvā
 „mahārāja, ayaṃ vego mayhaṃ n' eva uttamo na¹⁴ majjhimo,
 paritto lāmakavego esa, evaṃsīgho mahārāja amhākaṃ¹⁵
 vego“ ti āha. Atha naṃ rājā pucchi: „samma atthi pana 20
 tumhākaṃ vegato añño sīghataro vego“ ti. „Āma samma¹⁶
 amhākaṃ uttamavegato pi satagūṇena sahaṣṣagūṇena sata-
 sahaṣṣagūṇena imesaṃ sattānaṃ āyusaṃkhārā khyanti bhijjanti
 khayāṃ gacchantīti“ khaṇikanirodhavasena rūpadhammānaṃ
 bhedaṃ dassesi. Rājā¹⁷ M-assa kathaṃ sutvā maraṇabhaya- 25
 bhīto satim paccupatṭhāpetum asakkonto bhūmiyaṃ papati¹⁸.
 Mahājāno utrāsappatto ahosi, rañño mukhaṃ udakena siñcitvā
 satim paṭilabhāpesum. Atha naṃ M. „mahārāja, mā bhāyi,

¹ C^o omīti tvam. ² C^o -sīti, all three MSS. kuhiṃ. ³ B^d adds pucchi. ⁴
 B^d sakkomi vegaṃ. ⁵ B^d cattāro dhanuggahe, C^o tesaṃ sabbajetṭhaka cattāro.
⁶ B^d omīti rāja. ⁷ B^d dhanuggahajānā. ⁸ B^d tāni ahaṃ. ⁹ B^d eva ā-. ¹⁰
 B^d -miti. ¹¹ B^d pāya. ¹² B^d ghaṇḍānusadda-. ¹³ B^d tesaṃ. ¹⁴ B^d nāpi.
¹⁵ B^d omīti a-. ¹⁶ B^d mahārāja. ¹⁷ B^d dasseti tato nāmadhammānaṃ rājā.
¹⁸ B^d pati. •

marāṇasatiṃ bhāvehi¹, dhammaṃ cara², dānādini puññāni
karohi³, appamatto hohiti⁴ ovadi⁵. Tam⁶ rājā „sāmi mayam
tumhādisena nāṇasampannenācariyena⁷ vinā vasitum⁸ na sak-
khissāmi, Cittakūṭapabbataṃ āgantvā mayham dhammaṃ de-
5 sento mayham ovādācariyo hutvā idh⁹ eva vasā¹⁰ ‘ti yācanto
dve gāthā abhāsi:

2. Savanena c’ ekassa⁹ piyā bhavanti,
disvā pan’ ekassa viheti chando¹⁰,
disvā ca sutvā ca piyā bhavanti,

10 kaccin¹¹ nu me piyyasi¹² dassanena. 28.

3. Savanena piyo me si bhiyyo cāgama dassanaṃ,
evam piyadassano samāno vasa hamsa mama santike ti. 29.

Tāsam attho: sanima hamsarāja savane¹³ eva¹⁴ ekasā ekacce piyā honti¹⁵,
evamguṇā¹⁶ nāmā ti sutvā savanena¹⁷ piyāyati, ekassa pan’ ekacce¹⁸ disvā
15 chando vigacchati pemaṃ¹⁹ antarābhāyati khādītum āgatā yakkhā viya upatṭha-
hanti²⁰, ekassa ekacce disvā ca²¹ sutvā cā ‘ti ubhayatthāpi piyā honti²². tena
taṃ pucchāmi: kaccin²³ nu me piyyasi²⁴ dassanena, kaccin²⁵ nu tvaṃ maṃ
piyāyasi, mayham pana tvaṃ savanena piyo dassanaṃ paṇāgama atipiyo va,
evam mama piyadassano samāno²⁶ Citrakūṭaṃ²⁷ āgantvā idha maṃ²⁸ eva²⁹
20 santike vasā ‘ti³⁰.

B. āha:

4. Vaseyyāma tavāgāre niccaṃ sakkatapūjita,
mattō va³¹ ekadā vajjā³² ‘hamsarājaṃ³³ pacantu me.’ 30.

Tattha matto va³⁴ ekadā ti mahārāja mayam tavāgāre³⁵ niccaṃ pūjita
25 vaseyyāma, tvaṃ pana kadāci surāmadamatto maṃsakhādanattham hamsarājaṃ³⁶
pacantu me ti vadeyyāsi, atha tavānūjivino³⁷ maṃ māretvā paccеyyum, tadā-
ham kiṃ karissāmi.

¹ B^d maraṇānussati bhāveṭṭha. ² B^d carāṭha. ³ B^d karoṭha. ⁴ B^d hotha dāva
ti āha. ⁵ B^d aṭha. ⁶ B^d nāpaphalasampanna ā-. ⁷ B^d vattitum. ⁸ B^d
vasāhi. ⁹ B^d savanekassa. ¹⁰ B^d disvā ekassa piyo vigacchanto. ¹¹ B^d kicci,
B^f kiñci. ¹² B^d piyāsi, B^f piyassi. ¹³ B^d savanena. ¹⁴ B^d piyo hoti. ¹⁵ B^d -o.
¹⁶ C^k savane, B^d savanana. ¹⁷ B^d pana e-. ¹⁸ B^d khemaṃ. ¹⁹ B^d āgatayakkho
viya upatṭhahati. ²⁰ C^k va. ²¹ C^k vā. ²² B^d -ttha pi pahoti. ²³ B^d kiñci.
²⁴ B^d piyāti. ²⁵ B^d -nāti kiñci. ²⁶ B^d omiṭṭa sa-. ²⁷ B^d citta-. ²⁸ B^d mama.
²⁹ B^d cehi. ³⁰ C^k ca. ³¹ B^d majjāṃ, B^f vajje. ³² B^d -ja. ³³ C^k ca. ³⁴ B^d
-rānājanam. ³⁵ B^d -yyā ti ettha evam tava anu-.

Ath' assa' rājā „tena hi majjam eva na pivissāmīti“
patiññam dātum²;

5. Dhi-r-atthu taṃ annapānaṃ yaṃ me piyataraṃ tayā,
na cāpi majjam pāyāmi yāva me vacchasī ghare ti³ 31.
gātham āha. Tatoparaṃ B. cha gāthā abhāsi: 5
6. Suvijānaṃ sigālānaṃ sakuntānaṃ ca vassitaṃ,
manussavassitaṃ rāja dubbijānataraṃ tato. 32.
7. Api ce maññati poso 'nātimitto' 'sakhā' ti vā
yo pubbe sumano hutvā pacchā sampajjate diso. 33.
8. Yasmiṃ mano nivisati avidūre sahāpi so⁴, 10
santike hīpi so dūre yasmā vivasate mano. 34.
9. Anto pi yo⁵ hoti pāsannacitto⁶
pāraṃ samuddassa pāsannacitto,
anto pi yo⁷ hoti paduṭṭhacitto⁸
pāraṃ samuddassa paduṭṭhacitto. 35. 15
10. Saṃvasanto vivasanti ye disā te rathesabha⁹,
ārā santo¹⁰ saṃvasanti manasā raṭṭhavaḍḍhana¹¹. 36.
11. Aticiraṃnivāsena piyo bhavati appiyo,
āmanā kho taṃ gacchāma purā te homa¹² appiyā ti. 37.

Tattha vassitaṃ ti mahārāja tiracchānagatā hi¹³ ujuhadayā, tena tesam¹⁴ 20
vassitaṃ suvijānaṃ, manussā pana kakkhalā¹⁵, tasmā tesam¹⁶ vacanaṃ dubbijānataṃ ti attho, yo pubbe ti yo puggalo paṭhamam eva attamano hutvā tvaṃ mayham¹⁷ nātako mitto pāpasamo sakhā ti api evaṃ¹⁸ maññati sv-eva pacchā diso¹⁹ verī sampajjati²⁰, evaṃ durājānāni²¹ manussahadayāni, nivisati ti mahārāja yasmiṃ puggale pemavasena mano nivisati so dūre vasanto pi 25
avidūrena²² so vasati yeva²³ nāma, yasmā pana puggalā²⁴ mano vivasati²⁵
apeti so santike vasanto pi dūre yeva, anto pi yo²⁶ hoti ti mahārāja
yo sahāyo pāsannacitto so cittaṃ allinattā²⁷ pāraṃ samuddassa vasanto

1. Bā only atha. 2. Bā adds imaṃ gāthamāha. 3. Bā nā cāpi rajjam pivissāmi
yāva me vagaccharighati. 4. Ck² yo. 5. C² Bā so. 6. Ck² B/ paduṭṭha-. 7. Bāf so.
8. Ck² B/ pāsannacitto. 9. Bā saṃvasanti ye tādissā rathessa? 10. Bā aroditā. 11
Ck² -naṃ, Bā -vaḍḍhana, Bā -vaḍḍhanam. 12. Bā parato ahoṣi. 13. Bā omits hi.
14. C² -lattā, Bā -la. 15. so Ck²; Bā abhi in the place of api evaṃ. 16. Bā tā-
diso. 17. Ck² -rī-, Bā veraṃ sammajjati. 18. Bā duvijānaṃ nāma. 19. Bā -re, Ck²
add kevalam¹⁸ avidūre sahāpi. 20. Bā yo. 21. Bā yasmiṃ pana puggale. 22. Bā
na vīsatī. 23. Ck² Bā so. 24. Ck² allinattā corr. to anallī-, Bā aliyamittā.

pi anto yeva hoti, yo pana duṭṭhacitto so cittena anallinattā¹ anto vasanto²
pi pārāṇi samuddassa hoti nāma, ye disā te ti³ ye va verino paccatthikā
ekato⁴ vasantāpi te dūre⁵ vasanti yeva, santo⁶ pana paññitā ārā ṭhitāpi mettā-
bhāvitena manasā āvajjantā saṁvasanti yeva, purā te homā⁷ 'ti yāva appiṇṇa
5 na homa⁸ tāvad eva taṁ āmantetvā gacchāmā⁹ 'ti vadati.

Atha naṁ⁹ rājā āha:

12. Evaṁ ce yācamānānaṁ añjaliṁ nāvabujjhasi
paricārakānaṁ sattānaṁ vacanaṁ na karosi no
evaṁ taṁ abhiyācāma¹⁰: puna kayirāsi pariyāyaṁ¹¹ ti. 38.

10 Tattha evaṁ ce ti sace¹⁰ haṁsarāja evaṁ añjaliṁ paggayha yācamāna-
naṁ ambhakaṁ imaṁ añjaliṁ nāvabujjhasi tava paricārakānaṁ samānānaṁ¹¹
vacanaṁ na karosi atha naṁ evaṁ¹² yācāma¹³, puna kayirāsi pariyāyaṁ
ti kālānukāle¹⁴ idha gamanāya¹⁵ vāraṇi kareyyāsīti¹⁶ attho.

Tato B. āha:

15 13. Evaṁ ce no viharataṁ antarāyo na hessati
tuyhaṁ vāpi¹⁵ mahārāja mayhaṁ vā raṭṭhavaddhana¹⁶
app-eva nāma passema¹⁷ ahorattānaṁ accaye ti. 39.

Tattha evaṁ ce no ti mahārāja mā cintayī¹⁸, sace ambhakaṁ evaṁ
viharaṇtānaṁ jīvitantarāyo na bhavissati app-eva nāma ubho aññamaññaṁ
20 passissāma, api ca tvaṁ mayā dinnāṁ¹⁹ ovādaṁ eva mama ṭhāne ṭhapetvā²⁰ evaṁ
ittarajīvite²¹ lokasaṁnivāse appamatto hutvā dānādīni puññāni karonto dasarāja-
dhamme akopetvā dhammena rajjaṁ kāresi, evaṁ hi me²² ovādaṁ karonto maṁ
passissasi²³ yevā²⁴ 'ti.

Evaṁ M. rājānaṁ ovaditvā Cittakūṭaṁ eva gato.

25 S. i. d. ā. „evaṁ bhikkhave pubbe²⁴ tiracchānayoniyaṁ nib-
battenāpi mayā āyusaṁkhārānaṁ dubbalabhāvaṁ, dassetvā dhammo
desito²⁵ ti vatvā j. s.: „Tadā rājā Ānandō ahosi, kamīṭṭho Moggallāno,
majjhimo Sāriputto, sesahaṁsagaṇo²⁶ Buddhaparisā, javanahaṁso pana
aham evā²⁷ 'ti. Javanahaṁsajātakaṁ²⁸.

¹ Bā analliyatthā. ² Ck̄ ava-. ³ Bā ye tādīsā ti. ⁴ Ck̄ ekako. ⁵ Bā dūre, omitting te; Ck̄ te, omitting dūre. ⁶ Bā ye. C⁴ sananto. ⁷ Bā purato homi. ⁸ Bā -mi. ⁹ Bā omits naṁ. ¹⁰ Ck̄ omits sace. ¹¹ Ck̄ samānaṁ. ¹² Ck̄ etaṁ. ¹³ Bā kālānukālāṁ. ¹⁴ Bā idhāga-. ¹⁵ Ck̄ cāpi, Bā tumhākaṁ. ¹⁶ Bā -vā-
dhana ¹⁷ Ck̄ passeva. Bā assemaṁ. ¹⁸ Bā cittayittha. ¹⁹ Ck̄ dinna-. ²⁰
Bā ṭhatvā. ²¹ Ck̄ -rā-. ²² Ck̄ cime. ²³ Ck̄ -ti, Bā passati. ²⁴ Bā adds pi.
²⁵ Bā sesā - gaṇā. ²⁶ Bā haṁsa-.

4. Cullanāradajātaka.

Na te kṣṭhāni bhiṇṇānīti. Idam S. J. v. thullakumārikapalobhanam ā. k. Sāvattvivāsino kir' ekassa kulassa soḷasavassikā¹ dhītā ahoṣi² sobhaggappattā, na pana tam koci vāresi³. Ath' assā⁴ mātā cintesi: „mama dhītā vayappattā na ca nam koci 5 vāreti⁵, āmisena maccham viya etāya ekam Sākiyabbhikkhum palobhetvā uppabbājetvā tam nissāya jivissamā“⁶ 'ti. Tadā ca Sāvattvivāsi⁶ eko kulaputto sāsane uram datvā pabbajitvā upasampannakālato⁷ patṭhāya⁸ sikkhākāmatam pahāya ālasiyo sarīramaṇḍānānuyutto⁸ vihāsi. Mahāupāsikā gehe yāgukhādaniyabhojāniyāni sampādetvā dvāre thatvā 10 antarāvithiya⁹ gacchantesu bhikkhūsu¹⁰ rasatanhāya bandhitvā gahetum sakkuneyyaruṇam ekam upadharenti Tepitakaabhidhammakavinayadharānam mahantena parivārena gacchantānam antare kañci gayhūpakam adisvā¹¹ tesum pacchato gacchantānam madhuradhammakathikānam¹¹ chinnavalāhakaasāsanam¹² piṇḍapātikānam pi antare kañci adisvā vā 15 ekam yava bahiapaṅgā akkhini añjetvā¹³ kese oṣaṇhetvā¹⁴ dukūlantaravāsakam nivāsetvā ghaṭṭitamattacīvaram pārupitvā mañivaṇṇapattam ādāya manoramam chattam dhārayamānam¹⁵ vissatṭhindriyam¹⁶ kāyadaḍḍhibahulam¹⁷ puggalam āgacchantam disvā „imam sakkā gaṇhitum“ ti vatvā¹⁸ vanditvā pattam gahetvā¹⁹ „etha bhante“ ti gharam atinetvā²⁰ nisidā- 20 petvā yāguādihi parivisitvā katabhattakiccam „bhante ito patṭhāya idh“ evāgaccheyyāthā²¹ 'ti āha. So pi tato patṭhāya tatth' eva gantvā²¹ aparabhāge vissāsiko²² ahoṣi. Ath' ekadivasam mahāupāsikā tassa savanapathe thatvā „imasmiṃ gehe upabhogamattā²³ atthi, tathārūpo pana me putto vā jāmāto²⁴ vā geham vicāretum²⁵ 25 samatto n' atthīti“ āha. So tassā vacanam sutvā „kimattham nu kho kathetīti“²⁶ thokam hadayaviddho²⁷ viya ahoṣi. Sā dhītaram āha: „imam palobhetvā tava vase vattāpehīti“. Sā tato patṭhāya maṇḍitapasādhitā itthikuttāvilāsehi²⁸ tam palobhesi. Thullakumārikā

¹ Bā pannarasasoḷasavassuddesikā. ² Bā adde sā. ³ Cā parivā-, Bā nam na koci nivā-. ⁴ all three MSS. assa. ⁵ Bā nivāresi. ⁶ Cā -si, Bā -siko. ⁷ Bā upasampada-. ⁸ Bā -nāmanu-. ⁹ Bā -ravattiyā-. ¹⁰ Bā ekabhikkhum. ¹¹ Bā -rakathākaṭṭhikānam. ¹² Bā acchannā loha sasānam. ¹³ Bā bahi āṅga-paṇcaṅgāni añjetvā. ¹⁴ Bā omits kese-. ¹⁵ Cā chatta dhāriya-, Bā chattam doriya-. ¹⁶ Bā visatṭindriya. ¹⁷ Bā kādāhi phahunam. ¹⁸ Cā gantvā. ¹⁹ Bā omits vanditvā -. ²⁰ Bā omits ati. ²¹ Bā evā-. ²² Bā visāsiko, Cā vissāso. ²³ Bā paribhogamatthā. ²⁴ Bā cāmābhāro, Bā jāmātarō. ²⁵ Bā vitire-. ²⁶ Bā -sīti. ²⁷ Bā hadare vaddho. ²⁸ Cā kuttha-, Bā kuṭam vi-.

ti na ca thullasarīrā ti dattabbā, thūlā vā hotu kiṣā vā pañca-
 kāmagaṇikarāgena' thūlatāya thullakumārikā ti vuccati. So dāha-
 rako' kilesavasiko hutvā „na dān' āham Buddhasāsane paṭiṭṭhātum
 sakkhissāmīti“ cintetvā vihāraṃ gantvā³ pattacīvaraṃ niyyādetvā⁴
⁵ „ukkaṇṭhito smīti“ ācariyupajjhāye āha. Te taṃ ādāya Satthu
 santikaṃ netvā⁵ „bhante ayaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti „ārocesuṃ.
 S. „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito sīti“ pucchitvā „saccaṃ
 bhante“ ti „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ „thullakumārikāya bhante“ ti
 vutte „bhikkhu pubbe p' eṣā tava araṇṇe vasantassa brahmācariya-
¹⁰ tarāyaṃ katvā mahantaṃ anāttham akāsi, puna tvaṃ etam eva
 nissāya kasmā ukkaṇṭhito sīti“⁶ vatvā⁷ bhikkhūhi yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. Kāsiraṭṭhe mahābhoge, brāhmaṇa-
 kule nibbattitvā uggahitasippo⁸ kuṭumbāṃ saṇṭhapesi. Ath'
 assa bhariyā ekaṃ puttaṃ vijāyitvā⁹ kālam akāsi. So „yath'
¹⁵ eva me piyabhariyāya evaṃ mayi pi maraṇaṃ na lajjissati⁹,
 kiṃ me gharāvāsena, pabbajjissāmīti“ cintetvā kāme pahāya
 puttaṃ ādāya Himavantaṃ pavisitvā tena saddhiṃ isipabbajjaṃ
 pabbajitvā jhānābhiniṇṇaṃ nibbattetvā vanamūlaphalāhāro araṇṇe
 vihāsi. Tada paccantavāsino corā janapadaṃ pavisitvā gāmaṃ
²⁰ paharitvā¹⁰ karamare¹¹ gahetvā bhaṇḍikā ukkhipāpetvā puna
 paccantaṃ pāyesuṃ¹². Tesāṃ¹³ antare ekā abhirūpā kumārikā
 kerāṭṭikapaññāya¹⁴ samannāgatā cintesi¹⁵: „ime amhe netvā¹⁶
 dāsibhogena¹⁷ bhuñjissanti¹⁸, ekena upāyena palāyitum vaṭṭa-
 titi“ sā „sāmi sarirakiccaṃ kātukāṃ amhi¹⁹, thokaṃ paṭikka-
²⁵ mitvā²⁰ ṭhitā“ ti vatvā core vañcetvā palāyitvā araṇṇe vi-
 carantī B-assa puttaṃ assame katvā phalāphalatthāya gata-
 kāle pubbaṇhasamaye taṃ assamaṃ pāpunītvā taṃ tāpasā-

¹ Bā adds pana. ² Bā hadayo. ³ Ck omits vihāraṃ gantvā. ⁴ Ck add asukaṭṭhānaṃ nāma gamissāmīti tatra me vatthāni pesethā“ ti vatvā vihāraṃ gantvā pattacīvaraṃ gaṇhatha gaṇhatha. ⁵ Bā gantvā. ⁶ Ck omits sī. ⁷ Bā adds tuṇhi ahoṣi. ⁸ Bā uggaṇṭhita-. ⁹ Bā lajjassatīti. ¹⁰ Bā hāretvā. ¹¹ Bā kumārake. ¹² Bā pāpayisu. ¹³ Bā atha tāsaṃ. ¹⁴ Ck karo-, Bā kira tikkha- paññāya. ¹⁵ Bā -tetvā. ¹⁶ Bā gahetvā. ¹⁷ Bā dāsa-. ¹⁸ Bā paribhu-. ¹⁹ Ck kātusi-, Bā -māmbhi. ²⁰ Bā attikk-.

kumāraṃ kāmaraṭṭiyā palobhetvā sīlaṃ assa bhinditvā attano vase vattetvā¹ „kin te araṇṇe vāseṇa, ehi gāmaṇāsaṃ gacchāma”, tatra hi rūpādayo kāmagaṇā sulabbā² ti āha. So³ „sādhū” ti sampaticchitvā „pitā tāva” me araṇṇato phalāphalaṃ āharitum gato⁴, taṃ disvā ubho pi ekato va gamissāmā⁵ ti āha. Sā cintesi: „ayaṃ taruṇadārako kiñci na⁶ jānāti, pitarā pan’ assa mahallakakāle pabbajitena bhavitabbaṃ”, so āgantvā ‘tvam idha kiṃ karosīti’ maṃ pothetvā pāde gahetvā kaḍḍhetvā araṇṇe khipissati⁷, taṃsim anāgate yeva palāyissāmīti⁸ atha naṃ „aham purato gacchāmi, tvam pacchā⁹ āgaccheyyāsīti¹⁰’ vatvā maggasaṇṇaṃ ācikkhitvā pakkāmi. So tassā gatakalato paṭṭhāya uppannadomanasso yathā pure kiñci vattaṃ¹¹ akatvā sasīsaṃ¹², pārupitvā antopannaśālāya pajjhāyanto¹³ nipajji. M. phalāphalaṃ ādāya āgantvā¹⁴ tassā pādavalaṇṇaṃ¹⁵ disvā „ayaṃ mātugāmaṇaṃ pādavalaṇṇaṃ¹⁶,¹⁷ puttassa me¹⁸ sīlaṃ bhinnam bhavissatīti¹⁹’ cintento paṇṇasālaṃ pavisitvā phalāphalaṃ otāretvā puttaṃ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Na te kaṭṭhāni bhinnāni, na te udakam ābhataṃ,
aggī pi²⁰ te na hāpito, kin nu mando va jhāyasīti. 40. ²¹

• Tattha, aggī pi te na hāpito ti aggī pi te na jalito, mando vā ‘ti nippanṇo andho bālo viya.

So pitu kathaṃ sutvā utṭhāya pitaraṃ vanditvā gāraven’ eva araṇṇavāse anussāhaṃ²² pavedento gāthadvayaṃ āha:

2. Na ussahe vane vatthum, Kassapāmantayāmi taṃ, ²³
dukkho vāso araṇṇasmiṃ²⁴, raṭṭhaṃ icchāmi gantave. 41.
3. Yathā ghaṇaṃ²⁵ ito gantvā²⁶ yasmiṃ janapade vasaṃ
ācāraṃ brahme²⁷ sikkheyyaṃ taṃ dhammaṃ anusāsaṃti. 42.

¹ Bā vasaṃ katvā. ² Bā gāmaṇāsaṃ katvā vassissāma. ³ Bā adds pi. ⁴ Bā ca. ⁵ Ck āharatu. ⁶ Bā na kiñci. ⁷ Bā -nti. ⁸ Bā khipissatīti. ⁹ Bā omits va-. ¹⁰ Bā omits sa. ¹¹ Ck Bā pajjā-. ¹² Ck gantvā. ¹³ Bā pādavalaṇṇaṃ, Bā pādavalaṇṇaṃ. ¹⁴ Ck pādavalaṇṇaṃ, Bā pādavalaṇṇaṃ. ¹⁵ Bā mama. ¹⁶ Bā aggisi. ¹⁷ Bā āṇṇaraṇṇaṃ vāseṇa manussa vāsa gamanatthāya taṃ. ¹⁸ Bā -amhi. ¹⁹ Bā yathāhaṃ. ²⁰ Bā -tvāna. ²¹ Bā brahma, Bā ācāriddhammaṃ.

Tattha Kassapāmantayāmitan ti Kassapa āmantayāmi taṃ, gantave ti gantuṃ, ācāraṇ¹ ti yasmiṃ janapade vasāmi tatra² vasanto yathā ācāraṇ janapadacārittaṃ sikkheyyaṃ jāneyyaṃ³ taṃ dhammaṃ anusāsa ovaḍā⁴ 'ti vadati.

5 M. „sādhu tāta, desacārittaṃ te kathessāmīti“ vatvā gāthadvayaṃ āha:

4. Sace araṇṇaṃ hitvāna vanamūlaphalāni ca
raṭṭhe rocayase⁵ vasaṃ taṃ dhammaṃ nisāmehi me; 43.

5. Visaṃ mā patisevittho,⁶ papātaṃ parivajjaya⁶,

10 paṃke⁷ ca mā visidittho yatto⁸ cāsivise⁹ care ti. 44.

Tattha dhamman ti sace raṭṭhe vasaṃ rocesi tena¹⁰ tvaṃ janapada-cārittaṃ dhammaṃ nisāmehi, yatto cāsivise¹⁰ ti āsivisassa santike yatta-paṭiyatto careyyāsi, sakkonto¹¹ āsivisaṃ pariyajjeyyāsi attho.

Tāpasakumāro saṃkhittena bhāsitaṃ atthaṃ ajānanto

15 pucchi:

6. Kin nu visaṃ papāto vā paṃko vā brahmacāriṇaṃ,
kaṃ tvaṃ¹² āsivisaṃ brūhi, taṃ me akkhāhi pucchito ti. 45.
Itaro pi 'ssa vyākāsi:

7. Āsavo tāta lokasmiṃ surā nāma pavuccati
20 manuṇṇā¹³ surabhī vaggū sādukhuddarasūpāmā¹⁴,
visaṃ tad āhu ariyāse¹⁵ brahmacariyassa Nārada. 46.

8. Itthiyo tāta lokasmiṃ pamattaṃ pamathenti tā
haranti yuvino¹⁶ cittaṃ tūlaṃ bhaṭṭhaṃ va māluto,
papāto eso akkhāto brahmacariyassa Nārada. 47.

25 9. Lābho siloko sakkāro pūjā paraḥkulesu ca
paṃko eso va¹⁷ akkhāto brahmacariyassa Nārada. 48.

10. Sasatthā¹⁸ tāta rājāno āvasanti mahiṃ imaṃ,
te tādise¹⁹ manussinde²⁰ mahante tāta Nārada; 49.

¹ Bā ācariyaṇ. ² Bā tattha. ³ Bā omī's jā-. ⁴ Bā -dāhi. ⁵ Ck corācayase, C socayase. ⁶ Bā -jjeja. ⁷ Ck -o, Bf pako, Bā paṅge. ⁸ Ck satto, C yanto, Bā rattho, Bf yattho. ⁹ Ck cāsivise, Bdf vāsivise. ¹⁰ Ck Bā vā-. ¹¹ Bā sakkonto. ¹² Ck omī tvaṃ. ¹³ Ck -aṇ, Bf -ṇṇo. ¹⁴ Bf -mo. ¹⁵ so Bf; Ck ariyāyo. ¹⁶ Bf yatino; āsavā -- yuvino wanting in Bā. ¹⁷ Bf ca, Ck omī va. ¹⁸ Bdf mahantā. ¹⁹ Bā mā tādise. ²⁰ Ck -do.

11. Issarānaṃ adhipatīnaṃ na tesāṃ pādato care,
āśiṃso so' akkhāto brahmacariyassa Nārada. 50.
12. Bhattattho² bhattachakāle yaṃ yaṃ gehaṃ upasaṃkame³
yaḍ' ettha kusalaṃ jaññā tattha ghāsesanaṃ care. 51.
13. Pavisitvā parakulaṃ⁴ pānattho bhojanāya vā⁵ 5
mitaṃ khāde mitaṃ bhuñje na ca rūpe manāṃ kare. 52.
14. Goṭṭhaṃ majjaṃ⁶ kirāsaṃ vā⁷ sabbhāni kiraṇāni⁸ ca
āraḁā parivajjehi yān iva⁹ visamaṃ pathan ti. 53.

Tattha āsavo ti pupphāsavādivisaṃ¹⁰, tadāhū 'ti taṃ āsavaṃ kkhātāṃ
suraṃ ariyā brahmacariyassa viṇaṃ ti vadanti, paṃattan ti muṭṭhassatiṃ¹¹, 10
tūlaṃ bhaṭṭhaṃ va 'ti rukkhaṭo¹² bhassitvā patitatūlaṃ viya, akkhāto ti
Buddhādhi¹³ kathiṭo, siloko, ti kittivanno, sakkāro ti añjalikammādi, pū jā
ti gaṇṇhamāli¹⁴dihi pūjā, paṃko ti esa osidāpanatthena paṃko ti akkhāto,
mahante ti mahaṇṇabhāvappatte,¹⁵ na tesāṃ pādato care ti tesāṃ san-
tike na care¹⁶, rājakulupako na siya¹⁷ ti attho, rājāno hi āśiṃsā¹⁸ viya mu- 15
huten' eva kujjhivā anayavyasanaṃ pāpenti api ca anto purappavesane vuttā-
dinavavaseṇa p' ettha attho¹⁹ veditabbo, bhattattho²⁰ ti bhaddena atthiko
huvā, yadetta kusalaṃ ti yaṃ tesu²¹ upasaṃkamitabbhogesu²² kusalaṃ
anavajjaṃ pañcaagocararāhiṇaṃ jāneyyāsi tattha ghāsesanaṃ careyyasīti attho.
na ca rūpe manāṃ kare ti parakule²³ mātānū huvā bhojanaṃ bhuñjanto 20
pi tattha itthirūpe manāṃ mā careyyasi²⁴, rakkhūṃ ummiletvā itthirūpe ni-
mittaṃ mā gaṇṇeyyāsi vadati, guṭṭhimacchaṃ gharāsava²⁵ ti ayam pottha-
kesu pāṭho atthakathāyaṃ pana goṭṭhimajjakirāsava²⁶ ti vatvā goṭṭhiṃ ti²⁷
gunnaṃ thitaṭṭhānaṃ majjaṃ ti pānāgāraṃ kirāsaṃ ti dhuttakerāṭikajanaṃ²⁸
ti vuttaṃ, sabbhāni kiraṇāni cā²⁹ 'ti sabbhāyo ca hiraññasūvaṇṇaṃ kara- 25
ṇaṭṭhānāni ca³⁰, āraḁā ti etāni sabbhāni durato parivajjeyyāsi, yāni vā 'ti
sappitelayāneṇa gacchanto visamaṃ maggaṃ viya.

Māṇavo pitu kathentassa³¹ kathentass' eva satim paṭi-
labhitvā „tāta alaṃ me³² manussapathena³³“ 'ti āha. Ath' assa

¹ Ck^s B^s omit so. ² B^s attattho, Ck^s bhattattho. ³ B^s -kalo ca sa ghesuṃ pa-
saṃkame. ⁴ B^s -le. ⁵ B^s pānatā bhodhanatthā vā. ⁶ Ck^s guṭṭhimajjaṃ, C^s
guṭṭhimacchaṃ. ⁷ B^s -sañca. ⁸ Ck^s kiraṇāni, C^s karaṇāni, B^s karaṇāni. ⁹ Ck^s
ca. ¹⁰ B^s -savāsitaṃ. ¹¹ B^s muṭṭhissati, Ck^s muṭṭhimattaṃ. ¹² B^s rukkha.
¹³ Ck^s add ti. ¹⁴ B^s bhavayyāsi. ¹⁵ C^s B^s -so. ¹⁶ B^s vuttānitiṇa catasena
ayametta, attho. ¹⁷ Ck^s bhattattho. ¹⁸ B^s te. ¹⁹ B^s -tabbesu ghesu, Ck^s -tabbe
yogesu. ²⁰ B^s paraloke. ²¹ Ck^s B^s -siti. ²² so Ck^s; B^s gothaṃ majjaṃ kirāsaṃ.
²³ Ck^s -kirāsiḁ, C^s guṭṭhimajjakirāsava, B^s gothaṃ majjakirāsañca. ²⁴ Ck^s goṭṭhiti,
B^s goṭṭhanti. ²⁵ B^s vuttakerāḁika-. ²⁶ Ck^s vā, B^s kara-. ²⁷ Ck^s tikinaṭṭhā-,
C^s nikinaṭṭhā-, B^s karaṇaṭṭhānaṃ. ²⁸ B^s omits ka-. ²⁹ B^s alameva.

pitā mettādibhāvanam¹ ācikkhi. So tass' ovāde thatvā na-
cirass' eva jhānābhīññam nibbattesi. Ubho pi² pitāputtā³
aparihīnajjhānā⁴ Brahmaloce nibbattiṃsu.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā sā dārikā⁵ ayam thullakumārikā⁶ ahoṣi,
5 tāpasakumāro ukkaṇṭhitabhikkhu, pitā⁷ aham eva“⁸ ti, Culla-
nāradajātakaṃ.

5. Dūtajātaka.

Dūte te brahme pāhesin ti. Idam S. J. v. attano paññā-
pasaṃsanam ā. k. Dh.⁹ k. s.: „paṇṇasathāvuso⁹ Dasabalassa upāya-
10 kosallam, Nandassa kulaputtassa¹⁰ accharāgaṇam¹¹ dassetvā¹² arahattam
adāsi, cullapanthakassa pilotikam datvā saha paṭisambhidāhi arahattam
adāsi, kammāraputtassa padumam dassetvā¹³ arahattam adāsi, evam
nānāupāyehi satte vinetīti“. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“¹⁴ ti vutte „na bhikkhave Tathā-
15 gato idān' eva 'iminā idam hotīti' upāyajānana¹⁵ upāyakusalo, pubbe
pi upāyakusalo yevā“¹⁶ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. janapado ahirañño¹⁶ ahoṣi. So hi¹⁷ jana-
padaṃ piḷetvā dhanam¹⁸ eva saṃkaḍḍhi. Tadā B. Kāsigāme
brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkaṣilaṃ gantvā
20 „pacchā dhammena bhikkham caritvā ācariyadhanam āharissā-
mīti“¹⁹ vatvā sippam paṭṭhapetvā niṭṭhitasippo anuyogam²⁰ datvā
„ācariya tumhākaṃ ācariyadhanam āharissāmi“, āpucchitvā
nikkhamma janapade caranto dhammena samena pariyesiṭvā
satta nikkhe labhitvā „ācariyassa dasāmi“²¹ gacchanto antarā-
25 magge Gaṅgam taritum²² nāvaṃ abhirūhi²³. Tassa tattha nāvāya
viparivattamānāya²⁴ tam suvaṇṇam udaye pati²⁵. So eintesi:
„dullabbhahirañño janapado²⁶, puna ācariyadhamme²⁷ pariyesi-“

¹ B² -bhāvanam. ² C² omīti pi. ³ C³ -o. ⁴ B⁴ adde kālam katvā. ⁵ B⁵ ku-
mārikā. ⁶ B⁶ omīti thulla. ⁷ B⁷ adde pana. ⁸ B⁸ adde bhikkhū. ⁹ B⁹ -tha
ā-. ¹⁰ B¹⁰ sakyapu-. ¹¹ C¹¹ -rāṇam, C¹² -rāṇam, B¹² acchare. ¹³ B¹³ datvā. ¹⁴
C¹⁴ -ne. ¹⁵ B¹⁵ sahi-. ¹⁶ B¹⁶ omīti hi. ¹⁷ B¹⁷ janam. ¹⁸ B¹⁸ ota-. ¹⁹ B¹⁹
-rūyhi. ²⁰ B²⁰ vicari-, B²¹ omīti vipari. ²¹ B²¹ -ti. ²² B²² -bhanhiraññam
janapade. ²³ B²³ ācariyassatāgam.

yamāne papañco bhavissati, yan nūnāhaṃ Gaṅgātīre yeva nirā-
hāro nisīdeyyaṃ, tassa me nisinnabhāvaṃ anupubbena rājā
jānissati, tato amacce pesessati, ahaṃ tehi saddhiṃ na man-
tessāmi¹, tato rājā sayāṃ āgamissati, iminā upāyena tassa
santikā² ācariyadhaṇaṃ labhissāmi³“ so³ Gaṅgātīre uttarisāṭa- 5
kaṃ pārūpitvā yaññasuttaṃ bahi t̥hapetvā rajatapattavaṇṇe
vālukātale suvaṇṇapaṭimā viya nisīdi. Taṃ nirāhāraṃ ni-
sinnaṃ⁴ disvā mahājano „kasmā nisinno sīti“ pucchati. Kas-
saci na kathesi. Punadivase dvārāgāmavāsino tassa tattha ni-
sinnabhāvaṃ sutvā āgantvā pucchimsu, tesam pi na kathesi, 10
te tassa kilaṃpaṭhaṃ⁴ disvā paridevantā⁵ pakkamimsu. Tatiya-
divase nagaravāsino āgamimsu, catutthadivase nagarato issara-
jano⁶, pañcamadivase rājāparisā⁷, chaṭṭhe divase rājā amacce
pesesi, tehi pi saddhiṃ na kathesi. Sattame divase rājā bha-
yapatto hutvā tassa santikaṃ gantvā pucchanto paṭhamāṃ 15
gāthā āha:

1. Dūte te brahme pāhesiṃ Gaṅgātīrasmiṃ jhāyato,

* tesam puṭṭho na vyāhāsi⁸, dukkhaṃ gūyha⁹ mataṃ nu te. 54.

Tattha gūyha¹⁰ mataṃ nu te ti kin nu kho brāhmaṇa yaṃ tava¹¹
dukkhaṃ uppannaṃ taṃ te gūyhaṃ ti mataṃ¹² na aññassa ācikkhitabbaṃ ti. 20

Taṃ sutvā M. „mahārāja dukkhaṃ nāma paṭitum sam-
atthass¹³ evācikkhitabbaṃ, na aññassa“¹⁴ ti vatvā satta gāthā āha¹⁵:

2. Sace te dukkhaṃ uppajji Kāsīnaṃ raṭṭhavaddhana¹⁴

mā kho no tassa¹⁵ akkhāhi yo taṃ dukkhā na mocaye. 55.

3. Yo ca tathā¹⁶ dukkhajātassa ekantam api bhāsato¹⁷ 25

vippamoceyya¹⁸ dhammena kāmaṃ tassa pavedaya¹⁹. 56.

4. Sūvijānaṃ sigālānaṃ sakuntānaṃ²⁰ ca vassitaṃ (supra 217)
manussavassitaṃ rāja dubbijānataraṃ tato. 57.

¹ C¹-mīti, B² lapessāmīti. ² B² -ke. ³ B² omits so. ⁴ B² -mantattaṃ. ⁵
B² -vitvā. ⁶ B² Imassaraḷana. ⁷ B² rājāpūrisā. ⁸ B² byākāsi. ⁹ B² tuyhaṃ.
¹⁰ B² tuyhaṃ dukkhaṃ. ¹¹ B² kiñci. ¹² B² tuyhameva maṃ taṃ. ¹³ B² abbāsi.
¹⁴ B² -vaḷḷhana. ¹⁵ B² mā na kho tassa. ¹⁶ C¹ ca taṃ, C² va taṃ, B² tathā?
B² yo tassa. ¹⁷ B² ekaññhamāti āgato, B² ekaññagamahibhāgaso. ¹⁸ C¹ so vi-
B² vippamuñceyya, omitting so. ¹⁹ B² -deyya, B² mavedayaṃ. ²⁰ B² -nānaṃ. 15

5. Api ce maññati poso 'ñātimitto' 'sakkhā' ti vā (= supra ^{2*}/₈)
yo pubbe sumano hutvā pacchā sampajjate diso. 58.
6. Yo attano dukkham anānuputtho
pavedaye¹ jantu akālarūpe
5 ānandino² tassa bhavant³ amittā
hitesino tassa dukkhī bhavanti. 59.
7. Kālañ ca ñatvāna tathāvidhassa
medhāvinam ekamanam viditvā
akkheyya tippāni paṭassa dhīro,
10 saṇham giram atthavatim pamuñce. 60.
8. Sace ca⁴ jaññā avisayham attano
'nāyam nīti' mayha sukhāgamāya⁵
eko va tippāni saheṭha⁶ dhīro⁷
saccam hirottappam apekkhamāno⁸ ti. 61.
- 15 Tattha uppajjatīti sace tava uppajjeyya, mā akkhāhi ti mā kathayi.
dubbijānataram tato ti⁹ tiracchānagatavassitato⁹ dubbijānataram, tasam
tatvato¹⁰ ajānitvā haritum asamatthassa attano dukkham na kathetabham devā
'ti, api ce ti gāthāya kathitattā¹¹, anānuputtho ti punappuna puttho¹²,
pavedaye ti katheti¹³, akālarūpe akāle, kālan ti attano guyhassa kathana-
20 kālam¹⁴, tathāvidhassa¹⁵ 'ti paṇḍitapurisassa¹⁵ attanā saddhimi ekamanam¹⁶
viditvā tathāvidhassa ācikkheyya, tippānīti kharāni¹⁷, sace ti yadi¹⁸
attano dukkham avisayham attano vā parassa vā purisakārena atikiccha¹⁹
jāneyyā²⁰ ti²⁰, nīti²¹ lokapaveni²², aṭṭhalokadhammā²³ ti attho, idam yuttam
hoti: atha²⁴ ayam lokapaveni²⁵ na mayham eva²⁶ sukhagamāya uppannā.
25 aṭṭhahi²⁶ lokadhammehi parimutto nāma n' atthi, evam sanṭe sukham eva
patthentena parassa dukkhāropanam²⁷ ayuttam, n' etam hirottappasampannena
kattabham, atthi ca me hirottappan ti saccam samvijjāmānam attani²⁸ hiro-
tappam apekkhamāno²⁹ va aññassa anārocetvā eko va³⁰ tippāni saheṭha³¹
dhīro ti.

¹ Cks -yam. ² Cks -dīto, Bā ānindino. ³ Ck -tu, Bāf -ti. ⁴ Bāf va. ⁵ nīti? Cks
neti, Bā na tehi in the place of nāyam nīti, Bā nāyam tehi. ⁶ Bāf saheyyā.
⁷ Cks -ppasamokkha-, Bā -ppapamokkha-. ⁸ Cks add tato. ⁹ Bā -gatassāpi.
¹⁰ Bā tattato. ¹¹ Bā gāthāvuttatā. ¹² Bā anupu-. ¹³ Bā -si. ¹⁴ Cks -la. ¹⁵
Cks -sam. ¹⁶ Ck ekamanam. ¹⁷ Ck carāni, Bā dukkhāni. ¹⁸ Cks yadidam.
¹⁹ Bā atikicca. ²⁰ Cks -yyanti. ²¹ Ck ti. Cks tīnīti, Bā tehi ti teeva. ²² Ck
-pamehi. ²³ Bā kā aṭṭha-. ²⁴ Bā athavidhā. ²⁵ Bā evam. ²⁶ Bā uppannehi,
omitting aṭṭhahi. ²⁷ Bā adda nāma, Cks -rocanam. ²⁸ Bā -no. ²⁹ Cks samekkh-
³⁰ Cks vā. ³¹ Bā -heyya.

Evam M. sattahi gāthāhi rañño¹ dhammam desetvā attano ācariyadhanassa, pariyesitabhāvaṃ dassento catasso gāthā abhāsi:

9. Ahaṃ raṭṭhāni vicaranto² nigame rājadhāniyo
bhikkhamāno mahārāja ācariyassa dhanatthiko 62. 5
10. Gahapati rājapurise mahāsāle ca brāhmaṇe
alattam satta nikkhāni suvaṇṇassa janādhīpa,
te³ me naṭṭhā mahārāja, tasmā socāmi⁴ ahaṃ bhusaṃ⁵. 63.
11. Purisā te mahārāja manasānuvicintitā⁶
nālaṃ dukkhā pamocetuṃ, tasmā tesāṃ na vyaḥharim. 64. 10
12. Tvaṃ⁷ ca⁸ 'ho⁹ me mahārāja manasānuvicintito¹⁰
alaṃ dukkhā pamocetuṃ, tasmā tuyhaṃ pavedayin ti. 65.

Tattha bhikkhamāno ti ete gahapatiādayo yācamāno, te me ti satta nikkhā mama Gaṇḍaṃ tarantassa naṭṭhā, Gaṇḍāya⁶ patitā, purisā te ti mahārāja tava dūtapurisā manasā⁹ anucintitā ti nālaṃ ime maṃ¹⁰ dukkhā¹⁵ mocetuṃ ti mayā nātā, tasmā ti tena kāraṇena tesāṃ attano dukkhaṃ nā-cikkhim, pavedayin ti kathesim.

Rājā tassa dhammakathaṃ¹¹ sutvā „mā cintayi brāhmaṇa, ahaṃ te ācariyadhanam dassāmīti“ diguṇaṃ¹² adāsi.

Tam attam pakāsento S. osānagātham āha: 90

13. Tassācāsi pasannatto¹³ Kāsinaṃ raṭṭhavaddhana¹⁴
jātarūpamaye nikkhe suvaṇṇassa catuddasā¹⁵ ti. 66.

Tattha jātarūpamaye ti te suvaṇṇassa cūddasa nikkhe pi¹⁵ jātarūpamaye yeva adāsi, na yassa vā tassa vā suvaṇṇasā¹⁵ ti attho.

M. rañño ovādaṃ datvā¹⁶ ācariyassa dhanam datvā dānā- 25
dīpi puññāni katvā rājāpi¹⁷ tass' ovāde ṭhito dhammena rājāṃ
kāretvā ubho pi yathākammaṃ gatā.

¹ Bā omits rañño. ² Bā raṭṭho vaca-. ³ Bā tena. ⁴ Bā tuyhaṃ. ⁵ Ck^o -sā anu-. ⁶ Bā tvaṃ jano. ⁷ Ck^o -sā anu-, Bā so mayā anu-. ⁸ Bā -yaṃ. ⁹ Bā omits ma-. ¹⁰ Bā me in the place of ime maṃ. ¹¹ Bā omits dhamma. ¹² Bā dviguṇam. ¹³ Bā pasannacitto. ¹⁴ Bā -vaddhana. ¹⁵ Bā omits pi. ¹⁶ Ck^o nātā. ¹⁷ Bā omits pi.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi T. upayakusalo yevā" 'ti vatvā j. s.: Tādā rājā Ānando ahoṣi, ācariyo Sāriputto, māṇavo¹ aham evā" 'ti. Dūta-jātakam.

6. Kālīṅgabodhijātaka.

- 5 Rājā Kālīṅgo cakkavattīti. Idam S. J. v. Ānandattherena² kataṃ mahābodhipūjaṃ ā. k. Veneyyasamgahattāya hi³ T-te⁴ janapadacārikam pakkante Sāvattvivāsino gandhamālādīhatthā Jetavanam gantvā aññam pūjaniyaṭṭhānam alabbhivā gandhakuṭṭidvāre pātetvā gacchanti. Tena⁵ vārapāmojjā honti. Tam kāraṇam ūtvā
- 10 Anāthapiṇḍiko T-assa Jetavanam āgata-kāle Ānandattherassa santikam gantvā „bhante ayaṃ vihāro T-te cārikam pakkante nippaccayo⁶ hoti, manussānam gandhamālādīhi pūjaniyaṭṭhānam na hoti, sādhu bhante T-assa imam attham ārocetvā ekassa⁷ pūjaniyaṭṭhānassa sakkuṇeyya-bhāvam vā asakkuṇeyyabhāvam vā jānāthā" 'ti. So „sādhū" 'ti sam-
- 15 paṭicchitvā T-am pucchi: „kati nu kho bhante cetiyāniti". „Tīpi Ānandā" 'ti. „Katamāni bhante⁸". „Sāririkam pāribhogikam udde-sikan" ti. „Sakkā pana bhante tumhesu dharantesu yeva cetiyam⁹ kātun" ti. „Ānanda, sāririkam na sakkā¹⁰, tam hi Buddhānam parinibbutakāle¹¹ hoti¹², uddesikam avatthukam manamattakena hoti¹³,
- 20 Buddhēhi pana¹⁴ paribhutto Mahābodhi¹⁵ dharantesu pi parinibbutesu pi¹⁶ cetiyam evā" 'ti. „Bhante tumhesu cārikam¹⁷ pakkantesu Jetavanamahāvihāro appatisaraṇo hoti, manussā¹⁸ pūjaniyaṭṭhānam na labhanti¹⁹, Mahābodhito bijam āharitvā Jetavanādvāre ropemi²⁰ bhante" ti. „Sādhu Ānanda, ropehi²¹, evam sante Jetavane mapa nibaddha-
- 25 vāso viya bhavissatīti". Thero Anāthapiṇḍikassa ca Visākhāya ca rañño ca ārocetvā²² Jetavanādvāre bodhiropanattāhane āvāṭam sodhāpetvā²³ Mahāmoggallānatheram āha: „Bhante aham Jetavanādvāre bodhim ropessāmi²⁴, Mahābodhito me²⁵ pakkam āharathā" 'ti. Thero „sādhū" 'ti sampatiṭṭhitvā ākāseṇa Bodhimaṇḍam gantvā vāṇṭato²⁶

¹ B^d brāhmaṇa mā-. ² C^k B^d -dathe-. ³ B^d omits hi. ⁴ C^k -to. ⁵ B^d te. ⁶ B^d apa-. ⁷ B^d atassa. ⁸ B^d adds tiṇi. ⁹ B^d tesam. ¹⁰ B^d adds kātun. ¹¹ B^d parinibbāna-. ¹² B^d sakkā kātun. ¹³ so C^k; C^k manamattāne hoti, B^d uddesikam paribhogikaṇa sakkā hoti. ¹⁴ B^d omits pana. ¹⁵ B^d adds rukkhā boddhesu. ¹⁶ B^d omits par- pl. ¹⁷ B^d omits cā-. ¹⁸ B^d mahājano. ¹⁹ B^d labhati. ²⁰ B^d ropessāmi. ²¹ B^d -hiti. ²² B^d -ceṣi. ²³ B^d khaṇāpetvā. ²⁴ B^d -mā ti. ²⁵ B^d adds bodhi. ²⁶ B^d vaṇḍā.

parigalantuṃ¹ pakkam² bhūmiṃ appattam³ eva cīvarena paṭicchitvā
 āharitvā adāsi⁴. ,Ānandatthero „ajja bodhiṃ ropessāmiti“ Kosala-
 rājānaṃ ārocesi. Rājā sāyaṇhasamaye mahantena parivārena sabbū-
 pakaraṇāni⁵ gāhāpetvā āgami⁶, tathā Anāthapiṇḍiko Visākhā ca añño
 ca saddho jano⁷. Thero mahābodhiropanaṭṭhāne⁸ mahantaṃ suvaṇṇa-
 kaṭāhaṃ ṭhapetvā heṭṭhā⁹ chiddaṃ kāretvā gandhakalalassa pūrā-
 petvā¹⁰ „idaṃ¹¹ bodhipakkam ropehi mahārājā“ 'ti pañño adāsi. So
 cintesi: „rajjam nāma na sabbakālaṃ amlhākam batthe tiṭṭhati, idaṃ
 mayā Anāthapiṇḍikena¹² ropāpetuṃ¹³ vaṭṭatīti“ so taṃ pakkam mahā-
 seṭṭhissa hatthe ṭhapesi. Atha naṃ Anāthapiṇḍiko gandhakalalaṃ¹⁴
 viyūhitvā tattha pātesi, tasmim tassa¹⁵ hatthato muttamatte¹⁶ sabbe-
 sam passantānaṃ nēva naṅgalasisappamaṇo bodhirukkho¹⁷ paṇṇāsa-
 hatthubbedho¹⁸ ṭṭṭbahi, cātūsu disāsu uddhaṇ cā 'ti pañña mahāsākhā
 paṇṇasahatthā va¹⁹ nikkhamiṃsu, iti so taṃ khaṇaṃ nēva vanaspati-
 jetṭhako²⁰ hutvā ṭṭṭhāsi, mahantaṃ paṭihāriyam ahosi²¹. Rājā aṭṭha-
 satamatte²² suvaṇṇarajataghaṭe gandhodakapūre²³ nīluppalahatthakādi-
 patimaṇḍite²⁴ mahābodhiṃ parikkhipitvā punṇaghaṭapantiṃ nāma
 ṭhapāpesi²⁵, sattaratanamayaṃ vedikāṃ kāresi, suvaṇṇamissikāṃ²⁶
 vālukaṃ okiri, pākāraparikkhepaṃ kāresi, sattaratanamayaṃ dvāra-
 koṭṭhakaṃ kāresi. Sakkāro mahā²⁷ ahosi. Thero T-aṃ upasaṃ-
 kamitvā „bhante tumhehi Mahābodhimūle samāpannasamāpattiṃ mayā
 ropitabodhimūle²⁸ nisīditvā mahājanassa hitatthāya samāpajjathā“ 'ti.
 „Ānanda, kiṃ kathesi, mayi Mahābodhimande²⁹ samāpannasamāpattiṃ
 samāpajjitvā nisīdante³⁰ añño padeso dhāretuṃ na sakkotīti“. „Bhante
 mahājanassa hitatthāya³¹ imassa bhūmippadesassa vahananiyāmena³²
 samāpattisukkhena taṃ bodhimūlaṃ paribhuñjathā“ 'ti. S. ekarattiṃ³³
 samāpattisukkhena taṃ paribhuñji. Thero Kosalarājādīnaṃ kathe tvā
 bodhimahaṃ nāma kāresi. So pi kho Ānandattherena ropitattā
 „Ānandabodhi“ yevā 'ti paññāyittha³⁴. Tadā dh. k. s.: „āvuso
 āyasmā Ānando dharante yeva T-te bodhiṃ ropāpetvā³⁵ mahāpūjaṃ³⁶

¹ Ck parigalhanam, Bd -galanta. ² C adds phalam. ³ Bd asampattam. ⁴
 Bd gahetvā adāya ānandatherassa adāsi. ⁵ Bd -kāraṇi. ⁶ Bd āgacchatī. ⁷ Bd
 saṃpo mahājano jāti. ⁸ Ck -dhim-. ⁹ Bd omits he-. ¹⁰ Bd pūretvā. ¹¹ C
 idha. ¹² Bd -kassa. ¹³ Bd ropetum, ¹⁴ C tatthassa, Bd omits tassa ¹⁵ Bd
 adds yeva. ¹⁶ Bd bodhikkhandhe. ¹⁷ Ck ca. ¹⁸ Bd vanappati-. ¹⁹ Bd omits
 mahantaṃ -. ²⁰ Bd aṭṭhasamatte. ²¹ so Ck; Bd -kena pūretvā. ²² Bd
 -paṭi-. ²³ Bd -ghaṭe paṭipāṭiyā ṭhapesi. ²⁴ Bd -ssa-. ²⁵ Bd mahāsakkāro.
²⁶ Bd ropite. ²⁷ Bd -mūle. ²⁸ Bd nisīdne. ²⁹ Bd hitasukkhāya. ³⁰ so Ck;
 Bd caniyāmena. ³¹ Bd paññāyī. ³² Bd ropetvā.

kāresi, aho mahāguṇo therō¹ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“² ti pucchitvā „imāya nāmā“³ 'ti vuṭṭhe „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Ānando saparivāresu⁴ catūsu mahādīpesu manusse gahetvā bahugandhamālaṃ āharāpetvā⁵ Mahābodhimande bodhimahaṃ
5 kāresi yevā“⁶ 'ti vatvā a. ā.:

Attīte Kālīngaratṭhe⁷ Dantapurānagare Kālīṅgo⁸ rajjāṃ
kāresi. Tassa Mahākālīṅgo Cullakālīṅgo ti dve puttā ahesuṃ.
Tesu⁹ nemittā jeṭṭhaputtāṃ¹⁰ „pitu accayena rajjāṃ kāressa-
tīti“¹¹ vyākariṃsu, kaniṭṭhaṃ¹² pana „ayaṃ isipabbajjāṃ pabba-
10 jītvā bhikkhaṃ¹³ carissati, putto pan' assa cakkavattī bha-
vissatīti“¹⁴ vyākariṃsu. Aparabhāge jeṭṭhaputto¹⁵ pitu accayena
rājā ahosi, kaniṭṭho¹⁶ uparājā. So „pūtto kira me¹⁷ cakkavattī bhavissatīti“¹⁸ puttāṃ nissāya mānaṃ¹⁹ akāsi. Rājā asa-
hanto²⁰ „Cūlakālīṅgaṃ gaṇhā“²¹ 'ti ekaṃ atthacarakaṃ āṇāpesi.
15 So gantvā „kumāra, rājā taṃ gaṇhāpetukāmo, tava jīvitāṃ
rakkhā²²“ 'ti āha. So attano lañchanamuddikaṃ ca sukhuma-
kambalaṃ ca khaggaṃ cā 'ti imāni tīpi atthacarakaamaccassa²³
dassetvā „imāya saññāya mama puttassa rajjāṃ dadeyyāthā“
'ti vatvā araṇṇaṃ pavisitvā ramaṇīye bhūmibhāge assamaṃ
20 katvā isipabbajjāṃ pabbajitvā nadītīre vāsaṃ kappesi. Madda-
ratṭhe pi Sāgalanagare Maddaraṇṇo dhītā jāyi²⁴, taṃ pi ne-
mittikā „ayaṃ bhikkhaṃ caritvā jīvissati²⁵, putto pan' assā
cakkavattī bhavissatīti“²⁶ vyākariṃsu. Sakala-Jambodīpe²⁷ rā-
jāno taṃ pavattiṃ sutvā ekappahāren' eva āgantvā nagaraṃ²⁸
25 rundhiṃsu. Maddarājā cintesi: „ṇac' āhaṃ imaṃ ekassa
dassāmi sesarājāno kujjhissanti, mama dhītaraṃ rakkhissāmiti“
dhītaraṃ ca bhariyaṃ ca gahetvā aṇṇātakavesena²⁹ pālāyitvā
araṇṇaṃ pavisitvā Kālīṅgakumārassa³⁰ assamato³¹ Uparigaṇṇe³²

¹ Ck^o -re. ² Pā āharī. ³ Pā ka - throughout. ⁴ Bā omits tesu. ⁵ Bā -putto.
⁶ Bā sīti. ⁷ Bā -niṭṭho. ⁸ Ck^o bhikkhā, Bā bhikkhāya. ⁹ Bā adds pana. ¹⁰
Bā omits me. ¹¹ Bā pana kalahaṃ. ¹² Bā apasādentō. ¹³ Pā -āhi. ¹⁴ Bā
-rikhāma-. ¹⁵ Bā -ñño aggamaheṣi dhītaraṃ vijāyi. ¹⁶ Pā vītaṃ kappessati.
¹⁷ Bā omits sakala. ¹⁸ Pā sāgalāna-. ¹⁹ Ck^o aṇṇāta-. ²⁰ Bā cūlaka-. ²¹
Bā -mapadato. ²² Bā uparibhāge.

assamañ katvā pabbajitvā uñchācariyāya jivikañ kappento
 tattha paṭivasi¹. Mātāpitāro „dhitarañ rakkhissāmā“² 'ti tañ
 assamapade katvā phalāphalattāya gacchanti. Sā tesañ gatakāle
 nānāpupphāni gahetvā pupphacumbaṭakañ katvā - Gaṅgātīre³
 ṭhapitasqpānapantī viya jāto⁴ supupphito ambarukkho atthi - 5
 tañ abhirūhitvā⁵ kīlītvā pupphacumbaṭakañ uduke khipati. Tañ
 ekadivasañ gantvā Gaṅgāya nahāyato Kālīṅgakumārassa⁶ sise
 laggi.⁷ So tañ oloketvā „idañ ekāya⁸ itthiyā katañ, no ca
 kho mahallikāya⁹ taruṇakumārīkāya katakammañ¹⁰, tañ vīmañ-
 sissāmi tāva nañ“ ti kilesavasena Uparigaṅgañ gantvā tassā 10
 ambarukkhe¹¹ anisīditvā madhurena sarena gāyantiyā saddaṃ
 sutvā rukkhamūlañ gantvā tañ disvā „bhadde tvañ kā nāmā“
 ti āha. „Māṇasi ahañ¹² 'asmi sāmīti“¹³. „Tena hi otarāhīti“¹⁴.
 „Na sakkā sāmī, ahañ khattiyā“¹⁵ ti. „Bhadde, ahañ pi
 khattiyō“¹⁶, otarāhīti“¹⁷. „Na sakkā sāmī, na vacanamatten“¹⁸ 15
 eva¹⁹ khattiyō hoti²⁰, yadi si²¹ khattiyō khattiyamāyañ kathethā“
 'ti²². Te ubho pi aññamaññāñ khattiyamāyañ kathayimū²³.
 Rājadhītā otarati²⁴. Te aññamaññāñ ajjhācarimū²⁵. Sā
 mātāpitūsu āgatesu tassa Kālīṅgarājaputtabhāvañ c' eva arañ-
 ñāñ²⁶ pavitṭhakāraṇaṃ ca vitthārena tesāñ kathesi. Te „sā- 20
 dhū“²⁷ 'ti sampatichchitvā tañ tassa adamsu. Tesāñ piyasañ-
 vāsena vasantānañ rājadhītā gabbhañ labhitvā dasamāsacca-
 yena dhaññapuññalakkhaṇaṃ²⁸ puttāñ vijāyi, Kālīṅgo ti 'ssa
 nāmam akaṃsu. So vayappatto pitu c' eva ayyakassa ca
 santike sabbasippe nipphattim pāpuni. Ath' assa pitā nak- 25
 khattayogavasena bhātu matabhāvañ ñatvā „tāta mā tvañ
 araññe vasa“²⁹, peteyyo te³⁰ Mahākālīṅgo kālakato, tvañ
 Dantapurañ gantvā kulasantakañ rajjañ³¹ gaṇhā³² 'ti vatvā

¹ B^d paṭivasati. ² C^k omī gaṅgātīre. ³ C^k jāte, B^d eko. ⁴ B^d rūyhi. ⁵ B^d vatvā gaṅgāyañ nahāyantañ cūlaka-. ⁶ B^d adde taruṇiyā kumārīkāya. ⁷ B^d adde katañ. ⁸ B^d katañ. ⁹ B^d manussī hañ. ¹⁰ B^d adde yeva. ¹¹ C^k vacanena mattenega. ¹² B^d ahoṣi. ¹³ B^d omī si. ¹⁴ C^k paṭṭhāhīti. ¹⁵ C^k kathayimū. ¹⁶ C^k B^d otari. ¹⁷ B^d ajjhācārañ carīsu. ¹⁸ B^d -a. ¹⁹ C^k -pa, B^d -vasampaññañ. ²⁰ B^d vasi. ²¹ B^d mettayo rājā. ²² B^d sakara-. ²³ B^d gaṇhābī.

attanā ānitañ muddikañ ca kambalañ ca khaggañ ca datvā
 „tāta, Dantapurānagare asukavīthiyañ amhākañ atthacarako
 amacco atthi, tassa gehe sayanamajjhe otarivā imāni tīṇi¹
 tassa dassetvā mama puttabhāvañ ācikkha, so taṃ rāje
 5 patitṭhāpessatīti“ uyyojesi. So mātāpitaro ca ayyake² ca van-
 ditvā puññamayiddhiyā ākāse³ gantvā amaccassa sayana-
 pitthe yeva otarivā „ko si tvaṃ“ ti puttṭho „Cullakālīṅgassa
 putto 'mhīti“ ācikkhitvā tāni ratanāni dassesi. Amacco rāja-
 parisāya ārocesi, amaccā nāgarāṃ alambārāpetvā tassa chat-
 10 taṃ⁴ ussāpayimsu. Ath' assa Kālīṅgabhāradvājo⁵ nāma puro-
 hito dasa⁶ cakkavattivattāni ācikkhi, so taṃ yattarū pūresi.
 Ath' assa paṇṇarasauposathadivase Cakkādahato cakkaratanañ
 Uposathakulato⁷ hatthiratanāñ Valāhassārājakulato⁸ assarata-
 nañ Vepullato⁹ maniratanāñ āgami¹⁰, itthigahapatiparināya-
 15 karatanāni pātubhaviṃsu¹¹. So¹² sakalacakkavālagabbhe rajjāṃ
 gaṇhitvā ekadivasāṃ chattiṃsayo janāyāmaparisāya parivuto
 sabbasetāṃ Kelāsakūṭa-paṭibhāgaṃ hatthiṃ abhiruyha¹³ ma-
 hāntena sirivilāse¹⁴ mātāpitunnañ santikaṃ payāsi. Ath' assa
 sabbabuddhānañ jayapallāṅkassa puthavinābhībhūtassa¹⁵ Mahā-
 20 bodhimāṇassa uparibhāgena gantum nāgo nāsakkhi¹⁶, rājā
 punappuna coḍesi¹⁷, so nāsakkhi¹⁸ yeva.

Tam atthaṃ pakāsento S. paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Rājā Kālīṅgo cakkavattī
 dhammena paṭhavim anusāsāṃ¹⁹
 25 agamā²⁰ Bodhisamipam
 3 nāgena mahānubhāvenā²¹ ti. 67.

Atha²² rañño purohito raññā saddhiṃ gacchanto „ākāse
 āvaranaṃ nāma n' atthi, kin nu kho rājā hatthiṃ pesetum na²³

¹ Bā adds ratanāni. ² Bā ayyikāyyakañ. ³ Bā -nā. ⁴ Bā setaccha-. ⁵ Bā
 -gassa bhā-, Bā kālībhāra-. ⁶ Bā tassa. ⁷ Bā -thakusalo. ⁸ Bā valāhakkakulako.
⁹ Bā vepūla pappatato. ¹⁰ Bā adds uttarakuruto. ¹¹ Bā -vanti. ¹² Bā adds cā
¹³ Bā āyuyha. ¹⁴ Cā jayamaṅgalassa-, Bā jayapallāṅkassa ca paṭhavi-. ¹⁵ Bā
 -bhāge nāgo gantum na sakkhi. ¹⁶ Bā -ti. ¹⁷ Bā na-. ¹⁸ Cā -gāyāṃ, Bā pa-
 ṭhaviṃ manussāti, B' paṭhavimanussāti. ¹⁹ Cā āgamā, Bā āgamāsi, B' āgamāsi.
²⁰ Bā atthassa.

sakkoti, vīmaṁsissāmiti“ ākāśā¹ oruyha ‘sabbabuddhānaṁ²
 jayapallamaṁ puthavinābhīm³ . Mahābodhimaṇḍaṁ⁴ passi.
 Tada kira tattha⁵ rājakaṛisamattatṭhāne⁶ sasakamassumattam⁷
 pi tiṇaṁ nāma n’ atthi, rajatapattavannaṇāluka vippakinnā va
 hoti, samantā tiṇalatāvanaspatiyo⁸ Bodhimaṇḍaṁ padakkhiṇaṁ⁹
 katvā āvattitvā bodhimaṇḍābhīmukhā va aṭṭhaṁsu. Brāhmaṇo
 taṁ bhūmibhāgaṁ oloketva „idaṁ¹⁰ sabbabuddhānaṁ sabba-
 kilesaviḍḍhaṁsanatṭhānaṁ, imassa uparibhāgena¹¹ Sakkādīhi pi
 na sakkā guntun“ i cintetvā Kālīṅgarañño santikaṁ gantvā
 Bodhimaṇḍassa vaṇṇaṁ kathetvā rājānaṁ „otarā“ ‘ti āha. 10

Tam atthaṁ pakāseṁto S. imā gāthā āha :

1. Kālīṅgabhāradvājo¹¹ rājānaṁ Kālīṅgaṁ¹² samaṇakolaṇṇaṁ
 cakkam vattayato¹³ pariṇetvā¹⁴ pañjali idam avoca: 68.
2. Paccoroha mahārāja, bhūmibhāgo yathā samanugīto,
 idha anadhivarā Buddhā abhisambuddhā virocanti. 69. 15
3. Padakkhiṇato āvattā¹⁵ tiṇalatā asmiṁ bhūmibhāgasmiṁ.
 puthaviyāyaṁ maṇḍo¹⁶, iti no sutam¹⁷ mahārāja. 70.
4. Sāgarapariyāntāya mediniyā sabbabhūṭadharaniyā
 puthaviyāyaṁ¹⁸ maṇḍo¹⁹, orohitvā nāmo karohi. 71.
5. Ye te bhavanti nāgā²⁰ abhijātā mātito ca²¹ pitito ca
 ettāvata padesaṁ te nāgā n’ eva-m-upayanti. 72. 20
6. Abhijāto te²² nāgo, kāmam pesehi kūñjaraṁ dantiṁ²³
 ettāvata padeso sakkā nāgena-m-upagantum²⁴. 73.
7. Tam sutvā rājā Kālīṅgo veyyañjaniyavaco nisāmetvā
 sampesesi nāgaṁ, ṇassāma mayam²⁵ yathā idam²⁶ vacanaṁ. 74. 25
8. Sampesito va²⁷ rañṇā nāgo koṇco va ānāditvā²⁸
 paṭisakkitvā²⁹ nisīdi gaṭubhāram asahamāno ti. 75.

¹ Bā -sato. ² Bf adds yeva. ³ Bā pathavinābhībhūta. ⁴ Bā maṇḍalabhūtaṁ
 bhūmibhāgaṁ. ⁵ Bā āha. ⁶ Bā -matte ṭhāne. ⁷ Bā kesamassu-. ⁸ Bā -va-
 nappā. ⁹ Bā adds hi. ¹⁰ Bā -ge. ¹¹ Ckā kālībhā-, Bā kālīṅgo bhāradvāco ca,
 Bf alīṅgo bhāradvājo va. ¹² Bā kālīṅge, Bf kālīṅga. ¹³ Bā -yatto, Bf cakkā-
 vattayato. ¹⁴ Bāf parigahetvā. ¹⁵ Cā avattā. ¹⁶ Ck puthaviyānaṁ, Cā -macco,
 Bā pathaviyā nābhīya maṇḍo, Bā -paṇḍo. ¹⁷ Bāf add mante. ¹⁸ Bā pa. ¹⁹ Cā
 macco. ²⁰ Bā add ca. ²¹ Bā omits ca. ²² Bāf omit te. ²³ Ckā Bf danti, Bā
 pesesikuṇṇaranti. ²⁴ Bā ettāvata va padeso ca na sakkā nāgena mupagantum.
²⁵ Ck māmyah. ²⁶ Bā yathideṁ. ²⁷ Cā ca. ²⁸ Ckā ānāditvā, Bā abhināditvāna,
 Bf abhināditvāna. ²⁹ Bf paṭikkamitvā.

Tattha samāṇakolaññaṃ ti tāpasānaṃ puttaṃ, cakkam vattayato ti cakkam vattayamānaṃ, cakkavattin ti attho, pariṇetvā¹ 'ti bhūmiḥhāgaṃ vīmaṇsitvā, anuṇīto² ti sabbabuddhehi vaṇṇito, anadhivarā ti atulā appameyyā, virocantīti vigatasabbakilesandhakārā³ taruṇasuriyo viya idha nisinnā
 5 virocanti, tiṇalatā ti tiṇāni ca latāni ca, maṇḍo ti catunahutādhikadviyojana-satasahassabahalāya⁴ puthaviyā⁵ maṇḍo⁶ sāro nābhībhūto acalaṭṭhānaṃ, kappe saṇṭhahante paṭhamam saṇṭhahati vinassante pacchā vinassati, 'ti no sutan ti evaṃ amhehi lekkaṇamantavasena sutam⁷, orohitvā ti ākāsa otaritvā, imassa sabbabuddhānaṃ kilesapaṇḍaraviddhamasanaṭṭhānaassa⁸ namakkārām⁹ karohi, pūja-sakkārām anuvīdhehi¹⁰, ye te ti ye te cakkavattirañño hatthiraṇasamkhātā uposathakule nibbattā nāgā, ettāvata¹¹ ti sabbe pite ettakam padesaṃ n'eva-m-upayanti, koṭṭhiyamānāpi¹² na upagacchanti yeva, abhijāto ti gochariyādini atṭhabatthikulāni abhibhavitvā atikkamitvā uposathakule jāto, kuṇḍaran ti uttamaṃ, ettāvata¹³ ti ettako¹⁴ padeso¹⁵ sakkā¹⁶ etena nāgana upagantum, ito
 10 uttarim na sakkā, ākāmkhanto vajiramkusena¹⁷ aññaṃ datvā pesehīti, veyyañ-janiyakavaco¹⁸ nisāmetvā ti bhikkhave so rājā tassa lekkaṇapaṭṭhassa¹⁹ veyyañjanikassa²⁰ Kālīṅga-Bhāradvājassa vaco nisāmetvā upadhāretvā āsāma mayam yathā imassa vacanaṃ yadi vā saccaṃ yadi vā alikaṃ ti vīmaṇsanto nāgaṃ pesesīti²¹ attho, koṇo ca ānāditvānā²² 'ti bhikkhave so nāgo tena
 20 rañña²³ vajiramkusena²⁴ codetvā pesito koṇasakuṇo viya naditvā paṭṭosakkī-tvā²⁵ soṇḍam ukkhipitvā gīvaṃ unnāmetvā²⁶ garubhāvaṃ vahitum asaṅkanto viya ākāse yeva nisīdi.

So tena punappuna vijjhiyamāno²⁷ vedanaṃ sahitum asak-konto kālam akāsi. Rājā pan' assa matabbhāvaṃ ajānanto
 25 tathā²⁸ nisinnō²⁹ va ahoṣi. Kālīṅgabhāradvājō „mahārāja tava nāgo niruddho, aññaṃ hatthim saṅkamā“ 'ti avoca³⁰.

Tam atthaṃ pakāsento S. dasamaṃ gātham āha:

10. Kālīṅgabhāradvājō nāgaṃ khīṇāyukam³¹ viditvā
 rājānaṃ Kālīṅgaṃ taramāno ajjhabhāsīttha³²:
 30 aññaṃ saṅkama³³ nāgaṃ, nāgo khīṇāyuko mahārājā ti. 76.

¹ Bā pariṇahitvā. ² Bā samanuggito, Bā samanuggato. ³ Bā -kāraḍvīdhamasanaṃ. ⁴ Bā -dhikāya dvi-, Bā -sahassāya ba-, Ck -sahassāba-. ⁵ Bā -pa. ⁶ Ck macco. ⁷ Bā vuttam. ⁸ Ck -sañjara-, Bā kilesavidhamasanaṭṭhānaṃ. ⁹ Bā namo. ¹⁰ Bā karohi. ¹¹ Bā koṭṭhi-. ¹² Ck -e. ¹³ Bā na sakkā. ¹⁴ Bā atijanta jiraṇḍusena. ¹⁵ Bā veyyañcanti-. ¹⁶ Bā -pātakassa. ¹⁷ Ck pesesīti, Bā pesesīti. ¹⁸ Ck ānādi-, Bā abhināditvā, Bā abhināditvā. ¹⁹ Ck omīsa rañña. ²⁰ Bā adda rañña. ²¹ Bā paṭṭosakkītvā. ²² Bā upanā-. ²³ Bā vija-māno. ²⁴ Bā pīthe. ²⁵ Ck omīsa tathā nisinnō. ²⁶ Bā āha. ²⁷ Ck khīṇā-māyu-, Ck khīṇāmāyu-. ²⁸ Bā -bhāsata. ²⁹ Bā saṅgama.

Tattha nāgo khipāyuko ti nāgo te jīvitaḥkayaṃ patto, yaṃ kiñci karontena pi na sakkā¹ hatthipīṭṭhe nisinnena bodhimaṇḍamatthakena gantuṃ, aññesi pāgaṃ saṃkamā² 'ti.

Raṇṇo puññiddhibalena añño nāgo uposathakulato āgantvā piṭṭhiṃ upanāmesi. Rājā taṣṣa piṭṭhiyaṃ nisīdi. Tasmim³ khane maḥatthi bhūmiyaṃ pati.

Tam atthaṃ pakāsento S. itaraṃ gātham āha:

11. Tam⁴ sutvā Kālīṅgo taramāno
saṃkami⁵ nāgaṃ, saṃkante ca⁶ raṇṇo
nāgo tatth' eva pati bhūmyā⁷,
veyyañjaniyavaco yathā tathā ahu nāgo ti. 77. 10

Atha rājā ākāsa⁸ eruya Bodhimaṇḍam⁹ oloketvā pāṭihariyaṃ disvā Bhāradvāja¹⁰ suttim karonto

12. Kālīṅgabhāradvāja¹¹ Kālīṅgo brāhmaṇaṃ idam avoca:
tvam evāsi sambuddho sabbaññū sabbadassavīti. 78. 15

Brāhmaṇo taṃ anadhivāsento attānaṃ nīcatṭhāne ṭhapetvā buddhe yeva ukkhipitvā vaṇnesi.

. Tam atthaṃ pakāsento S. imā gāthā āha:

13. Tam vacanaṃ¹² anadhivāsento Kālīṅgabrahmaṇo idam avoca:
veyyañjaniyā¹³ mayam, buddhā sabbaññūno va¹⁴ mahārāja. 79. 20
14. Sabbaññū sabbavidū ca buddhā lakkhaṇa na jānanti,
āgamapurisā¹⁵ mayam, buddhā sabbaṃ pajānantīti¹⁶. 80.

Tattha veyyañjanikā ti mahārāja mayam vyañjanaṃ disvā vyākaraṇa-samathā sutabuddhā nāma¹⁷, buddhā pana sabbaññū sabbavidū, buddhā hi atitadibhedam sabbaṃ jānanti e' eva vadanti¹⁸ ca, sabbaññūtañāpen' ete¹⁹ sabbaṃ jānanti na lakkhaṇena, mayam pana āgamapurisā²⁰ attano sippabalen' eva jānāma, tam²¹ ekadesam eva, buddhā pana sabbaṃ pajānantīti²².

Rājā Buddhagūṇe sutvā somanassappatto hutvā sakala-cakkavāḷavāsikehi bahum gandhamālaṃ āharāpetvā Mahābodhi-maṇḍe sattāhaṃ bodhipūjaṃ²³ kāresi. 80

¹ B¹ karonto pi na sakkā, B² karonte pi na-, C³ karonto na hi-, C⁴ karonte na hi-

² C⁵ saññamā, B⁶ saṅgammā ti. ³ B⁷ saṅgammī. ⁴ B⁸ sakante na, F⁹ saṅkante va. ⁵ B¹⁰ bhūmyā, F¹¹ patitā bhūmyā. ⁶ B¹² -sato. ⁷ C¹³ -maṇḍalam.

⁸ C¹⁴ kālībhāra-, C¹⁵ kālī-, B¹⁶ kālīngo-. ⁹ B¹⁷ abhāsi. ¹⁰ B¹⁸ omīte va-. ¹¹ B¹⁹ veyyañjanikā hi, F²⁰ veyyañjanikā ni. ¹² B²¹ omīte va. ¹³ B²² āgamabalasāhi.

¹⁴ B²³ sabbapajānantīti. ¹⁵ B²⁴ adda mahārāja. ¹⁶ B²⁵ passanti. ¹⁷ B²⁶ -na te.

¹⁸ B²⁷ āgamapabalasā. ¹⁹ B²⁸ tāṇca. ²⁰ B²⁹ -tīti. ²¹ B³⁰ -pūraṃ.

Tam atthaṃ pakāsento S. imaṃ gāthadvayaṃ āha:

15. Mahāyitvāna sambodhiṃ¹ nānāturiyehi vajjamānehi
mālāgandhavilepanaṃ āharitvā² pakāraparikkhepaṃ
kāresi³, atha rājā pāyāsi. 81.
- 5 16. Saṭṭhivāhasahassānaṃ pupphānaṃ sannipātayi
pūjesi rājā Kālīṅgo Bodhimaṇḍam anuttaraṃ ti. 82,

Tattha pāyāsi mātāpitunnaṃ santikaṃ agamāsi, so Mahābodhimaṇḍe
aṭṭhārasabhatthaṃ suvaṇṇatthambhaṃ ussāpesi, tassa sattaratanamayaṃ⁴ vedikaṃ⁵
kāresi, ratanamissaṃ vāluṃ okiritvā⁶ pakāraparikkhepaṃ⁷ kāresi, satta-
10 ratanamayaṃ dvārakoṭṭhakaṃ kāresi, devasikaṃ pupphānaṃ saṭṭhivāhasahassāni⁸
sannipātayi, evaṃ Bodhimaṇḍaṃ pūjesi. Pāliyaṃ pana saṭṭhivāhasahassānaṃ
pupphānaṃ ti ettakaṃ eva vuttaṃ⁹.

Evaṃ Mahābodhipūjaṃ katvā gantvā¹⁰ mātāpitāro¹¹ ādāya
Dantapuram eva āgantvā¹² dānādīni puññāni katvā Tāvātimsa-
15 bhavane nibbatti.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idāṃ’ eva pubbe p’ Anando¹³ Bodhi-
pūjaṃ akāsi¹⁴ yevā’ ’ti vatvā j. s. „Tadā Kālīṅgo¹⁵ Anando aho-
Kālīṅgabhāradvājo¹⁶ pana aham evā’ ’ti. Kālīṅgabodhijātakaṃ¹⁷.

7. Akittijātakaṃ.

- 20 Akittiṃ disvāna sammataṃ¹⁸ ti. Idaṃ S. J. v. ekam
Sāvattvivāsiṃ dānapatiṃ¹⁹ ā. k. So kira S-raṃ nimantetvā satta-
haṃ Buddhapamukhassa saṃghassa²⁰ mahādānaṃ datvā pariyoṣāna-
divase ariyasamghassa sabbaparikkhāre adasi. Ath’ aṣṣa S. parisa-
majjhe anumodanaṃ karonto „upāsaka, mahā te pariccāgo, atidukka-
25 raṃ²¹ tayā kataṃ, ayaṃ hi²² dānavamso nāma porāṇakapaṇḍitānaṃ
vamso, dānaṃ nāma gihināpi pabbajitenaṃ dātubham eva, porāṇaka-
paṇḍitā²³ pabbajitvā araṇṇe vasantā aloṇadhūpanaṃ²⁴ udakamattasittam²⁵

¹ Bds mamāyitvāna-, Bā tam bodhiṃ. ² Bds abhiharāpetvā, Bf abhaharitvā.
so Cks; Bds omitt pakā - - kāresi. ⁴ Cks -ya, Bā omitts satta. ⁵ Cks vedikā. ⁶ Bds
okirāpetvā. ⁷ Bā -kkhitta. ⁸ Bā -ssānaṃ. ⁹ Bds āgataṃ. ¹⁰ Bā omitts ga. ¹¹
Bā adds ayyākāyitvā ca. ¹² Bā ānetvā. ¹³ Bā pi ā-, Cā omitts p. ¹⁴ Bā kāresi.
¹⁵ Bā tadāpi māpavakakālīṅgo pi. ¹⁶ Cā kālībhā-. ¹⁷ Bā kālīgajā-. ¹⁸ Cks
sammantaṃ. ¹⁹ Bā dvānapati upāsaka. ²⁰ Bā bhikkhu sa-. ²¹ Bā aho dukkharāṃ.
²² Bā adds upāsaka. ²³ Bā adds pana. ²⁴ Bā aloṇakam viddhūpanaṃ. ²⁵ Cā
udakamattasittam, Cā -mattasinnam, Bā udakasittamattam, Bf -sittamattam.

kārapaṇṇaṃ khādamanāpi sampattayācakānaṃ yāvadatthaṃ datvā
sayāṃ pitisukhena yāpayimsū¹ 'ti vatvā „bhante idaṃ tāva sabba-
parikkhāradānaṃ mahājanassa pākataṃ tumhehi vuttaṃ apākataṃ,
taṃ² no kathethā³“ 'ti tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. asītikoṭivibhavassa brāhmaṇamahā- 5
sālassa kule nibbatti. Akittīti⁴ ssa nāmaṃ karimsu. Tassa
padasāgamanakāle bhaginī jāyī⁵. Yasavatīti tassā⁶ nāmaṃ
karimsu.⁷ M. soḷasavassakāle Takkaṣilaṃ gantvā sabbasippāni
uggaṇhitvā paccāgamāsi. Ath⁸ assa mātāpitara kālam akaṃsu.
So tesāṃ petakiccāni⁹ kāretvā ratanavolokaṇaṃ¹⁰ karonto 10
„asuko nāma¹¹ ettakaṃ dhanāṃ saṇṭhapetvā atīto, asuko etta-
kan¹² vacanaṃ sutvā saṃviggamānaso hutvā „idaṃ¹³ dhanam
eva paññāyati¹⁴ na dhanassa saṃhārakā¹⁵, sabbe¹⁶ imaṃ dhanāṃ
pahāy¹⁷ eva gatā, ahaṃ pana taṃ¹⁸ ādāya gamissāmīti¹⁹“ bhagi-
niṃ pakkosāpetvā „tvam imaṃ dhanāṃ paṭipajjā²⁰“ ti. „Tuy- 15
haṃ²¹ pana ko ajjhāsayo²²“ ti. „Pabbajitukāmo 'mhīti²³.
„Tāta, ahaṃ tumhehi chaḍḍitakheḷaṃ sirena na paṭicchissā-
mīti²⁴, na me iminā attho, ahaṃ pi pabbajissāmīti²⁵. So rājā-
naṃ āpucchitvā bheriṇī carāpesi: „dhanen²⁶ atthikā²⁷ paṇḍi-
tassa²⁸ gehaṃ gacchantū²⁹“ 'ti. So sattāhaṃ mahādānaṃ 20
pavattetvā dhane akkhīyamāne cintesi: „mayhaṃ āyusaṃkhārā
khīyanti, kim me dhanakīḷāya, atthikā³⁰ gaṇhissantīti³¹“ nivesana-
dvāraṃ vivāritvā „dinnaṃ nēva³² harantū³³“ 'ti sahiraññasū-
vaṇṇaṃ gehaṃ pahāya nātimaṇḍalassa paridevantassa bhagi-
niṃ gaḥetvā Bārāṇasito yena dvārena nikkhami taṃ Akitti- 25
dvāraṃ nāma jātaṃ yena titthena nadiṃ otiṇṇo tam pi Akitti-
titthaṃ nāma jātaṃ. So dve tīṇi yojanāni gantvā ramaṇīye
thāne paṇṇasālaṃ katvā bhaginiyā saddhīm pabbaji, tassa³⁴

¹ Bā omits taṃ. ² Bā vijāyī. ³ Bā ssā. ⁴ Bā mata-. ⁵ Bā dhanavilo-. ⁶
Bā adda naṃ. ⁷ Bā imaṃ. ⁸ Ck^o -yatīti. ⁹ Bā -ko. ¹⁰ Bā omits sa. ¹¹
Ck^o naṃ? ¹² Bā -jāhī. ¹³ Bā tumhākaṃ. ¹⁴ Bā -kāmamhīti. ¹⁵ Bā -taṃ
kheḷaṃ na siso sampatichhāmīti. ¹⁶ Bā -na a-. ¹⁷ Bā akattipaṇḍi-. ¹⁸ Bā
āg-. ¹⁹ Bā adda taṃ. ²⁰ Bā adda dhana me. ²¹ Bā omits tassa.

pabbajitakālato patthāya bahugāmanigamarājadhānīvāsino¹ pi pabbajimsu, mahāparivāro ahosi, mahālābhāsakkāro nibbatti, Buddhuppādo viya pavatti². Atha M. „ayaṃ mahālābhāsakkāro, atimahāparivāro pi mahanto³, mayā ekaken⁴ eva⁵ viharitum
 5 vaṭṭatīti“ cintetvā avelāya antamaso bhaginim pi ajānāpetvā ekako va nikkhamitvā anupubbena Daṃḍarattṭhaṃ patvā Kā-
 vīrapaṭṭanasamāpe uyyāne viharanto jhānābhīṇṇaṃ nib-
 batesi, tatrāpi⁶ 'ssa mahālābhāsakkāro uppajji. “So taṃ
 jigucchanto⁷ chaḍḍetvā ākāseṇa gantvā Nāgadiṇḍasamāpe Kāra-
 10 dipe⁸ otari. Tadā Kāradīpo Ahidīpo nāma hoti⁹. So tattha mahantaṃ kārarukkhaṃ upanissāya paṇṇasālaṃ vāpetvā vāsaṃ
 kappesi. Tassa tattha vasaṇabhāvaṃ¹⁰ na koci jānāti. Ath'
 assa bhaginī bhātaraṃ gavesamānā anupubbena Daṃḍa-
 rattṭhaṃ patvā taṃ adisvā tena vasitattṭhāne yeva vasi,
 15 jhānaṃ pana¹¹ nibbattetum nāsakki¹². M. appicchatāya kat-
 thaci¹³ agantvā¹⁴ tassa rukkhassa phalakāle phalāni khādati
 pattakāle pattāni udakasittāni¹⁵ khādati. Tassa silatejēna Sak-
 kassa Paṇḍukambasāsilāsanaṃ uṇhākāraṃ dassesi. Sakko¹⁶, ko
 nu kho maṃ tṭhānā cāvetukāmo¹⁷ ti āvajjanto paṇḍitaṃ¹⁸ disvā
 20 „kimatthaṃ nu kho esa tāpaso silaṃ¹⁹ rakkhati, Sakkattaṃ
 nu kho pattheti udāhu aññaṃ²⁰, vīmaṇṣissāmi naṃ, ayaṃ hi
 dukkhena jīvikaṃ kappeti, udakasittāni²¹ kārapattāni khādati,
 sace Sakkattaṃ pattheti attano sittāni²² pattāni²³ mayhaṃ
 dassati no ce na dassatīti“ brāhmaṇavannaṇṇena tassa santikaṃ
 25 āgami²⁴. B. pi kārapattāni²⁵ sedetvā otāretvā „sītalabhūtāni
 khādissāmīti“ paṇṇasāladvāre nisīdi. Ath' assa purato Sakko
 bhikkhatthāya aṭṭhāsi. M. taṃ disvā somanassappattō hutvā
 „lābhā vata me, yācakaṃ²⁶ passāmi, ajja mama manorathaṃ

¹ Bā -ttati. ² Bā lābhāsakkāro mahāparivāro pi mahanto. ³ Bā ekako va.
⁴ Bā jigucchitvā. ⁵ Cā kāra-. ⁶ Bā ahosi. ⁷ Bā tattha tassa paṇṇa-
 bbāvaṃ. ⁸ Bā omits pana. ⁹ Bā na-. ¹⁰ Cā kacchati. ¹¹ Cā -āg-.
¹² Cā -sinnāni, Bā -sīthāni. ¹³ Bā akatti paṇḍi-. ¹⁴ Bā silāni. ¹⁵ Bā añ-
 ṇanti. ¹⁶ Cā sinnāni, Bā sīthāni. ¹⁷ Bā omits pa-. ¹⁸ Bā āgāmaṃ. ¹⁹ Bā
 -paṇṇāni. ²⁰ Bā me yo haṃ yācaka.

matthakam¹ pāpetvā dānam dassāmiti²“ pakkabhājanen³ evā-
 dāya⁴ gantvā „idaṃ me dānam, sabbannūtaññaṃssa paccayo
 hotū⁵“ ti attano asesetvā va tassa bhikkhāya⁶ bhājane pakkhipi.
 Brāhmaṇo dānam⁷ gahetvā thokam gantvā antaradhāyi. M. pi
 tassa datvā puna apacitvā pītisukhen⁸ eva vitināmetvā puna-
 divase pi⁹ pacitvā tath¹⁰ eva¹¹ paṇṇasāladvāre nisīdi. Sakko
 puna brāhmaṇavesena āgami¹², puna pi tassa¹³ datvā M. tath¹⁴
 eva vitigāmesi. Tatiyadivase pi tath¹⁵ eva datvā „aho¹⁶ me
 lābhā, kārapattāni¹⁷ nissāya mahantaṃ puññaṃ pasavāmiti¹⁸“
 somanassappatto tayo divase anāhāratāya dubbalo pi samāno
 majjhantikasamaye paṇṇasālato nikkhamitvā dānam āvajjanto¹⁹
 paṇṇasāladvāre nisīdi. Sakko pi cintesi: „ayaṃ brāhmaṇo
 tayo divase nirāhāro hutvā evaṃ dubbalo pi dānam dento
 tuṭṭhacitto va deti, cittassa aññathattamattam²⁰ n²¹ atthi, ahaṃ
 imaṃ²² idam nāma patthetvā dānam detāti²³ na jānāmi,
 pucchitvā ajjhāsayaṃ assa sutvā dānakāraṇam²⁴ jānissāmiti²⁵“ so
 majjhantike vitivattento mahantena sirisobhaggena²⁶ taruṇa-
 suriyo viya jalamāno āgantvā M-assa purato ṭhatvā „ambho
 tāpasa evaṃ²⁷ uṇhavāte paharante evarūpe²⁸ loṇajalaparikkhitte²⁹
 araṇṇe³⁰ kimattham tapokammaṃ karosīti³¹“ pucchi.
 20

Tam attham pakāsento S. paṭhamam gātham āha:

1. Akittim¹ disvā² sammataṃ³ Sakko bhūtapati bravi:
 kimatthiyaṃ⁴ mahābrahme eko sammasi⁵ ghammanāti. 83.

Tattha kimatthiyaṃ⁶ ti kiṃ manussasampattiṃ patthento⁷ udāhu
 Sakkasampattiādinaṃ aññataraṃ ti.
 25

M. tam sutvā Sakkabhāvaṃ c⁸ assa ñatvā „nāhaṃ etā
 sampattiyo patthemī, sabbannūtaṃ pana patthento tapokammaṃ
 karomīti⁹“ pakāsetuṃ dutiyaṃ gātham āha:

¹ B bhājaneneva ādāya, omitting pakka. ² C bhikkhā, B omits bhi-. ³ B d
 tam. ⁴ C tatheva. ⁵ B agamāsi. ⁶ B ssa. ⁷ B adds vada. ⁸ B pa-
 ṇāni. ⁹ B pasutanti. ¹⁰ C -jjento. ¹¹ C aññatattā matthamattam, B
 aññatattampi. ¹² B omits imaṃ. ¹³ B adds gagaṇatale. ¹⁴ B evarūpe. ¹⁵
 B omits evarūpe. ¹⁶ B kārarukkhe pari-. ¹⁷ so C; C B aññe. ¹⁸ C
 add na, B has disāna. ¹⁹ C sammantam, B sampati. ²⁰ C kimatthiyaṃ,
 B kipaṭṭhayaṃ. ²¹ B sampati. ²² C kimatthiyaṃ, B kimattiyaṃ, B kiṃ
 paṭṭhayaṃ. ²³ B paṭṭhaṃ.

2. Dukkho punabbhavo Sakka sarīrassa ca bhedanam,
sammohamarāṇaṃ dukkhaṃ, tasmā sammāmi Vāsava' ti. 85.

Tattha tasmā ti yasmā punappuna jāti punappuna khandhānaṃ bhedanam
sammohamarāṇaṃ ca dukkhaṃ tasmā yatth' etāni n' atthi taṃ nibbānaṃ pat-
5 thento idha sammāmiti evaṃ attano nibbānajjhāsayataṃ¹ dīpesi².

Taṃ sutvā Sakko tuṭṭhamānaso „sabbabhavesu kirāyaṃ
ukkaṇṭhito nibbānatthāya araṇṇe viharati, varam assa dassā-
mīti“ varena taṃ nimantento tatiyaṃ gātham āha: 3.

3. Etasmiṃ te sulapite patirūpe subhāsīte (. p. 10, 4 etc.)
10 varam Kassapa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasi³ ti. 85.

Tattha manasicchasi ti yaṃ kiñci manasā icchasi taṃ dammi⁴, varam
gaṇhānti.

M. varam gaṇhanto catutthaṃ gātham āha:

4. Varam ce me ado' Sakka sabbabhūtānaṃ issara
15 yena putte ca dāre ca dhanadhaññaṃ piyāni ca
laddhā narā na tappanti⁵ so lobho na mayī vase ti. 86.

Tattha varam ce me ado' ti sace mayhaṃ varam desi, piyāni cā' ti
aññāni ca yāni piyabhaṇḍāni, na tappantī⁶ punappuna puttādayo pathenti
yeva, na tittin upagacchanti⁷, na mayī vase ti mayi mā vasatu mā uppajjatu.

- 20 Ath' assa Sakko tussitvā uttarim pi varam dento Mahā-
satto ca gaṇṇanto imā gāthā abhāsimsu:

5. Etasmiṃ te sulapite patirūpe subhāsīte
varam Kassapa te dammi yaṃ kiñci manas' icchasi. 87.
6. Varam ce me ado' Sakka sabbabhūtānaṃ issara
25 khettaṃ vatthum hiraññaṃ ca gavāssaṃ dāsaporisaṃ
yena jātena jiyanti⁸ so doso na mayī vase ti. 88.
7. Etasmiṃ te sulapite -pe-. 89.
8. Varam ce me ado' Sakka sabbabhūtānaṃ issara
bālaṃ na passe na suṇe na ca bālena saṃvase,
bālen' allāpasallāpaṃ⁹ na kare na ca rocaye. 90.

¹ Ck -yanaṃ, B^d -jjhāsayataṃ. ² B^d -ti. ³ B^d adds taṃ. ⁴ C^o adā. ⁵ B^d
laddhā nuññāni na tappenti, B^f laddhā nanutappenti. ⁶ B^d tappe-. ⁷ B^d omits
upa. ⁸ B^d khiyanti. ⁹ C^o bālena allāpa-.

9. Kin nu te akaraṃ¹ bālo², vada Kassapa kāraṇaṃ
kena Kassapa bālassa dassanaṃ nābhikaṃkhasi. 91.
10. Anayaṃ nayati dummedho adhurāyaṃ niyuñjati,
dunnayo seyyaso hoti, sammā vutto pakuppati³,
vinayaṃ so na jānāti, sādhu tassa adassanaṃ. 92. 5
11. Etasmim te sulapite -pe-. 93.
12. Varaṃ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara
dhīraṃ passe suṇe dhīraṃ dhīrena saha saṃvase,
dhīren⁴ allāpasallāpaṃ⁵ taṃ ka⁶re taṃ ca rocaye. 94.
13. Kin nu te akaraṃ¹ dhīro, vada Kassapa kāraṇaṃ 10
kena Kassapa dhīrassa dassanaṃ abhikaṃkhasi. 95.
14. Nayaṃ nayati medhāvī adhurāyaṃ na yuñjati,
sunayo seyyaso hoti, sammā vutto na kuppati,
vinayaṃ so pajānāti, sādhu tena samāgamo. 96.
15. Etasmim te sulapite -pe-. 97. 15
16. Varaṃ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara
tato ratyā vivasane suriyass⁷ uggamanam pati
‘dibbā⁸ bhakkhā pātubhaveyyuṃ sīlavanto ca yācakā. 98.
17. Dadato ca⁹ me na khīyetha, datvā nānutapeyy¹⁰ ahaṃ,
dadaṃ cittaṃ pasādeyyaṃ, etaṃ Sakka varaṃ vare. 99. 20
18. Etasmim te sulapite patirūpe subhāsīte ,
varaṃ Kassapa te dammi yaṃ kiñci manas¹¹ icchasi. 100.
19. Varaṃ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara
na maṃ puna upeyyāsi¹², etaṃ Sakka varaṃ vare. 101.
20. Bahūhi vatacariyāhi¹³ parā ca atha nāriyo 25
dassanaṃ m¹⁴ ābhikaṃkhanti, kin nu me dassane bhayaṃ. 102.
21. Taṃ tādissaṃ devavaṇṇim¹⁵ sabbakāmasamiddhinaṃ¹⁶
disvā tapō pamajjeyyaṃ¹⁷, etaṃ te dassane bhayaṃ ti. 103.

Tattha yena jātenā¹⁸ ti yena cittaṇa jātena kuddhā sattā pāpavadhā-
dīnaṃ vā katattā¹⁹ rājadaṇḍavasena viṣaṃ khādanādihi vā attano²⁰ maraṇa- 30

¹ so all four MSS. ² Bā tato. ³ Bā viku-. ⁴ Cks dhīrena allā-. ⁵ Bā -a.
⁶ Bā omits ca. ⁷ Bā mameva ujjhīdheyyaṃ. ⁸ Bf vatta, Bā bahu vatta-. ⁹ Bāf
-vappaṇaṃ. ¹⁰ Cks -itaṃ? ¹¹ all four MSS. -yya. ¹² Cks attānaṃ.

vasena etāni khetṭādāni jīyanti so doso mayi na vaseyyā 'ti yācati, na sūṇe
 ti asukaṭṭhāne nāma vasattī pi¹ imehi kaṇṇehi² na suṇeyyaṃ, kinnu te
 akaraṇaṃ ti³ tava bālena mātā maritā⁴ udāhu⁵ pītā aññuṃ vā pana te kin
 nāma bālo anatham akariṃ⁶, anayaṃ nayattī akaraṇam karaṇaṃ ti gaṇ-
 hāti⁷, pāpātipātādāni katvā jīvikaṃ kappessāmi evarūpaṃ anathakammāni⁸
 cinteti, adhuraṇaṃ ti saddhādurasiladhurapaññādhuresu ayojetvā ayoḃe
 niyuṇṇati, dunnayo seyyaso hotīti dunnayo va⁹ tassa seyyo, hotī, pañca
 dussīlakammāni samādāya vattanam eva seyyo ti gaṇhāti, hitapaṭṭipattiyā vā
 dunnayo hotī¹⁰ netum¹¹ asakkuṇeyyo, sammā vutto ti hetunā karaṇena
 10 vutto pi kuppāti, vinayaṃ ti evaṃ abhikkamitabbā ti ādikam ācāraṇayaṃ
 na jānāti, ovādaṃ¹² na sampaticcāti, sādhu tassā 'ti etehi karaṇehi tassa
 adassanaṃ eva sādhu, suriyassuggamaṇaṃ patīti suriyass'uggamanavelāya,
 dibbā bhakkhā ti dibbabbhojanaṃ, yācakā ti tassa dibbabbhojanaṃ paṭiggā-
 hakā, vatacarīyāhi¹³ dānaśīlauposathakammehi, dassanaṃ mābhikaṃ-
 15 khantīti dassanaṃ mama abhikaṃkhantī, taṃ, tādisaṃ¹⁴ ti āyasaṃtaṃ¹⁵
 evarūpaṃ dibbālaṃkāravibhūsitam, pamajjeyyaṃ¹⁶ ti pamādam āpajjeyyaṃ¹⁷,
 tava sirisampattim pattheyyaṃ evaṃ nibbātaṭṭhāya pavattite tapokamme Sak-
 kaṭṭhānaṃ patthento pamatto nāma bhaveyyaṃ, etaṃ¹⁸ tava dassane¹⁹ mayhaṃ
 bhayaṃ ti.

20 Sakko „sādhu bhante, na te ito paṭṭhāya santikaṃ āga-
 missāmi²⁰“ taṃ abhivādetvā khamāpetvā pakkāmi. M. yāva-
 jivam tatth' eva vasanto brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloke
 nibbatti.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā Sakko Anuruddho ahoṣi, Akittipaṇḍito²⁰
 25 aham evā²¹“ ti, Akittijātakam²¹.

8. Takkāriyajātaka.

Ahameva dubbhāsitaṃ bhāsim bālo ti. Idam S. J. v.
 Kokālikam ā. k. Ekasmiṃ hi antovāsse dve aggasāvaka gāṇam
 vihāya²² vivittakāvāsaṃ²³ vasitukamā S-ram āpucchitvā Kokālikaraṭṭhe
 30 Kokālikassa²⁴ vasanaṭṭhānam gantvā evam āhaṃsu: „āvuso Kokālika

¹ Bā omits pi. ² Bā karaṇehi. ³ so all three MSS., Bā adds ki nu. ⁴ Bā
 nihātā. ⁵ Bā adds tava. ⁶ so Ck; Bā -raṃ, Bā -ri. ⁷ Bā akaraṇena kiṇṇanti
 gaṇhīti. ⁸ Bā akaraṇaṃ kammāni. ⁹ Ok ca, Bā ga. ¹⁰ Bā ti. ¹¹ Ck² netam.
¹² Bā -dañca. ¹³ Bā vatta-. ¹⁴ Bā omits ā-. ¹⁵ Bā -yyā. ¹⁶ Bā -yya pa.
¹⁷ Bā evaṃ. ¹⁸ Bā -naṃ. ¹⁹ Bā -mā ti. ²⁰ Bā akatti- and adds pana. ²¹
 Bā akatti-, cfr. Morris, B. & C. p. 73. ²² Bā pahāya. ²³ Bā -ttāvāsaṃ. ²⁴
 Bā -ka.

tam nissāya amhākaṃ amhe ca nissāya tav¹ eva¹ phāsuvihāre sati²
 imam temāsam idha vaseyyamā³ 'ti. „Ko panāvuso maṃ nissāya
 tumhākaṃ phāsuvihāro“ ti⁴. „Sace tvaṃ āvuso 'dve aggasāvaka
 idha viharantīti' kassaci na āroceyyāsi mayam sukham vihareyyāma,
 ayaṃ tam nissāya amhākaṃ phāsuvihāro“ ti. „Atha tumhe nissāya 5
 mayham ka phāsuvihāro“ ti. „Mayam tuyham antotemāse⁵ dham-
 mam vācessāma dhammakatham kathessāma, esa tuyham amhe nis-
 sāya phāsuvihāro“ ti. „Vasatha āvuso⁶ yathājjhāsayanā⁷ 'ti so tesam
 paṇitaseṇṇaṇaṃ⁸ adāsi. Te phalasamāpattisukhena sukham vasiṃsu,
 na koci tesam tattha vasanabbhāvaṃ jāndti⁹. Te vutthavassā pavāre- 10
 tvā¹⁰, āvuso, tam nissāya vutth¹¹ amha, S-ram vanditum gacchāmā¹² 'ti
 tam āpucchimsu. So „sādhū“ 'ti sampaticchitvā te ādāya dhura-
 gāmaṃ¹³ piṇḍāya¹⁴ cari¹⁵. Therā katabhattakiccā gāmato nikkhamimsu.
 Kokālīko te uyyojetvā nivattitvā manussānaṃ ārocesi: „upāsakā,
 tumhe tiracchānasadāsa, dve aggasāvake temāsam dhuravihāre vasante 15
 na jānittha¹⁶, idāni te gatā¹⁷“ ti. Manussā „kasmā pana bhante
 amhākaṃ na ārocayitthā¹⁸“ 'ti vatvā bahuṃ sappitelādibhesajjā¹⁹ c'
 eva vatthacchādānaṃ ca gahetvā there upasamkamitvā vanditvā „kha-
 matha no bhante, mayam tumhākaṃ aggasāvakabbhāvaṃ na jānāma,
 ajja no Kokālīkabbhadantassa vacanena nātā, amhākaṃ anukampāya 20
 imāni²⁰ bhesajjavatthacchādānaṃ gaṇhathā²¹“ 'ti. Kokālīko „therā
 appicchā santuṭṭhā, imāni vatthāni attanā²² agahetvā mayham dassan-
 titi²³“ cintetvā upāsakehi saddhiṃ yeva therānaṃ santikaṃ gato. Therā
 bhikkhuparipācitattā²⁴ tato kiñci n' eva²⁵ attanā gaṇhimsu na Kokālī-
 kassa²⁶ dāpesuṃ. Upāsakā „bhante idāni agāṇhantā²⁷ puna amhākaṃ 25
 anuggahatthāya²⁸ idhāgaccheyyāthā²⁹“ 'ti yācimsu. Therā adhivā-
 setvā³⁰ Satthu santikaṃ agamimsu³¹. Kokālīko „ime therā attanā³²
 na³³ gaṇhantā mayham pi na dāpesun³⁴ ti āghātāṃ bandhi. Therāpi
 Satthu santike thokaṃ vasitvā attano parivāre pañcasate bhikkhū
 ādāya bhikkhusahassena saddhiṃ cārikaṃ caramānā Kokālīkaratṭhaṃ 30
 pattā. Te upāsakā paccuggamaṇaṃ katvā there ādāya tam eva
 vihāraṃ netvā³⁵ devasikaṃ mahāsakkāraṃ karimsu. Pahūtabhesajja-

¹ B² tava, C² tatheva. ² B² -ro bhavissati. ³ C² omīti ti. ⁴ B² -saṃ. ⁵
 B² -thāvuso. ⁶ B² paṭirūpas-. ⁷ B² koci nesaṃ - - - na jānāti. ⁸ B² -me.
⁹ B² -ritvā. ¹⁰ C² -nitvā. ¹¹ B² āga-. ¹² B² nāroceṭṭhā. ¹³ B² -jje. ¹⁴
 B² omīti 1-. ¹⁵ P² -no. ¹⁶ B² imam bhikkhuṃ paṭicca dinnattā. ¹⁷ B²
 gaṇhantā, C² ga- corr. to aga-. ¹⁸ B² anukammāya. ¹⁹ B² idha āg-. ²⁰ B²
 anadhi-. ²¹ C² āg- corr. to ag-, B² āgamisum. ²² B² -no. ²³ B² a.

- vatthacchādanam¹ uppajjati². Therehi saddhim gatabhikkhū³ cīvarāni vicārentā saddhim āgatabhikkhūnañ ñeva denti Kokālikassa na denti, therāpi tassa na⁴ dāpenti. Kokāliko cīvaraṃ na⁵ labhivā „pāpicchā Sāriputta-Moggallānā, pubbe diyyamānalābham agahetvā idāni gaṇhanti, 5 pūretum na sakkā, aññaṃ⁶ na oloketīti“ there akkosati paribhāsati. Therā „ayaṃ amhe nissāya akusalam pasavatīti“ saparivārā nikkhamitvā „aññaṃ bhante katipāham vasathā“⁷ ti manussehi yāciyamānāpi nivattitum na icchimsu. Ath’ eko daharabikkhu⁸ āha: „upāsakā, katham therā vasissanti, tumhākaṃ kulūpakathero⁹ imesaṃ wīsaṃ na 10 sahatīti“. Te tassa santikaṃ gantvā „bhante, tumhe kira therānaṃ idha vasaṃ¹⁰ na sahatha, gacchatha, ne khamāpetvā vā¹¹ nivattetha palāyitvā vā aññattha vasathā“¹² ti. So upāsakānaṃ bhayena gantvā there yāci. Therā „gacchāvuso, na mayaṃ nivattāzā“¹³ ti pakkamimsu. So¹⁴ nivattetum asakkonto vihāraṃ eva paccāgato. Atha 15 naṃ¹⁵ upāsakā pucchimsu: „nivattitā te bhante therā“ ti. „Nivattetum nāsakkhim“. „Kiṃ āvuso“ ti. Atha naṃ „imasmiṃ pāpadhamme idha vasante¹⁶ pesalā bhikkhū na vasissanti, nikkadḍhāma na“ ti cintetvā „bhante, mā tvaṃ idha vasi, amhe nissāya tuyhaṃ kiñci n’ atthīti“ āhaṃsu. So¹⁷ tehi abahumānakato¹⁸ pattacīvaram ādāya 20 Jetavanam gantvā S-rāṃ upasamkamitvā „pāpicchā bhante Sāriputta-Moggallānā pāpakānaṃ icchānaṃ vasaṃ gatā“¹⁹ ti āha. Atha naṃ S. „mā h’ evaṃ Kokālika²⁰, pasādehi Kokālika²¹ Sāriputta-Moggallānesu cittaṃ, ‘pesalā, bhikkhū’ ti dhārehi²²“. Kokāliko „tumhe bhante tumhākaṃ aggasāvakānaṃ saddahatha, ahaṃ paccakkhato 25 addasaṃ, pāpicchā ete paṭicchannakamantā dussilā“²³ ti vatvā yāvata-tiyaṃ S-rā vārito pi tath’ eva vatvā utthāyāsanaṃ pakkāmi. Tassa pakkantamattass’ eva²⁴ sakalasarire²⁵ sāsapamattā piḷakā utthahitvā anupubbena vadḍhitvā beluvapakkamattā hutvā bhijjivā pubbalohitaṃ²⁶ paggharimsu. So nitthananto²⁷ vedanāmaṭṭo²⁸ Jetavanadvārakotṭhake 30 nipajji. „Kokālikena dve aggasāvaka akkuṭṭhā²⁹“ ti yāva Brahma-lokā ekakolāhalaṃ ahosi. Ath’ assa upajjhāyo Tudū³⁰. nāma

¹ C^o pahūtam-, B^d bahutam-. ² B^d -jji. ³ B^d āg-. ⁴ B^d na tassa. ⁵ B^d na. ⁶ B^d -e. ⁷ B^d robhi-. ⁸ B^d -kothe-, and adds idha. ⁹ B^d vasaṇaṃ. ¹⁰ B^d omits vā. ¹¹ B^d adds there. ¹² B^d omits naṃ. ¹³ B^d vasante idha. ¹⁴ B^d omits so. ¹⁵ B^d nikkadḍhito. ¹⁶ B^d adds ca. ¹⁷ B^d -lika and adds avacā. ¹⁸ C^o -liya. ¹⁹ B^d vāreṭi vārito pi. ²⁰ B^d pakkantasseva. ²¹ B^d omits sakala. ²² B^d -loh’ānā, ²³ B^d nitthu-. ²⁴ B^d -patto. ²⁵ B^d ikuddhā. ²⁶ B^d turisa. B^d turisa.

Brahmā tam kāraṇam ūtvā gantvā¹ „there khamāpessāmiti“ āgantvā ākāse thatvā „Kokālika, pharusam te kammaṃ kataṃ, aggasāvake pasādehīti“ āha. „Ko pana tvaṃ āvuso“ ti. „Tudu² Brahmā nāṃ‘ ahan³“ ti. „Nanu tvaṃ⁴ āvuso Bhagavatā anāgāmiti⁵ vyākato, anāgāmi⁶ anāvattidhammo tasmā⁷ lokā ti vuttam⁸, tvaṃ saṃkāraṭṭhāne 5 yakkho bhavissasīti⁹“ Mahābrahmānam¹⁰ apasādesi. So¹¹ tam attano vacanam gūhāpetum asakkonto „tava vācāya tvaṃ eva paccassū“ ‘ti¹² suddhavāsam eva gato. Kokāliko pi kālam katvā Padumaniraye uppajji. Tassa tattha nibbattabhāvaṃ ūtvā Sahampati Mahābrahmā¹³ Tathāgatassa ārocesi¹⁴. S. bhikkhūnaṃ ārocesi. Bhikkhū tassa 10 agunam kathentā dh. k. s.: „āvuso Kokāliko kira Sāriputta-Moggallāne akkositvā attano mukhaṃ nissāya Padumaniraye uppanno“ ti. S. āgāntvā¹⁵, kāya pu ‘ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāyā nāmā“ ‘ti vutte „na, bhikkhave Kokāliko idān‘ eva vacanena hatto attano mukhaṃ nissāya“ dukkhaṃ anubhoti, pubbe p‘ esa¹⁶ 15 mukhaṃ nissāya dukkhaṃ anubhavi¹⁷ yevā“ ‘ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. tassa purohito Piṅgalo nikkhantadāṭho ahoṣi. Tassa brāhmaṇī aññena brāhmaṇena saddhiṃ aticari. So pi tādiso va purohito brāhmaṇiṃ¹⁷ punappuna vārento pi vāretum asakkonto cintesi: „imaṃ mama verim sahatthā mā- 20 retum na sakkā, upāyena naṃ māressāmiti“ so rājānaṃ upa-saṃkamitvā āha: „mahārāja, tava nagaraṃ sakala-Jambudīpe aggaṇagaraṃ, tvaṃ aggarājā, evaṃ aggarāñño nāma tava dakkhiṇadvāraṃ duyuttaṃ amaṅgalan¹⁸“ ti. „Ācariya idāni kim katabban“ ti. „Maṅgalam¹⁹ katvā yojetabban“ ti. „Kim 25 laddhum vaṭṭatīti“. „Purāṇadvāraṃ hāretvā²⁰ maṅgalayuttāni dārūni²¹ gahetvā nagaraṇariggāhakānaṃ²² bhūtānaṃ baliṃ datvā maṅgalanakkhattena paṭiṭṭhāpetum²³ vaṭṭatīti“. „Tena hi evaṃ karothā“ ‘ti. Tadā B. Takkāriyo nāma māṇavo

¹ B^d omits ga-. ² B^d turisa. ³ B^d nāmāhan. ⁴ C^k nabūtvaṃ, C^o nanutvā, B^d nanu ca. ⁵ C^k -mi, B^d -miti. ⁶ all three MSS. -mi, B^d adds ca. ⁷ B^d asāṇā. ⁸ B^d -e-. ⁹ all three MSS. -tīti. ¹⁰ B^d -hman. ¹¹ B^d omits so. ¹² B^d tvaññeva paññāyissasīti vatvā. ¹³ B^d omits mahā. ¹⁴ B^d -tassāro-. ¹⁵ B^d adds attano. ¹⁶ B^d -bhoṣi. ¹⁷ C^k -ṇi, B^d -ṇi. ¹⁸ B^d duruttaṃ avama-. ¹⁹ C^k -le. ²⁰ B^d -nīhāritvā. ²¹ C^k -rum, B^d -runt. ²² B^d paṭi-. ²³ B^d pari-.

huvā tassa santike sippam uggaṇhāti¹. Purohito purāṇa-
dvāram hāretvā² navam niṭṭhāpetvā rājānaṃ āha: „niṭṭhitam
deva dvāram, sve bhaddanakkhattam³, tam anatikkamitvā⁴
balim katvā dvāram patitṭhāpetum vaṭṭatīti“. „Ācariya bali-
5 kammattāyā kim laddhum vaṭṭatīti⁵“. „Deva mahesakkham
dvāram mahesakkhadevatāhi⁶ adhiggaḥitam⁷, ekaṃ piṅgalaṃ
nikkhandadāṭham ubhato visuddham brāhmaṇam māretvā tassa
maṃsalohitena balim⁸ katvā sariraṃ heṭṭhā khipitvā⁹ dvāram
patitṭhāpetabbam, evaṃ tumhākaṃ ca nagarassa ca sotthim¹⁰
10 bhavissatīti“. „Sādhu ācariya, eva rūpaṃ brāhmaṇam māretvā
dvāram patitṭhāpehīti¹⁰“. So tuṭṭhamānaso „sve paccā-
mittassa piṭṭhim passissāmīti“ ussāhajāto attano gehaṃ ogantvā
mukham rakkhitum asakkonto turitaturitq bhariyaṃ āha:
„pāpacaṇḍālī¹¹, ito paṭṭhāyā kena saddhim abhiramissasi, sve
15 te jāraṃ māretvā balikammaṃ karissāmīti“. „Niraparādham
kimkāraṇā māressasīti“. „Rājā ‘kalārapiṅgalassa brāhma-
ṇassa maṃsalohitena balim⁸ katvā¹² nagaradvāram patitṭhā-
pehīti¹⁰’ āha, jāro te kalārapiṅgalo, tam māretvā balim⁸
karissāmīti“. Sā jārassa santikaṃ¹³ pāhesi: „rājā kira kalāra-
20 piṅgalaṃ brāhmaṇam māretvā balim kātukāmo, sace jivitu-
kāmo aññe pi tayā sadise brāhmaṇe gahetvā sve¹⁴ kālass¹⁵ eva
palāyassū“¹⁶ ‘ti. So tathā akāsi. Tam nagare pākataṃ ahoṣi.
Sakalanagarato sabbe kalārapiṅgalā palāyimsu¹⁶. Purohito
amittassa¹⁶ palātabhāvaṃ ajānitvā pāto va rājānaṃ upasaṃ-
25 kamitvā „deva asukaṭṭhāne kalārapiṅgalo brāhmaṇo atthi,
tam gaṇhāpethā“¹⁷ ‘ti āha. Rājā manusse¹⁷ pesesi, te apassantā
āgantvā „palāto kira“¹⁸ ‘ti ārocesum. „Aññattha upadhāreṭṭhā“

¹ Bā omite ug. ² Bā nīhā-. ³ Bā -ddakam na-. ⁴ C^o -kkamemitvā C^o
-kkamētvā, Bā -kkhamitvā. ⁵ Bā adds āha. ⁶ Bā -kkhāhi de-. ⁷ Bā pari-.
⁸ Bā balikammaṃ. ⁹ C^o -i. ¹⁰ katva - - pehīti wanting in Bā. ¹¹ Bā pāpe-.
¹² Bā adds sariraṃ heṭṭhā khipitvā dvāram paṭṭitṭhāpetabba evaṃ tumhākaṃ
nagarassa vuddhi bhavissatīti so sādhu ācariya eva rūpaṃ brāhmaṇam māretvā
nagaradvāram patitṭhāpehīti. ¹³ Bā -ke. ¹⁴ Bā sa. ¹⁵ Bā palāyāntīti. ¹⁶ Bā
paccāmi. ¹⁷ Bā amacce.

'ti. Sakalanagare upadhārentāpi na passimsu¹. Tato „saṇi-
kam upadhārethā“² 'ti vutte „deva ṭhapetvā purohitam añño
evarūpo n' atthiti“³ vadimsu. Purohitam 'na sakkā māretun“⁴
ti. „Deva kiṃ vadetha“⁵, purohitassa kāraṇā ajja dvāre apa-
tiṭṭhāpite⁶ nagaram aguttaṃ bhavissati, ācariyo kathento 'ajja'⁷ 5
atikkamētvā⁸ ito samvaccharaccayena nakkhattam labhissatīti'
kathesi, samvaccharam⁹ nagare advārake¹⁰ paccatthikānam okāso
bhavissati¹¹, yaṃ kañci¹² māretvā aññena vyattena brāhmaṇena
balikammaṃ¹³ kāretvā dvāram patiṭṭhāpessāmā“ 'ti. „Atthi
pana añño¹⁴ ācariyasadiso paṇḍito brāhmaṇo“ ti¹⁵. „Atthi 10
deva taso' eva¹⁶ antevāsī Takkāriyamāpavo nāma, tassa puro-
hitatṭhānam datvā dvāre¹⁷ maṇḍalam karothā“ 'ti. Rājā tam
pakkosāpetvā sammānam kāretvā purohitatṭhānam datvā tathā
kātuṃ āpāpesi. So mahantena parivārena nagaradvāram aga-
māsi. Purohitam rājānubhāvena bandhitvā ānayimsu. M. 15
dvāram patiṭṭhāpanatṭhāne¹⁸ āvātam khaṇāpetvā sānim¹⁹ parik-
khipāpetvā²⁰ ācariyena saddhim antosāniyam atṭhāsi. Ācariyo
āvātam oloketvā attano patiṭṭham alabhanto „attho tāva me
nipphādito²¹ ahoṣi, bālatāya pana mukham rakkhituṃ asakkonto
vegena pāpitthiyā kathesiṃ ti attanā va me²² attano vadho 20
ābhato“²³ ti M-am ālapanto paṭhamam gātham, āha:

1. Aham eva dubbhāsitaṃ bhāsi²⁴ bālo
vheko²⁵ v' araṇṇe ahim avhayāno²⁶,
Takkāriye²⁷ sobbham imam patāmi²⁸,
na kir' eva sādhu²⁹ ativelabbhāṇīti. 104.

35

¹ B^d adds sadigam. ² B^d omits n. ³ B^d kathetha. ⁴ B^d -ṭhite. ⁵ B^d omits
ajja. ⁶ B^d -mi-. ⁷ C^k -re. ⁸ C^k dvārake, B^d dvārike anīṭhite. ⁹ B^d -tīti.
¹⁰ C^k yaṃ kiñci, B^d tam in the place of yaṃ kañci. ¹¹ C^k kamme. ¹² C^k
rañño. ¹³ B^d omits ti. ¹⁴ B^d tassa. ¹⁵ B^d omits dvāre. ¹⁶ B^d dvāratha-
panatṭhāne. ¹⁷ B^d sāniya. ¹⁸ B^d adds āvāto. ¹⁹ B^d attano atthāya niyyābyādito
in the place of attho -. ²⁰ B^d omits va me. ²¹ C^k āha-, B^d āga-. ²² C^k
-sini. ²³ B^d pūlabhake. ²⁴ B^d avhayamāno. ²⁵ C^k -yo. ²⁶ B^d takkāriye
sobbhamhi ahaṃ pahāmi. ²⁷ B^d -dhu ti.

Tattha dubbhāsitaṃ bhāsīti dubbhāsitaṃ bhāsīm¹, bheko vā 'ti yathā araññe maṇḍuko vassanto attano khādakaṃ abhiṃ² avhayamāno dubbhāsitaṃ bhāsati³ nāma evaṃ aham eva dubbhāsitaṃ bhāsīm⁴, Takkāriye⁵ ti tassa Takkāriyā ti itthiliṅgaṃ nāma.

5 Ten' etaṃ⁶ ālapanto gātham āha:

2. Pappoti macco ativelabbhānī

evaṃ vadham⁷ sokapariddavaṇ⁸ ca,

attānaṃ yeva garahāsi ettha⁹

ācera yan taṃ¹⁰ nikkhaṇanti¹¹ sobbhe ti. 105.¹²

10 Tattha ativelabbhānīti velātikkaṇtaṃ¹³ pamāṇātikkaṇtaṃ¹⁴ katvā kathanam nāma na sādhu kira¹⁵, ativelabbhānī puriso na sādhu 'ti pi¹⁶ attho, sokapariddavaṇ¹⁷ cā 'ti ācariya evam eva¹⁸ ativelabbhānī puriso vadha-bandhanaṇ¹⁹ ca sokaṇ ca mahantena saddena paridevaṇ ca pappoti, garahāsīti param āgarahitvā attānaṃ yeva garaheyyāsī²⁰, etthā²¹ 'ti etasmiṃ kāraṇe, 25 ācera yantaṃ ti ācariya²² yena kāraṇena taṃ nikkhaṇanti²³ sobbhe²⁴ taṃ taya va kataṃ²⁵, tasmā attānaṃ eva garaheyyāsīti vadati.

Evaṇ ca²⁶ naṃ vatvā „ācariya vācam arakkhitvā na kevalaṃ tvam eva dukkhappatto aṇṇe pi pattā yevā²⁷ 'ti vatvā attitaṃ āharitvā dassesi.

30 Pubbe kira Bārāṇasiyaṃ Kālī nāma gaṇikā ahoṣi, tassa Tuṇḍilo nāma bhātā. Kālī²⁸ ekadivasaṃ sahasaṃ gaṇhāti. Tuṇḍilo pana itthidhutto surādhutto akkhadhutto va²⁹, sā tassa dhanam deti, so laddham laddham vināseti. Sā taṃ vārenti³⁰ vāretum nāsakkihi. So ekadivasaṃ dūtaparājito³¹ nivattha-
35 vatthāni datvā kaṭasāṭakakhaṇḍam³² nivāsetvā tassā geham āgami. Tāya va³³ dāsiyo ānattā³⁴ honti: „Tuṇḍilassa āgata-

¹ Bā abhāsi. ² Ck add avheti viya so taṃ. ³ Bā -si. ⁴ Bā abhāsi. ⁵ Ck -yo. Bā -yena. ⁶ Bā itthiliṅgaṇāmaṃ parivaṇṇanaṃ. ⁷ Ck evaṃ dham, Bā bandham taṃ. ⁸ Bā sokaṇ. ⁹ Ck etto. ¹⁰ Bā ācariyataṃ. ¹¹ Ck nikkhaṇ-, Bā nikkhaṇ-. ¹² Ck -ta, Bā -pīti bhaṇanto ti velato atikkantaṃ, Ck -tikkaṇtaṃ. ¹³ Ck hā added pa-, Bā omits it. ¹⁴ Bā omits kira. ¹⁵ Bā omits pi. ¹⁶ Bā sokaṇ, Ck -vā, omitting cā. ¹⁷ Ck etaṃ. ¹⁸ Bā vadham-. ¹⁹ Ck -yyāsīti, Ck -yya ²⁰ Ck etto. ²¹ Ck ācari. ²² Bā adds ti. ²³ Bā taṃ tathā kataṃ re. ²⁴ Bā adds pana. ²⁵ Bā sā. ²⁶ Bā omits va. ²⁷ Ck -ti, Bā omits vā-. ²⁸ Bā jāto parā-. ²⁹ Ck -sārakhaṇḍam, Ck -sārakhaṇḍam, Bā -sāṭakakhaṇḍā. ³⁰ Bā ayaṇ ca in the place of tāya va. ³¹ Ck ānantā, Bā āpāpeti.

kāle kiñci¹ adatvā gīvāya nam gahetvā nīhareyyāthā² 'ti. Tā³ tathā karimān. So dvāramūle rodanto aṭṭhāsi. Ath' eko seṭṭhiputto niccakālaṃ Kāliyā sahaṣsaṃ āharanto⁴ taṃ divasaṃ taṃ disvā „kasmā Tuṇḍila rodasīti“ pucchi. „Sāmi, jūte⁵ parājito mama bhaginiyā santikaṃ āgato 'mhi, taṃ⁶ maṃ⁷ dāsiyo gīvāya gahetvā nīharimāsu⁸“ 'ti. „Tena hi⁹ tiṭṭha, bhaginiyā te kathessāmīti“ so gantvā¹⁰ „bhātā te katasātakakhaṇḍaṃ¹¹ nivāsetvā ṭhito, vatthāni 'ssa¹² kimatthāṃ na desīti“ āha. „Ahaṃ tāva¹³ na demi, sace¹⁴ pana te sineho atthi tvaṃ dehi¹⁵“. Tasmim̐ pana gaṇikāghare¹⁶ idaṃ¹⁷ cārittaṃ: ābhataṃ¹⁸ sahaṣsato, pañca satāni gaṇikāya honti¹⁹, pañca satāni vatthagandhamālāmūlaṃ²⁰ honti, āgatapurisā²¹ tasmim̐ ghare laddhavatthāni nivāsetvā rattim̐²² vasitvā punadivase gacchantā²³ nivāsetvā²⁴ ābhatavatthān' eva²⁵ nivāsetvā gacchanti²⁶. Tasmā so seṭṭhiputto tāya dinnam̐ vattham̐²⁷ nivāsetvā attano sātaka²⁸ Tuṇḍilassa dāpesi. So nivāsetvā nadanto gantvā surāgehaṃ pāvisi. Kālī pi dāsiyo ānāpesi: „sve etassa gamanakāle vatthāni acchindeyyāthā²⁹“ 'ti. Tā tassa nikkhamanakāle ito c' ito ca upadhāvitvā vilumpamānā viy' assa³⁰ sātaka gahetvā „idāni yāhi kumārā³¹“ 'ti naggam̐ katvā vissajjesuṃ. So naggo³² va nikkhami, jano parihāsaṃ karoti, so lajjitvā „mayā v' etaṃ³³ kataṃ, ahaṃ eva attano mukhaṃ rakkhituṃ nāsakkhin³⁴ ti paridevi. • Idaṃ tāva dassetuṃ tatiyaṃ gātham̐ āha:

a. Kim ev' ahaṃ³⁵ Tuṇḍilam̐ ānupuccheyyāṃ³⁶

Kareyya³⁷ saṃ³⁸ bhātaram̐ Kālikā yaṃ³⁹,

naggo v' ahaṃ⁴⁰ vatthayugaṇ ca jīno⁴¹,

• ayam̐ pi attho bahu tādiso vā 'ti. 106.

¹ Ck ka-. ² Ck Bā tāta. ³ Bā -rāpento. ⁴ Ck dūte, Bā jute. ⁵ Bā i. ⁶ Bā so pi in the place of tena hi. ⁷ Bā āg-. ⁸ Ck -sārākaṇḍam̐, Bā -sātarakakhaṇḍam̐. ⁹ Ck yassa. ¹⁰ Ck va, Bā omits tāva. ¹¹ Bā avi ca, omitting pana. ¹² Bā -kāyagha-. ¹³ Bā imam̐. ¹⁴ Ck hoti, C' hoti. ¹⁵ Bā vattamālamūlāni. ¹⁶ Bā -o. ¹⁷ so Ck; Bā taṃ thapetvā in the place of ni-. ¹⁸ Ck āgata-. ¹⁹ Bā -ati. ²⁰ Bā dinnavatthān. ²¹ Bā omits viyassa. ²² Ck cetam̐. ²³ all three MSS. evāhaṃ. ²⁴ Bā ānupucchaṃ. ²⁵ C' kareyyam̐. ²⁶ Bā ta. ²⁷ Bā kālīkāya, C' kālīkāya, C' kālīkāliya. ²⁸ Bā vāhaṃ. ²⁹ Ck jito, Bā vattayugaṇa jano.

Tattha bahu tādiso vā 'ti seṭṭhiputto pi¹ hi attanā katen' eva² dukkham³ patto, tvam pi⁴ tasmā ayam pi tuyham dukkhuppatṭi⁵ attho bahūhi kāraṇehi tādiso vā⁶.

Aparo pi: Bārāṇasīyaṃ ajapālānaṃ pamādena gocara-
 5 bhūmiyaṃ dvīsu meṇḍesu yujjhantesu eko kulīṅgasakuno⁷ „ime
 idāni bhinnehi sīsehi marissanti, vāressāmi vata no“⁸ 'ti⁹ „mātula
 mā yujjhathā“¹⁰ 'ti vāretvā tesam¹¹ katham agahetvā yujjhantānaṃ
 yeva piṭṭhiyaṃ¹² pi sīse pi nisīditvā yācitvā vāretum asakkonto
 „tena hi maṃ māretvā yujjīṇathā“¹³ 'ti ubhinnaṃ¹⁴ sīsamantaraṃ¹⁵
 10 pāvīsi. Te aññamaññaṃ pahariṃsu yeva. So saṇhakarāṇiyaṃ¹⁶
 piṃsito¹⁷ viya attanā katen' eva vināsaṃ patto. Idam¹⁸ aparaṃ
 kāraṇaṃ dassento¹⁹ cattuthaṃ gātham āha:

4. Yo yujjhamānānaṃ ayujjhamāno
 meṇḍantaraṃ accupatī kulimko
 15 so piṃsito meṇḍasirehi tattha,
 ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 107.

Tattha meṇḍantaraṃ ti meṇḍānaṃ antaraṃ, accupatīti¹⁷ atigantvā
 uppati, ākāse sīsaṇaṃ vemajjhe atṭhāsīti attho, piṃsito ti pīlito.

Aparo pi: Bārāṇasivāsino vā¹⁸ gopālakapālitaṃ¹⁹ tāla-
 20 rukkham disvā ekaṃ phalattṭhāya²⁰ rukkham āropesum, tasmim
 phalāni pātente eko kaṇhasappo vammikā nikkhamitvā tālaṃ
 abhirūhi²¹, heṭṭhā ṭhitā daṇḍādihi paharantāpi taṃ vāretum
 nāsakkhimsu. Te „sappo tālaṃ abhirūhatīti“²² itarassa ācik-
 khimso, so²³ bhīto mahāvīravam viraviḷ, heṭṭhā ṭhitā ekaṃ
 25 thirasāṭakaṃ catūsu kaṇhesu gahetvā „imasim sātaka patā“
 'ti taṃ āhaṃsu. So parigalitvā²⁴ catunnam pi antare sātaka-
 majjhe pati, tassa vātavegena sandhāretum asakkontā añña-

¹ B^d omits pi. ² B^d katena. ³ B^d dukkha. ⁴ B^d adds hi. ⁵ C^k -ppatim B^d
 dukkhapatto ti. ⁶ C^k ca. ⁷ B^d adds nāma. ⁸ B^d vāriṣṣamīd, omittitvā vata
 no. ⁹ B^d adds tam. ¹⁰ B^d piṭṭhe. ¹¹ B^d adds pi. ¹² B^d sisanta-. ¹³ C^k
 -ñiyaṃ, B^d saṇhikarāṇiyaṃ. ¹⁴ B^d piṣito, C^k piṃsato. ¹⁵ B^d idampi. ¹⁶
 B^d dassetum. ¹⁷ C^k adds accūpapatīti, C^k accūpapatīti accūpapatī. ¹⁸ B^d
 omits vā. ¹⁹ C^k gopālakapālitaṃ, C^k gopālitaṃ, B^d gopālakāphalīnaṃ. ²⁰
 B^d tāla pha-. ²¹ B^d āruya. ²² C^k -hīṭṭi, B^d -hīti. ²³ B^d puriso. ²⁴ C^k
 -gilītvā, C^k -gilītvā, B^d patanto.

maññaṃ sīsehi paharitvā bhinnehi sīsehi jīvitakkhayaṃ pattā.
Idaṃ kāraṇaṃ dassento pañcamaṃ gātham āha:

6. Caturō janā potthakaṃ aggahesum,
ekaṃ ca posaṃ anurakkhamānā
sabbe va te bhinnasirā sayimsu,
ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 108.

5

Tattha potthakan ti ghanasāṭakaṃ¹, sabbeva te ti te pi cattāro janā
attanā katen' eva bhinnasirā sayimsu.

Apare: Bārāṇasivāsino eḷakacorā rattiṃ ekaṃ ajaṃ thene-
tvā² „araññaṃ khādissāmā“³ 'ti tassā avassanattthāya mukhaṃ 10
bandhitvā veḷugumbe⁴ ṭhapesum. Punadivase taṃ khādituṃ
gacchantā āvudhaṃ pammussitvā⁵ agamaṃsu. Te „ajaṃ māretvā
maṃsaṃ pacitvā khādissāma, āharathāvudhan“⁶ ti ekassāpi hatthe
āvudhaṃ adisvā „vinā āvudhena etaṃ māretvāpi maṃsaṃ ga-
hetuṃ na sakkā“⁷ ti⁸ „vissajjetha naṃ“⁹, puññaṃ¹⁰ assa 15
atthīti¹¹ vissajjesum. Tadā eko veḷukāro¹² veḷuṃ gahetvā „puna
pi āgantvā gahessāmīti“¹³ nalakārasatthiṃ veḷupattantare ṭha-
petvā pakkāmi. Ajā „mutt' amhīti“¹⁴ tussitvā veḷumūle kīḷa-
mānā¹⁵ pacchimapādehi paharitvā taṃ satthiṃ pātesi. Corā
satthisaddaṃ sutvā upadhāretvā taṃ disvā tuṭṭhamānasā ajaṃ 20
māretvā maṃsaṃ khādīmsu¹⁶. Iti sāpi ajā¹⁷ attanā katen' eva
matā ti idaṃ dassetuṃ chaṭṭhamaṃ gātham āha:

6. Ajā yathā veḷugumbasmiṃ baddhā
avekkhipantī¹⁸ aṣik' ajjhagañchi¹⁹
ten' eva tassā galak' āvakantaṃ²⁰,
ayam pi attho bahu tādiso vā 'ti. 109.

25

Tattha avekkhipantīti²¹ kīḷamānā pacchimapāde khipantī.

¹ C¹ sapāṇā-, C² ghaṇa-, B¹ omits ghaṇa. ² B¹ adda divā. ³ B¹ pamusetvā.
⁴ B¹ omits ti. ⁵ C² add aṇṇamaññaṇṇassa. ⁶ C² puññaṃ. ⁷ B¹ nalakāro. ⁸
B¹ -o muttomhīti. ⁹ B¹ -no. ¹⁰ B¹ khādanti bhūjanti kira. ¹¹ C² -ī. ¹² C²
-gañji, B¹ -penti asimacche gacchi, B¹ asimañjhagacchi. ¹³ C² -kāvantaṃ, B¹
-kāvikantī, B² -kāyavikantī, B¹ galayāvavikantaṃ. ¹⁴ B¹ -penti.

Evañ ca pana vatvā „attano vacanañ rakkhivā mitabhā-
pino nāma maraṇadukkhā muccantīti“ dassetvā kinnaravatthum
āhari:

Bārāṇasivāsī kir'eko luddaputto¹ Himavantam gantvā eken'
5 upāyena jayampatike dve kinnare gahetvā ānetvā rañño adāsi.
Rājā adiṭṭhapubbe kinnare disvā² „ludda imesañ ko guṇo“ ti
pucchi. „Deva, ete madhurena sarena³ gāyanti, manuññañ
naccanti, manussā evaṃ gāyituñ ca naccituñ ca na jāñantīti“.
Rājā luddassa bahuñ dhanam datvā kinnare „gāyatha naccathā“
10 'ti āha. „Sace⁴ mayaṃ gāyantā vyañjanañ paripuṇṇaṃ kātum
na sakkissāma duggitāñ hoti“, amhe garahissāñ⁵ vadhissanti,
bahuñ kathentānañ ca pana musāvādo hotīti“ musāvāda-
bhayena rañño punappuna vuttāpi 'na bhāsinaṃ na naccimsu.
Rājā kujjhivā „ime māretvā maṃsañ pacitvā āharathā“ 'ti
15 āpāpento sattamañ gātham āha:

7. Na-y-ime⁷ devā na pi gandhabbaputtā,
migā ime atthavasābhatā⁸ ime,
ekañ ca nañ sāyamāse pacantu
ekañ ca nañ⁹ pātārāse pacantū 'ti. 110.

20 Tattha migā ime ti sace devā vā gandhabbā vā bhaveyyuñ nacceyyuñ
c' eva gāyeyyūñ ca, ime pana migā tiracchānagatā, atthavasābhatā¹⁰ ime ti
attham paccāsiṃsantena luddenānītattā¹¹ atthavasena mama ābhatā¹², etesu
ekam sāyamāse ekam pātārāse pacantū 'ti.

Kinnarī cintesi: „rājā kuddho, nissamsayañ māressati,
25 idāni kathetum kālo“ ti anantarañ gātham āha:

8. Satañ sahasaṃ¹³ dubbhāsitaṇaṃ
kalam pi nāgghanti¹⁴ subhāsitassa,
dubbhāsitañ saṃkamāno kilesa,
tasmā tuñhi kimpurisa, na balyā¹⁵ ti. 111.

¹ B^d luddako. ² B^d adds tusitvā. ³ B^d saddena. ⁴ C^e gāye - - nacco-. ⁵ B^d
kinnarā sace. ⁶ C^e koti, B^d duggitake ti, B^e duggitake ti. ⁷ B^d na i-. ⁸ B^d
-vasagatā, B^f vasagathā. ⁹ C^e omīti nañ, all three MSS. add puna. ¹⁰ C^e
-ābhatā, B^d -sañ gatā. ¹¹ B^d -na anivattā ca. ¹² C^e āhatā, B^d hattham gatā.
¹³ B^e sahasasāni, B^d sattañ māsāmi. ¹⁴ B^d naggh-. ¹⁵ C^e kimpuriso balyā, C^e
kimpurise na balyā, B^d kimpurisa nalyā.

Tattha saṅkamāno kilēso ti kadāci ahaṃ bhāsamāno dubbhāsitaṃ bhāseyyan ti¹ evaṃ dubbhāsitaṃ saṅkamāno² kilēssati³ kilamati, tasmā ti tēna kīraṇena tumbhākaṃ nāgāyinaṃ na⁴ bālabbhvenā⁵ 'ti.

Rājā kinnariyā tussitvā anantaraṃ gātham āha:

9. Yā mēsā vyāhāsi⁶ pamuñcath' etaṃ⁷,

5

giriṇ⁸ ca naṃ⁹ Himavantaṃ nayantu,

imaṃ ca kho dentu mahānasāya

pāto ca naṃ pātarāse pacantū¹⁰ 'ti. 112.

Tattha yā mēsā ti yā me esā, dentū¹¹ 'ti mahānasatthāya dentu.

Kinnaro rañño vacanaṃ sutvā „ayaṃ maṃ akathentaṃ¹² 10
avassaṃ māressati, idāni kathetum vaṭṭatiti“ itaraṃ gātham āha:

10. Pajjunnānāthā pasāvo, pasunāthā ayaṃ pajā,

tvamnātho¹³ 'smi¹⁴ mahārāja, nātho 'haṃ bhariyāya ca¹⁵,

dvinnaṃ aṇṇātaraṃ ṇatvā mutto gaccheyya pabbatan ti. 113.

Tattha pajjunnānāthā ti tiṇabhakkhā pasavo meghanāthā¹⁶ nāma, 15
pasunāthā ti ayaṃ pana manussapajā pañcagorasena upajjivanta¹⁷ pasunāthā
pasupatiṭṭhā, tvamnātho¹⁸ smiti¹⁹ ahaṃ pana tvamnātho, tvam mama pa-
tiṭṭhā²⁰, nātho haṃ ti²¹ mama pana bhariyāya²² ahaṃ²³ nātho²⁴, ahaṃ assā
patiṭṭhā²⁵, dvinnaṃ aṇṇātaraṃ ṇatvā mutto gaccheyya pabbatan ti
amhākaṃ dvinnaṃ antare eko²⁶ ekaṃ mataṃ ṇatvā sayāṃ²⁷ maraṇato mutto 20
pacchā²⁸ Himavantaṃ gaccheyya, jīvamānā pana mayāṃ aṇṇamaṇṇiṇāṃ na jahāma,
tasmā sace si²⁹ imaṃ Himavantaṃ pesetukāmo paṭhamam maṃ māretvā
pacchā posehīti.

Evāṃ ca pana vatvā „mahārāja, na mayāṃ tava vacanaṃ
akātukāmatāya tuṇhī ahoṣimha³⁰, kathāya pana dosaṃ disvā 25
na kathayimhā“ 'ti dīpento imaṃ gāthadvayaṃ āha:

11. Na ve nindā suparivajjayā ce³¹

nānā janā sevitaḍḍā janinda,

¹ B^d -yyaṃ, omittāṃ ti. ² B^d bhāsamānā. ³ C^k kilē-. ⁴ C^k nāgāyinaṃ, B^d bālāsi na amhākaṃ in the place of nā-. ⁵ B^d byākāsi. ⁶ B^d pamuñcathetu. ⁷ C^k omits naṃ, B^d reads giriṇ ravam, B^e giriṇ varam. ⁸ C^k tam-. ⁹ B^d si. ¹⁰ C^k mama nāthā mama bhariyā mama nāthā in the place of nāthohaṃ --, C^k only mama bhariyā. ¹¹ B^d megā-, B^e megā-. ¹² C^k -to, B^d uppajjanato. ¹³ C^k tum-. ¹⁴ B^d sīti. ¹⁵ B^d -tiṭṭho. ¹⁶ C^k mama nāthā ti. ¹⁷ C^k bhariyā. ¹⁸ C^k mama, ¹⁹ C^k nāthā. ²⁰ C^k -tiṭṭho, B^d tvam mama patiṭṭho asi nātho haṃti mama bhariyā ahaṃ nātho ahamassa patiṭṭho in the place of ahaṃ pana --. ²¹ B^d omits eko. ²² B^d ahaṃ. ²³ B^d omits pa-. ²⁴ B^d pi. ²⁵ C^k aho-
simha, B^d aḥimha. ²⁶ so C^k; B^d -jjayetha.

yen' eva eko labhate pasamsam
ten' eva añño labhate ninditāram. 114.

12. Sabbo loko paracitto' acitto²,
sabbo loko cittavasamhi³ citto⁴,

5 paccekacittā puthu sabbasattā,
kass' idha cittassa vase na vatte ti⁵. 115.

Tattha supari vajjayā ce⁶ ti mahārāja nindā nāma sukhena parivaj-
jetum na sakkā, nānā janā ti nānā chanda janā, yenevā 'ti yena silādigūpen'
eko pasamsam labhati ten' eva añño ninditāram labhati, ambhākam⁷ kinnārānam
10 antare akathanena pasamsam labhati, manussānam antare nindam, iti nindā
nāma dupperivajjayā, sv-āham katham tava santikā pasamsam labhisāmi⁸,
sabbo loko paracitto⁹ acitto¹⁰ ti mahārāja asappuriso¹¹ hi pāpātipātādi-
cittena sappuriso pāpātipātā veramaññādicittena acitto ti¹², evam¹³ sabbo loko
paracittena acitto¹³ ti attho, cittavasamhi citto¹⁴ ti sabbo pana¹⁵ attano
15 hīnena vā pañitena vā cittena cittaṃ jānāti¹⁶, evam paccekacittā ti¹⁷ pāṭi-
yekacittā puthuppabbhedā sabbe sattā, tesu kass' ekassa tava¹⁸ vā aññassa vā
citte na¹⁹ mādiso vā añño vā vatteyya, tasmā ayaṃ²⁰ mama cittavasena na
vattatīti²¹ mā mayham kujjhi, sabbasattā hi attano cittavase na gacchanti devā
'ti kimpuriso rañño dhammaṃ desesi.

20 Rājā „sabhāvam eva katheti, paṇḍito kinnaro“ ti soma-
nassappatto hutvā osānagātham āha:

13. Tuṇhī ahū kimpuriso sabhario²²,
yo dāni vyāhāsi²³ bhayassa bhīto
so dāni mutto sukhito arogo,

25 vācā kir' ev' atthavati narānan ti. 116.

Tattha vācā kirevatthavati narānan ti vācā kir' eva imesaṃ sattā-
nam atthavati hitāvahā hotīti attho.

Rājā kinnare²⁴ suvaṇṇapañjare nisīdāpetvā tam eva luddam
pakkositvā²⁵ „gacch' ime²⁶ gahitaṭṭhāne yeva viassajjehitū“
so viassajjāpesi.

¹ Ck -citta, Cc -citto corr. to -e, Bc paricitto. ² Ck amitto, Bc aticitto. ³ Ck
-vā-. ⁴ Ck citte, Cc citto? Bc patto. ⁵ Bc kariyā dha cittavasena vatthi,
Cc omits ce; Bc -yethā. ⁶ Bc adds hi. ⁷ Bc -mīti. ⁸ Bc pari-. ⁹ Bc omits
a-. ¹⁰ Bc adds nāma. ¹¹ Bc vs. ¹² Bc paracitto atic-. ¹³ Ck citte, Bc
patto. ¹⁴ Bc adds loko. ¹⁵ so Bc: Ck citta vā nāma in the place of cittaṃ
jānāti. ¹⁶ Ck -citta, omitting ti. ¹⁷ Bc nātassa in the place of kass-. ¹⁸
Bc adds vā kinnarā vā. ¹⁹ Bc aham. ²⁰ Bc -vase na vatthasāmiti. ²¹ Bc añ-
gāhīni. ²² Bc byākāsi. ²³ Ck rājākinaro, Cc rājākinaro. ²⁴ Bc -sāpetvā.
²⁵ Bc gaccha bhaye.

M. pi „passācariya¹, evaṃ kinnarā² vācaṃ rakkhitvā patta-kāle kathitena sabhāsiten³ eva muttā⁴, tvaṃ pana dukkathitena mahādukkhaṃ patto“ ti idaṃ udāharaṇaṃ das-setvā „ācariya, mā bhāyi, jīvitā te dassāmīti“ assāsesi, „api⁵ kho pana tumhe maṃ rakkheyyāthā“ ti vutte „na tāva 5 nakkhatta⁶yogo labbhatīti“ divasaṃ vītināmetvā majjhima-yāmasamanantare mataṃ eḷakaṃ āharāpetvā „brāhmaṇa yattha katthacj⁷ gantvā jīvāhīti“ kiñci ajānāpento⁸ uyyojetvā eḷaka-mamsena balin⁹ katvā dvāraṃ patiṭṭhāpesi.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān¹⁰ eva pubbe pi Kokāliko vācā- 10 hato yevā¹¹“ ti¹² vatvā j. s.: „Tadā kaḷārapīṅgalo Kokāliko ahoṣi, Takkārjyapaṇḍito¹³ ahaṃ evā“ ti. Takkārjyajātakāṃ.

9. Rurujātaka.

Kassa¹⁴ gāmaṇaṃ dammīti. Idaṃ S. Veluvane v. 15 Devadattaṃ ā. k. So kira bhikkhu „bahūpakāro te āvuso Devadatta S., tvaṃ Tathāgataṃ nissāya pabbajjāṃ labhi, tīni piṭakāni uggaṇhi, lābhasakkāraṃ pāpuṇīti“ vutto¹⁵ „āvuso S-rā mama tiṇagga-matto pi upakāro na kato, ahaṃ sayāṃ eva pabbajjāṃ sayāṃ tīni piṭakāni uggaṇhiṃ sayāṃ lābhasakkāraṃ pāpuṇi“ ti kathesi. Bhik- 20 khū dh. k. s.: „akataññū āvuso Devadatto akatavedīti“¹⁶. S. āgantvā „kāya nu ‘ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān¹⁷ eva akataññū pubbe pi akataññū yeva, pubbe p’ esa mayā jīvite dinne pi mama guṇamattaṃ na jānātīti“ vatvā a. ā.: 25

A. B. Br. r. k. eko asītikoṭivibhavo seṭṭhi puttāṃ labhitvā Mahāddhanako ti ‘ssa nāmaṃ katvā „sippaṃ uggaṇhanto me putto kilamissatīti“ kiñci sippaṃ na uggaṇhāpesi¹⁸. So gītanacakkhādanabhojanato uddhaṃ na kiñci aññāsi. Taṃ vayappattaṃ paṭirūpena dārena saṃyojetvā mātāpitara kālaṃ akaṃsu. So 30 tesāṃ accayena itthidhuttasurādhuttaakkhadhuttādīhi¹⁹ parivuto

¹ Bā omīti pass. ² Bā -o. ³ Bā adda ca. ⁴ Cks -yyathā. ⁵ Bā adda taṃ. ⁶ Bā -petvā. ⁷ C -hatevā, Bā vācārahato yevā. ⁸ Bā adda pana. ⁹ Cfr. Morris, R. & C. p. 87. ¹⁰ Bā tassa. ¹¹ Bā -e. ¹² Bā adda tasseeva agunakathaṃ katha-suṃ. ¹³ Bā uggaṇhā-. ¹⁴ Cks -suradhuttāhi.

- nānāvyasanamukhehi sabbaṃ dhanāṃ viddhamsetvā iṇaṃ ādāya⁹ tam dātuṃ asakkonto iṇāyikehi codiyamāṇe cintesi: „kiṃ mayhaṃ jīvitena, ten' ev' amhi¹ attabhāvena añño viya jāto, mataṃ seyyo“ ti so iṇāyike āha: „tumahākaṃ iṇapaṇṇāni gahetvā
- 5 āgacchatha, Gaṅgātīre me nihitaṃ kulasantakaṃ dhanāṃ atthi, tam vo dassāmīti“. Te tena saddhiṃ agamaṃsu. So „idha dhanāṃ idha dhanan“ ti nidhiṭṭhānaṃ ācikkhanto viya „Gaṅgāya patitvā marissāmīti“ palāyitva Gaṅgāya pati. So andasotena vuyhanto kārūṇāraṇaṃ viravi. Tadā M. ruruṃigayoniyaṃ nibbattitvā parivāraṃ chaṇḍetvā ekako va Gaṅgani-
- 10 vattane ramaṇīye sālamiṣṣake supupphitambavaṇe yasati³, tassa sarīracchavi sumajjitakaṇcanapaṭṭavaṇṇo⁴ ahoṣi, hatthapādāḷākhā parikkammakatā viya⁵, naṅguṭṭhaṃ⁶ camariṇaṇḍuṭṭhaṃ⁷ viya, siṅgāni rajatadāmaṇṇāni⁸, akkhīni sumajjitamaṇigulikā viya,
- 15 mukhaṃ odahitvā ṭhapitarattakambalabheṇḍukā⁹ viya¹⁰. So aḍḍharattasamaye tassa karuṇasaddaṃ sutvā „manussasaddo sūyati, mā mayi dharante maratu, jīvitam assa dassāmīti“ cintetvā sayanagumbā utṭhāya naditīraṃ gantvā „ambho purisa, mā bhāyi, jivitam te dassāmīti“ assāsetvā sotaṃ chindanto¹¹
- 20 gantvā taṃ piṭṭhiyaṃ āropetvā tīraṃ pāpetvā attano vasaṇaṭṭhānaṃ netvā¹² palāphalāni datvā dvīhatihaccayena „bho purisa, ahaṃ taṃ ito araṇṇā¹³ niharitvā Bārāṇāsimagge ṭhapessāmi, tvaṃ sotthinā gamissasi, api kho pana asukaṭṭhāne nāma kaṇcanamigo vasatīti¹⁴ dhanakāraṇā maṃ raṇṇo vā rājamahā-
- 25 mattassa vā mā ācikkhā¹⁵“ ti āha. So „sādhū sāmīti“ sampatiṇṇi. M. tassa paṭiṇṇāṃ gahetvā taṃ attano piṭṭhe āropetvā Bārāṇāsimagge otāretvā nivatti. Tassa Bārāṇāsīṃ pavisaṇadivase yeva Khemā nāma raṇṇo aggamaheṣi¹⁶ paccūsakāḷe supinantena suvaṇṇavaṇṇaṃ migam attano dhammaṃ desentaṃ

¹ B4 etenamhi. ² B4 adda uposāthaṃ upavutthāya. ³ B4 sumajjitakāṇḍanakaḥphalakavappa. ⁴ B4 rassaparikkammagatāpi. ⁵ B4 cā-. ⁶ B4 -dāmasadāsiṇi. ⁷ B4 -lakeṇḍu. ⁸ B4 adda evarūpaṃ tassa rūpaṃ ahoṣi. ⁹ B4 adda viya. ¹⁰ B4 adda assāsetvā. ¹¹ B4 -ato. ¹² B4 -asīti. ¹³ B4 -iyaṃ.

disvā cintesi: „sace evarūpo migo na¹ bhaveyya nāhañ su-
pinena passeyyañ, addhā bhavissati², rañño ārocessāmīti“ sā
rājānañ upasañkamitvā „mahārāja, ahañ suvaṇṇavaṇṇassa
migassa dhammañ sotukāmā, labhissāmi ce jīvissāmi, no ce
n' atthi me jivitan“ ti āha. Rājā nañ assāsetvā „sace ma- 5
nussaloke atthi labhissasīti“ vatvā brāhmaṇe pakkosāpetvā
„suvaṇṇavaṇṇamigā nāma hontīti“ pucchitvā „āma deva hon-
tīti“ sutvā alaṃkatabhatthikkhandhe suvaṇṇacaṇḍake sahas-
satthavikañ tṭhapetvā yo suvaṇṇamigañ ācikkhissati tassa sad-
dhiñ sahasatthavikasuvaṇṇacaṇḍakehi³ tañ ca hatthiñ tato 10
va uttarim dātukāmo hutvā suvaṇṇapaṭṭe gāthañ likhāpetvā ekam
amaccañ pakkositvā⁴ „ehi tvañ tāta, mama vacanena imañ
gāthañ nagaravāṣiṇaṃ kathēhīti“ imasmiñ jātake paṭhamañ
gāthañ āha:

1. Kassa⁵ gāmavaraṃ dammi nāriyo ca alaṃkatā, 15

ko me tañ migam akkhāti migānañ migam uttaman ti. 117.

Amacco suvaṇṇapaṭṭaṃ gaḥetvā sakalanagare vācāpesi. Atha
so sēṭṭhiputto Bārāṇasīṃ pavisanto va tañ kathañ sutvā
amaccassa santikañ gantvā „ahañ rañño evarūpañ migam
ācikkhissāmi, mañ rañño dassēhīti“ āha. Amacco hatthito 20
otaritvā tañ rañño santikañ netvā „ayañ kira deva tañ migam
ācikkhissatīti“ dassesi. Rājā „saccañ bho purisā“ 'ti pucchi.
So „saccañ mahārāja, tvañ etañ yasañ mayhañ dassasīti“
vadanto dutiyañ gāthañ āha: .

2. Mayhañ gāmavaraṃ dehi nāriyo ca alaṃkatā, 25

ahañ te migam akkhissañ migānañ migam uttaman ti. 118.

Taṃ sutvā rājā tassa mittadūbhiṃ tussitvā „ambho kuhiñ
so migo vasatīti“ pucchitvā „asukaṭṭhāne nāma devā“ 'ti
vutta tam eva maggadesakañ katvā mahantena parivārena
tañ tṭhānañ agamāsi. Atha nañ so mittadūbhī „senañ deva 30

¹ Ck omits na, C^o evarūpe na. ² B^d -titi. ³ Ck^o -vikaṃsu-, B^d -kenaca. ⁴
B^d -sāpetvā. ⁵ B^o B^d tassa. ⁶ Ck^o -titi, B^d dehīti.

sannisīdāpehīti¹“ vatvā² sannisināyā³ senāya „eso⁴ so deva
suvannamigo etasmim̐ ṭhāṇe⁵ vasatīti⁶“ haṭṭham pasāretvā
ācikkhanto tatiyaṃ gātham āha:

- a. Etasmim̐ vanasaṇḍasmin̐ ambā sālā ca pupphitā
5 indagopakasañchannā, etth' eso⁶ tiṭṭhati⁷ migo ti. 119.

Tattha indagopakasañchannā ti etassa vanasaṇḍassa bhūmi indago-
pakavanāya rattāya sukkhasamphassāya tinajātiyā sañchannā tivassikasasakassa⁸
kucchi viya mudukā, ettha evaṃ⁹ ramaṇiye vanasaṇḍe so tiṭṭhati⁷ dausesi.

- Rājā tassa vacanaṃ sutvā amacce ānāpesi: „tassa mi-
10 gassa palāyituṃ adentā khippaṃ āvudhahatthehi purisehi sad-
dhiṃ vanasaṇḍaṃ parivārethā“ 'ti. 'Te tathā¹⁰ katvā unna-
dimsu. Rājā katīhi¹⁰ pi janehi¹¹ saddhiṃ ekamante atṭhāsi.
So pi 'ssa¹² puriso avidūre atṭhāsi. M. taṃ saddaṃ sutvā
cintesi: „mahato balakāyassa saddo, tamhā me¹³ purisā bha-
15 yena uppannena bhavitabban“ ti so utṭhāya sakalaparisāṃ
oloketvā rañño ṭhitatṭhānaṃ disvā „rañño ṭhitatṭhāne yeva me
sotthiṃ bhavissati, etth' eva mayā gantuṃ vaṭṭatīti“ cintetvā
rājābhimukho pāyāsi. Rājā taṃ āgacchantāṃ disvā „nāga-
balo migo avattharanto¹⁴ āgaccheyya¹⁵, saraṃ sannahitvā
20 imaṃ migaṃ santāsetvā sace palāyati vijjhivā¹⁶ dubbalaṃ
katvā gaṇhissāmīti“ dhanuṃ āropetvā bodhisattābhimukho
va ahoṣi:

Taṃ atthaṃ dassento S. gāthadvayam āha:

1. Dhanuṃ adejjhaṃ¹⁷ katvāna usum sandhāy' upāgami¹⁸, (III²⁷⁴₁₂)
25 migo ca disvā rājānaṃ dūrato ajjhabhāsatha: 120.
5. Āgamehi mahārāja, mā me vijjhi rathesabha,
ko nu te idhaṃ¹⁹ akkhāsi: etth' eso tiṭṭhati⁷ migo ti. 121

¹ Bā sannipātehi. ² Bā omits va. ³ Bā adds ca. ⁴ Bā ehiṭi vatvā in the
place of eso. ⁵ Bā vane. ⁶ C² Bā etthaso. ⁷ Bā vasati. ⁸ Bā only sasa.
⁹ Bā etasmim̐. ¹⁰ C² katīhi. ¹¹ Bā katipayehi. ¹² Bā omits so. ¹³ Bā
omits me. ¹⁴ Bā adds viya. ¹⁵ Bā -yyā ti. ¹⁶ Bā vijjhivā. ¹⁷ Bā
sarejjhaṃ. ¹⁸ Bā sannāy-. ¹⁹ so all three MSS.

Tattha adejjhan¹ ti jiyāya ca sarena ca saddhim² ekam eva katvā, sandhāyā³ 'ti sandahitvā⁴, āga me hīti tiṭṭha mahārāja mā mañ vijjhi jīvāgāham eva mañ gaṇhā⁵ 'ti madhurāya manussavācāya abhāsī.

Rājā tassa madhurakathāya bajjhivā⁶ dhanuṃ otāretvā gāravena aṭṭhāsī. M. pi rājānaṃ upasamkamitvā madhura- 5 patisanthārāṃ katvā ekamantaṃ aṭṭhāsī. Mahājano pi sabbāvudhāni chaḍḍetvā āgantvā rājānaṃ parivāresi. Tasmim⁷ khaṇe M. suvaṇṇakimkīṇikaṃ cālento viya madhurassarena rājānaṃ pucchi: „ko nu te idhaṃ⁸ akkhāsī: etth' eso tiṭṭhati migo“ ti. Tasmim⁹ khaṇe so pāpapuriso thokaṃ paṭikkamitvā 10 sotapathe aṭṭhāsī. Rājā „iminā me tvaṃ dassito“ ti kathento chaṭṭhaṃ gātham āha:

6. Esa pāpacaro⁵ poso sāmā tiṭṭhati ārakā,
so hi me idhaṃ akkhāsī: etth' eso tiṭṭhate migo ti. 122.

Tattha pāpacaro⁵ ti viṣaṭṭhācāro⁶. 15

Taṃ sutvā M. taṃ mittadūbhiṃ garahitvā raññā saddhim⁷ sallapanto sattamaṃ gātham āha:

7. Saccaṃ kir' evaṃ āhaṃsu: narā ekacchiyā idha, (I. 326)
kaṭṭhaṃ viplāvitam⁷ seyyo na tv-ev' ekacchiyo naro ti. 123.

Tattha viplāvitam⁸ ti uttāritam⁹, ekacchiyo ti ekaṇṇo pana mitta- 20 dūbhi¹⁰ pāpappuggalo udaye patanto¹⁰ pi uttārito⁹ na tv-eva seyyo, kaṭṭhaṃ hi nānapakkārena upakārāya samvattati, mittadūbhī pana vināsāya, tasmā tato¹¹ kaṭṭhaṃ eva vaṭṭatan¹² ti porāṇakapaṇḍitā kathayimisu, mayā pana na tesam¹³ vacanaṃ katan ti.

Taṃ sutvā rājā itaraṃ gātham āha: 25

8. Kip nu¹³ rurū¹⁴ garahasī¹⁵ migānaṃ
• kiṃ pakkhinaṃ¹⁶ kiṃ pana mānusaṇaṃ,

¹ Bā¹ arejjha katvānā. ² Ck² sandhiyā, Bā² omits sandhāyā ti. ³ Bā³ sanhayitvā. ⁴ Bā⁴ bandhetvā. ⁵ so Bā⁵; Ck⁵ pādaoro; C⁵ pādacaro. ⁶ Bā⁶ viṣaṭṭhācāro. ⁷ Ck⁷ viṣālā-, Bā⁷ nippabbhavitam? B⁷ viplapatan. ⁸ Ck⁸ viṣālā-, C⁸ vipalā-, Bā⁸ niplavi-, B⁸ viplapatan. ⁹ Bā⁹ uddhari. ¹⁰ Ck¹⁰ maranto. ¹¹ Bā¹¹ tesam. ¹² Bā¹² varan. ¹³ Bā¹³ adda tvaṃ. ¹⁴ Ck¹⁴ rūru, C¹⁴ rurū, Bā¹⁴ nunu. ¹⁵ Ck¹⁵ -si, Bā¹⁵ garaha. ¹⁶ Ck¹⁶ pakkhinaṃ, Bā¹⁶ pakkhina.

bhayaṃ¹ hi maṃ vindati napparūpaṃ

sutvāna taṃ mānusiṃ bhāsamānaṃ. c 124.

Tattha migānaṃ ti migānaṃ aṇṇataraṃ garahasi udāhu pakkhīnaṃ ādu²
manussānaṃ ti pucchi, bhayaṃ³ maṃ vindatīti bhayaṃ maṃ paṭilabhati,
5 abhiṃ attani⁴ anissaro bhayasantako viya homi, anapparūpaṃ ti mahantaṃ.

Tato M. „mahārāja, na migam na pakkhim⁵ garahāmi,
manussaṃ pana garahāmīti“ dassento navamaṃ gātham āha:

9. Yam uddharin⁶ vahane vuyhamānaṃ
mahodake salile śighasote

10 tatonidānaṃ bhayaṃ āgataṃ mama.

dukkho have rāja asabbhi saṅgamo ti, c 125.

Tattha vahane ti patitapatite⁷ vāhituṃ samatthe Gaṅgāvahe⁸, mahodake salile ti mahāudake⁹ mahāsalile ti¹⁰ attho, ubhayenāpi Gaṅgāvahass¹¹ eva¹² bahūdakatam dasseti, tatonidānaṃ ti mahārāja ‘yo mayhaṃ tayā dassito puriso¹³ mayā¹⁴ Gaṅgāya vuyhamāno aḍḍharattasamaye karunaṃ¹⁵ viravanto uttārīto¹⁶ tatonidānaṃ me va¹⁷ idaṃ ajja¹⁸ bhayaṃ āgataṃ, asappurisehi samāgamo nāma dukkho mahārāja¹⁹ ti

Taṃ sutvā rājā tassa kujjhitvā „evaṃ bahūpakārassa
nāma guṇaṃ na jāni²⁰, vijjhitvā naṃ jīvitakkhayaṃ pāpeṣā-
20 mīti“ dasamaṃ gātham āha:

10. So ‘haṃ catuppattam idaṃ²¹ vihaṅgamam
tanucchidaṃ hadaye ossajāmi,
hanāmi mittadduṃ²² akiccekāriṃ
yo tādisaṃ kammakataṃ na jānātīti. 126.

25 Tattha catuppattam ti ‘catūhi vājapattehi²³ samannāgataṃ, vihaṅgaman ti ākāśagāmiṃ, tanucchidaṃ ti saṅghāhinaṃ, ossajāmi ti etassa hadaye vissajjemi.

Tato M. „mā esa maṃ nissāya nassatū²⁴“ ti cintetvā
ekādasamaṃ gātham āha:

¹ Ck^o -yā. ² C^o āhu, B^d ca. ³ Ck^o omīti bhayaṃ. ⁴ B^d attano. ⁵ B^d omīti patita. ⁶ Ck^o gaṅgāyavahe. ⁷ Ck^o omīti salile ti mahāudake. ⁸ Ck^o vahass^o va omīti gaṅgā, B^d gaṅgāvatassa ca. ⁹ B^d adda eso. ¹⁰ B^d mahā. ¹¹ B^d kāruṇāra. ¹² B^d uddhīrito. ¹³ C^o omīti va. ¹⁴ B^d omīti idamajja. ¹⁵ B^d jānāti. ¹⁶ Ck^o idamā, B^d imā. ¹⁷ B^d taṃ mittadubbhi. ¹⁸ B^d omīti vāja.

11. Dhī-r-assa bālassa have janinda,
santo vadhañ na-ppasaṃsanti jātu',
kāmañ gharañ gacchatu pāpadhammo,
yañ c' assa bhaṭṭhañ' tad etassa dehi,
ahañ ca te kāmakaro bhavāmiti. 127.

5

Tattha kāmañ ti kāmena yathāruciya attano gharañ gacchatu, yañcassa bhaṭṭhañ' tadetassa dehiti yañ c' assa idaṃ nāma te dassāmiti taya kathitañ, tassa dehi, kāmakaro³ ti icchakaro, yañ icchasi tañ karohi maṃsañ vā me khāda kāmigaṃ vā karohi, sabbattha te⁴ anukūlavattani bhavissāmiti attho.

10

Taṃ sutvā rājā tuṭṭhamānaso M-assa thutiṃ karonto anantaraṃ gāthañ āha:

12. Addhā rurū aññataro sgaṃ so⁵
yo dūbhaṭo⁷ mānussa⁸ na⁶ dubbhi,
kāmañ gharañ gacchatu pāpadhammo,
yañ c' assa bhaṭṭhañ tad⁹ etassa dammi,
ahañ ca te kāmācāraṃ¹⁰ dadāmiti. 128.

15

* Tattha sataṃ so¹¹ ti addhā tvaṃ sataṃ paṇḍitaṇaṃ aññataro, kāmācāraṃ¹² ti ahañ tava dhammakathāya¹³ pasāditvā tuyhañ¹⁴ kāmācāraṃ¹⁵ abhayaṃ dadāmi, ito paṭṭhaya tumhe nibbhaya yathāruciya viharathā¹⁶ ti M-assa varam adāsi.

20

Atha saṃ M. „mahārāja, maṃsaṃ nāma aññaṃ mukhena bhaṇanti¹⁶ aññaṃ karontīti“ parigaṇhanto¹⁷ dve gāthā abhāsi:

13. Suvijānaṃ sigālānaṃ sakuntānaṃ¹⁸ ca vassitaṃ, (=supra²²⁵)
manussavassitaṃ rāja dubbijānataraṃ tato. 129.

25

14. Api ce maññatī poso 'ñātimitto¹⁹ 'sakhā' ti vā (=supra²²⁶)
yo pubbe sumano hutvā pacchā sampajjate diso ti. 130.

• Taṃ sutvā rājā „migarāja, mā maṃ evaṃ maññi, ahañ hi rajjaṃ jahanto pi tuyhaṃ dinnavaram na vijahissaṃ, saddaha²⁰

¹ Bā kātuṃ. ² Bā bhaṭṭhañ. ³ Cks kāmāñ-. ⁴ Cks to, Bā tenu. ⁵ Cks sey. ⁶ Bā dubbalo. ⁷ Bā manussa; read: mānussa dūbhaṭo? ⁸ Bā omits na. ⁹ Cks Bā dad. ¹⁰ Bā gāmavaraṃ. ¹¹ Cks sataṃ, Cks sataṃ se. ¹² Bā gāmavaraṃ. ¹³ Bā dhammañ. ¹⁴ Bā tamhākañ. ¹⁵ Bā gāmavaraṃ ca. ¹⁶ Bā bhāsanti. ¹⁷ Bā parigga-. ¹⁸ Bā sakuntānañ. ¹⁹ Cks -tta, Bā -ttā. ²⁰ Bā saddahatha.

mayhan“ ti varaṃ adāsi. M. tassa santikā varaṃ gaṇhanto attānaṃ ādiṃ katvā sabbasattānaṃ abhayadāṇaṃ varaṃ gaṇhi. Rājāpi taṃ varaṃ¹ datvā B-aṃ nagaraṃ netvā nagaraṃ ca M-aṃ ca alaṃkārapetvā deviyā dhammaṃ desāpesi. M. devīm
 5 ādiṃ katvā raṇṇo ca rājapariśāya ca madhurāya, manussa-
 bhāsāya dhammaṃ desetvā rājānaṃ dasahi rājadhammehi
 ovaḍitvā mahājanaṃ anusāsetvā araṇṇaṃ pavisitvā miga-
 gaṇaparivuto vāsaṃ kappeṣi. Rājā „sabbasattānaṃ² ābhaṃ
 dammīti“ nagare bheriṃ carāpesi. Tato paṭṭhāya migapakkhi-
 10 naṃ koci hatthaṃ pasāretuṃ samattho nāma na hosi. Miga-
 gaṇo manussānaṃ sassāni khādati, koḍi vāretuṃ na sakkoti³.
 Mahājano rājāṇaṇaṃ⁴ gantvā upakkosi⁵.

Tam atthaṃ pakāseto S.⁶ imaṃ gātham āha:

15. Samāgatā jānapadā⁷ negamā ca samāgatā:

15 migā dhaṇṇāni khādanti, taṃ devo paṭisedhatu⁸ 'ti. 131.

Tattha taṃ devo ti taṃ migaganam devo paṭisedhetu.

Taṃ sutvā rājā gāthadvayam āha:

16. Kāmaṃ janapado māsi, raṭṭhaṃ cāpi vinassatu,
 na tv-evāhaṃ ruruṃ dubbhe datvā abhayadakkhiṇaṃ. 132.

20 17. Mā me janapado āsi, raṭṭhaṃ cāpi vinassatu⁹,
 na tv-evāhaṃ migarājassa varaṃ datvā musā bhaṇe ti. 133.

Tattha māsi kāmaṃ mayham janapado mā¹⁰ mā hotu¹⁰, ruruṃ ti na
 tv-eva ahaṃ suvaṇṇavajrasa ruruṃ migarājassa abhayaṃ datvā dubbhissāmi.

Mahājano raṇṇo vacanaṃ sutvā kiñci vattuṃ avisahanto
 25 paṭikkami¹¹. Sā kathā vitthārikā¹¹ abosi. Taṃ sutvā M.
 migagaṇaṃ sannipādetvā¹³ „ito paṭṭhāya manussānaṃ sassāṃ¹⁴
 mā khādithā¹⁵“ 'ti ovaḍitvā „attano khettesu paṇṇasaṇṇaṃ

¹ Bā omits t v. ² Bā sabbeṇaṃ sa-. ³ Bā khādanto kenaci nivāretuṃ na sakkhissasi. ⁴ Bā -ṇe. ⁵ Bā -sisu. ⁶ Bā omits atthā. ⁷ Bā ja-. ⁸ Ck mā maṃ janapado aluṃ in the place of mā maṃ -. ⁹ Ck mā, Bā omits one mā. ¹⁰ Bā hosi. ¹¹ Bā paṭipakkāmi. ¹² Ck vitthārikatā, C -kathā, Bā vitthāritā. ¹³ Bā -pātāpetvā ¹⁴ Bā sassāni. ¹⁵ Bā -dathā.

bañdhantū“ 'ti manussānaṃ pesesi. Manussā tathā karimsu¹.
Tāya saññāya nṛgā yāvaṃ ajjakālā² sassaṃ na khādanti.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva³ Devadatto akataññū yevā“
'ti vatvā j. s.: „Tadā seṭṭhiputto Devadatto ahosi, rājā Ānando, ruru-
migo⁴ aham evā“ 'ti. Rurumigajātakaṃ.

5

10. Sarabhamigajātaka.

Asimsetheva puriso ti. Idān S. J. v. attanū⁵ saṅkhittena
pucchitassa pañhassa dhammasenāpatino⁶ viṭṭharena vyā-
karaṇaṃ ā k. Tadā pana S. therāṃ saṅkhittena pañhaṃ pucchi.
Devorohaṇo⁷ tatvāyaṃ saṅkhepato anupubbikathā: Rājagahe seṭṭhino
hi saptike caudanappatte⁸ āyasmatā Piṇḍola-Bhāradvājaena iddhiyā
gahite S. bhikkhūnaṃ iddhipāṭihāriyakāraṇaṃ paṭikkhipi. Tadā tit-
thiyā „paṭikkhittāṃ samaṇena Gotamena iddhipāṭihāriyakāraṇaṃ, idāni
sayam pi na karissatī“ cintetvā maṃkubhūtehi attano sāvakehi
„kiṃ bhante iddhiyā pattaṃ na gaṇhitthā“⁹ ti vuccamānā „n' etaṃ“
āvuso ambhākāṃ dukkaraṃ, chavassa pana dārūpattass' atthāya¹⁰
attano saṃhasukhumagaṇaṃ¹¹ ko gihināṃ pakāsesatī¹² na gaṇ-
himhā¹³, samaṇā pana Sakyaputtiyā lolabālatāya¹⁴ iddhiṃ dassetvā
gaṇhimsu, mā 'ambhākāṃ iddhikāraṇaṃ bhāro' ti cintayittha. mayāṃ
hi, tiṭṭhantu samaṇassa Gotamussa sāvakā. ākaṃkhamānā pana
samaṇena Gotamena eva saddhiṃ iddhiṃ pi dassēyyāma, sace
hi¹⁵ samaṇo G. ekaṃ pāṭihāriyaṃ karissati mayāṃ¹⁶ diguṇaṃ¹⁷
karissāmā¹⁸ 'ti kathayimsu. Taṃ sutvā¹⁹ bhikkhū Bhagavato ārocesuṃ:
„bhante titthiyā kira pāṭihāriyaṃ karissantī“²⁰. Sattā²¹ „bhik-
khave²², karontu, aham pi karissāmīti“²³. Taṃ sutvā Bimbisāro
āgantvā Bhagavantaṃ pucchi: „bhante pāṭihāriyaṃ²⁴ karissathā“ 'ti.
„Āma mahārājā“ 'ti. „Nanu bhante sikkhāpadaṃ puññattaṃ" ti. „Mahā-
rāja, taṃ mayā sāvakaṇaṃ paññattaṃ, Buddhānaṃ pana sikkhāpadaṃ

10

15

20

25

¹ Bā phupphasaññāṃ bandhāpetvā manussānaṃ ghoṣāpesi te tathā bandhimsu.

² Bā yāvajjatanāya. ³ Bā adds pubbe pi. ⁴ Bā -migarājā. ⁵ Bā omits attanā.

⁶ Ck -nā. ⁷ Bā -o. ⁸ C -ttena pucchitassa. ⁹ Bā gaṇhathā. ¹⁰ Bā natāṃ. ¹¹

¹² Bā dārūpattattāya. ¹³ Bā -ya. ¹⁴ Bā pakāsesatī. ¹⁵ Ck gaṇhimahā, Bā gaṇ-

himā. ¹⁶ Bā omits bāla. ¹⁷ Bā pi. ¹⁸ Ck add dve karissāma tatiyaṃ sa-

maṇo G. karissatī. ¹⁹ Bā diguṇaṃ. ²⁰ Ck omits sutvā. ²¹ Ck vissattā.

²² Bā sace karontī. ²³ Bā adds āha. ²⁴ Bā adds kira.

nāma n' atthi, yathā hi mahārāja tava uyyāne pupphaphalaṃ aññe-
 sam¹ cāritam² na tava evaṃ sampadam idaṃ datṭhabban³ ti. „Ka-
 haṃ⁴ pana bhante pāṭihāriyaṃ karissathā⁵“ ti. „Sāvattinagare gaṇ-
 ḍambarukkhamaṇe⁶“ ti. „Amhehi⁷ tattha kiṃ kattabban⁸“ ti. „Na
 5 kiñci mahārājā⁹“ ti. Punadivase S. katabbattakicco cārikaṃ pakkāmi.
 Manussā „kuhiṃ bhante S. gacchatīti¹⁰“ pucchanti. „Sāvattināgara-
 dvāre gaṇḍambarukkhamaṇe titthiyamaddanaṃ¹¹ yamakapāṭihāriyaṃ
 kātun¹²“ ti tesam bhikkhū kathayanti¹³. Mahājano „acchariyarūpaṃ¹⁴
 kira¹⁵ pāṭihāriyaṃ bhavissati¹⁶, passissāma nan¹⁷ ti gharadvārāṇi chaḍ-
 10 detvā Satthārā saddhiṃ ñeva agamāsi. Aññatitthiyā „mayam pi
 samanassa G-assa pāṭihāriyakaraṇatṭhāne pāṭihāriyaṃ karissāma¹⁸“ ti
 upatṭhākehi saddhiṃ S-am eva anubandhiṃsu. S. anupubbenā pana
 Sāvattiṃ gantvā raṇṇā¹⁹ „pāṭihāriyaṃ kira bhante²⁰ karissathā²¹“ ti
 pucchito „karissāmiti²²“ vatvā „kadā bhante²³“ ti vutte „ito sattu-
 15 divase, āsāhipuṇṇamāsiyan²⁴“ ti āha²⁵. „Maṇḍapaṃ karomi bhante²⁶
 ti. „Alaṃ mahārāja, mama pāṭihāriyakaraṇatṭhāne Sakko²⁷ dvāda-
 sa-
 yojanikaṃ ratanamaṇḍapaṃ karissatīti²⁸. „Etaṃ kāraṇaṃ nagare
 ugghosaṇṇaṃ bhante²⁹“ ti. „Ugghosaṇṇaṃ mahārājā³⁰“ ti. Rājā dhamma-
 ghosakaṃ alaṃkatakathapitṭhiṃ āropetvā „S.³¹ kira Sāvattidivāre
 20 gaṇḍambarukkhamaṇe titthiyamaddanaṃ pāṭihāriyaṃ karissati ito sat-
 tame³² divase³³“ ti devasikaṃ ghoṣanaṃ kareti³⁴. Titthiyā „gaṇḍam-
 barukkhamaṇe kira karissatīti³⁵“ sāmikanāṃ dhanāṃ datvā³⁶ Sāvatti-
 sāmante ambarukkhe chindāpayiṃsu. Dhammaghosako puṇṇamadivase³⁷
 „pāto va aṇṇa³⁸“ pāṭihāriyaṃ bhavissatīti³⁹ ugghosesi⁴⁰. Devatānu-
 25 bhāvena sakala-Jambudīpe dvāre tṭhatvā ugghositani viya ahosi, ye ye
 gantūṃ cittaṃ uppādentī te te Sāvattiṃ pattan⁴¹ eva attānaṃ pus-
 siṃsu, dvāda-ayojanikā parisā ahosi. S. pāto va Sāvattiṃ piṇḍāva
 pavasiṭuṃ nikkhami. Gaṇḍo nāma⁴² rājuyyānapālo piṇḍipakkam eva
 kumbhappanāṇaṃ mahantaṃ ambapakkam raṇṇo haranto S-am nagara-
 30 dvāre disvā „idaṃ T-ass⁴³“ eva anucchavikaṃ⁴⁴ ti⁴⁵ adāsi. S. paṭigga-
 hetvā⁴⁶ tatth⁴⁷ eva ekamante⁴⁸ nisinna paribhuñjitvā⁴⁹ „Ananda, imaṃ
 atṭhiṃ⁵⁰ uyyānapālassa imasmiṃ tṭhāne ropanatṭhāya hehi, esa gaṇ-

¹ Bā aññam. ² Cā vāri. ³ Bā kattha. ⁴ Bā omits a-. ⁵ Bā -na. ⁶ Bā thesaṃ bhikkhunaṃ kathani sutvā. ⁷ Bā anacchariyaṃ evarūpaṃ. ⁸ Bā omits kira. ⁹ Bā -tīti. ¹⁰ Ck raṇṇo, Bā araṇṇā. ¹¹ Bā ahāsi. ¹² Bā adds devarājā. ¹³ Bā bhagavā. ¹⁴ Bā -ma. ¹⁵ Bā -si. ¹⁶ Bā adds sāmikā. ¹⁷ Bā punadivase. ¹⁸ Bā ohagavato. ¹⁹ Bā -ti. ²⁰ Ck pattham, Bā sāvattiṃ pattan. ²¹ Bā pana. ²² Bā adds tam. ²³ Ck -gghāpetvā. ²⁴ Bā -tan. ²⁵ Bā -janto. ²⁶ Bā ampāthi.

dambo nāma bhavissatīti¹ āha. Thero tathā akāsi. Uyyānapālo
paṁsum viyūhitvā² ropesi. Taṁ khaṇaṁ nēva aṭṭhiṁ³ bhijjitvā mūlāni
otarim̐su, naṅgalisappamāṇo rattaṁkuro utṭhahi⁴, mahājanassa olo-
kentass⁵ eva paṇṇāsahatthakkhandho paṇṇāsahatthasākhā⁶ ubbedhena
ca hatthasatiko ambarukkho sampajji⁷, tāvad ev⁸ assa pupphāni ca
phalāni ca utṭhahim̐su, so madhukaraparivuto⁹ suvaṇṇavaṇṇaphala-
bharito¹⁰ nabhaṁ pūretvā aṭṭhāsi, vātappaharaṇakāle madhukara-
pakkāni¹¹ patim̐su, pacehā āgacchantā bhikkhū paribhuñjitvā va āga-
nim̐su¹². Sāyaṇasamaye devarājā āvajjanto „sattaratanaṁaṇḍapakara-
ṇaṁ¹³ ambhākaṁ bhāro¹⁴ kato“ ti nātva¹⁵ Vissakammaṁ pesetvā dvādasā-
yojanikaṁ niluppalaṇḍhannaṁ sattaratanaṁaṇḍapaṁ kāresi. Evaṁ
dasasahasacakkavāladavatā sannipatim̐su. S. titthiyamaddanaṁ asā-
dhāraṇaṁ āvakkhi yamaḥapāṭihāriyaṁ katvā bahuno¹⁶ janassa pasanna-
bhāvaṁ nātva oruḥa Buddhāsane nisīno dhammaṁ desesi. Visati-
pāṇakoṭiyo amatapanaṁ pivim̐su. Tato „purimabuddhā pana pāṭi-
hāriyaṁ katvā kattha gacchantīti“ āvajjanto „Tāvatiṁsabhavanaṁ“ ti
nātva Buddhāsaṇā utṭhāya dakkhiṇapādaṁ Yugandharamuddhaṁ ṭha-
petvā vāmapādena Sinerumattakaṁ akkamitvā Pāricchattakamūle
Paṇḍukambalaṇḍāya vassaṁ upagantvā antotemāsāṁ devānaṁ Abhi-
dhammakathaṁ¹⁷ katheti¹⁸. Parisa Sattu gataṭṭhānaṁ ajānantī¹⁹
disvā²⁰ va „gamissāmi“ ti tatthi²¹ eva temāsāṁ vasi. Upakaṭṭhāya
pavāraṇāya Mahāmoggallānatthero gantvā Bhagavato ārocesi. Atha
naṁ S. pucchi: „khaṇaṁ pana etarahi Sāriputto“ ti. „Esa bhante
pāṭihāriye pasiditvā pabbajitehi pañcahi bhikkhusatehi saddhim Saṁ-
kassanagare²² vasatīti“. „Moggallāna, ahaṁ ito sattāme divase Saṁ-
kassanagaradvāre otarissāmi, Taṁ daṭṭhukāmaṁ Saṁkassanagare sanni-
patantū“ ti. Thero „sādhū“ ti paṭisunivā āgantvā²³ parisāya āro-
cetvā²⁴ sakalaparisāṁ Sāvattitho timsayojanaṁ Saṁkassanagaraṁ eka-
muhutten²⁵ eva pāpesi. S. vutthavasso²⁶ pavāretvā „mahārāja manussa-
lokaṁ gamissāmi“ ti Sakkassa ārocesi. Sakko Vissakammaṁ āmantetvā²⁷
„Dasakalassa manussalokagamanatṭhāya sopānaṁ²⁸ karohīti“ āha. So
Sinerumattake sopānasāsaṁ Saṁkassanagaradvāre dhurasopānaṁ katvā
majjhe maṇimayaṁ ekasmiṁ passe rajatamayaṁ ekasmiṁ passe so-

¹ Ck Bā -i. ² Cks utṭahitva. ³ so all three MSS. ⁴ Bā sampajjetvā.
⁵ Bā madhurapattaparipuṇṇo. ⁶ Bā -bhā-. ⁷ Bā madhura-? ⁸ Ck satthāra-
maṇḍapaṁ-, C² satthāraṇaṇḍapa-, Bā sattharatanaṇḍapaṇḍapa-. ⁹ Bā kīro,
omitting kato. ¹⁰ Bā bahu. ¹¹ Bā -mapitakāni. ¹² Bā -i. ¹³ Cks -ti. Bā -tā
¹⁴ Bā adl-. ¹⁵ Bā radvāre. ¹⁶ so all three MSS. ¹⁷ Bā -cesi. ¹⁸ Bā vuttha-
vasso, Cks omīti vu-. ¹⁹ Bā tiṇi sopānāni.

- vaṇṇamayan ti tiṇi sopānāni māpesi, sattaratanamayā vedikāparikkhepā ti¹. S. lokavivaraṇaṃ pāṭihāriyaṃ katvā majjhe maṇimayena sopānena otari. Sakko pattacīvaraṃ aggahesi, Suyāmo vālavijaniṃ. Sahampati Brahmā² chattaṃ dhāresi, dasasahassacakkavāladavatā dibba-
- 5 gandhamālādīhi pūjayiṃsu. S-rāṃ dhurasopāne paṭiṭṭhitaṃ³ paṭhamam eva Sāriputtatthero vandi, pacchā sesapariṣā. Tasmīṃ samāgame, S. cintesi: „Moggallāno iddhiṇā ti pākaṭo, Upāli vinayadharo ti, Sāriputtassa pana mahāpaṇṇāguṇo na pākaṭo, thaṭetvā⁴ maṃ⁵ añño etena sadiso samapaṇṇo⁶ nāma n⁷ atthi, paṇṇāguṇaṃ assa pākaṭaṃ karissā-
- 10 mīti⁸“ paṭhamam tāva puthujjāmapaṇṇam⁹ pucchi, tam puthujjanā va kathayiṃsu¹⁰. Tato sotāpannānaṃ visaye paṇṇam pucchi, tam pi sotāpannā va kathayiṃsu, puthujjanā na jāniṃsu. Evaṃ¹¹ sakadāgāmivisaye anāgāmivisaye khīṇāsavavisaye mahāsāvaka¹²visaye ca paṇṇam pucchi, tam pi heṭṭhimā heṭṭhimā¹³ na jāniṃsu. uparimā upari-
- 15 nā¹⁴ kathayiṃsu¹⁵, aggasāvaka¹⁶visaye pūṭṭhapaṇṇam pi aggasāvaka¹⁷ va kathayiṃsu¹⁸, aññe na jāniṃsu. Tato Sāriputtattherassa visaye paṇṇam pucchi, tam thero va kathesi. aññe na jāniṃsu. Manussā „ko nāma esa thero S-rā saddhiṃ kathesi¹⁹“ pucchitvā „dhamma-senāpati Sāriputto nāmā“²⁰ ti sutvā „aho mahāpaṇṇo“ ti vadiṃsu.
- 20 Tato paṭṭhāya devamanussānaṃ antare therassa mahāpaṇṇāguṇo pākaṭo jāto. Atha naṃ S.

Ye ca saṃkhatadhammāse ye ca sekhā puthū idha

tesaṃ n upako iriyaṃ puṭṭho pubbrūhi mārissā¹ ti

Buddhavisaye paṇṇam pucchitvā imassa nu kho Sāriputta saṃkhattena

- 25 bhāsitaṃ kathaṃ vitthārena attho daṭṭhabbo² ti āha. Thero paṇṇam³ oloketvā „S. maṃ sekhāsekhānaṃ⁴ bhikkhūnaṃ āgamanapaṭipadam⁵ pucchati⁶“ paṇhe nikkamkko⁷ hutvā „āgamanapaṭipadam⁸ nāma khandhādivasena bahūhi mukhehi sakkā kathetum, katarākārena⁹ nu kho kathento Satthu ajjhāsayaṃ gaṇhitum sakkhissāmīti“ ajjhāsaye
- 30 kamkhi¹⁰. S. „Sāriputto paṇhe nikkamkko, ajjhāsaye pana me kamkhati, mayā naye adinne kathetum na sakkhissati, nayagū assa

¹ Bā parikkemā, omitting ti ² Bā mahābra- ³ Bā paṭiṭṭhahantam. ⁴ Bā add kira ⁵ Bā sammā-sambuddham ⁶ Bā sārīputtaterassa paṇṇā pāpunitu-sammattho in the place of etena - - ⁷ Bā -jjanānaṃ visaye paṇṇam. ⁸ Bā pathamam tāva puthujjanā kath- ⁹ Bā tato. ¹⁰ Bā only one he-. ¹¹ Bā only one u- ¹² Bā vakatheum. ¹³ puthujjanā - kathayiṃsu wanting in C. ¹⁴ Bā so thero-. ¹⁵ Bā satthāra brūhi mārissā ti. ¹⁶ Ck^o pucchati. ¹⁷ Bā nikkamkha. ¹⁸ Ck^o -dā. ¹⁹ Bā kathaṃ keṇa kāraṇena ²⁰ Ck^o -i

dassāmīti¹ nayaṃ dassento¹ „bhūtaṃ idāṃ ti², Sāriputta samanupassā³ „ti āha. „Evam kir’ assa ahosi. „Sāriputto maṃ’ ajjhāsayāṃ gahetvā kathento khandhavasena kathessatīti⁴ therassa saha naya-dānena so paṇho nayasatena nayasahassena upatthāsi⁵, so S-rā dinnanaye⁶ thatvā Buddhavisaye paṇhaṃ kathesi. S. dvādasayojanikāya⁷ 5
parisāya dhammaṃ desesi. tiṃsapāṇakoṭṭiyo amatapāṇaṃ piviṃsu. S.⁸ parisāṃ uyyojetvā cārikāṃ caranto anupubbena Sāvattihīṃ⁹ gantvā punadivase Sāvattihīyaṃ piṇḍāya caritvā piṇḍapātaṇḍikkanto bhikkhūhi vatte dassite gandhakuṭṭiṃ pāvisi. Sāyaṇhasamāye bhikkhū therassa guṇakatham kathentā dhammasabbhāyaṃ nisidhiṃsu: „mahāpaṇḍo āvuso 10
Sāriputto puthupaṇḍo javanapaṇḍo tikkhapaṇḍo nibbedhikapaṇḍo, Dasabalena saṃkhitena pucchitapaṇhaṃ vitthārena kathesi¹⁰. S. āgantvā „kāya¹¹ nu ’ttha bhikkhave c. k. s.¹² ti pucchitvā „imāya nāmā¹³’ ti vutte „na bhikkhave idāṃ’ eva pubbe p’ esa saṃkhitena bhāsitaṃ vitthāren’ atthaṃ katheti¹⁴ yevā¹⁵’ ti vatvā a. ā. 15

A. B. Br. r. k. Bo. sarabhamigayoniyāṃ nibbattitvā¹⁶ araṇṇe paṭivasati¹⁷. Rājā migavittako ahosi thāmasampanno, aññaṃ manussaṃ manusso ti pi¹⁸ na gaṇeti¹⁹. So ekadivasam migavaṃ gantvā amacce āha: „yassa passena migo palāyati ten’ eva so daṇḍo²⁰ dātabbo²¹ ti. Te cintayimṃsu: „kadāci 20
gehamajjhe tthitāpi koṭṭhakaṃ virajjhanti²², utthitamigaṃ²³ yena kenaci upāyena raṇḍo tthitaṭṭhānam eva āropessāmā²⁴’ ti cintetvā²⁵ cā pana katikāṃ²⁶ katvā raṇḍo dhuramaggaṃ adamsu. Te mahantaṃ gumbaṃ parikkhipitvā muggarādīhi bhūmiṃ hanāpesuṃ²⁷. Paṭhamam eva sarabhamigo utthāya tikkhattuṃ gumbaṃ anuparigantvā²⁸ palāyanokāsaṃ olovento sesadisāsu manusse bāhāya bāhaṃ dhanunā dhanuṃ āhacca nirantere²⁹ tthe disvā raṇḍo tthitaṭṭhāne yeva okāsaṃ addasa. So ummātesu³⁰ 25

¹ Bā dadanto. ² Bā idāṃ, omitting ti. ³ Ck -passasi. C^o passasi. ⁴ Bā upa-thāpesi. ⁵ Bā -yena, C^o -yena corr. to -ye. ⁶ Bā devalokato otaritvā saṃ-kassanagaradvāre tthito satthā. ⁷ Ck^o -iyaṃ. ⁸ Bā -rena kathesi. ⁹ Ck Bā -etvā. ¹⁰ Bā omite paṭi. ¹¹ Bā añṇe manusse, omitting manusso ti pi. ¹² Ck^o bhaṇeti. ¹³ Ck^o omitt daṇḍo. ¹⁴ so C^o; Ck^o virajjhanti, Bā vemajhe tthitamigavaṃ viru-jhanti, B^o vemajjhe tthitagavaṃ virajjhanti. ¹⁵ Bā uruddhitāṃ pi. ¹⁶ Bā -eittā. ¹⁷ Bā kathitāṃ. ¹⁸ Bā pothayāu. ¹⁹ Bā anuvivaranto, B^o anuparicaranto. ²⁰ Bā nicarante. ²¹ Bā ummālitva tesam.

- akkhisu vālukam khipamāno viya rājānam abhimukho agamāsi. Rājā tam lahusampattam¹ disvā saram khipitvā virajjhi. Sarabhanigā nāma saram vañcetum chekā honti: sare abhimukham āgacchante vegam gāhāpetvā² tiṭṭhanti, pacchato āgacchante
- 5 vegena purato va³ javanti⁴, uparibhāgenāgacchante⁵ piṭṭhiṃ nāmenti, passenāgacchante thokam apagacchanti, kucchimajjham⁶ sandhāyāgacchante⁷ parivattitvā patanti, sare atikkantē vātacchinnavālāhakavegena palāyanti. So pi rājā tasmim parivattitvā patite „sarabho me viddho“⁸ ti nādam muñci. Sarabho utthāya
- 10 vātagegena palāyi balamaṇḍalam bhijjitvā, ubhosu passesu ṭhitā⁹ amaccā sarabham palāyamānam disvā ekato hutvā pacchimsu: „migo kassa¹⁰ ṭhitatṭhānam abhirūhīti“¹¹. „Raṇṇo ṭhitatṭhānan“¹² ti. „Rājā ‘viddho me’ ti vādāti, ko nena¹³ viddho ti, nibbiraṇṇo¹⁴ bho amhākam rājā, bhūmi nena viddho“¹⁵ ti iti tenā-
- 15 nappakārena raṇṇā saddhiṃ kelim karimsu. Rājā cintesi: „ime maṃ paribāsanti“¹⁶, mama pamānam na jānantīti“ gālham nivāsetvā pattiko va khaggaṃ ādāya „sarabham gāhissāmīti“ vegena pakkhandi. Atha naṃ disvā tiṇi yojanāni anubandhi. Sarabho araṇṇam pāvisi, rājāpi pāvisi yeva. Tattha¹⁷ sarabhamigassa gamanamagge saṭṭhihatthamatto¹⁸ mahāpūtipādanarakāvāto¹⁹ atthi, so tiṃsahatthamattam²⁰ udakena punṇo tiṇehi²¹ paṭicchanno. Sarabho udakagandham ghāyitvā va āvātabhavam²² nātvā thokam osakkitvā gato²³. Rājā pana ujukam eva āgacchanto tasmim papati. Sarabho tassa pada-
- 25 saddam asuṇanto nivattitvā tam apaṇṇanto „narakāvāte patito bhavissatīti“²⁴ nātvā āgantvā²⁵ olokeno naṃ gambhīraudake appatiṭṭham kilamantaṃ disvā tena kataṃ aparādham nādaye

¹ B^d phalasampanna. ² B^d khipetvā vijhi. ³ B^d hāpetvā. ⁴ B^d omits puratova
⁵ B^d jahanti. ⁶ B^d -gena. ⁷ C^k kucchima ajjham, B^d only kucchi. ⁸ B^d sa-
 niyāgacchante. ⁹ B^d -ta. ¹⁰ B^d adds passe. ¹¹ B^d -rūhīti. ¹² B^d tena.
¹³ B^d nibbiraṇṇo. ¹⁴ B^d viddhā, C^k vijjho. ¹⁵ so all three MSS. ¹⁶ B^d so
 tattha. ¹⁷ I d saṭṭhihattattho. ¹⁸ C^k -kaāvāto, B^d -pāḍakāpāto. ¹⁹ B^d -hatta-
 patto. ²⁰ P^d adds ca. ²¹ B^d avātaṃ. ²² B^d okkama in the place of o. g.
²³ P^d omits ā.

akātvā sañjātakāruṇṇo „mā mayi passante va rājā' nassatu,
 imamhā naṃ dukkhā mocessāmīti“ āvāṭatire t̥hito „mā bhāyi
 mahārāja, ahaṃ taṃ dukkhā mocessāmīti“ vatvā attano piya-
 puttāṃ uddharitūṃ ussāhaṃ karonto viya tass' uddharaṇatthāya
 silāya yoggaṃ² katvā va „vijjhissāmīti“ āgataṃ³ rājānaṃ saṭṭhi- 5
 hatthā narakā uddharitvā assāsetvā piṭṭhiṃ āropetvā araṇṇā
 niharitvā senāya avidūre otāretvā ovādam assa datvā pañcasu
 silesu • patitṭhāpesi. Rājā M-aṃ viḥāya gantūṃ⁴ asakkonto
 āha: „sāmi sarabharāja', mayā saddhiṃ Bārāṇasīṃ ehi, dvāda-
 sayojanikāya te⁶ Barāṇasiyā⁷ rajjāṃ dammi. taṃ karohīti“⁸. 10
 „Mahārāja, mayāṃ tiracchānagatā, na no rajjen' attho, sace te mayi
 sineho atthi mayā dinnāni silāni rakkhanto raṭṭhavāsino pi silāni⁹
 rakkhāpehīti“ taṃ ovaditvā araṇṇaṃ eva pāvīsi. So assu-
 punṇehi nettehi tassa guṇe saranto va senaṃ sampāpupitvā
 senaṅgaparivuto nagaraṃ gantvā „ito paṭṭhāya sakalaraṭṭhavāsino 15
 pañcasilāni rakkhantū“¹⁰ ti dhammabheriṃ carāpesi. M-ena pana
 attano katagūṇaṃ kassaci akathetvā sāyaṃ nānaggarasabhojanaṃ
 bhūñjitvā alaṃkatasayane¹¹ sayitvā paccūsakāle M-assa guṇaṃ
 saritvā utṭhāya sayanaṇipitṭhe pallaṅkena nisīditvā pītipuṇṇena
 hadayena chahi gāthāhi udānaṃ udānesi: 20

1. Āsimsēth' eva¹¹ puriso, na nibbindeyya paṇḍito, (J. I. p. 267.)
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ, yathā icchīṃ tathā ahu. 134.
2. Āsimsēth' eva¹¹ puriso, na nibbindeyya paṇḍito,
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ udakā thalam ubbhataṃ. 135.
3. Vāyameth' eva puriṣo, na nibbindeyya paṇḍito, (J. I. p. 460.) 25
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ, yathā icchīṃ tathā ahu. 136.
4. Vāyameth' eva puriso, na nibbindeyya paṇḍito, (J. I. p. 268.)
 passāmi vo 'haṃ attānaṃ udakā thalam ubbhataṃ. 137.
5. Dukkūpanīto pi naro sapaṇṇo
 āsaṃ na chindeyya sukhāgamāya, 30

¹ Cks add ko. ² Bā silayogaṇi. ³ Bā āgantvā. ⁴ Bā vinā vasitūṃ ⁵ Bā
 -bhamigārājā. ⁶ Bā taṃ. ⁷ Cks -siyaṇi. ⁸ Bā karehīti ⁹ Cks pañcasilāni.
¹⁰ Bā -nena. ¹¹ Bā āsisattheva.

katvā narakato uddhari, so tvaṃ tassa guṇaṃ saritvā¹ udānaṃ
udānesīti² vatvā³ dve gathā abhāsi:

7. Sarabhaṃ giriduggasmiṃ yaṃ tvaṃ anusaṃ pure
alīnacittassa tvaṃ⁴ vikkantaṃ anujīvasi⁵. 140.

8. Yo taṃ viduggā narakā samuddhari⁶ 5
silāya yoggaṃ⁷ sarabho karitvā
dukkhūpanītaṃ maccumukhā pamocayi
alīnacittaṃ ta migāṃ vadesīti⁸. 141.

Tattha anusaṃ⁹ anubandhi, vikkantaṃ ti uddharanattāya¹⁰ kata-
parikammaṃ, anujīvasīti¹¹ upajīvasi¹², tassānubhāvena tayā¹³ jīvitaṃ laddhaṃ 10
ti attho, samuddharīti¹⁴ uddhari¹⁵, ta migāṃ vadesīti¹⁶ taṃ suvaṇṇa-
sarabhamigāṃ idhā sīrisayanaṃ nisīma vānesi.

Taṃ sutvā rājā „ayāṃ mayā saddhiṃ na¹⁷ migavaṃ
āgato¹⁸ sabbaṃ pavattim jānāti, kathaṃ nu kho jānāti¹⁹, puc-
chissāmi na²⁰“ ti cintetvā navamaṃ gātham āha: 15

9. Tvaṃ nu²¹ tatth²² eva²³ tadā ahosi
udāhu te koci naṃ²⁴ etad akkhā²⁵,
vivattacchaddo²⁶ nu si sabbadassī,
ñāṇaṃ nu te brāhmaṇa bhīṃsarūpaṃ ti. 142.

Tattha bhīṃsarūpaṃ ti kin nu te²⁷ ñāṇaṃ balavajātikaṃ²⁸, ten²⁹ 20
etaṃ³⁰ jānāsīti.

Brāhmaṇo „nāhaṃ sabbaññū Buddhō, vyañjanaṃ amakkhe-
tvā³¹ tayā³² kathitagāthānaṃ pana mayhaṃ attho upaṭṭhātīti³³“
dīpento dasamaṃ gātham āha:

10. Na c' ev' ahaṃ tattha tadā ahosiṃ, 25
na cāpi me koci naṃ etad akkhā,

¹ Bā anussaretvā. ² Ck^o tvaṃ, Bā tuva. ³ Bā -taṃ jīvitaṃ labhi. ⁴ Ck^o ya
uddhari, C^o uddhari only. ⁵ Bā yoggaṃ. ⁶ Bā tamevadesīti in the place
of ta -. ⁷ Bā anussasari. ⁸ Bā uttara-. ⁹ Bā jivita labhissatīti. ¹⁰
Bā omits u-. ¹¹ Bā tava. ¹² Bā -rīnti, Ck^o uddharīti. ¹³ Bā uttāresi.
¹⁴ Ck^o add ca. ¹⁵ Bā gato. ¹⁶ Bā omits kathaṃ -. ¹⁷ Bā kin tvaṃ. ¹⁸
Ck^o talava? Bā talleva. ¹⁹ Bā ta. ²⁰ Ck^o akkho ²¹ Bā vivaṭacchaddo, C^o vi-
vattacchaddā. ²² Bā bhīṃsarūpaṃ tava in the place of kinute. ²³ Ck^o -jāni-
taṃ. ²⁴ Bā khetam. ²⁵ Bā samekkhītvā. ²⁶ Bā -hīti.

gāthāpadānañ ca subhāsītānañ

atthañ tad ānenti janinda dhīrā ti. 44.

Tattha subhāsītānañ ti vyañjanañ amakkhetvā¹ sutthu bhāsītānañ,
atthañ tadānenti² so tesam attho, tañ ānenti³ upadhārenti⁴

- 5 Rājā tassa tussitvā bahum dhanam adāsi. Tato patthāya
ca dānādipuññābhirato ahosi, manussāpi⁵ puññābhiratā hutvā
matamatā saggapadam eva pūrayimsu. Ath' ekadivasam rājā
„lakkhañ vijjhissāmīti“⁶ purūhitañ ādāya uyyānañ gato.⁷ Tadā
Sakko devarājā bahū⁸ nave deve ca⁹ devakaññāyo ca¹⁰ disvā
10 „kin nu kāraṇaṇ“ ti āvajjanto sarabhamigena narakā uddha-
ritvā rañño silesu patitthāpitabhāvañ¹¹ ñatvā „rañño ānubhāvena
mahājano puññāni karoti, tena devaḷoko paripūراتi. idāñi kho
pana rājā lakkhañ vijjhitañ uyyānañ gato“¹² ti¹³ vīmaṇsitvā
„sīhanādañ nadāpetvā sarabhamigassa guṇañ kathāpetvā attano
15 ca Sakkabhāvañ jānāpetvā ākāse tthito dhammañ desetvā
mettāya c' eva pañcaṇṇaṇ ca silānañ guṇañ kathāpetvā¹⁴ āga-
missāmīti“ cintetvā uyyānañ agamāsi. Rājāpi „lakkhañ vijjhissā-
mīti“ dhanam āropetvā sarañ sandahi¹⁵. Tasmiñ khaṇe Sakko
rañño ca lakkhassa ca antare attano ānubhāvena sarabhañ
20 dassesi. Rājā tañ disvā sarañ na muñci. Atha nañ Sakko
purohitassa sarīre adhimuccitvā¹⁶ gāthāya ajjhahāsi¹⁷:

11. Ādāya pattim¹⁸ paraviriyaghātinañ¹⁹

cāpe sarañ kiñ vicikicchase tuvañ,

nunno²⁰ saro sarabhañ hantu khippañ,

- 25 annaṇ hi etañ varapañña rañño ti. 144.

Tattha pattin¹⁸ ti vājapattehi¹⁷ samanūgatañ, paraviriyaghātinañ ti
paresañ viriyaghātakañ, cāpe sarañ ti etañ pattisañkhātakañ¹⁹ sarañ cāpe
ādāya sannahitvā¹⁶ idāñi tvañ vicikicchasi, hantu 'ti taya vissattho hutvā esa

¹ Bā apekkihivā. ² Bā tesam atthañ jānanti in the place of so tesam --. ³ Ck -ssāhi, Bā omits puññā --. ⁴ Ck -u. ⁵ Ck na vedo ce va, Bā pahu pāhuna ke

deve. ⁶ Bā omits deva-. ⁷ Bā patitthita-. ⁸ Bā pi, Ck tañ. ⁹ Bā kathetvā.

¹⁰ Bā saṇḥayi. ¹¹ Bā -muñjitvā. ¹² Bā gāthā abhāsi. ¹³ Bā pattham. ¹⁴ Bā ghātī. ¹⁵ Ck nunno, Ck nunne, Bā tunno, Bā tunne. ¹⁶ Bā patthan. ¹⁷ Bā vāca-. ¹⁸ Bā patthasahitāñ. ¹⁹ Ck saṇḥayitvā, Bā saṇḥayitvā.

saro khippaṃ imaṃ sarabhaṃ hantu¹, annaṃ hi etaṃ ti varapañña ma-
hārāja sarabho nāma hañño āhāro bhakkho ti attho

Tato rājā gātham āha:

12. Addhā pajānāmi ahaṃ pi etaṃ:
annaṃ migo brāhmaṇa khattiyassa, 5
pubbe kataṃ ca apacāyamāno,
tasmā migaṃ sarabhaṃ no hanāmi: 145.

Tattha pubbekataṇṇa¹ 'ti brāhmaṇa ahaṃ etaṃ² ekasinsena jānāmi yathā
migo khattiyassa annaṃ, pubbe pana iminā mayhaṃ katagunaṃ pūjemi, tasmā
na hanāmi.

Tato Sakko gāthadvayaṃ āha:

13. N' eso³ migo mahārāja, asur' eso⁴ disampati,
etaṃ hantvā manussinda bhavassu amarādhipo. 146
14. Sace ca⁵ rāja⁶ vicikicchase tuvaṃ
nantuṃ migaṃ sarabhaṃ 'sahāyakaṃ me' 15
saputtadāro nara viriyasetṭha
gantā tuvaṃ⁷ Vetaraṇiṃ Yamassā 'ti. 147.

Tattha asureso⁸ ti asuro esa⁹ asurajetṭhako Sakko¹⁰ eso ti adhippā-
yena vadati, amarādhipo ti tvaṃ etaṃ Sakkaṃ māretvā sayāṃ Sakko deva-
rāja hohiṭi vadati, Vetaraṇiṃ Yamassā¹¹ ti sace etaṃ sahāyo me ti cintetvā 20
na hanissasi¹² saputtadāro¹³ Yamassa Vetaraṇiṃ nirayaṃ¹⁴ gato¹⁵ bhaviṣsa-
sti¹⁶ taṃ¹⁷ tasesṭhi.

Tato rājā dve gāthā abhāsi:

15. Kāmaṃ ahaṃ jāṇapadā ca sabbe
puttā ca dārā ca sahāyasaṃghā 25
gacchemu taṃ Vetaraṇiṃ Yamassa
na tv-eva hañño¹⁷ yo mama pāṇad' assa¹⁸. 148.

¹ Bā hanatu. ² Bā petam. ³ Bā naso. ⁴ Ck^o -roso. ⁵ Ck^o va. ⁶ Bā -jā. ⁷
Bā gantvā-, Ck^o gantvā tvaṃ. ⁸ Ck^o -roso. ⁹ Bā eso. ¹⁰ Bā omits sakko. ¹¹
Bā māressasi. ¹² Bāo-rena. ¹³ Ck^o -pi nirayaṃ, C^o -pi-, Bā -ranyam. ¹⁴ Bā
gantvā. ¹⁵ all three MSS. -titi. ¹⁶ Bā nam. ¹⁷ Bā hañhi. ¹⁸ Bā pāṇādado.

16. Ayaṃ migo kicchagatassa¹ mayhaṃ
ekassa kattā vivanasmiṃ² ghore³,⁴
taṃ tādisaṃ pubbakiccaṃ saranto
jānaṃ mahābrahme⁴ kathaṃ haneyyaṃ⁵ ti. 149.

5 Tattha yo mama pānadassā⁶ 'ti brāhmaṇa yo mama jānado⁶ assa
yena me piyaṃ⁷ jīvitaṃ dinnāṃ narakāṃ pavisaṇṭhāpi mayā so⁸ na tv-eva
hañño⁹ na haṇṭabbo¹⁰, avajjho eso ti vadati, ekassa kattā vivanasmiṃ¹¹
ghore ti dārune araṇṇe paccatthikassa¹² sato ekassa asaha¹³ assa¹³ upama kattā
kāraḷo jīvitaṃ dāyako, sv-āhaṃ¹⁴ taṃ iminā kataṃ¹⁴ tādisaṃ pubbakiccaṃ
10 saranto taṃ guṇaṃ jānanto yeva kathaṃ haneyyaṃ¹⁵

Atha Sakko purohitassa sarirato apagantvā¹⁶ Sakkatta-
bhāvaṃ māpetvā ākāse thatvā rañño guṇaṃ pakāseto

17. Mittābhīrādhi¹⁷ ciraṃ eva¹⁸ jīva,
rajjāṃ imaṃ¹⁹ dhammaguṇe²⁰ pasāsa²¹,
15 nārīgaṇehi paricārayanto
modassu raṭṭhe tidive Vāsavo. 150.

18. Akkodhano niccapasannacitto
sabbātithiyācayogo [ca] bhavitvā²²
datvā ca bhutvā ca yathānubhāvaṃ
20 anindito saggam upehi ṭhānaṃ ti 151.
gāthadvayam āha.

Tattha mittābhīrādhi²³ mitte ārādhento toseto tesu adubbhamāno,
sabbātithī²⁴ sabbe dhammikasamaṇabrāhmaṇe²⁵ atthipāhūnake yeva katvā
pariharaṇto²⁶ yācittabbayuttako²⁷ hutvā, anindito ti dānāni puṇṇāni²⁸ ka-
25 raṇena pamudito deva-lokena²⁹ abhinandito³⁰ hutvā saggatṭhānaṃ upehiti³¹.

¹ C^o kicchā-, B^d kicchakatassa. ² B^d vivanasmiṃ. ³ C^o -rā. ⁴ C^o -ma. ⁵
C^o bhaṇe-, C^o bhane-. ⁶ B^d -dado. ⁷ B^d piya. ⁸ C^o yo. ⁹ C^o hañño, B^d
tatheva. ¹⁰ B^d haṇi, omitting na. ¹¹ B^d piva-. ¹² B^d pavitṭhassa. ¹³ B^d
-yakassa. ¹⁴ C^o add taṃ. ¹⁵ C^o haneyyaṃ, C^o bhaṇeyya, B^d pāhaneyyaṃ.
¹⁶ B^d -gato. ¹⁷ C^o -dhi. C^o mittāhīrādhi, B^d mittādhīrāvi. ¹⁸ B^d cīhame.
¹⁹ B^d rajjavimaṃ, C^o rajjasmulmaṃ. ²⁰ B^d imassagane? ²¹ B^d vassāsā. ²²
B^d -tittipāhūnake katvāni. ²³ B^d mittādhīrā. ²⁴ B^d -tittiti. ²⁵ B^d -ṇā, C^o C^o
-po. ²⁶ B^d paricārayanto. ²⁷ B^d sāmicitṭabba-. ²⁸ C^o puṇṇā-. ²⁹ C^o meva-
lokena, C^o cādeva-, B^d parato ceva loke ca. ³⁰ B^d anindito. ³¹ B^d upetiṭi.

Evam vatvā Sakko devarājā „aham mahārāja tam pariganhitum āgato, vām attānam pariganhitum¹ nādāsi, appamatto hohīti“ tam ovaditvā sakaṭṭhānam eva gato.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Sāriputto saṃkhittena bhāsitaṃ vitthārena atthaṃ jānāti yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā rājā Ānando ahosi, purohito Sāriputto, sarabho² aham evā“ 'ti. Sarabhamigajātakaṃ³. Terasanipātavaṇṇanā niṭṭhitā⁴.

---

¹ Cs pariggahi-, B^d pariggahetabbam. ² B^d -bhamigo pana. ³ B^d adds dasamam yattha yattha bhava jāto puriso homi paṇḍito abhirūpo mahāpaṇḍo dharemi pitakattayam labhivāna metteyo karaṇam bhaveyyam. ⁴ B^d omits terasa --.

XIV. PAKIṆṆAKANIPĀTA.

1. Sālikedārajātaka.

Sampannam sālakedāraṇ ti. Iḍam S. J. v. mātīposaka-
bhikkhum¹ ā. k. Vatthum² Sāmajātaka āvibhavissati. S. pana
tam bhikkhum pakkosāpetvā „saccam kira tvaṃ bhikkhu gihī⁴ pose-
sīti“ pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „kin te hontīti“ „mātā-
pitaro⁵ bhante“ ti vutte „sādhū bhikkhu porāṇakapaṇḍitā tīracchānā
hutvā⁶ suvayoniyam⁷ nibbattitvāpi⁸ jīṇṇake⁹ mātāpitaro kulāvake ni-
pajjāpetvā mukhatuṇḍakena gocaram¹⁰ āharitvā posesun¹¹“ ti
10 vatvā a. ā.:

A. Rājagahe Magadharājā nāma rajjam kāreti¹². Tadā
nagarato pubbuttarāya¹³ disāya Sālindiyo¹⁴ nāma brāhmaṇa-
gāmo ahosi. Tassa pubbuttaradisāya Magadhakhettaṃ¹⁵.
Tattha Kosiyagotto nāma Sālindiyavāsī¹⁶ brāhmaṇo sahassa-
15 karisamattaṃ khettaṃ gahetvā sālim vapāpesi¹⁷. Utthite¹⁸
sasse¹⁹ vatim thiram kāretvā kassaci pañṇāsakarīsamattaṃ
kassaci satthikarīsamattaṃ ti evaṃ pañcakarīsasatamattaṃ²⁰
kattikhettaṃ²¹ attano purisānañ űeva ārekkhattāya datvā.

¹ Bds mātu-. ² Bds paccuppannam vatthu. ³ Bds gihīno. ⁴ Cks honti. ⁵ Bds
adds me. ⁶ Bds hutvāpi. ⁷ Bds suvakayo-. ⁸ Cks nibbattitvāpi, Bds nippattitvā.
⁹ Bds jīṇṇa. ¹⁰ Bds adds āharam. ¹¹ Bds posesu. ¹² Bds -si. ¹³ Bds -ra. ¹⁴
Bds sāliddi-. ¹⁵ Bds add atthi. ¹⁶ Cks -si, Bds sāliddiyavāsī. ¹⁷ Bds vappesi.
¹⁸ Bds adds ca pana. ¹⁹ Cks vasse. ²⁰ Bds pañcasatakarīsamattaṃ. ²¹ Cks
kanti-, Bds omits katti.

sesaṃ pañcakarīsasatamattam¹ bhatim katvā² ekassa bhata-
kassa adāsi, so tattha kuṭim katvā rattimdivaṃ vasati. Khet-
tassa pana pubbuttarabhāge³ ekasmiṃ sānupabbate mahantaṃ
simbalivanaṃ⁴, tattha⁵ anekāni suvasatāni vasanti. Tadā B.
tasmiṃ suvasaṃghe suvaraṇṇo pūtto hutvā nibbatti, so va-
yappatto abhirūpo thāmaṃvā⁶, sakaṭaṇābhippamaṇo sarīro ahoṣi. 5
Ath' assa pitā mahallakakāle „ahaṃ idāni dūraṃ gantuṃ na
sakkomaṃ, tvaṃ imaṃ gaṇaṃ pariharā“⁷ 'ti rajjaṃ⁸ niyyādesi.
So punadivasato paṭṭhāya mātāpitunnaṃ gocarathāya gantuṃ
nādāsi, suvagaṇaparivuto⁹ Himavantaṃ gantvā sayamjāta- 10
sālivesu¹⁰; yāyadattaṃ sāliṃ khādītva āgamanakāle mātā-
pitunnaṃ pahonakaṃ goṇaraṃ ādāya gantvā¹¹ mātāpitaro
poseti¹². Ath' assa ekaḍḍivasam suvā ārocesuṃ: „pubbe
imasmim kāle Magadhakhette sāli paccati¹³, idāni kin nu kho
jātan ti¹⁴ tena hi jānāthā“¹⁵ 'ti dve suve pahimṃsu. Suvā¹⁶ 15
gantvā Magadhakhette otarantā tassa bhatiyā rakkhaṇaka-
purisassa khetto otaritvā¹⁷ sāliṃ khādītva ekaṃ sālisīsaṃ
ādāya simbalivanaṃ gantvā¹⁸ sālisīsaṃ M-assa pādamūle pā-
tetvā¹⁹ „evarūpā tattha²⁰ sāliṃ“ vadimṃsu. So punadivase
suvagaṇaparivuto tattha gantvā tasmiṃ khetto otari. So²¹ 20
puriso suve sāliṃ khādante²² ito c' ito ca dhāvītva vārento pi
vāretuṃ na sakkoti. Sesā suvā²³ sāliṃ khādītva tucchamukhā
va gacchanti²⁴, suvarājā pana bahūni sālisīsaṃ ekato katvā
haritvā²⁵ mātāpitunnaṃ deti. Suvā punadivasato paṭṭhāya
tatth' eva sāliṃ khādimṃsu. Atha so puriso²⁶ „sace ime 25

¹ C^o tesari - -, C^o sesaṃ pañcakarīsamattani, B^d sesapañcasatatarīsamattani
khettaṃ attano purisosaṇaṃ. ² C^o datvā. ³ B^d -radisā bhāge. ⁴ C^o sibba-,
B^d sippa- and adda atthi. ⁵ B^d attha. ⁶ B^d thāmasampanno. ⁷ B^d omits
rajjaṃ. ⁸ B^d -gaṇaṃ pariharanto. ⁹ C^o jātasasaresusālī, B^d sayamjātasālivena.
¹⁰ B^d āharitvā in the place of ā. g. ¹¹ B^d -si. ¹² B^d paccanti. ¹³ C^o kathanti.
¹⁴ B^d te. ¹⁵ B^d otariṃsu. ¹⁶ B^d āg-. ¹⁷ B^d thapetvā. ¹⁸ B^d tattha evarūpā.
¹⁹ B^d adds pana. ²⁰ B^d adds diṃvā. ²¹ B^d adds yāvadattaṃ. ²² B^d gac-
chisū. ²³ B^d tehi parivuto hutvā āharitvā. ²⁴ B^d adds suve sāli khādante
diṃvā ito cito ca dhāvītva vārento pi vāretuṃ nāsakkhi.

aññaṃ katipāhaṃ evaṃ khādissanti kiñci na bhavissāti,
brāhmaṇo sāliṃ agghāpetvā mayhaṃ iṇaṃ ʼarissati, gantvā
tassa ārocemīti“ so sālimuṭṭhinā saddhim tathārūpaṃ paṇṇā-
kāraṃ gaheṭvā³ brāhmaṇaṃ passitva vanditvā⁴ ekamantaṃ
5 ʼhito „kiṃ bho purisa sampannaṃ sālikhettaṃ“ ti puṭṭho „āma
brāhmaṇa sampannaṃ“ ti vatvā dve gāthā abhāsi:

1. Sampannaṃ sālikedāraṃ, suvā bhuñjanti Kosiya,
paṭivedemi⁵ te brahme: na naṃ⁶ vāretum ussahe. 1.

2. Eko va⁷ tattha sakunō, so⁸ tesāṃ sabbasundaro
10 bhutvā sāliṃ yathākāmaṃ tuṇḍena gacchatīti. 2.

Tattha sampannaṃ ti paripunnāṃ avikāraṃ⁹, ke-jāraṃ ti khettaṃ,
sabbasundaro ti sabbehi kotṭhāsehi sundaro rattatundō jhṇṇukasanni-
bhakkhi rattapādo⁹ tīhi rājihi parikkhittagīvo mahāmayūrapamāno so yāva-
datthaṃ sāliṃ khādītva aññaṃ¹⁰ tuṇḍena gaheṭvā gacchatīti.¹¹

5 Brāhmaṇo tassa kathaṃ sutvā suvarāje sinehaṃ uppādetvā
khettapālaṃ pucchi: „ambho purisa pāsāṃ oḍḍetum jānāsīti“.
„Āma jānāmīti“. Atha naṃ gāthāya ajjhabhāsi:

3. Oḍḍentu¹² vālapāsāni yathā bajjhetha¹³ so diyo,
jīvaṇ ca naṃ gaheṭvāna ānayetha¹⁴ maṃ antike ti. 3.

20 Tattha oḍḍentū¹⁵ ti oḍḍayantu, vālapāsānīti assavālādīrajjunaya
pāsā, jīvaṇ ca naṃ ti jīvaṇtaṃ nēva ca¹⁶.

Taṃ sutvā khettapālo sāliṃ agghāpetvā iṇassa akata-
bhāvena tuṭṭho gantvā assavāle¹⁷ vaṭṭetvā „ajja imasmiṃ ʼhāne
otarissatīti“ sutvā suvaraṇṇo otaraṇaṭṭhānaṃ sallakkhetvā
25 punadivase pāto va cātippamāṇaṃ pañjaraṃ¹⁸ katvā pāsāṃ¹⁹
oḍḍetvā suvaṇaṃ āgamaṇaṃ olokento kuṭiyaṃ nisīdi. Suvarā-
jāpi suvagaṇaparivuto āgantvā aloluppacārātāya hiyyo²⁰

¹ Bā -cessāmīti. ² Bā adda sātiddhiyagāmaṃ gantvā. ³ Bā paṇṇākāraṃ datvā.

⁴ Bā -va-. ⁵ Bā taṃ. ⁶ Bā ca. ⁷ Bā yo. ⁸ Bā avekallaṃ. ⁹ Ck^o -sanni-
bhakkhi, Bā -sannibho bhakkhi. ¹⁰ Bā añña. ¹¹ Bā -tīti. ¹² Bā ujhautu. ¹³
Bā bajjheyya. ¹⁴ Bā -yehi. ¹⁵ Bā ujhantū. ¹⁶ Bā adda ānayehitī ānehi. ¹⁷
Bā -la. ¹⁸ Ck^o -se vātappabāre tesāṃ carajjakāni. ¹⁹ Bā -pañca. ²⁰ Bā vi-
hiyo, Ck^o bhiyyo, C^o hiyyo.

khāditatthāne¹ odḍitapāse² pādam³ pavesento va otari. So attano baddharāvaṃ⁴ nātvā ciutesi: „sac' āhaṃ⁵ idān' eva baddharāvaṃ ravissāmi nātakā⁶ bhayatajjitā gocaraṃ agahetvā va palāyissanti, yāva etesaṃ gocaragahaṇaṃ⁷ adhivāsessāmīti“ so tesam suhitabhāvaṃ nātvā maraṇabhayatajjito hutvā tik-
khattuṃ⁸ baddharāvaṃ ravi. Sabbe⁹ palāyimsu. Suvarājā „ettakesu me¹⁰ nātisu¹¹ nivattitvā olokeno pi n' atthi, kin nu kho mayā¹² pāpaṃ¹³ katan“ ti vilapanto

4. Ete bhutvā ca¹⁴ pītvā ca pakkamanti vihaṅgamā,

eko baddho 'smi pāsena, kiṃ pāpaṃ pakatam mayā ti 4. 10
gātham āha., Khettapālo suvarājassa baddharāvaṃ suvānaṃ
ca ākāse pakkhandanaṃ sutvā „kin nu kho“ ti kuṭito¹⁵
oruyha pāsattthānaṃ gantvā suvarājānaṃ¹⁶ disvā „yass' eva me¹⁷ pāso odḍito so eva¹⁸ baddho“ ti tuṭṭhamānaso suvarā-
jānaṃ pāsato mocetvā dve pāde ekato¹⁹ bandhitvā²⁰ Sālinḍiya- 15
gāmaṃ²¹ gantvā suvapotaṃ brāhmaṇassa adāsi. Brāhmaṇo²²
balavasinehena M-aṃ ubhohi hatthehi dālhaṃ gahetvā aṃke
niṣīdāpetvā tena saddhiṃ sallapanto dve gāthā abhāsi:

5. Udaṃ nūna aññesaṃ suva accodaraṃ tava,

bhutvā sāliṃ yathākāmaṃ tuṇḍenādāya gacchasi²³. 5. 20

6. Koṭṭhan nu tattha pūresi, suva veran nu te mayā,

putṭho me samma akkhāhi: kuhiṃ sāliṃ nidhiyasīti²⁴. 6.

Tattha udaṃ nūna 'ti aññesaṃ udaṃ udaṃ eva maññe tava
udaṃ pana attudaṃ, tatthā 'ti tasmiṃ simbalivane, pūresiṃ vassā-
rattatthāya pūresi, nidhiyasīti nidhesi. 25

Taṃ sutvā suvarājā madhurāya manussabhāsāya sattamaṃ
gātham āha;

¹ Bā odḍiyaṃ. ² Bā pāsaiṃ pāse. ³ Bā sace haṃ. ⁴ Bā adds me. ⁵ Bā -ṇā
tāva. ⁶ Bā atha sabbe te suvā. ⁷ Bā omits me. ⁸ Bā nātakesu. ⁹ Bā me.
¹⁰ Bā paramapāsa. ¹¹ Bā pi. ¹² Bā -ṭiya. ¹³ Cks -jā. ¹⁴ Bā omits me. ¹⁵
Bā aveva. ¹⁶ Bā adds katvā. ¹⁷ Bā adds dālhaṃ adāya. ¹⁸ Bā adds taṃ
disvā. ¹⁹ Cks -ti. ²⁰ Bā niddayāsīti. Cks -titi.

7. Na me veraṃ tayā saddhiṃ, kotṭho mayha^h na vijjati,
 iṇaṃ muñcāmi¹ iṇaṃ¹ dhammi sampatto koṭṭasimbalim,
 nidhim pi tattha nidahāmi, evaṃ jānāhi Kosiya² 'ti. 7.

Tattha iṇaṃ muñcāmiṇaṃ dhammīti³ tava sālīni haritvā iṇaṃ muñ-
 5 cāmi c' eva⁴ dadāmi ca 'ti vadaṭṭi⁴, nidhimpīti ekaṃ tattha simbalivane
 anugāmiṇanidhim pi nidahāmi.

Atha naṃ brāhmaṇo pucchi:

8. Kīdisan te iṇadānaṃ, iṇamokkho te kīdiso,
 nidhimnidhānaṃ akkhāhi, atha pāsā pamokkhasīti. 8.

10 Tattha iṇadānaṃ ti iṇassa dānaṃ, nidhimnidhānaṃ ti nidhino
 nidhānaṃ.

Evaṃ brāhmaṇena puttṭho suvarājā tassa vyākaraṇto
 catasso gāthā abhāsi:

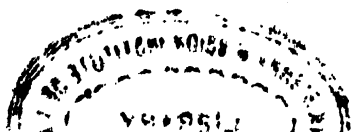
9. Ajātapakkhā taruṇā puttakā mayha Kosiya,
 15 te maṃ tathā⁵ bharissanti, tasmā tesaṃ iṇaṃ dade. 9.
 10. Mātāpitā ca me vuddhā⁶ jiṇṇakā gatayobbanā,
 tesaṃ tuḍḍena⁷ hātūna muñce⁸ pubbakataṃ⁹ iṇaṃ. 10.
 11. Aññe pi tattha sakuṇā khīṇapakkhā sudubbalā,
 tesaṃ puññatthiko dammi, taṃ nidhim āhu paṇḍitā. 11.
 30 12. Edisaṃ¹⁰ me iṇadānaṃ, iṇamokkho me ediso¹¹,
 nidhimnidhānaṃ akkhātāṃ¹², evaṃ jānāhi Kosiya² 'ti. 12.

Tattha hātūnā¹³ 'ti haritvā, taṃ nidhin ti taṃ puññakammaṃ paṇḍitā
 anugāmiṇanidhim nāma kathenti, nidhimnidhānaṃ ti nidhino nidhānaṃ,
 nidhānanidhin¹⁴ ti pi pāṭho, ayam eva attho.

- 35 Brāhmaṇo M-assa dhammakathaṃ sutvā pasannacitto dve
 gāthā abhāsi:

13. Bhaddako vat' ayam¹⁴ pakkhī¹⁵ dijo paramadhammiko;
 ekaccesu manussesu ayam dhammo na vijjati. 13.

¹ C^o -miṇaṃ, B^d muñjāmiṇa. ² C^o -miṇa. B^d muñjāmiṇaṃ. ³ B^d adda
 iṇaṃ. ⁴ B^d omīta va-. ⁵ C^o: te ma hātā, C^o te maṃ bhātā. ⁶ B^d vuddhā
⁷ C^o tuḍḍena. ⁸ C^o pubbe ca, B^d pañce. ⁹ B^d pubbe-. ¹⁰ B^d idisaṃ. ¹¹
 B^d ca idīḍo. ¹² B^d akkhāmi. ¹³ so B^d; C^o nidhimnidhānaṃ for. nidhīni-?
¹⁴ B^d vatāya. ¹⁵ all three MSS. -i.

14. Bhuñja sālin yathākāmaṃ saha sabbehi nātibhi¹,
puna pi suva passemu, piyaṃ me tava dassanan ti. 14.

Tattha bhuñja sālin ti ito paṭṭhāya nibbhayo hutvā bhuñjā² 'ti karisa-
sahassam pi tass'eva niyyādentō evam āha, passemū 'ti attano ruciya āgataṃ
aññesu divasesu taṃ passeyyāma³ 'ti.

Evam⁴ M-aṃ yācitvā piyaputtaṃ viya muducittena olo-
kento pādato bandhanaṃ mocetvā satapākatelena pāde mak-
khetvā, bhaddapīṭhe nisīdāpetvā kañcanatattake madhulāje
khādāpetvā sakkharodakam⁵ pāyesi. Ath' assa suvarājā
„appamatto hohi brāhmaṇā“ 'ti vatvā ovaḍanto 10

15. Bhuttañ ca pītañ ca tav' assamamhi
rati⁶ ca no Kosiya⁷ te sakāse,
nikkhittadaṇḍesu dadāh⁸ dānaṃ,
jiṇṇe ca mātāpitaro bharassū 'ti gātham āha. 15.

Tattha tavassamamhīti tava nivesane, ratīti abhirati. 15

Taṃ sutvā brāhmaṇo tuṭṭhahadayo⁹ udānaṃ udānento

16. Lakkhī vata me uḍapādi aḷja
yo¹⁰ addasāsīm pavaram diḷānaṃ,
suvassa sutvāna subhāsītāni
kāhāmi puññāni anappakānīti gātham āha. 16. 20

Tattha lakkhīti siri pi puññam pi paññāpi.

M. brāhmaṇena attano dinnam karisasahassam paṭikkhi-
pitvā aṭṭhakarisaṃmattam eva gaṇhi. Brāhmaṇo thambhe
nikhanītvā tassa taṃ khettaṃ niyyādetvā añjalim paggayha
„gaccha sāmi, assumukhe¹¹ matāpitaro assāsehi¹²“ vatvā¹³ taṃ 25
uyyoesa So tuṭṭhamānaso sālisīsaṃ ādāya gantvā mātā-
pitūnaṃ purāto nikkhipitvā „amma tāta utṭhethā“ 'ti āha.
Te assumukhā va bhāsamānā¹⁴ utṭhahimsu. Tāvad eva suva-

¹ C¹ -hi. ² B² -jāhiti. ³ B³ adds brāhmaṇo. ⁴ B⁴ sakkāro-. ⁵ C⁵ ratiñ.
B⁶ ratti. ⁶ B⁶ tuṭṭhamānaso. ⁷ C⁷ so. ⁸ C⁸ assāsetvā, B⁸ niyyādetvā
gandhamālādīhi pūjētvā khamāpetvā pacchāmi suvarājā ti assumukhe rodamaṇe
matāpitaro assāsehi. ⁹ C⁹ hasamānā, B⁹ rodamānā,

gaṇā sannipatitvā „kathaṃ mutto si devā“ 'ti ¹ucchiṃsu'.² So nesaṃ³ sabbaṃ vitthārato kathesi. Kosiyo⁴ pi suvaraṇṇo ovādaṃ datvā tato paṭṭhāya dhammikasamaṇabrāhmaṇānaṃ mahādānaṃ paṭṭhapesi.

5 Tam atthaṃ pakāseto S. osānagātham āha:

17. So Kosiyo attamano udaggo
annaṃ ca pānaṃ ca bhisam karitvā
annena pānena pasannacitto
santappayī samāṇe⁵ brāhmaṇe cā 'ti. 17.

10 Tattha santappayitvā gahitāni bhājanāni pūrento santappesi.

S. i. d. ā. „evam bhikkhu mātāpitipesaṇaṃ⁶ hīma⁷ paṇḍitānaṃ vamsa“ 'ti vatvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphale paṭiṭṭhahi): „Tadā suvagaṇo⁸ Buddhapariśā ahośi⁹, mātāpitāro mahārājakulāni, khettaṭṭhā Channo, brāhmaṇo Ānando, suva-
15 rājā aham evā“ 'ti. Sālikedārajātakaṃ¹⁰.

2. Candakinnarajātaka.

Upaniyatidāṃ maṇṇe ti. Idam S. Kapilapuram¹¹ nissāya nigrodhārāṇe viharanto rājanivesane Rāhulamātaraṃ ā. k. Idam pana jātakaṃ Dūrenidānato paṭṭhāya kathetabbam. Sā pan' esa Nidāna-
20 kathā yāva¹² Latṭhivane Uruvelakassapassa sihanādā¹³ Apāṇakajātaka kathitā, tatoparam yāva Kapilavatthugamanā Vessantarajātaka āvi-
bhavissati. S. pana pitu nivesane nisīditvā antarabhattachasamaye Mahā-
dhammapālajātakaṃ kathetvā katabhattakicco „Rāhulamātu vasaṇaṭ-
ṭhāne¹⁴ nisīditvā tassā¹⁵ guṇaṃ vaṇṇento¹⁶ Candakinnarajātakaṃ¹⁷ ka-
25 thessāmīti“ rājanaṃ pattaṃ gāhāpetvā 'dvihi aggasāvakehi saddhim Rāhulamātu vasaṇaṭṭhānaṃ pāyāsi. Tadā tassā pamukhe¹⁸ cattālisasa-
hassā¹⁹ nātakitthiyo vasaṇti, tāsū²⁰ khattiyakaṇṇānaṃ pēva navutiaghi-
kasahassam. Sā Tassa āgamanam ānavā „sabbā²¹ kāsāvān' eva²²
nivāsentū“ 'ti tasmaṃ ārocāpesi, tā tathā karimṃsu. S. āgantvā paṇṇāntā-

¹ Bā -isu, Ck -i. ² Bā te-. ³ Ck -ṇa. ⁴ C -tupo-, Bā -tūnaṃ po-. ⁵ Bā -hā.

⁶ Bā ahesuṃ. ⁷ Bā kedāra-. ⁸ Bā -lavatthupu-. ⁹ Ck omīti yāva. ¹⁰ Bā -dāni.

¹¹ Bā nivesane. ¹² Bā omīti tassā. ¹³ Bā guṇe kathento. ¹⁴ Bā -īti-. ¹⁵ Bā

-khā. ¹⁶ Bā -ssa. ¹⁷ Bā jāsam. ¹⁸ Bā sabba. ¹⁹ Ck -vaneva Bā -sāve

sanē nisīdi. Aha tā¹ sabbāpi ekappahāren' eva viraviṃsu, mahā
paridevasaddo ahoji. Rāhulamātā² paridevitvā sokam vinodetvā S-ram
vanditvā rājagatena³ bahumānena sagāravena nisīdi. Rājā tassā⁴
guṇakatham ārabhi: „bhante mama suṇhā 'tumhehi kāsāvāni nivatthā-
niti' sutvā kāsāvān' eva nivāsesi, 'mālādīni pariccattānīti' sutvā⁵ mālā- 5
dīni pariccajītvā bhūmisayanā va jātā⁶ 'tumhākaṃ pabbajitakāle vidhavā
hutvā aūnehi rājūhi pesitam paṇṇākāram na gaṇhi, evaṃ tumhesu
asamhīracittā esā⁷ ti nānappakārehi tassā guṇakatham kathesi. S.
„anaccheṇṇiyaṃ mahārāja yaṃ esā idāni mama pacchime attabhāve
mayi sasneha⁸ asamhīracittā anaññaneyyā⁹ bhaveyya¹⁰, sā¹⁰ tiracchā- 10
nayaniyāṃ nibbattāpi mayi asamhīracittā anaññaneyyā¹¹ ahoṣīti¹² vatvā
tena yācito a. ā.:

A. B. Br. r. k. M. Himavantapadese kinnara yoniyāṃ
nibbatti. Candā nām' aṣṣa bhariyā. Te ubho pi Candanā-
make¹² rajatapabbate vasīṃsu. Tadā Bārāṇasirajā amaccānam 15
rajjam niyyādetvā dve kāsāyāni nivāsetvā sannaddhapañcā-
vudho ekako va Himavantam pāvisi. So migamanāsam khā-
danto ekaṃ khuddakanadiṃ anussaranto¹³ uddham abhirūhi¹⁴.
Cāṇḍapabbatavāsino kinnarā vassārattasamaye¹⁵ anotaritvā
pabbate yeva vasanti nidāghe¹⁶ otaranti. Tadā¹⁷ so Canda- 20
kinnaro attano bhariyāya saddhim otaritvā tesu tesu ṭhānesu
gandhe viḷimpanto¹⁸ pupphareṇuṃ khādanto¹⁹ pupphapaṭe²⁰
nivāsento pārumpanto latādolāhi²¹ kilanto madhurassarena
gāyanto tam khuddakanadiṃ patvā ekasmim²² nivattatṭhāne²³
otaritvā udae pupphāni vikiritvā udakakīlaṃ kīlitvā puppha- 25
paṭe²⁰ nivāsetvā pārupitvā rajatapattavannāya vālūkāya puppha-
sayanam²⁴ paññāpetvā ekaṃ veṇudaṇḍam²⁵ gahetvā sayane

¹ C^o Bā sā. ² Bā - tāpi. ³ Bā rājagehe, B^o rājagehe ⁴ C^o Bā tassa ⁵ C^o
omits mālādīni - - . ⁶ so C^o; Bā pariccajī bhūmiyaṃ sayatīti sutvā bhūmi-
sayanāvajātā ⁷ C^o - ho, Bā sinehā. ⁸ C^o anaññaneyya, C^o ānaññaneyya, Bā
ānaññaneyyā, B^o anaññaneyyā. ⁹ C^o omits bhaveyya. ¹⁰ C^o esā, Bā omits sā.
¹¹ C^o ān-. ¹² C^o candānāmā, C^o candānāmāya. ¹³ Bā anusāreṇaranto. ¹⁴ Bā
- rūhi. ¹⁵ C^o vassa-, Bā vassavutthāsa-. ¹⁶ Bā - ghasamaye. ¹⁷ Bā adds ca.
¹⁸ Bā adds tesu tesu ṭhānesu. ¹⁹ C^o omits pūkhā-. ²⁰ Bā - paṭakena. ²¹ C^o
- lāhi, Bā - lādīhi. ²² C^o eta-. ²³ Bā nivattanāthāne. ²⁴ Bā pupphāsanam. ²⁵
Bā veṇudaṇḍakam.

nisidimsu¹. Tato Candakinnaro veṇuṃ² vā³nto madhura-
saddena³ gāyi, Candakinnari muduke hatthe⁴ nāmetvā tassā-
vidūre ʔhitā nacc' eva⁵ gāyi ca. So rājā tesam saddam sutvā
padasaddam asāvento sanikam āgantvā⁶ paṭicchanne ʔhatvā te
5 kinnare disvā kinnariyā⁷ paṭibaddhacitto hutvā „tam kinna-
ram vijjhitvā jīvitakkhayaṃ pāpetvā imāya saddhim saṃvāsam
kappessāmīti“ cintetvā⁸ Candakinnaram vijjhi. So vedanā-
matto⁹ paridevamāno catasso gāthā āha¹⁰:

1. Upaniyatīdam¹¹ maññe, Cande lohitamadena¹² majjāmi¹³,
10 vijahāmi¹⁴ jīvitam, pāṇā me Cande¹⁵ nirujjhanti. 18.
2. Osadhi¹⁶ me, dukkham me¹⁷, hadayaṃ me dayhate, ʔitamāmī
tava Candiya socantiyā na naṃ aṇṇehi sokehi. 19.
3. Tiṇam iva vanam iva miyyāmi¹⁸ nādi¹⁹ aparipuṇṇiyā va sussāmi
tava Candiya socantiyā na naṃ aṇṇehi sokehi. 20.
- 15 4. Vassam va sare²⁰ pabbatapāde²¹ imāni assūni vattare mayham
tava Candiya socantiyā na naṃ aṇṇehi sokehi. 21.

Tattha upanīyatīti²² santatīvecchedam upanīyati²³. idam ti jīvitam.
pāṇā me ti bhaddhe Cande mama jīvitapāṇā²⁴ nirujjhanti, osadhi¹⁶ me ti
jīvitam me osidati, nītaumāmīti atikilamāmī, tava Candiya ti idam mama
20 dukkham, na naṃ aṇṇehi sokehi²⁵ atha kho tava Candiya socantiyā
sokahetu, yasmā tvaṃ mama viyogena socissasi²⁶ tasmā ti attho, tiṇamiva
vanamiva ti tattha pāsāṇe khittatiṇam iva mūle chinnavanam iva ca milā-
yāmīti vadati, sare pabbatapāde²⁷ ti yathā nāma pabbatapāde patitani
vassam saritvā acchinuadhāraṃ vattati

- 25 M. imāhi catūhi gāthāhi paridevitvā pupphasayane²⁸ ni-
panno²⁹ va satim vissajjetvā parivattitvā sayi³⁰, rājā paṭiṭṭhito³¹
va, itarā Mahāsatte paridevante pi attano ratiyā mattā hutvā

¹ Bā nlelāditvā. ² Bā veḷu. ³ Bā manuñña-. ⁴ Bā mudubhatthena. ⁵ Bā nicci
ceva. ⁶ Bā gantvā. ⁷ Ck -riyaya. ⁸ Bā ʔhatvā. ⁹ Bā -patto. ¹⁰ Bā abhāsi.
¹¹ Ck Bā -tidam. ¹² Bā -maddane. ¹³ Bā paññāmi. ¹⁴ Bā jahāmi. ¹⁵ Ck
-do. ¹⁶ so Ck; Bā oṣaṭhi. ¹⁷ Bā omits me. ¹⁸ Bā miṣṣāmi. ¹⁹ Ck
nadiṃ. Bā nadi. ²⁰ Bā vassam va, omitting sare. ²¹ Bā pabbate-, Ck om
pabbata. ²² Ck -yantīti. ²³ Bā upanīyati, Ck niyyāsi. ²⁴ Bā -te-. ²⁵ Bā
-hiti, Ck -hi. ²⁶ Ck -ti. ²⁷ Bā pabbatapāde, Ck om pabbata. ²⁸ Bā
pubbāsane. ²⁹ Bā nlelāno. ³⁰ Bā omits sayi. ³¹ Bā paṭiṭṭhito, Ck pi ʔhito.

tassa viddhabhayaṃ na jānāti, visaññaṃ pana naṃ¹ parivattitvā nipannaṃ disvā „kin nu kho me sāmikassa² dukkhaṃ“ ti upadhārenti³ pahāramukhato⁴ paggharantaṃ lohitaṃ disvā piyasāmike uppannaṃ⁵ balavasokaṃ sandhāretuṃ asakkonti mahāsaddena paridevi. Rājā „kinnaro mato bhavissatīti“⁶ 5
nikkhamitvā attānaṃ dassesi. Candā taṃ⁷ disvā „iminā me corena piyasāmiko viddho bhavissatīti“ kampamānā palāyitvā pabbatamatthake thatvā rājānaṃ aribhāsenti⁸ pañca gāthā āha⁹:

5. Pāpo kho¹⁰ rājaputto yo me icchitapatim varākiyā 10
vijjhi¹¹ vaṇṇamūlasmim¹², so yaṃ¹³ viddho chamā seti¹⁴. 22.
6. Imaṃ mayhaṃ hadayaṣokaṃ paṭimuñcatu rājaputta tava mātā
yo mayhaṃ hadayasoko¹⁵ kimpurisaṃ apekkhamānāya¹⁶. 23.
7. Imaṃ mayhaṃ hadayaṣokaṃ paṭimuñcatu¹⁷ rājaputta tava jāyā
yo mayhaṃ hadayasoko kimpurisaṃ apekkhamānāya¹⁸. 24. 15
8. Mā ēa putte mā ca patim addakkhi rājaputta tava mātā
yo kimpurisaṃ avadhi adūsakaṃ mayhaṃ kāmāhi¹⁹. 25.
9. Mā ca putte²⁰ mā ca patim²¹ addakkhi²² rājaputta tava jāyā
yo kimpurisaṃ avadhi adūsakaṃ mayhaṃ kāmāhiti. 26.

Tattha varākiyā ti kapaṇāya, paṭimuñcatu²³ ti paṭilabhatu phusatu²⁴
pāpuṇṇu, mayhaṃ kāmāhiti mayhaṃ kāmena.

Rājā naṃ²⁵ pañcahi gāthāhi paridevitvā²⁶ pabbatamatthake thataṃ yeva assāsento

10. Mā tvaṃ²⁷ Caude rodi²⁸, mā soci vanatimiramattakkhi,
mama tvaṃ hohisi bhāriyā rājakule pūjitā nārīti 27. 25
gātham āha.

¹ Ck paṇṇaṃ. ² Bā piya sā-. ³ all three MSS. -ti. ⁴ Bā mahāsattassa dukkhaṃ. ⁵ Cks -nna. ⁶ Ck naṃ. ⁷ Bā abhāsi. ⁸ Bā adda si. ⁹ Bā vijjhasi.
¹⁰ Ck cinamū-, Bā thanamū-. ¹¹ Bā yāha in the place of so yaṃ. ¹² Bā sasi. ¹³ Cks -kaṃ. ¹⁴ Cks ave-. ¹⁵ Cks -muccatu, Bā -muñjatu. ¹⁶ this verse is wanting in Bā. ¹⁷ Bā -aṃ. ¹⁸ Bā puttī. ¹⁹ Bā tamayī. ²⁰ Cks -muccatū, Bā muñjatū. ²¹ Bā taṃ. ²² Bā paribhāsetvā. ²³ Bā tvaṃ. ²⁴ Ck ruci, Ck ruci.

Tattha Candē ti M-assa paridevanakāle nām' assā¹ sutattā evam āha, vanatimiramattakkhīti vanatimiriapupphasamānakkhī², pūjītā ti solasannaṃ itthisahassānaṃ jetthikā aggamaheṣi³ hessasi.

Candā tassa vacanaṃ sutvā „tvam kiṃ maṃ⁴ vadesīti⁵“
5 sīhanādaṃ nadantī anantaraṃ gātham āha:

11. Api nūnāhaṃ marissaṃ na ca panāhaṃ rājaputta tāva hessaṃ
yo kimpurisaṃ avadhi adūsakaṃ mayhaṃ kāmāhīti. 28.

Tattha api nūnāhaṃ ti api ekamsen' eva ahaṃ marissaṃ.

So tassā vacanaṃ sutvā nicchandarāgo hutvā itaraṃ
10 gātham āha:

12. Api bhīruke api jīvitukāmiḥ kimpurisi gacchā⁶ Hṛnavantaṃ,
tālissatagarabhojana⁶ araṇṇe taṃ⁷ migā ramissanti⁸. 29.

Tattha api bhīruke ti bhīrujātike⁹, tālissatagarabhojana¹⁰ ti tvam
tālissapattatagarabhojanā¹¹ migā¹², tasmā araṇṇe taṃ migā va¹³ ramissanti, na
15 tvam rājakulārahā¹⁴, gacchā¹⁵ ti naṃ¹⁵ avaca

Vatvā ca pana nirapekkho hutvā pakkāmi. Sā tassa
gatabbhāvaṃ ñatvā oruyha M-aṃ āliṅgitvā pabbatam¹⁶ utthakaṃ
āropetvā pabbatatale nipajjāpetvā sīsam assa attano ūrusu kāvā
balavaparidevaṃ¹⁶ paridevamānā dvādasa gāthā abbhāsi:

20 18. Te pabbatā tā¹⁷ ca kandarā tā ca¹⁸ giriguhāyo,
tattha taṃ¹⁹ apassantī kimpurisa kathaṃ ahaṃ kāsā²⁰, 30.

14. Te paṇṇasanthatā²¹ ramaṇiyā vālamigehi anuciṇṇā,
tattha²² taṃ apassantī kimpurisa kathaṃ ahaṃ kāsā²⁰. 31.

15. Te pupphasanthatā²³ ramaṇiyā vālamigehi anuciṇṇā,
25 tattha taṃ -pe-²⁴. 32.

¹ Ck² nāmassa. ² Ck² -pupphamānakkhī, C² -pupphapamānakkhī, B² -samānā
akkhī. ³ all three MSS. -si. ⁴ Ck² kiṃaṃ, B² kiṃ, omittuṃ naṃ. ⁵ Ck²
-hīti. ⁶ Ck² -no, C² -nagarabhojano, B² tālissatagarabhojanātasamā. ⁷ B² tvam.
⁸ Ck² rasminti, C² ramissanti, B² ramissantihi. ⁹ B² atibhīrukaṇṇa-, H² api
atibhīru-. ¹⁰ B² tālissatagarabhojanā. ¹¹ B² tālissapattatagarapattabho-. ¹²
B² sīti. ¹³ B² omits va. ¹⁴ B² -le arahā. ¹⁵ B² omits naṃ. ¹⁶ Ck² omitt
paridevaṃ. ¹⁷ B² omits tā. ¹⁸ B² omits tē ca. ¹⁹ B² yo ca tattheva tiṭṭanti
tattheva taṃ. ²⁰ B² akāsi. ²¹ B² -sandātā? ²² B² tattheva. ²³ Ck² -santha,
C² -santharā, B² -santhatā. ²⁴ B² tattheva taṃ apassantaṃ kimpurisa kathaṃ
ahaṃ akāsi.

16. Acchā¹ sa²ṇṇanti giricaranadiyo³ kusumābhikinnasotāyo,
tattha -pe-⁴. 33.
17. Nilāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni⁵,
tattha -pe-⁶. 34.
18. Pītāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni¹,
tattha -pe-⁵. 35.
19. Tambāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni⁴ -pe-. 36.
20. Tuṅgāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni⁴ -pe-. 37.
21. Setāni Himavato pabbatassa kūṭāni dassaneyyāni⁴ -pe-,
tattha -pe-. 38.
22. Citrāni Himavato -pe-. 39.
23. Yakkhagaṇasevite Gandhamādane osadhehi sañchanne,
tattā taṃ aṇassanti kimpurisa katham ahaṃ kāsāṃ. 40.
24. Kimpurisaevite Gandhamādane osadhehi sañchanne,
tattā taṃ aṇassanti kimpurisa katham ahaṃ kāsāṃ ti. 41. 15

Tattha te pabbatā ti yesu mayāṃ ekato⁶ abhiramimhā⁷ ime te pabbatā
tā ca kandarū tā ca giriguhāyo, tatth' eva⁸ thitā tesu ahaṃ idāni taṃ aṇassanti⁹,
katham kāsāṃ ti¹⁰ kiṃ karissāmi, tesu pupphaphalapallavādisobhaṃ taṃ¹¹
aṇassanti¹² katham adhiṇāsetum sakkhissāmi paridevati, paṇṇasanthatā¹³
ti tālisa, attādigandhapannasantharā¹⁴, acchā ti paṇṇanodika¹⁵, nilāniti¹⁶
maṇimayāni, pītāniti sovaṇṇamayāni, tambāniti maṇosilāmayāni, tuṅgā-
niti uccāni, yakkhagaṇasevite ti bhummadevatāsevite¹⁷.

Iti sā dvādasahi gāthāhi paridevitvā M-assa ure hattham
ṭhapetvā santāpabhāvaṃ ñatvā „Cando jīvati yeva, tāvad 25
eva¹⁸ ujjhānakammaṃ¹⁹ katvā jīvitam assa dassāmi²⁰“ cintetvā
„kin nu kho lokapālā nāma n' atthi, udāhu vippavutthā ādu

¹ Bā accā. ² Bā girivananadiyo. ³ Bā tatheva taṃ ete ⁴ Bā -niyāni. ⁵ Bā
tattāeva taṃ etc. ⁶ Bā adds va. ⁷ Bā -ruhimhā. ⁸ Ck natheva. ⁹ Bā ta-
theva. ¹⁰ all three MSS. -ti. ¹¹ Ck katham tāsaṃ. ¹² Ck -bhaṃ, omitting
taṃ, Bā -bhantaṃ taṃ. ¹³ Ck paṇṇanti, Bā aṇassanti ¹⁴ Bā -saṇhatā. ¹⁵
Bā -gandharasaddapannasantharā. ¹⁶ Bā vippasannodakā. ¹⁷ Ck vici-. ¹⁸ Ck
bhumma - tā, Bā -tāhi sevite. ¹⁹ Bā devatāni in the place of tāvadeva, B
devatā. ²⁰ Bā uccāna-.

matā me¹ piyasāmikam na rakkhantīti² devu³hānakamma⁴ akāsi. Tassā sokavegena Sakkassāsana⁵ uṇha⁶ ahoṣi. So⁷ āvajjanto taṃ kāraṇaṃ ñatvā brāhmaṇavaṇṇenāgantvā⁸ kuṇḍikato⁹ udakaṃ gahetvā M-aṃ siñci¹⁰. Tāvad eva viṣaṃ¹¹ an-
 5 taradhāyi, vaṇṇo rūhi, „imāsmiṃ ṭhāne viddho“ ti pi¹² na paññāyi¹³, M. sukhito utthāsi¹⁴. Candā arogaṃ piyasāmikam disvā somanassappattā Sakkassa pāde vandantī anantaraṃ gātham āha:

25. Vande te ayirabrahme¹⁵ yo me icchitapatiṃ¹⁶ varākiyā
 10 amatenā abhiñci samāgatasmim piyatamenā¹⁷ ti. 42.

Tattha amatenā¹⁸ ti udakaṃ smatam maññamānā¹⁹ āha, piyatamenā²⁰ ti piyatarena, ayam eva vā patho.

Sakko tesam ovādam adāsi: „ito paṭṭhāya Candapabbatato²¹ oru²²ya manussapathaṃ mā gamittha, idh²³ eva vasathā“
 15 ti evaṇ ca pana ovaditvā sakatthānam eva gato. Candāpi „kin no sāmi iminā paripanthatthānena²⁴, ehi Candapabbatam eva gacchāma²⁵“ ti vatvā osānagātham āha:

26. Vicarāma²⁶ dāni girivaranadiyo²⁷ kusumābhikinnasotāyo²⁸
 nānādumasavanāyo²⁹ piyamvadā aññamaññassā³⁰ ti. 43.

30 S. i. d. ā. „na idān³¹ eva pubbe p³² esā mayi asāmhira³³cittā anāññaneyyā yevā³⁴“ ti vatvā j. s. „Tadā rājā Anuruddho ahoṣi³⁵, Candā Rāhulāmātā, kinnaro aham evā³⁶“ ti. Candakinnarajātakaṃ³⁷.

3. Mahāukkusa-jātaka.

25 Ukkā milācā³⁸ bandhantīti. Idam S. J. v. Mittagandhakaupāsakaṃ³⁹ ā. k. So kira Sāvatthiyam parijjā-

¹ C¹ tename. ² B² devatā uccānā-. ³ B³ -ssa ās-. ⁴ B⁴ sakko. ⁵ B⁵ -na ag-. ⁶ B⁶ tuṇhigato. ⁷ B⁷ āsañci. ⁸ B⁸ adda nivasstetvā. ⁹ B⁹ omite pl. ¹⁰ B¹⁰ -yati. ¹¹ B¹¹ adda pl. ¹² B¹² ayyare-. ¹³ B¹³ -taṃ a-. ¹⁴ C¹⁴ candā-. ¹⁵ C¹⁵ imināya, C¹⁶ paripatta-, C¹⁷ parinata-, B¹⁸ paripañhā-. ¹⁶ C¹⁶ viṣaṃ. ¹⁷ C¹⁷ -diya, B¹⁸ girivaranadiyo. ¹⁸ B¹⁸ -sotayo, C¹⁹ -sotāye. ¹⁹ B¹⁹ -dumasavanāyo. ²⁰ B²⁰ evā. ²¹ B²¹ rājā devadatto ahoṣi sakko anuruddho. ²² B²² -ri-. ²³ C²³ vi-, B²⁴ ci-. ²⁴ B²⁴ mittabandha-.

kulassa putto sa¹hāya²m pesetvā aññatarā³m kuladhitarā⁴m vārāpetvā
 „atthi pan' assa uppannakicca⁵m' nittharaṇasamattho mitto vā sahāyo
 vā“ ti „n' atthīti⁶“ „tena hi mitte tāva ganthetū⁷“ 'ti vutte tasmiṃ
 ovāde tathavā paṭhamā⁸m tāva catūhi dovārikehi saddhim⁹ mettīm akāsi.
 Athānupubbena nagaraguttikagaṇakam¹⁰ghāmattādihi¹¹ saddhim mettīm ⁵
 katvā senāpatinā¹²pi uparājenā¹³pi saddhim¹⁴, tehi pana saddhim ekato
 hutvā raññā¹⁵ saddhim akāsi, tato asitiyā mahātherehi¹⁶ Anandattherena¹⁷
 saddhim ekato hutvā T-ena saddhim mettīm¹⁸ akāsi. Atha na¹⁹m S.
 saraṇesu²⁰ ca sīlesu ca paṭiṭṭhāpesi, rājā²¹pi 'ssa issariya²²m adāsi, so
 Mittagandhako²³ yevā 'ti pākaṭo jāto. Ath' assa rājā mahanta²⁴m ¹⁰
 geha²⁵m datvā āvāhamāṇgala²⁶m kāresi, rājāna²⁷m ādim katvā mahājano
 paṇṇākāre²⁸ pahiṇi. Ath' assa bhariyā raññā pahita²⁹m paṇṇākāra³⁰m
 uparājassa³¹ ābandhitvā gaṇhi. Sattame divase mahāsakkāra³²m
 katvā³³ Dasabalā³⁴m nimantetvā pañcasatasam³⁵khātassa³⁶ Buddha- ¹⁵
 pamukhassa saṃghassa³⁷ mahādāna³⁸m datvā bhattakiccāvasāne S-rā
 katānumodana³⁹m¹⁴ sutvā ubho pi jāyampatikā⁴⁰ sotāpattiphale paṭiṭṭha-
 hīmsu. Dh. k. s.: „āvuso Mittagandhakaupāsako⁴¹ attano bhariya⁴²m
 nissāya tassā vacana⁴³m sutvā¹⁶ sabbehi mettīm¹⁷ katvā rañño santikā⁴⁴
 makāsakkāra⁴⁵m labhi, S-rā¹⁸ saddhim pana mettīm katvā ubho pi ²⁰
 jāyampatikā⁴⁶ sotāpattiphale paṭiṭṭhitā⁴⁷“ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha
 bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāma⁴⁸“ 'ti vutte „na bhik-
 khave idān' ev' esa eta⁴⁹m¹⁹ mātugāma⁵⁰m nissāya mahanta⁵¹m yasa⁵²m
 patto, pubbe⁵³ tiracchānaya⁵⁴niya⁵⁵m nibbatto pi pan' esa etissā vaca-
 nena⁵⁶ bahūhi⁵⁷ saddhim²¹ mettīm²² katvā puttasa⁵⁸kato mutto²³“ ti ²⁵
 vatvā²⁴ a. ā.:

A. B. Br. r. k. eke²⁴ paccantavāsino yattha yattha²⁵
 bahū²⁶m māmsa²⁷m labhanti, tattha tattha gāma²⁸m nivesetvā²⁹
 araṇṇe vicaritvā³⁰ migādayo māretvā māmsa³¹m āharitvā

¹ C^o B^d -nna¹m-. ² B^d natthīti. ³ B^d bandhetū. ⁴ B^d omī aganaka. ⁵ B^d adda
 mitti, B^o mettī. ⁶ B^d adda saddhim. ⁷ B^d adda pi. ⁸ B^d mitti. ⁹ B^d mid-
 dhaba¹⁰-. ¹¹ B^d -ra¹¹m. ¹² B^d ābandhitvā bho jāyampatitā sotāpattiphale pati-
 tthavā in the place of ābandhitvā gaṇhi - - katvā. ¹³ B^d pañca satassa. ¹⁴
 B^d -pamukha bhikkhusaṅghassa. ¹⁵ B^d kathita¹⁵m anu-. ¹⁶ B^d -bandhaka-. ¹⁷
 B^d katvā. ¹⁸ B^d mī¹⁸ra¹⁸m. ¹⁹ B^d tathāgatena. ²⁰ B^d ekam. ²¹ B^d adda pi.
²² C^o omī sa-. ²³ B^d mitti. ²⁴ B^d tehi yācīto. ²⁵ B^d ekacce. ²⁶ B^d
 nivā-. ²⁷ B^d omīte vl. • •

- puttadāraṃ¹ posenti. Tesāṃ gāmato avidūre / anahājātassaro²,
tassa dakkhiṇapasse eko senasakuṇo pacchimāpasse ekā sena-
sakuṇī uttarapasse siho migarājā pācīnapasse ukkusasakuṇa-
rājā vasati. jātassaramajjhe pana unnatattḥāne kacchapo vasati.
- 5 Tadā so seno seniṃ „bhariyā me hohīti“ vāresi³. Atha naṃ
sā āha: „atthi pana te koci mitto“ ti. „N’ atthi bhadde“ ti.
„Amhākaṃ uppannabhayaṃ vā dukkhaṃ vā haraṇasamattham⁴
sahāyakaṃ⁵ laddhum vaṭṭati, mitte tāva gaṇhāhīti“. „Kena⁶
saddhim mettīm⁷ karomi bhadde“ ti. „Pācīnapasse vasa-
10 tena ukkusarājena uttarapasse sīhena jātassaramajjhe kaccha-
pena saddhim⁸ karohīti“. So tassā vacanaṃ sampaticchitvā
tathā akāsi. Tadā te ubho saṃvāsaṃ kappetvā - tasmīṃ yeva
sare ekasmiṃ dīpake kalambarukkho⁹ atthi samantā udakena
parikhitto tasmīṃ - kulāvakaṃ katvā paṭivasimsu. Tesāṃ
- 15 aparabhāge dve potakā jāyimsu, tesāṃ pakkhesu asaṃjātesu
yeva ekadivasaṃ te jānapadā divasaṃ¹⁰ araṇṇe varantā¹¹
kiñci alabhivā „na sakkā tucchahatthehi gharaṃ gantuṃ, mac-
che vā kacchape vā gaṇhissāmā¹² ‘ti“ saraṃ otarivā taṃ dīpakaṃ
gantvā tassa kalambassa¹² mūle nipajjitvā makasādihi khajja-
20 mānā tesāṃ palāpanatthāya¹³ araṇṇiṃ manthetvā¹⁴ aggim nib-
battetvā¹⁵ dhūmaṃ karimsu. Dhūmo uggantvā¹⁶ sakuṇe pa-
hari¹⁷, sakuṇapotakā viravimsu. Jānapadā taṃ sutvā
„ambho sakuṇapotakānaṃ saddo, uttḥetha ukkā bandhatha,
chātā sayitum na sakkoma, sakuṇamaṃsaṃ khāditvā va sa-
25 yissāmā¹⁸ ‘ti vatvā aggim jāletvā¹⁸ ukkā bandhimsu. Sakuṇikā
tesāṃ saddaṃ sutvā „ime amhākaṃ potake khāditukāmā,
mayāṃ evarūpassa bhayassa haraṇatthāya mitte gaṇhimha,
sāmikaṃ ukkusarājassa santikaṃ pesessāmīti“ cintetvā „gaccha

¹ Bā - re. ² Bā adds atthi. ³ Bā vadati. ⁴ Bā nīṭharaṇa-. ⁵ Bā mittani vā, sahāyaṃ vā. ⁶ Bā kehi. ⁷ Bā mittim. ⁸ Bā adds mitti. ⁹ Bā kadappa-. ¹⁰ Bā tisam. ¹¹ Bā caritvā. ¹² Bā kadappassa. ¹³ Ck palāyana-, Bā palāpanatthā. ¹⁴ Ck mante-, Bā bandhitvā. ¹⁵ Bā adds na sakkā tucchā. ¹⁶ Bā dhume uggatte. ¹⁷ Bā smita s. p. ¹⁸ Ck jalitvā.

sāmi, puttāna¹ no uppannabhayaṃ ukkusarājassa ārocehi²“
paṭhamam gātham āha:

1. Ukkā milācā³ bandhanti dīpe⁴,
pajā mamaṃ⁵ khāditum patthayanti,
mittam sahāyaṃ ca vadehi⁶ senaka⁷,
ācikkha nātivasyanam dijanam ti. 44.

5

Tattha milācā⁷ ti jānapadā, dīpe ti dīpakamhi, pajā mamaṃ ti
mama paṭtake, senakā⁸ ti senakasakunaṃ nāmenālapati, nātivasyanam ti
puttassa vasyanam, dijanam ti ambhakaṃ nātīnam dijanam, idam⁹ vasyanam
ukkusarājassa santikaṃ gantvā ācikkhāhi vadati.

10

So vegen¹⁰ tassa vasaṇatthānam gantvā vassitvā¹⁰ attano
āgataḥhavam jānapetvā katokāso upasaṃkamitvā vanditvā
„kimbāraṇā āgato sīti“ puṭṭho¹¹ dutiyaṃ gātham āha:

2. Dijo dijanam pavaro si pakkihi¹²,
ukkusarāja saraṇam tam upemi,
pajā mamaṃ khāditum patthayanti
luddā milācā¹³, bhava me sukhāyā¹⁴ ti. 45.

15

Tattha dijo ti tvaṃ dijo c' eva dijo¹⁴ pavaro ca.

Ukkusarajā senakam „mā bhāyīti“ assāsetvā tatiyaṃ
gātham āha:

20

3. Mittam sahāyaṃ ca karonti paṇḍitā
kāle akāle sukham āsayānā¹⁵,
karomi te senaka etam attham,
ariyo hi ariyassa karoti kiccam ti. 46.

Tattha kāle akāle ti divā ca rattin¹⁶ ca, ariyo ti idha ācāraariyo
adhippeto, ācārasampanno hi ācārasampannassa kiccam karoti-eva, kim ettha
ācariya¹⁶ ti vadati.

¹ Bā adda vatvā. ² Bā cīlābha, Bā cī-. ³ Bā rathādīpe. ⁴ Bā mama. ⁵
Ckā parehi. ⁶ Bā -kam. ⁷ Bā tīlācā, Bā cī-. ⁸ Bā mamā. ⁹ Bā imam. ¹⁰
Bā vassetvā. ¹¹ Bā āgatakarapaṇam dassento. ¹² Ckā pakkhira, Bā pakkhima.
¹³ Bā cīlā. ¹⁴ Ckā dīpe, Bā dijanam. ¹⁵ Bā esamānam. ¹⁶ Bā karapiyan.

Atha naṃ pucchi: „kiṃ samma rukkhāṃ ¹ā²lāhā³ milācā⁴“
 ti. „Na tāva abhirūhanti⁵, ukkā yeva bandhantīti⁶. „Tena hi tvaṃ
 sīghaṃ gantvā⁷ mama sahāyikaṃ assāsetvā mama āgamana-
 bhāvaṃ ācikkhā⁸“ ti. So tathā akāsi. Ukkusarājāpi gantvā⁹
⁵ kalambassāvidūre⁶ milācānaṃ⁷ abhirūhanaṃ olokeno ekasmiṃ
 rukkhagge nisīditvā ekassa milācassa⁸ abhirūhanakāle tasmiṃ
 kulāvakassa avidūraṃ⁷ abhirūlhe sare nimujjitvā pakkhehi ca
 mukhehi ca udakaṃ āharitvā ukkāya upari āsiñci, sā cūbbāyi.
 Milācā „imaṃ ca senakasakuṇaṃ⁸ potake c' assa⁹ khādissamā“
¹⁰ 'ti otarivā puna ukkaṃ jalāpetvā¹¹ abhirūhimsu¹², puna ukkuso
 vijjhāpesi¹². Eten' upāyena baddhabaddhaṃ¹³ vijjhāpentass'
 ev' assa¹² adḍharatto jāto. So ativiya 'kilami¹⁴, heṭṭhā udare
 kilomakaṃ tanuttagataṃ¹⁵, akkhīni¹⁶ ratīāni jātāni. Tam' disvā
 sakunikā sāmikaṃ āha: „sāmi atikilanto¹⁶ ukkusarājā, etassa
¹⁵ thokaṃ vissamanatthāya gantvā kacchaparājassa kathehīti¹⁷.
 So tassā vacanaṃ sutvā ukkusaṃ upasaṃkamitvā c-gāthāya
 ajjhabhāsi:

1. Yaṃ hoti kiccaṃ anukampakena
 ariyassa ariyena kataṃ tava-y-idam¹⁷,
²⁰ attānurakkhī bhava mā aḍayha,
 lacchāma putte tayi jīvamāne ti. 47.

Tattha kataṃ tavayidan¹⁸ ti tayā idam, ayaṃ eva vā pātho.

So tassa vacanaṃ sutvā sīhanādaṃ nadanto¹⁹ pañcamam
 gātham āha:

²⁵ 2. Tav' eva¹⁹ rakkhāvaraṇaṃ karonto
 sarīrabhedāpi na santasāmi,
 karonti h' ete²⁰ sakhinaṃ²¹ sakhāro:
 pāpaṃ cajanti, satān' esa²² dhammo ti. 48.

¹ Bā abhirulā. ² Ck Bā cl-. ³ Bā -ruā. ⁴ Bā katvā. ⁵ Bā āg-. ⁶ Bā kad-.
⁷ Bā -re. ⁸ Bā senaka sakuna, Ck kāraṇasakuna. ⁹ Bā ca. ¹⁰ Bā jā-. ¹¹
 Bā abhirulā, Ck abhirulimsu. ¹² Cā vijjha-, Bā vijjā-. ¹³ Ck baddhambaddha,
 Bā bandhabandha. ¹⁴ Bā -matī. ¹⁵ Bā anukamgataṃ. ¹⁶ Bā ativiya, kilamanto.
¹⁷ so Ck for tavēdaṃ, Bā tayidaṃ. ¹⁸ Bā tayidan. ¹⁹ Bā tameva. ²⁰ so Ck
 for etaṃ? Bā heke. ²¹ Ck Bā -naṃ. ²² Ck satamntā.

Caṭṭham paṇṇa S. abhisambuddho hutvā tassa guṇaṃ vaṇṇento āha :

8. Sudukkaraṃ kammam akā aṇḍaj' āyaṃ vihaṅgamo
atthāya kuraro¹ putte² aḍḍharatte anāgate ti. 49.

Tattha kuraro³ ti ukkura-jā⁴, putte⁵ ti senassa putte⁶ rakkhanto
tesaṃ atthāya aḍḍharatte anāgate⁷ yāva⁸ diyaḍḍhayāmaṃ vāyāmaṃ karonto 5
dukkaraṃ aḍḍasi.

Seno pi „ukkusa⁷ thokaṃ vissamāhi sammā“ 'ti vatvā
kaccapassa santikaṃ gantvā taṃ utthāpetvā „kiṃ samma
āgato sīti“ vutte „evārūpaṃ nāma bhayaṃ uppannaṃ, ukkusa-
rājā paṭhamayāmato paṭṭhāya vāyamanto kilami, ten' amhi 10
tava santiḱariṇ' āgato“ ti vatvā sattamaṃ gātham āha :

7. Cutāpi eke⁸ khalita-ssakammunā
mittānukampāya paṭiṭṭhahanti,
puttā māma' aṭṭā⁹, gatim āgato 'smi,
atthaṃ caretha¹⁰ mama vārichannā¹¹ 'ti. 50. 15

Tass¹ attho: sāmī ekaccehi yasato vā dhanato vā cutāpi sakammanā¹²
khalitāpi¹³ mittānaṃ anukampāya paṭiṭṭhahanti, mamaṃ ca puttā aṭṭā¹⁴ āturā,
tenānaṃ¹⁵ taṃ gatim paṭisaraṇaṃ¹⁶ katvā āgato¹⁷, puttānaṃ jīvitadānaṃ
dadanto atthaṃ me carāhīti¹⁸.

Taṃ sutvā kaccapo itaraṃ gātham āha: 20

8. Dhanena dhaññena ca attanā va
mittaṃ sahāyaṃ ca karonti paṇḍitā,
kaṇḍomi te senaka etam atthaṃ,
ariyo hi ariyassa karoti kiccaṃ ti. 51.

Ath' assa putto avidūre nipanno pitu vacanaṃ sutvā „mā 25
me piṭā kilamatu, ahaṃ' pitu kiccaṃ karissāmīti“ cintetvā
navamaṃ gātham āha :

9. Appoṣṣukko tāta tvaṃ nisīda,
putto pitu carati¹⁹ atthacariyaṃ²⁰,

¹ B^d guruyo. ² C^k putto. ³ B^d gurur., C^s kurare. ⁴ C^s -ja. ⁵ C^k putto.
⁶ B^d adds ti. ⁷ B^d -saṃ. ⁸ C^k ete, B^d heke. ⁹ B^d mapāṭṭā, C^k mamajjā.
¹⁰ B^d caratha. ¹¹ C^k -jānaṇā, B^d -carati. ¹² B^d -mmunā. ¹³ B^d call-. ¹⁴
C^k aḷḷa. ¹⁵ B^d tenanava. ¹⁶ B^d omits paṭi. ¹⁷ B^d adds sāmī. ¹⁸ B^d caretha
vāricarati. ¹⁹ C^k arati. ²⁰ B^d omits carati attha.

ahaṃ carissāmi tav' etam' atthaṃ
senassa putte paritāyamāno ti. 52.

Atha naṃ pitā gāthāya ajjhabhāsi:

10. Addhā hi tāta satān' esa dhammo
putto pitu yaṃ² caretha atthacariyaṃ,
app-eva maṃ disvā pavaddhakāyaṃ³
senassa puttā na viheṭṭhayeyyūn' ti. 53.

Tattha satānesa dhammo ti paṇḍitānaṃ esa dhammo, puttā nā 'ti³
senassa putte milācā⁴ na heṭṭhayeyyūn⁷.

- 10 Evaṃ vatvā mahākacchapo „samma mā bhāyi, tvaṃ purato
gaccha, idān' ahaṃ āgamiṣāmi⁸“ taṃ uyyojētvā⁹ uḍake pa-
titvā⁹ kalalaṃ ca samkaḍḍhitvā¹⁰ āḍāya dipakaṃ gantvā¹⁰ aggim
pajjhāpetvā¹¹ nipajji. Milācā⁴ „kiṃ no senapotehi¹², imaṃ
kāṇakacchapaṃ¹³ parivattetvā māressāma, yaṃ no sabbesaṃ
15 pahossatīti¹⁴ valliyo uddharitvā jiyā¹¹ gahetvā nivaṭṭhapiloti-
kāpi¹⁵ mocetvā tesu ṭhānesu bandhitvā kacchapaṃ parivatte-
tuṃ na sakkonti. Kacchapo te ākaḍḍhanto gantvā¹⁶ gam-
bhīraṭṭhāne uḍake pati. Te pi kacchapalobhena tena¹⁷ saddhim
yeva patitvā udakapunnāya kucchiyā kilantā¹⁸ nikkhamitvā
20 „bho ekena¹⁹ no ukkusena yāva aḍḍharattā ukkā vijjhāpitā,
idāni iminā kacchapena uḍake pātetvā²⁰ uḍakaṃ pāyetvā
mahodarā kat' amhā²¹, puna aggim karitvā aruṇe uggate pi
ime senapotake khādisāma²² 'ti aggim kātuṃ ārabhiṃsu.
Sakuṇikā tesaṃ saddaṃ²³ sutvā „sāmi, ime yāya²⁴ kāyaci
25 velāya²⁴ amhakaṃ puttake khāditvā²⁵ gamiṣanti, sahāyassa no
sīhassa santikaṃ²⁶ gacchā²⁶ 'ti āha. So taṃ khaṇaṃ ñeva

¹ Ck tametam, Bđ tatheva. ² Bđ naṃ. ³ Ck pañcaddha-, Bđ vavaḍḍha-. ⁴
so Ck; Bđ puttāni na hedayeyyūn. ⁵ all three MSS. puttānīti. ⁶ Ck Bđ ci-
⁷ Bđ nabodaye-. ⁸ Ck nāgami-, Bđ idānāhāgami-. ⁹ Bđ pavaṭṭetvā. ¹⁰ Bđ
vallaṃ uddharitvā vallikālaṃ lañcavevāḍḍhaṃ saḍḍhitvā in the place of ¹⁰ Bđ
lañca-. ¹¹ Bđ vijjhā-. ¹² Bđ -takehi. ¹³ Bđ kāla-. ¹⁴ so C; Ck piyā,
Bđ valliṭṭiyo. ¹⁵ Bđ -kāhi. ¹⁶ Bđ omits gā-. ¹⁷ Bđ omits tena. ¹⁸ Ck
-to, Bđ kilamanto. ¹⁹ Cē etena. ²⁰ Bđ patitvā. ²¹ Bđ gakkāḍḍhammā. ²²
Bđ kathaṃ. ²³ Bđ sāya. ²⁴ Bđ -yaṃ. ²⁵ Bđ -ke. ²⁶ C

tassa santikari¹ gantvā „kiṃ avelāya āgato sīti“ vutte¹ ādito
patthāya taṃ pavattiṃ ārocetvā ekādasamaṃ gātham āha:

11. Pasū manussā mīgaviriyasetṭha

bhayadditā setṭham upabbajanti²,

puttā mam' attā³, gatim⁴ āgato 'smi,

5

tvaṃ no si rājā, bhava me sukhāyā 'ti. 54.

Tattha pasū ti sabbatiracchāne āha, idaṃ vuttaṃ hoti: sēmi migesu
viriyena⁵ settha⁶. lokasmiṃ hi sabbatiracchānāpi manussāpi bhayatajjitā⁷
hutvā setṭhaṃ upagacchanti⁸, mama ca puttā attā⁷, sv-āhaṃ taṃ va gatiṃ⁹ katvā
āgato 'mhi⁹, tvaṃ amhākaṃ rājā, sukhāya me bhavā 'ti¹⁰.

10

Taṃ sutvā sīho gātham āha:

12. Karomi te sēnaka etaṃ atthaṃ,

āyāma te taṃ disātaṃ¹¹ vadhāya,

kathaṃ hi viññū bahu sampajāno

na vāyame attajanassa guttiyā¹² ti. 55.

15

Tattha taṃ disātaṃ¹³ ti taṃ disasamūhaṃ¹⁴, taṃ tava paccatthikaṃ
gaṇaṃ¹⁵ ti attho, bahū ti amitte¹⁶ hantvā samattho, sampajāno ti mit-
tassā bhayappattaṃ¹⁷ jānanto¹⁸, attajanassā¹⁹ ti attasamassa¹⁹ aṅgasamassa²⁰
mittassā²¹ ti attho.

Evaṃ ca pana vatvā „gaccha tvaṃ, putte samassāsehitī“²² 20
taṃ uyyojetvā maṇivaṇṇaṃ udakaṃ maddamāno pāyāsi. Milācā
taṃ²¹ āgacchantāṃ disvā „kurarena“²² tāva amhākaṃ ukkā
vijjhāpitā²³, kacchapena amhākaṃ²⁴ nivatthapilotikānaṃ pi
assāmikā katā, idāni pana natth' amhā, sīho no jivitakkhayaṃ
eva pāpessatīti²⁵ maraṇabhayatajjitā yena vā tena vā²⁵ pāla- 25
yimsu. Sīho āgantvā rukkhamūle na kiñci addasa. Atha naṃ

¹ Bā .o. ² Bā -gacchanti. ³ Ck^s mamaṃja. ⁴ Bā -o. ⁵ Ck^s -tvā, Bā apatti-
titā. ⁶ Bā upajjanti. ⁷ Bā attā atuyā, Ck^s addhā. ⁸ Bā gatiṃ, omitting va,
Ck^s va hatim. ⁹ Ck^s omits mhi. ¹⁰ Ck^s sukhāyamevāti, Bā sukhāyamebhavā-
hiti; tattha pasūti - - wanting in C^s. ¹¹ Bā dipakaṃ. ¹² Bā vu-. ¹³ Bā
dipakan. ¹⁴ Bā verasamohani. ¹⁵ Ck^s gaṇhan. ¹⁶ Bā samitte. ¹⁷ Bā bhayup-
patti. ¹⁸ Bā ajāṇ. ¹⁹ Ck^s atthaṃ samatthassa, Bā atthasamassa. ²⁰ Bā adda
jānassa. ²¹ Ck^s milānaṃ, C^s milātaṃ, Bā ellātataṃ. ²² Bā kuruyena. ²³
Bā adda tathā. ²⁴ Ck^s -penambhāti. ²⁵ Ck^s omitt vā.

- kuraro¹ ca kacchapo ca seno ca upasamkanti² vandiṃsu.
 So tesam mittānisamsam kathetvā „ito paṭṭhāya mittadhammam
 abhinditvā appanattā hothā“³ ti ovaditvā pakkāmi. Te pi sa-
 katṭhānāni⁴ gatā. Senasakuṇikā attano putte oloketvā „mitte
 5 nissāya amhehi dārakā laddhā“⁵ ti sukkhasamaye⁶ senena saddhim
 sallapantī mittadhammam pakāsamānā cha gāthā abhāsi:
 13. Mittaṇ ca kayirātha sakhāgharaṇ ca⁷,
 ayiraṇ ca kayirātha sukhehi ayiro⁸,
 nivatthakojo va sare 'bhiantvā⁹
 10 modāma puttehi samaṇgibhūtā. 56.
 14. Sakamittassa kammena sahāyassāpalāyino¹⁰,
 kūjantaṃ upakūjanti lomasā¹¹ hadayāṇgamam. 37.
 15. Mittaṃ sahāyaṃ adhigamma paṇḍito
 so bhuñjati puttapasuṃ dhanam vā,
 15 ahaṇ ca puttā ca patī ca mayham
 mittānukampāya samaṇgibhūtā. 58.
 16. Rājavatā sūravatā ca attho¹²,
 sampannasakkkhissa bhavanti h' ete,
 yo¹⁰ mittavā yasavā uggaṭatto¹¹
 20 asmiṇ ca loke modati¹² kāmakāmi¹³. 59.
 17. Karaṇīyāni mittāni daliddenāpi senaka,
 passa mittānukampāya samagg' amhā sa nātake¹⁴. 60.
 18. Sūrena balavantena yo mettīm¹⁵ kurute dijo
 evaṃ so sukhito hoti yathāham tvaṇ ca senakā 'ti. 61.

25 Tattha mittānā ca 'ti yaṃ kañci¹⁶ attano pittaṇ ca subhajjaṇ ca suhadaya-
 sahāyaṇ ca sāmitṭhānikam¹⁷ ayiraṇ ca karoth' eva¹⁸, nivatthakojo va sarebhī-
 hantvā¹⁹ ti ettha kojo ti kavacaṃ²⁰, yathā nāma paṭimukkam²¹ kavacaṃ sare
 abhiantī²² nivāreti evaṃ mayam²³ mittabalena paccatthike abhiantvā puttahi

¹ B^d kakkuro. ² B^d yathāthā-. ³ B^d sukkhasamaye. ⁴ so C^s; C^k
 -garāñca, B^d suhadayañca. ⁵ B^d sukkhāgamāya. ⁶ C^k hi-. ⁷ C^k yaṣṣm-
 palāyino. ⁸ B^d lomahamāsa. ⁹ C^k attā, C^s atthā. ¹⁰ B^d so. ¹¹ B^d upaga-

¹² so C^s for lokasmi cā modati? B^d asmi dha loke datī. ¹³ B^d -kāsi. ¹⁴

C^k si nā-. ¹⁵ C^k mittīm, B^d mittam. ¹⁶ all three MSS. kiñci. ¹⁷ B^d sāpīsa-

karasamāhāta. ¹⁸ B^d karoteva. ¹⁹ C^s B^d sarebhiantvā. ²⁰ B^d vajō. ²¹ B^d

paṭimutta. ²² C^s B^d -hanati. ²³ B^d add pl.

saddhīm modāmā¹ 'ti vadati, sakamittassa kaṇṇmenā 'ti sakassa mittassa parakkamena, saḥāyassāpalāyino¹ ti saḥāyassa apalāyino mīgarājassa. lomasā² ti pakkhino, ambākāṃ puttakā mañ ca³ tañ ca kūjantañ⁴ hada-
yaṅgamañ madhurassarañ nicchāretvā upakūjanti, samañgibbhūtā ti ekaṭṭhāne
thitā, rūjavatā sūravatā ca attho ti yassa sīhasadisō rājā ukkusaḥkarcha-
sadsī ca sūrā mittā ca⁵ honti tena rūjavatī sūravatā ca⁶ attho sakkā pāpuni-
tuni, bhavanti hete ti yo⁷ ca sampannasakhī⁸ paripunnamittadhammo tassa
te⁹ saḥāyā bhavanti¹⁰, uggaṭatto ti sirisobhaggena uggaṭabhāvo, asmiñ ca
loke ti idhalokasaṃkhāte asmiñ ca loke modati, kāmākāṃ itī sāmikāṃ āla-
pati, so hi kāme kāmanato¹¹ kamakāmī nāma, samaggamhā¹² ti samaggā¹³
jīt' amhā, sañātāke ti¹⁴ nātākehi puttākehi¹⁵ saddhīm

Evam sā chahi gāthāhi mittadhammassa guṇaṃ kathesi.
Te sabbe pi, saḥāyakā mittadhammaṃ abhinditvā va yāvatā-
yukam ṭhatvā yathākaṇṇmaṃ gatā.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva sa¹⁶ bhariyaṃ nissāya su-
khappatto pubbe pi sukhappatto yevā¹⁷ 'ti vatvā j. s.: „Tadā seno ca
senī ca jayampatikā ahesuṃ¹⁷, puttakacchapo Rāhulo, pitā Mog-
gallāno, ukkuso Sāriputto¹⁸, sīho pana aham evā¹⁹ 'ti. Mahā-
ukkusaajātakam.

4. Uddālakaajātaḥa.

20

Kharājina¹⁹ jaṭilā paṃkadantā ti. Idam S. J. v. ekam
kuhakam²⁰ ā. k. So hi niyyānikasāsane pabbajitvāpi catupacca-
yattham²¹ tividham kuhakavatthum²² pūresi. Ath' assa agūṇam
pakāsentā bhikkhū dh. k. s.: „āvuso asuko nāma bhikkhu evarūpe
niyyānike Buddhasāsane²³ pabbajitvā kuhanam²⁴ nissāya jīvikaṃ kappe-
ṭṭi²⁵. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā
„nimāya nāmā²⁶ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa
kuhako yevā²⁷ 'ti vatvā a. ā.:

¹ C^{ks} -ssamapal-. ² B^d lomassā. ³ B^d puttakānañca. ⁴ C^k kuñj-. ⁵ C^{ks} omit
ca. ⁶ C^s B^d omit ca. ⁷ C^k so. ⁸ C^k -sakkhī, C^s -sakkhi. B^d -sakhā. ⁹ B^d
tassete. ¹⁰ B^d saubha-. ¹¹ B^d rato. ¹² C^{ks} -mhāsi. ¹³ C^k samaggamhā. ¹⁴
C^{ks} omit sañātāke ti. ¹⁵ C^k omits pu-; B^d reads puttehi. ¹⁶ B^d so. ¹⁷ C^k
ahosi. ¹⁸ C^k adds ahoṣi. ¹⁹ C^{ks} -dinā. ²⁰ B^d adds bhikkhu. ²¹ C^s B^d -tthāya.
²² C^s kuhañā-, B^d kuhañā-? ²³ P^d -nikasāsane, omitting buddha. ²⁴ C^k B^d
kuhakam. ²⁵ B^d -siti. ● ●

patvā rājuyyā² vasitvā punadivase sabbehi saddhim dvāra-
 gāme bhikkhāya cari. Manussā mahādānaṃ adaṃsu. Tāpasā
 punadivase nagaraṃ pavisiṃsu. Manussā mahādānaṃ adaṃsu.
 Uddālakatāpaso anumodanaṃ¹ karoti maṅgalaṃ vadati pañhaṃ
 vissajjeti. Manussā pasīditvā bahūpaccaye adaṃsu. Sakala- 5
 nagaraṃ „paṇḍito gaṇasatthā dhammikatāpaso āgato“ ti saṃ-
 khubhi. Taṃ rañño pi kathayīṃsu. Rājā „kuhiṃ vasantīti“
 pucchitvā „uyyāne“ ti sutvā „sādhu ajja nesaṃ² dassanāya
 gaṃissāmīti“³ āha. Eko⁴ gantvā „rājā kira vo passitum
 āgacchatīti“ Uddālakassa kathesi. So⁵ isigaṇaṃ āmantetvā 10
 „mārisā, rājā, āgamissati, issare⁶ ca nāma ekadivasaṃ ārā-
 dhettvā yāvajīvaṃ⁷ alaṃ hotīti“. „Kiṃ pana kātabbaṃ āca-
 riya“ ti. So „evam āha“ „tumhesu ekacce vaggulivataṃ⁸
 carantu ekacce ukkuṭṭikappadhānaṃ anuyūñjantu ekacce kaṇ-
 ṭakapassayikā⁹ bhavantu ekacce pañcatapaṃ¹⁰ tapantu ekacce 15
 udakorohana-kammaṃ¹¹ karontu ekacce tattha tattha mante
 sajjhāyāntu“ ti. Te tathā karīṃsu. Sayam pana attha
 vā dasa vā paṇḍite vādine¹² gahetvā manohare¹³ ādhārake ra-
 maṇīyaṃ potthakaṃ ṭhapetvā antevāsikaparivuto paññatte
 sāpassaye¹⁴ āsane nisīdi. Tasmīṃ khane rājā purohitaṃ ādāya 20
 mahanteṇa parivārena uyyānaṃ āgantvā¹⁵ te micchātapaṃ ca-
 rante disvā „apāyabhayehi“¹⁶ muttā¹⁷ ti pasīditvā Uddālakassa
 santikaṃ gantvā paṭisanthāraṃ katvā ekamante¹⁸ nisinno tuṭṭha-
 mānaso purohiteṇa saddhim¹⁹ sallapanto paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Kharājina jātilā, paṃkadantā (Jāt. III. p. 236-237.)

25

dumukharūpā¹⁰ ye 'me²⁰ japanti

kaṇṭhā²¹ nu te mānusaḥ payoge

idaṃ vidū parimuttā apāyā ti. 62.

¹ Bā dānaṃ-. ² Bā te-. ³ Bā gaṃissāmī sveva gaṃissāmā ti. ⁴ Bā adde
 pariso. ⁵ Bā adde pi. ⁶ Bā -ro. ⁷ Bā adde jīvitum. ⁸ Bā -vattaṃ. ⁹ Bā
 kaṇṭhikesayikā. ¹⁰ Bā pañcā-. ¹¹ Bā udakaro-. ¹² Bā paṇḍitapādino. ¹³ Bā
 manorame. ¹⁴ Bā omīti sā-. ¹⁵ Bā gantvā. ¹⁶ Bā -yamhā. ¹⁷ Bā mutto, C²
 vuttā. ¹⁸ Bā -taṃ. ¹⁹ C² rummakharupā, C² rupā. ²⁰ Bā mantā. ²¹ C²
 kacca, Bā kicci.

Tattha kharājīnā ti kharehi¹ ajīnacammehi samannāgatā, paṃka-
dantā ti dantakaṭṭhassa akhādanena malaggahitadantā², dummukharūpā³
ti anañjitakkhā⁴ amañḍitarūpā lūkkhasamighāṭidharā⁵, mānusakē payoge ti
manussehi kattabbakiriye, idaṃ vidū ti idaṃ tapakaraṇaṇ⁶ ca mantajjhānaṇ
5 ca jānantā⁷, apāyā ti kacci ācariya⁸ ime⁹ catūhi apāyehi muttā ti pucchati

Taṃ sutva purohito „ayaṃ rājā aṭṭhāne pasanno, tuṇhi
bhavitum na vaṭṭatīti“ cintetvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Pāpāni kammāni karoṭṭha rājā

bahussuto ce na careyya dhammaṃ,

10 saḥassavedo pi na taṃ paṭicca

dukkhā pamuñce caraṇaṃ apatvā ti. 63.

Tattha bahussuto ce ti sacce mahārāja¹⁰ bahussuto¹¹ paṇḍitavedo¹²
dasakusalakammaṃ¹³ na careyya tīhi dvārehi „pāpān“ eva careyya, tittṭhaṃ tayo
vedā saḥassavedo¹⁴ pi samāno¹⁵ taṃ¹⁶ bāhusaccaṃ paṭicca aṭṭhasamāpatti-
15 saṃkhātāṃ caraṇaṃ apatvā apāyadukkhaṭo na muñceyyā¹⁷ ti.

Tassa vacanaṃ sutvā Uddālako cintesi: „rājā yathā vā
tathā vā isigaṇassa pasīdi, ayaṃ pana brāhmaṇo aticarantaṃ¹⁷
goṇaṃ tuṇḍe¹⁸ paharati¹⁹, vadḍhitabhatte²⁰ kacavaraṃ nipatati²¹,
kathessāmi tena saddhiṃ“ ti so²² tena saddhiṃ²³ kathento
20 tatiyaṃ gātham āha:

3. Saḥassavedo pi na taṃ paṭicca

dukkhā pamuñce caraṇaṃ apatvā,

maññāmi: vedā aḥalā bhavanti,

sasaṃyamaṃ²⁴ caraṇaṃ²⁵ ñeva saccaṃ ti. 64.

25 Tattha aḥalā²⁶ ti tava vedā ca sesasippāni ca aḥalāni āpaṇṇanti, tāni
kasmā uggaḥṇanti, sīlasaṃyamaṇa saddhiṃ caraṇaṃ²⁷ ñeva ekaṃ saccaṃ
āpaṇṇatīti

¹ Bḍ pakhurehi. ² kharājīnā - - - dantā wanting in Cks. ³ Cks rummakharūpā.

⁴ Bḍ -tamukkhā. ⁵ Bḍ lukhacivarasamighāṭi-. ⁶ Bḍ imaṃ pañcātapacaraṇaṇ. ⁷

Bḍ mantasajjhāyanaṇti pañcāparimuttā apāyānantā. ⁸ Cks -yāni. ⁹ Cks Bḍ iṇṇehi.

¹⁰ Bḍ adds ahaṃ. ¹¹ Bḍ adds mhi. ¹² Bḍ paṇḍamanto pi. ¹³ Bḍ -kamma-

pathadhammaṃ. ¹⁴ Bḍ -bedāpi. ¹⁵ Bḍ -nā. ¹⁶ Bḍ adds bedaṇṇa. ¹⁷ Bḍ

carāṇaṃ in the place of ati - -. ¹⁸ Bḍ daṇḍena. ¹⁹ Bḍ -ranto viya. ²⁰ Bḍ

viddhiṭe-. ²¹ so Cks; Cks nipatī, Bḍ khipanto viya in the place of nipatati. ²²

Cks omits so. ²³ Bḍ na in the place of so - -. ²⁴ Cks sasaṃñā-. ²⁵ Cks -naṇ.

²⁶ Cks -lāyi.

Tato purohito catuttham¹ gātham āha:

1. Na h' eva vedā aphaḷā bhavanti,
sasaṇḍiyamaṇḍi² caraṇaṇḍi³ nēva⁴ saccaṇḍi,
kittiṇḍi⁵ hi⁶ pappoti adhicca vede,
santiṇḍi⁷ pun⁸ eti⁹ caraṇena¹⁰ danto ti. 65.

5

Tattha na heva¹ 'ti nāhaṇḍi vedā aphaḷā ti vadāmi, api² kho pana sasaṇḍi-
yamaṇḍi caraṇaṇḍi saccaṇḍi eva sabhāvaḅhūtaṇḍi uttamaṇḍi, tena hi sakkā dukkhā
muccituṇḍi³, santiṇḍi⁴ puneti⁵ samūpattisaṇḅkhātena caraṇena danto hadaya-
santikaṇḍi nibbānaṇḍi pāpunāti⁶.

Taṇḍi sutvā Uddālako „na sakkā iminā saddhiṇḍi paṇi- 10
pakkhavasena¹ ṭhātuṇḍi², ‘putto tava³’ ti vutte sinehaṇḍi akaronto
nāma⁴ ṇ⁵ atthi, puttabhāvaṇḍi, assa kathessāmi⁶ti“ cintetvā paṇca-
maṇḍi gātham āha;

2. Bhaccā mātāpitā bandhū,
yena jāto sa¹ yeva so,
Uddālako ahaṇḍi bhoṭo
soṭṭhiyākulavaṇḍisako ti. 66.

15

Tattha bhaccā ti mātāpitā ca sesabandhū¹ ca bharitabbā nāma, yena
pana jāto so yeva² so hoti, attā yeva hi attano jāyati, ahaṇḍi ca tayā va
Uddālarukkhamaḷe jāto³, tayā vuttam eva nāmaṇḍi kataṇḍi, Uddālako ahaṇḍi 20
bho ti⁴.

So „ekasena tvaṇḍi¹ Uddālako“ ti vutte² „āmā“ ti
vatvā „mayā te mātu saṇḅṇānaṇḍi³ dinnam, taṇḍi kuhin⁴“ ti „idaṇḍi
brāhmaṇaṇḍi“ ti muddikaṇḍi tassa hatthe ṭhapesi. Brāhmaṇo
muddikaṇḍi saṇḅjānitvā „niḅchayena tvaṇḍi⁵ brāhmaṇo⁶, brāh- 25
maṇadhamme⁷ pana⁸ jānāsīti“ vatvā brāhmaṇadhamme⁹
pucehanto chaṭṭhaṇḍi gātham āha:

¹ Cks omī catuttham. ² Cs -naṇ. ³ Cks -jāyī. ⁴ Bā yeva. ⁵ Bā kittiṇca.
⁶ Bā punāti. ⁷ Bā adds ca. ⁸ Bā muṇḅji-. ⁹ Bā punāti. ¹⁰ Bā -tīti. ¹¹ Bā
vāretuṇḍi. ¹² Bā adds tava. ¹³ Bā eva. ¹⁴ Bā -dhuno. ¹⁵ Cks eva. ¹⁶ Bā
janito. ¹⁷ Cks hoti, Bā bhoṭiti. ¹⁸ Ck omits tvaṇḍi. ¹⁹ Bā vutto. ²⁰ Bā
saṇḅnaṇḍi. ²¹ Cks taṇḍi. ²² Bā omits brā-. ²³ Bā -api. ²⁴ Bā omits pana.

6. Kathaṃ bho brāhmaṇo hoti, katham bhavati kevalī,
kathaṃ ca parinibbānaṃ dhammaṭṭho kin ti vuccatīti. 67.
Uddālako pi tassa ācikkhanto sattamaṃ gātham āha:

7. Niraṃkatvā aggim ādāya brāhmaṇo
āpo sijaṃ yajaṃ usseti¹ yūpaṃ,
evamkaro brāhmaṇo hoti khemī.
dhamme ṭhitam tena amāpayimsū² 'ti. 68.

Tattha niraṃkatvā aggimādāyā ti niraṃtarāṃ katvā aggin³ gahetvā
paricarati, āpo sijaṃ yajaṃ usseti¹ yūpaṃ ti abhisecanakammaṃ⁴
10 karonto sammāpāsaṃ vājapeyyaṃ⁵ vā niraggalaṃ vā yajanto suvaṇṇayūpaṃ
ussāpeti, khemīti khemappatto, amāpayimsū⁶ 'ti ten' eva ca naṃ⁷ kāraṇena
dhamme ṭhitam katheṃti⁸.

Taṃ sutvā purohito tena kathitam brāhmaṇadhammaṃ
garahanto atthamaṃ gātham āha:

8. Na suddhī⁹ secanen' atthi¹⁰ na pi¹¹ kevalī¹² brāhmaṇo
na¹³ khanti na pi¹⁴ soraccaṃ, na pi¹⁵ so parinibbuto ti. 69.

Tattha secanena¹⁶ 'ti tena vuttesu brāhmaṇadhammesu ekaṃ dassetvā
sabbaṃ paṭikkhipati, idaṃ vuttaṃ hoti: aggiparicaraṇena¹⁷ vā udakasecanena
vā pasughātayaṇṇena vā¹⁸ suddhī¹⁹ nāma n' atthi, na pi¹⁵ ettakena brāhmaṇo
20 kevalaparipuṇṇo hoti, na adhiśāsanakhaṇṭi²⁰ na silasoraccaṃ na pi¹⁵ kilesa-
parinibbānena²¹ parinibbuto nāma hotīti.

Tato naṃ Uddālako „yadi evaṃ brāhmaṇo²² na hoti atha
kathaṃ hotīti“ pucchanto navamaṃ gātham āha:

9. Kathaṃ so brāhmaṇo hoti, katham bhavati kevalī,
25 kathaṃ ca parinibbānaṃ dhammaṭṭho kin ti vuccatīti. 70.

¹ C^k dasseti, C^s dassesi, B^d āpo siṇja yajaṃ usseti. ² B^d sammāpassisū. ³ B^d Jotiaggi. ⁴ B^d abhisekaka-. ⁵ B^d vāca-. ⁶ B^d sammāpayimsu. ⁷ B^d neva
ca in the place of tenevacanāṃ. ⁸ B^d kathayimsu. ⁹ C^s suddhīm, C^k B^d
suddhi. ¹⁰ B^d secane navā atthi. ¹¹ C^k omits na pi; B^d has nāpi. ¹² C^k
-ti. ¹³ B^d sace. ¹⁴ B^d omits nāpi. ¹⁵ B^d nāpi. ¹⁶ B^d secanena atthi. ¹⁷ C^k
B^d aggiṣa pa-. ¹⁸ B^d -ghāta-, C^s omits pa -. ¹⁹ C^s suddhīm, B^d -i. ²⁰
B^d -ti, C^k -tiṇ. ²¹ B^d omits pari -. ²² B^d adds kevaliparipuṇṇo.

Purohito tassa¹ kathento itaraṃ gātham āha:

10. Akhettabandhū amamo nirāso
nillobhapāpo bhavalobhakhīṇo
evaṃkaro brāhmaṇo hoti² khemi,
dhamme t̥hitam tena amāpayiṃsū³ 'ti. 71. 5

Tattha akhettabandhū ti akhetto abandhū⁴ khattavattugāmanigama-pariggahena c' eva nātibandhavagottabandhavamittabandhavasahāyabandhavasippabandhavapariggahena ca rahito, amamo ti sattasaṃkhāresu tanhādittimamāyanārahito, nirāso ti lābhadhanaputtajīvitāsāvirahito, nillobhapāpo ti pāpalobhena visamalobhena rahito, bhavalobhakhīṇo ti⁵ khīṇabhavarāgo. 10

Tato Uddālako gātham āha:

11. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā⁶ caṇḍālapukkusā
sabbe va soratā dantā sabbe va parinibbutā,
sabbesaṃ sītibhūtānaṃ atthi seyyo va pāpiyo ti. 72.

Tattha atthi seyyo va pāpiyo ti ete khattiyādayo sabbe pi hi soraccā- 15
dīhi samannāgatā honti, evambhūtānaṃ pana tesāṃ ayaṃ seyyo ayaṃ pāpiyo
ti evaṃ hīnukkattatā atthi n' atthīti pucchati.

Ath' assa „arahattapattito paṭṭhāya hīnukkattatā nāma
n' atthīti“ dassetuṃ brāhmaṇo gātham āha:

12. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā⁶ caṇḍālapukkusā 90
sabbe⁷ va soratā dantā sabbe va parinibbutā,
sabbesaṃ sītibhūtānaṃ n' atthi seyyo va pāpiyo ti. 73.

Atha naṃ garahanto Uddālako gāthadvayam āha:

13. Khattiyā brāhmaṇā vessā suddā caṇḍālapukkusā
sabbe va soratā dantā sabbe va parinibbutā, 95
sabbesaṃ sītibhūtānaṃ n' atthi seyyo va⁸ pāpiyo,
panatṭhā⁹ carasi brāhmaṇānaṃ sotthiyākulavamsatan
ti⁹. 74.

¹ B^d pissa. ² B^d sammāpayasu. ³ B^d akhettabandhukena. ⁴ C^k add te. ⁵
C^k B^d suddhā. ⁶ B^d a. ⁷ C^k vana-, B^d paraṭṭha. ⁸ C^k sotthiyākulavamsa-
santanti; pana - - satanti wanting in C^s.

Tass' attho: yadi etehi guṇehi samannāgatānaṃ viśeso n' atthi eko va vanṇo hoti, evaṃ sante taṃ¹ ubhatosujātabbhāvaṃ nāsento panaṭṭhaṃ² carasi brāhmaṇīnaṃ³ caṇḍālasamo hosi sotthiyakulavānisaṃ⁴ nāsesīti⁵.

Atha naṃ purohito upamāya saññāpento gāthadvayam aha:

- 5 14. Nānārattehi vatthehi vipānam bhavati chāditaṃ,
na tesam chāyā vatthānaṃ, so rāgo anupajjatha.⁶ 75.
15. Evamevaṃ⁶ manussesu sadā sujjhanti mānavā⁷,
na tesam jātiṃ pucchanti dhammam aññāya subbatā⁸ti. 76.

Tattha vimānaṃ ti gehaṃ vā maṇḍapaṃ vā, chāyā ti tesam vatthānaṃ
10 chāyā, so nānāvīdho⁸ rāgo na hoti⁹, satvachāyā ekavaṇṇā va hoti, evame-
van¹⁰ ti manussesu pi evamevaṃ⁶ ekacce aññānā brāhmaṇā akāraṇe¹¹ eva
cātuvanno¹¹ suddhiṃ paññāpenti, esā atthitī ma gaṇhi, yadā pūjita dīyamaggena
mānavā¹² sujjhanti tadā tehi pavittṭhaṃ¹³ nibbānadhammaṃ jānitvā subbatā
silavanto paṇḍitapurisā tesam jātiṃ me pucchanti¹⁴, nibbānappattito paṭṭhāya
15 jāti nāma nīratthakā ti.

Uddālako pana¹⁵ paccāharitum na¹⁶ sakkonto appaṭṭibhāno
nisīdi¹⁷. Atha brāhmaṇo rājānaṃ āha: „sabbe ete mahārāja
kuhakā, sakala-Jambudīpaṃ kohaṇṇe¹⁸ eva nāśessanti, Uddā-
lakaṃ uppabbajāpetvā upapurohitaṃ¹⁸ karotha, sese uppabbā-
20 jetvā phalakāvudhāni datvā sevake karothā“¹⁹ ti. „Sādhu
ācariyā“²⁰ ti rājā tathā kāresi¹⁹. Te rājānaṃ upaṭṭhahantā
va²⁰ gatā.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa kuhako yevā“
'ti j. s.: „Tadā Uddālako kuhakabhikkhu ahoṣi, rājā Anando, purohito
25 aham evā“²¹ ti. Uddālakajātakaṃ²¹.

5. Bhisajātakam.

Assaṃ gavaṃ rajatam jātarūpan ti. Idam²² S. J. v. u²³-
kaṇṭhitabhikkhum ā. k. Vatthum Kusajātake āvibhavissati.

¹ B^d tvaṃ. ² B^d sethaṃ, C^e pānaṭṭhaṃ. ³ all three MSS. brah-. ⁴ B^d -sataṃ.
⁵ B^d -setitī. ⁶ B^d -va. ⁷ C^e B^d -na-. ⁸ B^d addo citro. ⁹ C^e na upeti, B^d
rāgo pi na hoti. ¹⁰ C^e -vā. ¹¹ B^d -a. ¹² C^e B^d -ṇa-. ¹³ B^d paṭṭividdhaṃ.
¹⁴ B^d sujhati. ¹⁵ C^e puna. ¹⁶ B^d a. ¹⁷ B^d -dati. ¹⁸ B^d omits upa. ¹⁹
B^d akāsi. ²⁰ B^d yathākammaṃ. ²¹ C^e uddālejā-. 5. Morris, B. & C. p. 94.

Tadā pana S. „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“¹ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „kiṃ paṭicca“² ti „kilesaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā kasmā kilesaṃ paṭicca ukkaṇṭhasi“³, porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhē bāhirapabbajjāṃ pabbajitvā vatthukāmakilesakāme ārebbha uppajjanakasaññaṃ sa-
pathaṃ katvā harimsū“⁴ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. asītikoṭivibhavassa brāhmaṇamahāsālassa⁵ putto hutvā nibbatti, Mahākañcanakumāro ti 'ssa nāmaṃ karimsu. Ath' assa padasāpi⁶ caranakāle aparo pi putto jāyī⁷, Upakañcanakamāro ti 'ssa nāmaṃ akaṃsu. Evaṃ paṭipāṭiyā⁸ satta puttā ahesuṃ. Sabbakaniṭṭhā pan' ekā dhītā, tassā Kañcanadevīti nāmaṃ karimsu. Mahākañcanakumāro vayap-
patto Takkasīlato sabbasippāni uggaḥetvā⁹ āgañchi¹⁰. Atha naṃ mātāpitaro gharāvāsena bandhitukāmā „attanā¹¹ samāna-
jāṭiyakulato te dārikaṃ ānema“¹², gharāvāsaṃ saṇṭhapehīti“¹³ vadimsu. „Amma tāta na mayhaṃ gharāvāsen' attho, mayhaṃ hi tayo bhavā ādittā viya sappatibhaya¹⁴ bandhanāgāraṃ viya palibuddhā¹⁵ ukkārabhūmi viya jegucchā hutvā upatṭhahanti. mayā supinena pi methunadhammo na diṭṭhapubbo, aññe¹⁶ vo puttā atthi, te gharāvāsena nimantethā“¹⁷ ti vatvā punappuna¹⁸ yācito pi¹⁹ sahāye pesetvā tehi yācito pi na icchi. Atha naṃ sahāyā „samma kiṃ pana tvaṃ patthento kāme pari-
bhūñjitum na icchasi“²⁰ pucchiṃsu. So tesaṃ nekkhammajjhāsayataṃ²¹ ārocesi²². Tam sutvāssa²³ mātāpitaro sesaputte nimantesuṃ, te pi na icchiṃsu. Kañcanadevī pi na icchi²⁴ yeva. Aparabhāge mātāpitaro kalam akaṃsu. Mahākañcana-
paṇḍito mātāpitunnāṃ kattabbakiccaṃ katvā asītikoṭidhanena kapapiddhikānaṃ mahādānaṃ datvā cha bhātaro bhaginīṃ ekaṃ dāsaṃ ekaṃ dāsīṃ ekaṃ sahāyaṃ ca ādāya mahābhiniikkha-

¹ Bāddhe sī. ² Cks -ṭhāsi, Bā -ṭhito. ³ Bā -sālakusālassa ⁴ Cks -sāhi.

⁵ Bā vījāyī. ⁶ Bā uggaṇṭhitvā. ⁷ Bā āgacchā. ⁸ Bā adda ca. ⁹ Bā ānessāmi.

¹⁰ Bā ballabandhanā. ¹¹ Cks aññaṃ. ¹² yācantāpi na lasu. ¹³ Bā nikkhama-

¹⁴ Bā adda sādhu samma sahāya bodhisattassa kathitameva kathesi. ¹⁵ Bā omīta ssa.

manam nikkhamitvā Himavantaṃ pāvisi. Te tattha paduma-
saram nissāya ramaṇiye bhūmibhāge assamaṃ katvā pabba-
jitvā vanamūlaphalāhārehi¹ yāpayimsu. Te araṇṇaṃ gac-
chantā ekato va gantvā yatth' eko phalaṃ vā pattaṃ vā
3 passati tattha itare pi pakkosivā diṭṭhasutāni kathentā ucci-
nanti, gāmassa kammanatṭhānaṃ viya hoti. Áthācariyo
Mahākañcanatāpaso cintesi: „amhākaṃ asitikoṭṭidhanaṃ chaḍ-
ḍetvā pabbajitānaṃ evaṃ loluppavasena² phalāphalass'atthāya
vicaraṇaṃ nāma appatirūpaṃ, ito paṭṭhāya ahaṃ eva phalā-
10 phalaṃ āharissāmīti“ so assamaṃ patvā sabbe pi te sā-
yaṇhasamaye sannipādetvā tam atthaṃ ārocetvā, „tume idh'
eva samaṇadhammaṃ karontā acchatā, ahaṃ phalāphalaṃ
āharissāmīti“ āha. Atha naṃ³ Upakañcanādayo „mayam
ācariya tume nissāya pabbajitā, tume idh' eva samaṇa-
15 dhammaṃ karoṭha, bhaginī pi no idh' eva hotu, dāsi pi tassā
santike acchatu, mayam attha janā varena phalāphalaṃ āha-
rissāma, tume pana tayo vāramuttakā⁴ hothā“ 'ti vatvā
paṭiññaṃ gaṇhimsu. Tato paṭṭhāya atthasu janesu ekeko
varena phalāphalaṃ āharati, sesā attano attano pāpuṇa-
20 koṭṭhāsaṃ ādāya vasanaṭṭhānaṃ gantvā attano paṇṇasālāyaṃ
eva honti, akāraṇena ekato bhavituṃ na labhanti. Vārapatto
phalāphalaṃ āharitvā - eko mālako atthitatta⁵ - pāsāṇaphalake
ekādasakoṭṭhāse katvā gaṇḍisaññaṃ datvā attano koṭṭhāsaṃ
ādāya vasanaṭṭhānaṃ pavasati⁶, sesā gaṇḍisaññaṃ nikkha-
25 mitvā ullolaṃ⁷ akatvā gāravaparihāreṇa gantvā attano attano
pāpuṇanakotṭhāsaṃ ādāya vasanaṭṭhānaṃ gantvā paribhūjitvā
samaṇadhammaṃ karonti. Te aparabbhāge bhīṣāni āharitvā
khādantā⁸ tattatapaṃ ghoratapaṃ parimāritindriyā kaṇapari-
kammaṃ karontā vihariṃsu. Atha tesaṃ sīlatejena Sakka-
30 bhavanaṃ kampi. Sakko pi⁹ „kāma¹⁰ vimuttā¹¹ nu kho ime

¹ Cko rāya ² Bā loluppacāravasena. ³ Bā -muttāva. ⁴ Bā tassa. ⁵ Bā
-ṭhānaṃ gantvā bhūjitvā paṭivasati. ⁶ Bā loluppaṃ. ⁷ Bā adantā ⁸ Bā
adda āvajjanto tam kāraṇaṃ natvā. ⁹ Cā kīpikāma. ¹⁰ Bā bhīṣamuttā.

isayo no¹ ti saññam² karoti yeva, so „ime tāva isayo pa-
 riggaṇhissamīti“ cintetvā attano ānubhāvena M-assa koṭṭhāsam
 tayo divase antaradhāpesi. So paṭhamadivase koṭṭhāsam
 adisvā „mama koṭṭhāso³ pammutṭho⁴ bhavissatīti“ cintesi⁵,
 dutiyadivase „mama dosena⁶ bhāvitabbam, paṇāmanavasena⁷ 5
 mama koṭṭhāsam na paṭṭhapesi, maññe“ ti cintesi, tatiyadivase
 „kena nu kho kāraṇena mayham koṭṭhāsam na paṭṭhapenti⁸,
 sace me⁹ doso bhavissati¹⁰ khamāpessamīti“ sāyaṇhasamaye
 gaṇḍikasaññam¹¹ adāsi. Sabbe¹² sannipatitvā „kena gaṇḍi-
 saññā¹³ diinnā“ ti āhamasu. „Mayā tātā¹⁴ ti. „Kena kāra- 10
 ṇena ācariyā“, ti¹⁵. „Tātā tatiyadivase kena phalāphalam
 ābhatan“ ti. Eko utṭhāya „mayā ācariyā“ ti vanditvā
 atṭhāsi. „Koṭṭhāse karontēna te¹⁶ mayham koṭṭhāso kato“
 ti. „Āma ācariya. jeṭṭhakoṭṭhāso me¹⁷ kato“ ti. „Hiyyo
 kenābhatan“ ti. Aparo utṭhāya „mayā“ ti vanditvā atṭhāsi. 15
 „Mañ¹⁸ anussarīti“. „Tumhākam me jeṭṭhakoṭṭhāso ṭhapito“
 ti¹⁹. „Ajja kenābhatan“ ti. Aparo utṭhāya vanditvā atṭhāsi.
 „Koṭṭhāsam karonto mañ anussarīti“. „Tumhākam²⁰ jeṭṭha-
 koṭṭhāso kato“ ti. „Tātā, ajja mayham koṭṭhāsam alabhan-
 tassa tatiyo divaso²¹, paṭhamadivase²² koṭṭhāsam adisvā²³ 20
 ‘koṭṭhāsam, karonto mañ pammutṭho²⁴ bhavissatīti’ cintesiṃ,
 dutiyadivase ‘mama koci doso bhavissatīti’ cintesiṃ, ajja pana
 ‘sace me doso atthi khamāpessamīti’ cintetvā gaṇḍikasaññāya²⁵
 tumhe sannipātesim²⁶, ‘ete bhisakoṭṭhāse²⁷ tumhe karimhā’ ti
 vadatha, aham na labhāmi, etesaṃ thenetvā khādakam nātum²⁸ 25
 vaṭṭati²⁹, kāme pahāya pabbajitānaṃ bhisamattānaṃ thenaṃ³⁰
 nāma appatirūpan“ ti. Te tassa katham sutvā „aho sāha-

¹ Bā āsañka. ² Ck^s -sañ. ³ Bā pamutṭho. ⁴ Bā -tetvā. ⁵ Ck^s dāsena, Bā dosena. ⁶ Bā teṇa. ⁷ Ck^s -tṭhā-. ⁸ Ck^s bhavitabbassati, Bā atthi te. ⁹ Bā gaṇḍisañ-. ¹⁰ Bā adds te. ¹¹ Ck^s -añ. ¹² Bā tāta katā. ¹³ Bā adds vanditvā atṭhamasim. ¹⁴ Bā -te, C^s Bā omīti te. ¹⁵ Bā mayā ¹⁶ Bā karonto mañ. ¹⁷ Ck^s pi. ¹⁸ Bā adds me. ¹⁹ Bā tayo divaso, Ck^s tatiyadivase. ²⁰ Ck^s omīti pa-. ²¹ Bā omīti ko- ad-. ²² Bā pamutṭho. ²³ Bā gaṇḍisañ-. ²⁴ Bā -temi. ²⁵ Ck^s hi-. ²⁶ Ck^s -tṭi. ²⁷ Bā thenanaṃ. ,

sikakamman¹ ti sabbe va ubbegappattā² ahesum. Tasmim³ assamapade vanajetthakarukkhe nibbattadevatāpi⁴ otaritvā āgantvā tesañ ñeva santike nisīdi. Ānañjakāraṇaṃ⁵ kāriyamāno⁶ dukkhaṃ adhiwāsetum asakkonto ālānaṃ⁷ bhinditvā
 5 palāyitvā araṇṇaṃ pavittho eko vāraṇo kālena kālaṃ isigaṇaṃ vandati, so pi āgantvā ekamantaṃ atthāsi. Sappakilāpanako⁸ eko vānaro ahikunḍikassa⁹ hatthato muñcitvā araṇṇaṃ pavisitvā tatth¹⁰ eva assame vasati, so pi taṃ divasaṃ isigaṇaṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Sakko „isigaṇaṃ pariganhiissā-
 10 mīti“ tesaṃ santike adissamānakāyo¹¹ atthāsi. Tasmim¹² khaṇe B-assa kaniṭṭho Upakañcanatāpaso utthāyāsanaṃ B-aṃ vanditvā sesānaṃ apacitīm dassetvā „ācariya āhaṃ aṇṇe apatthapetvā“ attānañ ñeva sodhetum ilabhāmīti¹³ pucchi. „Āma labhasīti“. So isigaṇamaṃjhe tathvā „sace te mayā bhisāni khādītāni eva-
 15 rūpo nāma homīti“ sapathaṃ karonto pathamaṃ gātham āha:

1. Assaṃ gavaṃ rajataṃ jātārūpaṃ
 bhariyañ ca so idha labhataṃ manāpaṃ
 puttehi dārehi samaṅgi¹⁴ hotu
 bhisāni te brāhmana yo ahāsīti. 77.

20 Tattha assaṃ gavaṃ ti idaṃ so yattakāni¹⁵ piyavatthūni honti tehi vippayoge¹⁶ tattakāni sokadukkhāni uppajjantīti vatthukāme garahanto āhā¹⁷ ti vedītabbaṃ¹⁸.

Taṃ sutvā isigaṇo „mārisa¹⁹ mā evaṃ kathetha²⁰, atibhāriyo te sapatho²¹“ ti kanne pidahi. Bo. pi naṃ „tāta, atibhāriyo te sapatho, na tvaṃ khādasi, tava pattāsane nisīdā“
 25 'ti āha. Tasmim²² sapathaṃ katvā nisinne dutiyo pi bhātā²³ utthāya M-aṃ vanditvā sapathena attānaṃ sodhento dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bā ubbigga-. ² Bā asmiṃ. ³ Bā āp-. ⁴ Bā ka-. ⁵ Ck ālānaṃ, Cc ālānaṃ, Bā ālānaṃ, Bc ālānaṃ. ⁶ Bā sabbakīlā-. ⁷ Cc -gunṭhi-. Bā -kunḍa-. ⁸ Bā -kārena. ⁹ Bā aṇṇesaṃ apanāpetvā. ¹⁰ Ck samaggi. ¹¹ Ck ettha-. Cc etta-. ¹² Bā -gehi. ¹³ Bā abhāsi. ¹⁴ Ck -bbo. ¹⁵ Ck -sā. ¹⁶ Ck mā kathaya ti. ¹⁷ Bā adda kato. ¹⁸ Bā adda pathamaṃ. ¹⁹ Ck bhātā. Bā adda sahassa.

2. Mālañ ca so kāsīyañ¹ candanañ ca
dhāretu putt' assa bahū bhavanti²
kāmesu tibbañ kurutañ apekkañ
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 78.

Tatthā³ tibbañ ti vatthukāmakilesakāmesu bahalañ apekkañ karotu 'ti 5
idañ so yass' etesu tibba apekkañ hoti⁴ so tehi vippayoga⁵ mahantañ dukkhañ
pāpuṇā⁶ itti dukkha⁷ paṭikkhepavasen' evaṃ āha.

Tasmiñ nisinne sesāpi attano attano ajjhāsayanurūpena
tañ tañ gāthañ abhāsī⁸su :

1. Pahūta⁹ dhañño kasimā yasassī 10
putte¹⁰ gihī dhanimā sabbakāme
vayañ apassaṃ gharam āvasātu
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 79.
2. So khattiyo hotu¹¹ pasayhakārī
rājābhira¹²jā¹³ balavā yasassī 15
sa cāturañña mahimā āvasātu
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 80.
3. So brāhmaṇo hotu avītarāgo
muhuttanakkhattapathesu yutto
pūjetu nañ raṭṭhapatī yasassī 20
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 81.
4. Ajjhāyaka¹⁴ñ¹⁵ sabbasamattavedanañ
tapassinañ¹⁶ maññatu sabbaloko
pūjetu nañ jānapadā samecca¹⁷ 25
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 82.
5. Catussadañ gāma¹⁸varam samiddhañ
dinnāñ hi so bhuñjatu Vāsavena
avītarāgo maraṇaṃ upetu
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 83.

¹ Bā -sika. ² so all three MSS. for -tu? ³ Bā honti. ⁴ Bā -gehi. ⁵ Cks
hoti. ⁶ Bā rājādhi-. ⁷ Bā -yi-. ⁸ Bā -samanta-. ⁹ C* tapassinā, Bā
tapassina, Ck tapassittinā. ¹⁰ Bā samajha.

8. So gāmaṇi hotu sahāyamajjhe
naccehi gītehi pamodamāno
mā¹ rājato vyasanam alattha kiñci
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 84.
- 5 9. Yaṃ ekarājā paṭṭhāvim vijetvā²
itthisahassassa³ ṭhapetu aggaiṃ
sīmantiṇiṇaṃ pavarā bhavātu
bhisāni te brāhmaṇa yo⁴ ahāsi. 85.
- 10 10. Dāsīnaṃ hi sā⁵ sabbasamāgatānaṃ
bhuñjeyya sādum avikampamānā
carātu lābhena vikatthamānā
bhisāni te brāhmaṇa yo⁶ ahāsi. 86.
11. Āvāsiko⁷ hotu mahāvihāre
navakammiko hotu Kajaṅgalāyaṃ
15 ālokasandhiṃ divasā⁸ karotu
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 87.
12. So bajjhatū⁹ pāsasatehi chambhī¹⁰
rammā vanā niyyatu rājadhāviṃ
tuttehi so haññatu pācanehi
20 bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsi. 88.
13. Alakkamālī tipukannaṇṇavidhho¹¹
laṭṭhihato sappamukhaṃ upetu
sakkacca baddho visikhaṃ carātu
bhisāni te brāhmaṇa yo ahāsīti. 89.
- 25 Tattha tatiyena vuttagāthāya kasimā¹² ti sampannakasikammo, putte
gihī dhanimā sabbakāme ti putte labhatu gihī hotu sattavidhena ratana-
dhanena dhanimā hotu rūpādibhede sabbakāme labhatu, vayan apassan ti
mahallakakāle pabbajjānurūpam pi attano vayan apassanto pañcakāmaguṇāṃ¹³
samiddhagharam eva āvasatū¹⁴ 'ti, idaṃ so pañcakāmaguṇagiddhā¹⁵ kāmaguṇa-
30 vippayogena mahāvīnāsaṃ pāpuṇantīti¹⁶ dassetuṃ kathesi, catutthena vutta-

¹ B^d so. ² B^d vijitvā. ³ B^d -ssānaṃ. ⁴ so all three MSS. ⁵ B^d dāsiyaṃ
hiṣā, C^k teṇaṃ bhisā. ⁶ B^d yā? ⁷ C^k -sa-. ⁸ B^d -santidivasan. ⁹
C^k bajjhatuṃ, C^e -taṃ, B^d -tu. ¹⁰ C^k jambhī, B^d sambhī. ¹¹ C^k -papiṭṭhe
¹² B^d -kāmā. ¹³ C^k -guṇagiddhā, B^d -guṇagiddho, C^e omits gāmaguṇagiddhā.
¹⁴ B^d -nāṭṭi.

gāthāya rājābhīrājā¹ ti rājūnaṃ antare atirājā ti, idaṃ so issarānaṃ nāma
 issariye² parigalite mahantaṃ dukkhaṃ uppajjati rajje dosaṃ dassento kathesi,
 pañcamena vuttagāthāya avītarāgo ti purohitaṭṭhānatanhāya satanho³, idaṃ
 so purohitassa purohitaṭṭhāne parigalite⁴ mahantaṃ domanassaṃ uppajjati
 dassetuṃ kathesi, chaṭṭhena vuttagāthāya tapassinan ti tapasīlasampanno ti
 nam maññatu, idaṃ so lābhasakkārāpagam⁵ mahantaṃ domanassaṃ uppajjati
 lābhasakkārāgarahāvasena kathesi, sahāyatāpasena⁶ vuttagāthāya catussadan ti
 ākiṇṇamanussatāya manussehi pahūtatthaññatāya dhaññena sulabbadārutāya⁷
 dārūhi sampannodakatāya udakenā⁸ ti catūhi ussannaṃ catussadasamannāgatan
 ti attho, Vāsavenā⁹ ti Vāsavena dinnan viya acalaṃ Vāsavato laddhavaranu-
 bhāven¹⁰ ekam rājānaṃ ārādetvā tena dinnan ti pi attho, avītarāgo ti kad-
 dame sūkaro viya kāmapaṃke nimuggo va hutvā, iti so pi kāmānaṃ ādinavam
 eva kathamto evam āha, dāsena vuttagāthāya gāmaññi gāmajetthako, ayam pi
 kāme garahanto yeva evam āha, Kañcanadeviyā vuttagāthāya yaṇ ti yaṇ itthiṃ ti¹¹
 attho, eka rājā ti aggarāja, itthisahassasā¹² ti vacanamattatāya vuttan, sola-
 sannan itthisahassānaṃ aggaṭṭhāne thapetū¹³ ti attho, sīmantinīnaṃ ti sī-
 mantadharānaṃ itthiṇaṃ ti attho, iti sā itthibhāve thapvāpi duggandhaṃ gūtha-
 rāsinaṃ viya kāme garahanti yeva evam āha, dāsiyā vuttagāthāya sabbasamāga-
 tānaṃ ti sabbesaṃ sannipatitānaṃ mejjhe nisīditi vā akampamānā anasakka-
 mānā sādurasāṃ bhuñjatū¹⁴ ti attho, dāsiṇāṃ kira sāmikassa santike nisīditi vā
 bhuñjanaṃ nāma appiyaṃ, iti sā attano appiyattā va evam āha¹⁵, caratu lā-
 bhena vikatthamānā ti lābhahetu kuhanakammaṃ karonti lābhasakkārānaṃ
 uppādeni caratū¹⁶ ti attho, iminā sā dāsi bhāve¹⁷ thitāpi kilesavattum eva¹⁸ garahati,
 devatāya vuttagāthāya āvāsiko ti āvāsajagganako, Kajaṅgalāyaṇ ti evaṇi-
 nāmake nagare, tattha kira dabbasambhārā sulabbhā, ālokasandhim divasā¹⁹
 ti ekadivaseṇ²⁰ ekam eva vātapānaṃ karotu, so kira devaputto Kassapabuddha-
 kāle Kajaṅgalanagaraṃ nissāya yojanike jīṇṇamahāvihāre āvāsikasamghatthero
 hutvā jīṇṇavihāre navakammaṃ karonto va mahādukkhaṃ anubhavi, tasmā tad
 eva dukkhaṃ ārabha evam āha, hatthina vuttagāthāya pāsasatehīti bahūhi
 pāsēhi, chaṇṇbhīti²¹ catusu pādesu gīvāya kaṭibhāge cā²² ti chasu thānesu, so
 tuttehi ti dvikaṇṇakehi dīghalaṭṭhihi, pācanehi²³ dasapācanehi²⁴ aṅkusakehi
 vā, so kira attanā anubhūta dukkhaṃ nēva ārabha evam āha, vānarena vutta-
 gāthāya alakkamālīti ahigunṇhikena kanthe parikkhipitvā thapitāya alakkamālāya
 samannāgato, tipukaṇṇavid dho ti tipupilāndanena pilāndhakaṇṇo²⁵, laṭṭhi-
 hato ti sappakīlaṇi sikkhāpiyamāno²⁶ laṭṭhiyāpi hato hutvā eso pi abhi-
 guṭṭhikahatthe²⁷ attanā anubhūta dukkhaṃ sandhāy²⁸ evam āha:

¹ Bā rājādhī-. ² Bā adds hi. ³ Bā samtanhāti. ⁴ Bā purohitaṭṭhāne hi pari-
 galite, C^{ks} purohite galite. ⁵ Bā -mena. ⁶ Bā sahāyakena pana. ⁷ Bā su-
 bhadā-. ⁸ Bā yantiyaṃ itthiṃ? C^{ks} santitāṃ itthiṃ. ⁹ C^{ks} adds catūti, C^{ks} has
 evamahānucarātūti. ¹⁰ C^{ks} -bhāge. ¹¹ B^{ks} kilesakāma vattukāme. ¹² C^{ks} jāmbhīti.
¹³ C^{ks} rāsa-. ¹⁴ C^{ks} tipukaṇṇapitthe ti tipupilāndhantena pilāndhakaṇṇe. ¹⁵
 C^{ks} sappamāṃ hīlaṃ sikkhāpa-. ¹⁶ C^{ks} -attho.

Evam tehi terasahi janehi sapathe kate M. cintesi: „kadāci ime ‘ayaṃ anattḥam’ eva natṭhan ti kathetṭi” mayi āsankam kareyyum, aham pi sapattham karomīti“. Atha naṃ karonti, cuddasamaṃ gātham āha:

- 5   14. Yo ve anattḥam natṭhan ti cāha
              kāme va so labhataṃ bhuñjatan ca
              agāramajjhe maraṇaṃ upetu
              yo vā² bhonto saṃkati kañcid evā³ ti. 90.

Tattha bhonto ti ālapanā, idaṃ vuttaṃ hoti: bhonto yo anattḥa-
10 koṭṭhāsāṃ natṭhaṃ me ti vadati yo vā tumhesu kañci āsankati so pañcakāma-
gune labhatu c’ eva bhuñjatu ca ramanīyaṃ pabbajjaṃ alabhitvā agāramajjhe
yeva³ maratū³ ti.

Isiḥi pana sapathe kate Sakko „mā bhāyittha, ahaṃ ime
vīmaṃsanto bhisāni antaradhāpesiṃ, ime ca chadditakhela-
15 piṇḍaṃ viya kāme garahantā⁴ sapattham karonti, kāmagara-
hanakāraṇaṃ te pucchissāmi⁵” cintetvā dissamānarūpo B-aṃ
yaṇḍitvā pucchamāno anantaragātham āha:

15. Yad esaṃānā⁶ vicaranti loke
              ittḥaṃ ca kantaṃ ca bahunnam etaṃ
20   piyaṃ manuññaṃ idha jīvaloke,
              kasmā isayo na-ppasaṃsanti kāme ti. 91.

Tattha yadesaṃānā⁶ ti yaṃ vatthukāmaṃ kilesakāmaṃ ca asigorakkhū-
dhi samavisaṃsakammehi pariyesaṃānā⁶ sattā loke vicaranti etaṃ bahunnam
devamanussānaṃ itṭhaṃ ca kantaṃ ca piyaṃ ca manuññaṃ ca, kasmā isayo na-
25 ppasaṃsanti⁷ attho, kāme ti iminā taṃ vatthum sarūpato dasseti.

Ath’ assa pañhaṃ vissajjento M. dve gāthā abhāsi:

16. Kāmesu ve haññare bajjharo ca,
              kāmesu dukkhaṃ ca bhayaṃ ca jātaṃ,
              kāmesu bhūtādhipatī paṃattā
30   pāpāni kammāni karonti mohā. 92.
              17. Te pāpadhammā pasavetva⁷ pāpaṃ
              kāyassa bhedaṃ nirayaṃ vajanti,

¹ Ck^o -entiti. ² C^o vo, B^o yaṃ. ³ Ck^o -jjheneva. ⁴ Ck^o atāya. ⁵ Ck^o sad-

⁶ Ck^o -ñāya. ⁷ Ck^o B^o -tvā.

ādīnavaṃ kāmagaṇeṣu disvā (Suttanipāta v. 50.)

tasmā isayo na-ppasaṃsanti kāme ti. 93.

Tattha kāmesū 'ti kāmahetu kāme nissāya kāyaduccaritādini karontiti
attho, haññare ti daṇḍādīhi haññanti, bajjhare ti rajjubandhādīhi bajjhanti,
dukkhaṃ ti kāyikacetasikaṃ asātaṃ, bhayaṃ ti attānuvādādikāṃ sabbāṃ pi
bhayaṃ, bhūṭāddhipatīti Sakkaṃ ālapati, ādīnavaṃ ti evarūpaṃ dosaṃ, so
pan' esa ādīnavo Dukkakkhandhādīhi suttehi dīpetabbo

Sakko M-assa kathaṃ sutvā saṃviggamānaso anantaraṃ
gātham¹ āha:

18. Vīmaṃsamāno isino bhisāni 10
tīre gaheṭvāna thale nidhesiṃ,
suddhā apāpā isayo vasanti,
etāni te brahmacārī bhisānūti. 94.

Tattha vīmaṃsamāno ti bhante ahaṃ ime isayo kāmādhimuttā vā no
vā ti vīmaṃsanto, isino ti tava maheṣino santakāni bhisāni, tīre gaheṭvānā
'ti tīre nikkhattāni gaheṭva thale ekamante nidhesiṃ, suddhā ti idāni mayā
tumbhākāṃ sapathakiriyāya nātāṃ: ime isayo suddhā apāpā hutvā vasantīti.

Taṃ sutvā Bo. gātham āha:

19. Na te naṭā no pana kilāneyyā
na bandhavā no pana te sahāyā, 20
kismiṃ paratthambha sahaṣṣanetta
isīhi tvaṃ¹ kilāsi devarājā 'ti. 95.

Tattha na te naṭā ti devarāja mayāṃ tava naṭā vā kilātabbayuttakā vā²
kenaci na homo na pi tava nātakā na sahāyā, aha tvaṃ³ kismiṃ⁴ parattham-
bhaṃ kiṃ upatthambhaṃ katvā kiṃ nissāya isīhi saddhiṃ kilāsitī attho. 25

Atha naṃ Sakko khāmapento vīsatiṃ gātham āha:

20. Ācariyo me si pitā va mayhaṃ.
esā paṭiṭṭhā khalitassa brahme,
ekāparādham khama bhūripaṇṇā,
na paṇḍitā kodhabalā bhavantīti. 96. 30

Tattha esā paṭiṭṭhā ti esā tava paṭicceyā⁵ ajja mama khalitassa aparā-
dhāssa paṭiṭṭhā horu, kodhabalā ti paṇḍitā nāma khaṇṭibalā bhavanti na
kodhabalā ti.

¹ C^o B^d tvaṃ. ² C^k -baṃyuttakāsa. ³ C^o taṃ. ⁴ B^d livā. ⁵ so C^k; B^d pādacchāyā.

M. ca Sakkassa devaraṇṇo khamitvā sayam isigaṇaṃ
khamāpento itaraṃ gātham āha:

91. Suvositaṃ isinaṃ ekarattaṃ

yam Vāsavaṃ bhūtapat' addasāma,

5 sabbe va bhonto sūmanā bhavantu

yam brāhmaṇo paccapādi' bhisānīti. 97.

Tattha suvositaṃ isinaṃ ekarattaṃ ti āyasmantānaṃ isinaṃ eka-
rattaṃ pi imasmiṃ araṇṇe vasitaṃ suvasitaṃ eva, kimkāraṇā: yaṃ Vāsavaṃ
bhūtapatiṃ addasāma, sace hi mayaṃ nagare avasiṃhā na imaṃ addasāma,
10 bhonto ti bhavanto sabbe pi sūmanā bhavantu tussantu Sakkassa devaraṇṇo
khamantu, kimkāraṇa: yaṃ brāhmaṇo paccapādi' bhisānīti' yasmā tum-
hākaṃ ācariyo bhisāni paṭilabbhīti.

Sakko isigaṇaṃ vanditvā devaḷokam eva gato. Isigaṇo
pi jhānābhīṇṇaṃ nibbattetvā Brahmālokūpagg ahoṣi.

15 S. i. d. ā. „evam' bhikkhū porāṇakapaṇḍitā sapathaṃ katvā kilese
jahimsū“¹ 'ti vatvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne ukkaṇṭhita-
bhikkhu sotāpattiṃphale paṭiṭṭhahi. Jātakam samodhāneṇto' tisso
gāthā abhāsi:

17. Ahaṇ ca Sāriputto ca Moggallāno ca Kassapo

20 Anuruddho Puṇṇo Anando tadāsum satta bhātaro. 98.

21. Bhaginī Uppalavaṇṇā², dāsī Khujjuttarā tadā,

Citto gahapati dāso, yakkho Sātāgiro tadā. 99.

22. Pārileyyo³ tadā nāgo, Madhuvāsetṭhavanāro⁴,

Kāludāyi tadā Sakko, evaṃ dhāretha jātakaṃ ti 100.

25 Bhisajātakaṃ.

6. Suruciajāṭaka.

Maheṣi Rucino bhariyā ti. Idam S. Sāvattim' upa-
nissāya Migāramātu pāsāde viharanto Visākhāya, mahāupāsikāya
laddhe aṭṭha vare ā. k. Sā hi ekadivasaṃ Jetavane dhammakathaṃ
30 sutvā Bhagavantaṃ saddhim bhikkhusaṃghena svātanāya nimantetvā
pakkāmi. Tassā pana rattiyaṃ accayena cātuddīpako mahāmegho

¹ Bā paccapādi. ² Cks -sāni. ³ Cks omīti evam. ⁴ Bā paja-. ⁵ Bā adda
pana saṭṭhā. ⁶ Bā adda ca. ⁷ Bā pālīle-. ⁸ so Cks; Bā poṭṭhapādo ca vanayo.
⁹ Bā -iyam.

vassi. Bhagavā bhikkhū āmantetvā „yathā bhikkhave Jetavane vas-
sati evaṃ catūsu dīpesu vassati, ovassāpetha¹ bhikkhave kāyaṃ,
ayaṃ pacchimako me² cātuddīpako mahāmegho“ ti vatvā ovassāpita-
kāychi³ bhikkhūhi saddhim⁴ iddhibalena Jetavane antarahito Visākhāya
koṭṭhake pātur ahoṣi. Upāsikā „acchariyaṃ vata bho, abbhutaṃ
vata bho, T-assa mahiddhikatā mahānubhāvātā yatra hi nāma jaṇṇuka-
mattakesu⁴ pi oghesu⁵ vattamānesu kaṭimattesu pi oghesu vattamānesu
na hi nāma ekabhikkhussa⁵ pi pādā vā cīvarāni vā allāni bhavissan-
tī“ haṭṭhā udaggā Buddha-pamukhaṃ [bhikkhusaṃghaṃ parivisitvā
katabhattakiccaṃ Bhagavantaṃ etad avoca: „addhāhaṃ bhante Bha-
vantaṃ varāni yācāmi“⁶. „Atikkantavarā kho Visāke⁶ Tathā-
gatā“ ti. „Yāni ca bhante kappanti yāni ca anavajjānī“⁷. „Vadehi
Visāke“ ti. „Icchāmi⁸ ahaṃ bhante bhikkhusaṃghassa yāvajjivāṃ
vassikaśāṭikāṃ dātum āgantukabhattaṃ dātum gamikabhattaṃ dātum⁹
gilānabhattaṃ dātum gilānupaṭṭhākabhattaṃ dātum gilānabhesajjāṃ¹⁰
dātum dhuvaṃyāgum dātum bhikkhunisaṃghassa yāvajjivāṃ udaka-
śāṭikāṃ dātum“ ti. S. „kaṃ pana tvaṃ Visāke atthavaṣaṃ“
sampaṣṣaṇṇā T-āṃ aṭṭha varāni yācasīti¹¹ pucchitvā tāya varāni-
saṃse¹⁰ kathite „sādhū sādhū Visāke, sādhū kho tvaṃ Visāke
imaṃ ānisaṃsaṃ sampaṣṣaṇṇā T-āṃ aṭṭha varāni yācasīti¹¹“ vatvā¹²
„anujānāmi¹² Visāke aṭṭha varānī“¹³ aṭṭha vare datvā anu-
modanaṃ katvā pakkāmi. Ath’ ekadivasaṃ Satthari pubbārāme
viharante¹⁴ dh. k. s.: „āvuso Visākhā mahāupāsikā mātugāmahāve¹⁵
ṭhatvā¹⁶ Dasabalassa santikā aṭṭha vare labhi, aho mahāguṇā“ ti. S.
āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya¹⁷
nāmā“ ti vutte „na bhikkhave Visākhā idān’ eva mama santikā
vare labhi, pubbe pi¹⁷ labhi yevā“ ti vatvā a. ā.:

Atīte Mithilāyaṃ Suruci nāma rājā rajjāṃ karento
puttaṃ paṭilabhitvā tassā Surucikumāro t-eva¹⁸ nāmaṃ akāsi.
So vayappatto „Takkasilāya¹⁹ sippaṃ uggaṇhissāmi“²⁰ gantvā so
naṅgaradvāre²⁰ sālāyaṃ nisīdi. Bārāṇasiraṇṇo pi²¹ putto Brah-

¹ Ck ossāpetha. ² Bā omits me. ³ Ck ossāpita- ⁴ Bā jāṇukamattesu. ⁵ Bā
-sa. ⁶ Ck -khā, Cc -khā corr. to -khe. ⁷ Bā omits g. d. ⁸ Bā salākabhattaṃ.
⁹ Bā aṭṭhavarānisaṃsaṃ. ¹⁰ Ck -saṃgha. ¹¹ pucchitvā - - yācasīti wanting
in Cc. ¹² Bā adds te. ¹³ Bā adds satthā. ¹⁴ Bā adds bhikkhu. ¹⁵ Bā
-gāmattabhāve. ¹⁶ Bā adds pi. ¹⁷ Bā peṣā. ¹⁸ Cc Bā tveva. ¹⁹ Bā -yaṃ.
²⁰ Bā omits dg. ²¹ Bā omits pi.

madattakumāro nāma tath' eva gantvā Surucikumārassa nisinnaphalake yeva nisīdi. Te aññamaññaṃ pucchitvā vissāsikā hutvā ekato va ācariyassa santikaṃ gantvā ācariyabhāgaṃ datvā sippaṃ paṭṭhapetvā nacirass' eva niṭṭhāpitasippā¹ ācariyam āpucchitvā thokaṃ maggaṃ ekato va gantvā dvedhāpathe² ṭhitā aññamaññaṃ āliṅgitvā mittadhammānurakkhanatthaṃ katikaṃ akaṃsu³: „sace mama putto jāyati tava dhītā tava putto⁴ mama dhītā tesāṃ āvāhavivāhaṃ karissānā“⁵ 'ti. Tesu rajjaṃ karentesu⁶ Surucimahārājassa putto jāyi⁶, Surucikumāro t' ev' assa⁷ nāmaṃ karimsu. Brahmadattassa dhītā jāyi⁶, Sumedhā ti 'ssā⁸ nāmaṃ karimsu. Surucikumāro vayappatto Takkasilaṃ gantvā sippaṃ 'uggahetvā⁹ āgañchi¹⁰. Atha naṃ pitā rajje abhisin̄citukāmo¹¹ „sahāyassa kira me Bārāṇasirañño dhītā atthi, tam ev' assa aggamaheṣiṃ karissā-
 15 mīti“ tassā atthāya bahūṃ paṇṇākāraṃ datvā amacce pesesi. Tesāṃ anāgatakāle yeva Bārāṇasirājā devīm pucchi: „bhadde mātugāmassa nāma kiṃ atirekadukkhānā“¹² ti. „Sapattirosa-
 dukkhāṃ¹³ devā“¹⁴ 'ti. „Tena hi bhadde amhākaṃ ekadhītaṃ Sumedhādevīm¹⁵ tamhā dukkhā mocetvā yo etaṃ ekikaṃ eva
 20 gaṇhissati tassa dassāmā¹⁶“¹⁷ 'ti āha. So tehi amaccehi āgantvā tassā nāme gahite¹⁸ „tātā kāmāṃ mayā pubbe ya mayhaṃ sahāyassa patiññātā¹⁹ dārikā, imaṃ pana mayā na itthighatāya²⁰
 antare khipitukāmā, yo etaṃ¹⁶ ekikaṃ eva gaṇhāti tassa dātukāṃ¹⁷ amhā“¹⁸ 'ti āha. Te rañño santikaṃ paṇiṃsu.
 25 Rājā¹⁹ „amhākaṃ mahantaṃ rajjaṃ sattayojanikaṃ Mithilana-garaṃ tīpi yojanasatāni rajjapariccheto²⁰, heṭṭhimantena soḷasa itthisāhassāni laddhuṃ vaṭṭatīti“²¹ vatvā na rocesi. Surucikumāro pana Sumedhāya rūpasampadaṃ sutvā savanasam-

¹ B^d niṭṭhita-, C^k -sippo. ² C^k omits pathe. ³ B^d karimsu. ⁴ B^d adds yā-

⁵ B^d karon-. ⁶ B^d vij-. ⁷ B^d tveva. ⁸ C^k tissa. ⁹ B^d uggañhitvā. ¹⁰ B^d

āgacchi. ¹¹ B^d add hutvā ¹² B^d sampattirosaṃ-. ¹³ B^d -dhamdevi. ¹⁴

B^d -mī. ¹⁵ C^k nāmagahito, C^k nāmehitto. ¹⁶ B^d paṭṭhākatā, omitting

dārikā. ¹⁷ B^d -gatāya. ¹⁸ B^d ekam. ¹⁹ B^d add paṇe ²⁰ B^d rattha-

saggena bajjhivā „ahan taṃ ekikam eva gaṇhissāmi, na mayhaṃ itthighaṭṭāya' attho, taṃ yeva' ānetū¹“ ti mātāpi-
 tunnaṃ pesesi. Te tassa manāṃ abhindivā bahūṃ dhanāṃ
 pesetvā mahantena parivārena taṃ ānāpetvā² kumārassa agga-
 mahesiṃ katvā ekato va abhisinṇimsu. So Surucimahārājā 5
 nāma hutvā dhammena rajjaṃ kārento tāya saddhiṃ piyasaṃ-
 vāsaṃ vasi. Sā pana dasavassasahassāni tassa gehe vasantī
 n' eva puttāṃ na dhītaraṃ alattha³. Atha⁴ nāgarā sannip-
 pativā rājāṅgane upakkositvā⁵ „kiṃ etan“ ti vutte „aṇṇo⁶
 doso n' atthi vamsānupālako vo⁷ putto n' atthi⁸, tumhākaṃ 10
 ekā va⁹ devī, rājakulaṃ¹⁰ nāma heṭṭhimantena soḷasaḥi itthi-
 sahassehi bhavitabbaṃ, itthighaṭṭaṃ gaṇha deva. ekā¹¹ puñña-
 vatī puttāṃ labhissatīti¹² vaivā „tātā, kiṃ kathetha, 'ahaṃ
 aṇṇaṃ na gaṇhissāmi' paṭiññaṃ datvā mayā esā ānītā,¹³ na
 sakkā musāvādaṃ kātuṃ, na mayhaṃ itthighaṭṭāya attho“ ti 15
 rañña paṭikkhittā pakkamiṃsu. Sumedhā taṃ kathaṃ sutvā
 „rājā tāva saccavādītāya aṇṇā itthiyo na āneti¹⁴, ahaṃ eva
 paṇ¹⁵ assa ānessāmi¹⁶“ rañño mātu samabharīyāya¹⁷ ṭhāne
 ṭhatvā attano ruciya¹⁸ khattiyakaṇṇānaṃ sahasaṃ amacca-
 kaṇṇānaṃ sahasaṃ gaḥapatikaṇṇānaṃ sahasaṃ sabbasama- 20
 yanāṭakittipam¹⁹ sahasaṃ ti cattāri itthisahassāni ānesi. Tāpi
 dasavassasahassāni rājakule vasitvā n' eva puttāṃ na dhītaraṃ
 labhiṃsu. Eten²⁰ ev' upāyena aparāṇi tikkhattuṃ cattāri cattāri
 sahasāni ānesi. Tāpi n' eva puttāṃ na dhītaraṃ labhiṃsu.
 Ettāvata²¹ soḷasa itthisahassāni ānesuṃ. Cattālīsa vassahassāni 25
 atikkamiṃsu, tāni tāya²² ekikāya vutthehi²³ dasaḥi saddhiṃ
 paññāsa vassasahassāni honti. Atha nāgarā sannipativā puna
 upakkositvā „kiṃ nāṃ etan“ ti vutte „deva tumhākaṃ

¹ *Ch.* -gaṭṭāya. ² *Bd* tameva. ³ *Bds* ānetū. ⁴ *Bds* ānetvā. ⁵ *Bds* labhi. ⁶ *Bds* add paṇ. ⁷ *Bds* -siṃsu. ⁸ *Bds* rañño. ⁹ *Bds* nāma pana te in the place of vo. ¹⁰ *Bds* na vijjati. ¹¹ *Bds* omīti va. ¹² *Bds* -ja ca. ¹³ *Bds* devā ti addhā tāsū. ¹⁴ *Bd* -hañña. ¹⁵ *Bds* -si. ¹⁶ *Bds* -riyā. ¹⁷ *Bds* add va. ¹⁸ *Bs* sabbesavassanāṭa-. ¹⁹ *Bd* sabbesavassanā-, *Bs* sabbesavassanā-. ²⁰ *Bds* add ānītāya. ²¹ all three MSS. vutthehi. ²² *Bds* kimetaṃ.

itthiyo¹ puttāṃ patthetum āpāpethā² 'ti vadiṃsu. Rājā
 „sādhū“ 'ti sampatīcchitvā „bhadde³ puttāṃ patthethā“ 'ti
 āha. Tā tato paṭṭhāya puttāṃ patthayamānā⁴ nānā devatā
 namassanti nānā vatāni caranti⁵, putto n' uppajjat' eva. Atha
 5 rājā Sumedham āha: „bhadde puttāṃ patthehīti“. Sā „sādhū“
 'ti⁶ pannarasuposathe aṭṭhaṅgasamannāgataṃ uposathāṃ samā-
 dāya sirigabbhe silāni āvajjamānā kappiyamañcake nisīdi. Sesā
 ajavatagovatā hutvā⁷ uyyānaṃ agamaṃsu⁸. Sumedhāyāsīlate-
 jena Sakkabhavanaṃ kampi. Sakkō āvajjitvā⁹ „Sumedhā put-
 10 taṃ pattheti, puttāṃ assā dassāma¹⁰, na kho pana sakkā yaṃ
 vā taṃ vā dātum, anucchavikam assā puttāṃ upadhāressāmīti“
 upadhārento Naḷakāradevaputtāṃ paṇṇāsi. So hi puññasam-
 panṇo satto purimattabhāve Bārāṇasīyaṃ vasanto vappakāle¹¹
 khettaṃ gacchanto ekaṃ paccekabuddhaṃ disvā dāsakamma-
 15 kare¹² „vapathā¹³“ 'ti pahīnitvā sayāṃ nivattitvā pacceka-
 buddhaṃ gehaṃ netvā bhojetvā puna Gaṅgātīraṃ¹⁴ netvā
 puttēna saddhiṃ ekato hutvā udumbarabhittipādaṃ¹⁵ naḷabhitti-
 kaṃ paṇṇasālāṃ katvā dvāraṃ yojetvā caṃkamaṃ katvā
 paccekabuddhaṃ tattha¹⁶ temāsāṃ vasāpetvā vutthavassaṃ dve
 20 pi pitāputtā ticīvarena acchādetvā uyyojayiṃsu¹⁷. Eten' eva
 niyāmena satta¹⁸ paccekabuddhe tāya paṇṇasālāya vasāpetvā
 ticīvarāni adāṃsu. Dve pi pitāputtā naḷakārā hutvā Gaṅgātīre
 veḷum upadhārentā paccekabuddhaṃ disvā evaṃ akāṃsū 'ti pi
 vadanti yeva. Te kālaṃ katvā Tāvatiṃsabhavane nibbattitvā¹⁹
 25 chasu kāmasaggesu²⁰ anulomapaṭilomena²¹ mahantaṃ devissa-
 riyaṃ²² anubhavantā²³ vicaranti. Te tadā²⁴ cavitvā uparideva-
 loke nibbattitukāmā²⁵. Sakko Tathāgatabhāvaṃ natvā tesu

¹ Bds deviyā. ² Bds tumhe. ³ Cks patthi-. ⁴ Bds vattāni paricaranti. ⁵ Bds
 add sampatīcchi. ⁶ Bds add puttāṃ alabhītvā. ⁷ Cs āg-. ⁸ Bds -jjanto. ⁹
 Cs -mi, Bds -mīti. ¹⁰ Cks vayasī attakāle. ¹¹ Cs -karo, Cs -kammare. ¹²
 Bds gacchathā. ¹³ Bds -re. ¹⁴ Bds -pāraṃ. ¹⁵ Bds tattheva. ¹⁶ Bds -jesum.
¹⁷ Cs -e, Bds tassa, Bds sattattha. ¹⁸ all three MSS. nibbatte-? ¹⁹ Bds kāmā-
 vacarāsa-. ²⁰ Bds anulomēsa. ²¹ Bds omīti dev. ²² Bds -ti. ²³ Bds tato. ²⁴
 Bds add honti.

ekassa vimānadvāraṃ gantvā taṃ āgantvā vanditvā ʒhitam
 āha: „mārisa tayā manussalokaṃ gantum vaṭṭatīti“. „Mahā-
 rāja, manussaloko nāma jeguccho paṭikkūlo, tattha ʒhitā dānā-
 dīni puññāni katvā devalokaṃ patthenti, tatra gantvā kiṃ
 karissāmīti“. „Mārisa devaloke ʒaribhuñjītabbaṃ sampattim 5
 manussaloke ʒaribhuñjissasi' pañcaviṣatiyojanubbedhe' ratana-
 pāsāde vasissasi', adhivāsehiṭi“. So adhivāsesi. Sakko tassa
 paṭiññam gaheṭvā isivesena' rājuyyānaṃ gantvā tāsaṃ itthinaṃ
 upari ākāse caṃkamanto attānaṃ dassetvā „kassā' puttavaraṃ
 demi, kā puttavaraṃ gaṇhatīti“ āha. „Bhante, mayhaṃ dehi, 10
 mayhaṃ dehi“ hatthasahassāni ukkhipiṃsu. Tato' āha:
 „ahaṃ sīlavatīnaṃ' puttāṃ dammi, tumhākaṃ kiṃ sīlaṃ ko
 ācāro“ ti. Tā ukkhittahatthe sammiñjetvā „sace sīlavatīyā
 dātukāmo Sumedhāya santikaṃ gacchā“ 'ti vadiṃsu. So ākāse
 yeva gantvā tassā vāsāgāre' sīhapañjare aṭṭhāsi. Ath' assā 15
 ārocayīṃsu: „ethe devī, eko devarājā 'tumhākaṃ puttavaraṃ
 dassāmīti' ākāsenāgantvā sīhapañjare ʒhito“ ti. Sā garupari-
 hārenāgantvā sīhapañjaraṃ ugghāṭetvā „saccaṃ kira bhante
 tumhe sīlavatīyā puttavaraṃ dethā“ 'ti āha. „Āma demīti“.
 „Tena hi mayhaṃ dethā“ 'ti. „Kiṃ pana te sīlaṃ, kathehi 20
 sace me ruccissati 12 dassāmi te varan“ ti. Sā tassa vacanaṃ
 sutvā „tena hi suṇāhīti“ vatvā attano sīlaguṇaṃ 13 kathenti
 pannarasa gāthā abhāsi:

1. Mahesi Rucino bhariyā ānītā paṭhamam ahaṃ,
 dasavassasahassāni yaṃ maṃ Suruci-m-ānaya. 101. 25
2. Sāhaṃ brāhmaṇa rājānaṃ Vedehaṃ Mithilaggahaṃ
 nābhijānāmi kāyena vācāya uda cetasā,
 Suruciṃ atimaññittha 14 āviṃ vā yadi vā raho. 102.

1 B^s -siti, B^d -citi. 2 B^d add aṭṭhayanavithare. 3 C^k -ti. 4 B^s -se. 5
 B^d kassāhaṃ. 6 B^d gaṇhissatīti. 7 B^d add sakko. 8 B^d -vantānaṃ. 9
 B^d pāsādadvāre. 10 B^d add tā itthiyo. 11 C^k -si, B^d -hiti. 12 B^d ruccati.
 13 B^s omite' sīla. 14 so B^d = atimaññi 'ttha? B^d -maññattho, C^k -maññittho.

8. Etena saccavajjena putto uppajjataṃ¹ ise,
musā me² bhaṇamānāya muddhā phalatu sattanadhā. 103.
9. Bhattu manāpassa³ pitā mātā cāpi suvāmīno⁴
te maṃ brahma⁵ vinetāro yāva aṭṭhaṃsu jīvite. 104.
- 10 5. Sāhaṃ ahimsāratinī kāmāsā dhammacārini⁶
sakkaccaṃ te upatṭhāsiṃ rattindivam atanditā. 105.
6. Etena saccavajjena -pe-. 106.
7. Soḷasitthisahassāni sahabhariyāni⁷ brāhmaṇa
tāsu issā vā kodho vā nāhu mayhaṃ kudācanam. 107.
- 10 8. Hitena tāsāṃ nandāmi, na ca me kāci⁸ appivā,
attānaṃ vānukampāmi⁹ sadā sabbā sapattiya¹⁰. 108.
9. Etena saccavajjena -pe-. 109.
- 10 10. Dāse kammakare pesse¹¹ ye c¹² aññe anujjivino
posemi saha dhammena sadā pamuditindriyā. 110.
- 15 11. Etena saccavajjena -pe-. 111.
12. Samaṇe brāhmaṇe cāpi aññe cāpi vanibbake
tappemi annapānena sadā payatapāṇinī. 112.
13. Etena saccavajjena -pe-. 113.
14. Cātuddasiṃ¹³ pannarasim¹⁴ yāva pakkhassa aṭṭhamiṃ¹⁵ *
20 pāṭihāriyapakkhaṇi ca aṭṭhaṇḍasusamāhitam
uposatham upavasāmi¹⁶ sadā silesu saṃvutā. 114.
15. Etena saccavajjena putto uppajjataṃ ise,
musā me bhaṇamānāya muddhā phalatu sattanadhā ti. 115.

Tattha mahesīti aggamahe¹, Rucino ti Suruciṇaṇṇo, paṭhaman ti
25 soḷasannaṃ itthisahassānaṃ sabbapaṭhamam, yaip maṃ ti yasmiṃ kāle maṃ¹²
Suruci ānaya tato paṭṭhāyāhaṃ¹³ dasavassasahassāni ekikā va imasmiṃ gehe
vasiṃ, aṭṭhaṇḍitthā¹⁴ ti muhuttaṃ pi sammukhā vā parammukhā vā atimaṇḍin
ti¹⁵ idaṃ atikkamitvā maṇḍanānaṃ¹⁶ na jānāmi na sarāmi, i¹⁷ ti taṃ ālapati,
te maṃ ti sasuro ca sassu cā ti te ubho maṃ, vinetāro ti tehi vinī¹⁸ amhi.

¹ Cks -nain. ² Cks ce. ³ C^o manussa, B^d bhattu mamaṃ sassu. ⁴ B^d cāpi
ca sassurā. ⁵ C^o B^d -iue. ⁶ Cks -yāti. ⁷ Cks kañci. ⁸ Cks attānaṃ va anu.
B^d attānaṃ vānammāmi? ⁹ B^d pose. ¹⁰ Cks B^d -i. * (Mn., Gram. Pālie
XXIV, v. 24, Morris Therig. p. 126, Dh. p. 404). ¹¹ B^d evasi. ¹² B^d add
sukhasamvāsaya. ¹³ B^d paṭṭhāya sāhaṃ. ¹⁴ Cks -ittho. ¹⁵ B^d -maṇḍati. ¹⁶
Cks maṇḍanānaṃ.

te me yāva jīvīṃsu tāva ovādam adāṃsu. ahimsāratinīti ahimsāsāṃkhatāya
 iatiyā samannāgatā, mayā hi kunthakipilliko¹ pi na himsitapubbo, kāmasā ti
 ekanten² eva, dhammācārīnīti dasakusalakammapathe pūremi³, upatthāsīn
 ti pādaparikkammādīni kiccāni karonti upatthahim⁴, sahabbhariyānīti mayā
 saha ekasāṃmikassa bhariyābhūtāni, nāhū 'ti kilesāni nissāya issāḍhammo vā
 kodhadhammo vā mayham na bhūtapubbo, hitenā⁵ 'ti yaṃ tāsāṃ hitāṃ ten'eva
 nandāmi, ure⁶ vutthā⁷ dhītarō viya tā disvā tussāmi, kācīti⁸ tāsū ekāpi
 mayham apiyā nāma n'atthi, sabbā piyavādītā⁹ eva⁷ anukampāmi, saha
 muducittena sabbā solasasahasāpi tā⁸ attānaṃ viya anukampāmi, saha
 dhammācārīnīti⁹ 'ti nayena⁹ kāraṇena, yo yaṃ kātunī sakkoti taṃ tasmim kamme
 yojemīti¹⁰ attho, pamuditindriyā ti¹¹ pesenti ca niccam pamuditindriyā
 va hutvā jeseṃ. are dutthadasa idan nāma karohīti evaṃ kujjhivā na me
 kori katthaci pesitapubbo, payatapānīnīti dhotahatthā pasāritahatthā va
 hutvā, pāṭṭharikapakkahe¹² 'ti¹³ atthamīcātuddasīpannarasīna¹³ pa-
 cuggamanānuggamaṇavasena cattāro divase¹⁴, sādā ti niccakāle¹⁵ pañcasu
 silesu samivutā tehi¹⁶ pihitagopitā¹⁷ abhāvā va homīti.

Evam tassā gāthāsatenā pi sahasseṇa pi vaṇṇiyamānānaṃ
 guṇānaṃ pamāṇaṃ nāma n'atthi, tāya pana paṇṇarasahi
 gāthāhi attano guṇānaṃ vaṇṇitakāle yeva Sakko attano
 bahukarāniyatāya tassā katham avicchinditvā „pahūtā abbhutā
 yevā te guṇā“ ti taṃ pasamsanto gāthadvayam āha:

16. Sabbe va te dhammaguṇā rājaṇaputti yasassini

samvijjanti tayi bhadde ye tvaṃ kittesi attani. 116.

17. Khattiyo jātisampanno abhijāto yasassimā

dhammarājā Videhānaṃ putto uppajjate tavaṇ ti. 117. 25

Tattha dhammaguṇā ti sabhaviguṇā bhūtaguṇa, samvijjantīti ye
 tāya vuttā te sabbe va tayi upalabbhanti, abhijāto ti atijāto¹⁷, yasassimā
 ti yasasampannena parivārena samannāgato, uppajjati evarūpo tava putto
 uppajjissati, mā cintayīti.

Sā tassā vacanaṃ sutvā somanassajātā taṃ pucchanti
 dve gāthā abhāsi:

¹ Ck kunta-, B² -kāḍiko pi ² Ck sūremi. ³ B² upatthemi. ⁴ Ck vure. ⁵
 B² vuttha. ⁶ Ck² kāmīti. ⁷ B² piyakāyeva. ⁸ B² -sahasānipti, B² sabba
 sahasāni pi. ⁹ B² yena. ¹⁰ B² payo-. ¹¹ Ck² omīti. ¹² B² add pañ-
 camī. ¹³ Ck² -dasapannarasānaṃ. ¹⁴ Ck² -sā, B² divase labhati. ¹⁵ B²
 -lani. ¹⁶ Ck² te. ¹⁷ Ck² abhijāto, B² atijāto suddhijāto.

18. Rummi¹ rajojalladharo aghe vehāsayaṇ ṭhito
manuññaṃ bhāsasi² vācaṃ yaṃ mayhaṃ hadayaṃ gamaiṃ. 118.
19. Devatā nu si saggamhā isi vāsi³ mahiddhiko,
ko vāsi tvaṃ anuppatto, attānam me pavedaya⁴ 'ti. 119.

Tattha rummīti⁴ anañjitāmaṇḍito, Sakko āgacchanto ramaṇīyena ta-
pasavesenāgato, pabbajitavesenāgatattā pana sā evaṃ āha, aghe ti appatighe
ṭhāne, yaṃ mayhaṃ ti yaṃ etaṃ⁵ mayhaṃ manuññavācaṃ bhāsasi taṃ
bhāsamaṇo tvaṃ devatā nu si saggamhā idhāgato isi vāsi mahiddhiko ti
yakkhādisu ko vā tvaṃ asi idhānuppatto attānam me pavedaya yathābhūtaṃ
10 kathehīti vadati.

So tassā kathento cha gāthā āha:

20. Yaṃ devasaṃghā vadanti Sudhammāyaṃ saḥāgātā
so 'haṃ Sakko sahasakkho āgato 'smi tav' antike⁶. 120.
21. Itthi yā⁷ jīvalokasmiṃ yā hoti⁸ samacārinī⁹
15 medhavinī sīlavatī sassudevāpatibbatā¹⁰. 121.
22. Tādisāya sumedhāya sucikammāya nāriyā
devā dassanam āyanti mānusiya amānusa. 122.
23. Tvaṃ bhadde¹⁰ suciṇṇena pubbesucaritena ca
idha rājakule jātā sabbakāmasamiddhinī. 123.
20 24. Ayaṇ ca te rājaputti ubhayattha kaṭaggaho
devalokūpapattī ca kittī ca idha jīvite. 124.
25. Ciraṃ sumedhe sukhinī dhammam attani pālayā
esāhaṃ Tidivaṃ yāmi, piyam me tava dassanam ti. 125.

Tattha sahasakkho ti atthasahasassa¹¹ taṃ muhuttaṃ dassanavasena
25 sahasakkho, itthi yā¹² ti itthi, samacārinīti¹³ tīhi dvārehi samacariyāya
samannāgatā, tādisāyā¹³ 'ti yathārūpāya, sumedhāyā¹⁴ 'ti supaññāya, ubha-
yatthakaṭaggaho ti ayaṃ tava¹⁴ imasmiṃ ca attabhāve anāgate ca jayaggāho,
tesu¹⁵ anāgatesu¹⁶ devalokūpapattī¹⁷ idha jīvite pavattamāne¹⁸ kitti cā¹⁹ 'ti
ayaṃ ubhayattha kaṭaggāho nāma, dhammam ti evaṃ saḥāvagunaṃ ciraṃ
30 attani pālaya, esāhaṃ ti eso ahaṃ, piyam me ti mayhaṃ tava dassanam
piyam.

¹ B^o dummi. ² B^o -se. ³ B^o cāpi. ⁴ B^o dummiti. ⁵ B^o evaṃ. ⁶ B^o antike.
vantike. ⁷ B^o atthiyo, B^o itthiyo. ⁸ B^o honti. ⁹ so all three MSS. ¹⁰ C^o
bhante, B^o tvaṃ ca bhadde. ¹¹ C^o atthasahasassa, B^o atthabhā sahasasassa cinititāni.
¹² B^o yo. ¹³ C^o tādisiyo. ¹⁴ B^o tāva. ¹⁵ B^o adda idhalokaparalokeu. ¹⁶
B^o -te. ¹⁷ B^o add ca. ¹⁸ C^o pamatta-. ¹⁹ C^o mā.

„Devaloke pana me kiccakaraṇīyaṃ atthi, tasmā gacchāmi,
 tvaṃ appamattā hohīti“ tassā ovādaṃ datvā pakkāmi. Naḷa-
 kāradevo¹ paccūsakāle cavitvā tassā kucchimhi paṭisandhiṃ
 gaṇhi. Sā² ñatvā rañño ārocesi. Rājā gabbhaparihāraṃ
 adāsi. Sā dasamāsaccayena puttāṃ vijāyi, Mahāpanādo ti³
 ‘ssa nūmaṃ kariṃsu. Ubhayaratthavāsino „sāmi puttassa no
 khīramūlan“ ti ekekaṃ kaḥāpaṇaṃ rājaṅgaṇe khipiṃsu,
 mahārā⁴ ahoṣi. Raññā paṭikkhattāpi ca „sāmi puttassa
 vadḍhitakāle paribbayo bhavissatīti“ agahetvā va pakkamiṃsu.
 Kumāro mahāparivārena vadḍhitvā vayappatto soḷasavassa-⁵
 kāle yeva, saḅbasippe nipphattiṃ pāpuṇi. Rājā puttassa
 vayaṃ oloketvā devinī⁶ āha: „bhadde puttassa me rajjā-
 bhisekakāle ramaṇīyaṃ assa pāsādaṃ kāretvā abhisekaṃ
 kāressāmā“ ‘ti. Sā „sādhū deva“ ‘ti sampaṭicchi. Rājā
 vatthuvijjācariye pakkosāpetvā „tātā vadḍhakiṃ gahetvā am-
 hākaṃ mīvesanato avidūre puttassa me pāsādaṃ māpetha,
 rajjena naṃ abhisinḥissāmā“ ‘ti āha. Te „sādhū“ ‘ti bhū-
 mippadesaṃ vīmaṃsanti. Tasmīṃ khaṇe Sakkassāsanaṃ
 uphākaraṃ dassesi. So taṃ kāraṇaṃ ñatvā Vissakammaṃ
 āmantetvā „gaccha tāta Mahāpanādakumārassa āyāma vitthā-⁷
 rato⁸ adḍhaya⁹ jojanikaṃ¹⁰ ubbedhena pañcaviṣatiyojanaṃ¹¹ ratana-
 pāsādaṃ māpehīti“ pesesi. So vadḍhakivesena vadḍhakīnaṃ
 santikaṃ āgantvā „tumhe pātarāsaṃ bhuñjitvā ethā“ ‘ti te
 pesetvā daṇḍakena bhūmiyaṃ pahari, tāvad eva vuttappakāro
 sattabhūmiko pāsādo utthahi. Mahāpanādassa pāsādamañ-¹²
 galaṃ¹³ chattamaṅgalaṃ āvāhamaṅgalaṃ ti tīṇi maṅgalāni¹⁴
 ekato va ahesuṃ. Maṅgalatthāne ubhayaratthavāsino sanni-
 patitvā maṅgalacchaṇena sattavassāni vītināmesuṃ, n’ eva
 ne rājā uyyojeti¹⁵, tesaṃ vatthālaṃkārahādaniyabhojani-

¹ Ede - devaputto pana. ² Be adds gabbhapatiṭṭhitabbhāvaṃ, B^d patiṭṭhitabbhāvaṃ.

³ Ede āyāmaṇa yojanaṃ vitthārato. ⁴ Be atthayo-. ⁵ Bde - janikaṃ. ⁶ Ck B^d - dāni-. ⁷ Ck qmīt maṅgalāni. ⁸ Be - si, B^d - suṃ.

yādim¹ sabbam² rājakulasantakam³ ñeva ahosi. Te sattasaṃ-
 vaccharaccayena upakkositvā Surucimahārājena „kim etan“ ti
 putthā „mahārāja amhākam maṅgalaṃ bhuñjantānaṃ satta-
 vassāni gatāni⁴, kadā maṅgalassa osānaṃ bhavissatīti“
 5 āhaṃsu. Tato rājā⁵ „tātā puttēna me ettakam⁶ kalam⁷ na
 hasitapubbam⁸, yadā so hasissati tadā gamissathā“ ti.
 Atha⁹ mahājano bheriṃ carāpetvā naṭe sannipātesi. Naṭasa-
 hassāni¹⁰ sannipatitvā satta koṭṭhāsā hutvā naccantā rājānaṃ
 hasāpetum¹¹ nāsakkhiṃsu. Tassa hi dibbanātakānaṃ ditṭhattā
 10 tesam¹² naccam¹³ amanuññaṃ ahosi. Tadā Bhaṇḍukaṇṇa-
 Paṇḍukaṇṇa¹⁴ nāma dve nātakā chekā¹⁵ „mayam¹⁶ rājānaṃ hasā-
 pessāmā“ ti. Bhaṇḍukaṇṇo¹⁷ nāma¹⁸ rājadvāre mahantaṃ
 Atulam¹⁹ nāma ambam²⁰ māpetvā²¹ suttagulāṃ khipitvā tassa
 sākhyā laggaṇpetvā²² suttēna Atulambam²³ abhirūhi. Atulambo
 15 pi²⁴ kira²⁵ Vessavaṇaambo²⁶. Atha²⁷ tam²⁸ pi²⁹ Vessavaṇassa
 dāsā gahetvā āṇapaccaṅgāni chinditvā pātesum³⁰. ‘Sesanaṭā
 tāni³¹ samodhānetvā udakena siñciṃsu³². So³³ pupphapaṭam³⁴
 nivāsetvā ca pārupitvā ca naccanto va utṭhahi. Mahāpanādo
 tam³⁵ pi disvā n’ eva hasi. Paṇḍukaṇṇanaṭo³⁶ rājāṅgaṇe dāru-
 20 citakam³⁷ kāretvā attano parisāya saddhim³⁸ aggim³⁹ pāvisi.
 Tasmim⁴⁰ nibbuta citakam⁴¹ udakena siñciṃsu. So sapariso
 pupphapaṭam⁴² nivāsetvā ca pārupitvā na naccanto va utṭhahi.
 Tam⁴³ pi disvā rājā n’ eva hasi. Iti tam⁴⁴ hasāpetum⁴⁵ asakkontā⁴⁶
 manussā upaddutā ahesum⁴⁷. Sakko tam⁴⁸ kāraṇam⁴⁹ ñatvā
 25 „gaccha tāta, Mahāpanādaṃ hasāpetvā ehitī“ devanaṭakam⁵⁰
 pesesi. So āgantvā rājāṅgaṇe ākāse thatvā upaddharaṅgam⁵¹

¹ Ck Bā -di. ² Ck gatā ti. ³ C^o -vassāni dvītināmesum nevano gatā ti. ⁴ Ck^o
 omīti tato rājā. ⁵ Bā^o athassa. ⁶ Ck panāṭhata- corr. to panāta-, C^o janata-
⁷ B^o -kaṇḍo ca- kaṇḍo ca, Bā^o -kaṇḍo ca- kaṇḍo ca. ⁸ C^o nāṭakajekā, Bā^o
 -kajetbakā. ⁹ B^o -kaṇḍo, Bā^o -kaṇḍo. ¹⁰ Bā^o tāva. ¹¹ hi dibba - - - atulambam
 wanting in Ck. ¹² Ck ti. ¹³ Ck ki. ¹⁴ B^o -ase ambo? ¹⁵ Bā^o tam hi.
¹⁶ C^o tāti, B^o -naṭakāti, Bā^o sesanāṭakā. ¹⁷ Bā^o abhisi-. ¹⁸ Ck adda saparisa
¹⁹ B^o -kaṇḍo naṭo, Bā^o -kaṇḍo naṭo. ²⁰ Ck Bā -to, C^o -te, B^o -tā? ²¹ Bā^o
 upaddha āgaṇi.

nāma dassesi, eko va hattho eko va pādo ekaṃ akkhiṃ ekā
dāṭhā¹ naccati² calati³ phandati, sesaṃ niccalaṃ ahosi. Taṃ
disvā Mahāpanādo thokaṃ sitaṃ akāsi. Mahājano pana
hasanto hasanto hassaṃ dhāretuṃ satim⁴ paccupaṭṭhāpetuṃ⁵
asakkonto, aṅgāni vissajjetvā rājaṇṇaṃ yeva papati⁶. Tasmim⁷ 5
kāle maṅgalaṃ niṭṭhitaṃ. Sesam ettha

Panādo nāma so rājā

yassa yūpo suvaṇṇayo⁷ (II, 331, Therag. p. 22)

ti Mahāpanādajāṭakena⁸ vaṇṇetabbam. Rājā Mahāpanādo
dānādāni puññāni katvā āyupariyosāne devaḷokam eva gato. 10

S. i. d. ā. „evam bhikkhave Visākhā pubbe pi mama santikā
varaṃ labhi yevā“ ti vatvā, j. s.: „Tadā Mahāpanādo Bhaddaji
ahosi, Sumedhā devī Visākhā, Vissakammo Anando, Sakko⁹ aham
evā“ ti. Suruciajāṭakam.

7. Pañcūposathajāṭaka.

15

Appossukko dāni tvaṃ kapoṭā¹ ti. Idam S. j. v. upo-
sathike pañcasate upāsake ā. k. Tadā hi S. dhammasabhāyaṃ
catuparisamajhe alaṃkatabuddhāsane nisīditvā muducittena parisam
oloketvā „ajja upāsakānaṃ kathaṃ paṭicca desanā samuṭṭhahissatīti“
ūtvā upāsake āmantetvā „uposathik² attha upāsakā“ ti pucchitvā 20
„āma bhante“ ti vutte „sādhu vo kataṃ, uposatho nāma³ esa porāṇa-
kapaṇḍitānaṃ vaṃso, porāṇakapaṇḍitā hi rāgādikilese niggahatthaṃ
uposathavāsanaṃ vasimsū“ ti vatvā tehi yācito a. ā.:

Atīte Magadharaṭṭhādīnaṃ tinnaṃ raṭṭhānaṃ antare
aṭavi ahosi. Bo. Magadharaṭṭhe brāhmaṇamahāsālakule 25
nibbattitvā vāyappatto kāme pahāya nikkhamitvā taṃ aṭaviṃ
pavisitvā assamaṃ katvā vāsaṃ kappesi. Tassa pana assa-
maṃ aavidūre ekasmiṃ veṇugahane attano bhariyāya saddhiṃ

¹ Ck thitā, C² dāṭṭhikā, B² dāṭha? B² dādhi. ² Ck² naccati. ³ B² add upa-
dham. ⁴ Ck² hāsaṃtiṃ, B² patiṃ? B² sati. ⁵ B² paccupaṭṭhetum. ⁶ B²
patati. ⁷ B² a. uamayce. ⁸ B² -ke. ⁹ B² add pa. a.

kapoṭasakuṇo vasati, ekasmiṃ vammike ahi¹, ekasmiṃ vana-
gumbe sigālo, ekasmiṃ vanagumbe accho. Te cattāro pi
kālena kālaṃ isiṃ upasaṃkamitvā dhammaṃ suṇanti. Atha
ekadivasaṃ kapoṭo bhariyāya saddhiṃ kulāvakā nikkhamitvā
5 gocarāya pakkāmi. Tassa² pacchato gacchantiṃ kapoṭiṃ eko
seno gahetvā palāyi. Tassā viravasaddaṃ sutvā kapoṭo
nivattitvā olokento taṃ tena hariyamamānaṃ passi. Seno pi
taṃ viravantiṃ yeva māretvā khādi. Kapoṭo tāya viyogena
rāgapariḷāhena pariḍayhamāno cintesi: „ayaṃ rāgo maṃ ati-
10 viya kilameti, na dāni imaṃ aniggahetvā gocarāya pakka-
missāmīti“ so gocarapathaṃ pacchinditvā tāpa~~ssa~~ santikaṃ
gantvā rāganiggahāya³ uposathaṃ saṃādiyitvā ekamante ni-
pajji. Sappo pi „gocaraṃ pariyesissāmīti“⁴ vasanaṭṭhānā
nikkhamitvā paccantaḡāme gāvīnaṃ caraṇaṭṭhāne gocaraṃ
15 pariyesati. Tadā gāma~~bho~~jakassa sabbaseto maṅgala~~usabho~~
gocaraṃ gahetvā ekasmiṃ vammikapāde jaṇṇunā paṭiṭṭhāya
siṅgehi mattikaṃ gaṇhanto kiḷati. Sappo gāvīnaṃ pada-
saddena bhūto taṃ vammikaṃ pavisitum pakkhanto. Atha
naṃ usabho pādena akkami, so taṃ kujjhितvā ḍasi, usabho
20 tatth⁵ eva jivitakkhayaṃ patto. Gāma~~vā~~sino „usabho kira
mato“ ti sutvā sabbe ekato va āgantvā kanditvā taṃ gandra-
mālādīhi pūjetvā āvāte nikhaṇitvā pakkamiṃsu. Sappo
tesaṃ gata~~kā~~le nikkhamitvā „ahaṃ kodhaṃ nissāya imaṃ
jivitā voropetvā mahājanassa hadaye sokaṃ pavesesiṃ, na
25 dāni imaṃ kodhaṃ aniggahetvā gocarāya pakkamissāmīti“
nivattitvā assamaṃ gantvā kodhaniggahāya uposathaṃ saṃ-
ādiyitvā ekamante nipajji. Sigālo pi gocaraṃ pariyesanto
ekaṃ matahatthiṃ disvā „mahā me gocaro laddho“ ti tuṭṭho
gantvā soṇḍāya ḍasi, thambhe⁶ daṭṭhakālo viya ahosi, tattha
30 assādaṃ alabhitvā dante ḍasi, pāsāne⁷ daṭṭhakālo viya ahosi,
kucchiyaṃ ḍasi, kusūle⁸ daṭṭhakālo viya ahosi, naṅguṭṭhe ḍasi,

¹ B^o asivāso.   ² B^o rāgā~~ni~~.   ³ B^o -bho.   ⁴ C^k -sāno.   ⁵ cfr. J. I, 502;
B^o kapāle.

ayathāle¹ dattḥakālo viya ahosi, vaccamagge dāsi, ghatapūve²
dattḥakālo viya ahosi. So lobhavasena khādanto antokucchi-
yam pāvisi, tattha chātakāle³ māmsam khādanti pipāsita-kāle
lohitaṃ pivati nipajjanakāle antāni ca papphāsaṃ ca avattha-
ritvā nipajjati. So „idh' eva me⁴ annapānaṃ ca sayanaṃ ca 5
nipphannaṃ, aññattha kiṃ karissāmīti“ cintetvā tatth' eva
abhirato bahi anikkhamitvā antokucchiyam yeva vasi. Aparā-
bhāge⁵ vātātapena hatthikūṇape sukkhante karisamaggo pihito.
Sigālo antokucchiyam upapacciyamāno⁶ appamamsalohito
paṇḍusarīro hutvā nikkhamanamaggaṃ na passi. Ath' eka- 10
divasaṃ⁷ kālamegho vassi, karisamaggo temiyamāno mudu⁸
hutvā vivaraṃ dassesi⁹. Sigālo chiddaṃ disvā „aticiraṃ ki-
lanto¹⁰ iminā chiddena palāyissāmīti“ karisamaggaṃ sīsena
pahari. Tassā¹¹ sambādhatṭhānena¹² vegena nikkhantassa¹³
sinṇasarīrassa¹⁴ sabbāni lomāni karisamagge laggāni, tālak- 15
kandho¹⁵ viya nillomasarīro hutvā nikkhami. So „lobhaṃ
nissāya mayā idaṃ dukkhaṃ anubhūtaṃ, idāni imaṃ anigga-
hetvā gocaraṃ na gaṇhissāmīti“ cintetvā taṃ assamaṃ gantvā
lobhaniggahāya uposathaṅgaṃ samādiyivā ekamante nipajji.
Accho pi araṇṇā nikkhamitvā atricchābhibhūto Malaratṭhe¹⁶ 20
paccantagāmaṃ gato. Gāma-vāsino „accho kirāgato“ ti
dhanudaṇḍādi-hatthā nikkhamitvā tena pavitṭhaṃ gumbaṃ
parivāresuṃ. So mahājanena parivāritabhāvaṃ nātvā nikkha-
mitvā palāyi, palāyantaṃ eva ca naṃ dhanūhi c' eva daṇ-
ḍena¹⁷ ca pothesuṃ. So bhinnena sīsena lohiteṇa galantena 25
attano vasaṇatṭhānaṃ gantvā „idaṃ dukkhaṃ mama atricchā-
lobhavasena uppannaṃ, na dāni naṃ¹⁸ aniggahetvā gocaraṃ
gaṇhissāmīti“ taṃ assamaṃ gantvā atricchāniggahāya uposathaṃ

¹ Pāṇi ayakapāle. ² B^o ghaṇa-, B^d ghana-. ³ C^o jāta-, C^k natthachānakāle. ⁴ B^d upajjanamāno. ⁵ C^o muduṃ. ⁶ B^o tassa, B^d tassa pa. ⁷ C^k sambāda-. ⁸ C^o sambādhatṭhānena, B^o -tṭhāne? B^d sambādhatṭhāne. ⁹ B^d nikkhamantassa. ¹⁰ C^o sinna-. B^o bhigga-, B^d bhinnam-. ¹¹ B^o kālā-, B^d kālakanto. ¹² B^d mallakaraṭṭhe, B^o malaya-. ¹³ B^d daṇḍādīhi. ¹⁴ C^o gal-. ¹⁵ C^k nā -, B^d na idāni imaṃ.

samādiyivā ekamante nipajji. Tāpaso pi attano jātim nissāya
 mānavasiko hutvā jhānaṃ uppādetuṃ na sakkoti. Ath' eko
 paccekabuddho tassa mānanissitabhāvaṃ ñatvā „ayaṃ na
 lāmakasatto¹, Buddhaṃkuro esa, imasmiṃ yeva kappe sab-
 5 baññūtaṃ pāpuṇissati, imāssa mānaniggahaṃ katvā samā-
 pattinibbattanākāraṃ karissāmīti“ tasmīṃ paṇṇasālāya nisinne
 yeva Uttarahimavantato āgattvā tassa pāsāṇaphalake nisīdi.
 So nikkhamitvā taṃ attano āsane nisinnaṃ disvā mānanissita-
 bhāvena anattamano² hutvā³ taṃ upasāṃkamitvā accharaṃ
 10 paharitvā „nassa⁴ vasala kālakaṇṇi muṇḍa samaṇaka, kim-
 atthaṃ mama nisīdanaphalake nisinna sīti“ āhā. Atha naṃ
 so⁵ „sappurisa kasmā mānanissito si, ahaṃ paṭividdhapacceka-
 bodhiñāṇo, tvaṃ imasmiṃ yeva kappe sabbaññubuddho bha-
 vissasi, Buddhaṃkuro si, pāramitā⁶ pūretvā āgato aññaṃ⁷
 15 ettakaṃ nāma kālaṃ atikkamitvā Buddho bhavissasi, Buddhat-
 tabhāve⁸ Siddhattho nāma bhavissasīti“ nāmaṃ ca gottaṃ ca
 kulaṃ ca aggasāvakaḍḍayo ca sabbe ācikkhitvā „kimatthaṃ
 mānanissito hutvā pharusso hosi, na-y-idaṃ tavānucchavikaṃ“
 ti ovādam adāsi. So tena evaṃ vutte pi n' eva naṃ vandi
 20 n' eva „kadā ahaṃ Buddho bhavissāmīti“ ādini pucchi. Atha
 naṃ paccekabuddho „tava jātiyā¹⁰ mama guṇānaṃ¹¹ mahanta-
 bhāvaṃ jāna¹², sace sakkosi ahaṃ viya ākāse vicarāhīti“ vatvā
 ākāse uppatitvā attano pādapaṃsuṃ tassa jaṭamaṇḍale viki-
 ranto Uttarahimavantam eva gato. Tāpaso tassa gatakāle
 25 saṃvegappatto hutvā „ayaṃ samaṇo evaṃgarusarīro vāta-
 mukhe khittatūlapicu viya ākāse pakkhanto, ahaṃ jātimānena
 evarūpassa paccekabuddhassa n' eva pāde vaṇḍim n' eva
 'kadā¹³ Buddho bhavissāmīti' pucchim, jāti nāma¹⁴ esā kiṃ
 karissati, imasmiṃ loke silacaraṇam eva mahantaṃ, ayaṃ kho

¹ Ck - karisatto. ² Cks ananta-. ³ Ck sutvā. ⁴ Cks tassa. ⁵ Bds add āha.

⁶ Bds pāramiyo, Bds pāramiro. ⁷ Cks añña. ⁸ Bds adds thito ⁹ Cks -titi. ¹⁰

Cks add vā. ¹¹ Bds adds yeva. ¹² Bds jānāsi. ¹³ Bds kadāhaṃ.

paua me māno vaḍḍhanto nirayaṃ upanessati, na dāni imaṃ mānaṃ aniggahetvā phalāphalattāya gamissāmīti“ paṇṇasālam pavisitvā mānaniggahāya uposathaṃ samādāya kaṭṭhattharikāya nisinnō mahāñāṇo kulaputto mānaṃ niggahetvā kaṣiṇaṃ bhāvetvā¹ abhiññāsamāpattiyo nibbatt²tvā nikkhamitvā caṃkamana-
koṭiyaṃ pāsāṇaphalake nisīdi. Atha naṃ kapoṭādayo upa-
sāṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīdiṃsu. M. kapoṭaṃ pucch³ti⁴ „tvam aññesu divasesu na imāya velāya āgacchasi,
gocaraṃ pariyesasi, kiṃ nū ajja uposathiko jāto sīti“. „Āma bhante“ ti. Atha naṃ „kena kāraṇenā“⁵ 'ti pucchanto⁶ pa-
thamaṃ gāthaṃ āha:

1. Appossukko⁷ dāni⁸ tuvaṃ⁹ kapoṭa,
vihaṅgama¹⁰ na tava bhojanattho,
khudaṃ pipāsaṃ adhivāsayaṃto
kasmā bhavaṃ posathiko kapoṭo ti. 126.

Tattha appossukko ti nirālayo⁶, bhojanattho ti⁷ kiṃ⁸ ajja tava bhojanena attho n' atthi.

Tam sutva kapoṭo dve gāthā abhāsi:

2. Ahaṃ pure giddhigato kapoṭiyā
asmiṃ padesa¹¹asmiṃ ubho ramāma,
ath' aggahī sākuṇiko kapoṭiṃ,
akāmakō tāya vinā aho¹²siṃ. 127.
3. Nānābhavā⁹ vip¹³payogena tassā
maṇomayaṃ vedanaṃ vediyāmi,
tasmā ahaṃ po¹⁴sathaṃ pālayāmi,
rāgo mamaṃ mā punar āgamāsīti. 128.

Tattha ramāma⁹ 'ti imasmiṃ bhūmibhāge kāmaratiya ramāma, sākuṇiko¹¹ senasakuṇo

¹ Bds vaḍḍhetvā. ² Cks pucchitvā. ³ B² - tam. ⁴ Ck tvam. ⁵ so all three MSS. ⁶ Bds add. nivāṭavutti. ⁷ Cks nattho ti, Bds omit bhojanattho ti, C² ki. ⁸ Bds kam, ⁹ Bds -bhāvā.

Kapoṭena attano uposathakamme¹ vaṇṇite M. sappādisu ekamekaṃ pucchi. Te pi yathābhūtaṃ vyākariṃsu:

4. Anujjugāmi² uraga-ddujjivha³
dāḥhāvudho⁴ ghoraviso si sappa⁵,
khudaṃ pipāsāṃ adhiṇāsayaṃto
kasmā bhavaṃ posathiko nu dīgho⁶. 129.
5. Usabho ahū balavā gāṃikassa
calakkakū vaṇṇabalūpapanno,
[so] maṃ akkamī⁷, taṃ kṛpito aḍassim⁸,
dukkhābhitunno⁹ maraṇaṃ upāgami. 130.
6. Tato janā nikkhamitvāna gāmā
kanditva roditva upakkamiṃsu,¹⁰
tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,
kodho mamaṃ mā punar āgamāsi. 131.
7. Matāna¹⁰ maṃsāni bahū susāne,
manuññarūpaṃ tava bhojan¹¹ etaṃ,
khudaṃ pipāsāṃ adhiṇāsayaṃto
kasmā bhavaṃ posathiko sigālo. 132.
8. Pavissaṃ¹¹ kucchiṃ mahato gajassa
kuṇape rato hatthimaṃse pagiddho¹²,
uṇho ca vāto tikhiṇā ca¹³ rasmiyo
te sosayurū tassa karīsamaggaṃ. 133.
9. Kiso ca paṇḍū ca ahaṃ bhadante,
na me ahuṃ nikkhamanāya¹⁴ maggo,
mahā ca meghe sahasā pavassi,
so temayi tassa karīsamaggaṃ. 134.
10. Tato ahaṃ nikkhamissaṃ bhadante
Cando yathā Rāhumukhā pamutto,

¹ Ck B²-ena. ² Ck -i, B² anuttagāmi. ³ C² -gadu-, B² urādujivha. ⁴ Ck² -dhā, B² dādhāvudho. ⁵ B² samma. ⁶ B² dīgha. ⁷ Ck² B² -i. ⁸ Ck² aḍassim, B² aḍassi, B² adassi. ⁹ B² dukkhātittunno. ¹⁰ Ck² B² -naṃ. ¹¹ so all three, MSS. ¹² C² pahittho, B² sugiddho. C² pagiddho. ¹³ Ck² va. ¹⁴ B² -manassa.

tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,
lobho mamaṃ mā punar āgamāsi. 135.

11. Vammikathūpasmiṃ kipillikāni
nippothayanto tuvaṃ pure carāsi,
khudaṃ pipāsaṃ adhivāsayaṃto
kasmā bhavaṃ posathiko nu accho¹. 136.

5

12. Sakaṃ niketaṃ atihīlayāno²
atricchatāya Malataṃ³ agañchimi⁴,
tato janā nikkhamitvāna gāmā
kodaṇḍakena paripothayimsu maṃ. 137.

10

13. So bhinnasīso ruhirakkhitaṅgo⁵
paccāgamāsiṃ sakam⁶ niketaṃ,
tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,
atricchatā mā punar āgamāsīti. 138.

Tattha anujjugāmiti ādihi taṃ ālapati, calakkaku ti calamānaka-¹⁵
kudho, dakkhābhittunno ti so usabbo dukkhena abhittunno āturo hutvā,
bahu ti bahūni, pavissan ti pāvisiṃ, rasmiyo ti suriyarasmiyo, nikkha-
miṣṣan ti nikkhamiṃ, kipillikāniti⁷ upacīkayo⁸, nippothayanto ti
khādamaṇo, atihīlayāno⁹ ti atimaññanto¹⁰ garahanto, kodaṇḍakena¹¹ 'ti
dhanudaṇḍehi c' eva muggarehi ca. 20

Evaṃ te cattāro pi attano¹² uposathakammaṃ vaṇṇetvā
uṭṭhāya M^o-aṃ vanditvā „bhante tumhe aññesu divasesu imāya
velāya phalāphalatthāya gacchatha, ajja agantvā kasmā uposa-
thik' atthā“ 'ti pucchantā¹³ gātham āhaṃsu:

14. Yan no¹⁴ apucchittha tuvaṃ bhadante¹⁵
sabbe va vyākāṣimhā yathāpajānaṃ¹⁶,
mayam pi pucchāma¹⁷ tuvaṃ bhadante¹⁸:
kasmā bhavaṃ posathiko va¹⁹ brahme ti. 139.

25

¹ B^o accho, B² ajja. ² B² atipolayāno. ³ C^o malanaṃ, B^o mallayanaṃ, B²
S^o halla ayaṃ taṃ. ⁴ B² agacchi. ⁵ so C^o for - aññitaṅgo? B² rukiramakkhi-
taṅgo. ⁶ so all three MSS. for mamaṃ? ⁷ C^o -nanti. ⁸ B² -kādayo. ⁹
B² atipolayāno. ¹⁰ B^o adds nindanto, B² niddanto. ¹¹ B^o kāda-. ¹² B²,
repeat attano. ¹³ C^o B^o -to. ¹⁴ C^o to, C^o te. ¹⁵ B² bhaddante. ¹⁶ C^o
-jānanaṃ. ¹⁷ C^o pucchāma. ¹⁸ C^o ca, B² nu.

So pi nesaṃ vyākāsi:

15. Anūpalitto mama assamamhi

paccekabuddho muhuttaṃ nisīdi,

so maṃ avedī gatim āgatiṃ ca¹

5 nāmaṃ ca gottaṃ Cāraṇaṃ ca sabbaṃ. 140.

16. Evaṃ p' ahaṃ na-ggahe² tassa pāde,

na cāpi naṃ mānagatena pucchim,

tasmā ahaṃ posathaṃ pālayāmi,

māno mamaṃ mā punar āgamāsīti. 141.

16 Tattha yanno³ ti yam atthaṃ tvaṃ ambe pucchi, yathāpajānanā⁴ ti
attano pajānananiyāmena⁵ taṃ mayā vyākariṃha, anupajjito⁶ti sabbakile-
sehi alitto⁷, so maṃ avedīti so mama idāni gāṇṭhabbatthānaṃ ca gataṭṭhānaṃ
ca⁸ anāgate tvaṃ evaṃnāmo nāma⁹ Buddhō¹⁰ bhavissasi evaṃgotto evaripani¹¹ te
sīlacaraṇaṃ¹² bhavissatīti¹³ evaṃ nāmaṃ ca gottaṃ ca cāraṇaṃ ca sabbaṃ maṃ
17 avedī jānāpesi kathesi me ti attho, evaṃ paṇaṃ¹⁴ naggāhe ti¹⁵ evaṃ
kathentassāpi tassāhaṃ¹⁶ attano mānaṃ nissāya pade na vandim.

Evaṃ M. attano uposathakaraṇaṃ¹⁷ kathetvā te¹⁸ ovaditvā
uyyojetvā paṇṇasālaṃ pāvīsi, itare pi yathāṭṭhānāni gamimsu¹⁹.

M. aparihīnajiḥhāno Brahmālokaparāyano ahosi, itare ca²⁰ tass'

20 ovāde ṭhatvā sagga-parāyanā ahesuṃ.

S. i. d. ā. „evaṃ upāsakā uposatho nāṃ' esa porāṇakapaṇḍitānaṃ
vaṃso, vasitabbo posathavāso“ ti²¹ j. s.: „Tadā kapoṭo Anuruddho
ahosi, accho Kassapo, sigālo Moggallāno, sappo Sāriputto, tāpaso²²
aham evā“ ti. Pañcūposathajātakaṃ.

25

8. Mahāmorajjūṭaka.

Sace hi tyāhaṃ dhanahetu gahito ti. Idam S. J. v. ekaṃ
ukkaṇṭhitabhikkhū ā. k. Tam²³ hi²⁴ bhikkhū S. „saccaṃ akira

¹ Bā gatiṃ māgatiṃca ² Bā navandī. ³ Cā yanto. ⁴ Bā -jānanan ⁵ Cā
pajāyana-, Bā pajānani-. ⁶ Bā anupalitto. ⁷ Cā omīti gataṭṭhānaṃ ca. ⁸ Bā
omīti nāma. ⁹ Bā sīlaṃ te cāraṇaṃ, Cā sīlāca-, Bā sīlānecāraṇaṃ. ¹⁰ Cā
-sīti. ¹¹ Bā evampāhaṃ ¹² Bā naṃ gandhīti. ¹³ Bā tassa ahaṃ, Cā katha-
tassāhaṃ. ¹⁴ Bā -kā-. ¹⁵ Bā āg-, Bā ag-. ¹⁶ Cā itarā, gmitting ca. ¹⁷ Bā
add ca vatvā ¹⁸ Bā ad- pana. ¹⁹ Cfr. V Fausböll's Ten Jātakas p. 111.
²⁰ Cā tan ²¹ Bā omīti hi.

tvam ukkaṇṭhito¹ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „bhikkhu,
ayaṃ nandirāgo tādisaṃ kiṃ nāma nālōlissati², na hi Sineru-uppā-
ṭanakavāto sāmante³ purāṇapaṇṇassa lajjati, pubbe sattavassasatāni
antokilesasamudācāraṃ vāretvā⁴ viharante⁵ visuddhasatte⁶ p⁷ esa⁸
ālōlesi⁹ yevā“ ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k. Bo. paccantapadese mora sakunīyā kucchis-
mim paṭisaṇḍhim aggaheṣi. Gabbhe paripākagatte mātā go-
carabḍḍimiyāṃ aṇḍaṃ pāṭetvā pakkāmi. aṇḍaṃ ca⁸ nāma mātu
ārogabbhāve sati aññasimim dīghajātikādiparipantho avijjamāne
na nassati⁹, tasmā taṃ aṇḍaṃ kaṇikāramakulaṃ viya suvaṇṇa-
vaṇṇaṃ hutvā, pariṇatakāle attano dhammatāya bhijji, suvaṇṇa-
vaṇṇo moracchāpo nikkhami, tassa dve akkhīni jīṇjukaphala-
sadisāni, tuṇḍaṃ pavālavāṇṇaṃ, tisso rattarājiyo gīvaṃ
parikkhipitvā piṭṭhimajjhena agamaṃsu. So vayappatto bhaṇḍa-
sakaṭamattasarīro abhirūpo ahosi, taṃ sabbe nīlamorā sannu-
patitvā tājānaṃ katvā parivārayimsu. So ekadivasam udaka-
sonḍiyaṃ pāṇiyaṃ pivanto attano rūpasampattiṃ disvā cintesi:
„aham sabbamorehi atirekarūpasobho¹⁰, sac' āhaṃ imehi sad-
dhim manussapathe vasissāmi paripantho me uppajjissati¹¹,
Himavantaṃ gantvā eka¹² va phāsukaṭṭhāne vasissāmiti“ so¹³
rattibhāge, moresu patisallīnesu¹⁴ kañci ajānāpetvā¹⁵ Hima-
vantaṃ pavisitvā tisso pabbatarājiyo atikkamma catutthāya¹⁶
-ekasmim¹⁷ araṇṇe padumasañchanno mahājātassaro, tassāvīdure¹⁸
ekaṃ pabbataṃ nissāya tṭhito mahānigrodharukkho atthi, tassa
sākhāya - nīliyi. Tassā pana pabbatassa vemajjhe manāpā¹⁹
guhā²⁰ atthi, so tattha vasitukāmo hutvā tassā²¹ pamukhe
pabbatatale pīliyi. Taṃ pana tṭhānaṃ n' eva heṭṭhābhāgena
abhirūhitum na uparibhāgena otaritum sakkā, pakkhībīlāla-

¹ so Ck; C^o nālōlissati, B^d nalolissati. ² B^d mahanto. ³ B^d adds ācarētvā, B^d acarētvā. ⁴ B^d -to. ⁵ B^d -satto. ⁶ B^d pi. ⁷ C^o ālōlesesi, B^d lōlesi.
⁸ B^d aṇḍajā, B^d aṇḍā ca. ⁹ B^d -nti. ¹⁰ B^d -sobhago. ¹¹ B^d -tīti. ¹² B^d
adds kira. ¹³ B^d paṭi-. ¹⁴ B^d add uppatitvā. ¹⁵ B^d add pabbatarājiyā. ¹⁶
B^d tassāpi avī-. ¹⁷ B^d -po guho. ¹⁸ B^d tassā.

dighajātikamanussabhayehi vimuttaṃ¹. So „idaṃ me phāsu-
 kaṭṭhānaṃ“ ti taṃ² divasaṃ tatth' eva vasitvā punadivase
 pabbataguhato utthāya pabbatamatthake puratthābhimukho ni-
 sinno udentāṃ³ suriyamaṇḍalaṃ disvā attano divārakkhā-
 5 varaṇatthāya⁴ „udet' ayaṃ⁵ cakkhumā ekarājā“ ti, parittam
 katvā gocarabhūmiṃ otaritvā gocaraṃ gahetvā sāyaṃ āgantvā
 pabbatamatthake pacchābhimukho nisinno atthamentāṃ⁶ suriya-
 maṇḍalaṃ disvā rattirakkhāvaraṇatthāya⁷ „apet' ayaṃ⁸ cak-
 khumā ekarājā“ ti parittam katvā eten' upāyena vasati. Atha
 10 naṃ ekadivasaṃ eko luddaputto araṇṇe vicaranto pabbata-
 matthake nisinnaṃ⁹ disvā attano nivesanaṃ āgātvā¹⁰ maraṇa-
 kāle¹¹ puttāṃ āha: „tāta catutthāya¹² pabbatarājiyā araṇṇe¹³ su-
 vannaṇaṇṇo moro atthi, sace rājā pucchati „acikkheyyāsīti“.
 Ath' ekasmiṃ divase Bārāṇasiraṇṇo Khemā nāma aggamahesi
 15 paccūsakāle supinaṃ passi, evarūpo supino ahoṣi: suvaṇṇa-
 vaṇṇo moro dhammaṃ desesi, sā sādhu-kāraṃ datvā dhammaṃ
 suṇāti, moro dhammaṃ desetvā utthāya pakkāmi, sā „mora-
 rājā gacchati“, gaṇhatha naṃ“ ti vadantī¹⁴ yeva pabujjhi,
 pabujjhivā¹⁵ pana supinabhāvaṃ nātvā „supino ti vutte rājā
 20 na ādaraṃ¹⁶ karissati, dohaḷo me ti vutte karissatīti“ cintetvā
 dohaḷinī viya¹⁷ hutvā nipajji. Atha naṃ rājā upasāṃkamitvā
 pucchi: „bhadde kin te aphāsukaṃ“ ti. „Dohaḷo me uppanno“
 ti. „Kiṃ icchasi bhadde“ ti. „Suvannaṇaṇṇassa morassa
 dhammaṃ sotuṃ devā“ ti. „Bhadde kuto tādisaṃ¹⁸ moraṃ
 25 lacchāmā¹⁹“ ti. „Deva sace na labhāmi jīvitaṃ me n' atthīti“.
 „Bhadde, mā cintayi, sace katthaci atthi labhissasīti“ rājā²⁰
 naṃ²¹ assāsetvā gantvā²² rājāsane nisinno amācche pucchi:
 „ambho, devī suvaṇṇaṇṇassa morassa dhammaṃ sotukāmā,

¹ Bā vānimu-. ² Ck omits taṃ. ³ Bā udayanta. ⁴ Bā divārakkhaṇatthāya.
⁵ Bā attham gamitaṃ. ⁶ Bā rattirakkhaṇatthāya. ⁷ Bā adds moraṃ. ⁸ Bā
 -nāsaṇnakāle. ⁹ Bā moraṇāyaṃ gacchantāṃ disvā. ¹⁰ all three MSS. -ti. ¹¹
 Bā add ca. ¹² Bā rājā anāda-. ¹³ Bā dohaḷiyaṃ, C's omit viya. ¹⁴ Bā eva-
 rūpaṃ. ¹⁵ Bā -mi. ¹⁶ Bā -mit rājā. ¹⁷ Bā taṃ. ¹⁸ Bā omits ga-.

morā nāma suvaṇṇavaṇṇā hontīti¹. „Brāhmaṇā jānissanti devā“² 'ti. Rājā brāhmaṇe' pucchi. Brāhmaṇā evam āhaṃsu: „mahārāja, 'jalajesu macchā kacchapā kakkatākā, thalajesu migā haṃsā morā tittirā, ete tiracchānagatā manussā ca suvaṇṇavaṇṇā hontīti' ambhakaṃ laṅkhaṇamantesu āgatan“³ ti. 5 Rājā attano vijite luddaputte sannipātāpetvā „suvaṇṇavaṇṇo moro vo diṭṭhapubbo“⁴ ti pucchi. Sesā „na diṭṭhapubbo“⁵ ti āhaṃsu. Yassa pana pitarā ācikkhitāṃ so āha: „mayāpi na diṭṭhapubbo, pitā ca pana me 'asukatṭhāne nāma suvaṇṇavaṇṇo moro atthīti' kathesi“. Atha nam rājā „samma mayhaṃ ca 10 deviyā ca jīvitāṃ dinnāṃ bhavissati, gantvā taṃ bandhitvā ānehīti“⁶ bahum⁷ dhanāṃ datvā uyyojesi. So puttadārassa dhanāṃ datvā tattha gantvā M-aṃ disvā pāse oḍḍetvā „ajja⁸ bajjhissati, ajja bajjhissatīti“⁹ abandhitvā¹⁰ va mato. Devī patthanāṃ alabhantī matā. Rājā „taṃ me morāṃ nissāya 15 piyabharāya“¹¹ matā¹² ti kujjhivā veravasiko¹³ hutvā „Himavante catutthāya pabbatarājiyā suvaṇṇavaṇṇo moro carati, tassa māṃsaṃ khādītva ajarāmarā hontīti“¹⁴ suvaṇṇapatte likhāpetvā paṭṭaṃ sārāmañjūsāyaṃ¹⁵ ṭhapetvā kalam akāsi. Ath' añño rājā ahosi, so patte akkharāni disvā „ajarāmaro bhavissamīti“¹⁶ 20 tassa gahṇatthāya ekaṃ luddaṃ¹⁷ pesesi, so pi tatth' eva mato. Evaṃ cha rājaparivattā¹⁸ gatā, cha luddaputtā Himavante eva¹⁹ matā. Sattamena²⁰ pana rañṇā pesito sattamo luddo „ajja ajj' evā“²¹ 'ti satta saṃvaccharāni bandhitaṃ²² asakkonto cintesi: „kiṃ nu kho imassa morarājassa pāde 25 pāsassa asaṇṇacaranakāraṇaṃ“²³ ti. Atha nam parigaṇhanto sāyaṃpātāṃ²⁴ parittāṃ karontāṃ disvā²⁵, imasmiṃ ṭhāne añño moro n' atthi, iminā brahmacārinā²⁶ bhavitabbaṃ, brahma-

¹ Bds add pakkosāpetvā. ² Bds - u. ³ Cks a. ⁴ Bds abajhitvā. ⁵ Bds omits me. ⁶ Bds adds me. ⁷ Bds kodha va-. ⁸ Bds sārāññāyaṃ. ⁹ Bds luddakaputtaṃ, P's luddaputtaṃ. ¹⁰ Bds -vattaṃ katvā himavantaṃ. ¹¹ Bds yeva. ¹² Bds -me. ¹³ Bds bajhi. ¹⁴ Bds abajhanakā-. ¹⁵ Cs -pānaṃ, Ck -pānaṃ. ¹⁶ Bds -cariyena.

cariyānubhāvena c' eva parittānubhāvena c' assa pādo pāse¹
 na bajjhatīti² nayato pariggahetvā paccantajanapadam gantvā
 ekaṃ moriṃ bandhitvā yathā sā³ accharāya pahaṭāya⁴ vassati
 pāṇimhi pahate naccati evaṃ sikkhāpetvā ādāya gantvā B-assa
 5 parittakaraṇato puretaram eva pāsāṃ oḍḍetvā accharam pa-
 haritvā moriṃ vassāpesi. Moro tassā saddaṃ suṇi, tāvad ev'
 assa⁵ satta vassasatāni sannisinnakilesa⁶ phaṇaṃ katvā pa-
 haṭāsiviso viya utthahi, so kilesāturo hutvā parittanī⁷ kātuṃ
 asakkuṇitvā vegena tassā santikaṃ gantvā pāde pāsāṃ⁸ pave-
 10 sento yeva ākāsa otari, satta vassasatāni asaṇcaraṇapāso⁹ taṃ
 khaṇaṃ yeva saṇcaritvā pādaṃ bandhi. Atha paṇaṃ luddaputto
 laṭṭhiagge¹⁰ olambantaṃ disvā cintesi: „Imaṃ morarājānaṃ cha
 luddā bandhituṃ na sakkhimsu, aham pi satta vassāni nā-
 sakkhiṃ, ajja paṇ' esa imaṃ moriṃ nissāya kilesāturo hutvā
 15 parittāṃ kātuṃ asakkuṇitvā āgama pāse baddho tteṭṭhāsīsako
 olambati, evarūpo me silavā kilamito, evarūpaṃ aññassa¹¹
 paṇṇākārattāya netuṃ ayuttaṃ, kim me rañña dinnena sakkā-
 rena, vissajjessāmi na¹² ti. Puna cintesi: „ayaṃ nāgabaḷo
 thāmasampanno, mayi upasamkamante¹³ esa maṃ māretuṃ
 20 āgacchatīti' maraṇabhayaatajjito hutvā¹⁴ phandamāno¹⁵ pādaṃ
 vā pakkhaṃ vā bhindeyya, anupagantvā va naṃ¹⁶ paṭicchanno
 tthatvā khurappen' assa pāsāṃ chindissāmi¹⁷, tato sayam eva
 yathāruciya gamiṃsatīti¹⁸ so paṭicchanno¹⁹ tthatvā dhanuṃ āro-
 petvā khurappaṃ sandahitvā²⁰ kaḍḍhi²¹. Moro pi „ayaṃ
 25 luddo maṃ kilesāturaṃ katvā baddhabhāvaṃ me nātva na
 nirussukko²² acchissati²³, kahaṃ²⁴ nu kho so²⁵ ti cintetvā ito
 c' ito ca oloketvā²⁶ dhanuṃ āropetvā tthatvā disvā „maṃ

¹ Bā pādena pāso, Bc pādo pāso? ² Bds omitt sā ³ Bā -tāya. ⁴ Bā suṇanto
 tāvadeva. ⁵ Bds -sinno-. ⁶ Bds jāse pādaṃ. ⁷ Bds -nakapā-. ⁸ Bā yaṭhi-
⁹ Bds rañña. ¹⁰ Cks -to. ¹¹ Bā omitt hutvā. ¹² Bā bandha-. ¹³ Bā paṇa.
¹⁴ Bds -mīti. ¹⁵ Bā -e, Bc -am. ¹⁶ Bds sammaḥhitvā. ¹⁷ Bds ākaḍḍhi. ¹⁸
 Bds nirāsainko. ¹⁹ Bds āgacchissati. ²⁰ Bds kathaṃ. ²¹ Bds vilo-.

māretvā ādāya gantukāmo bhavissatīti¹ maññamāno maraṇa-
bhayatajjito hutvā jīvitam yācanto paṭhamam gātham āha:

1. Sace hi ty-āham dhanahetu gāhito¹
mā maṁ vadhī, jīvagāham gahetvā
rañño va² maṁ samma upanti nehi⁴, 5
maññe dhanam lacchasi napparūpan ti. 142.

Tattha sace hi tyāhan ti sace hi te aham, upantinehīti⁴ upantikam
nehi, lacchasi napparūpan ti lacchasi anapparūpan.

Tam sutvā luddaputto cintesi: „morarājā ayam ‘maṁ
vijjhītukāmatāya khurappaṁ sandahīti³ maññeti⁶, assāsessāmi⁵
nan⁴“ ti so³ assāsento dutiyaṁ gātham āha:

2. Na me ayam tuyha⁷ vadhāya ajja
samāhito, cāpavare khurappo,
pasaṁ ca ty-āham adhipātayissam,
yathāsukham gacchatu morarājā⁸ ‘ti. 143. 15

Tattha adhipātayissan ti chindayissam.

•Tato moro dve gāthā abhāsi:

3. Yam⁹ sattavassāni mam ānubandhi⁹
rattimdivam khuppipāsam sahanto
atha kissa maṁ pāsavas¹⁰ upanītam
pamuttave¹⁰ icchasi bandhanasmā. 144. 20

4. Pāṇātipātā virato nu s¹¹ ajja,
abhayan nu te sabbabhūtesu dinnam,
yam maṁ tuvaṁ pāsavas¹¹ upanītam
pamuttave¹¹ icchasi bandhanasmā ti. 145. 25

Tattha yaṁ ti yasmā maṁ ettakam kalam tvaṁ anubandhi tasmā tvaṁ
pucchāmi: atha kissa maṁ pāsavasam¹² upanītam bandhanasmā pamocetuṁ
icchasi¹¹ attho, virato nu sajjā¹³ ‘ti virato nu si ajja, sabbabhūtesu¹³ ‘ti
sabbapattānam.

¹ B^d gahito, C^s gahito, C^k gahito. ² C^k B^ds ca. ³ B^d upantikam nehi. ⁴
B^ds upantikam ne-. ⁵ B^ds sannayhīti. ⁶ B^ds maññeti. ⁷ B^ds -am. ⁸ C^ks
sam. ⁹ C^ks -im. ¹⁰ C^k pamuttame, B^ds pamuñcare. ¹¹ C^k pamuttam va, B^ds
pamuñcare. ¹² B^ds -vasa. ¹³ C^ks su, onitīti ti.

Itoparam¹:

5. Pāṇātipātā viratassa brūhi
 abhayaṇ ca yo sabbabhūtesu deti:
 - pucchāmi taṃ morarāja² taṃ attham -
 5 ito cuto³ kiṃ labhate sukhaṃ so. 146.
6. Pāṇātipātā viratassa brūmi
 abhayaṇ ca yo sabbabhūtesu deti:
 diṭṭhe va dhamme labhate pasamsaṃ
 saggaṇ ca so yāti sarīrabhedā. 147.
- 10 7. Na santi devā, icc-āhu eke,
 idh' eva jīvo vibhavaṃ upeti,
 tathā phalaṃ sukata dukkatānaṃ.
 dattupaṇṇattaṇ ca⁴ vadānti dānaṃ,
 tesam vaco arahataṃ saddahāno
 15 tasmā ahaṃ sakūṇe bādhayāmi. 148.

Imā uttānasambandhā⁵ gāthā pālinayen' eva veditabba, tattha iccāhu
 eke ti ekacce samanabrāhmaṇa evaṃ kathenti. tesam vaco arahataṃ
 saddahāno ti tassa kira kulūpakā ucchedavādino naggasamaṇakā, te taṃ
 paccekabodhiṇāpassa upanissayasampannam pi sattaṃ⁶ ucchedavādaṃ gaṇhā-
 20 pesuṃ, so tesam⁷ samsaggena kusalākusalaṃ⁸ n' atthīti gaṇetvā sakūṇe māreti.
 evaṃ mahāsavaṃjā esā⁹ asappurisa-sevanā¹⁰ nāma, te yeva cāyam¹¹ arahanto ti
 maññamāno evaṃ āha.

Taṃ sutvā M. „tass' eva¹² paralokassa atthibhāvaṃ ka-
 thessamīti¹³“ pāsalaṭṭhiyaṃ¹⁴ adhosiro olambāno va

- 25 8. Cando ca suriyo ca ubho sudassanā
 gacchanti obhāsayaṃ antaḥikkhe,
 imassa lokassa parassa vā te,
 kathaṃ nu te āhu manussaloke ti gātham āha. • 149.

¹ Bā adda vacanasambandho veditabbo, B₂ vacanapativacanāṃ sambandho⁶ vedi-
 tabbo. ² C_{ks} -je. ³ C_{ks} cito. ⁴ Bā duṭṭhu-, B₂ daṭṭhu-. ⁵ Bā -a. ⁶ C_{ks}
 santam. ⁷ B₂ tehi. ⁸ B₂ -laphalaṃ. ⁹ B₂ -vajjo esa. ¹⁰ C₂ asappuruse-
 vanā. Bā asappurisa-sevanā. ¹¹ Bā ayaṃ, B₂ tāyaṃ. ¹² C_{ks} tayāva. ¹³ C_{ks}
 kathāpessamīti. ¹⁴ Bā pāsāyaṭṭhiyaṃ.

Tattha imassā 'ti kin nu te imassa lokassa santakā¹ udāhu paralokassā
'ti bhummathe vā² sāmivacanāṃ, kathan nu te ti tesu vimānesu candasuriya-
devaputte³ kathan nu kathenti, kiṃ atthīti⁴ udāhu n' atthīti kiṃ vā devā ti⁵
udāhu manussā ti vā.

Luddaputto gāthāṃ āha :

5

9. Cando ca suriyo ca ubho sudassanā
gacchanti obhāsayaṃ antalikkhe,
parassa lokassa na te imassa,
devā ti te āhu manussaloke. 150.

Atha naṃ⁶ M. āha :

10

10. Etth' eva te nihatā⁷ hīnavādā
ahetukā ye nā vadanti kamman
tathā phalaṃ sukāta dukkatānaṃ
dattupaññattaṃ⁸ ye ca vadanti dānaṃ ti. 151.

Tattha ettheva te nihatā ti sace candasuriyā devaloke ñhitā na ma- 15
nussaloke ace ca te devā na manussā etth' eva⁹ etthake vyākaraṇe te tava¹⁰
kulupakā hīnavādā nihatā honti, ahetukā ti visuddhiyā vā saṃkilesassa vā
hetu phūṭakamman¹¹ n' atthīti evaṃvādā, dattupaññattan¹² ti ye ca¹³
dānaṃ lālakehi¹⁴ paññattan ti vadanti.

So M-tte kathente sallakkhetvā gāthadvayaṃ āha :

20

11. Addhā hi saccaṃ vacanaṃ tav' etaṃ,
kathaṃ hi dānaṃ aphalaṃ vadeyya.
taṃ phalaṃ sukata dukkatānaṃ,
dattupaññattaṃ¹⁵ ca kathaṃ bhaveyya. 152.

12. Kathaṃkaro kintikaro kiṃ ācaram¹⁶ 25
kiṃ sevamāno keṇa tapogūṇena.
akkhūhi me morarāja¹⁶ tam atthaṃ
yathā ahaṃ no nirayaṃ pateyyaṃ ti. 153.

¹ Bds santikā. ² Bd adds etaṃ. ³ Bds ti tesu candimasuriyadevaputtesu. ⁴
Bd adds kathenti. ⁵ Bds omit ti. ⁶ Bd athassa. ⁷ Cks nī-. ⁸ Bd datthu-.
Bd datthu-. ⁹ Bd ettho. ¹⁰ Bds omit tava. ¹¹ Bd -tamka-. ¹² Bd datthu-.
¹³ Cs se ca, Bd yaṃ ca. ¹⁴ Cs lāla-, Bds lāma-. ¹⁵ Bds kiṃsamācāraṃ. ¹⁶
Cks -je, Bd -jā.

* Tattha dattupaññattañcā¹ 'ti dānañ ca dattupaññattañ¹ nāma kathañ¹
bhavēyya¹ 'ti attho, kathaṃkaro ti katarāṃ kammañ karonto² ahañ nirayañ
na gaccheyyaṃ, itarāṃ tass' eva vevacaññāni.

Taṃ sutvā M. „sac' ahañ¹ imañ pañhañ kathessāmi
5 manussaloko tuccho viya kato⁴ bhavissati, tatth' ev' dhammi-
kānañ samaṇabrāhmaṇānañ atthibhāvañ kathessāmi⁵“ cintetvā
dve gāthā abhāsi:

13. Ye keci atthi samaṇā pathavyā
kāśāvavatthā⁵ anagāriyā te,
10 pāto va piṇḍāya caranti kāle,
vikālacariyāviraṭā hi santo. 154.
11. Te tattha kālen' upasaṃkamitvā
pucchehi sante⁶ manaso 'pi yaṃ siyā,
te te⁷ pavakkhanti yathāpajānañ
15 imassa lokassa parassa c' atthan ti. 155.

Tattha santo ti santapāpā paññitā paccekabuddhā, yathāpajānañ ti
te tuyhañ attano jānananiyāmena⁸ vakkhanti, kammhā te chinditvā kathesganti.
parassa catthan ti iminā nāma kammaṇa manussaloke nibbattanti iminā
deva-loke iminā nirayādiṇu 'ti evaṃ imassa ca parassa ca lokassa atthan
20 ācikkhiṇṇanti, te pucchā 'ti.

Evañ ca pana vatvā nirayabhayena tājjesi.⁶ So pana
pūritapāraṇipaccekabodhisatto suriyarasmisaṃphassaṃ⁹ o-
ketvā ṭhitañ pariṇatapadumañ viya paripākagatañño vicarati.
So tassa dhammakathaṃ suṇanto ṭhitapaden' eva ṭhito saṃ-
25 khāre parigaṇhitvā tilakkhaṇaṃ sammasanto paccekabodhiñā-
nañ paṭivijjhi. Tassa paṭivedho ca M-assa pāsato mokkho
ca ekakkhaṇe yeva ahoṣi. Paccekabuddho sabba-kilese paḍa-
letvā bhavapariyante ṭhito udānañ udānento

¹ Bā dattu-. ² Bā add kintikaro ti kena kāraṇena karonto. ³ Ck³ evāhañ.
⁴ Bā jāto. ⁵ Bā kāśāya. ⁶ Ck⁶ pucchesi sante, Bā pucchāhi yaṃ te. ⁷ Bā
tañ. ⁸ Ck⁸ jānaniyā-, Bā pajānani-. ⁹ Bā add parassa 'ca.

15. Tacam va jinnaṃ urago purānaṃ
paṇḍūpalāsaṃ harito dumo va
esa-ppahīno mama luddabhāvo,
pajahāma' ahaṃ¹ luddakabhāvaṃ ajjā 'ti 156.

gātham āha.

5

Tass' attho: yathā jinnaṃ purānaṃ² tacam urago jahāti yathā ca harito sampajjamāno nilapatto dumo katthaci katthaci³ thitain paṇḍūpalāsaṃ jahāti⁴ evam ahaṃ pi ajja luddakabhāvaṃ darunabhāvaṃ pajahitvā thito⁵, so⁶ dāni esa pahīno mama luddabhāvo, sādhu vata pajaham' aham luddakabhāvaṃ ajjā 'ti⁷.
pajahāmaṃ ahan ti pajahim ahan ti attho⁸.

10

So⁹ imarā, udānaṃ udānetvā „ahaṃ tāva sabbakilesa-bandhanehi mutto, nivesane pana¹⁰ bandhitvā me¹¹ ṭhapitā bahū sakunā atthi, te kathāṃ mocessāmīti“ cintetvā M-aṃ pucchi: „morarāja, nivesane me bahū sakunā baddhā atthi, te kathāṃ mocessāmā“¹² 'ti¹³. Paccekabuddhato pi¹⁴ sabbaññū-
Bodhisattānaṃ nēva upāyapariggahaññaṃ mahantatarāṃ hoti, tena taṃ¹⁵ āha: „yaṃ vo maggena¹⁶ kilese khaṇḍetvā paccekabodhiññaṃ paṭividdhaṃ taṃ ārabba saccakiriyaṃ karotha, sakala-Jambudīpe bandhanagato satto nāma¹⁷ na bhavissatīti“. So B-ttena dinnaṇayadvāre¹⁸ ṭhatvā saccakiriyaṃ karonto

20

16. Ya cāpi me sakunā atthi baddhā

satāni nekāni nivesanasamim

tesam p' ahaṃ jīvitam ajja dammi

mokkhaṃ ca, te pattā¹⁷ sakaṃ niketan ti 157.

gātham āha.

25

Tattha mokkhaṇca ne patto ti sv-āhaṃ¹⁸ mokkham patto paccekabodhiññaṃ paṭividdhā thito te satte jīvitadānena anukampāmi, etena saccena sakaṃ niketan ti sabbe pi te sattā attano¹⁹ vasaṇaṭṭhānaṃ gacchantū 'ti vadati

¹ Bd ja-. ² Ck -na. ³ Bd only one ka-. ⁴ all three MSS. jahati. ⁵ Bd nīṭhito. ⁶ Bd omits so. ⁷ Bd ajja naṃ luddakabhāvaṃ pajahāmi ahan ti attho in the place of pajahāmaṃ ahan ti -. ⁸ Bd evam so. ⁹ Bd add me. ¹⁰ Bd omits me. ¹¹ Ck -māti. ¹² Bd hi. ¹³ Bd naṃ. ¹⁴ Bd yaṃ yena bodhimagga, B āha yena bodhimaggena. ¹⁵ Bd pana. ¹⁶ Bd -nayaṭṭhāne. ¹⁷ so B; Ck ne patto, Bd te patto. ¹⁸ Bd saccāhaṃ. ¹⁹ Bd repeats attano.

Ath' assa saccakiriya¹ akālam eva sabbe¹ bandhanā muccitvā² tuṭṭharāvaṃ³ ravantā sakatṭhānam eva gamimsu. Tasmim pana khaṇe tesam tesam gehesu biḷale ādim katvā sakala-Jambudīpe bandhanagato satto nāma nāhosi. Pacceka-
 5 buddho hatthaṃ ukkhipitvā⁴ sīsam parāmasi, tāvā⁵ eva gihi-
 liṅgaṃ antaradhāyi, pabbajitaliṅgaṃ pātur ahoṣi. So satṭhi-
 vassathero⁶ viya ākappasampanno aṭṭhaparikkhāradharo hutvā
 „tvam me mahati⁷ patitṭhā ahoṣīti“ morarājassa aṇḍā⁸ṇim pag-
 gayha padakkhiṇaṃ katvā ākāse uppatitvā Nandamūlaka-
 10 pabbhāraṃ agamāsi. Morarājāpi latṭhiaggato⁹ uppatitvā¹⁰ go-
 caram gahetvā attano vasanaṭṭhānam eva gato¹¹.

Idāni luddassa sattavassāni pāsahūthassa caritvāpi¹² morarājānaṃ
 nissāya dukkhā muttabhāvaṃ pakāseto S. oṣānagātham āha:

17. Luddo carī pāsahatto araṇṇe
 15 bādhetuṃ¹³ morādhipatiṃ yasassim,
 bandhitva morādhipatiṃ yasassim
 dukkhā pamuñci yathāhaṃ¹⁴ pamutto ti. 158.

Tattha bādhetuṃ ti haretuṃ¹⁵, ayam eva vā pātho, bandhitvā¹⁶ ti¹⁷
 tassa dhammakathaṃ sutvā paṭiladdhasamvego hutva ti attho, yathāhan¹⁸ ti
 20 yathā ahaṃ sayambhūṇānena mutto evam eva so pi mutto ti.

S. i. d. ā. saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne ukkaṇṭhita-
 bhikkhu arahattaṃ pāpuṇi): „Tadā morarājā ahaṃ eva ahoṣi“ ti.
 Mahāmorajātakaṃ.

9. Tacchasūkarajātaka.

95 Yadesamānā¹⁹ vicarimhā²⁰ ti. Idam S. J. v. dve ma-
 hallakatthere ā. k. Mahākosalo kira²¹ Bimbisārassa dhītaram
 dento dhītu nahāṇiyamūlatthāya²² Kāsīgāmaṃ adāsi.²³ Pasenadrājā²⁴

¹ Ck saccakiriya¹amakālaceva sabbe, C² -yāsamakārameva sabbe, B³ -yāya sam-
 antarameva, B⁴ -yāya samantara ² B⁵ mocetvā. ³ B⁶ tuṭṭharāvaṃ. ⁴ B⁷
 -vassikatthero. ⁵ B⁸ tvameva mama. ⁶ B⁹ yatṭhi-. ⁷ B¹⁰ -retvāpi. ⁸ C¹¹
 for -tu, B¹² māretuṃ. ⁹ C¹³ -ci yathā ahaṃ, B¹⁴ pamodiyavatahaṃ. ¹⁰ C¹⁵ bādhe-
 tuṃ ti bādhetuṃ, B¹⁶ haretuṃ ti bādhetuṃ in the place of bādhetuṃ ti haretuṃ.

¹¹ B¹² adds bandhi. ¹² C¹³ yathā ahan. ⁹ Cfr. Jāt. vol. II, p. 404. ¹³ C¹⁴
 yamdesa-. ¹⁴ B¹⁵ adds rañño. ¹⁵ B¹⁶ nāniya. ¹⁶ B¹⁷ kosalapa-.

Ajātasattunā pitari mārite¹ tam gāmaṃ acchindi. Tesu tass' athāya yujjhantesu paṭhamāni Ajātasattussa jayo ahoṣi. Kosalarājā parājayappatto amacce pucchi: „kena nu kho upāyena Ajātasattum gaṇheyyāma“² ti. „Mahārāja, bhikkhū nāma mantakusalā honti, carapurise pesetvā vihāre bhikkhūnaṃ kathaṃ parigaṇhitum vaṭṭatīti“.³ 5 Rājā „sādhū“⁴ ti paṭisunivā „etha, tumhe vihāraṃ gantvā paṭicchannā hutvā bhaddantānaṃ kathaṃ parigaṇhathā“⁵ ti purise⁶ payojesi. Jetavane pi bahū rājapurisā pabbajitā honti, tesu dve mahallakatherā viharapaccante paṇṇasālāya vasanti, eko Dhanuggahatisatthero nāma, eko Mantiddattatthero nāma. Te sabbarattim supitvā paccūsakāle pa- 10 bujjhimisu. Tesu Dhamuggahatisatthero agghiṃ jāletvā āha: „bhante Dattattherā“⁷ ti. „Kiṃ bhante“ ti. „Niddāyatha tumhe“ ti. „Na⁸ niddāyāmi“⁹, kiṃ¹⁰ katabbha“ ti. „Bhante lālako“¹¹ vatāyaṃ Kosalarājā, cāṭimaṭṭaṃ bhojanam eva bhuṇṇitum jānātīti“.¹² „Atha¹³ kiṃ¹⁴ bhante“ ti. „Attano kucchimhi pāṇakamattena Ajātasattunā parājito“¹⁵ ti¹⁶. 15 „Kiṃ¹⁷ pana bhante kātum vaṭṭatīti“.¹⁸ „Bhante Dattatthera“¹⁹, yuddhaṃ nāma sakatabyūhacakkabyūhapadamabyūhavasena tividhaṃ, tesu²⁰ Ajātasattum gaṇhantena sakatabyūhaṃ katvā gaṇhitum vaṭṭatīti, asukasmiṃ nāma pabbatakhandaṃ²¹ dvīsu passesu sūrapurise tṭhapetvā purato balaṃ dassetvā antopaviṭṭhabhāvāni ātvā 20 naditvā vaggitvā kumine pavitṭhamacchaṃ viya antomuṭṭhiyaṃ katvā va naṃ gaṇhetum sakkā“²² ti²³. Payojitapurisā taṃ kathaṃ sutvā raṇṇo ārocesuṃ. Rājā mahatiyā senāya gantvā tathā katvā Ajātasattum gaṇhetvā saṃkhalikabandhanena bandhitvā katipāhaṃ nimmadā²⁴ katvā²⁵ „puna evarūpaṃ mā karitī“ assāsetvā mocetvā dhītaraṃ 25 Vajirakumārikaṃ nāma tassa datvā mahantena parivārena vissajjesi. „Kosalarāṇṇā Dhanuggahatisattherassa saṃvidhānena Ajātasattu ga- hito“ ti bhikkhūnaṃ antare kathā samuṭṭhahi, dhammasabhāyaṃ pi tath' eva kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ. S. āgantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāma“²⁶ ti 30 vutte „na bhikkhave idāṃ²⁷ eva pubbe pi Dhanuggahatisso yuddha-saṃvidhāne cheko yevā“²⁸ ti vatvā a. ā.:

¹ C¹ te, B¹ pitarā mate, B² pitari mate. ² B¹ caraka pu-. ³ B² mantiddatta-

⁴ C¹ B² omīti niddāyatha tumhe ti na ⁵ B² -miti ⁶ C¹ lāla-, C² lāla-, B² balato, B² balako. ⁷ C¹ add naṃ. ⁸ C² omīti kiṃ. ⁹ C¹ add rājā for 'parā-jito'. ¹⁰ C¹ add vadāpeti, cfr. II 491. ¹¹ B² kiṃti. ¹² B² mantidda-. ¹³ B² add bhāgineyyaṃ. ¹⁴ B² pabbatakaṇṇe. ¹⁵ B² sakkotīti. ¹⁶ B² nim-maddanaṃ.

Atite Bārāṇasiyaṃ nagarassa dvāragāṃavāsī¹ 'eko
vaḍḍhakī dāruatthāya araṇṇaṃ gantvā āvāte patitaṃ ekam.
sūkarapotakaṃ disvā ānetvā tacchasūkarō² 'ti 'ssa nāmaṃ katvā
posesi. So tassa upakārako ahosi: tuṇḍena rukke parivatte-
5 tvā deti, dāthāya vethetvā kālasuttaṃ kaḍḍhatvā, mukheṇa
ḍasitvā vāsinikhādanamuggare āharati. So vuddhippatto³
mahābalo mahāsariro ahosi. Vaddhakī⁴ tasmīṃ puttapemaṃ
paccupatṭhāpetvā „imam idha vasantaṃ kocid eva hiṃseyyā-“
'ti araṇṇe vissajjesi. So cintesi: „aham imasmīṃ araṇṇe ekako
10 vasituṃ na sakkhissāmi, nātake pariyesitvā tehi parivute
vasissāmīti“ so vanaghaṭṭhāya sūkare pariyesaṃto bahusūkare
disvā tussitvā tisso gāthā abhāsi:

1. Yad esamānā⁵ vicarimha pabbatāni vanāni ca
anvesaṃ vicarim⁶ nāti te 'me adhigatā mayā. 159.

15 2. Bahum idaṃ⁷ mūlaphalaṃ, bhakkho cāyaṃ anappako,
rammā c' imā girinadiyo, phāsu vāso bhavissati. 160.

3. Idh' evāhaṃ vasissāmi saha sabbehi nātibhi
appossukko nirāsamki⁸ asoko akutobhayo ti. 161. (= p. 161).

Tattha yadesamānā ti yaṃ nātiganāṃ pariyesantā mayāṃ vicarimha.
20 anvesaṃ ti ciraṃ vata anvesaṃto vicarim, te me ti te ime, bhakko ti sv-eva
vanamūlaphalasamkhāto⁹ bhakkho, appossukko ti anussusuko hutvā.

Sūkarā tassa kathaṃ¹⁰ sutvā catutthaṃ gāthaṃ āhaṃsu:

4. Aññaṃ hi¹¹ lenaṃ¹² pariyesa, sattu no idha vijjati,
so taccha sūkare hanti idhāgantvā varaṃ varan ti. 162.

25 Tattha tacchā 'ti taṃ nāmenaḥāpāti, varaṃ varan ti¹³ hananto ca¹⁴
thūlamāsaṃ varan varan nēva hanti¹⁵, Kōparāṃ uttānasambandhagāthā
Pālinayen¹⁶ eva vedittabbā.

5. Ko n' amhākaṃ¹⁷ idha sattu, ko nāti susamāgate
appadhamse¹⁸ padhamseti, tam me akkhātha¹⁹ pucchitā²⁰. 163.

¹ all three MSS. -si. ² Bds tacchakasu-. ³ Bds vaḍḍhi-. ⁴ Bds atha vaḍḍhakī
pi. ⁵ Cks yamdesa-. ⁶ Bds vipulaṃ, B^o vipule. ⁷ C^s bahūcidam, Bds bahū-
cidam. ⁸ Bds -ko. ⁹ C^s avetamū-, C^s svevatamū-. ¹⁰ Bds vacanaṃ. ¹¹ Bds
aññañhi. ¹² C^s -nam. ¹³ Bds add sūkare. ¹⁴ Bds omits ca. ¹⁵ Bds hanati.
¹⁶ Bds numhā-. ¹⁷ C^s appadhamse, Bds dappadhamse, B^o dappadhamse, C^s omits
appadhamse. ¹⁸ C^s -ta, Bds -āhi. ¹⁹ Bds -to.

6. Uddhaggarāji migarājā balī dāthāvudho migo,
so taccha sūkaram¹ hanti idhāgantvā varam varam. 164.
7. Na no dāthā na vijjanti, balam kāye samūhataṃ²,
sabbe samaggā hutvāna vasaṃ kāhāma ekakaṃ. 165.
8. Hadaṃgamam kaṇṇasukham³ vācam bhāsasi tacchaka,
yo pi yuddhe palāyetha⁴ tam pi pacchā hanāmase ti. 166.

Tattha ko namhākaṃ⁴ ti aham⁵ tumhe disvā va ime sūkarā appa-
maṃsalohitā bhayena tesam⁶ bhavitabban ti cintesim, tasmā no⁷ acikkhatha-
ko nu⁸ ambhakaṃ idha sattū, uddhaggarājīti uddhaggāhi sarirarājīhi sa-
mannāgato, vyaggham sandhāy⁹ evam āhamisu, yo piti yo ambhakaṃ antare eko¹⁰
pi palāyissati tam pi mayaṃ pacchā hanissāma⁹ ti

Tacchasūkaro sabbe sūkare ekacitte katvā pucchi: „kāya
velāya vyaggho āgamissatīti“. „Aja pāto va ekaṃ gahetvā
gato, sve pāto va āgamissatīti“. So yuddhakusalo „imasmim
thāne thitena¹⁰ sakkā jetun“ ti bhūmisīsam jānāti¹¹. tasmā¹²
ekaṃ padesaṃ sallakkhetvā rattim eva sūkare gocaraṃ gāhā-
petvā balavapaccūsato¹² paṭṭhāya „yuddham nāma sakata-
vyuhādivasena tividham hotīti“ vatvā padumavyūhaṃ samvi-
dahi¹³: majjhaṭṭhāne khīrapāke¹⁴ sūkarapotake thapesi¹⁵, te
parivāretvā tesam mātaro, tā parivāretvā vaṃjhasūkariyo¹⁶,²⁰
tāsam anantarā sūkarapotake, tesam anantarā makuladāthe
taruṇasūkare, tesam anantarā mahādāthe¹⁷, tesam anantarā jarā-
sūkare¹⁸. Tato tattha tattha¹⁹ dasavaggaṃ visativaggaṃ tim-
savaggaṃ ca²⁰ katvā balagumbaṃ thapesi. Attano atthāya ekaṃ
āvātaṃ vyagghassa patanathāya ekaṃ suppasanṭhānaṃ pab-²⁵
bhāraṃ katvā khanāpesi, dvinnam āvātānaṃ antare attano
thānathāya²¹ piṭhakaṃ kāresi. So thāmasampanne²² yodha-
sūkare gahetvā tasmiṃ tasmiṃ thāne sūkare assāsento vicari.

¹ Bds -re. ² Bds samo-, Bds sahatum. ³ Bds -seyya. ⁴ Bds num-. ⁵ Bds ayaṃ
⁶ Bds ne-. ⁷ Bds me. ⁸ Bds pana. ⁹ Bds marissamā. ¹⁰ Bds -to. ¹¹ Bds pajā-
¹² Cks balaca, Bds phalava. ¹³ Bds -dahati. ¹⁴ Bds khīrapivake, Bds bisivake. ¹⁵
Bds vasāpesi. ¹⁶ Bds vajjhā-, cfr. J II 406. ¹⁷ Cks Amits mahā, Bds tesam -
dāthe. ¹⁸ Bds jinṇasū-. ¹⁹ Bds only one ta- ²⁰ Bds -vaggam visavaggaṃ-
²¹ Bds vasaṇattīya. ²² Cks Bds -o

Tass' evaṃ karontass' eva suriyo uggañchi¹. Atha vyaggha-
rājā kūṭajaṭiḷassa assamapadā² nikkhamitvā pabbatatale aṭṭhāsi.
Taṃ disvā sūkarā „āgato no bhante veritī“ vadimsu. „Mā
bhāyatha, yaṃ esa karoti taṃ sabbaṃ paṭipakkhaṃ³ hutvā
5 karoṭhā“⁴ ti. Vyaggho sarīraṃ vidhūnitvā osakkanto⁵ „vija passā-
vam⁶ akāsi, sūkarāpi tath' eva karimsu, vyaggho sūkare olo-
kento⁷ mahānādaṃ nadi, te pi tath' eva karimsu. So tesāṃ
kiriyaṃ disvā cintesi: „ca ime pubbasadisā⁸, ajja mayhaṃ⁹
paṭisattuno hutvā vaggavagga¹⁰ ṭhitā, saṃvidahako tesāṃ¹¹ senā-
10 nāyako pi atthi, ajja mayā etesaṃ santikaṃ gantum na vaṭṭa-
tīti“ maranabhayaabhīto va nivattitvā kūṭajaṭiḷassa¹² santikaṃ
gato. Atha naṃ so tucchahatṭhaṃ disvā navamaṃ¹³ gā-
tham āha:

9. Pāṇātipātā virato nu ajja,

- 15 abhayan nu te sabbabhūtesu dinnam,
dāṭhā nu te miga viriyaṃ¹⁴ na santi
yo¹⁵ saṅghapatto kapaṇo va¹⁶ jhāyasīti. 167.

Tattha saṅghapatto ti yo tvaṃ sūkarasaṅghaṃ patto¹⁷ hutvā kiñci
gocaraṃ alabhitva kapaṇo vija jhāyasi

20 Atha vyaggho tisso gāthā abhāsi:

10. Na me dāṭhā na vijjhanti, balaṃ kāye samūhataṃ¹⁸,
ñāti ca disvāna samaṅgi¹⁹ ekato
tasmā²⁰ jhāyāmi vanamhi ekako. 168.
11. Im' assudaṃ yanti disodisaṃ pure (= II ⁴⁹⁷/₁₂)
25 bhayadditā lenagavesino²¹ puthu,
te dāni saṅgama rasaki²² ekato,
yatthaṭṭhitā duppasah' ajja²³ te mayā. 169.

¹ Bḍ uggaçchati. ² Cks -dena. ³ Bḍ sabbapaṭipakkhā. ⁴ Ck Bḍ osakkanto. ⁵ Cks passāsamam. ⁶ Bḍ -ketvā. ⁷ Bḍ pubbe-. ⁸ Bḍ mayam. ⁹ Bḍ ne-. ¹⁰ so Cks for migaviriya? Bḍ vathaya, Bḍ vadhāya. ¹¹ Cks so. ¹² Bḍ -ṇā va, Ck karaṇo va? ¹³ Bḍ -saṅghapatto. ¹⁴ Bḍ samo-. ¹⁵ Bḍ sāmaggī. ¹⁶ add va? ¹⁷ Bḍ lepaṃ-. ¹⁸ Cks saranti, Bḍ saṅga vasanti. ¹⁹ Bḍ -sahacca.

12. Parināyakasampannā sahita ekavādino¹

te mañ samaggā himseyyum, tasmā nesañ apatthave² ti. 170.

Tattha samañgi³ ekato ti sahite⁴ hutvā ekato thito⁵, imassudan ti ime sudan mayā⁶ akkhini ummiletvā olokitamattā va pubbe disā⁷ gacchanti, 5
puthū 'ti vīsum vīsum, yatthaṭṭhitā⁸ d' yasmiñ bhūmibhāge thitā, parinā-
yakasampannā ti senānāyakena sampannā, tasmā nesañ apatthave⁹
ti tena kāraṇena etesañ na paṭthemī¹⁰.

Tam sutvā kūṭajaṭilo

13. Eko va Indo asure jināti,

10

eko va seno hanti dije pasayha,

eko va vyaggho migasaṅghapatto

varañ varañ hanti, balan hi tādisan ti 171.

gātham āha.

Tattha migasaṅghapatto ti migaganan patto hutvā varañ varam 15
migañ hanti, balan hi tādisan ti tādisan hi⁹ tassa balan.

Atha vyaggho

14. Na h' eva Indo na¹⁰ seno na pi vyaggho migādhipo

samagge sahite nātī vyagghe ca¹¹ kurute vase ti 172.

gātham āha.

20

Tattha vyagghe ca¹² 'ti vyaggasadi¹³ hutvā sariravidhūnanādini katvā
thite vase na kurute, attano vasena¹⁴ vattapetum na sakkotiti attho.

Punā jaṭilo tam ussāhento dve gāthā abhāsi:

15. Kumbhīlakā sakunakā saṅghino gaṇacārino

sammodamānā ekajjham uppatanti dayanti¹⁴ ca. 173.

25

16. Tesāñ ca dayamānānañ¹⁵ ek' ettha apavattati¹⁶,

tañ seno nitāleti¹⁷, veyyagghi yeva sā gatīti¹⁸. 174.

¹ Bds -cārino. ² so Cks; Bd apatthave, B² apatthapesi. ³ Bds sāmaggi. ⁴
C² Bd -to. ⁵ Bds -to. ⁶ Cks masā, B² mahā. ⁷ Bds disodisañ. ⁸ Bd varañ
varañ hantum etesañ na paṭthemī, B² varañ varañ hantisa na paṭthemī. ⁹
Cks omīti tā-. ¹⁰ Cks na pi. ¹¹ Bd na byaggho. ¹² C² vyaggho cā, B² byaggho.
¹³ Bd vase. ¹⁴ C² Cks for dayanti? B² dayanti, B² upasanti. ¹⁵ Cks dayamā-
B² dayamā-. ¹⁶ B² apasakkati, B² ekettha apasakkati. ¹⁷ C² titāletim, C² nitā-
letim. ¹⁸ Cks hatitī.

Tattha kumbhīlakā ti evaṃnāmakā khuddakasakunā, uppatantit: gocare¹ carantā uppatanti, dayanti² cā 'ti gocaraṃ gahetvā ākāseṇa gacchanti, ekettha apavattatitī³ eko etesu⁴ osakkitvā⁵ ekapassena⁶ visurū gacchati, nitāletitī⁶ paharitvā⁷ ganhati, veyyagghi yeva sā gatitī vyag-
 5 ghānam⁸ esā ti veyyagghi, samaggānam gacchantānam pi esā, evarūpā gati vyagghānam⁹ gati yeva nāma hoti, na hi sakkā sabbehi¹⁰ ekato gantum, tasmā yo evaṃ tattha eko gacchati tam gaṇhāti¹¹.

Evaṃ ca pana vatvā „vyaggharāja. tvaṃ attano balaṃ na jānāsi, mā bhāyi. kevalaṃ tvaṃ naditvā pakkhanda¹², dve
 10 ekato gacchantā nāma na bhaviṣṣantitī“ ussāhesi. So¹³ tathā akāsi.

Tam atthaṃ pakāseto S.¹⁴

17. Ussāhito jaṭilena¹⁵ luddenāmisaccaḷakkhunā

dāṭhī dāṭhisu pakkhandi maññamāno yathā pure ti 175.

15 gātham āha.

Tattha dāṭhīti sayāṃ dāthāvudho itaresu dāthāvudhesu pakkhandi, yathā pure ti yathā pubbe maññeti tath' eva¹⁶ maññamāno.

So kirāgantvā¹⁷ pabbatatale tāva aṭṭhāsi. Sūkarā „punā-
 gato sāmi coro“ ti tacchakassa ārocesum. So „mā bhāyithā“
 20 'ti te assāsetvā utṭhāya dvinnam āvātānam antare pīṭhikāya aṭṭhāsi. Vyaggho vegam janetvā tacchasūkaraṃ sandhāya pakkhandi. Tacchasūkaro parivattitvā pacchamukho purima-
 āvāte pati. Vyaggho¹⁸ vegam sandhāretum asakkonto gantvā suppapabbhāre āvāte patitvā puñjakito¹⁹ aṭṭhāsi. Tacchasūkaro
 25 vegen' utṭhāya²⁰ tassa antarasatthimhi dāṭham otāretvā yāva hadayā phārento²¹ gantvā²² mamsam khādītva mukhena ḍasitvā bahiāvāte pātetvā „gaṇhath' imaṃ dāsan' ti āha. Paṭhamā-

¹ Bā -ram. ² so Ck; Bā ḍiyanti. ³ Bā ekatte apasakkatitī. ⁴ Bā tesu. ⁵ Cā Bā add vā. ⁶ Bā -le-. ⁷ Bā tassa pa-. ⁸ Ck -na. ⁹ Bā gatitī byagghānam samaggāvāsam gacchantānam pi esā evarūpā gati byagghāna. ¹⁰ Bā sabbeva. ¹¹ Bā -hāhīti. ¹² Bā -ditvā. ¹³ Bā adds pi. ¹⁴ Bā omits satth and adds āha. ¹⁵ Ck -lakeṇa. ¹⁶ Ck pubbe vāti maññāti tameva. ¹⁷ Bā kirāgantvā. ¹⁸ Bā adds ca. ¹⁹ Cā puñchakito, Bā pañcaliko, Bā puñchaliko. ²⁰ Bā vegena āvāta utṭhāya. ²¹ Cā phārento, Cā phārento, Bā phaletvā. ²² Bā omits ga-

gatā ekavāram eva tuṇḍotāraṇamattam eva labhiṃsu, pacchā
 āgatā „vyagghamaṃsaṃ nāma kīdisan“ ti vadiṃsu. Taccha-
 sūkaro āvātā uttaritvā sūkare oloketvā „kin nu kho na suṭṭhu
 tussathā“ 'ti āha. „Sāmi, eko tāva vyaggho gahito, añño¹
 pan' eko • dasavyagghanāyako² atthiti“. „Ko nām' eso“³ 5
 ti. „Vyagghena ābhatābhatamaṃsakhādako kūṭajaṭilo“ ti.
 „Tena hi etha, gaṇhissāma nan“ ti tehi saddhiṃ vegena
 pakkhāndi. Jaṭilo „vyaggho cirāyatīti“ tassa āgamanamaggam
 olokeno sūkare³ āgacchanti disvā „ime vyaggham māretvā
 mam māraṇatthāya āgacchanti maññe“ ti palāyitvā ekaṃ 10
 udumbaraṇaṃ abhirūhi⁴. Sūkara „ekaṃ⁵ rukkham ārūḷho“ ti
 vadiṃsu. „Kiṃ rukkhāṃ“ ti⁶. „Udumbararukkhān“ ti⁷. „Tena
 hi mā cintayittha, idāni nāma gahessāmā“⁸ 'ti taruṇasūkare
 pakkositvā⁹ rukkhāmūlato paṃsum apabyūhāpesi, sūkarihi
 mukhapūraṃ udakaṃ āharāpesi, ekaṃ ujukaṃ¹⁰ otinṇamūlaṃ¹¹ 15
 eva atṭhāsi. Tato sesasūkare „tumhe apethā“ 'ti ussāretvā
 jannukehi¹² patitṭhahitvā dāṭhāya mūlaṃ pahari, pharasunā
 pāṇaṃ viya chinditvā gataṃ, rukkho parivattitvā pati¹³,
 kūṭajaṭilaṃ patantam eva paṭicchinditvā¹⁴ maṃsaṃ bhakkhe-
 sum. Taṃ acchariyaṃ disvā rukkhadevatā 20

18. Sādhū sambahulā nātī¹⁵ api rukkhā araṇṇajā,

sūkarehi samaggehi vyaggho ekāyane hatō ti 176.

gātham āha.

Tattha ekāyane hatō ti ekagamanasmiṃ yeva hatō.

Ubbhinnaṃ pi pana • tesam hatabhāvaṃ pakāsento S. itaraṃ 25
 gātham āha:

19. Brāhmaṇa c' eva vyagghaṇ ca ubho hantvāna sūkara

ānandino pamuditā mahānādam anādisun¹⁶ ti. 177.

¹ Cks -ā. ² Bā añño ko byagghauāyako, Cks vyagghagghanaako, cfr. II 11¹⁰

³ Bā bahusū-. ⁴ Bā -ruihi. ⁵ Bā etam. ⁶ Cks omit ti. ⁷ Bā omits udu-

⁸ Bā gaṇhissāmī. ⁹ Bā -osāpetvā. ¹⁰ Cks ujū-. ¹¹ Bā otinṇam. ¹² Bā ji-

¹³ Cā paṭi, Bā paṭi taṃ. ¹⁴ Bā sampatichitvā, Cā paṭichitvā. ¹⁵ all three

MSS. -ti ¹⁶ Bā anādīsu, Bā panadiṃsu.

Puna tacchasūkaro pucchi: „añño¹ pi vo amitto¹ atthi¹“.
 Sūkārā „n' atthi sāmiti“ vatvā „tam abhisiñcitvā² rājānam
 karissāmā“ 'ti udakam pariyesantā jaṭilassa pānīyasamkham
 disvā tam dakkhiṇāvattasamkharatanam³ pūretvā udakam
 5 āharitvā⁴ tacchakam⁵ udumbararukkhamūle yeva abhisiñcimsu.
 abhisekaudakam⁶ āsittam, sūkarim yev' assa aggamahesim
 karimsu. Tato paṭṭhāya udumbarabhaddapīṭhake⁷ nisīdāpetvā
 dakkhiṇāvattasamkhena abhisekakaraṇam pavattam.

Tam pi attham pakāsento S. osānagātham āha:

10 20. Te su udumbaramūlasmin sūkārā susamāgatā
 tacchakam abhisiñcimsu: tvaṇ no rājāsi⁸ issaroti. * 178.

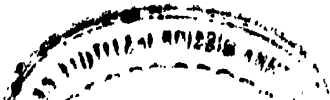
Tattha te su udumbaramūlasmin⁹ te sūkara, sūkaro⁹ nipatamāttam.
 udumbaramūlasmin ti udumbarassa mūle.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva¹⁰ pubbe pi Dhanuggahatisso
 15 yuddhasamvidahanaccheke¹¹ yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā kūtajajilo
 Devadatto ahosi, tacchasūkaro Dhanuggahatisso, rukkhadevatā aham
 evā“ 'ti. Tacchasūkarajātakam.

10. Mahāvāṇijajātaka.

Vāṇijā samitiṃ katvā ti. Idam S. J. v. Sūvatthivāsino
 20 vāṇije ā. k. Te kira vohāratthāya gacchantā Satthu mahādānam
 datvā saraṇesu ca sīlesu ca paṭiṭṭhāya „bhante sace āroga¹² āga-
 missāma puna tumhākam pāde vandissāmā“ 'ti vatvā pañcamatteli
 sakaṭasatehi nikkhamitvā kantāram patvā maggam asallakkhetvā
 maggamūlā nirūḍake nirābhāre araṇṇe vīcarantā ekam nāgaparigga-
 25 hītam nigrodharukkham disvā sakaṭāni mocetvā rukkhāmūle nisīdimsu.
 Te tassa udakatintāni viya¹³ siniddhāni pattāni udakapunnāni viya ca
 sākāhāni disvā cintayimsu: „imasmin rukkhe udakam sañcarantaṃ viya
 paṇṇāyati, imassa puratthimasākham chindāma, pāṇiyam no dassatīti“.

¹ Bd -ā. ² Bds add no. 4 ³ Bd -vattam-. ⁴ Bds abhiha-. ⁵ Bd -kasūkaram.
⁶ Cks -kam ud-. ⁷ Bd -pithe. ⁸ Cd rājā ti. ⁹ Ck sūkkre, Cs sūkaro. ¹⁰
 all three MSS. omit idāneva. ¹¹ Bd -ne cheko. ¹² Ck -āroga. ¹³ Bds add nilāni.

Ath' eko¹ rukkhāṃ abhirūhitvā sākhaṃ chindi², tālakkhandhappamaṇā udakadhārā pavatti³, tam nahāyitvā⁴ ca pivitvā ca dakkhiṇasākhaṃ⁵ chindimsu, tato nānaggarasabhojanāni nikkhami, tam bhuñjītvā pacchimasākhaṃ chindimsu, tato alaṃkataitthiyo nikkhamimsu, tāhi saddhiṃ abhiramitvā uttarasākhaṃ chindimsu, tato satta ratanāni nikkhamimsu, tāni gahetvā pañca sakataśatāni pūretvā Sāvattihim paccāgantvā dhanāni saṃgopetvā gandhamālādihattā Jetavanāni gantvā S-rāṇi vanditvā pūjetvā ekamantaṃ nisinnā dhammakathāni sutvā⁶ punadivase mahādānaṃ datvā „bhante imasmiṃ dāne amlākāni dhana-dāyikāya rukkhadevatāya pattim demā“ 'ti pattim adāmsu. S. ni- 10
tthitabhattakicco „katararukkhadevatāya pattim dethā“ 'ti pucchi. Vāṇijā nigrodharukkhe dhanassa laddhākāraṃ⁷ T-tassa ārocayimsu⁸. S. „tumhe tā⁹ mattaṇṇutāya taṇhāvasikā ahutvā dhanāni labbittha⁹. pubbe pana amattaṇṇu taṇhāvasikā dhanāni ca jīvitaṃ ca jiyimsu¹⁰. 'ti vatvā tehi yācito a. ā. : 15

A. Bārāṇasīnagaram (add: nissāya?) tam eva¹¹ pana kantāraṃ sv-eva nigrodho. Vāṇijā maggamuḥhā hutvā tam eva nigrodhaṃ passimsu.

- Tam atthaṃ S. abhisambuddho hutvā kathento
- 1. Vāṇijā samitiṃ katvā nānaratthāto¹² āgatā 20
dhanahārāya¹³ pakkamimsu ekaṃ katvāna gāmaṇiṃ. 179.
- 2. Te¹⁴ tam kantāraṃ āgama appabhakkhaṃ anodakāni
mahānigrodham addakkhūni sītaccāyāni manoramāni. 180
- 3. Te ca¹⁵ tattha nisīditvā tassa rukkhassa chādiyā¹⁶
vāṇijā, samacintesuṃ balā mohana pārutā. 181. 25
- 4. Addāyate¹⁷ ayaṃ rukkho api vāri ca¹⁸ sandati.
imgh' assa purimaṃ sākhaṃ mayāṃ chindāma vāṇijā. 182.
- 5. Sā ca chinnā¹⁹ va pagghari acchaṃ vāriṃ anāvilaṃ,
te tattha nahātvā²⁰ ca pivitvā ca yāvat' icchimsu²¹ vāṇijā 183.
- 6. Dutiyāṃ samacintesuṃ balā mohana pārutā: 30
imgh' assa dakkhiṇāṃ sākhaṃ mayāṃ chindāma vāṇijā. 184.

¹ Bā atha ko, B^a atha kho. ² Bā add tato. ³ Bā -ttati. ⁴ so C^k; Bā te tattha nahātvā. ⁵ C^k - nāyasākhaṃ. ⁶ Bā add nimanatetvā. ⁷ Bā laddhākāraṇaṃ. ⁸ Bā -tassa ārocasuṃ. ⁹ Bā al-. ¹⁰ Bā vijahimsu. ¹¹ Bā -siyāṃ nagare tadeva. ¹² C^k Bā -ato. ¹³ Bā -rā. ¹⁴ Bā allāyate. ¹⁵ Bā pi. ¹⁶ Bā chāriyā. ¹⁷ Bā allāyate. ¹⁸ Bā abhivāriya, C^k api cārica. ¹⁹ Bā sā ca chindā. ²⁰ Bā nahātvā. ²¹ Bā ta- . . .

7. Sā ca chinṇā¹ va pagghari sālīmaṇisodanaṃ bahūṃ
appodavaṇṇe kummāse singiṃ bidaḷasūpiyo². 185.
8. Te tattha bhutvā ca pivitvā³ ca yāvat⁴ icchiṃsu vāṇijā
tatiyaṃ samacintesuṃ bālā mohena pārutā: 186.
9. Imgh⁵ assa pacchimāṃ sākhaṃ mayāṃ chindāma vāṇijā,
sā ca chinṇā⁶ va pagghari⁷ nāriyo samalāṃkatā 187.
10. Vicitravattthābharanā āmuttamaṇikuṇḍalā
api su vāṇijā ekā nāriyo paṇṇavisati⁸. 188.
11. Samantā parikarīṃsu⁹ tassa rukkhassa chādiyā¹⁰;
te tāhi parivāretvā¹¹ yāvat¹² icchiṃsu vāṇijā 189.
12. Catutthaṃ samacintesuṃ bālā mohena pārutā:
imgh¹³ assa uttaraṃ sākhaṃ mayāṃ chindāma vāṇijā. 190.
13. Sā ca chinṇā¹⁴ va pagghari muttā veluriyā bahū¹⁵;
rajatanaṃ jātārūpaṇ ca kuttiyo paṭṭiyāni ca 191.
14. Kāsikāni¹⁶ ca vatthāni uddiyāne ca¹⁷ kambale;
te tattha bhāre bandhitvā yāvat¹⁸ icchiṃsu vāṇijā 192.
15. Pañcamaṃ samacintesuṃ bālā mohena pārutā:
imgh¹⁹ assa mūlaṃ chindāma, api bhiyyo labhāmase. 193.
16. Ath²⁰ utthahi²¹ satthavāho yācamāno katañjalī:
nigrodho kiṃ aparajjhati²² vāṇijā, bhaddam atthu te. 194.
17. Vāridā purimā sākḥā, annapānaṃ ca dakkhiṇā,
nāridā pacchimā sākḥā, sabbakāme ca²³ uttarā,
nigrodho kiṃ aparajjhati²⁴ vāṇijā, bhaddam atthu te. 195.
18. Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā
na tassa sākhaṃ bhañjeyya²⁵, mittadūbho hi pāpako. 196.
19. Te ca tassa anādiyitvā²⁶ ekassa vacanaṃ bahū
nisitāhi kuṭṭhārīhi mūlato taṃ upakkamun ti 197.
- imā gāthā āha²⁷.

Tattha samitiṃ katvā ti Bārāṇasīyaṃ caṃmāgamaṇi katvā, bahū ekato
hutvā ti attho, pakkamīṃsu²⁸ ti pañcahi sakaṭasatehi Bārāṇaseyyakam bhaṇ-
ḍaṇ²⁹ ādāya pakkamīṃsu, gāmanin ti ekaṃ pañṇavantaṭaraṃ satthavāhaṃ

¹ Ck^s sācchintā, B^d sāvachindā. ² B^d siṅgaverala- ³ B^d khādītā. ⁴ Ck^s sācchinnā, B^d sā ca chindā. ⁵ B^d pañca-. ⁶ B^d paricārīṃsu. ⁷ C^s chādīya, B^d chāriyā, B^s chāriya. ⁸ so Ck^s for -vāritā? B^d paricāretvā. ⁹ Ck^s sācchintā, C^s sā ca chintā? B^d sā va chindā. ¹⁰ B^d -yāni. ¹¹ B^d -yāni ca. ¹² B^d atu-
thehi, B^s atuththehi. ¹³ B^d maraṭhati, Ck^s avarujjhati. ¹⁴ B^d va. ¹⁵ Ck^s ava-
rujjhati, C^s avirujjhati, B^s aparajjatha. ¹⁶ B^d bhinde-. ¹⁷ Ck^s anādiyitvā, B^d
te tassa anādiyitvā. ¹⁸ B^d ayoca. ¹⁹ B^d bārāṇasito sakṇasbhaṇḍaṇ.

katvā, chādiyā ti chāyāya, addāyate¹ ti udakabharito² viya addo³ hutvā
 paññāyati, chinnā va paggharīti eko rukkhārohanakusalo abhirūhivā tañ
 chindi, sū⁴ chinnamattā va paggharīti dasseti, parato pi es' eva nayo, appo-
 davanne kummāse ti appodakapāyāsasadiṣe kummāse, siṅgin⁵ ti siṅgi-
 verāḍikani uttaribhaṇḍaṇi, bīdalasūpiyo ti muggasūpādayo, vāṇijā ekā ti 5
 ekekassa vāṇijakassa, yattakā vā tattha⁶ vāṇijā Jesu ekekassa ekakā va, satthavāhassa
 pana santiko⁷ pañcaviṣati⁸ ṭhitā ti pi attho⁹, parikarimāsu¹⁰ 'ti parivāsesuṇi, tāhi
 pana saddhiṇi neva nāgānubhāvena sāvītṭhasayanādini pagghariṇiṇsu, kuttliyo
 ti hatthatharādayo, patiyānīti unṇāmayapacattharaṇāni setakambalāni¹¹ pi
 vadanti¹² yeva, uddiyāneca kambale ti¹³ uddiyā nāma kambalā atthi, te 10
 tattha bhāre¹⁴ bandhitvā ti yāvatakaṇi tchhiṇiṇsu tāvatakaṇi gahetvā pañca-
 sakaṭasatāni pūretvā ti attho, vāṇijā bhaddamatthu te ti ekekaṇi vāṇi-
 jaṇi ālapanto bhaddan te atthū 'ti āha, annapānāne¹⁵ 'ti annaṇ ca pānaṇ ca
 adāsi, sabbakāme cā 'ti sabbakāme ca adāsi, mittadūbho hīti mittānaṇ
 dubhanapuriso hīti pāpako lāmakko nāma, anādiyitvā ti¹⁶ agahetvā, upak- 15
 kamun ti¹⁷ chinditum ārabhiṇiṇsu.

Atha ne chindanatthāya rukkhamaṇam upagate¹⁴ disvā
 nāgarājā cintesi: „ahaṇi etesaṇi pipāsītānaṇi pāṇiyaṇi dāpesim,
 tato dibbabbhojanam, atho¹⁵ sayanāni c' eva paricārīkā¹⁶ ca
 nāriyo, tato pañcasakaṭasatapūram¹⁷ ratanaṇi, idāni pana me 20
 rukkhamaṇi mūlato chindissāmā 'ti vadanti, ativiya luddhā, ṭhapetvā
 satthavāhaṇi sese¹⁸ māretum vaṭṭatīti“ so „ettakā sannaddha-
 yodhā nikkhamantu, ettakā va¹⁹ dhanuggahā, ettakā vammīno“
 ti senaṇi vicāresi²⁰.

Tam attham pakāseto S.

25

20. Tato nāgā nikkhamiṇsu sannaddhā paṇṇaviṣati²¹

dhanuggahānaṇi tisatā cha sabassā ca vammīno ti 198.

gātham āha.

Tattha sannaddhā ti, suvaṇṇarajātādīvamamakavacikā²², dhanugga-
 hānaṇi tisatā ti maṇḍavāsānadhānadharaṇānaṇi tīpi satāni²³, vammīno ti 30
 keṭakaphalakahatthā²⁴ chasabassā.

¹ Bā allā. ² Bā -tā. ³ Ckā -ā, Bā allā. ⁴ Ckā yā. ⁵ Bā siṅgavarān. ⁶ Bā omits vā tattha. ⁷ Bā pañcaviṣatikā ti attho. ⁸ Ckā upari-, Bā parivāyīṇiṇsu, Bā pañcaviṣayīṇiṇsu. ⁹ Ckā -baloti. ¹⁰ Ckā -neva-, Bā uddiyāni ca kammalānīti. ¹¹ Ckā raṇi. ¹² Bā adds tassa vacanaṇi. ¹³ Bā add mohā va. ¹⁴ Ckā upagato, Ckā upagato. ¹⁵ Bā attha. ¹⁶ Ckā -rakā. ¹⁷ Bā sakaṭamaraṇi satta. ¹⁸ Bā ave-
 sese. ¹⁹ Bā omits va. ²⁰ Bā -ti. ²¹ Bā pañca. ²² Ckā -vammagavacchikā,
 Ckā -vammagavacchikā, Bā vammagavacchikā. ²³ Ckā add ca. ²⁴ Bā chakada-
 caranaphalakahatthā. ●●

21. Ete hanatha bandhatha, mā vo muccittha¹ jīvitam,
 ṭhapetvā satthavāham² sabbe bhasmam³ karotha ne ti 199.
 ayam nāgarājena vuttagāthā.

Tattha mā vo⁴ muccittha⁵ jīvitam ti kassaci ekassa pi jīvitam mā
 5 muccittha⁵.

Nāgā tathā katvā uttarattharanādīni pañcasu sakaṭasatesu
 āropetvā satthavāham gahe tvā sayam tāni sakaṭāni 'pāpentā
 Bārāṇasim gantvā sabbadhanam tassa gehe paṭisāmetvā tam
 āpucchitvā attano nāgabhanam eva gatā.

- 10 Tam attham viditvā S. ovādasena gāthadvayam āha:
 22. Tasmā hi paṇḍito poso sampassan⁶ attham attano
 lobhassa na vasam gacche haneyyārisakam⁷ manam. 200.
 23. Etam⁸ ādinavam nātvā taṇhā dukkhassa sambhavam
 vītatapho anādāno sato bhikkhu paribbaje. 201.
- 15 Tattha tasmā ti yasmā lobhavasagā⁹ mahāvināsam pattā satthavāho
 uttamasampattiṃ tasmā haneyyārisakam⁹ manam ti anto¹⁰ uppajjmā-
 nānam nānāvidhanam lobhasattūnam¹¹ santakam manam lobhasampayuttacittam¹²
 haneyyā¹³ 'ti attho, etamādinavam¹³ ti evam lobhe ādinavam jñitvā, taṇhā
 dukkhassa sambhavam ti jātiādi dukkhassa ca taṇhā¹⁴ sambhavo tato etam
 20 dukkham nibbattati evam taṇhā va¹⁵ dukkhassa sambhavam nātvā vītatapho
 anādānena anādāno¹⁶ maggena āgatāya satiyā¹⁷ sato hutvā bhikkhu paribbaje¹⁸
 iriyetha vattethā¹⁹ 'ti arahattena kūṭam gaṇhi.

Imaṃ ca pana dhammadesanam āharitvā „evam upāsakā pubbe
 lobhavasikā vāṇijā mahāvināsam pattā, tasmā lobhavasikena na bhavi-
 25 tabban“ ti vatvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne te vāṇijā
 sotāpatti phale patiṭṭhitā): „Tadā nāgarājā Sāriputto aho si, satthavāho
 aham evā“ 'ti. Mahāvāṇijajātakam.

¹ B^d te muñjittha. ² B^d add va. ³ B^c bhasmī, B^d tasmiṃ. ⁴ B^c te B^d
 muñjittha. ⁵ C^k haneyya disatam, C^c haneyyā disatam, B^d haneyyārisakam.
⁶ B^d evam. ⁷ B^d -vasikā. ⁸ C^k -yyādisatam. ⁹ B^d attano. ¹⁰ B^d -sutthu-
 nam. ¹¹ C^k -cittā, B^d -yuttam manam. ¹² B^d evamā-. ¹³ B^d bhavataphā.
¹⁴ B^d omits va. ¹⁵ B^d anādāno ti taṇhānādāno in the place of anādānena-
¹⁶ C^k sati, B^d omits satiyā. ¹⁷ B^d adds ti.

11. Sādhīnājātaka.

Abbhuto vata lokasmin ti. Idam S. J. v. uposathike
upāsake ā. k. Tadā hi S. „upāsakā porānakapaṇḍitā attano upo-
sathakammaṃ nissāya manussasarīren' eva devalokaṃ gantvā ciraṃ
vasimsū“ 'ti' vatvā tehi yācito a. ā. ' 5

A. Mithilāyaṃ Sādhīno nāma rājā dhammena r. kāresi.
So catūsu dvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti cha dāna-
sālā¹ kāretvā sakala-Jambudīpaṃ unnaṅgalaṃ katvā mahā-
dānaṃ pavattesi. Devasikaṃ cha satasahassāni vayakaraṇaṃ²
gacchanti, pañca sīlāni rakkhati uposathaṃ upavasati³, ratṭha- 10
vāsino pi⁴ tassā ovāde⁵ ṭhatvā dānādīni puññāni katvā mata-
matā⁶ va devanagare yeva ābbhattanti⁷. Sudhammadevasabhaṃ
pūretvā nisinnā⁸ devarañño sīlācārādiguṇaṃ eva vaṇṇayanti.
Taṃ sutvā sesadevāpi rājānaṃ datṭhukāmā ahesuṃ. Sakko
devarājā tesāṃ manāṃ viditvā āha: „Sādhīnarājānaṃ datṭhu- 15
kam' atthā“ 'ti. „Āma devā“ 'ti. So Mātaliṃ ānāpesi:
„gaccha⁹ Vejayantaṃ rathaṃ yojetvā Sādhīnaṃ ānehitī¹⁰“. So
„sādhū“ 'ti paṭisunitvā¹¹ rathaṃ yojetvā Videharatṭhaṃ aga-
māsi. Tadā puṇṇamadivaso¹² hoti¹³. Mātali manussānaṃ
sāyamāsaṃ bhuñjitvā dvāresu sukhakathāya nisinnakāle canda- 20
maṇḍalena¹⁴ saddhiṃ rathaṃ pesesi. Manussā „dve candā
utṭhitā“ ti vadantā candamaṇḍalaṃ pahāya¹⁵ rathaṃ āga-
chantāṃ disvā „nāyaṃ cando, ratho esa¹⁶, devaputto¹⁷, paññā-
yati, kass' etaṃ¹⁸ manomayasindhavayuttaṃ dibbarathaṃ āneti,
na aññassa amhākaṃ rañño bhavissati, rājā hi no dhammiko 25
dhammarājā“ ti somanassajātā hutvā añjaliṃ paggayha ṭhitā
paṭhaṃnaṃ gāthāṃ āhaṃsu:

1. Abbhuto vata lokasmiṃ uppajji lomahaṃsano:

• dibbo ratho pātur ahu Vedehassa yasassino ti. 202.

¹ Bā -lāyo. ² Bā veyyākāraṇaṃ. ³ Bā -tīti. ⁴ Bā -tīsu. ⁵ Bā adds tvaṃ.

⁶ Bā sampatīcehitvā. ⁷ Bā -mī-. ⁸ Bā ahoṣi. ⁹ Bā ohāya. ¹⁰ Bā eso. ¹¹ Bā adds pi. ¹² Cā kassāya etaṃ, Bā kassa ekaṃ.

Tass' attho: abbhuto vata tesaṃ amhākaṃ jāto¹ lokasiniṃ lomahaṃsano
uppajji yassa dibbo ratho pāturo ahoṣi Vedehassa yasassino ti.

Mātali pi ratham ānetvā manussesu gandhamālādhi²
pūjentesu tikkhattuṃ nagaraṃ padakkhiṇaṃ katvā raṇṇo nive-
5 sanadvāraṃ gantvā ratharūṃ nivattetvā pacchābhāge³ sihapāṇ-
jarummāre⁴ ṭhapetvā ārohaṇasajjaṃ katvā atṭhāsi. Tani
divasaṃ rājāpi dānasālā⁵ oloketvā „iminā niyāmena dānaṃ
dethā“⁶ 'ti ānāpetvā uposathaṃ samādāya⁷ divasaṃ⁸ vītina-
metvā amaccaganaparivuto alambkatamahātale pācīnasihapaṇ-
10 jarābhimukho dhammayuttakaṃ⁹ kathento nisiṇno hoti. Atha
naṃ Mātali rathābhirūhanatthaṃ¹⁰ nimantesi¹¹, niṇaṇṇetvā ādāya
agamāsi.

Tam atthaṃ pakāseṇto S. imā gāthā āha :

2. Devaputto mahiddhiko Mātali devasārathi
15 nimantayittha rājānaṃ Vedehaṃ Mithilaggahaṃ : 203.
3. Kh' imaṃ ratham āruya¹² rājasetṭha disampati,
devā dassanakāmā te tāvatimsā saindakā,
saramānā hi te devā Sudhammāyaṃ samacchare. 204.
4. Tato ca rājā Sādhino¹³ pamukho ratham āruhi,
20 sahasayuttamā āruya¹⁴ agā devāna santike. 205.
5. Tam devā paṭinandiṃsu disvā rājānaṃ āgataṃ :
svāgataṃ te mahārāja aho te adurāgataṃ,
nisīda dāni rājāsi¹⁵ devarājassa santike. 206.
6. Sakko pi paṭinandittha Vedehaṃ Mithilaggahaṃ,
25 nimantayī ca¹⁶ kāmehi āsanena ca Vāsavo. 207.
7. Sādhu kho¹⁷ si anuppatto āvāsaṃ vasavattinaṃ,
vasa devesu¹⁸ rājāsi sabhākāmasamiddhisu,
tāvatimsesu devesu bhuñja kāmāmanuse ti. 208.

Tattha samacchare ti acchanti, agā devāna sacitike ti devānaṃ
30 santikaṃ agamāsi. Tasmīṃ hi ratham abhirūhitvā¹⁹ ṭhite ratho ākāsaṃ pak-
khandi, so mahājanassa olokentass' eva antaradhāyī, Mātali rājānaṃ devalokaṃ

¹ so Bd; Ck vatesaamhākaṃ rājā. ² Ck -dini. ³ Bd -yena. ⁴ Bd -pañca-
raum-. ⁵ Bd -lāyo. ⁶ Bd -dayitvā. ⁷ Bd -yuttakathaṃ. ⁸ Ck -pa-. ⁹ Bd omits
'-j-. ¹⁰ Bd abhāsi. ¹¹ so all three MSS. for āruha? ¹² Bd add vedeho
mithilaggaho. ¹³ Ck abhiruya. ¹⁴ Bd rājāsi. ¹⁵ Ck ma, Bds -tayittha. ¹⁶
Ck ko. ¹⁷ Ck B devesu. ¹⁸ Bd abhiharitvā.

nessi, taṃ dievā devatā ca Sakko ca haṭṭhatuṭṭhā paccuggamaṇaṃ katvā pati-santhāraṃ karimsu.¹ Tam atthaṃ dassetuṃ taṃ devā ti ādi vuttaṃ. Tattha paṭinandiṃsū 'ti punappuna nandiṃsu, āsanena cā 'ti rājānaṃ āliṅgitvā idha nisidā 'ti attano Paṇḍukambalāsānena ca kāmehi ca nīmantesi, upaḍḍha-rajjaṃ katvā ekāsane nisidāpesīti attho.

5

Tassa 'Sakkena devaraññā² dasayojanasahassaṃ devana-garaṃ aḍḍhatiyā ca accharākotiyo Vejayantapāsādaṇ ca majjhe³ bhinditvā dinnāṃ sampattiṃ anubhavantassa manussagāṇanāya sattavāssasatāni atikkantāni, ten' attabhāvena devaloke va sakam⁴ puññaṃ khīṇaṃ, anabhirati uppannā, tasmā Sakkena 10 saddhiṃ sallapanto

8. Ahaṃ pūre sagagato ramāmi

maccehi gītehi ca vādā⁵phi,

so dāni ajje na ramāmi sagge,

āyuna⁶ nu khīṇo⁷, maraṇaṃ nu santike

15

udāhu mūlho 'smi janindasetṭhā⁸ 'ti gātham āha. 209.

Tattha āyunnū khīṇo ti kin nu mama sarasena⁹ jīvitindriyaṃ khīṇaṃ udāhu upacchedakakammavasena maraṇaṃ santike jātan ti pucchati, janinda-setṭhā 'ti janindānaṃ devānaṃ setṭhā 'ti¹⁰.

Atha naṃ Sakko āha:

20

9. Na cāyuna¹¹ khīṇaṃ¹², maraṇaṃ te dūre,

na cāpi mūlho naraviriyasetṭha,

tavaṇ ca¹³ puññāni parittakāni

sesaṃ vipākam idha vedayato¹⁴. 210.

10. Vasa devānubhāvena rājasetṭha disampati,

25

tāvatiṃsesu devesu bhuñja kāme anānuse ti. 211.

Tattha parittakāni¹⁵ idam ten' attabhāvena¹⁶ devaloke¹⁷ vipākadayakāni puññāni sandhāya vuttaṃ, itarāni pi tassa¹⁸ rañño puññāni paṭhavīyaṃ paṇḍu-¹⁹viya appamāṇāni, vasa devānubhāvenā²⁰ 'ti ahaṃ te²¹ attano puññāni majjhe bhinditvā dassāmi mamānubhāvena vasa²² 'ti naṃ²³ samassāsento āha. 30

¹ Bā mañcamajhe. ² Bā² vasanakam in the place of vassakam. ³ Bā āyu. ⁴ Cā khīṇaṃ, Bā khīno. ⁵ Bā janindānaṃ devānaṃ setṭhā. ⁶ so Cā; Bā sarīre. ⁷ gāthamāha - - - setṭhā ti wanting in Bā. ⁸ Cā nāyū, Cā tāyu. ⁹ Bā -o. ¹⁰ Bā tathe. ¹¹ Cā vedhayittho, Cā vedayittho. ¹² Bā tena att-. ¹³ Bā panassa. ¹⁴ Cā tena. ¹⁵ Bā tālu.

Atha nam patikkhipanto M. āha:

11. Yathā yācitakam yānam yathā yācitakam dhanam
'evaṃsāmpadam ev' etaṃ yam¹ parato dānapaccayā. 212.
12. Na cāham etaṃ icchāmi yam¹ parato dānapaccayā,
sayamkatāni puññāni tām² me āveṇiyam³ dhanāṃ. 213.
13. So 'haṃ gantvā manussesu kāhāmi kusalāṃ bahum
dānena samacariyāya samyamena damena ca
yam katvā sukhito hoti na ca pacchānutappatīti. 214.

Tattha yam parato dānapaccayā ti yam parena dinnatā labhati⁴ tam
yācitāsādisam⁵ eva hoti, yācitakam hi tuṭṭhakāle denti tuṭṭhakāle⁶ acchinditvā
gaṇhantīti⁷ vadati, samacariyāyā⁸ 'ti kāyādīhi pāpassa akapaṇena, samya-
mena⁹ 'ti sīlāsāmyamena, damena¹⁰ 'ti indriyadāmanena, yam katvā ti yam
karitvā sukhito c' eva hoti na ca pacchānutappatīti, tathārūpam eva kaṭṭham
karissāmīti.

15. Ath' assa vacanam uttvā Sakko Mātalin āpāsesi: „gac-
cha¹, Sādhīnarājānam Mithilam netvā uyyāne otārehitī². So
tathā akāsi. Rājā uyyāne caṃkamati, uyyānapālo disvā puc-
chitvā gantvā³ Nāradaṛaṇṇo ārocesi. So¹⁰ raṇṇo āgatabhāvaṃ
uttvā „tvam purato gantvā¹¹ tassa ca mayhaṃ ca dve āsanāni
paññāpehitī¹² uyyānapālam uyyojesi. So tathā akāsi. Atha
nam rājā pucchi: „kassa dve āsanāni paññāpesitī¹³. „Ekaṃ
tumhākaṃ, ekaṃ amhākaṃ raṇṇo¹⁴ ti. Atha¹⁵ rājā¹⁶, „ko aṇṇo
satto mama santike āsane nisīdissatīti¹⁷ vatvā ekasmiṃ nisī-
ditvā ekasmiṃ pāde ṭhapesi. Nāradaṛaṇṇo āgantvā tassa pāde
vanditvā ekamantaṃ nisīdi, so kir' assa sattamo pana nattā¹⁸,
tadā kira vassasatāyukakālo va hoti¹⁹. M. pana attano
puññabalena 'ettakam kalam vitināmeti²⁰. So Nāradaṃ hatthe
gahetvā uyyāne vicaranto tisso gāthā abhāsi:

14. Imāni tāni khetṭāni imaṃ nikkham sukunḍalam

15. imaṃ tā haritānopā imaṃ najjo savantiyo 215.

¹ B¹ yam. ² B² tam. ³ C³ āvenitā-, C⁴ āveni-, B⁴ āvenitā. ⁴ C⁴ labbhati.

⁵ B⁵ yācitakassa-. ⁶ B⁶ tuṭṭhakāle. ⁷ C⁷ gaṇhantīti. ⁸ B⁸ adda tāta. ⁹ B⁹ āg-

¹⁰ B¹⁰ adda rājā. ¹¹ B¹¹ adda uyyānam samajjhettvā. ¹² B¹² adda nam. ¹³ C¹³

patanattā, B¹⁴ panatto. ¹⁴ B¹⁴ ahoṣi. ¹⁵ B¹⁵ -si.

15. Imā [tā] pokkharāṇiyo rammā cakkavākūpakūjitā
mandālakehi¹ sañchannā padumuppalakehi ca —
y' ass' imāni mamāyimsu kin nu te disataṃ gatā². 216.
16. Tānīdha³ khattāni so bhūmibhāgo
te āraṇṇā te vana⁴ me pacārā⁵ —
tam eva mayhaṃ janataṃ apassato
suññaṃ va⁶ me Nārada khāyate disā⁶ ti. 217.

Tattha khattānīti bhūmibhāge sandhāyāha, imaṃ nikkhan ti imaṃ
tādisaṃ eva udakaniddhamanaṃ⁷, sukundalan ti sobhanena⁸ musalapavesana-
kundaḷena⁹ samannāgataṃ, haritānopā¹⁰ ti udakaniddhamanassa ubhosu
passesu haritapaṇṇāsañchannā¹¹ anupabhūmiyo¹², yassimāni mamāyimsu¹³ 'ti
tāta Nārada ye mātha upatthāka ca orodhā ca imasmim uyyāne mahantena ya-
sena mayā saddhim vicarantā imāni thānāni mamāyimsu piyāyimsu kataran nu
te disataṃ¹⁴ gatā kattha te pesitā, tānīdha khattānīti imasmim uyyāne
tāva¹⁵ etāni uparopakavirūhapaṭthānāni¹⁵, te vana me pacārā¹⁶ ti ime te
yeva vanapacārā¹⁷, vane viharabhūmiyo ti attho.

- Atha naṃ Nārado āha: „deva tumhākaṃ devalokaṃ
gatānaṃ idāni sattavassasatāni, ahaṃ vo sattamo nattā¹⁸,
tumhākaṃ upatthāka¹⁹ sabbe²⁰ maraṇamukhaṃ pattā, idaṃ
vo attano santakaṃ rajjaṃ, anubhavatha naṃ²¹“ ti. Rājā
„tāta Nārada, nāhaṃ idhāgacchanto rajjathāya āgato, puñña-
karaṇaṃ atthāy' amhi āgato, ahaṃ puññaṃ eva karissāmi“ vatvā
17. Diṭṭhā mayā vimānā²² obhāsantā²³ catuddisā
sammukhā devarājassa tidāsānaṃ ca sammukhā. 218.
18. Vuttham²⁴ me bhavanaṃ dibbaṃ bhuttā kāmā amānusa²⁵
tāvatiṃsesu devesu sabbakāmasamiddhisu. 219.
19. So 'haṃ etādisaṃ diṭṭvā puññaṃ' amhi idhāgato,
dhammam eva carissāmi, nāhaṃ rajjena atthiko. 220.

¹ Ck^o maddā-. ² so Ck; C^o kinnu te disatāgatā, B^d kin nu te tādisaṃ gatā.
³ B^d tāni ca. ⁴ C^o vanime-, B^d te yeva āraṇṇa vaname sañcarā, B^e te vaname
sañcarā. ⁵ so Ck^o for suñña va? B^d suññañca. ⁶ B^d me nāya nāyate disā.
⁷ Ck^o -niddhanāni. ⁸ B^d -ṇena. ⁹ B^e puññapavesana-, B^d omits musalapa-
vesana. ¹⁰ B^d -nupā. ¹¹ Ck^o -tātipaṇṇāsañchanno. ¹² B^d anupā-. ¹³ B^d katarāṃ
te idāni satta dāni sattavassasatāni disaṃ. ¹⁴ B^d tāneva. ¹⁵ Ck^o -kā-. ¹⁶
B^d sañcarā. ¹⁷ Ck^o caṇa-, B^d vanañcarā. ¹⁸ B^d panatto. ¹⁹ B^d add ca orodhā
ca. ²⁰ B^d omits sa-. ²¹ B^d anussāsā. ²² add va? B^d vimānāni. ²³ C^o B^d
-to. ²⁴ Ck^o vuttham, B^d vuttham.

20. Adaṇḍāvacaraṃ maggaṃ Sammāsambuddha-desitaṃ
taṃ maggaṃ paṭipajissaṃ yena gacchanti subbatā ti āha. 220.

Tattha vuttham¹ me bhavanaṃ dibban ti Vejayaṇṭaṃ sandhāyāha,
soham etādisan ti tāta Nārada so aham Buddhaṇāṇena aparicchindanīyaṃ²
5 evarūpaṃ kāmāgūpasampattim pahā³va puññakaraṇatthāya idhāgate, adaṇḍāva-
caraan ti adaṇḍehi nikkhattadaṇḍasatthehi⁴ avacaritabbam⁵ sammādiṭṭhipurekkhā-
raṃ aṭṭhaṅgikamaggaṃ, subbatā ti yena maggena subbatā sabbaññū Buddhā
gacchanti aham pi agatapubbaṃ disaṃ gantuṃ bodhitale nisīditvā tam eva
maggaṃ paṭipajissāmi.

10 Evaṃ M. imā gāthā⁶ sabbaññutañāṇena⁷ saṃkhipitvā⁸ ka-
thesi. Atha naṃ Nārado puna pi āha: „rajjam deva anusāsā“
'ti. „Tāta na me rajjen' attho, satta vassasattāni⁹ niṭṭhita-
dānaṃ¹⁰ pana sattāhen' eva dāṭṭkām¹¹ amhīti¹². Nārado
„sādhū“ 'ti tassa vacanaṃ sampaticchitvā mahādānaṃ paṭi-
15 yādesi. Rājā sattāhaṃ dānaṃ datvā sattame divase kālāṃ
katvā Tāvatisabbhavane¹³ nibbatti.

S. i. dhammadesanaṃ ā. „evaṃ vasiṭṭhāyuttakam¹⁴ uposatha-
kammaṃ nāma“ 'ti dassetvā saccāni pakāsetvā j. s. (Saccapariyosāne
upāsakesu keci sotāpattiphale keci sakadāgāmiphale¹⁵ paṭiṭṭhahimsu):
20 „Tadā Nārada¹⁶ Rājā Anando ahosi, Sakko Anuruddho, Sādhinā¹⁷ Rājā aham
evā“ 'ti. Sādhinā¹⁸ jātakaṃ.

12. Dasabrāhmaṇajātaka.

Rājā avoca Vidhūraṇ¹⁹ ti. Idam S. J. v. asadisadānaṃ
ā. k. Tam Aṭṭhanipāte Sucirajātake²⁰ vitthāritam eva. Rājā kira
25 taṃ dānaṃ dadanto S-ram jetṭhakaṃ katvā pañca bhikkhusatāni vi-
cinitvā gaṇhitvā mahākhināsavānaṃ ōva²¹ adāsi. Ath' assa guṇaṃ²²
kathentā „āvuso rājā asadisadānaṃ dento²³ vicinitvā mahāphalaṭṭhāne
adāsīti“ dh. k. s. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. 3.“ ti
pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „anacchariyaṃ bhikkhave yaṃ

¹ Bā vuttham, Cā vuttham. ² Cā -cchitānīyaṃ, Cā -cchitānīyaṃ, Bā -cchindanī-
yaṃ. ³ Bā -hatthehi. ⁴ Cā paritabbam, Cā pharitabbam. ⁵ Bā -āyo. ⁶ Cā
-ṇa, Cā -ṇo? ⁷ Cā khipitvā. ⁸ Cā -satā. ⁹ Bā vigaṇṇaṃ dānaṃ. ¹⁰ Bā
-mombhiti. ¹¹ Bā adds yeva. ¹² Bā adds keci anāgāmiphale. ¹³ Bā vidū-
¹⁴ so Cā; Bā vidūrājā-. ¹⁵ Bā guṇakathaṃ. ¹⁶ Cā -kente, Bā dadanto.

Kosalarājā mādisassa Buddhassa upatṭhāko hutvā viceyyadānaṃ deti¹,
porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhē pi viceyyadānaṃ dadaṃsū². 'ti
vatvā a. ā.:

A. Kururatṭhe Indapattanagare Yuddhiṭṭhilagotto Ko-
ravvarājā³ r. kāresi. Tassa Vidhūro⁴ nāma amacco atthañ 5
ca dhammaṃ ca anusāsi. Rājā sakala-Jambudīpaṃ kho-
bhento⁵ mahādānaṃ deti, taṃ gahetvā bhuñjantesu eko pi
pañcaśīlamattaṃ rakkhanto nāma n' atthi, sabbe dussilā va,
dānaṃ rājānaṃ na toseti. Rājā „viceyyadānaṃ⁶ mahapphalaṃ“
ti sīlavantānaṃ dātukāmo hutvā cintesi: „Vidhūrapaṇḍitena⁷ 10
saddhiṃ maññayissāmi“ so taṃ upatṭhānaṃ āgataṃ āsane
nisīdāpetvā pañhaṃ puccā.

Tam atthaṃ pakāsento S. upaḍḍhagātham āha. Parato rañño
ca Vidhūrassa ca vacanapaṭivacanāṃ⁸ hoti.

1. Rājā avoca Vidhūraṃ dhammakāmo Yuddhiṭṭhilo: (III, 40.) 15
brāhmaṇe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 222.
2. Virate methunā dhammā ye⁹ me bhuñjeyyu¹⁰ bhojanaṃ,
dakkhiṇaṃ samma dassāma¹¹
yattha dinnāṃ mahapphalaṃ. 223.
3. Dullabhā brāhmaṇā deva sīlavanto bahussutā 20
viratā methunā dhammā ye te bhuñjeyyu¹² bhojanaṃ. 224.
4. Dasa, khalu¹³ mahārāja yā tā¹⁴ brāhmaṇajātiyo,
tesaṃ vibhaṅgaṃ¹⁵ vicayaṃ¹⁶ vitthārena suṇohi me. 225.
5. Pasibbake gahetvāna puṇṇe mūlassa saṃvute
osadhikāyo¹⁷ ganthenti nahāyanti¹⁸ japanti ca 226. 25
6. Tikicchakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā¹⁹ te mahārāja, tādise nipatāmase. 227.

¹ Cks denti. ² Bđ adaṃsū. ³ Bđ korabyo nāma rājā. ⁴ Bđ vidū - throughout.
⁵ Bđ -etvā. ⁶ Bds add katamaṃ. ⁷ Bđ -naṃ pa-. ⁸ Cks yo. ⁹ Cks Bds -yyuṃ.
¹⁰ Bđ -mi. ¹¹ Cks Bđ -yyuṃ. ¹² Cks add mā. ¹³ Bđ yathā, Cks omit yā tā.
¹⁴ Bđ vibhagaṃ, Bds vibhāvaṃ. ¹⁵ Bds vicissaṃ. ¹⁶ Bđ -ye. ¹⁷ Bđ nahāyanti.

7. Apetā te brāhmaṇṇā¹, [iti rājā² Koravyo]
na te³ vuccanti brāhmaṇā,
aññe⁴ Vidhūra pariyesa silavante bahussute 228.
8. Virate⁵ methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
5 dakkhiṇam samma dassamā⁶ yattha dinnam mahapphalaṃ. 229.
9. Kimkaṇikāyo gahetvāna ghosenti purato pi te,
pesanāni pi gacchanti, rathacariyāsu sikkhare, 230.
10. Paricārakasamā⁷ rājā⁸, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 231
- 10 11. Apetā te brāhmaṇṇā⁹, [iti rājā¹⁰ Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa silavante bahussute 232.
12. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma yattha dinnam mahapphalaṃ. 233.
- 15 13. Kamaṇḍalum gahetvāna vaṃkadanḍaṃ ca¹¹ brāhmaṇā
paccupessanti rājāno gāmesu nigamesu ca, 234. ¹²
14. 'Nādinne vuṭṭhahissāma¹³ gāmaṃhi ca vanamhi ca¹⁴',
niggāhakasamā rājā, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 235.
- 20 15. Apetā te brāhmaṇṇā¹⁵, [iti rājā¹⁶ Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa silavante bahussute 236.
16. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma yattha dinnam mahapphalaṃ. 237.
- 25 17. Parūḷhakacchanakhalomā¹⁷ paṃkadanṭā rajassirā
okiṇṇā rajareṇūhi¹⁸ yācakā vicaranti te, 238.
18. Khāṇughātasamā¹⁹ rājā, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 239.

¹ Ck brahmaṇṇā, Bd brahmaṇṇā. ² Bd adds ca. ³ Bds te na. ⁴ Cks -o.
⁵ Bds -tā. ⁶ Bd -rasamā. ⁷ Ck cārā, Bd carā. ⁸ Cks brahmaṇṇā, Bd
brahmaṇṇā. ⁹ Bd paṃkadanṭā. ¹⁰ Ck -hessāmi, Bds vuṭṭhahissāma. ¹¹
Bds gāme vā nigamamhi vā. ¹² Bd -kacchānakhā-. ¹³ Cks -rāja-. ¹⁴ Bd
khāṇughāta-.

19. Apetā te brāhmaṇṇā¹, [iti rājā² Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 240.
20. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalaṃ. 241. 5
21. Harīṭakam³ āmalakam⁴ ambajambuvibhīṭakam⁵
laṭṭujam⁶ dantaponāni beluvā padarāni ca 242.
22. Rājāyatanam ucchupuṭam dhūmanettam madhuañjanam
uccāvacāni paṇiyāni vipaṇenti⁷ janādhipa, 243. 10
23. Vāṇijjakaṣṇā⁸ rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādisse nipatāmase. 244.
24. Apetā te brāhmaṇṇā⁹, [iti rājā¹⁰ Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 245. 15
25. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalaṃ. 246.
26. Kasim vāṇijjam kārenti, posayanti ajeḷake,
kumāriyo paveccanti, vivāhant¹¹ āvahanti ca, 247. 20
27. Samā Ambaṭṭhavessehi, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādisse nipatāmase. 248.
28. Apetā te brāhmaṇṇā¹², [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 249. 25
29. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalaṃ. 250.

¹ C^{ks} brahmaṇṇā, B^d brahmaṇā. ² B^d add ca. ³ C^{ks} -kā, B^d haritakam. ⁴ B^d ambajambuvibhokam. ⁵ B^d pulapujam. ⁶ C^{ks} vipaṇenti, B^d tikiṇanti, B^e kiṇanti. ⁷ B^d brahmaṇṇā. ⁸ B^d add ca throughout. ⁹ so C^e B^d for vivāhant? C^e vibhānata. ¹⁰ C^e brahmaṇṇā, B^d brahmaṇṇā.

30. Nikkhanatabhikkham¹ bhuñjanti gāmesv-eke purohitā,
bahū te paṭipucchanti² aṇḍacchedā³ tilañchakā⁴, 251.
31. Pasū pi tattha haññanti mahisā sūkarā ajā,
goghātakasamā rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
5 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 252.⁵
32. Apetā te brāhmaṇṇā⁶, [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 253.
33. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
10 dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalam. 254.
34. Asicammaṃ gahetvāna khaggaṇṇaṃ paggayha brāhmaṇā
vessapathesu⁷ tiṭṭhanti, sattham abbāhayanti⁸ pi, 255.
35. Samā gopanisādehi, te pi vuccanti brāhmaṇā,
15 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 256.
36. Apetā te brāhmaṇṇā⁹, [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute¹⁰ 257.
37. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
20 dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnam mahapphalam. 258.
38. Araññe kuṭikam katvā kuṭāni kārayanti te,
sasabilāre¹¹ bādhenti ā godhā¹⁰ macchakacchapām, 259.
39. Luddakā te mahārāja¹¹, te pi vuccanti brāhmaṇā,
25 akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 260.
40. Apetā te brāhmaṇṇā¹², [iti rājā Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 261.

¹ so Cks; Bā nikkhitta-. ² Bā bahū jano pari-. ³ Bā antache-. ⁴ Ck tūl-, Ck nilañji-, Bā nilañca-. ⁵ Ck brahmaṇṇā, Bā brahmaṇṇā. ⁶ Cks vessā-, Bā cēssa-. ⁷ Cks abbā-. ⁸ apētā - bahussute wanting in C. ⁹ Bā sasa¹¹, Bā pilāram. ¹⁰ Cks agodhā, Bā agodha. ¹¹ Bā te luddakasamā rāja.

1. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnaṃ mahapphalam. 262.
42. Aññe dhanassa¹ kāmāhi hetthā mañce pasakkhitā²,
rājāno³ upari nahāyanti somayāge upatthite, 263. 5
43. Malāmajjanasamā⁴ rāja, te pi vuccanti brāhmaṇā,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatāmase. 264.
44. Apetā te brāhmaṇṇā⁵, [iti rāja Koravyo]
na te vuccanti brāhmaṇā,
aññe Vidhūra pariyesa sīlavante bahussute 265. 10
45. Virate methunā dhammā ye me bhuñjeyyu bhojanam,
dakkhiṇam samma dassāma
yattha dinnaṃ mahapphalan ti. 266.

Tattha sīlavante ti maggenāgatasīle, bahussute ti paṭivedhabahussute,
dakkhiṇan ti dānam, ye te ti ye dhammikā⁵ samanabrāhmaṇā tava dānam 15
bhuñjeyyū te dullabhā, brāhmaṇajātiyo⁶ ti brāhmaṇakulāni, tesam vi-
bhāṅgam vicayan ti⁷ tesam brāhmaṇānam vibhāgam⁸ mama paññāya vicita-
bhāvanā⁹ vitthārena sunohi, samvute¹⁰ ti baddhamukhe¹¹, osadhikāyo¹²
ganthentīti idaṃ imassa rogassa bhesajjam¹³ idaṃ imassa¹⁴ 'ti evaṃ pilo-
tike¹⁵ bandhītvā manussānam denti, nahāyantīti¹⁶ nahāpanam¹⁷ nāma 20
karonti, jappanti eṣ 'ti bhūtavijjam parivattenti, tikicchakasamā ti vejja-
sadisā, te pi vuccantīti te pi brāhmaṇā vā mayā abrahmaṇā vā ti ajānitvā
va vejjakampane jivikaṃ kappentā vohārena brāhmaṇā ti vuccanti, akkhātā
te ti ime te mayā vejjabrāhmaṇā nāma akkhātā, nipatāmase ti vadehi dāni,
kiṃ tādise brāhmaṇe nipatāma nimantanatthāya upasamkamāma, atthi te etehi 25
attho ti pucchati¹⁸, brāhmaṇṇā¹⁹ ti brāhmaṇadhammato²⁰, na te²¹ vuc-
cantīti te bāhitapāpatāya brāhmaṇā nāma na vuccanti, kimkaṇikāyo²² ti
mahārāja apare brāhmaṇā attano brāhmaṇadhammam chaḍḍetvā jivikatthāya
rājaraṇjamahamattānam purato²³ kamsatāle gahetvā vādentā gāyantā gacchanti,
pesanāni pīti dāsakammakarā viya pesanāni pi gacchanti, rathacariyāsū 30
'ti rathasippam²⁴ sikkhanti, paricārakasamā²⁵ ti dāsakammakarasadisā, daṇ-

¹ B^d dhanasā. ² so C^k; B^d -mañje vamaṅkhitā. ³ B^d -majjasamā. ⁴ C^k
brahmaṇṇā, B^d brahmaṇṇā. ⁵ B^d -ka. ⁶ C^k -ṇā jātiyā. ⁷ C^k vibhāgā-
B^d vibhāga vicinissanti, B^e vicinissanti. ⁸ C^k -gañca, B^d vibhāgaṇam. ⁹ B^d
vicinītvā bhavanā. ¹⁰ C^k -to, B^d -vutte. ¹¹ B^d bandhana-. ¹² B^d ye. ¹³
C^k -jā. ¹⁴ B^d imassa rogassa bhesajjam. ¹⁵ B^d sīlokana. ¹⁶ C^k nahāpay-
C^e nahāy- corr. to nahāpay-, B^d nāpayantīti. ¹⁷ B^d nahāpanam. ¹⁸ B^d pucchi.
¹⁹ C^k brahmaṇṇā; B^e brahmaṇṇā. ²⁰ B^d adā aññā. ²¹ C^k omit te. ²²
C^k kimkaṇi-. ²³ all three MSS. -rika-.

1 dan ti vaṇṇakaṇḍakattāham¹, paccupessanti rājāno ti rājārājamahāmatte
 paṭṭe ca āgama sandhāya paccupessanti², gāmesu nigamesu cā 'ti tesam
 nivesanadvāre nisīdanti, nigghāhakasamā ti nigghāhakakārehi balisādhaka-
 rājapurisehi samā yathā te purisā agahetvā na gamissamā 'ti nigghaṇṇaṇ katvā
 5 gaṇhanti yeva tathā gāme vā vane vā aladdhā³ marantāpi⁴ na vuttāhiesamā
 'ti upavasanti, te pīti te pi balisādhakasadisā pāpadhammā, rājareṇūhīti
 rājena⁵ ca paṇeūhi ca okiṇṇā, yācakā ti dhanayācakā, khāṇuḥghātasamā⁶
 ti malinasarīratāya jhūmakhettakhānughātehi⁷ bhūmīm khaṇṭvā jhūmakkhānuka-
 uddharāṇakamanussehi samānā agahetvā na gamissamā 'ti niccalabhāvena thitattā
 10 nikhanitvā thapitavatikhānu⁸ viyā 'ti pi attho, te pīti te pi tathā, laddham⁹
 dhanam vaḍḍhiyā payojetvā puna tath' eva thitatta¹⁰ dussilabrahmaṇā¹¹, ucchu-
 puṭṭaṇ ti ucchuṇṇa c' eva phāṇitapuṭṭaṇ¹² ca, madhuanjjanan ti madhuṇ ca
 añjanaṇ ca, uccāvaeanūti mahagghasamagghāni¹³ paṇiyānīti¹⁴ bhaṇḍānu,
 vipaṇentīti¹⁵ vikkinanti, te pīti te pi imāni ettakāni vikkinītvā jīvīkakappa-
 15 kavāṇijjakabrāhmaṇā, posentīti gorasavikkayena jīvīkakappaṭṭaṭṭam posenti, pa-
 vecchantīti¹⁶ attano dhītaro hiraññasuvuṇṇam gahe tvā paresam denti, te evam
 paresam dadamānā vivāhanti¹⁷ attano puttānam atthāya gaṇhamānā āvahanti nāma
 ambatṭha vessehi ti kuṭumbikehi c' eva gaṇapatihi ca samānā te pi vohārasavena
 brāhmaṇā ti vuccanti, nikkhanta bhikkhaṇ¹⁸ ti gāmapurohitā¹⁹ hutvā attano
 20 atthāya nibaddhabhikkhaṇ, bahū te²⁰ ti bahujanā te gāmapurohite nakkhatta-
 muhuttamañjalāni²¹ pucchanti, aṇḍacchedātīlañchakā²² ti bhūmīm gahe tvā
 balivaddadinam aṇḍacchedakā c' eva tisūlādīmaṇḍakaraṇena²³ lañchakā c'²⁴ lak-
 khaṇakārakā²⁵ ti attho, tathā 'ti tesam gāmapurohitānam ghesu māṇasavikkāra-
 nattham ete pasuādayo pi haññanti, te pīti te pi goghātakasamā²⁶ brāhmaṇā ti
 25 vuccanti, aṣṭamman ti aṣṭatṭhiṇ c' eva²⁷ kaṇḍavārāṇaṇ ca, vessa pathesū 'ti
 vāṇijjanam gamanamaggesu, sattham abbāhayanīti²⁸ satthavāḥṇanam hatthato
 satam pi sahassam pi gahe tvā satthe coraṇṇavīm atibhenti²⁹, gopaniā-
 dehīti gopālakehi c' eva nisādehi³⁰ ca gāmaghātakacorehi³¹ sūnā ti vuttam,
 te pīti evarūpā brāhmaṇā ti vuccanti, kuṭāni kārayanti te ti kuṭapāsādāni
 30 ropenti, sasabīlāre³² ti sase ca bīlāre ca, etena thalacare³³ mīge dasseti, ā
 godhā³⁴ macchakacchapān ti thalajesu tāva ā godhato³⁵ mahante ca
 khuddake ca pāṇyo³⁶ bādhenti mārenti jalajesu macchakacchape, te pīti te pi

¹ B^o paṇḍakantanti dantakattāham, B^o taṇḍakandanti dantakattāham. ² B^o ppa-
 sevanti. ³ C^o aladdha, C^o aladdhe. ⁴ B^o mando pi. ⁵ B^o -ehi. ⁶ B^o -ghāta-
 kasamā. ⁷ B^o -khettegghātakāhi. ⁸ B^o -pukā. ⁹ B^o -a. ¹⁰ B^o eicarentā. ¹¹ B^o
 -lā. ¹² B^o phalānita-. ¹³ B^o mahagghasamagghāni. ¹⁴ C^o paṇiyā-, C^o paṇi-,
 B^o paṇi-. ¹⁵ C^o -vipaṇotitī, B^o vikkinantitī. ¹⁶ C^o pavagacchantitī. ¹⁷ B^o
 C^o for vivāhenti? B^o vivāhantitī. ¹⁸ C^o -tā-, B^o nikkhitta-. ¹⁹ B^o -to,
 C^o gāme purohito. ²⁰ B^o bahujanā, B^o bahujane, C^o bahūne. ²¹ C^o
 -ttamamuhuttam-. ²² C^o nilacchi-, C^o nilaccha-, B^o nilāñchakā. ²³ B^o sulādīma-
 gakkrauea-. ²⁴ B^o omittā la-ca. ²⁵ B^o laṇṇakārāṇā. ²⁶ C^o goghātakasamāṇa.
²⁷ B^o aṣṭatṭhiṇ c' eva. ²⁸ C^o avahayanīti omittā sattham. ²⁹ B^o sattham corā
 aṇṇavī āvāhanti. ³⁰ B^o ne-. ³¹ B^o adda ca. ³² C^o -rā, B^o sasam bīlāren. ³³ B^o
 vanacare. ³⁴ C^o agodha. ³⁵ B^o agodhato pathāya. ³⁶ C^o pāṇyo, B^o pāṇyo.

luddakasamā brāhmaṇā ti vuccanti, aññe dhanassa kāmāhīti apare brāhmaṇā dhanam patthentā¹, heṭṭhāmañce pasakkhitā² ti kalim pavāha-kammañ³ kāressāmā⁴ 'ti ratanamayañ⁵ mañcam karetvā tassa heṭṭhā nipannā acchanti, atha tesam⁶ somayāge utthite rājāno upari nahāyanti⁷, te kira yāge⁸ niṭṭhite āgantvā tasmiñ mañce nisīdanti. atha ne aññe brāhmaṇā kalim pavā-
heṣāmā⁹ 'ti¹⁰ pahāpentī¹¹, ratanamañco c' eya¹² rañño rājālaṅkāro ca sabbo¹³
heṭṭhā nipannass' eva hoti¹⁴, te pīti te pi malamañjanehi¹⁵ nahāpītehi¹⁶ sadisā
brāhmaṇā ti vuccanti.

Eyañ c' ime vohāramattabrāhmaṇe¹⁷ dassetvā idāni para-matthābrāhmaṇe dassento dve gāthā abhāsi: 10

46. Atthi kho brāhmaṇā deva silavanto bahussutā
viratā methunā dhammā ye te bhuñjeyyu bhojanañ. 267.
47. Ekañ ca¹⁸ bhattaṁ bhuñjanti na ca majjañ pivanti te,
akkhātā te mahārāja, tādise nipatānase ti. 268.

Tattha silavanto ti ariyasīlena samannāgatā, bahussutā ti paṭivedha- 15
bāhusaccena samannāgatā, tādise ti evarūpe bāhitapāpe paccekabuddhabrāhmaṇe
nimantanaṭṭhāya upasaṅkamāmā 'ti.

Rājā tassa kathaṁ sutvā pucchi: „samma Vidhūra evarūpā
aggaḍakkhiṇeyyā brāhmaṇā khaṁ vasantīti“. „Uttara-Hima-
vante Nandamūlakapabbhāre mahārājā“ 'ti. „Tena hi paṇḍita 20
tava balena mayhaṁ te brāhmaṇe pariyesa“ 'ti tuṭṭhamānaso

48. Ete [kho] brāhmaṇā Vidhūra silavanto bahussutā,

ete Vidhūra pariyesa, khippaṁ ca te¹⁹ nimantayā 'ti 269.
gātham āka. M. „sādhū“ 'ti tassa vacanaṁ sampatīcchitvā
„tena hi mahārāja 'nagaraṁ alaṅkārapetvā sabbe nagara- 25
vāsino dānaṁ datvā uposathaṁ adhiṭṭhāya samādinnaṣilā
hontū' 'ti bheriṇ carāpetvā tumhe pi saddhiṁ pariyanena
uposathaṁ samādiyathā“ 'ti vatvā sayam pāto va bhuñjitvā
uposathaṁ samāḍāya sāyaṇhasamaye jātipupphavaṇṇaṁ sa-
muggaṁ²⁰ āharāpetvā²¹ raññā saddhiṁ pañcapatīṭṭhitaṁ 30

¹ B^d patthenti. ² B^d mavekitā or malakitā. ³ B^d kalipavāhanakammañ. ⁴ B^d
tenamayañ. ⁵ B^d ne-. ⁶ B^d nhā-. ⁷ B^d soma-. ⁸ B^d -mā ti. ⁹ B^d adda
vattābhāraṇaṁ. ¹⁰ B^d vattābhāraṇa. ¹¹ B^d -e. ¹² B^d honti. ¹³ C^k -maccha-.
¹⁴ B^d -tte-. ¹⁵ B^d ne. ¹⁶ C^k sumu-, B^d suvaṇṇasamu-. ¹⁷ B^d āhā-.

patitṭhahitvā¹ paccekabuddhānaṃ guṇe anussaritvā vanditvā
 „Uttara - Himavante Nandamūlakapabbhāre vāsino pañca
 paccekabuddhasatāni² sve amhākaṃ bhikkhaṃ gaṇhantū“³ 'ti
 nimantetvā ākāse atṭha pupphamuṭṭhiyo vissajjesi. Tadā
 5 tattha pañcasatā paccekabuddhā vasanti, pupphūni gantvā
 tesam upari patimsu, te āvajjantā naṃ⁴ kāraṇaṃ ñatvā
 „mārisā Vidhūrapaṇḍitena nimantit' amhā, na kho paṇ' esa
 ittarasatto, Buddhaṃkuro esa, imasmiṃ ñeva kappe 'Buddho
 bhavissati'⁵, karissāma assa saṅgahan“⁶ ti nimantanāṃ adhi-
 10 vāsayaṃsu. M. pupphānaṃ anāgamanasaññāya adhvāsita-
 bhāvaṃ ñatvā „mahārāja sve paccekabuddhā āgamissanti,
 sakkārasammānaṃ karohīti“ āha. Rājā punadivase mahā-
 sakkāraṃ katvā mahātale mahārāhani āsanāni paññāpesi.
 Paccekabuddhā Anotattadahe katasarīrapaṭijagganāvelaṃ sal-
 15 lakketvā ākāsenāgantvā rājaṅgane otarimsu. Rājā ca B. ca
 pasannamānasā tesam hatthato pattāni gahetvā pāsādaṃ āro-
 petvā nisīdāpetvā dakkhiṇodakaṃ datvā paṇītena khādaniya-
 bhojaniyena parivisiṃsu. Bhattakiccapariyosāne ca puṇa-
 divasatthāyā⁷ 'ti evaṃ satta⁸ divase nimantetvā mahādānaṃ
 20 datvā sattame divase sabbaparikkhāre adamsu. Te⁹ anumod-
 anaṃ katvā ākāse na tatth' eva gatā, parikkhārāpi¹⁰ tehi
 saddhiṃ yeva gamimsu¹¹.

S. i. dhammadesanāṃ ā. „anacchariyaṃ bhikkhave Kosala-
 raṇṇo mama upatṭhākassa sato viceyyadānaṃ dātuṃ, porāṇaka-
 25 paṇḍitā anuppanne pi Buddhe adamsu yēva“¹ 'ti vatvā j. s.: „Tadā
 rājā Anando ahoṣi, Vidhūrapaṇḍito aham evā“² 'ti. Dasabrāh-
 maṇajātakaṃ.

¹ Bā - ṭhapetvā. ² Bā pañcasatā paccekabuddhā. ³ Bā tam. ⁴ Cks - vissatitī.

⁵ Cks sattame. ⁶ Bā tena. ⁷ Cks - rā hi pi. ⁸ Bā parikkhārāpi sapariyosā mahā-
 dānaṃ datvā āyuhapariyosāne saggapūraṃ pūrayimsu.

13. Bhikkhāparamparajātaka.

Sukhumālarūpaṃ disvā ti. Idam S.J.v. aññatarāṃ kuṭumbikaṃ ā.k. So kira saddho¹ ahoṣi pasanno, T-tassa c' eva saṃghassa ca nibaddhaṃ mahāsakkāraṃ karoti. Ath' ekadivasam cintesi: „ahaṃ Buddharatanassa c' eva saṃgharatanassa ca paṇitabbojanāni² 5 c' eva sukhumavattthāni ca dento niccaṃ mahāsakkāraṃ karomi, idāni dhammaratanassāpi karissāmi, kin³ nu kho tassa sakkāraṃ karontena kattabbaṃ⁴ ti. So bahum gandhamālādīni⁵ ādāya Jetavanam gantvā S-raṃ vanditvā pucchi: „ahaṃ bhante dhammaratanassa sakkāraṃ kātukāmo⁶, kin³ nu kho tassa sakkāraṃ karontena kattabban⁴ ti. 10 Atha nam S.⁶ „sace⁷ dhammaratanassa sakkāraṃ kātukāmo dhamma-bhaṇḍāgārikassā⁸ Anandassa sakkāraṃ karohi⁹ ti“ āhu. So „sādhū“ ti paṭisupitvā theram nimantevā punadvase¹⁰ theram mahantena sakkārena attano geham netvā mahārāhāsane nisidāpetvā gandhamālādīhi piṇḍetvā nānaggarasabhojanam datvā mahagge ticivarapahonake sātake 15 adāsi. Thero pi „ayam sakkāro dhammaratanassa kato na mayham anucchaviko, aggassa¹¹ dhammasenāpatissa anucchaviko“ ti cintevā piṇḍapātāṃ ca vatthāni ca vihāram haritvā Sāriputtattherassa adāsi. So pi „ayam sakkāro dhammaratanassa kato ekantena dhammasāmi-Sammāsambuddhass¹² eva¹³ anucchaviko“ ti cintevā Dasabalassa adāsi. 20 S.attano uttaritarāṃ adisvā piṇḍapātāṃ paribhuñji, cīvarasātake aggahesi. Bhikkhū dh.k.s.: „āvuso asuko nāma kuṭumbiko 'dhammaratanassa sakkāraṃ karomīti' dhammabhaṇḍāgārika-Anandattherassa¹⁴ dānam adāsi, thero 'na mayham anucchaviko' ti dhammasenāpatino adāsi, so pi 'nāyam mayham anucchaviko' ti T-tassa adāsi, T, aññam uttaritarāṃ apassanto attano dhammasāmitāya 'mayham ev' eso¹⁵ anucchaviko' ti tam piṇḍapātāṃ paribhuñji, cīvarasātake ganhi, evam so piṇḍapāto yathānucchavikatāya¹⁶ sāmīno¹⁷ va pādāmulaṃ gato¹⁸ ti. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e.k.s.' ti pucchitvā „imāya nāma¹⁹ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva piṇḍapāto paramparāyathā- 30 nucchavikam gacchati, pubbe anuppanne Buddhhe agamāsi yevā“ ti vatvā a. ā.:

¹ B^d saddhāsampanno. ² B^d paṇitāni khādanīyabhojanīyāni. ³ B^d s. katham. ⁴ B^d bahugandhamālādīni. ⁵ B^d adds mhi. ⁶ B^d adds āha. ⁷ B^d adds pi. ⁸ B^d places punadi- after paṭisupitvā. ⁹ B^d aggasāvakkassa. ¹⁰ C^k -buddho tasseva. ¹¹ B^d -kassa ā-. ¹² C^k dhammasāmināmaheveso, C^s -sāmitāmaheveso, B^d -sāmitāya mayā veveso. ¹³ B^d yathā ā-. ¹⁴ B^d dhammacā-. ¹⁵ B^d yathā ā-. ¹⁶ B^d dhammacā-. ¹⁷ B^d yathā ā-. ¹⁸ B^d dhammacā-. ¹⁹ B^d yathā ā-.

A. B. Brahmaddatto¹ agatigamanam pahāya dasa rājadhamme akopento dhammena r. kāresi. Evaṃ sante pi 'ssa vinicchayo² suñño viya ahosi. Rājā attano aguṇagavesako³ hutvā antoni-
 vesanādīni⁴ parigaṇhanto antopure ca antonagare ca dvāra-
 5 gāmesu ca attano aguṇaṃ⁵ kathentaṃ adisvā „janāpade gave-
 sissāmīti“ amaccānaṃ rajjaṃ niyyādetvā purohitena saddhiṃ
 aṇṇātakavesena Kāsiraṭṭhe caranto kañci aguṇaṃ kathentaṃ
 adisvā paccante ekaṃ nigamaṃ patvā bahidvārasālāya⁶ nisīdi.
 Tasmiṃ khane nigamavāsī⁷ asītikoṭivibhavo kuṭumbiko mahan-
 10 tena parivārena nahānatitthaṃ gacchanto sālāya nisinnaṃ su-
 vaṇṇavaṇṇam sukhumālasarīraṃ rājāṇaṃ disvā⁸ upṇannasineho
 sālāṃ pavisitvā⁹ „idh' eva hoṭhā“ 'ti vatvā gehaṃ gantvā
 nānaggarasabhojanaṃ sampādāpetvā mahāntena parivārena
 bhattabhājanāni gāhāpetvā aganāsi. Tasmiṃ khane Hima-
 15 vantavāsī⁵ pañcābhiññātāpaso⁷ āgantvā tatth' eva nisīdi.
 Nandamūlakapabbhārato paccekabuddho pi āgantvā⁸ tatth' eva
 nisīdi. Kuṭumbiko rañño hatthadhovanaṃ⁹ datvā nānaggarasehi
 sūpavyañjanehi bhattapātiṃ sajjetvā rañño upanesi. Rājā taṃ¹⁰
 gahetvā purohitabrāhmaṇassa¹¹ adāsi. Brāhmaṇo¹² gahetvā
 20 tāpasassa adāsi. Tāpaso paccekabuddhassa santikaṃ gantvā¹³
 vāmahatthena bhattapātiṃ¹⁴ dakkhiṇahatthena kaṇṇadaluṃ ga-
 hetvā dakkhiṇodakaṃ datvā patte bhattaṃ pakkhipi. So kañci¹⁵
 animantetvā anāpucchitvā paribhuñji. Tassa bhaṭṭakiccapari-
 yosāne kuṭumbiko cintesi: „mayā rañño bhattaṃ dinnaṃ rañña¹⁶
 25 brāhmaṇassa brāhmaṇena tāpasassa tāpasena paccekabuddhassa,
 paccekabuddho kañci¹⁷ anāpucchitvā va bhuñji¹⁸, kin nu kho
 imesaṃ ettakaṃ¹⁹ dānakāraṇaṃ, kiṃ imassa kañci¹⁷ anā-

¹ C's brahmaddatte rajjaṃ, B^d -datte rajjaṃ kārente. ² C's vinicchayo, B^d anucchaviko na hoti in the place of vi-. ³ C's rājā guṇa-, C's rājā aguṇa-, both omitting attano. ⁴ C's attano ni-. ⁵ all three MSS. -si. ⁶ B^d add paṭisanthāraṃ katvā. ⁷ C's -ñña-, B^d -ñño-. ⁸ C's gantvā. ⁹ B^d -naudakani-. ¹⁰ B^d nam. ¹¹ B^d -tassa-. ¹² B^d adds pi. ¹³ B^d āg-. ¹⁴ B^d adds gahetvā. ¹⁵ all three MSS. kiñci. ¹⁶ C's -o. ¹⁷ B^d ki-. ¹⁸ B^d paribhe. ¹⁹ B^d -kānaṃ.

pucchitvā va bhuñjanakāraṇaṃ, anupubbena¹ pucchissāmīti² so
ekekaṃ upasaṃkamitvā vanditvā pucchi, te pi 'ssa kathesum:

1. Sukhumālarūpaṃ disvāna ratthā vivanaṃ āgataṃ
kūṭāgāravarūpetāṃ mahāsayaṇaṃ upocitaṃ 269.
2. Tassa³ se² pemakenāhaṃ adāsīṃ⁴ baddham⁴ odanaṃ 5
sālīnaṃ viciṭaṃ bhattaṃ suciṃ maṃsūpasecanaṃ⁵, 270.
3. Taṃ tvaṃ bhattaṃ⁶ patiggayha brāhmaṇassa adāpayi⁷
attānā⁸ anasitvāna⁹, ko 'yaṃ dhammo, nam' atthu te. 271.
4. Ācariyo brāhmaṇo mayhaṃ kiccākiccesu vyāvato
garu ca āmantaṇīyo¹⁰ ca, dātum arahāmi bhojanaṃ. 272. 10
5. Brāhmaṇeṇ dāni pucchāmi Gotamaṃ rājanūjitaṃ:
rājā te bhattaṃ pādāsi¹¹ sūciṃ maṃsūpasecanaṃ¹¹, 273.
6. Taṃ tvaṃ bhattaṃ¹² patiggayha isissa bhojanaṃ adā,
akhettaññū si¹³ dānassa, ko 'yaṃ dhammo, nam' atthu te. 274.
7. Bharāmi putte dāre ca gharesu gathito ahaṃ, 15
bhuñja¹⁴ mānusaḥ kāme anusāsāmi rājino. 275.
8. Āraññakassa¹⁵ isino cirarattaṃ¹⁶ tapassino
vaddhassa¹⁷ bhāvitattassa dātum arahāmi bhojanaṃ. 276.
9. Isiṃ ca dāni pucchāmi kisaṃ dhamanisanthataṃ¹⁸
parūḥhakacchanakhalomaṃ paṃkadantaṃ rajassiraṃ: 277. 20
10. Eko arjūṇe viharasi¹⁹, nāvakaṃkhasi²⁰ jīvitaṃ,
bhikkhu kena tayā seyyo yassa tvaṃ bhojanaṃ adā. 278.
11. Khaṇaut' ālukalambāni²¹ biḷalitakkaḷāni²² ca
dhunaṃ sāmākanivāraṃ saṃghāriyaṃ pasāriyaṃ²³ 279.
12. Sākaṃ bhisāṃ madhuṃ²⁴ maṃsaṃ badarāmalakāni ca 25
tāni ābhatva²⁵ bhuñjāmi, atthi me so pariggaho. 280.

¹ Bā adds te. ² Bā tass eva. ³ all three MSS. -si. ⁴ Bā vadāham. ⁵ Cks
-sevanāṃ. ⁶ Bā sattaṃ, Cks pattaṃ. ⁷ Bā adāsaya. ⁸ Bā attānaṃ. ⁹ Bā
anayitvāna, Cā anavamsitvā. ¹⁰ Bā āpanantiyo. ¹¹ all three MSS. suci, Ck
-sevanāṃ. ¹² Cā pattaṃ. ¹³ Cks -amūṇsi. ¹⁴ so all three MSS. for bhuñjaṃ?
¹⁵ Bā araññi-. ¹⁶ Cks -a. ¹⁷ Bā vuddhassa. ¹⁸ Bā kisaṃ dhamanisanthataṃ.
¹⁹ Bā viharasi. ²⁰ Cks nāvakaṃ-. ²¹ Bā khaṇamālu-. ²² Bā biḷali-, Cks biḷāni-.
²³ Bā saṃghāriya pasāriyaṃ, Cks saṃghāriyaṃ pasāriyaṃ. ²⁴ Bā -u. ²⁵ so Cks;
Bā ābhatvā.

13. Pacanto apacantassa¹ amamassa sakiñcano²
anādānassa sādāno dātum arahāmi bhojanam. 281.
14. Bhikkhuñ ca dāni pucchāmi tuṭhīm āsīna subbatam:
isi³ te bhattam pādāsi sucim maṃsūpasecanam⁴, 282.
- 5 15. Tam tvaṃ bhattam paṭiggayha tuṭhī bhuñjasi ekako,
nāññam kañci⁵ nimantesi, ko 'yam dhammo, nam' atthute. 283.
16. Na pacāmi na pācemi na chindāmi na chedaye.
tam maṃ akiñcanam nātva sabbapāpehi āratam⁶ *284.
17. Vāmena bhikkham ādāya dakkhiṇena kamaṇḍalum
20 isi me bhattam pādāsi sucim maṃsūpasecanam⁴. 285.
18. Ete hi dātum arahanti⁷ samamā sapariggahā,
paccaṇikam ahaṃ maññe yo dātārāṃ nimantaye ti. 286.

Tattha vivānaṃ³ ti nirudakasadisāṃ⁹ imāṃ paṇḍitaṃ āgataṃ, kuṭṭhāgaravarūpetan¹⁰ ti kuṭṭhāgaravare¹¹ upagataṃ, ekaṃ¹² varakūṭṭhāgaravāsinaṃ¹³ ti attho, mahāsayanamupocitan ti tatth'eva supaññattam siriṣayanam¹⁴ upocitan, tassa te ti evarūpaṃ tam¹⁵ disvā ahaṃ pemam akāsim¹⁶, tassa tava pemakena baddhamodanan¹⁷ ti uttamam odanam¹⁸, vicittan ti apagatakhandaḥkalakehi vicittatanḍulehi katan, adāpayīti¹⁹ adāsi²⁰, attānaṃ ti attanā²¹, ayam eva vā pātho, anasitvānā²² ti abhuñjitvā, ko yaṃ dhammo 20 ti mahārāja ko esa tuṃbhakam sabhāvo, namatthu te ti namo tava atthu yo tvaṃ attanā²¹ abhuñjitvā parassa adāsi, ācariyo ti kuṭumbiya esa mayham ācārasikkhāpako ācariyo, vyāvato ti uyyutto, āmantaniko²³ ti āmantetabbayuttako, mayā dinnam²⁴ gahetum anurūpo, dātumarahāmiti tasmā ahaṃ evarūpassa ācariyassa bhojanam dātum arahāmiti rājā brāhminassa guṇam 25 vaṇṇesi, akhettaṃñūṣīti²⁵ nāhaṃ tam dānassa khettaṃ jānāmi²⁶ maññe ti²⁷, anusāsāmiti attano atthaṃ pahāya³⁰ rañño atthaṃ ca dhammaṃ ca anusāsāmi, evaṃ attano agūṇaṃ kathetvā³¹ āraññakassā³² 'ti isino guṇaṃ kathesi, isino ti siladigūṇapariyāsakassa, tapassino ti tapanissitakassa, vaddhasā³³

¹ B^d parcanto apaccassa. ² B^d kiñcino, C^k kisañcano, B^s kīñcano. ³ C^k -i.
⁴ C^k sucimāṃsūpasevanam, B^d suci-. ⁵ B^d kiñci. ⁶ C^s -nam, B^d arakan. ⁷ B^d -ati. ⁸ C^k vicina, C^s vica-. ⁹ B^d nirudakaaraññasa-. ¹⁰ C^k -varun, C^s -carun. ¹¹ B^d -rena. ¹² C^k okam, B^s evam. ¹³ B^d omits vara. ¹⁴ C^k -na.
¹⁵ B^d omits tam. ¹⁶ all three MSS. -si. ¹⁷ B^d vadḍha-. ¹⁸ B^d uttamod-.
¹⁹ C^k -yinti, B^d -yiti. ²⁰ C^k -sim. ²¹ B^d -no. ²² C^k anayī-. ²³ so²⁴ C^k;
wanting in B^d. ²⁴ B^d adds bhattam. ²⁵ B^d -ñūṣīti. ²⁶ B^d mayā. ²⁷ B^d omits na. ²⁸ C^k -nasī. ²⁹ C^k maññesi. ³⁰ B^d atāya, omitting pahāya.
³¹ B^d gahetvā. ³² B^d araññi-. ³³ B^d vuddh-.

'ti paṇḍitassa gunavaddhassa¹, nāvakaṃkhasi² sayam dullabhabhojano
 hutvā evarūpaṃ bhojanaṃ aṇṇassa desi³, kiñ attano jīvitaṃ na kaṃkhasi,
 bhikkhu kenā 'ti yaṃ bhikkhu katarena gunena tayā setthataro, khaṇa-
 m-ālukalambānī⁴ khaṇanto ālukalambāni ālūni c' eva tālakandāni⁵ ca,
 bilālatakkalāni⁶ oā 'ti bilālīkandatakkalakandāni ca, dhunanti ti sāmākaṇ⁷ 5
 ca nīvaraṇi ca dhunivā, saṃghāriyaṃ pasāriyaṃ⁸ ti ete sāmākaṇivāre⁷
 dhunanto saṃsāretvā⁹ puna sukkhāpīte pasāretvā¹⁰ suppena pappotetvā koṭṭe-
 tva taṇḍule ādāya pacitvā bhuñjāmīti vadati, sākaṇ ti yaṃ kiñci sūpeyya-
 paṇṇaṃ, maṃsaṃ ti sīhaviḥhāsādimāṃsaṃ, tāni āharitvā ti tāni sākādini
 āharitvā, amamassā 'ti tanhādī¹¹thimamattarahitassa¹¹, sakiñcano¹² ti sapali- 10
 bodho¹², anādānassā 'ti niggahanassa, dātumarahāmiti evarūpassa¹⁴
 paccekabuddhassa attana¹⁵ laddhabhojanaṃ dātum arahāmi, tunhimāsīnaṃ
 ti kiñci avatvā nisinnaṃ, akiñcanaṃ ti rāgakiñcanādīhi¹⁶ rahitaṃ, āraṇa
 ti virataṃ saḥbapāpāni pahāya thitaṃ, kamaṇḍalun ti kamaṇḍalum, ete hīti
 ete rājādayo tayo janā ti hatthaṃ pasāretvā te niddisanto¹⁷ evam āha, dātu- 15
 maraṇanti¹⁸ti mādisassa dātum arahanti, paccanīkaṇ ti paccanīkapaṭipadaṃ
 dayakassa nimantanāṃ, ekavīsatiya anesaṇṇaṃ aṇṇatarāya¹⁸ piṇḍapaṭipinḍa-
 pariyesanāya¹⁹ jīvīkakappanasamkhātā micchajīvapattipatti nūma hoti.

Tassa²⁰ vacanaṃ sutvā kuṭumbiko attamano dve osāna-
 gāthā abhāsi:

20

10. Atthāya vata me ajja idhāgacchi rathesabho,

ito pubbe na jānāmi²¹ yattha dinnāṃ mahapphalaṃ. 287.

20. Ratthesu giddhā rājāno, kiccākiцcesu brāhmaṇā²²,

isi²³ mūlaphale giddhā²⁴, vippamuttā ca bhikkhavo ti. 288.

Tattha rathesabho ti rājānaṃ sandhāyāha, kiccākiцcesu 'ti rañño 25
 kiccakarāṇi²⁵, bhikkhavo ti paccekabuddhā, bhikkhavo pana sabbabhavehi²⁶
 vippamuttā.

Paccekabuddho tassa dhammam desetvā sakatthānaṃ eva
 gato, tathā tāpaso. Rājā pana katipāhaṃ tassa santike va-
 sitvā Bārāṇasim eva gato.

30

¹ Bā - vuḍḍh-. ² Cks na ca-. ³ Bā desi. ⁴ C^s naṃtā-, Bā khaṇamālu-. ⁵
 Bā latātantaṇi. ⁶ Bā pilālī-. ⁷ Cks sāma-. ⁸ Bā saṃhariyapasāriyaṃ, Cks
 -ghāṭiyaṃ pasāriyaṃ. ⁹ so Bā for saṃghāretvā? Cks saṃsāretvā. ¹⁰ Ck
 pasāretvā, C^s -vetvā. ¹¹ Cks -mamanta-? Bā -mamā-. ¹² Ck kiñcano, Bā
 akiñcano. ¹³ Bā apa-. ¹⁴ Bā adds anādānassa, Bā adānassa. ¹⁵ Bā -no. ¹⁶
 Ck rāha-, C^s rājā. ¹⁷ C^s naddisanto, Bā nindayanto. ¹⁸ Cks -rā. ¹⁹ Bā
 piṇḍapaṭipari-. ²⁰ Bā adds tam. ²¹ Bā yo haṃ ajja pajānāmi. ²² Cks -ṇo.
²³ C^s isi, Bā isi? ²⁴ Bā -o. ²⁵ Bā -yesu. ²⁶ Cks -ve.

S. i. dhammadesanaṃ ā. „na bhikkhave idān' eva piṇḍapāto
yathānucchavikaṃ gacchati, pubbe pi gato yevā“ 'ti vatvā j. s.:
„Tadā kuṭumbiko' dhammaratanassa sakkārakuṭumbiko ahosi, rājā
Ānando, purohito Sāriputto, hemavatako² tāpaso aham evā“ 'ti.
5 Bhikkhāparamparajātakam. Pakiṇṇkavaggavannaṃ niṭ-
ṭhitā¹.

¹ B^d dhamapujitaku-. ² C^{ks} -kā, B^ds himavanta-. ³ pakiṇṇaka - - wanting
in B^d

XV. VĪSATINIPĀTA.

1. Mātaṅgajātaka.

Kuto ñu āgacchaṣi rummavāsīti¹. Idam S. J. v. Udena-
 vamaṣṣarājānaṃ sandhāya kathṣesi. Tasmim hi kāle āyasmā Piṇḍola-
 bhāradvājo Jetavanaṭo ākāsena gantvā yebhuyyena Kosambiyaṃ 5
 Udenassa raṇṇo uyyānaṃ divāvihārāya gacchati. Thero kira puri-
 mabhaye rajjāṃ karonto dīgham addhānaṃ tasmim uyyāne mahāpari-
 vāro sampattiṃ² anubhavi. So tena pubbāciṇṇena yebhuyyena tatth'
 eva divāvihāraṃ nisīditvā phalasamāpattisukkena³ vītināmeti. Tasmim
 ekaḍḍivasam tattha gantvā supupphitasālamūle nisinne⁴ Udeno sattāhaṃ 10
 mahāpānaṃ pivtvā „uyyānakīlaṃ⁵ kīlissāmiti“ mahantena parivārena
 uyyānaṃ gantvā maṅgalasilāpatṭe aṇṇatarāya itthiyā amke nipanno
 surāmadamattatāya niddaṃ okkami. Gāyantā nisinnitthiyo turiyāni
 chaddetvā uyyānaṃ pavisitvā pupphaphalādīni vicinantiyo therāṃ disvā
 gantvā vanditvā nisīdimṣu. Thero⁶ dhammakathaṃ kathento nisīdi. 15
 Itarāpi itthi amkaṃ⁷ cāletvā rājānaṃ pabodhetvā „kuhiṃ tā vasaliyo
 gatā“ ti vutte „ekaṃ samaṇaṃ parivāretvā nisinna“ ti āha. So
 kuddho gantvā therāṃ akkositvā⁸ paribhāsitvā „handa ca taṃ samaṇaṃ
 tambakipillakehi⁹ khādāpessāmiti“ kodhavasena therassa sarīre tamba-
 kipillakapuṭaṃ¹⁰ bhindāpesi. Thero ākāse ṭhatvā tass' ovādaṃ datvā 20
 Jetavane gandhakuṇḍivāre yeva otaritvā Tathāgatena „kuto āgato sīti“
 puṭṭho¹¹ aṭṭhaṃ ārocesi. S. „na kho Bhāradvāja Udeno idān'
 eva pabbajjite viheṭṭheti, pubbe pi viheṭṭhay' eva“¹² ti vatvā¹³ tena
 yācito a. ā.:

¹ B^d du. ² B^d -iyo. ³ B^d add vasitvā divasaṃ. ⁴ C^k -o. ⁵ B^d -likāṃ.

⁶ B^d adda tāsāṃ. ⁷ B^d aṅgaṃ. ⁸ B^d pa-. ⁹ B^d tampakimili-. ¹⁰ B^d adda
thero. ¹¹ B^d vihesi yegā. ¹² B^d viheṭṭhesiyevā. ¹³ B^d add tuṇhi ahoṣi.

A. B. Br. r. k. M. bahinagare caṇḍalayoniyaṃ nibbātti,
 Mātaṅgo ti 'ssa nāmaṃ karimsu. Aparabhāge viññūtaṃ patto
 Mātaṅgapaṇḍito ti pākaṭo ahosi. Tadā Bārāṇasissetthino dhītā
 Diṭṭhamaṅgalikā nāma ekamāsadvemāsavārena mahāparivārā
 5 uyyānakīlikā¹ gacchati. Ath' ekadivasam M. kenaci kam-
 mena nagaram pavisanto antaradvāre Diṭṭhamaṅgalikam disvā
 ekamantaṃ apagantvā alliyitvā atthāsi. Diṭṭhamaṅgalikā sāṇi-
 antarena olokeṇti taṃ disvā „ko eso“ ti pucchitvā „caṇḍālo
 ayye“ ti vutte „aditṭhapubbayuttakam vata passāmā“ ti gan-
 10 dhodakena akkhīni dhovitvā tato nivatti. Tayā saddhiṃ nik-
 khantajano „are' duṭṭha caṇḍāla, ajja taṃ nissāya amhākaṃ
 amūlakaṃ surābhataṃ naṭṭhan“ ti kcdhābhībhūto Mātaṅga-
 paṇḍitaṃ hatthehi ca pādehi ca pothetvā² asaṇṇā³ katvā
 pakkāmi. So muhuttaṃ vītināmetvā paṭiladūhasaṇṇo cintesi:
 15 „Diṭṭhamaṅgalikāya parijano maṃ niddosaṃ akāraṇena pothesi,
 Diṭṭhamaṅgalikam labhitvā va utthahissāmi no⁴ alabhitvā“ ti
 adhiṭṭhāya gantvā tassā pitu nivesanadvārena nipajji. So
 „kena kāraṇena nipanno sīti“ vutte „aṇṇāṃ kāraṇaṃ n' atthi:
 Diṭṭhamaṅgalikāya me attho“ ti āha. Eko divaso atīto, tathā
 20 dutiyo tatiyo catuttho pañcama chaṭṭho ca. Bodhisattānaṃ
 adhiṭṭhānaṃ nāma samijjhati⁵, tasmā sattame divase Diṭṭha-
 maṅgalikam nīharitvā tassa adamsu. Atha naṃ sā „utṭhehi
 sāmi, tumhākaṃ gehaṃ gacchāmā“ ti āha. „Bhadde tava
 parijanen' amhi supothito⁶, dubbalo, maṃ ukkhipitvā piṭṭhiṃ
 25 āropetvā⁷ ādāya gacchā⁸“ ti. Sā tathā katvā nagaravāsīnaṃ
 passantānaṃ űeva nagarā nikkhamitvā caṇḍālagāmaṃ⁹ gatā.
 Atha naṃ M. jātisambhedavītikkaṃ akatvā va katipāhaṃ
 gehe vasāpetvā cintesi: „aham eva taṃ lābhaggāya¹⁰ ppat-
 taṃ¹¹ karonto pabbajitvā va kātum sakkhissāmi¹² na itarathā¹³“

¹ Bds -naṃ klītuṃ. ² Bd hare. ³ Bd podhe-. ⁴ Bds vis-. ⁵ Cks add 2e.
⁶ Bd -icchatī. ⁷ Cks sunoṭh-, Bd pothito. ⁸ so Bds; Cs āropeta, Ck āropeti
 fut āropenti? ⁹ Bd gacchāhi. ¹⁰ Bd -makam. ¹¹ Cks -ttā. ¹² Ck -mīti. ¹³
 Cks irathā.

ti. Atha naṃ āmantetvā „bhadde mayi araṇṇato kiñci anā-
 harante¹ amhākaṃ jīvikaṃ na-ppavattati², yāva mamāgamanā
 mā ukkaṇṭhi, ahaṃ araṇṇaṃ gamissāmi³“ vatvā gehavāsino⁴
 pi „imaṃ mā pamajjitthā“⁵ 'ti ovaḍitvā araṇṇaṃ gantvā sa-
 maṇakapaḥbajjaṃ⁶ pabbajitvā appamatto sattame divase attha
 samāpattiyo pañca abhiññā⁷ uppādetvā „idāni Diṭṭhamaṅgali-
 kāya⁸ avassayo bhavitum sakkhissāmi⁹“ iddhiyā gantvā caṇḍāla-
 gāmaḍvāre otaritvā Diṭṭhamaṅgalikāya gehadvāraṃ agamāsi.
 Tassāgamanam sutvā¹⁰ nikkhamitvā „sāmi kasmā maṃ anāthaṃ
 katvā pabbajito sīti¹¹“ paridevi. Atha naṃ „bhadde, mā cin-
 tayi, tava pūṇānakayasato idāni mahantataraṃ yasam karissāmi,
 api¹² kho pana 'na¹³ mayhaṃ Mātāṅgo¹⁴ sāmiko, Mahābrahmā
 me sāmiko¹⁵ ti ettakaṃ parisamajjhe vattum sakkhissasīti¹⁶.
 „Āma sāmi sakkhissāmi¹⁷“. „Tena hi 'idāni te sāmiko kuhin'
 ti puṭṭhā 'Brahmalokaṃ gato' ti vatvā 'kadā āgamissatīti'¹⁸
 vutte 'ito sattame divase puṇṇamāya¹⁹ candaṃ bhinditvā āga-
 missatīti²⁰ vadeyyāsīti²¹“ naṃ vatvā²² Himavantam eva gato.
 Diṭṭhamaṅgalikāpi Bārāṇasiyaṃ mahājanamajjhe²³ tesu tesu
 ṭhānesu tathā kathesi. Mahājano „aho²⁴ Mahābrahmā samāno
 Diṭṭhamaṅgalikaṃ na gacchati, evaṃ etaṃ bhavissatīti²⁵“ sad-
 dahi. B. pi puṇṇamadivase candassa gamanamajjhe ṭhitakāle
 Brahmattabhāvaṃ māpetvā sakalaṃ Kāsiraṭṭhaṃ dvādasa-
 yojanikaṃ Bārāṇasinagaraṃ ca ekobhāsaṃ katvā candaṃ bhin-
 ditvā otaritvā Bārāṇasiyā²⁶ uparupari tikkhattum paribbha-
 mitvā mahājanena gandhamālādīhi pūjyamāno²⁷ caṇḍālagāmā-
 bbhimukho ahoṣi. Brahmabhaddā sannipatitvā caṇḍālagāmakaṃ²⁸
 gantvā Diṭṭhamaṅgalikāya gehaṃ suddhavadatthehi chādetvā
 bhūmisa²⁹ catujātiyagandhehi opuñchetvā³⁰ pupphāni vikiritvā

¹ Ck anārabhante. ² Bđ -ttantīti. ³ Bds -nam. ⁴ Bđ tāpasapa-. ⁵ Bđ -āyo.

⁶ Ck -kā. ⁷ Bds add gehato. ⁸ Bds add ca. ⁹ Bds ōmit na. ¹⁰ Bđ -gapaṇ-
 lito. ¹¹ Bđ -yaṃ. ¹² Ck -sīti iti, Bđ -si iti. ¹³ Bds add mahāsatto. ¹⁴ Bđ
 -janassa-. ¹⁵ Bđ amhākaṃ. ¹⁶ Cks -yaṃ. ¹⁷ Ck pūjaya-, Cs pūjemāno. ¹⁸ Cks
 -ikaṃ. ¹⁹ Cks -iyaṃ. ²⁰ Bds -mica. ²¹ Cks opuñjetva, Bds upalimpitvā.

- dhūmaṃ¹ datvā celavitānaṃ pasāretvā mahāsayaṇaṃ paññā²
 petvā gandhatelehi dīpaṃ jāletvā dvāre rajatapattavaṇṇavālukaṃ³
 okiritvā pupphāni vikiritvā dhaje bandhiṃsu. Evaṃ alamkate
 gehe M. otaritvā anto pavisitvā thokaṃ sayanapitṭhe nisīdi.
 5 Tādā Diṭṭhamaṅgalikā utunī⁴ hoti⁵, ath' assā⁶ añṇapitṭhakena
 nābhiṃ parāmāsi, kucchiyaṃ gabbho patitṭhāsi. Atha⁷ naṃ M.
 āmantetvā „bhadde gabbho te patitṭhito, tvaṃ puttaṃ vijā-
 yissasi, tvaṃ pi putto pi te lābhaggayasaggappattā bhavissatha,
 tava pādadhovanaudakaṃ⁸ sakala-Jāmbudīpe rājūnaṃ abhiseka-
 10 udakaṃ⁹ bhavissati, nahānodakaṃ pana te amatosadhaṃ bha-
 vissati, ye naṃ¹⁰ sīse āsīncissanti te sabbadā¹¹ rogehi muccissanti.
 Kālakaṇṇiṃ¹² parivajjessanti, tava pādapitṭhe sīsaṃ ṭhapetvā
 vandantā sahaṣsaṃ dassanti, tathā¹³ savanaṭṭhāne ṭhatvā van-
 dantā sataṃ dassanti, cakkhupathe ṭhatvā vandantā ekaṃ
 15 kahāpaṇaṃ datvā vandissanti, appamattā hohīti¹⁴ naṃ ova-
 ditvā gehā nikkhamitvā mahājanassa passantass' eva uppatitvā
 candamaṇḍalaṃ pāvisi. Brahmabhattā sannipatitvā ṭhitakā va
 rattim vitināmetvā pāto va Diṭṭhamaṅgalikaṃ suvaṇṇasivikaṃ
 āropetvā sīsen' ukkhipitvā nagaraṃ pavisimsu. Mahābrahma-
 20 bhariyā ti naṃ upasaṃkamitvā mahājano gandhamālādīhi pūjesi,
 pādapitṭhe sīsaṃ ṭhapetvā vanditum labhantā sahaṣṣaṭṭhāvikaṃ
 denti, sotapathe ṭhatvā vanditum labhantā sataṃ denti, cakkhu-
 pathe vanditum labhantā ekaṃ kahāpaṇaṃ denti, evaṃ dvāda-
 dasojanikaṃ Bārāṇasim gahetvā vicarantā atthārasakotidhanaṃ
 25 labhiṃsu. Atha naṃ nagaraṃ pariharitvā ānetvā nagaramajjhe
 mahāmaṇḍapaṃ katvā sāṇiṃ¹⁵ parikkhipitvā¹⁶ mahantena siri-
 sobhaggena tattha vasāpesuṃ. Maṇḍapasantike yeva satta-
 dvārakotṭhakaṃ sattabhūmakapāsādaṃ¹⁷ kātum āreṇṇ¹⁸imsu,
 mahantaṃ navakammaṃ ahoṣi. Diṭṭhamaṅgalikā maṇḍape yeva
 30 puttaṃ viyāyi. Ath' assa nāmagahaṇadivase brāhmaṇā

¹ B^d.-vaṇṇaṃ. ² B^ds affosī. ³ C^ks B^d assa. ⁴ C^s B^d -naṃ uda-. ⁵ B^d
 -sekodakaṃ. ⁶ C^s ye nā, C^k B^d ye na. ⁷ B^ds sabba. ⁸ C^ks -i, B^d -i. ⁹
 B^d sāṇiyā. ¹⁰ B^ds add mahāsayaṇaṃ paññāpetvā. ¹¹ B^d gabbhikaṃ.

sannipativā maṇḍape jātattā Maṇḍavyakumāro¹ ti² nāmaṁ
karimsu. Pāsādo pana dasahi māsehi niṭṭhito. Tato paṭṭhāya³
mahantena yasena tasmiṁ vasati. Maṇḍavyakumāro pi ma-
hantena parivārena vadḍhati, tassa sattatṭhavaṣṣakāle yeva
Jambudīpāle uttamācariyā sannipatiṁsu, te taṁ tayo vede⁵
nggaṇhāpesuṁ, soḷasavassakālato¹ paṭṭhāya brāhmaṇānaṁ bha-
taṁ² paṭṭhapesi. nibaddhaṁ soḷasa³ brāhmaṇasaḥassāni ca⁴
bhuñjanti, catutthe dvārakoṭṭhake brāhmaṇānaṁ dānaṁ dīyati.
Ath⁵ ekasmiṁ mahāmahadivase⁷ gehe bahuṁ pāyāsaṁ paṭiyā-
desuṁ, soḷasa brāhmaṇasaḥassāni catutthe dvārakoṭṭhake nisi-¹⁰
ditvā suvaṇṇaṇasavaṇṇena⁸ navasappinā pakkamadhukhaṇḍa-
sakkharāhi⁹ ca abhisamkhaṭaṁ pāyasaṁ paribhuñjanti, kumāro
pi sabbālaṁkārapatimaṇḍito suvaṇṇapādukā¹⁰ āruya hatthena
kañcanakadaṇḍaṁ¹¹ gahetvā „idha sappiṁ detha, idha madhuṁ“
ti vicārento carati. Tasmiṁ khane Mātāṅgapaṇḍito Himavante¹⁵
assamaṇḍe nisinno „ko¹² nu kho Diṭṭhamaṅgalikāya puttassa
pavattīti“ olokeno tassa atitthena pakkhantabbhavaṁ disvā
„ajj“ eva gantvā māṇavaṁ dametvā yattha dinnāṁ mahapphalaṁ
hoti tattha dānaṁ dāpetvā āgamiṣṣāmi¹⁴“ cintetvā ākāseṇa
Anotattadaṇḍaṁ gantvā mukhadhovanādīni katvā manosilātale²⁰
ṭṭhito rattaḍupattāin¹³ nivāsetvā kāyaṇḍhanāṁ bandhitvā paṇi-
sukūlasaṁghātiṁ pārupitvā¹⁴ mattikāpattāṁ ādāya ākāseṇa
gantvā catutthe dvārakoṭṭhake dānagge yeva otaritvā eka-
mantaṁ aṭṭhāsi. Maṇḍavyo¹⁵ ito c¹⁶ ito ca olokeno taṁ disvā
„evaṁvirūpo¹⁶ saṁkārayakkhasadiso¹⁷ ayaṁ pabbajito imāṁ¹⁸ 25
ṭṭhānaṁ āgacchanto kuto¹⁹ āgacchasi²⁰“ tena saddhiṁ salla-
panto pathamaṁ gātham āha:

¹ B^d -ḍappa-. ² B^d adds ssa. ³ B^d adds sā. ⁴ B^d so soḷa-. ⁵ B^d adds
divase gehe. ⁶ C^s B^d omit ca. ⁷ B^d mahāsamaya-. ⁸ B^d suvaṇṇaṇasarakena.
⁹ B^d sakkārapakka-. ¹⁰ B^d -kāni. ¹¹ C^s laṇḍaka-, C^k jaṇḍanaka-. ¹² so all
three MSS. ¹³ B^d omits ratta. ¹⁴ B^d pāruppetva. ¹⁵ B^d adds kumāro. ¹⁶
B^d evarūpo. ¹⁷ C^s saṁkhāra-, B^d saṁkararukkha-, B^s saṁkūrarukkha-. ¹⁸
B^d idam pi. ¹⁹ B^d adds nu.

1. Kuto nu āgacchasi rummavāsi¹
 otallako paṃsupisācako va
 saṃkāracolaṃ paṭimucca² kaṇṭhe,
 ko re tvaṃ hohisi adakkhineyyo ti. 1.

5 Tattha rummavāsi¹ anaññitaamanāditaghattitasamghātipilotkavasano²,
 otallako ti lāmaḥ olambavilambanantakadharo³ vā, paṃsupisācako vā 'ti
 saṃkāraṭṭhāne piśāco viya, saṃkāracolaṃ ti saṃkāraṭṭhāne laddhaplloṭikaṃ,
 paṭimucca⁴ 'ti paṭimuccitvā⁵, adakkhineyyo ti tvaṃ adakkhineyyo ime-
 saṃ paramadakkhineyyānaṃ nisīnnaṭṭhānaṃ eko⁶ hutvā⁷ āgato.

- 10 Taṃ sutvā M. muducitten⁸ eva tena saddhīm sallapanto
 dutiyaṃ gātham āha:

2. Annaṃ tava idaṃ⁹ pakataṃ yasassi,
 taṃ khajjare bhuñjare piyyare ca,
 jānāsi¹⁰ tvaṃ paradattūpajīviṃ,

- 15 uttiṭṭha, piṇḍaṃ labhataṃ sapāko ti. 2.

Tattha pakataṃ ti paṭiyattāni¹¹, yasassīti parivūrasampannā¹², taṃ
 khajjare ti taṃ khajjanti¹³ c'eva bhuñjanti¹⁴ ca, piyyare ti¹⁵ piyanti¹⁶ ca.
 kiṃkāraṇā mayhaṃ kujjhasi, uttiṭṭha piṇḍaṃ ti upatiṭṭhitvā labhitaṃ
 piṇḍaṃ uttāya titehi vā diyyamānaṃ heṭṭhā¹⁷ thatvā labhitaṃ piṇḍaṃ
 20 labhataṃ. sapāko ti sapākacandālo¹⁷ pi¹⁸ labhatu, jātisampannā hi yattha
 kattāci labhanti, sapākacandālassa pana ko deti¹⁹, dullabhapīṇo ahaṃ, tasmā
 me jīvitapavattanatthaṃ bhojanaṃ dāpehi kumārā 'ti.

Tato Maṇḍavyo gātham āha:

3. Annaṃ mama idaṃ²⁰ pakataṃ brāhmaṇānaṃ²¹
 25 attatthāya saddahato mama idaṃ²²,
 apehi ettho, kim idhaṭṭhito si,
 na mādisā tvaṃ dadanti jammā 'ti. 3.

¹ B^d du-. ² B^d -muñca. ³ so C^s; C^k -ghaṭṭisaṃvaseno. B^d -ānañcitomandīte
 samghāṭitaṃ pilo -- corr. to ānañcitamandītaghattitasamghāṭīpilo --; B^s anañ-
 jinomaṇḍi --. ⁴ B^d -bananantakasuttadharo corr. to -bakanantaka-, B^s -ba-
 kutekadharo. ⁵ B^d -muñca. ⁶ C^s -mucci-. ⁷ B^s -tthāna ko. ⁸ B^s add kuto.
⁹ so C^s for tavēdaṃ, B^d tava yidaṃ. ¹⁰ B^d C^s add maṃ. ¹¹ B^d pari-. ¹²
 all three MSS. -nnaṃ. ¹³ C^s omit ti taṃ khajjanti. ¹⁴ C^s -ati. ¹⁵ C^s
 omit piyyareti. ¹⁶ C^s piyanti. ¹⁷ C^s sā-. ¹⁸ C^s hi pi. ¹⁹ B^s vadati. ²⁰
 so C^s for mamēdaṃ, B^d mama yidaṃ. ²¹ so all three MSS. for brahmānaṃ?
²² so all three MSS. for mamēdaṃ.

Tattha attatthāyā ti attano vaddhiatthāya¹. apehi ettho ti imambā
tñānā apagaccha, na mādisā ti mādisā jāṭisampannānaṃ² udiccabrāhmaṇānaṃ³
denti na tuyhaṃ⁴ candālassa, gaccha jammā 'ti.

Tato M. gātham āha:

4. Thale ca ninne ca vapanti bijāni 5
• anūpakhetṭe phalam āsasānā⁵,
etāya saddhāya dadāhi dānaṃ,
app-eva ārādhaye dakkhiṇeyye ti. 4.

Tass' attho: kumāra sassaaphalaṃ āsāsamānā tīsu pi khettesu bijāni
vapanti, tattha ativuṭṭhikāle thale sassaṃ sampajjati ninne pūṭikaṃ hoti ātape⁶ 10
nadiṃ ca talākaṃ ca nissāya kataṃ oghena vuyhati, mandavuṭṭhikāle thale khetṭe
vipajjati ninne⁷ thokam sampajjati anūpe⁷ sampajjat' eva samavuṭṭhikāle thale
khetṭe⁸ thokam sampajjati itaresu sampajjat' eva, tasmā yathā phalaṃ āsāsi-
samānā tīsu pi khettesu vapanti tathā tvam pi etāya phalasaddhāya⁹ āgata-
gatānaṃ sabbesaṃ eva dānaṃ dehi¹⁰, app-eva nāma evaṃ dadanto dakkhiṇeyye 15
ārādheyyāsi labheyyāsi,

Tato Maṇḍavyo gātham āha:

- Khettāni mayhaṃ viditāni loke
yes' āhaṃ bijāni patiṭṭhapemi,
ye brāhmaṇā jāṭimantūpapannā 20
tānīdha¹¹ khettāni supesalānī. 5.

Tattha yesāhaṃ ti yesu āhaṃ, jāṭimantūpapannā ti jāṭiyā ca
mantehi ca upapannā.

Tato M. dve gāthā abhāsi:

6. Jāṭimado¹² ca atimānitā ca 25
lobho ca doso ca mado ca moho
ete agunā yeṣu va¹³ santi¹⁴ sabbe
tānīdha khettāni apesalāni. 6.
Jāṭimado¹² ca atimānitā ca
lobho ca doso ca mado ca moho 30

¹ B^d vuḍhi-. ² C^k B^d mādisā-. ³ B^d adds dānaṃ. ⁴ B^d tuyhanti. ⁵ B^d
āsāṃkhamānā corr. to āsamānā, B^e āsasamānā? ⁶ B^h anupakhetṭe. ⁷ B^d anu-
pakhetṭe. ⁸ C^k sāmī. ⁹ C^k -sandhāya. ¹⁰ C^e deha. B^d deti. ¹¹ B^d tāni ca.
¹² all three MSS. jāt-. ¹³ B^d ca. ¹⁴ C^k panti.

ete agunā yesu na santi sabbe
tānīdha¹ khettāni supesalānīti. 7.

Tattha jātīmadō ti aham asmi jātīsampanno ti evaṃ uppannamado²,
atimānītā cā 'ti³ añño mayā saddhīm jātīdīhi sadiso n' atthīti atikkamma
5 pavattamāno, atilobhādayo⁴ lubbhāduddussanamajjanamuyhanamattā⁵ cā, a pe-
salānīti evarūpā hi puggalā āśīvasabharitā viya vammikā appiyasīlā-honti, eva-
rūpānaṃ dīnuadānaṃ⁶ na mahapphalaṃ hoti, tasmā mā⁷ etesaṃ pesalakkhettabhāvaṃ
maññittho⁸, na hi jātīmantā saggaḍḍayakā, ye pana jātīmānādirahitā ariyā tāni
khettāni supesalāni tesu dīnnaṃ mahapphalaṃ te saggaḍḍayakā hontīti.

10 Iti so M-tte punappuna kathente kujjhītvā „ayaṃ ativiya
bahum vippalapati, kuhiṃ gatā ime dovārikā, na imaṃ⁹ caṇ-
ḍalaṃ nīharantīti“ gātham āha:

„Katth' eva bhaddhā¹⁰ Upajotiyo¹¹ ca

Upajjhāyo athavā Bhaṇḍakucchi¹²,

15 imassa daṇḍaṇ ca vadhaṇ ca datvā (= supra p. 203.)

gale gahetvā khalayātha¹³ jamman ti. 8.

Tattha kattheva¹⁴ bhaddhā¹⁵ ti imesu tisu dvāresu ṭhapitā Upajotiyo¹⁶
ca Upajjhāyo ca Bhaṇḍakucchi¹⁷ cā 'ti tayo dovārikā kva gatā ti attho.

Te pi tassa vacanaṃ sutvā vegenāgantvā vanditvā „kiṃ
20 karoma devā“ 'ti āhaṃsu. „Ayaṃ vo jammo caṇḍalo dittho“
ti. „Na passāma deva, kutoci āgatabhāvaṃ na jānāma“ 'ti.
„Ko p' esa¹⁸ māyākāro vā vijjādhāro vā¹⁹ bhavissatīti“. „Idāni
kiṃ tiṭṭhathā“ 'ti. „Kiṃ karoma devā“ 'ti. „Imassa mukham
eva pothetvā bhindantā daṇḍavelupēsikāhi piṭṭhiṃ²⁰ uppāṭentā²¹
25 vadhaṇ ca datvā gale gahetvā etaṃ jamman khalayātha²²,
ito nīharathā“ 'ti. M. tesu attano sántikaṃ anāgatesv-eva²³
uppatitvā ākāse ṭhito gātham āha:

¹ Bā tāni ca. ² Ck^s uppannamāno, Bā upannamaddo, C^s uppannaṃ mano
³ Ck^s -māntāni. ⁴ Bā omīti atī. ⁵ B^s raḍḍana, Bā raḍḍana in the place of
majjana. ⁶ Bā dīnnaṃ-. ⁷ Ck^s omīti mā. ⁸ Ck mā ñittho. ⁹ Bā yimaṃ.
¹⁰ Ck kattham haṭṭhā, C^s kattha haṭṭhā, Bā kvattha gatā. ¹¹ Bā gaṇḍa-.
Bā gaṇḍa-. ¹² Ck^s kattho, Bā kvattha. ¹³ C^s haṭṭhā, Bā gatā. ¹⁴ Ck^s upa-
yojito. ¹⁵ Bā gaṇḍa-. ¹⁶ Bā cesa. ¹⁷ Bā adda cora. ¹⁸ Bā piṭṭhi
cammaṃ. ¹⁹ Bā uppāḍento, B^s uppāṭanto, Ck^s uddhaṭṭhā. ²⁰ Ck^s -gateyeva

9. Girin nakhena¹ khaṇasi ayo dantena² khādaṣi
jātavedaṃ padahasi yo isiṃ paribhāsaṣi. 9.

Tattha jātavedaṃ padahasati aggiṃ gūṭiṃ vāyamaṣi.

Imaṇ ca pana gāthaṃ vatvā M. passantass' eva māṇa-
vassa ca brāhmaṇānaṃ ca ākāse pakkhandi. 5

Tam atthaṃ pakāseṇa S. gāthaṃ āha:

10. Idam vatvāna Mātāṅgo isi saccaparakkamo
antalikkhasmiṃ pakkāmi brāhmaṇānaṃ udikkhatan ti. 10.

Tattha saccaparakkamo ti sabhāvaparakkamo.

So • pācādisābhimukho gantvā ekāya vithiyā otaritvā 10
„padavalaṇṇaṃ³ paññāyatū“⁴ ti adhiṭṭhāya pācīnadvārasamipe
piṇḍāya caranto missakabhattaṃ saṃkaḍḍhitvā ekissā⁵ sālāya
nisīditvā missakabhattaṃ paribhuñji. Nagaradevatā⁶ „ayam
amhākaṃ ayyam viheṭṭetvā kathetīti“ asahamānā āgamiṃsu.
Ath' aṣṣa jeṭṭhakayakkho gīvaṃ gahetvā parivattesi, sesade- 15
vatā sesabrāhmaṇānaṃ⁷ gīvaṃ gahitvā parivattesuṃ. B-tte
muducittatāya pana „tassa putto“ ti tam' na mārenti kevalaṃ
kilamenti⁸ yeva. Maṇḍavyassa sīsaṃ parivattitvā⁹ piṭṭhipassā-
bhimukhaṃ jātaṃ, hatthapādā ujukā thaddhā va aṭṭhaṃsu,
akkhīni palakataṣṣeṇa viparivattiṃsu, so thaddhasarīro va 20
nipajji. Sesabrāhmaṇā mukhena khelaṃ vamaṇā aparāparaṃ
parivattanti¹⁰. „Ayye puttassa te kiñci“¹¹ jātan“ ti Diṭṭha-
maṇḍalikāya ārocayīṃsu¹². Sā vegenāgantvā puttaṃ disvā
āha¹³ „kim etan“ ti vatvā gāthaṃ āha:

11. Aveṭṭitaṃ¹⁴ piṭṭhito uttamaṇḍam,

bāhaṃ pasāreti akammaneyyam,

setāni¹⁵ akkhīni yathā matassa,

ko me imaṃ puttaṃ akāsi evan ti. 11.

¹ Ck girantakhena, Cs girannakhena, Pds girinakhena. ² Pds -tehi. ³ Ck -lan-
jaṃ, Cs -laṇṇaṃ. ⁴ Bd -āya. ⁵ Cks -re-. ⁶ Cks sesaṃ-. ⁷ Bd nam. ⁸ Bds
-mantl. ⁹ Bd -etvā. ¹⁰ Bd adds māṇavā. ¹¹ Bd kim. ¹² Ck ārocayīṃsu. ¹³
Bds omitt āha. ¹⁴ Bd -veṭṭi-. ¹⁵ Cks so-.

Tattha āveṭṭhitaṃ¹ ti parivattitaṃ.

Ath' assā tasmim̐ ṭhāne ṭhitajano āroceṭum̐ gātham āha:

12. Idhāgamā samaṇo rummavāsī²

otallako paṇḍupisācako va³

5 saṃkāracolam̐ paṭimucca kaṇṭhe,

so te imam̐⁴ puttam akāsi evaṃ⁵ ti. 12.

Sā tam̐ sutvā cintesi: „aṇṇass' etaṃ balaṃ n' atthi, nis-

saṃsayam̐ Mātaṅgapaṇḍito bhavissati⁶, sampannamettābhāvano

kho pana dhiro na ettakam̐ janam̐ kilamētvā gamissati, kataran

10 nu kho disaṃ gato bhavissati⁷“ tato pucchanti gātham āha:

13. Katamam̐ disaṃ agamā bhūripaṇṇō,

akkhātha me māṇavā etaṃ attham̐,

gantvāna tam̐ paṭikaremu⁸ accayam̐,

app-eva naṃ puttam̐ labhemu jīvitam̐ ti. 13.

15 Tattha gantvāna⁹ ti tassa santikam̐ gantvā, tam̐ paṭikaremu⁷ acca-
yan ti⁸ accayam̐ paṭikarissāma desessāma khamāpessāma nan ti. puttam̐ la-
bbhemu jīvitam̐ ti app-eva nāma puttassa jīvitam̐⁹ labheyyāma

Ath' assā tattha ṭhitā māṇavā¹⁰ evaṃ¹¹ āhaṃsu:

11. Vehāsayaṃ agamā bhūripaṇṇō

20 pathaddhuno pannarase va cando,

api cāpi so purimaṃ disaṃ agaṇchi

saccappaṭiṇṇō isi sādthurūpo ti. 14.

Tattha pathaddhuno¹² ti ākāsapathasamkhātassa addhuno majjhe ṭhito
pannarase¹³ cando viya, api cāpi so ti api ca kho pana so¹⁴ puratthimaṃ
25 disaṃ gato.

Sā tesam̐ vacanam̐ sutvā „mama sāmim̐¹⁵ upadhāressā-
mīti“ suvaṇṇakalāsaṃsuvaṇṇasarakāni gāhāpetvā dāsigaṇapariyutā
tena padavalaṇṇassa¹⁶ adhiṭṭhitatṭhānam̐ patvā tenaṇusārena
gacchanti tasmim̐ pīṭhikāya nisīditvā bhuñjamāne tassa¹⁷ santikam̐

¹ Bā āveṭṭhitaṃ. ² Bā du-. ³ Bā ca. ⁴ Bā idam̐. ⁵ Ck^o etan. ⁶ Bā -titi. ⁷ Ck^o paṭikariyemu. ⁸ Bā add' tam̐. ⁹ Ck^o -tuṃ. ¹⁰ Ck^o -vakā. ¹¹ Bā katham̐ gātham. ¹² Ck^o paccuthaddhuno. ¹³ Bā -sa. ¹⁴ Ck^o omiṭ sō. ¹⁵ Bā -ikam̐. ¹⁶ Bā -laṇṇassa. ¹⁷ Ck^o bhuñjamānassa.

gantvā vanditvā atṭhāsi. So¹ taṃ disvā thokaṃ odanaṃ patte
thapesi. Diṭṭhamaṅgalikā suvaṇṇakalasena tassa udakaṃ adāsi.
So tatth' eva² hatthaṃ dhovitvā mukhaṃ vikkhālesi. Atha
naṃ sā „kena me puttassa vo vippakāro kato“ ti pucchanti
gātham āhā³:

5

15. Āveṭhitam⁴ piṭṭhito uttamaṅgaṃ,
bāhaṃ pasāreti akammaneyyaṃ,
setāni akkhini yathā matassa,
ko me imaṃ puttam akāsi evan ti. 15.

Tatoparā⁴ tesam vacanapaṭivacanagāthā⁵ honti:

10

16. Yakkhā have santi mahānubhāvā
anvāgatā isayo sādthurūpā,
te duṭṭhacittaṃ kupitaṃ viditvā
yakkhā hi te puttam akaṃsu evaṃ. 16.

17. Yakkhā ca me puttam akaṃsu evaṃ,
tvaṃ ñeva me mā kuddho brahmacāri,
tumhe va⁶ pāde saraṇaṃ gatāsmi
anvāgatā⁷ puttasokena bhikkhu. 17.

15

18. Tad eva hī⁸ etarahī⁹ ca mayhaṃ
manopadoso mama n' atthi⁹ koci,
putto ca te vedamadena matto
atthaṃ na jānāmi adhicca vede. 18.

20

19. Addhā have bhikkhu muhuttakena
sammuyhat' eva¹⁰ purisassa saññā¹¹,
ekāparādhaṃ¹² khama bhūripaṇṇa, (supra p. 318.)
na paṇḍitā kodhabalā bhavanti. 19.

25

Tattha yakkhā ti nagarapariggahakā¹³ yakkhā, anvāgatā ti anugatā¹⁴
isayo sādthurūpā guṇasampannā ti evaṃ jānamānā ti attho, te ti te isiṇaṃ
punaṃ ñatvā¹⁵ puttam duṭṭhacittaṃ kupitacittaṃ disvā¹⁶, tvaṃ ñeva me ti

¹ Cks omit so. ² Bā tasseva. ³ Cks avedhī-, Bā āvelī-. ⁴ Bā -raṃ. ⁵ Bā
adda nāma. ⁶ Cē ca. ⁷ Cks addhā-. ⁸ all three MSS. -i. ⁹ Cks na matthi.
¹⁰ Bā -te ca. ¹¹ Cks -am. ¹² Bā etā-. ¹³ Cē -ggā-, Bā -ggahaka. ¹⁴ Cks
om anu-. ¹⁵ Bā guṇasaññitava. ¹⁶ Bā viditvā.

sace yakkhā kupitā evam akaṃsu karontu¹, devatā nāma pāṇiyauluṃka-
mattena² santappetum sakkā, tasmāhañ tesam na bhāyāmi, kevalam tvaṃ ñeva
me puttassa mā kujjhi, anvāgata ti āgata sāmi³, bhikkhū 'ti M-am ālapanti
puttassa jīvitadānam⁴ yācati, ta deva hīti Dīthamaṅgalike⁵ tadā tava puttassa
5 mān akkosanākaḷe ca mayhañ manopadoso n' atthi etarabi ca tayi⁶ yācamānāya
pi mama tasmiñ manopadoso n' atthi yeva, vedamadenā 'ti tayo me veda
uggahitā ti madena, adhiccā 'ti te⁷ vede uggahetvāpi⁸ atthānattham na jānāti.
muhuttakenā 'ti yañ kiñci uggahetvā⁹ muhuttan' eva.

Evam taya⁹ khamāpiyamāno M. „tena hi tesam¹⁰ yakkhā-
10 nañ palāyanatthāya¹¹ amatosadham dassāmiti“ vatvā gā-
tham āha:

20. Idañ ca mayhañ uttiṭṭhapiṇḍam¹²

Maṇḍavyo¹³ bhuñjatu¹⁴ appapañño,

yakkhā ca te nañ¹⁵ na Vinēṭhayeyyūn,

15 putto ca te hohiti so arogo ti. 20. '

Tattha uttiṭṭhapiṇḍam ti ucchitṭhakaṃ¹⁶ piṇḍan ti pi pātho.

Sā M-assa vacanam sutvā „detha sāmi amatosāḍhan“ ti
suvanṇasarakam upanāmesi¹⁷. M. ucchitṭhakañjikaṃ¹⁸ tattha
āsiñcitvā „paṭhamam ñeva ito upaḍḍham tava puttassa mukhe
20 opitvā¹⁹ sesam cāṭiyam udakena missetvā sesabrāhmaṇānam
mukhe opehi²⁰, sabbe pi²¹ nirogā bhavissantīti“ vatvā up-
patitvā Himavantam eva gato. Sāpi tam sarakam²² sisenāḍāya
„amatosadham me laddhan“ ti vadanti²³ nivesanam gantvā
paṭhamam puttassa mukhe kañjim²⁴ opi²⁵. Yakkho palāyi,
25 itaro paṃsum puñchanto²⁶ utṭhāya „amma kim etan“ ti āha.
„Tayā katañ tvaṃ eva jānissasi, ebi tāta²⁷ dakkhiṇeyyānam
te²⁸ vippekāram passā²⁹“ ti. So te disvā vippatīsārī aho.

¹ Ck -to, C -tā. ² Ck pāṇiyam-, B -ulluṃga-, B -ulluṃka-. ³ B -amī. ⁴ Ck -nañca. ⁵ Ck add na. ⁶ C tasi, B tati. ⁷ B omits te. ⁸ B -hi-.
⁹ B tāyam. ¹⁰ Ck te. ¹¹ so all three MSS. for palāpa-? ¹² B uttitta-. ¹³ Ck tam mañ-, C ta mañ-, B tava mañ-. ¹⁴ Ck bhuñjitu. ¹⁵ Ck sam. ¹⁶ Ck ucel-, B ucchitṭa piṇḍam ucchitṭha. ¹⁷ Ck -kāmesi. ¹⁸ Ck ucel-, C uddhiṭṭha-, B ucchitṭhakīñciyabhattari. ¹⁹ B osañcitvā, B ositvā. ²⁰ B osañcāpehi, B osiñcāpehi. ²¹ B va. ²² B omits va-. ²³ B kiñcikam. ²⁴ B osiñcāpehi. ²⁵ B puñj-. ²⁶ B add tava. ²⁷ B tam. ²⁸ B passā.

Atha nam mātā „tāta Maṇḍavya, tvaṃ¹ bālo, dānassa mahapphalatṭhānaṃ na jānāsi, dakkhiṇeyyā nāma evarūpā² na honti, Mātāṅgapandita-sadisā va honti, ito paṭṭhāya mā etesaṃ dussilānaṃ dānam adāsi, silavantānaṃ dehīti³ vatvā⁴

21. Maṇḍavya bālo si parittapaṇṇo

5

yo puññakhettānaṃ akovido si⁵,

mahakkasāvesu dadāsi⁶ dānaṃ

kiliṭṭhakammesu aṣaṇṇatesu. 21.

22. Jaṭā ca kesā ajināni vatthā

jarūdapānaṃ va⁷ mukhaṃ parulhaṃ,

10

pajam, imam passatha rummarūpiṃ⁸,

na jaṭājinan tāyati⁹ appapaṇṇam. 22.

23. Yesam rāgo ca doso ca avijjā ca virājitā

khīṇāsavā arahanto tesu dinnam mahapphalan 23.

ti āha.

15

Tattha mahakkasāvesu 'ti mahākasāvesu¹⁰ mahantehi rāgakasāvādīhi¹¹ samamānāgetesu, jaṭā ca¹² kesā ti tāta Maṇḍavya¹³ dakkhiṇeyyesu ekaccānaṃ kesā jaṭā¹⁴ katvā baddhā¹⁵ ajinānivatthā¹⁶ ti sakhurāni sammāni vatthāni, jarūdapānaṃ vā¹⁷ ti tiṇṇazahanena¹⁸ jinnakūpe¹⁹ viya mukhaṃ dīghamassutāya²⁰ parulhaṃ²¹, pajam imam ti imam evarūpaṃ anañjitāmaṇḍitaṃ²² lūkhavesam²³ pajam passatha, na jaṭājinan ti etaṃ jaṭājinam imam appapaṇṇam²⁴ pajan tāyituṃ na sakhoti, silāṇanena²⁵ tapokammān²⁶ eva imesaṃ sattānaṃ paṭiṭṭhā²⁷ honti, yesam ti tasmā²⁸ yesam ete raṇṇjanadussanamuyhanasabhāvā²⁹ rāgādayo aṭṭhavatthukā ca³⁰ avijjā virājitā vigatā vigatattā yeva ca etesaṃ kilesānaṃ ye khīṇāsavā arahanto tesu dinnam mahapphalan

25

„Tasmā tvaṃ tāta ito paṭṭhāya evarūpānaṃ dussilānaṃ adatvā loke aṭṭhasamāpattilābhino pañcābhinnādhammika-samaṇabrāhmaṇā ca paccekabuddhā ca (add: ye?) santi tesam dānam³¹ dehi, ehi tāta tava kulūpake amatosadham pāyevā

¹ Cks tam. ² Bā adds imam gāthamāha. ³ Ck akocidoyi, Cc akocidosi. ⁴ Cks daḍḍahi. ⁵ Ck Bā -ca, Cc cherūpadānaṃ ca. ⁶ Bā du-. ⁷ Cks -te. ⁸ Cks -kā-. ⁹ Cks su. ¹⁰ Bā adds tava. ¹¹ Cks kesa jaṭā. Bā na kesā jaṭānaṃ. ¹² Bā bandhāya. ¹³ Cc -ṇe, Ck -ṇo. ¹⁴ Bā -kupo. ¹⁵ Bā adds ca. ¹⁶ Bā parulakesā. ¹⁷ Cks anañjita-. ¹⁸ Bā silapaṇṇaṇa, Ck silāṇaṇe. ¹⁹ Bā -āni. ²⁰ Bā yasmā. ²¹ Cks raṇṇa-. ²² Bā rācana -. ²³ Cks va.

aroge karissāmīti¹ vacanam vatvā ucchiṭṭhakañjikam² gāhāpetvā
 udakacāṭiyam pakkhipitvā soḷasannam brāhmaṇasahasānam
 mukhesu,³ āsiñcāpesi. Ekeko paṃsum puñchanto⁴ va utṭhahi⁵.
 Atha te brāhmaṇā „imehi caṇḍalucchiṭṭhakaṃ⁶ pītan“ ti
 5 abrahmaṇe karimsu. Te laṭṭitā Bārāṇasito nikkhamivā Mejjha-
 ratṭham⁷ gantvā Mejjharañño⁸ santike vasimsu. Maṇḍavyo
 pana tatth' eva vasi. Tadā Vettavatīnagaram upanissāya
 Vettavatīnadītīre Jātimanto nām' eko brāhmaṇo pabbajito jātiṇ
 nissāya mahantaṃ mānam akāsi. M. „etassa mānam bhindissā-
 10 mīti“ taṃ thānam āgantvā tassāsanne uparisote vāsam kappesi.
 So ekadivasaṃ dantakatṭham khāditvā imaṃ dantakatṭham
 „Jātimantassa jaṭāsu laggatū“⁹ ti adhiṭṭhāya nadiyam pātesi,
 taṃ' tassa udakam ācamantassa¹⁰ jaṭāsu laggi. So taṃ dāva
 va „nassa vasalā“¹¹ ti vatvā „kuto ayam kālakaṇṇi āgatā",
 15 upadhāressāmi naṃ“ ti uddhasotaṃ gacchanta M-am disvā
 „kimjātiko sīti“ pucchi. „Caṇḍālo 'smīti“¹². „Tayā nadiyā
 dantakatṭham pātitaṃ“ ti. „Āma mayā“ ti. „Nassa vasala
 caṇḍāla kālakaṇṇi, mā idha vasi, heṭṭhāsote vasā“¹³ ti vatvā
 heṭṭhāsote vasantenāpi tena pātite dantakatṭhe paṭisotaṃ
 20 āgantvā jaṭāsu laggante¹⁴ so¹⁵ „nassa vasala, sace idha va-
 sissasi sattame divase sattadhā muddham phalissatīti“ āha.
 M. „sac' āham etassa kujjhissāmi sīlaṃ me arakkhitam bha-
 vissati, upāyen' ev' assa mānam bhindissāmīti“ sattame divase
 suriyuggamanam nivāresi. Manussā ubbālha¹⁶ Jātimantaṃ¹⁷
 25 tāpasam upasamkamitvā „bhante tumhe suriyuggamanam na
 dethā“ ti pucchimsu. So āha: „na me taṃ kammaṃ, nadītīre
 pan' eko caṇḍālo vasati, tass' etaṃ kammaṃ bhavissatīti“.
 Manussā M-am upasamkamitvā „tumhe bhante suriyass' ug-

¹ Ck² ucet-, B² -gañcetaṃ corr. to -kañcetaṃ. ² B² mukhe. ³ B² puñc-, Ck²
 puñj-. ⁴ Ck² utṭhi. ⁵ Ck² -lucchiṭṭhakaṃ, C² -lucchi-, B² -lucchiṭṭhakaṃ corr. to
 -lucchi-. ⁶ B² majha-. ⁷ B² adda anusotaṃ gantvā. ⁸ B² ācap-, C² ācar-
 corr. to ācam-. ⁹ all three MSS. -tū. ¹⁰ B² -esu. ¹¹ Ck² omit 'so. ¹² all
 three MSS. ubba-. ¹³ Ck² -ā, C² -ta.

gantum¹ na dethā² "ti pucchimsu. „Āmāvuso“ ti. „Kīm-kāraṇā“. „Tumhākaṃ kulūpakatāpaso³ maṃ niraparādhaṃ abhisapi, tasmiṃ āgantvā khamāpanatthāya mama pādesu patite suriyaṃ vissajjessāmīti“. Te gantvā taṃ kaḍḍhantā ānetvā M-assa pādamūle nipajjāpetvā khamāpetvā āhaṃsu: „suriyaṃ⁴ 5 vissajjetha bhante“ ti. „Na sakkā vissajjetum, sac' āhaṃ vissajjessāmi imassa sattadhā muddhā phalissatīti“. Atha⁵ „bhante⁶ kīm karomā“ ti. So „mattikāpiṇḍaṃ⁷ āharathā“ ti āharāpetvā⁸ „imaṃ tāpasassa sīse ṭhapetvā tāpasam otāretvā uduke ṭhapethā“ ti ṭhapāpetvā suriyaṃ vissajjesi. Suriyasmiṃ⁹ 10 hi pahaṭamattē mattikāpiṇḍo sattadhā bhijji, tāpaso uduke nimujji. M. taṃ dametvā „kahan nu kho¹⁰ soḷasa brāhmaṇa-saḥassāni vasantīti“ upadhārento „Mejjharaṇṇo santike“ ti ūatvā „te damessāmīti“ iddhiyā gantvā nagarasāmante otaritvā pattam ādāya nagare piṇḍāya cari¹¹. Brāhmaṇā taṃ disvā¹² 15 „ayaṃ idha ekadvedivase vasanto pi amhe appatitṭhe karissatīti“ vegena gantvā „mahārāja māyākāro¹³ eko vijjādharo“ āgato, gaṇhāpetha naṃ“ ti raṇṇo ārocesuṃ. Rājā „sādhū“ ti sampaticchi. M. pi missakabbhattaṃ ādāya aññataraṃ kuḍḍaṃ nissāya pīṭhikāya nisiṃno bhuñjati. Atha naṃ¹⁴ aññavihitakaṃ¹⁵ 20 āhāraṃ paṇḍuñjamānaṃ eva raṇṇā pahitapurisā asinā¹⁶ pa-haritvā jīvitakkhayaṃ pāpesuṃ. So kālaṃ katvā Brahma-loke nibbatti. Imasmiṃ kira jātake B. koṇḍadamako ahoṣi, so ten' eva paratantiyuttabhāvena¹⁷ jīvitakkhayaṃ pāpuni. Devatā kujjhितvā sakalaṃ¹⁸ Mejjharatṭhaṃ¹⁹ uṇhakallavassaṃ²⁰ vassā- 25 petvā²¹ ratṭhaṃ²² aratṭhaṃ²³ akaṃsu. Tena vuttaṃ²⁴:

24. Upahaññamāne²⁵ Mejjhā²⁶ Mātāṅgasmiṃ yasassine

sapārissajjo²⁷ ucchinno Mejjharaṇṇaṃ²⁸ tadā ahū²⁹ ti. 24.

¹ B^d sūriyuggamaṇaṃ. ² B^d -pako-. ³ B^d adda naṃ. ⁴ B^d -ka-. ⁵ C^k āhā-.
⁶ B^d adda dāni, B^e tāni. ⁷ B^d carati. ⁸ C^k -karo. ⁹ C^k -dhārā, C^e -dhara.
¹⁰ C^k omīti atha naṃ. ¹¹ B^d adda givāṃ. ¹² C^e -sattabhāvena, B^d maritanti-
 ayutta-. ¹³ B^d mahārāja, ¹⁴ B^d uṇhakukkulavassaṃ. ¹⁵ B^d vasitvā. ¹⁶ C^k
 omīti t. ¹⁷ B^d -na, C^k upahaṇḍamaṇaṃ, C^e upahaṇḍavanaṃ. ¹⁸ so C^k; C^e
 -o. B^d majho. ¹⁹ C^k -je. ²⁰ so C^k B^d for -rājā?, C^e mejjharaṇṇaṃ. ²¹ C^k
 tadāhu, B^d tadā āhū.

S. i. d. ā. „na idān' eva pubbe pi Udeno pabbajite¹ vihettheti² yevā³ 'ti vatvā j. s.: „Tadā Maṇḍavyo Udeno ahosi, Mātāṅgapāṇḍito⁴ aham evā⁵ 'ti. Mātāṅga-jātakaṃ.

2. Citta-Sambhūta-jātaka.

- 5 Sabbaṃ narānaṃ saphalaṃ sucinṇaṃ ti. Idam S. J. v. āyasmato Mahākassapassa piyasamvāse dve saddhivihārake⁶ ā. k. Te kira aññaṃaññaṃ appaṭivibhattabhogā paramavissāsikā ahesuṃ, piṇḍāya carantāpi ekato va gacchanti ekato va āgacchanti, vinābhavitum na sakkonti. Dhammasabbhāyaṃ bhikkhū tesam yeva vissāsaṃ vaṇṇa-
- 10 yamānā⁷ nisīdīmsu. S. āgantvā „kāya uu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā⁸ 'ti vutte „anacchariyaṃ Ulikkhave imesaṃ ekasmiṃ attabhāve vissāsikattaṃ⁹, Maṇḍakapāṇḍitā tīṇi cattārī bhavantarāni gacchantāpi mittabhāvaṃ¹⁰ na vijahīmsu yevā¹¹ 'ti vatvā a. ā.:

- A. Avantiraṭṭhe Ujjeniyaṃ¹² Avantimahārājā nāma
- 15 r. kāresi. Tadā Ujjeniyā¹³ bahi caṇḍālagāmakā¹⁴ hoti¹⁵. M. tattha nibbatti. Aparo pi satto tass' eva mātuccāputto hutvā nibbatti. Tesu eko Citto nāma ahosi, eko Sambhūto nāma¹⁶. Te ubho pi vayappattā caṇḍālavamsadhoṇaṃ nāma sippaṃ uggaṇhitvā ekadivasam „Ujjeninagaradvāre¹⁷ sippaṃ dasses-
- 20 sāmā¹⁸ 'ti eko uttaradvāre sippaṃ dassesi eko pācīnadvāre¹⁹. Tasmiṃ²⁰ ca nagare dve ditthamaṅgalikāyo ahesuṃ²¹ ekā setthidhītā ekā purohitadhītā. Tā²² bahukhādaniyabhojanīyamālā-gandhādīni²³ gāhāpetvā „uyyānakīlikam kilissāmā²⁴ 'ti ekā uttaradvārena nikkhami ekā pācīnadvārena²⁵. Tā te caṇḍāla-
- 25 putte sippaṃ dassente disvā „ke ete²⁶ ti pucchitvā „caṇḍāla-puttā²⁷ ti sutvā „apassitabbayuttakaṃ vata passimhā²⁸ 'ti

¹ Ck -to. ² Ck piheṭṭhako, Ck vihetthako, Bā vihedhato corr. to vihedheti. ³ Bā adde pana. ⁴ Bā -jke. ⁵ Bā vappayantā. ⁶ Ck vissāsikaṃ. ⁷ Ck mittā-, Ck mittā- corr. to mitta-. ⁸ Bā -yanagare. ⁹ Ck uddeniyaṃ. ¹⁰ Bā ahosi. ¹¹ Bā adde ahosi. ¹² Bā -resu. ¹³ Ck -mī. ¹⁴ Ck -rena, Ck -rena corr. to -re. ¹⁵ Ck tasmiṃ, Bā tasmi ¹⁶ Ck dhīnā tā, Bā dhītā corr. to dhītā tā, Bā dhīnā tā corr. to dhītā. ¹⁷ Ck bahum - - disī, Ck bahukhādaniyabhojanīyaṃ mālāgandhādīhi, Bā bahukhādaniyabhojanīyaṃ - - corr. to -yabhojanīya - -. ¹⁸ Ck add nikkhami.

gāndhodakena akkhīni dhovitvā¹ nivattiṃsu. Mahājano² „are³
 dutṭhacaṇḍāla, tumhe nissāya mayam amūlakāni surābhataḍḍini
 na labhimhā“ ‘ti te ubho pi bhātike pothetvā anayavyasanam
 pāpesi⁴. Te paṭiladdhasaṇḍā utṭhāya aññamaññassa santikam
 gacchantā⁵ ekasmiṃ ṭhāne samāgantvā aññamaññassa tam
 dukkhaṃ pappattim ārocetvā roditvā paridevitvā⁶ „kin ti karissāmā“
 ‘ti cintetvā⁷ „imaṃ⁸ amhākaṃ jātīm nissāya dukkham uppan-
 nam. Caṇḍālakammaṃ kātuṃ na sakkhissāmā⁹, jātīm paṭicchā-
 detvā brāhmaṇamāṇavavannena¹⁰ Takkaṣilaṃ gantvā sippaṃ
 uggaṇhissāmā“ ‘ti sannitṭhānam katvā tattha gantvā dham-
 mantevāsikkā, disāpāmokkhācariyassa santike sippaṃ paṭṭha-
 pesuṃ. Jambudīpataḥ dve kira caṇḍālā jātīm paṭicchādetvā¹¹
 sippaṃ uggaṇhantūti sūyittā. Tesu Cittapaṇḍitaṃ sippaṃ
 niṭṭhitaṃ, Sambhūtaṃ na tāva niṭṭhāti¹². Ath¹³ ekadivasam
 eko gāmaṇvāsī¹⁴ „brāhmaṇavācanakaṃ¹⁵ karissāmīti“ ācariyaṃ
 nimanteṣi. Tam eva¹⁶ rattim devo vassitvā¹⁷ magge kanda-
 rādini pūresi. Ācariyo pāto va Cittapaṇḍitaṃ pakkosāpetvā
 „tāta aham gantuṃ na sakkhissāmi, tvaṃ māṇavehi saddhim
 gantvā maṇḍalaṃ vatvā tumhehi laddham bhuñjitvā amhehi
 laddham āharā“ ‘ti pesesi. So „sādhū“ ‘ti māṇavake¹⁸ ga-
 hetvā gaṇo, Yāva māṇavā nahāyanti c’ eva mukhāni ca dho-
 vanti tāva manussā pāyāsam vadḍhetvā „nibbātū“ ‘ti ṭha-
 pesuṃ. Māṇavā tasmim anibbute yeva āgantvā nisīdiṃsu.
 Manussā dakkhiṇodakaṃ datvā tesam purato pātiyo ṭhapesuṃ.
 Sambhūto muddhaḍḍhātuko¹⁹ viya hutvā sitalo ti saññāya pā-
 yasaṇḍam ukkhipitvā²⁰ mukhe ṭhapesi, so tassa ādittaayogulo
 viya mukhaṃ dahi²¹, so kampamāno satim anupaṭṭhāpetvā
 Cittapaṇḍitaṃ oloketvā caṇḍālabhāsāya „evam²² khaḍḍi“ ti

¹ B⁴ adds va. ² C⁴ -nā. ³ B⁴ bare. ⁴ B⁴ -sum. ⁵ B⁴ adds bhādika. ⁶ B⁴ adds mantetvā. ⁷ C⁴ idam. ⁸ B⁴ -mā ti. ⁹ C⁴ -vavattena. ¹⁰ B⁴ adds brahmaṇa māṇavavannena takkaṣilaṃ gantvā. ¹¹ C⁴ tiṭṭhāti, B⁴ niṭṭhitaṃ. ¹² all three MSS. -i. ¹³ B⁴ -nikam. ¹⁴ C⁴ tasmim. ¹⁵ C⁴ vassī. ¹⁶ C⁴ māna-. ¹⁷ C⁴ muddhaḍḍi-, B⁴ lucāha-. ¹⁸ C⁴ ukkhitvā. ¹⁹ B⁴ dahati. ²⁰ B⁴ eva ²¹ C⁴ khaḍḍi, B⁴ khaḍḍi khaḍḍi, C⁴ kaḍḍi?

- āha. So pi tath' eva satim anupatthāpetvā caṇḍālabhāsāya¹
 „niggala' niggala"² ti āha. Māṇavā aññamaññaṃ oloketvā
 „kimbhāsā nām' esā"³ ti vadiṃsu. Cittapaṇḍito maṇḍalam
 abhāsi. Māṇavā⁴ nikkhamitvā vaggavaggā hutvā tattha tattha'
 5 nisīditvā bhāsaṃ sodhentā „caṇḍālabhāsā"⁵ ti pātvā „are
 duṭṭhacaṇḍālā, ettakaṃ kālāṃ 'brāhmaṇā v' amhā"⁶ ti vatvā
 vañcayitthā⁷ „ti ubho pi ne' pothayimisu. Ath' eko sappuriso
 „apethā"⁸ ti vāretvā „ayaṃ tumhākaṃ jātiyā doso. gacchatha,
 katthacid eva⁹ pabbajitvā jīvathā"¹⁰ ti te uyyojesi. Māṇavā
 10 tesāṃ caṇḍālabhāvāṃ ācariyassa ārocesuṃ. Te pi araṇṇaṃ
 pavisitvā isipabbajjāṃ pabbajitvā nacirass' eva¹¹, tato cavitvā
 Neraṇjaraṃ tīre migiyā kucchismiṃ nibbattiṃsu. Te mātu-
 kucchito nikkhantakālate paṭṭhāya¹² ekato vīcaranti, vinābhavi-
 tuṃ na sakkonti. Te ekadivasāṃ gocaraṃ gāhetvā ekasmiṃ
 15 rukkhamūle sīsena sīsāṃ siṅgena siṅgaṃ tuṇḍena tuṇḍaṃ
 alliyāpetvā romanthayamāne¹³ ṭhite disvā eko luddo¹⁴ sattim
 khipitvā ekappahāren' eva jīvita¹⁵ voropesi. Tato cavitvā
 Nammadāti¹⁶ ukkusayoniyaṃ nibbattiṃsu. Tatrāpi te vuḍ-
 dhippatte¹⁷ gocaraṃ gāhetvā sīsena sīsāṃ tuṇḍena tuṇḍaṃ
 20 alliyāpetvā ṭhite disvā eko yaṭṭhiluddako ekappahāren' eva
 bandhitvā vadhi. Tato pana cavitvā Cittapaṇḍito¹⁸ Kosambi-
 yaṃ purohitassa putto hutvā nibbatti¹⁹. Sambhūtaṇḍito
 Uttarapañcālāraṇṇo putto hutvā nibbatti. Te nāmagahaṇa-
 divasato paṭṭhāya attano jātim sarimisu. Tesu²⁰ Sambhūta-
 25 paṇḍito niraṇṭaraṃ sarituṃ asakko catutthaṃ caṇḍāla-jātim eva
 anussarati, Cittapaṇḍito paṭipāṭiya²¹ catasso pi²², (add: so?) soḷasa-
 vassakāle nikkhamitvā Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjāṃ

¹ B^d adds eva, B^e evaṃ. ² B^d omits niggala. ³ C^s niggalla niggallā, B^e niggilā.
⁴ B^d adds bahl. ⁵ C^k only one tattha. ⁶ B^d caṇḍālabhāsaṃ. ⁷ C^k camhā,
 B^d brahmaṇāmhā. ⁸ C^s vañcitthā. ⁹ B^d te. ¹⁰ B^d ese. ¹¹ C^k cirasseneva, C^s
 cirassaneva. ¹² C^k rōmanta-, B^d romadhayamāne corr. to romandha-, B^e
 romayamāne. ¹³ B^d luddāko. ¹⁴ B^d rammadānadāti. ¹⁵ B^d vuḍhi-. ¹⁶ C^k
 adds pana vitva, C^s pana cavitvā cittapaṇḍito. ¹⁷ C^k om. nibbatti. ¹⁸ B^d
 omits tesu. ¹⁹ B^d tisso jātiyo in the place of pi.

pabbajitvā jhānābhiññam¹ nibbattetvā jhānasukhena vītina-
mento² vasi. Sambhūtapañño³ pitu accayena chattaṃ ussā-
petvā chattaṃaṅgaladivase⁴ yeva mahājanamajjhe maṅgala-
gītaṃ katvā udānavasena dve gāthā abhāsi. Taṃ sutvā „am-
hākaṃ rañño maṅgalagītaṃ“ ti orodhāpi gandhabbāpi tam eva 5
gītaṃ gāyanti, anukkamena „rañño piyagītaṃ“ ti sabbe pi
nagaravāsino tam eva gāyanti. Cittapañño Himavantapadesa
vasant⁵ yeva „kin nu kho mama bhātikenā Sambhūtena chat-
taṃ laddhaṃ udāhu na tāvā“ ti upadhārento laddhabhāvaṃ
ñatvā „navarajjaṃ⁶ tāva idāni⁷ bodhetuṃ na⁸ sakkhissāmi“, 10
mahallakakāle⁹ naṃ upasaṃkamitvā dhammaṃ kathetvā pabbā-
jessāmīti¹⁰ cintetvā paṇṇāsa¹¹ vassāni āgantvā¹² rañño putta-
dhītāhi vaḍḍhitakāle iddhiyā gantvā uyyāne otaritvā maṅgala-
silāpatte suvaṇṇapaṭimā viya nisīdi. Tasmim khaṇe eko
dārako¹³ taṃ gītaṃ gāyanto dārūni uddharati. Cittapañño 15
taṃ pakosi. So āgantvā vanditvā atthāsi. Atha naṃ āha:
„tvaṃ pāto paṭṭhāya imā eva gītaṃ gāyasi, kiṃ aññaṃ na
jānāsīti“. „Bhante aññāni pi bahūni jānāmi, imāni pana me¹⁴
rañño piyagītāni, tasmā imāṃ eva gāyāmīti“. „Atthi pana
rañño gītassa paṭigītaṃ gāyanto“ ti. „N’ atthi bhante“ ti. 20
„Sakkhissāmi pana tvaṃ paṭigītaṃ gāyitun“ ti. „Jānanto
sakkhissāmīti“. „Tena hi tvaṃ rañña¹⁵ dvīsu gītesu gāyitesu¹⁶
idāni tayema¹⁷ katvā gāyassū¹⁸ ‘ti gītaṃ datvā¹⁹ „gantvā²⁰ rañño
santike gāyi²¹, rājā te pasāditvā mahantaṃ issariyaṃ dassa-
tīti“ uyyojesi. So sīghaṃ mātu santikaṃ gantvā attānaṃ 25
alamkārapetvā rājadvāraṃ gantvā „eko kira dārako tumhehi
saddhiṃ paṭigītaṃ gāyissatīti“ rañño ārocāpetvā „āgacchatū“
‘ti vutte gantvā vanditvā²² „tvaṃ kira tāta paṭigītaṃ gāyissa-

¹ Bā -ññā. ² Bā -metvā. ³ -gallka-. ⁴ Bā no vā. ⁵ Bā neva-. ⁶ Bā adds
raññitvāpi. ⁷ Bā gantvāvi. ⁸ Bā nā, Ck omit na. ⁹ Ck -mi. ¹⁰ Ck āg-. ¹¹
Bā adds rañño. ¹² Bā dve. ¹³ Ck rañño. ¹⁴ Ck omit gāyitesu. ¹⁵ Ck na-
yena. ¹⁶ Ck taya, Bā tatīyaṃ. ¹⁷ Ck gāyissā, Ck gāyissa, Bā gāyissa. ¹⁸ Ck
bhātvā. ¹⁹ Ck adda satto. ²⁰ so all three MSS. for gāhi or gāyissasī? ²¹
Bā ekamantaṃ, atthāsi.

Tattha sutamaññato¹ ti ahañ Sambhūtaṃ bhātā Citto nāma² ti vadaṇṭassa Cittassa³ eva nu te santikā sutan ti attho, koci nañ ti udāhu mayā Sambhūtaṃ bhātā Citto diṭṭho ti koci te etam atthañ ācikkhi⁴, sugītā ti sabbathāpi ayañ gāthā sugītā, n' atth' ettha mama kaṃkhā, gāmaṇaṃ satañca⁵ ti gāmaṇaṃ te satam dadāmi⁶ti vadati

5

Taṭṭha⁷ dārako pañcamāñ gāthāñ āha:

5. Na cāhañ⁸ Citto⁹, sutam aññato me,

isi¹⁰ ca me etam atthañ asaṃsi,

gantvāna rañño paṭigāhi gātham,

api te varaṃ¹¹ attamano dadeyyā¹² ti. 29.

10

Tattha etamatthañ ti tumbhākaṃ uyyāne nisinnā eko isi mayhañ etam atthañ ācikkhi,

• Tam sutvā rājā „so, yama bhātā Citto bhavissati, idāñ¹³ eva nañ gantvā passissāmi¹⁴“ purise āṇāpento gāthavayam āha:

15

6. Yoventu ve rājarathe sukate cittasibbane,

kaṭṭhañ nāgānañ bandhatha, gīveyyaṃ paṭimuñcatha. 30.

7. Āhaññaruṃ¹⁵ bherimudiṅgasamkhe,

sīghāni yānāni ca yojayantu,

ajj' ev' ahañ¹⁶ assamañ tam gamissaṃ

20

yatth' eva dakkhissaṃ¹⁷ isin nisinnā ti. 31.

Tattha āhaññaruṃ ti āhaññantu¹⁸. assamañ tam ti tam assamañ

So evaṃ vatvā vararathaṃ¹⁹ abhiruyha sīghaṃ gantvā uyyānadvāre rathaṃ ṭhapetvā Cittapaṇḍitaṃ upasaṃkamitvā vanditvā ekamantañ nisinnā tuṭṭhamānaso atṭhamāñ gā- 25
tham āha:

8. Suladdhalābhā²⁰ vata me ahosi

gāthā sugītā parisāya majje,

so²¹ 'hañ isin sīlavatūpapaṇṇam

disvā patito sumapo 'hañ asmīti. 32

30

¹ Bds add te. ² all three MSS. -kkhīm. ³ Cks vāhañ. ⁴ Cks etto. ⁵ Ck Bd -i. ⁶ Bd api nu vo dhanam, api nu te dhanam. ⁷ Bd āhaññantu. ⁸ Bds ajje-vāhañ. ⁹ read: assam? ¹⁰ Bd āhaññantu ti āhaññantu. ¹¹ Ck varathaṃ, Ck vararathaṃ. ¹² Bd abho. ¹³ Ck yo.

'Tass' attho: suladdhalābho vata¹ mayham chattamaṅgaladivase parisāya
majjhe, gītagāthā sugītā vata ahoṣi, av-āham ajja silavatasampannaṃ isin
disvā pītisomanassapatto jāto ti

So Cittapaṇḍitassa diṭṭhakālato paṭṭhāya somanassap-
5 patto „bhātikassa me pallaṃkaṃ attharathā“ 'ti ādini ānā-
pento navamaṃ gātham āha:

9. Āsanaṃ udakaṃ pajjam² patigaṇhātu³ no bhavaṃ,
agghe bhavantaṃ pucchāma, agghaṃ kurutu no bhava⁴ ti. 33.

Tattha agghe ti atthino dārabbayuṭtakasmim agghe bhavantaṃ apucchāma,
10 kurutu no ti imaṃ no agghaṃ bhavaṃ patigaṇhātu⁴.

Evam madhurapaṭisaṇthāraṃ katvā⁵ rājā⁶ majjhe bhin-
ditvā dento itaraṃ gātham āha:

10. Rammaṃ ca te āvasathaṃ karontu,
nārigaṇehi paricārayassu⁷,
15 karohi okāsaṃ anuggahāya,
ubho p' imaṃ issariyaṃ karomā 'ti. 34.

Tattha issariyaṃ ti Kampillaraṭṭhe⁸ Uttarapañcālanagare rājā⁶ majjhe
bhinditvā dve pi janā karoma anubhavāma.

Tassa taṃ vacanaṃ sutvā Cittapaṇḍito dhammaṃ desento
20 cha gāthā abbāsi:

11. Disvā phalaṃ duccharitassa rāja
atho suciṇṇassa mahāvīpākāṃ
attānaṃ eva⁹ paṭisaṇṇamissaṃ,
na paṭthaye⁹ puttaṃ pasuṃ dhanāṃ vā. 35.
25 12. Das' ev' imā vassadasā macceṇaṃ idha jīvitāṃ,
appattaṃ ñeva⁹ taṃ odhiṃ nalo chinno va sussati. 36.
13. Tattha kā nandikā khiḍḍā kā rati kā dhanesaṇā,
kim me puttehi dārehi, rāja mutto smi bandhanaṃ. 37
14. So ahaṃ su-ppajānāmi¹⁰, macceṇ me na-ppamajjati,
30 antakenādhipannassa kā rati kā dhanesaṇā. 38.

¹ Bā addo me ti. ² Bā majjam. ³ Bā paṭti-. ⁴ Bā omitti paṭti. ⁵ Bā paṭti-
cāri-. ⁶ Cko parivāra-. ⁷ Bāo kapila-. ⁸ Cko evam. ⁹ Cko yāmi. ¹⁰ Cko appattaṃ
ñeva, Bā appattaññeva. ¹⁰ Bā so hametaṃ pa-

15. Jāti narānaṃ adhamā janinda

caṇḍālayonī dipadākaṇiṭṭhā¹,

sakehi kammehi supāpakehi

caṇḍālagabbhe avasimha pubbe. 39.

16. Caṇḍālāhumha Avantīsu² migā Nerañjaraṃ pati

5

ukkusā Nannadātīre³ tyajja brāhmaṇakhattiya. 40.

Taṭṭha duccecaritassā⁴ 'ti mahārāja tvaṃ sucaritassā⁵ eva phalaṃ jānāsi, ahaṃ pana duccecaritassāpi phalaṃ passāmi yeva, mayam⁶ ubho duccecarita-phalena ito catutthe attabhāve caṇḍālayoniyam nibbattā, tattha naviraṃ silaṃ rakkhitvā tassa phalena tvaṃ khattiyakule nibbatto ahaṃ brāhmaṇakule, ev⁷ 10 ahaṃ duccecaritassā⁸ phalaṃ sucēpissa ca mahāvīpakaṃ disvā attānaṃ eva sīlasaṇṇāmena paṭisaṇṇānamissaṃ, puttāṃ vā pasuṃ vā dhaṇaṃ vā na patthemī, dasevīmā vassadasā⁹ ti mahārāja mandadasakaṃ khiddādasakaṃ vaṇṇadasakaṃ baladasakaṃ paññādasakaṃ hānidasakaṃ¹⁰ pabbhāradasakaṃ vaṇṇadasakaṃ¹¹ momūhadāsakaṃ sayanadasakaṃ ti imeṣaṃ hi dasannaṃ dasakānaṃ 15 vasena das¹² eva vassadasā imeṣaṃ¹³ maccānaṃ idha¹⁴ manussaloke jīvitaṃ, tayidaṇaṃ niyamaṇa¹⁵ sabbā¹⁶ ekādasā¹⁷ pāpuṇāti, atha kho appattaṃ nēva taṃ odhiṃ naṃ chinno va sussati, ye pi sakalam vassasataṃ jivanti tesam pi mandadasake pavattarūpā¹⁸ rūḍhadhammā¹⁹ chinditvā²⁰ ātape khittanalo viya taṭṭh²¹ eva sussanti antaradhāyanti, taṃ odhiṃ atikkamitvā khiddādasakaṃ na 20 pāpuṇāti, tathā khiddādasakādīsu pavattā vaṇṇadasakādīni, tatthā 'ti tasmīṃ evaṃ sussamāne jīvite kamaṃ ca kāmagaṇe nissāya abhinandanā²² kā kāyakilāvasena²³ khiddā kā somanassavasena rati kā dhanesana, kim me puttēhi kiṃ dārehi²⁴, mutto 'smi etamhā puttadārabandhanā ti attho, antakenādhīpanassā²⁵ jivitantakarena maccunā abhihūṭassa, dipadā²⁶ kaṇiṭṭhā²⁷ 25 dipadānaṃ²⁸ antare lāmakā, avasimhā²⁹ 'ti dve pi mayam vasimha, caṇḍālāhumhā³⁰ 'ti mahārāja ito pubbe catutthajāti³¹ Avantiraṭṭhe³² Ujjeninagare caṇḍālāhumhā³³. Tato cavitvā Nerañjaraṃ pati³⁴ Nerañjarātīre³⁵ ubho migā ahumhā, tattha dve pi ambe ekasmiṃ rukkhamaṇe aṇṇamaṇṇaṃ nissāya ṭhite eko ludako eken³⁶ eva sattippahārena³⁷ jivitā voropesi Tato cavitvā³⁸ Nannadānadi- 30 tīre³⁹ kurarā ahumhā⁴⁰, tatthāpi⁴¹ no nissāya ṭhite eko nesādo ekappahārena⁴² eva bandhitvā jivitakkhayaṃ pāpesi. Tato cavitvā tyajja brāhmaṇakhattiya

¹ Bā dvī. ² Bā -humhā avantī. ³ Bā ramma-. ⁴ Bā adds hi. ⁵ Bā etāham. ⁶ phalaṃ jānāsi - - duccecaritassa wāning in C. ⁷ Ck omit dasakaṃ. ⁸ Ck pavahka-. ⁹ Ck imaṃ. ¹⁰ so Ck; C² tasidāṃ na niyamaṇa, Bā naṃ niyamaṇa corr. to na ni-. ¹¹ Bā adds eva. ¹² Bā -dasā corr. to dasa. ¹³ Bā -ttā- ¹⁴ Ck rūpā-. ¹⁵ Bā vich-. ¹⁶ Bā nanditā. ¹⁷ Bā -khiddāvasena. ¹⁸ Ck adds murehi. ¹⁹ Bā dvī-. ²⁰ so Bā MSS. ²¹ Ck ahumhā. ²² Bā -titi. ²³ Bā -rānaditīre. ²⁴ Bā adds ukkūsā. ²⁵ Bā rammadātīre. ²⁶ Bā ukkūsāhumhā. ²⁷ Bā tatthāpi.

ti te mayam ajja brāhmaṇakhattiyā jātā, aham Kosambiyam brāhmaṇakule nibbatto, tvaṃ idha rājā jāto ti.

Evam assa¹ atīte² lāmakajātiyo pakāsetvā idāni imissāpi jātiyā āyusamkhārāparittatam³ dassetvā puññassa⁴ ussāham⁵ janento catasso gāthā abhāsī:

17. Upanīyatī⁵ jīvitam appamāyu,
jarūpanītassa na santi tāṇā,
karohi Pañcāla mam' eta⁶ vākyam,
mā kāsi kammāni dukkhudrayāni⁷. 41.
- 18 Upanīyatī⁵ jīvitam appamāyu,
jarūpanītassa na santi tāṇā,
karohi Pañcāla mam' eta⁶ vākyam,
mā kāsi kammāni dukkhapphalāni. 42.
19. Upanīyatī⁵ jīvitam appamāyu,
jarūpanītassa na santi tāṇā,
karohi Pañcāla mam' eta⁶ vākyam,
mā kāsi kammāni rajassirāni. 43.
20. Upanīyatī⁵ jīvitam appamāyu,
vaṇṇam jarā hanti narassa jīyato
karohi Pañcāla mam' eta⁶ vākyam,
mā kāsi kammam¹⁰ nirayūpapattiyā¹¹ ti. 44.

Tattha upanīyatīti mahārāja idam jīvitam maraṇam upagacchatī¹², idam hi imesaṃ sattānaṃ appamāyūṃ samkhārāparittatāya pi tthitiparicatāya pi¹³ parittam suriyuggamane tiṇagge ussāvabindusadisaṃ, na santi tāṇā ti na hi jarāmarapaṇi upanītassa puttādayo tāṇā nāma honti, mama¹⁴ vākyam ti mama etaṃ vacanaṃ, mā kāseti mā rūpādikāmaguṇe¹⁵ hetu pamādaṃ āpajjitvā nirayādisu dukkhavaḍḍhanāni kammāni karī, dukkhapphalānīti dukkhavipākāni, rajassirānīti kilesarajona okiṇṇasāsāni, vaṇṇam ti jīramānassa narassa sariravaṇṇam jarā hanti, nirayūpapattiyā ti nirasāde niraye up-
20 pajjanatthāya¹⁶.

¹ B⁴ evam tassa. ² B⁴ -tā. ³ C⁴ -tā, B⁴ -kha. ⁴ B⁴ -puññesu. ⁵ both MSS. -ti. ⁶ B⁴ eva. ⁷ so C⁴; B⁴ dukkhindriyāni. ⁸ B⁴ -MSS. eva. ⁹ B⁴ -yam. ¹⁰ B⁴ -āni. ¹¹ B⁴ nirayupavattiyā, C⁴ nirayupattiyā. ¹² C⁴ -gaethi. ¹³ C⁴ sarasaparipattiyā tthitipariyatāya in the place of samkhārā. ¹⁴ B⁴ eva. ¹⁵ so C⁴; B⁴ -nā for nānā. ¹⁶ C⁴ -yam.

M-tte kathente rājā tussitvā¹ tisso gāthā abhāsi:

21. Addhā hi saccam vacanam tav' etam,
yathā isi' bhāsasi evam etam,
kāma ca me santi anappārūpā,
te duccajā' mādisakena bhikkhu. 45.

5

22. Nāgo yathā paṃkamajjhe vyasanno⁴
passam thalam nābhisambhoti⁵ gantum
evam p' aham⁶ kāmapaṃke vyasanno⁴
na bhikkhuno maggam anubbajāmi. 46.

23. Yathāpi mātā ca' pitā ca' puttam
anū-āṣare kinti sukhī bhaveyya⁷
evam pi mam tvaṃ anusāsa bhante
yam ācaram⁸ pecca sukhī bhaveyyan ti. 47.

10

Tattha anappārūpā ti aparittajātikā bahū aparimitā, te duccajā¹⁰
mādisakenā 'ti bhātika tvaṃ kilese pahāya thito, aham pana kāmapaṃke¹¹
nimuggo, tasmā mādisakena¹¹ te kāma duccajā, nāgo yathā ti iminā attano
kāmapaṃke nimuggabhāvassa upamaṃ dasseti, tattha vyasanno¹² ti visanno¹³
anupavittho¹⁴, ayam eva vā pātho, maggan ti tumbhākaṃ ovādānusāsanimagganu
nānubbajāmi pabbajitūn na sakkomi, idh' eva pana me thitassa ovādān dethā
'ti, anu-āṣare ti anusāsanti. 20

Atha nam M. āha:

24. Nō ce tuvaṃ¹⁵ ussahase¹⁶ janinda
kāme ime mānusake pahātum
dhammam¹⁷ balim patṭhapayassu¹⁸ rāja
adhammakāro ca¹⁹ te mā hu raṭṭhe. 48.

25

25. Dūtā vidhāvantu²⁰ disā catasso
nimantakā²¹ samānabrāhmaṇānam,
te annapānena²² upatṭhahassu
vatthena senāsanapaccayena ca. 49.

¹ Bā bujātvā. ² both MSS -ī. ³ Ck duccakā. ⁴ Ck vyasanto, Bā byasanno.

⁵ Bā -sabbhotu. ⁶ Ck evam-, Bā evamaham. ⁷ Ck va. ⁸ tam odhim atikka-
mitvā. ⁹ - sukhi bhaveyya wantum in C. ¹⁰ Bā yathā ciraṃ. ¹¹ Ck omit

te duccajā. ¹² Bā -sena. ¹³ Ck vyasanto, Bā byasanno. ¹⁴ Ck visante, Ck
visanne, Bā visanno. ¹⁵ Ck pavittho. ¹⁶ Ck tvaṃ. ¹⁷ all three MSS, ussā-

¹⁸ Bā dhammā. ¹⁹ Ck -passu, Ck -passu, Bā upatṭhahassu. ²⁰ Ck omit ca.

²¹ Bā -ti. ²² Bā -th-. ²³ Ck sanna-.

26. Annena pānena pasannacitto
santappaya samaṇabrāhmaṇe ca,
datvā ca bhutvā ca yathānubhāvaṃ
anindito saggaṃ upeti tṭhānaṃ. 50.
27. Sace ca taṃ¹ rāja mado saheyya
nārīgaṇehi² paricārayantaṃ³
imaṃ eva gāthaṃ manasīkarohi
bhāsehi c' enaṃ⁴ parisāya majjhe: 51.
28. Abbhokāsasayo jantu vajantiyā⁵ khīrapāyito
parikiṇṇo supānehi sv-ājja⁶ rājā ti vuccatīti. 52.

Tattha⁷ dhammaṃ⁸ balin ti dhammena samena anāgitta⁹ alāṅṅha
'ti attho. adhammakāro ti porāṇakarājūhi tṭhapitaṃ vinicchaya¹⁰ dhammaṃ
bhinditvā pavattā¹¹ adhammakiriya, nimaṇṭakā¹² ti dhammikasamaṇabrāhmaṇe
nimantetvā pakkosakā, yathānubhāvaṃ ti yathābalaṃ ya¹³ sattiṃ, imameva
15 gāthaṃ ti idāni vattabbaṃ sandhāyāha, tatrāyaṃ adhippāyo: mahārāja sace
taṃ mado abhibhaveyya sace te nārīgaṇaparivutassa rūpādayo¹⁴ vā¹⁵ kāmagūṇe
rajjasukhaṃ vā ārabba māno uppajjeyya ath' evaṃ¹⁶ cīnteyyāsi: ahaṃ pure
caṇḍālayoniyāṃ nibbatto channassa tiṇakuṭimattassa¹⁷ abhāvā abbhokāsasayo aho-
sīm, tadā hi me¹⁸ natā caṇḍālī araṇṇāṃ¹⁹ dūrapannādināṃ atthāya²⁰ gacchanti
20 maṃ kukkuraganassa majjhe abbhokāse nipaṇṇāpetvā attano khīraṃ pāyitvā
gacchati, so 'haṃ kukkurehi parivārīto tehi yeva saddhīm sunakhiyā khīraṃ
pivittvā vadḍhito, evaṃ nīcājacco hutvā ajja rājā nāma jāto ti. Iti kho tvaṃ²¹
mahārāja imiṇā atthena attānaṃ ovaḍanto yo²² pubbe abbhokāsasayo jantu
araṇṇāṃ²³ vajantiyā caṇḍāliya ito c' ito ca anusaṃsantiyā²⁴ apakhiyā ca²⁵
25 khīraṃ pāyito supānehi²⁶ parikiṇṇo²⁷ vadḍhito so ajja rājā ti vuccatīti²⁸ imaṃ
gāthaṃ bhāseyyāsi.

Evaṃ M. tass' ovādaṃ²⁹ datvā „dinno te mayā ovādo,
idāni tvaṃ pabbaja vā mā vā attanā va attano kammaṃ³⁰
vipākāṃ paṭisevissāmi³¹“ vatvā ākāse uppatitvā tassa mat-
30 thake pādarajam³² pātentō Himavantaṃ eva gato. Rājāpi taṃ

¹ C^s sace taṃ? B^d sace taṃ. ² all three MSS. -ri-. ³ B^d -riyantaṃ. ⁴ C^k
bhāsehi me naṃ. ⁵ C^k echantyā. ⁶ C^s echanajatyā corr. to echanatyā. ⁷ B^d
evajja. ⁸ B^d adds ussahase ti ussahāsi. ⁹ B^d dhammi. ¹⁰ C^k -tta. ¹¹ B^d -ti.
¹² B^d omits vā. ¹³ C^k atthemah. ¹⁴ B^d -ssāpi. ¹⁵ C^k maṃ. ¹⁶ B^d -ñña.
¹⁷ C^k -paṇṇamakaviādināṃ ādāya. ¹⁸ C^s -makaci ādināṃ ādāya. ¹⁹ C^k taṃ. ²⁰
B^d yoso, C^k so. ²¹ B^d -saṃsar-. ²² B^d omits ca. ²³ C^k -pa, B^d sunakhehi
²⁴ C^k -ṇa. ²⁵ B^d vuccatī. ²⁶ B^d tassa o-. ²⁷ C^k kammaṃ. ²⁸ C^k -vissa-
miti, B^d -vissatīti. ²⁹ B^d pādarajam, C^k rājam

disvā uppannasamvego jettḥaputtassa rajjam datvā balakāyaṃ
nimantetvā Himavantābhimukho pāyāsi. M. tassa gamanam¹
natvā isigaṇaparivuto āgantvā tam² ādāya gantvā pabbājetvā
kaṣiṇaparikkammaṃ ācikkhi. So jhānābhinnāṃ nibbattesi. Iti
te ubho pi³ Brahmalokūpagā ahesunā. 5

S. i. d. ā. „evam bhikkhave porāṇakapaṇḍitā tiṇi cattāri bha-
vantarāṇi gacchantāpi³ dāhaviṣṣāsā va ahesun“ ti vatvā j. s.: „Tadā
Sambhūtapāṇḍito Anando ahosi, Cittapāṇḍito aham evā“ ti. Citta-
Sambhūta-jātakaṃ.

3. Sivijātaka.

10

Dūre apassanthero ti.¹ Idam S. J. v. asadisadānaṃ ā. k.
Tam Atṭhanipāte Govirajātake² vitthāritam eva. Tadā pana rājā
sattame divase sabbaparikkhāre datvā anumodanaṃ yāci. S. akatvā³
va pakkāmi. Rājā bhuttapātārāso vihāraṃ gantvā „kasmā bhante
anumodanaṃ akatthā“⁴ ti āha. S. „asuddhā mahārāja parisā“ ti 15
vatvā „na ve kadariyā devalokaṃ vajantitī“ gāthāya dhammaṃ desesi.
Rājā pasāditvā saḥassasagghanakena⁵ siveyyakena uttarāsaṃghena
T-tam pūjetvā nagaraṃ pāvīsi. Punadivase dh. k. s.: „āvuso Kosala-
rājā asadisadānaṃ datvā tādiseṇāpi dānena atitto Dasabalena dhamme
desite puma satasahasagghanakam⁶ siveyyakavattham adāsi, yāva 20
atitto vatāvāso⁷ dānena rājā“ ti. S. āgantvā „kāya nu ttha bhik-
khave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte⁸ „bhikkhave
bāhirabhaṇḍam nāma sudinnaṃ⁹, porāṇakapaṇḍitā sakala-Jambudīpaṃ
unnaṃgalaṃ katvā devasikam¹⁰ chasatasahasapariccāgena dānaṃ
dadamānā bāhiradānena atittā¹¹ piyassa datā piyaṃ labhatīti¹² sam- 25
pattānaṃ¹³ yācakānaṃ akkhini uppājetvā adamsū“ ti vatvā ā. ā.:

A. Siviratṭhe Ariṭṭhapuranagare Sivimahārāja r.
kārente M. tassa putto hutvā nibbatti. Sivikumāro ti ssa
nāmaṃ karimsu. So vayappatto Takkaṣilaṃ gantvā uggahita-

¹ Idā tassāga-. ² Ck nam, Bā omits tam. ³ Bā gantvāpi. 3. Cfr. Cariyāpi-
taka p. 77. ⁴ so Ck, see vol. III, 469; Bā sīvirajātake. ⁵ Ck katvā, Bā avatvā.

⁶ so Ck; Bā na karitthā, Bā na katvāritthā. ⁷ Bā sātassahasagghaṇi-. ⁸ C
atittāvuso, Bā atitto vata ā-. ⁹ Bā add na. ¹⁰ Ck suddam. ¹¹ Bā repeats de-.

¹² Ck -ntīti. ¹³ Bā -tm.

sippo āgantvā pitu sippaṃ dassetvā uparajjāṃ labhitvā aparabhāge pitu accayena rājā hutvā agatigamaṇaṃ pahāya dasarājadharme akopetvā dhammena r. kārento catūsu dvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre¹ ti cha dānasālā² kāretvā devasikaṃ chasatasahassapariccegena mahādānaṃ pavattesi, atthamicātuddasapannarasesu³ niccaṃ dānasālaṃ gantvā dānaṃ olokesi. So ekadā puṇṇamadvase pāto va samussitasetachatte rājapallaṃke nisinnō attanā⁴ dinnadānaṃ āvajjanto⁵ bāhira-vatthum attanā adinnaṃ nāma adisvā „mayā bāhira-vatthum adinnaṃ nāma n' atthi, na maṃ bāhira-dānaṃ toseti, aham ajjhattikadānaṃ dātukāmo, aho vat' ajja mama⁶ dānasālagata-kāle⁷ kocid' eva⁸ yācako bāhira-vatthum⁹ ayācitvā¹⁰ ajjhattikassa nāmaṃ gaṇheyya, sace¹¹ me koci hadaya-māmsassa nāmaṃ gaṇheyya kaṇayena¹² uraṃ paharitvā pasannaudakato sanālaṃ padumaṃ uddharanto viya lohitabindūni paggharantaṃ¹³ hadayaṃ niharitvā dassāmi, sace sarīra-māmsassa nāmaṃ gaṇheyya avalekhanasatthema¹⁴ lekhe¹⁵ viya sarīra-māmsaṃ otāretvā dassāmi, sace me koci¹⁶ lohitassa nāmaṃ gaṇheyya¹⁷ anamukhe pakkhipitvā¹⁸ upanītabhājanāṃ pūretvā lohitam¹⁹ nāmaṃ, sace vā pana koci²⁰ 'gehe me kammaṃ na-ppavattā²¹, gehe me dāsakammaṃ karohīti' vadeyya rājavesaṃ apaṇetvā²² bāhi²³ thatvā²⁴ attānaṃ²⁵ sāvetvā dāsakammaṃ karissāmi, sace me²⁶ koci akkhiṇaṃ nāmaṃ gaṇheyya tālamiṭṭhaṃ²⁷ niharanto viya akkhini uppādetvā dassāmīti²⁸ cintesi. Iti so²⁹

25 Yaṃ kiñci mānusaṃ dānaṃ adinnaṃ me na vijjati
yo pi yāceyya maṃ cakkhum dadeyyaṃ avikampito tē
cintetvā solasahi gandhodakaghaṭehi nahātvā sabbālaṃkāra-
paṭimāṇito nānaggarasabhojanaṃ bhuñjitvā alaṃkātahattik-

¹ Bds ad- cā. ² Bds -lāyo. ³ Bds -catuddasapannarasesu. ⁴ Bds -no. ⁵ Cks mayi. ⁶ C^{ks} Bds -lānga-. ⁷ Cks koda. ⁸ C^{ks} āy-. ⁹ Bds ad- hl. ¹⁰ C^{ks} kanasena. ¹¹ C^{ks} kanasena. ¹² C^{ks} repeats pa-. ¹³ Bds -sā. ¹⁴ Cks lekhaṇto. ¹⁵ Bds telasīṇa likkhanto. ¹⁶ Bds omits me koci. ¹⁷ Cks pakkhāpētā. ¹⁸ Bds -vatti. ¹⁹ Bds bāhiraṃ kaṭa. ²⁰ Cks bāhi thatvā. ²¹ Cks -vā. ²² Bds omits me. ²³ Bds -bijaṃ. ²⁴ Bds -āna.

khandhavaragato dānaggaṃ agamāsi. Sakko tassa ajjhāsayaṃ
viditvā „Sivirājā ‘ajja sampattayācakānaṃ cakkhūni uppāṭetvā
dassāmīti’ cintesi, sakkhissasi nu kho dātuṃ udāhu no“ ti
tassa vimaṃsauatthāya jarāpatto andhabrahmaṇo viya hutvā
rañño dāṇaggaṃ gamanakāle ekaṃniṃ unnatapadese hatthaṃ 5
pasāretvā rājānaṃ jayāpetvā aṭṭhāsi. Rājā tadabhimukhaṃ
vāraṇaṃ pesetvā „brāhmaṇa kiṃ vadesīti“ pucchi. Atha naṃ
Sakko „mahārāja tava dāṇajjhāsayaṃ nissāya samuggagatena
kittighosena sakalalokasannivāso nirantaro¹, ahañ ca andho,
tvaṃ dvicakkhū“ ti vatvā cakkhuṃ yācanto paṭhamaṃ gā- 10
tham āha:

1. Dūre apassan therō va² cakkhuṃ yācitum āgato,
ekanettā bhavissāma, cakkhum me dehi yācito ti. 53.

Tattha dūre ti ito dūre vasanto, therō³ ti jarājīṇṇo⁴, therō⁴, ekanettā
ti ekaṃ nettaṃ mayhaṃ dehi, evaṃ dve pi⁵ ekanettā bhavissāma⁶. 15

Taṃ sutvā M. „idān’ evāhaṃ pāsāde⁷ nisinno cintetvā
āgato, aho me lābhā⁸, ajja vata me manoratho matthakaṃ
pāpuṇissati, adinnapubbādānaṃ dassāmīti“ tuṭṭhamānaso duti-
yaṃ gātham āha:

2. Kenānusiṭṭho idha-m-āgato si 20
vanibbaka cakkhupathāni yācitum,
suduḍḍajaṃ yācasi uttamaṅgaṃ
yaṃ āhu nettaṃ purisena duccajan ti. 54.

Tattha vanibbakā ‘ti taṃ ālapati, cakkhupathānīti cakkhūnaṃ⁹
etaṃ¹⁰ nāmaṃ, yaṃāhū ‘ti yaṃ paṇḍitā duccajan ti kathanti. Itoparaṃ 25
uttānasambandhā¹¹ gāthā Pālinayaṇ’ eva vedittabbā¹².

3. Yaṃ āhu devesu Sujampatīti
Maghavā ti naṃ āhu manussaloke,

¹ Bds - teraṃ phuto. ² Oks omit va. ³ Bd omits jarā. ⁴ Bd adds viya. ⁵
Bd omits pi. ⁶ Bd -mitti, B -mitti. ⁷ Bd -dehi. ⁸ Bds -bho. ⁹ all three
MSS. -uṇam. ¹⁰ Bds -eva. ¹¹ Bd -a. ¹² Oks -am, Bd -o.

tenānūsīṭṭho idha-m-āgato 'smi
vanibbako cakkhupathāni yācitum. 55.

4. Vanibbako mayha vaṇim¹ anuttaram:

dadāhi me cakkhupathāni yācito,

5 dadāhi me cakkhupathāni anuttaram

yam āhu nettam purisenā duccayam'. 56.

5. Yena atthena² āgañchi³ yam attham abhipatthayam

te te ijjhantu saṃkappā: labha cakkhūni brāhmaṇa. 57.

6. Ekan te yācamānassa ubhayāni dadāmi⁴ aham,

10 sa⁵ cakkhumā gaccha janassa pekkhato,

yad icchase⁶ tvaṃ tan te⁷ samijjhatū⁸ 'ti. 58. *

Tattha vanibbako ti yācamānassa⁹ vaṇim ti yācamāni, te te² ti te tava
tassa atthassa² saṃkappā, sa cakkhumā ti so tvaṃ mama cakkhūhi cakkhumā
hutvā, yadicchase¹⁰ tvaṃ tan te¹¹ samijjhatū⁸ 'ti yam tvaṃ mama saṃ-
15 tikā icchasi tam te samijjhatu.

Rājā ettakam kathetvā „idh' eva mayā akkhini¹² uppāṭetvā
dātum asāruppan¹³ ti cintetvā brāhmaṇaṃ ādāya antepuṭam
gantvā rājāsane¹⁴ nisīditvā Sīvakaṃ¹⁵ nāma vejjam pakkosā-
petvā „akkhim me soddehiti¹⁶ āha. „Amhākam kira rājā
20 akkhini uppāṭetvā brāhmaṇassa dātukāmo¹⁷ pi sakalanagare
ekakolāhalam ahosi. Atha senāpatiādayo rājā¹⁸ vullabhā ca
nāgarā¹⁹ ca orodhā ca sabbe sannipatitvā rājānaṃ varentā
tisso gāthā avocum:

7. Mā no deva adā cakkhum, mā no sabbe parākari²⁰,

25 dhanam dehi mahārāja muttā²¹ veṇṇariyā bahū. 59.

8. Yutte deva rathe dehi ājāniye c' alaṃkate²²,

nāge dehi mahārāja hemakappanavāsase²³. 60.

¹ Ck vaṇi, Bd vani; read: vanibbāno mayha vaṇim anuttaram? ² Bds add rājā
āha. ³ Cks annena. ⁴ Cks -ji, Bd āgacchati. ⁵ Cks sama. ⁶ Bds -si. ⁷
Cks dada te in the place of tan te. ⁸ Cks only one te. ⁹ Bd andhassa. ¹⁰
Bd -si. ¹¹ Ck natadā in the place of yad - - te, C. tadate. ¹² Bd rājanive-
sane. ¹³ Bds sīvikaṃ. ¹⁴ Cks Bd na. ¹⁵ Bd parakka-. ¹⁶ Bd omīte c. ¹⁷
Cks -kappapa-, Bds -kappauj-.

9. Yathā taṃ Sivayo¹ sabbe sayoggā sarathā sadā²
samanā parikareyyuṃ³ evaṃ dehi rathesabhā 'ti. 61.

Tattha parākiriti⁴ pariccaji, akkhīsu hi dinnesu tvaṃ r. na kāressasi,
añño rājā bhavissati, evaṃ tayā mayaṃ paricattā nāma bhavissāmā 'ti adhippā-
yen' evaṃ āhaṃsu, parikareyyuṃ⁵ ti parivāreyyuṃ, evaṃ dehīti yathā taṃ 5
avikalacakkhuṃ⁶ Sivayo⁶ parivāreyyuṃ evaṃ bāhiradhanam⁷ ev' essa dehi mā
akkhīni, akkhīsu⁸ dinnesu na taṃ Sivayo⁶ parivāressantīti.

Atha rājā tisso gāthā abhāsi:

10. Yo ve dassan ti vatvāna adāne kurute mano
bhunya⁹ so patitaṃ pāsaṃ¹⁰ gīvāya¹¹ paṭimuṇcati. 62. 10
11. Yo vā dassan ti vatvāna adāne kurute mano
pāpā pāpataro hoti sampatto Yamasādanam¹². 63.
12. Yaṃ¹³ hi yāce taṃ¹⁴ hi dade, yaṃ na yāce na taṃ dade,
sv-āhaṃ tam eva dassāmi yaṃ maṃ yācati brāhmaṇo ti. 64.

Tattha paṭimuṇcatīti paveseti, pāpā pāpataro ti lāmakāpi lāma- 15
kataro nāma hoti, sampatto Yamasādanam¹² ti Yamassa āpāpavattīti thā-
nam, Ussadanirayaṃ esa-ppatto yeva nāma hoti, yaṃ hi yāce ti yaṃ yācako
yāceyya dāyako pi tam eva dadeyya na ayācitaṃ. ayaṃ ca brāhmaṇo maṃ
cakkhuṃ yācati na muttādikaṃ¹⁵ dhanam, tad ev' assāhaṃ¹⁶ dassāmi ti vadati.

Atha paṃ amaccā „kiṃ patthetvā cakkhūni desīti“ 20
pucchantā

13. Āyuno vaṇṇan nu sukhaṃ balan nu
kiṃ patthayāno nu janinda desi,
kathaṃ¹⁷ hi rājā Sivinaṃ¹⁸ anuttaro
cakkhūni dajjā paralokahetū 'ti gātham āhaṃsu. 65. 25

Tattha paralokahetū 'ti mahārāja kathaṃ nāma tumbhādiso paṇḍita-
puriso sandīpikam¹⁹ issariyaṃ pahāya paralokahetu cakkhūni dadeyyā²⁰ 'ti.

¹ Cs sithvayo, Rd siviyo, Bs sikhayo. ² Cks saha. ³ Cks -ki-. ⁴ Bd pa-
rakka-. ⁵ Bd -kalla-. ⁶ Bds sivi-. ⁷ Cks dehidhanam. ⁸ Bd adde hi. ⁹ Bd
bhunimam. ¹⁰ Cks pāyam. ¹¹ Bd -yath. ¹² all three MSS. -dhanam. ¹³ Rd
yaṃ. ¹⁴ Bd tad, Cks ta. ¹⁵ Bds omīti kam. ¹⁶ Bd eva svāhaṃ. ¹⁷ Bd kathaṃ.
¹⁸ Ck -vī-. ¹⁹ Cks -tī-. ²⁰ Bds -yyāthā.

Atha nesam kathento rājā gātham āha:

14. Na v' āham etaṃ yasasā¹ dadāmi,
na puttam icche na dhanam na raṭṭham,
sataṃ ca dhammo carito purāṇo,
5 icc-eva dāne ramate² mano maman³ ti. 66.

Tattha na vāhan ti na ve ahaṃ, yasasā¹ ti dibbassa vā mānusassa vā yasassa kāraṇā⁴, na puttamicche ti imassa cakkhūdanassa⁵ phalena n' evāhaṃ puttam icchāmi na dhanam na raṭṭham, api ca sataṃ paṇḍitānaṃ sabbaññu-bodhisattānaṃ esa āciṇṇo samācinnu⁶ porāṇakamaggo yadidaṃ pāramipūraṇam
10 nāma, na hi pāramiyo pūretvā⁷ bodhitale⁸ sabaññūtaṃ pāpuṇitum samattho nāma n' atthi⁹, abaṇ ca pāramiyo pūretvā Buddho bhavītukāmo, icc-eva hi dāne ramate¹⁰ mano maman¹¹ ti iminā¹² kāraṇena mama mano dāne yeva nirato¹³ ti vadati.

Sammāsambuddho pi dhammasenāpā¹⁴ Sāriputtatherassa pana¹⁴ Cariyā-
15 pīṭakaṃ desento, mayhaṃ dvīhi akkhīhi pi sabbaññūtañānam eva piyatarā¹⁴ ti dīpetum

Na me deṣṣā ubho cakkhū, attānaṃ me na deṣṣiṃyā¹⁵, (Carīyāp. p 78¹⁶)
sabaññūtaṃ piyaṃ mayhaṃ, tasmā cakkhūm adāṣ' ahaṃ ti āha.

Mahāsattassa pana katham sutvā amaccesu appaṭibhānes

- 20 M. Sīvakavejjaṃ¹⁵ gāthāya ajjhabhāsi:

15. Sakhā ca mitto ca mamāsi Sīvaka¹⁷
susikkhito, sādhu karohi me vaco,
laddhatvaṇ¹⁸ cakkhūni mamaṃ jigimsato¹⁹
hatthesu ṭhapehi²⁰ vanibbakassā²¹ 'ti. 67.

25 Tass' attho: samma Sīvaka tvaṃ mayhaṃ sahāyo ca mitto ca, vejjasippe²² cāsi²³ susikkhito, sādhu me vacanam karohi, mama jigimsato²⁴ upadhārentassa olokentass' eva talamiñjam²⁵ viya me akkhīni uddharitvā imassa yācakassa hatthesu ṭhapehīti.

Atha naṃ Sīvako āha: „cakkhūdanam nāma bhāriyam,
30 upadhārehi²⁶ devā²⁷ 'ti. „Sīvaka, upadhāritam mayā, tvaṃ mā

¹ Ck yasasā. ² Bā -ti. ³ Bā mamā. ⁴ Ck -naṃ. ⁵ Ck -dāna. ⁶ Bā omits sa-. ⁷ Bā apū-. ⁸ Bā boddhīpallaṅke. ⁹ Bā atthi. ¹⁰ Ck -ti, Bā -ti. ¹¹ Bā mamā. ¹² Ck add me. ¹³ Bā omits ni. ¹⁴ Bā omits pana. ¹⁵ Ck desi-, Bā deṣiṃyā, Bā vedanīyā? ¹⁶ Bā sīvakam vejjaṃ. ¹⁷ Bā -vi-. ¹⁸ so Ck for uddhatva? Bā uddharitvā. ¹⁹ Ck jighīm-, Bā mama jigimsato. ²⁰ so Bā for ṭhāpehi? Ck āvesi. ²¹ all three MSS. vani-. ²² Ck adda sippa. ²³ Bā omits cāsi. ²⁴ Ck jighīm-, Bā jigimsato. ²⁵ Bā -bijaṃ. ²⁶ Ck -hiti.

papañcaṃ karohi, mā mayā saddhim bahum kathehīti¹. So cintesi: „ayuttaṃ mādisassa susikkhitavejjassa² rañño akkhīsu satthapātanan³“ ti so nānābhesajjāni ghaṃsitvā bhesajjacuṇṇena nīluppale⁴ paribhāvetvā⁵ dakkhiṇaakkhim⁶ upasimghāpesi, akkhi⁷ parivatti⁸, dukkhā vedanā uppajjā. „Sallakkhehi mahārāja, 5 paripākakaraṇaṃ mayhaṃ bhārō“ ti. „Apehi tāta, mā papañcaṃ karīti“. So paribhāvetvā puna upasimghāpesi, akkhi akkhi⁹ upato muñci¹⁰, balavataṛā vedanā udapādi. „Sallakkhehi mahārāja, sakkom¹¹ ahaṃ paṭipākatikaṃ¹² kātun¹³“ ti. „Mā papañcaṃ karīti“. So tatiyavāre kharataraṃ paribhāvetvā 10 upanāmeri, akkhi¹⁴ osadhabalena paribbhamitvā akkhikūpato nikkhamitvā nahārusuṭṭena¹⁵ olambamānaṃ atṭhāsi. „Sallakkhehi narinda, punapākatikakaraṇaṃ mayhaṃ balan ti. „Mā papañcaṃ karīti“. Adhimattā vedanā udapādi¹⁶, lohitaṃ pagghari, nivatthasāṭakā¹⁷ lohitaṃ temimsu. Orodhā ca amaccā 15 ca rañño pādamūle patitvā „deva akkhīni mā dehīti“ mahāparidevaṃ parideviṃsu. Rājā vedanaṃ adhivāsetvā „tāta mā papañcaṃ karīti“ āha. So „sādhu devā“¹⁸ ti vāmahatthena akkhiṃ dhāretvā¹⁹ dakkhiṇahatthena satthakaṃ ādāya akkhisuttakaṃ chinditvā akkhiṃ gahetvā M-assa hatthe ṭhapesi. 20 So vāmaakkhiṇā dakkhiṇakkhiṃ oloketvā vedanaṃ adhivāsetvā „ehi brāhmaṇa“²⁰ ti brāhmaṇaṃ pakkosivā²¹ „mama ito akkhito sattaguṇena sahaṣṣaguṇena²² sabbaññūtaññākkhim eva piyaṃ, tassa me idaṃ²³ paccayo hoti“²⁴ ti brāhmaṇassa²⁵ adāsi. So taṃ ukkhipitvā attano akkhiṃhi ṭhapesi, taṃ tassānubhāvena 25 vikasitanīluppalaṃ viya hutvā patitṭhāsi. M. vāmaakkhiṇā tassa taṃ akkhiṃ disvā „aho sudinnaṃ mayā akkhidānanu“ ti²⁶

¹ Bā -tassa vejjassa. ² C² satthāyapātanan, Bā satthapātun. ³ Bā -laṇ. ⁴ 3 MSS. -vi-. ⁵ C² -lā. ⁶ Bā -ttitvā. ⁷ so Bā; C² muñci for mucci? ⁸ C² -pākakikaṃ, C² -pākkakaṃ. ⁹ C² -ī. ¹⁰ Bā nāhārusuttakena. ¹¹ C² adda salakkhehi, C² salla-. ¹² Bā -kōnaṃ. ¹³ Bā akkhīni dhovitvā. ¹⁴ Bā -sāpetvā. ¹⁵ Bā adda satasahassaguṇena. ¹⁶ Bā piyataraṃ tassa idaṃ me. ¹⁷ Bā adda akkhiṃ. ¹⁸ C² akkhīni and C² akkhīni in the place of akkhidānanti.

antosamuggatāya pītiyā¹ nīrantarāṃ puṭṭho² hutvā itarāṃ³ pi akkhiṃ adāsi. Sakko tam pi attano akkhiṃhi ṭhapetvā rājanivesanā nikkhamitvā mahājanassa olokontass' eva nagarā nikkhamitvā devaḷokam eva gato.

- 5 Tam atthaṃ pakāśento S. dīyadḍham gātham āha:
 16. Codito Sivirājena Sīvako⁴ vacanaṃkaro
 rañño cakkhūni uddhatvā⁵ brāhmaṇass' upanāmaye,
 sacakkhu brāhmaṇo āsi, andho rājā upāvisīti. 68.

- Rañño nacirass' eva akkhīni rūhiṃsu, ruyhamānāni⁶ ca
 10 āvāṭabhāvaṃ⁷ appatvā⁸ kambalagenḍukena⁹ viya uggatena maṇsa-
 piṇḍena pūretvā citta-kammarūpakassa viya akkhīni ahesuṃ,
 vedanā pacchijji. Atha M. katipāṇaṃ pāsāde vasitvā¹⁰ kiṃ
 andhassa rajjena¹¹ 'ti, amaccānaṃ rajjaṃ niyyādetvā uyyānaṃ
 gantvā pabbajitvā samaṇadhammaṃ karissāmi¹² "cintetvā amacce
 15 pakkosāpetvā tesam tam atthaṃ ārocetvā „eko mukhadho-
 vanādidāyako kappiyakārako ca mayhaṃ santike bhavissati,
 sarīrakiocaṭṭhānesu pi me rajjukaṃ bandhathā¹³ " 'ti vatvā sā-
 rathim āmantetvā „rathaṃ yojehīti¹⁴ " āha. Amaccā pan' assa
 rathena gantum adatvā suvaṇṇasavikāya naṃ netvā pokkha-
 20 raṇṭīre nisīdāpetvā ārakkhaṃ samvidhāya paṭikkamiṃsu.
 Rājā pallaṃkena¹⁵ nisinna attano dānaṃ āvajjesi¹⁶. Tasmim
 khaṇe Sakkassa āsanaṃ uṇhaṃ ahosi, so āvajjanto¹⁷ tam
 kāraṇaṃ disvā „mahārājassa varaṃ datvā cakkhu paṭipāka-
 tikaṃ karissāmi¹⁸ " cintetvā tattha gantvā¹⁹ M-assa avidūre
 25 aparāparaṃ caṃkamaṃ.

Tam atthaṃ pakāśento S.¹²

17. Tato so katipāṇassa uparūḷhesu cakkhusu
 sūtaṃ¹³ āmantayi rājā Sivaṇaṃ raṭṭhavaddhana: 69.

¹ Bā omits pi-. ² C^o puṭṭho, Bā puṭṭho. ³ Bā -vi-. ⁴ Bā uddharitvā. ⁵ Bā ruha-. ⁶ Bā pakatibhā-. ⁷ C^o -heṇḍu-, Bā -gaṇḍu-. ⁸ Bā pallaṅke. ⁹ so all three MSS. ¹⁰ C^o āvajjento. ¹¹ C^o āg-. ¹² Bā adds āha: ¹³ all three MSS. sū-. ¹⁴ Bā adds āha: ¹⁵ all three MSS. sū-. ¹⁶ Bā adds āha: ¹⁷ all three MSS. sū-. ¹⁸ Bā adds āha: ¹⁹ all three MSS. sū-.

18. Yojehi sārathi yānaṃ, yuttaṇ ca paṭivedaya,
 uyyānabhūmiṃ gacchāma pokkharāṇe¹ vanāni ca. 70.
 19. So ca pokkharāṇiyā tīre pallamaṇena upāvisi,
 tassa Sakko pātura ahu devarājā Sujampatīti 71.
 imā gāthā āha.

Sakko pi² M-ttena padasaddam sutvā „ko eso“ ti vutte
 20. Sakko 'ham asmi devindo, āgato 'smi tav' antike,
 varaṃ varassu rājāsi³ yaṃ kiñci manas' icchasitī 72.
 gātham āha.

Evam vutte rājā gātham āha:

21. Pahūtam⁴ me dhanam Sakka balaṃ⁵ koso c' anappako⁶,
 andhassa me satō dāni maraṇam⁷ ñeva⁸ ruccatīti. 73.

Tattha maraṇam⁷ ñeva ruccatīti devarāja idāni mayham andhabhāvena
 maraṇam eva ruccatī⁹, tam me dehīti.

Atha naṃ Sakko āha: „Sivirāja kiṃ pana tvaṃ maritu- 15
 kāmo putvā maraṇam rocesi udāhu andhabhāvenā“ 'ti.
 „Andhabhāvena devā“ 'ti. „Mahārāja dānam nāma na keva-
 laṃ, samparāyattham eva diyati¹⁰, diṭṭhadhammatthāya¹¹ pi pac-
 cayo hoti, tvaṃ ca ekaṃ¹² cakkhum yācito dve adāsi, tena
 saccakiriyaṃ karohīti“ gātham¹³ samutthāpetvā 20

22. Yāni saccāni dipadinda¹⁴ tāni bhāsassu khattiya,
 saccan te bhaṇamānassa puna cakkhum bhavissatīti āha. 74.

Tam sutvā M. „Sakka, sace si¹⁵ mama cakkhum dātu-
 kāmo aññaṃ upāyaṃ mā kari, mama dānanissanden' eva me¹⁶
 cakkhum uppajjati¹⁷“ 'ti vatvā Sakkena „mahārāja¹⁸, aham¹⁹
 Sakko²⁰ aham devarājā²¹ ti na²² paresam cakkhum dātuṃ sak-
 komi, tayā annassa²³ dānassa phalen' eva te cakkhum
 uppajjissatīti“ vutte „tena hi mayā dānam sudinnan“ ti vatvā
 saccakiriyaṃ karonto²⁴

¹ B^d -rañña, B^s -rañña. ² B^d sakkassa, omitting pi. ³ B^d -isi. ⁴ B^d pahu-
⁵ B^d phalaṃ? ⁶ B^d omits c. ⁷ B^d -pañceva. ⁸ C^k ruccatīti. ⁹ C^k jiyati,
 C^s ji-, B^d diyati ¹⁰ C^k -ttāya. ¹¹ C^k eka. ¹² B^d kathaṃ. ¹³ B^d dvi-. ¹⁴
 B^d pi ¹⁵ B^d omits me. ¹⁶ B^d upapa-. ¹⁷ C^k -jena. ¹⁸ C^k nevāham. ¹⁹
 C^k omit ahaṃ ²⁰ C^k omit na. ²¹ B^d dinna. ²² B^d adds gāthamāha.

28. Ye maṃ¹ yācitum āyanti nānāgottā vanibbakā
 yo² pi maṃ yācate tattha so pi me manaso piyo,
 etena saccavajjena cakkhum me upapajjathā 'ti 75.
 gātham āha.

5 Tattha so pi me ti³ ye⁴ maṃ yācitum āgacchanti yo⁵ pi so pi tesu⁶ āsa-
 tesu⁷ maṃ⁸ yācati so pi me manaso piyo, etenā 'ti sace mama sabbe pi
 yācakā piyā saccam ev' etaṃ mayā vuttaṃ etena me saccavacanena ekaṃ⁹
 cakkhum upapajjetha¹⁰ upapajjati¹¹ 'ti āha

Ath' assa vacanānantaram eva paṭhamam cakkhum'uda-
 10 pādi. Tato dutiyassa uppajjanatthāya¹²

14. Yaṃ maṃ so yācitum āgā¹³ dehi cakkhun ti' brāhmaṇo
 tassa cakkhūni pādāsiṃ brāhmaṇassa vanibbalo¹⁴. 76.

25. Bhiyyo maṃ āvisi pīti somanassaṃ c' anappakaṃ,
 etena saccavajjena dutiyam me upapajjathā 'ti 77.

15 gāthadvayam āha.

Tattha yaṃ maṃ ti yo maṃ¹⁵, so ti so cakkhuvikalabhābrahmaṇo¹⁶ dehi
 me cakkhun ti yācitum āgato, vanibbino¹⁷ ti yācantaṃ bhiyyo maṃ
 āvisi ti brāhmaṇassa cakkhūni datvā andhakālo¹⁸ tasmim' andhakāle tathā-
 rūpaṃ¹⁹ vedanāṃ āganetvā aho sudinnam me dānaṃ ti paccavekkhantaṃ maṃ
 20 bhiyyo atirekatarā pīti āvisi mama hadayaṃ pavittā, somanassaṃ ca me²⁰
 anantaṃ aparimāṇam uppajji²¹, etenā 'ti sace mama tadā anappakaṃ pīti-
 somanassaṃ uppannaṃ²² saccam ev' etaṃ mayā vuttaṃ etena me sacca-
 vacanena dutiyam pi cakkhum upapajjati²³ 'ti āha

Tam khaṇam űeva dutiyam pi cakkhum udapādi, tāni paṇ'
 25 assa cakkhūni n' eva pākātikāni na dibbāni, Sakkabrāhmaṇassa²⁴
 hi dinnacakkhum²⁵ puna pākātikaṃ kātuṃ na sakkā, upahata-
 vatthuno²⁶ ca dibbacakkhum nāma na uppajjati²⁷, tāni paṇ'

¹ Ck saṃ, Cc saṃmā. ² Ck so. ³ Bc ye manti. ⁴ Cc yo. ⁵ Ck ye. ⁶ Bc
 te pi yācatesu in the place of yo pi so pi tesu, Bc te pi yo pi tesu. ⁷ Bc
 āgacchantesu. ⁸ Bc ye maṃ. ⁹ Ck eka. ¹⁰ Ck upapajjatha. ¹¹ Ck uppa-
 janti. ¹² Bc upapa-. ¹³ Ck āga, Bc agā. ¹⁴ Bc vanibbako. ¹⁵ Bc add
 yācati. ¹⁶ Bc -vikallo-. ¹⁷ Bc vanibbako. ¹⁸ Ck anandha-; Bc add paṭṭhāya-
¹⁹ Ck -pi. ²⁰ Bc mama. ²¹ Bc upapa-. ²² Bc -nnanti. ²³ Bc upapa-. ²⁴
 Bc athassa brā-. ²⁵ Bc dinnam-. ²⁶ Ck -uto.

assa saccapāramitācakkhūṇīti¹ vuttāni, tesaṃ uppattisamakālam
eva Sakkānubhāvena sabbā rājaparisā² sannipatitā va ahosi³.
Ath' assa Sakko mahājanamajjhe⁴ yeva thutim karonto

26. Dhammena bhāsītā gāthā Sivīnaṃ raṭṭhavaddhana,
etāni tava nettāni dibbāni paṭṭidhiyare⁵. 78.

27. Tirokuḍḍam⁶ tiroselaṃ samātiggaṃ pabbataṃ
samantā yojanasataṃ dassanaṃ anubhontu⁷ te ti 79.
gāthadvayam āha.

Tattha dhammena bhāsītā ti mahārāja imā te gāthā dhammena sa-
bhāven' eva bhāsītā, dibbānīti dibbānubhāvayuttāni, paṭṭidhiyare ti pati- 10
diyyanti⁸, tirokuḍḍam ti mahārāja imāni te cakkhūni devatānaṃ cakkhūni
viya parakuḍḍam paraselaṃ yaṃ kiñci pabbataṃ⁹ samatiggayha atikkhamitvā
samantā dasadisa yojanasataṃ rūpasānaṃ anubhontu¹⁰ 'ti attho

Iti so ākāse thatvā mahājanamajjhe imā gāthā bhāsītā¹¹
„appamatto hohīti“ M-am ovaditvā deva lokam eva gato. M. 15
pi mahājanaparivuto mahantena sakkārena nagaraṃ pavisitvā
Candakam¹² pāsādaṃ abhirūhi¹³. Tena cakkhūnaṃ paṭiladdha-
bhāvo sakala-Siviraṭṭhe pākato¹⁴ jāto. Ath' assa dassanattamaṃ
raṭṭhavāsino¹⁵ bahum paṇṇākāraṃ gahetvā āgamiṃsu¹⁶. M.
„imasmiṃ mahājanasannipāte mama dānaṃ vaṇṇessāmīti“
rājadvāre mahāmaṇḍapaṃ karetvā samussitasetacchatte rāja- 20
pallamaṃ nisinno nagare bheriṃ carāpetvā sabbaseniyo sanni-
pātetvā „ambho Siviraṭṭhavāsino, imāni me dibbacakkhūni disvā
ito paṭṭhāya¹⁷ adatvā mā bhuñjitthā¹⁸“ 'ti vatvā dhammaṃ
desento catasso gāthā abhāsi:

28. Ko n' idha vittaṃ na dadeyya¹⁹ yācito
api viṣiṭṭhaṃ supiyam pi attano,
tad imha sabbe Sivayo²⁰ samāgatā
dibbāni nettāni mam' ajja passatha. 80.

¹ Bā -tā- corr. to -tānubhāvena-. ² Bā -purisā. ³ Bā ca ahesum. ⁴ Bā
-janassa majhe. ⁵ Bā -dissare. ⁶ Bā -kuṭam. ⁷ Ck -bhonti. ⁸ Bā -dissati.
⁹ Bā adds pi. ¹⁰ Bā soddh-. ¹¹ Ck abhā-. ¹² Bā suc-. ¹³ Bā -rūyha. ¹⁴
Bā -to. ¹⁵ Bā sakāra-. ¹⁶ Ck ag-. ¹⁷ Bā adds dānaṃ. ¹⁸ Bā -jathā. ¹⁹
Bā nu dadeyyam. ²⁰ Bā sivi-

29. Tīrokuḍḍam tiroselam samatiggayha pabbatam
samantā yojanasatam dassanam anubhonti¹ me. 81.
30. Na cāgamattā param² atthi kiñci
maccānam³ idha jīvite⁴,
5 datvāna mānusaṃ⁵ cakkhum
laddham [me] cakkhum amānusaṃ. 82.
31. Etam pi disvā Sivayo⁶ detha dānāni bhuñjatha,
datvā ca bhutvā ca yathānubhāvaṃ
aninditā⁷ saggaṃ upetha⁸ tñānaṃ ti. 83.
- 10 Tattha ko nīdhā⁹ 'ti ko nu idha, api viṣiṭṭhaṃ ti uttamam pi sa-
mānaṃ, cāgamattā ti cāgapamāpato aññaṃ varaṃ nāma, u' ambh, idha
jīvite ti imasmiṃ jīvāloke, idha jivitaṃ¹⁰ ti pi pāṭho, imasmiṃ jīvāloke jīva-
mānānaṃ ti attho, amānusaṃ ti dibbacakkhūṃ mayā laddhaṃ, iminā kārāṇena
veditabham etam: cāgato uttamam nāma n' atthīti, etam¹¹ pi disvā ti etam
15 mayā laddhaṃ dibbacakkhūṃ disvāpi.

Itimāhi¹² catūhi gāthāhi dhammaṃ desetvā tato paṭṭhāya
anvaddhamāsaṃ pannarasuposathe¹³ mahājanaṃ¹⁴ saripatā-
petvā niccaṃ imāḥ¹⁵ eva gāthāhi dhammaṃ desesi. Tam sutvā
mahājano dānādini puññāni katvā devaokaṃ pūrento va¹⁶
20 agamāsi¹⁷.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave porāṇikapāṇḍitā bāhiradānena asan-
tuṭṭhasampattayācākānaṃ¹⁸ attano cakkhūni uppāṭetvā adāmsū¹⁹ 'ti
vatvā²⁰ j. s. Tadā Sivakavejjo²¹ Anando ahoṣi, Sakko Anuruddho.
sesaparisaṃ Buddhaparisā, Sivirajā pana aham evā²² 'ti. Sivijātakaṃ.

25

4. Sirimandajātaka.

Paññāyupetaṃ siriya vihinan²³ ti. Ayaṃ Sirimandapañño²⁴
Mahāummagge āvihavissati. Sirimandajātakaṃ²⁵.

¹ Bā -te. ² Bā varam. ³ Cā mantānaṃ. ⁴ Bā -tath. ⁵ Cā datvā mānu-
sakaṃ. ⁶ Bā -vi-. ⁷ Bā anandiko, Bā anindito. ⁸ Bā upethi ⁹ so all three
MSS. for jivitaṃ or jivitaṃ? ¹⁰ Bā iti. ¹¹ Bā -thesu. ¹² Bā -no. ¹³ Bā
omits va ¹⁴ Cā Bā āg-. ¹⁵ Cā asantusetha, Cā Bā asantutthā-. ¹⁶ Bā add
saccāni pakāsetvā. ¹⁷ Bā sivikavejjo. ¹⁸ Cā viñhi-, Bā viñhi-. ¹⁹ Bā
-mopāda-.

5. Rohantamigajātaka.

Ete yūthā¹ patiyantīti. Idam S. Veļuvane v. āyasmato Anandassa jīvitapriccāgam ā. k. So pan' assa jīvitapriccāgo Asitiniṇṇā Cullahaṃsajātaka Dhanapāladamane āvibhavissati. Evaṃ tenāyasmato Satthu atthāya jīvite pariccatte dh. k. s.: „āvuso āyasmā 5 Anando sekhapatisambhidappatto lutvā D-assāthāya jīvitam paricca-jīti“. S. āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave e. k. s.“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa mam' atthāya jīvitam pariccaji yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Br. r. k.² Khemā nām' assa aggamaheṣi ahosi. Tadā 10 B. Himavantapadese migayoniyam nibbattitvā suvaṇṇavaṇṇo ahosi sobhaggaṇṇapatto, kaṇṇiṭṭho pi 'ssa Cittamigo nāma suvaṇṇavaṇṇo va' ahosi, kaṇṇiṭṭhabhaginī pi Sutanā nāma suvaṇṇavaṇṇā va' ahosi. M. pana Rohanto' nāma migarājā ahosi. So Himavante dve pabbatarājiyo atikkamitvā tatiyāya antare 15 Rohantaṃ nāma saram nissāya asītimgasahassaparivāro vāsam kappesi. So andhe jinne mātāpitaro posesi. Ath' eko Bārāṇasito avidūre nesādagāmaṃvāsī nesādaputto Himavantaṃ pavitṭho M-aṃ disvā attano gāmaṃ āgantvā aparabhāge kālaṃ karonto puttassa ārocesi: „tāta amhākaṃ kammabhūmiyaṃ 20 asukasmim' nāma tṭhāne suvaṇṇavaṇṇo migo vasati, sace rājā puccheyyā³ katheyysīti⁴“. Ath' ekadivasaṃ Khemā nāma devī paṇḍāsakāle supinaṃ addasa, evarūpo supino hoti⁵: suvaṇṇavaṇṇo migo⁶ kaṇṇanapitṭhe nisīditvā suvaṇṇakimkīṇikaṃ koṭṭento⁷ viya madhurena⁸ sarena deviyā dhammaṃ deseti, sā 25 sādhu-kāraṃ dātvā dhammaṃ suṇāti, migo⁹ dhammakathāya anitṭhitāya eva utṭhāya gacchati, sā „migaṃ gaṇhathā“ 'ti vadanti¹⁰. Yeva pabujji. Paricārikāyo tassā saddaṃ sutvā „supihitadvāravatāpānaṃ gehaṃ, vātassa¹¹ pi okāso n' atthi, ayyā imāya velāya migaṃ gaṇhāpetīti¹²“ avahasimsu. Sā tasmiṃ 30

¹ all three MSS. yūdhā. ² Ck^o karesi. ³ B^d omits ya. ⁴ B^d rohamo. ⁵ B^d add aparabhāgo kālaṃkato ahosi. ⁶ B^d ahosi. ⁷ B^d add āgantvā ⁸ B^d ākoṭento. ⁹ B^d madhūra. ¹⁰ B^d adds pl. ¹¹ all three MSS. -i. ¹² B^d Janassā. ¹³ B^d -pethā.

khane „supino ayan“ ti ñatvā cintesi: „supino¹ ti vutte² rājā
 anādaro bhavissati, dohaḷo³ ti vutte pana ādarena pariye-
 sissatīti⁴ suvaṇṇavaṇṇamigassa⁵ dhammakathaṃ suṇissāmīti“
 sā gilānālayaṃ katva nipajji. Rājā āgantvā „bhadde kin te
 5 aphāsukan“ ti pucchi. „Deva aññāṃ⁶ n’ atthi: dohaḷo pana
 me uppanno“ ti. „Kiṃ icchāsīti⁷“. „Suvāṇṇavaṇṇassa
 dhammikamigassa dhammaṃ sotuṃ devā“ ti. „Bhadde, yaṃ
 n’ atthi tattha te dohaḷo uppanno, suvaṇṇavaṇṇo⁸ nāma, migo
 yeva n’ atthīti“. Sā⁹ „sace na labhāmi idh’ eva me maraṇaṃ“ ti
 10 rañño piṭṭhiṃ datvā nipajji. Rājā „sace atthi labhissasīti“
 parisamajjhe nisīditvā Morajātake vuttanayen¹⁰, eva amacce
 brāhmaṇe ca pucchitvā „suvaṇṇavaṇṇā¹¹ migā nāma hontīti“
 sutvā luddake sannipātāpetvā¹² „ken’ evarūpo¹³ migo diṭṭho,
 kena suto“ ti pucchitvā tena nesādaputtēna pītu santikā
 15 sutaniyāmena kathite „samma, tassa te migassa ānītakāle
 mahantaṃ sakkāraṃ karissāmi, gaccha ānehi naṃ“ ti vatvā
 paribbayaṃ datvā taṃ pesesi. So pi „sac’ āhaṃ deva taṃ
 ānetuṃ na sakkhissāmi cammam assa anessāmi, taṃ ānetuṃ
 asakkonto lomāni pi ‘ssa ānessāmi, tumhe mā cintayitthā“ ti
 20 vatvā nivesanaṃ gantvā puttadārassa paribbayaṃ datvā tattha
 gantvā taṃ migarājānaṃ disvā „kismiṃ nu kho¹⁴ āne pāsāṃ
 oḍḍetvā imaṃ gaṇhituṃ sakkhissāmīti“ vimaṃsanto pāṇiya-
 titthe okāsaṃ passi, so dāhaṃ cammayottaṃ vaṭṭetvā M-assa
 pāṇiyapivanaṭṭhāne yaṭṭhiyā¹⁵ pāsāṃ oḍḍesi. Punadvase M.
 25 asītiyā migasahashehi saddhiṃ gocare caritvā „pakatititthe
 yeva pāṇiyaṃ pivissāmīti“ tattha gantvā otaranto yeva pāse
 bajjhi. So „sac’ āhaṃ idān’ eva baddharāvaṃ¹⁶ ravissāmi
 ñātigāno¹⁷ pāṇiyaṃ apivitvā va bhīto¹⁸ palāyissatīti“¹⁹ cintetvā

¹ Bā adds me diṭṭho. ² Bā sace vakkhāmi in the place of vutte. ³ Bā adds me uppanno. ⁴ Ck² -sīatī. ⁵ Bā -vaṇṇassa migassa-. ⁶ Ck² aññā. ⁷ Bā -ā devīti. ⁸ Bā adds viya. ⁹ Bā adds tassa vacanaṃ sutvā. ¹⁰ Bā -pādetvā. ¹¹ Bā keneva aya-. ¹² Bā yaṭṭhi. ¹³ Bā bhandhanaravaṃ. ¹⁴ Bā -ā. ¹⁵ Bā -ā, adding vanaṃ. ¹⁶ Bā -antīti.

yaṭṭhiyaṃ allhiyivā attano vase vattetvā pāṇiyaṃ pivanto viya
 ahoṣi. Atha asītiyā migasahassānaṃ pāṇiyaṃ pivitvā uttaritvā
 tḥitakāle „pāsaṃ chindissāmi“¹ tikkhattuṃ ākaḍḍhi², paṭhama-
 vāre cammaṃ chiḍḍi, dutiye³ māmsaṃ, tatiye⁴ nahāruṃ chin-
 ditvā pāse⁵ aṭṭhiṃ āhacca aṭṭhāse. So chinditum asakkonto
 baddharāvaṃ⁶ ravi, migagaṇo⁷ „bhāyitvā tīhi ghaṭāhi palāyi⁸.
 Cittamigo tiṇṇaṃ pi ghaṭānaṃ⁹ antare M-aṃ adisvā „idaṃ
 bhayaṃ uppajjamānaṃ mama bhātu uppannaṃ bhavissatīti“
 cintetvā tassa santikaṃ gantvā¹⁰ taṃ baddhaṃ¹¹ passi. Atha
 naṃ M. disvā „bhātika mā idha tiṭṭha, sāsamaṃ idam¹²
 thāna“¹³ ti vaṭṭvā uyyojento paṭhamaṃ gātham āha:

1. Ete yūthā¹⁴ patiyānti bhūṭā maraṇā¹⁵ Cittaka,
 gaccha tuvaṃ¹⁶ pi, mā kaṃkhi, jivissanti tayā sahā¹⁷ ti. 84.

Tattha ete ti cakkhupathaṃ atikkamitvā dūragate¹⁸ sandhāyāha, patī-
 yantīti paṭigacchanti palāyantīti attho, Cittakā¹⁹ ti taṃ ālapati, tayā sahā²⁰
 ti tvaṃ aḥesaṃ mama thāne thavā rājā hohīti ete tayā saddhiṃ jivissantīti.

2. Tato ubhinnaṃ pi tisso ekantarikagāthā²¹ honti:

1. Nāhaṃ Rohanta²² gacchāmi, hadayaṃ me avakaḍḍhati²³,
 na taṃ aham jahissāmi, idha hessāmi²⁴ jivitaṃ²⁵. 85.
 2. Te hi nūna marissanti andhā aparināyikā,
 gaccha tuvaṃ²⁶ pi, mā kaṃkhi, jivissanti tayā saha. 86.
 3. Nāhaṃ Rohanta²⁷ gacchāmi, hadayaṃ me avakaḍḍhati²⁸,
 na taṃ baddhaṃ jahissāmi, idha hessāmi jivitaṃ ti. 87.

Tattha Rohanta²⁹ ti M-aṃ nāma ālapati, avakaḍḍhati³⁰ galati³¹,
 sokena avakaḍḍhiyati³², te hi nūnā³³ ti te amhākaṃ mātāpitara ekaṃsen³⁴ eva
 dvīsu pi aḥesaṃ idha matesu aparināyikā hutvā apatiṭṭhāyamaṇā suseṭṭvā ma-
 rissanti, taṃ bhātika Citta gaccha tvaṃ³⁵, tayā saha te jivissantīti attho,
 idha hessāmi³⁶ ti³⁷ imasmiṃ yeva thāne jivitaṃ jahissāmi³⁸ vatvā

¹ Bā -itvā. ² Bā -yavāre. ³ Bā bandharavaṃ. ⁴ Bā -ā. ⁵ Bā -yimsu. ⁶
 Bā -ṭhakānaṃ. ⁷ Ck^o āg-. ⁸ Bā bandhanan. ⁹ Ck^o yūthādhā. ¹⁰ Ck^o -ṇassa.
¹¹ Ck^o tvaṃ. ¹² Bā dūraṃ-. ¹³ Bā -āyo. ¹⁴ Bā fohāṇa. ¹⁵ C^o Bā ava-
 kassati. ¹⁶ Bā hi-. ¹⁷ Bā adde bodhisatto āha. ¹⁸ all three MSS. ava-
 kassati. ¹⁹ Bā roḥāṇā. ²⁰ Bā -kassati. ²¹ Bā galayati. ²² Bā kaḍḍhiyati. ²³
 Bā tuvaṃ. ²⁴ Bā hi-.

B-assa dakkhinapassam nissāya tam sandhāretvā assā-sento atthāsi. Sutanāpi nāma migapotikā palāyitvā migānam antare ubho bhātike apassanti „idaṃ bhayaṃ mama bhātikānam uppannam bhavissatīti“ nivattitvā tesam santikaṃ āgatā,
5 nam' āgacchantiṃ disvā M. pañcamam gātham āha:

6. Gaccha bhīru palāyassu, kūṭe baddho 'smi āyase,
gaccha tuvaṃ' pi, mā kaṃkhi, jīvissanti tayā sahā 'ti. 88.

Tattha bhīrū 'ti mātugāmo nāma appamattikenāpi bhāyati, tena nam evam ālapati, kūṭe ti paṭichannapāse, āyase ti so hi anto udake ayakkhaṇḍham
10 koṭṭetvā⁸ tattha sārādārum yaṭṭhiṃ bandhitvā oḍḍito, tasmā evam āha. tayā sahā 'ti te asīsahassamigā tayā saddhiṃ jīvissanti.

Tatoparā⁴ purimanayen' eva ti⁵so gāthā honti:

6. Nāham Rohanta⁵ gacchāmi, hadayam me avakaḍḍhati⁶,
na tam aham jahissāmi, idha hessāmi jīvitam. 89.

15 7. Te hi nūna marissanti andhā aparināyikā,
gaccha tuvaṃ' pi, mā kaṃkhi, jīvissanti tayā sahā. 90.

8. Nāham Rohanta gacchāmi, hadayam me avakaḍḍhati⁷,
na tam baddham jahissāmi, idha hessāmi⁸ jīvitam ti. 91.

Tattha te nūnā 'ti idhāpi mātāpitāro va sandhāyāha

20 Sāpi tath' eva paṭikkhipitvā M-assa vāmapassam nissāya assāsāyamānā⁹ atthāsi. Luddo pi te mige palayante disvā baddharāvaṇ¹⁰ ca sutvā „baddho bhavissati migarājā“ ti gālham kaccham bandhitvā migamāraṇasattim ādāya vegenā-gacchi¹¹. M. āgacchantam disvā navarnam gātham āha:

25 9. Ayam so luddako eti ruddarūpo¹² sahāvudho,
so¹³ no vadhiṣṣati ajja usunā sattiyā-m-apitā. 92.

Tattha ruddarūpo¹² ti dūrunajātiko, sattiyāmapitā¹³ sattiyāpi¹⁰ no paharitvā vadhiṣṣati, tasmā yaṃ so nāgacchati tāva palāyathā 'ti.

¹ Bā tath. ² Cā tvarh. ³ Bā koṭṭe. ⁴ Bā -ram. ⁵ Bā rohāna. ⁶ Cā Bā -kaṇḍhati. ⁷ Bā -kassati. ⁸ Bā hi-. ⁹ Bā assāsāyamānā. ¹⁰ Bā bandharāvaṇ. ¹¹ Cā vegenāñchi, Bā vegenāgacchati. ¹² Bā ludda-. ¹³ Bā yo.

Tam disvāpi Cittamigo na palāyi. Sutanā pana saka-
bhāvena saṅṭhātum¹ asakkonti maraṇabhayaabhītā thokaṃ palā-
yitvā „ahaṃ dve bhātike pahāya kuhiṃ palāyissāmīti“ attano
jīvitam jahitvā nalāṭena maccum ādāya punāgantvā bhātu
vāmapasse aṭṭhāsi.

Tam atthaṃ pakāsento S. dasamaṃ gātham āha

10. Sā muhuttaṃ palāyitvā bhayaṭṭhā² bhayatājijitā
sugōkkaram akarā bhīru maraṇāy³ ūpanivattathā ti. 93.

Tattha maraṇāyūpanivattathā⁴ 'ti' maraṇatthāya upanivatti

Luddo pi āgantvā te tayo jane ekato tṭhite disvā metta- 10
cittam⁵ uppeṭtvā ekakucchiyaṃ nibhattabhātaro⁶ viya te
maññamāno cintesi: „migarājā tāva pāse baddho, ime pana
dve janā hirottapa⁷bandhena baddhā, kin nu kho ime⁸ etassa
hontā“ atha ne pucchanto

11. Kin nu te 'me migā honti, muttā baddham⁹ upāsare, 15
na taṃ cajitum icchanti jīvitassa¹⁰ pi kāraṇā ti 94.

* Tattha kin nu te me ti kin nu te ime, upāsare ti upāyanti

Ath' assa B. ācikkhi:

12. Bhātaro honti me ludda saudariyā ekamātukā,
na maṃ cajitum icchanti jīvitassa pi kāraṇā ti. 95. 20

So tassa vacanaṃ sutvā bhiyyosomattāya muducitto ahoṣi.

Citto¹¹ migarājā tassa muducittam¹² ṇatvā „samma ludda“, mā
tvam¹³ etaṃ migarājānaṃ 'migamatto¹⁴ yevā' 'ti maññittha,
ayaṃ hi assa¹⁵ migasahassānaṃ rājā silācārasampanno sabba-
sattesu muducitto mahāpaṇṇo andhe jṇe mātāpitāro poseti, 25
sace tvam¹⁶ eva¹⁷ rūpaṃ dhammikaṃ¹⁸ māresi etaṃ mārento mātā-
pitāro ca nō¹⁹ mañ ca bhaginiṃ ca me ti amhe pañca pi jane
māresi yeva, mayhaṃ pana bhātu jīvitam²⁰ dento pañcannam pi
no²¹ jīvitadāyako sīti“ vatvā

¹ Bā sandhāretum. ² Bā bhayaṭṭhā. ³ Ckō nibbattā-. ⁴ Ckō me. ⁵ Bā bandham.

⁶ Bā -assā. ⁷ Bā -a. ⁸ Bā -ttatam. ⁹ Bā -aka. ¹⁰ Bā migamato. ¹¹ Bā adda
migarā. ¹² Bā -ma. ¹³ Bā janānaṃ.

12. Te hi uṇa marissanti andhā aparināyikā,
pañcannaṃ jivitaṃ dehi, bhātaraṃ muṇca luddakā 'ti 96.
gātham āha. So tassa dhammakathaṃ sutvā pasannacitto
„mā bhāyi sāmīti“ vatvā anantaraṃ gātham āha:

13. So vo ahaṃ pamokkhāmi mātāpettibharaṃ¹ mīgaṃ,
nandantu mātāpitāro muttāṃ disvā mahāmigaṃ ti. 97.

Tattha vo ti nipātamattaṃ, muttam² ti bandhanā muttāṃ passitvā.

Evaṃ ca pana vatvā cintesi: „rañño dinno yaso³ mayhaṃ
kiṃ karissati, sac' āhaṃ imaṃ migarājānaṃ vadhissāmi ayaṃ
10 vā⁴ me paṭhavi bhinditvā⁵ vivaraṃ dassati asani vā me mattha-
kaṃ patissati, vissajjessāmi naṃ“ ti so. M-aṃ 'ūpasāṃkamitvā
yaṭṭhiṃ pātetvā cammayottaṃ cīkrūtvā migarājānaṃ āliṅgitvā
udakapariyante nipajjāpetvā muducittena saṃkaṃ pāsā⁶ mo-
cetvā nahārūhi nahāruṃ maṃsena maṃsaṃ cammena cammaṃ
15 samodhānetvā udakena lohitaṃ dhovitvā mettācittena pu-
nappuna parimajji. Tassa mettānubhāvena M-assa 'ca pāra-
mitānubhāvena sabbāni nahārumaṃsacammāni sandhiyīsu,
pādo sañchannachavisañchannalomo⁷ ahoṣi, sukattāhane bad-
dho ahoṣīti pi na paññāyi, M. sukhappatto hutvā atthāsi.
20 Taṃ diavā Cittamigo somanassajāto luddassa anumodanaṃ
karonto

13. Evaṃ luddaka nandassu saha sabbehi nātibhi
yathāham ajja nandāmi muttāṃ disvā mahāmigaṃ ti 98.
gātham āha.

25 Atha M. „kin nu kho esa luddo maṃ gaṇhanto attano
kammena gaṇhi udāhu aññassa āpattiyaṃ“ ti cintetvā gaṇhi-
kāraṇaṃ pucchi. Luddaputto āha: „sāmi, na 'mayhaṃ tum-
behi kammaṃ atthi, rañño pana aggamaheṣi Khemā nāma
tumhākaṃ dhammakathaṃ sotukāma, tadatthāya rañño āpattiyaṃ
30 tvaṃ mayā gaṇito“ ti. „Samma evaṃ santa maṃ vissajjento

¹ Bā - pitti. ² Cko muttā. ³ Bā dinnayassena. ⁴ Ck va, Bā cā. ⁵ Bā bhijjivā.
⁶ Cko - saṃ. ⁷ Cko sañchayī.

atidukkaraṃ karosi, ehi maṃ netvā rañño dassehi, deviyā dhammaṃ kathessāmīti¹. „Sāmi², rājāno nāma kakkhaḷā, ko jānāti kiṃ bhavissati³, mayhaṃ rañño dinnena yasena kammaṃ n' atthi, gaccha tvaṃ yathāsukhan⁴ ti. Puna M. „iminā maṃ vissajjentena atidukkaraṃ kataṃ⁵, yasapaṭilābhaupāyam assa⁶ karissāmīti⁷“ cintetvā „samma piṭṭhiṃ tāva me hatthena parimajjā⁸“ ti āha. So parimajji, hattho suvaṇṇavaṇṇehi lomehi pūri⁹. „Sāmi imehi lomehi kiṃ karomīti¹⁰. „Samma imāni haritvā¹¹ rañño ca deviyā ca dassetvā imāni tassa suvaṇṇavaṇṇamigassa lomaṇīti¹² vatvā mama ṭhāne ṭhatvā imāhi gāthāhi¹³ deviyā dhammaṃ desehi, taṃ¹⁴ sutvā yeva hi 'ssā¹⁵ dohaḷo paṭippassambhissatīti¹⁶. „Dhammaṃ cara mahārājā¹⁷“ ti dasa-dhammacariyagāthā uggaṇhāpetvā pañcasilāni datvā appamādena ovaditvā uyyoyesi. Luddaputto M-aṃ ācariyaṭṭhāne ṭhapetvā tikkhattuṃ padakkhiṇaṃ katvā catūsu ṭhānesi van-¹⁵ ditvā lomāni paduminipattena gahetvā pakkāmi. Te pi naṃ¹⁸ ṭayo janā thokaṃ anugantvā mukhena gocaraṃ ca pānīyaṃ ca gahetvā mātāpitunnaṃ santikaṃ gamiṃsu¹⁹. Mātāpitaro „tāta Rohanta²⁰, tvaṃ kira²¹ baddho, kathaṃ mutto²² ti pucchanta²³

16. Kathaṃ²⁴ pamokkho āsi²⁵ upanītasmiṃ jīvite, 20

kathaṃ²⁶ putta amocesi kūṭapāsamha²⁷ luddako ti 99.

gātham āhaṃsu.

Tatthā upanītasmiṃ ti tava jīvite maraṇantike²⁸ upanīte kathaṃ pamokkho āsi²⁹.

Taṃ sutvā B. tisso gāthā abhāsi:

25

17. Bhaṇaṃ kaṇṇasukhaṃ vācāṃ hadayaṅgaṃ hadayanissitaṃ subhāsitaṃ³⁰hi vācāhi Cittako maṃ amocayi. 100.

18. Bhaṇaṃ kaṇṇasukhaṃ vācāṃ hadayaṅgaṃ hadayanissitaṃ subhāsitaṃ³¹hi vācāhi Sutanā maṃ amocayi. 101.

¹ Ck^o -ssāmi, omitting ti sāmi. ² Ck^o -citi. ³ B^d -āhi. ⁴ all three MSS. puri. ⁵ Ck^o niha-. ⁶ Ck^o omit taṃ. ⁷ B^d tassā. ⁸ B^d pasam-. ⁹ B^d omits naṃ. ¹⁰ Ck^o āg-. ¹¹ B^d rohana. ¹² B^d adda pāse. ¹³ Ck^o -to. ¹⁴ B^d adda tvaṃ for te? ¹⁵ B^d aṇi. ¹⁶ B^d -hā. ¹⁷ C^o maraṇasantike, B^d -santikaṃ.

19. Sūtvā kaṇṇasukhaṃ vācaṃ hadayaṅgaṃ hadayanissitaṃ⁶
subhāsitaṃ sutvāna luddako maṃ amocayīti. 102.

Tattha bhaṇan ti bhananto, hadayaṅgaṃ ti hadayaṅgaṃ, dutiya-
gāthāya bhaṇan ti bhaṇamāṇā, sutvā ti so imesaṃ ubhinnaṃ vācaṃ sutvā.

- 5 Ath' assa mātāpitara aṇumodantā āhaṃsu:
20. Evaṃ ānandito¹ hotu saha dārehi luddako
yathā may' ajja nandāma disvā Rohantam² āgatan ti. 103.
Luddo pi araṇṇā nikkhamitvā rājakulaṃ gantvā rājānaṃ
vanditvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Taṃ disvā rājā³

- 10 21. Nanu tvaṃ avacā⁴ ludda: migacammāni āharim⁵,
atha kena nu vaṇṇena migacammāni nāharīti⁶. 104.

Tattha migacammānīti migāṃ vā ṭṭamāṃ vā, āharin ti āharissāmi,
idaṃ vuttan hoti: ambho ludda, nanu tvaṃ evaṃ avaca: migāṃ ānetuṃ asak-
konto cammāni āharissāmi⁷, taṃ asakkonto lomānīti, so tvaṃ kapa kapaṇena
15 n' eva migāṃ na migacammāni āharīti⁸.

Taṃ sutvā luddo

22. Āgamā⁹ c' eva hatthatthaṃ kūtāpāsāṃ ca so migo,
abajjhi, taṃ ca migarājāṃ taṃ ca muttā upāsare. 105.
23. Tassa me āhu¹⁰ saṃvego abbhuto lomahaṃsano,
20 imaṃ c' āhaṃ migāṃ haṇṇe ajja hassāmi¹¹ jīvitan ti āha. 106.

Tattha āgamā¹² ti mahārāja so migo, tasma hatthatthaṃ hatthapāsāṃ
c' eva¹³ mayā odditaṃ kūtāpāsāṃ ca āgato āgaminī ca kūtāpāse abajjhi, taṃ ca
muttā upāsare ti taṃ ca baddhaṃ apare muttā abaddhā ca dve, migā assā-
santā¹⁴ taṃ nissāya aṭṭhaṃsu, abbhuto¹⁵ ti pubbe abbhūtapubbo, imaṃ cāhaṃ
25 ti aha me saṃvigassa etad aho: sacā āhaṃ imaṃ migāṃ haṇissāmi ajj' eva
imaṃ jīvaṃ yeva tvaṃ jīvitaṃ jahissāmi¹⁶.

24. Kīdisā te migā ludda, kīdisā dhammika migā,
kathaṃvaṇṇā kathaṃsilā, bālhaṃ kho te paṇṇasāsi 107.
idaṃ so rājā vimhayavasena punappuna pucchati. Taṃ
30 sutvā luddo

¹ Ck anindito. ² B² roḥaṇam. ³ B² add āha. ⁴ B² -ca. ⁵ B² -rī, Ck -raṇi.
⁶ B² -rati. ⁷ B² ānessāmi. ⁸ B² -raṇīti. ⁹ Ck -ma, B² -maṇ. ¹⁰ so all
three MSS. ¹¹ B² ajjeva hiṇṇāmi. ¹² all three MSS. ¹³ B² paṇṇasāsi.
¹⁴ Ck assāssāsi. ¹⁵ B² add taṃ sutvā rājā āha.

25. Odātasiṅgā sucivālā jātarūpatacūpamā,
pādā lohitakā tesam, añjitakkhā manoramā ti gātham āha. 108.

Tattha odātasiṅgā ti rajatadāmasadisasiṅgā, sucivālā ti camarī-
vālasadisena¹ sucinā vālena samannāgatā, lohitakā ti rattaromapavālasadisā²,
pādā ti khurapariyautā, añjitakkhā ti añjitehi³ viya visuddhapañcappasādehi⁵
akkhihi samannāgatā.

Iti so kathento va M-assa suvaṇṇavaṇṇāni lomāni rañño
hatthe ṭhapetvā tesam migānaṃ sarīravannaṃ pakāsento

26. Edisā te migā deva, edisā dhammikā migā,
mātāpettibharā⁴ devā, na te so abhihārayan⁵ ti 109. 10
gātham āha. „

Tattha mātāpettibharā ti jīṇṇe andhe mātāpitāro posenti, etādisā
tesam⁶ dhammikā, na te so abhihārayan⁵ ti so migarājā na sakkā kenaci
tavā paṇṇākārattthāya abhiharitum ti attho, abhihārayin⁷ ti pi pātho, so te
ahan taṃ⁸ paṇṇākārattthāya nābhihārayin⁹, na āharin ti attho. 15

Ito so M-assa ca Cittamigassa ca Sutanāya ca miga-
potikāya guṇe kathetvā „mahārāja ahan tena migaraññā attano
lomāni dassetvā ‘mama ṭhāne ṭhatvā dasahi dhammacariyā-
gāthāhi¹⁰ deviyā dhammaṃ katheyyāsīti*’ āṇatto“ ti vatvā

¹ Bā camarī-. ² Bā rattanakhapa-. ³ Cks. -te. ⁴ Bā -pitti-. ⁵ Cks. -yun.
⁶ Cā Bā ne-. ⁷ Cks. -hārayan. ⁸ Bā so aham te taṃ. ⁹ Bā -yi, Cks. -yūn.
¹⁰ Bā rājadhā-

* After katheyyāsīti B. reads as follows:
uggaṇhāpito āṇatto“ ti¹. Taṃ sutvā rājā taṃ sattaratanakhacite rājapallāṃke
nisidāpetvā sayam deviyā sadāhim nicāsane ekamantaṃ nisiditvā taṃ añjalim
paṇṇayha yācati. So dhammaṃ desento āha:

- 1 Dhammaṃ cara mahārāja mātāpitusu khattiya,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggam gamiṃsati.
- 2 Dhammaṃ cara mahārāja puttadāreṣu khattiya,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggam gamiṃsati.
- 3 Dhammaṃ cara mahārāja mittāmacceṣu khattiya,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggam gamiṃsati.
- 4 Dhammaṃ cara mahārāja vāhanesu¹ baleṣu ca,
idha dhammaṃ caritvāna rājā saggam gamiṃsati.

¹ Bā omits ti. ² Bā vāhanesu? Bā vāhanesu.

kañcanapīthe nisīditvā tāhi gāthāhi dhammaṃ desesi. Deviyā
dohaḷo paṭippassambhi. Rājā tussitvā luddaputtaṃ mahantena
yasena santappento

27. Dammi nikkhasataṃ ludda thullaṃ ca maṇikuṇḍalaṃ
5 catussadañ¹ ca pallaṃkḥm ummāpupphasirinnibhañ² 110.
28. Dve ca sādisiyo bhariyā ūsabbhañ ca gavaṃ satam,
dhammena rajjaṃ kāressaṃ, bahukāro me si luddaka. 111.
29. Kasī vanijjā iṇadānaṃ³ uñchācariyāya luddaka —
etehi⁴ dāraṃ posehi, mā pāpaṃ akarā⁵ punaṃ⁶ ti 112.
10 gāthā āha.

Tattha thullan ti mahagghaṃ, maṇikuṇḍalan ti⁷ pasādhanañ ca te
dammi, catussadañ⁸ ti caturassadañ⁹, catuussakkaṇ ti attho. ummā-
pupphasirinnibhañ¹⁰ ti nilapaccattharaṇatāya¹¹ ummāpupphasadiyā¹² ni-
bbhāya obhāsaṇa samannāgataṃ kālavaṇṇadārusāramayaṃ vā, sādisiyo ti añña-

¹ B⁴ caturassañ. ² B⁴ ummāpupphasannibhañ. ³ C⁴ ina-, B⁴ iṇadānaṃ. ⁴
B⁴ etena. ⁵ B⁴ -ri, C⁴ -rañ. ⁶ B⁴ -nā. ⁷ B⁴ caturassan. ⁸ C⁴ -rā-, B⁴
omits ra. ⁹ C⁴ -natthanāya, C⁴ -natthatāya, B⁴ nilapaccattaraṇatthā. ¹⁰ C⁴
bahupakāro, B⁴ bahukāro.

- 5 Dhammañ cara mahārāja gāmesu nigamesu ca,
idha dhammañ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
6 Dhammañ cara mahārāja ratthesu janapadesu ca
idha dhammañ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
7 Dhammañ cara mahārāja samapabrāhmaṇesu ca
idha dhammañ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
8 Dhammañ cara mahārāja nigapakkhīsu khattiye
idha dhammañ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
9 Dhammañ cara mahārāja, dhammo suciṇṇe sukhāṃ āvāheti¹,
idha dhammañ caritvāna rājā saggaṃ gamissati.
10 Dhammañ cara mahārāja, Indo devā sabrahmaṇā
suciṇṇena divaṃ pattā, mā dhammañ rāja paṇādo².
11 Tatth³ ev⁴ ete vattapadā⁵, esā va anussāsañ,
sappāññāṃ sevi Kalyāṇī sā etī tiddivaṃ gatā ti.

Iti neesāputto M-ena desitanyāmena Akāsaṇāgamaṃ ātārento viya Buddha-
līhāya dhammaṃ desesi. Mahājano sādhu-kārasabhaṇāni pavatteti. Dhamma-
kathaṃ sutvā yeva⁶ dōhaḷo paṭippassambhi etc.

¹ read: dhammo āvāheti sukhāṃ? ² so both MSS. for pāmaḍo; p. 111, 25,
vol. III ⁴ B⁴, Dh. v. 371 is likewise to be read pāmaḍo; then the metre will
be right. ⁵ B⁴ tattheva te yattapadā.

maññaṃ rūpena ca bhogena ca sadisā, usabhañca gavaṃ satan ti usa-
bhaññakam katvā gavasatañ ca te dammi, kāressan ti dasarājadhamme
akopento dhammen' eva rājjam kāressāmi, bahukāro¹ me sīti suvaṇṇa-
vannassa migarañño thāne thatvā dhammassa desitattā tvaṃ mama bahūpakāro,
migarājena² vuttaniyāmen' eva te ahaṃ pañcasu sīlesu patitthāpito, kaśi³
vaṇijjā ti samma luddaka, ahaṃ migarājap⁴ adisvā tassa vacanam eva sutvā
pañcasu sīlesu patitthito, tvam pi ito pañthāya silavā hohi yāni tāni kaśi vaṇijjā⁵
inadānam⁶ uñchācariyā 'ti ājīvamukhāni etena sammāājīvena tava puttadāraṃ
posehi, mā puna pāpaṃ karīti.

So rañño katham suttvā „na me gharāvāsen' attho,
pabbajjāṃ anujāna⁷ devā“ 'ti' anujānāpetvā raññā dinnam⁸
dhanam puttadārassa datvā Himavantam pavisitvā isipabbajjāṃ
pabbajjitvā attha samāpattiyo nibbattetvā Brahmalo-ka-parāyano
ahosi. Rājāpi M-assa evāde thatvā saggapadam⁹ pūresi.
Ovādo¹⁰ vassasāhassam¹¹ pavatti¹².

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi mam' atthāya Anandena
jīvitam pariccattam evā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā luddo¹³ Channo ahosi,
rājā Sāp¹⁴putto, devī Khemā bhikkhunī, mātāpitāro mahārājakulāni,
Sutanā Uppalavannā, Cittamigo Anando, asītimigasaḥassāni Sākiyagaṇo,
Rohantamigarājā¹⁵ aham evā“ 'ti. Rohantamigajātakaṃ¹⁶.

6. Haṃsajātaka.

Ete haṃsā pakkamantīti. Idam S. Veluvane v. Anan-
dattherassa jīvitapariccāgam eva ā. k. Tadāpi hi dhammasa-
bhāyaṃ therassa guṇakatham kathentesu bhikkhusu S. āgantvā¹⁷
pucchitvā¹⁸ „na bhikkhave idān' eva pubbe p' Anandena¹⁹ mam'
atthāya jīvitam pariccattam evā“ 'ti vatvā a. ā.:
25

A. B. Bahuputtako nāma rājā r. kāresi, Khemā²⁰ nām'
assa aggamāhesi ahosi. Tadā M. suvaṇṇahaṃsayoniyaṃ nib-
battitvā navutihaṃsasahassaparivuto²¹ Cittakūṭe vasi. Tadāpi

¹ Cks bahupakāro, Bđ bahūkāro. ² Cks -je. ³ Bđ -jānam. ⁴ Bđ -āni. ⁵ Cks
ina-. ⁶ Bđ -nātha. ⁷ Cks omits anu - - ti. ⁸ Bđ -a. ⁹ Bđ saggapūram. ¹⁰
Bds tassā o-. ¹¹ Bđ vassasātasahassam. ¹² Bđ -ttati. ¹³ Bđ -ako. ¹⁴ Bđ
omits rohanta. ¹⁵ Bds rohāsa-. ¹⁶ Bđ adds kāya nutha bhikkhave e. k. s. ti.
¹⁷ Bđ adds imāya nāma ti vutte. ¹⁸ Bđ pi ā-. ¹⁹ Bđ adds tveva. ²⁰ Bds chana-

devi vuttanayen¹ eva supinaṃ disvā rañño suvaṇṇavaṇṇaḥṃsaṃsa²
 dhammadesanāsavane³ dohaḥaṃ ārocesi. Rājāpi pucchitvā
 „suvaṇṇavaṇṇaḥṃsaṃsa nāma⁴ Cittakūṭapabbate vasantīti“ ca
 sutvā Khemaṃ nāma saraṃ⁵ kāretvā nānappakārāni nivāpa-
 5 dhaññāni ropāpetvā catūsu⁶ kaṇṇesu devasikaṃ abhayaḥghosa-
 naṃ ghosāpesi ekaṃ ca luddāputtaṃ haṃsānaṃ gahaṇatthāya
 payojesi. Tassa payojitākāro ca tena tattha sakunānaṃ upa-
 parikkhitabhāvo ca suvaṇṇaḥṃsānaṃ āgatakāle rañño⁷ āro-
 cetvā pāsaoḍḍitanīyāmo⁸ ca M-assa pāse baddhaniyāmo ca
 10 Sumukhassa haṃsasenaṇāpatino tīsu haṃsaghaṭṭasu taṃ adisvā
 nivattanaṃ ca sabbaṃ Mahāhaṃsajātaka⁹ āvibhavitassati, idhāpi
 M. yatthipāse bandhitvā¹⁰ pāsayaṭṭhiyaṃ olambanto¹¹ yeva gīvaṃ
 pasāretvā haṃsānaṃ gatamaggaṃ olokento Sumukhaṃ āga-
 chantāṃ disvā „āgatakāle naṃ vīmaṃsissāmi“ cintetvā tas-
 15 miṃ āgate tisso gāthā abhāsi:

1. Ete haṃsā pakkamanti vakkaṅgā bhayameritā,
 harittaca hemavaṇṇa kāwaṃ Sumukha pakkama. 113.

2. Ohāya maṃ nātigaṇā ekaṃ pāsavasāṃ gataṃ
 anapekkhamānā¹² gacchanti, kiṃ eko avahīyasi. 114.

20 3. Pat' eva¹³ patataṃ¹⁴ seṭṭha, n' atthi baddhe¹⁵ sahāyatā¹⁶,
 mā anīghāya hāpesi, kāmaṃ Sumukha pakkama¹⁷ ti. 115.

Tattha bhayameritā ti bhayeritā bhayatajjitā bhayacallitā, harittaca
 hemavaṇṇā 'ti dvīhi¹⁸ vacanehi taṃ evālapati, kāmaṃ ti suvaṇṇapattaca su-
 vaṇṇavaṇṇa sundaramukha ekasena pakkamāhi yeva. kiṃ te idhāgamanenā 'ti
 25 vadati, ohāya 'ti maṃ jhātvā uppattitā¹⁹, anapekkhamānā²⁰ ti te ca me²¹
 nātaka mayi anapekkhā va gacchanti, pateva²² 'ti uppat' eva²³, mā anīghāya²⁴
 'ti ito²⁵ gantvā pattabbāya niddukkhābhāvēya viriyaṃ mā hāpesi

¹ Bā-ṇṇassa-. ² Ck-ṇasavana. ³ Bā add atthi. ⁴ B-ṇasavaṇṇa. ⁵ Ck-ṇam.
 pāsavaṇṇa, Bā haṃsānaṃ. ⁶ so all three MSS. ⁷ Ck-to, Bā-batto. ⁸ Ck-ṇam.
⁹ Ck-pate ca, Bā pagaya. ¹⁰ Ck-panataṃ, C-pattam, Bā-pakajāh. ¹¹ Bā
 bhaṇṭe. ¹² Ck-nā, Bā-ā. ¹³ Bā add pi. ¹⁴ Ck-to. ¹⁵ Ck-ṇam. ¹⁶ Bā
 Bā mama. ¹⁷ Ck-uppatteva. ¹⁸ all three MSS-ani-. ¹⁹ Bā etto. ²⁰ Bā
 patiḥṇāya:

Tato Sumukho paṃkapiṭṭhe nisiditvā

4. Nāhaṃ dukkhapareto ti¹ Dhataratṭha tavaṃ² jahe,
jīvitam maraṇam vā me tayā saddhim bhavissatīti 116.
gātham āha.

Tattha³ dukkhapareto ti mahārāja tvaṃ maranadukkhapareto ti⁴ 5
ettaken⁵ eva nāhaṃ⁶ jahāmi.

Evaṃ Sumukhena sīhanāde kate Dhataratṭho

5. Etad ariyassa kalyāṇam yaṃ tvaṃ Sumukha bhāsasi,
taṃ ca vīmaṃsamāno⁷ 'haṃ pata te taṃ⁸ avassajin ti 117.
gātham āha.

Tattha etad ariyassā⁹ ti yaṃ tvaṃ nāhaṃ tavaṃ¹⁰ jahe ti bhāsasi etaṃ
ācārasampannassa ariyassa kalyāṇam tūtamavacanam, pata te taṃ ti ahaṃ ca
na taṃ vissajjetukāmo evaṃ avacaṃ atha kho taṃ vīmaṃsamāno pata tu¹¹ iti
etaṃ vacanam avassajin, gacchā¹² 'ti taṃ avocaṃ ti attho.

Evaṃ tesam kathayantānaṃ¹³ ñeva luddaputto daṇḍam 15
ādāya Vegenāgato. Sumukho Dhataratṭham assāsento¹⁴ tassā-
bhīmukho gantvā apacitīm dassetvā haṃsarañño guṇe kathesi,
tāvad eva luddo muducitto ahosi, so tassa muducittataṃ ñatvā
puna gantvā haṃsarājam eva assāsento atṭhāsi. Luddo pi
haṃsarājānaṃ upasaṃkamitvā chaṭṭham gātham āha:

6. Apadeṇa padaṃ yāti antalikkhe caro dijo¹⁵,
ārā pāsāṃ na bujji tvaṃ haṃsānaṃ pavaruttamo ti. 118.

Tattha apadeṇa padan ti mahārāja tumhādiso antalikkhacaro¹⁶ dijo
apadeṇa¹⁷ akāse padaṃ katvā yāti, na bujjhīti¹⁸ so tvaṃ evarūpo dūrato va
imaṃ¹⁹ pāsāṃ na bujji²⁰ nāvajjānīti²¹ pucchati.

M. āha:

7. Yadā parābhavo hoti poso jīvitasamkhaye (II²², III²³)
atha jālaṃ ca pāsāṃ ca āsajjāpi²⁴ na bujjhatīti. 119.

¹ Bā smi. ² Bā tuvaṃ. ³ Cks omit ti. ⁴ Bā nāhantaṃ. ⁵ Bā -nā. ⁶ so
all three MSS. for patā t' etaṃ? ⁷ Bā tuvaṃ. ⁸ so⁸ Bā; Ck panataṃ, Ck
panitaṃ. ⁹ Bā kathenti. ¹⁰ Bā -setvā. ¹¹ Bā dvi-. ¹² Cks -kkhe-. ¹³ Bā
-de. ¹⁴ Cks na bujjhati, Bā nibbujhīti. ¹⁵ Ck idaṃ, Bā omits imaṃ. ¹⁶ Ck
adds taṃ. ¹⁷ Bā na jānāsi. ¹⁸ Bā -jjapi, Cks -jjhāpi

Tattha parābhavo ti samma luddaputta yadā parābhavo avaḍḍhi¹ vināso sampatto hoti atha so² poso jīvitasaṃkhaye patte jālaṃ ca pāsāṇa ca patvāpi na jānāti attho.

Luddo³ haṃsarañño kathaṃ abhinanditvā Sumukhena
5 saddhiṃ sallapanto tisso gāthā abhāsi:

8. Ete haṃsā pakkamanti vakkaṅgā bhayameritā,
harittaca hemavaṇṇa tvaṇ⁴ ca naṃ⁵ avahīyasi. 120.

9. Ete⁶ bhutvā pivitvā ca pakkamanti vihaṅgamā
anapekkhamānā vakkaṅgā, tvaṇ⁷ nev⁸ eko⁹ upāsasi. 121.

10. Kin nu t' āyaṃ⁷ dijo hoti, mutto baddhaṃ upāsasi,
ohāya sakuṇā yanti¹⁰, kiṃ eko avahīyasīti. 122.

Tattha tvaṇ⁹ ca naṃ⁹ ti tvaṃ⁹ eva ohīyyasīti pucchati, upāsasīti payirupāsasi.

Sumukho āha:

15 11. Rājā me so dijo mitto sakha pānasamo ca me,
n' eva naṃ vijahissāmi yāva kālassa pariyāyan¹⁰ ti. 123.

Tattha yāva kālassa pariyāyan ti luddaputta yāva jīvitakālassa pariyosānaṃ ahaṃ etaṃ na jahissāmi yeva.

Taṃ sutvā luddo pasannacitto hutvā „sac' āhaṃ evaṃ-
20 silasampannesu imesu aparajjhissāmi paṭhavi pi me vivaraṃ
dadeyya, kim me rañño santikā laddhena dhanena, vissajjes-
sāmi ne“ ti cintetvā:

12. Yo ca tvaṃ sakhino hotu¹¹ pāṇaṃ cajitum icchasi
so te sahāyaṃ muñcāmi, hotu rājā tavānugo ti 124.

95 gātham āha.

Tattha yo ca tvaṇ¹¹ ti yo nāma tvaṃ, so te ti so' ahaṃ, tavānugo ti
esa haṃsarājā tava vasaṃ anugato hotu, tava saddhiṃ ekaṭṭhāṇa vasaṃ.

Evaṃ ca pana vatvā Dhataratṭhaṃ yatṭhipāsato otāretvā
tīraṃ¹² netvā pāsāṇa muñcitvā muducittena lohitaṃ dhovitvā

¹ B⁴ avuḍḍhi. ² B⁴ omits so. ³ B⁴ adds pl. ⁴ C⁴ tvaṇca na, B⁴ tvaṇcenam.
⁵ B⁴ eko. ⁶ B⁴ tvaṇceveko. ⁷ B⁴ kin nu tvaṇam. ⁸ C⁴ hanti. ⁹ B⁴ tvaṇ-
cenam, C⁴ tvaṇcatan, C⁴ tvaṇcatan? ¹⁰ so all three MSS. for pariyāyan? ¹¹ so
all three MSS. for hotu? ¹² B⁴ saratīraṃ.

nahāruādīni paṭipādesi. Tassa muducittatāya M-assa pārami-
tānaṃ ānubhāvena ca tāvad eva pādo sacchavi¹ ahosi, bandha-
natthānam² pi na paññāyi. Sumukho M-am³ oloketvā tuṭṭha-
citto anumodanaṃ karonto⁴

18. Evaṃ⁵ luddaka nandassu saha⁶ sabbehi ñātibhi (III^{2a1}) 5

yathāham ajja nandāmi muṭṭam disvā dijādhipan ti. 125.

Tam sutvā luddo „gacchatha sāmīti“ āha. Atha naṃ M.
„kiṃ paṇa tvaṃ samma maṃ attano atthāya bandhi udāhu
aññassāṇattiyā“ ti pucchitvā⁵ tena tasmim kārāṇe ārocite „kin
nu kho me ito va Cittakūtaṃ gantuṃ seyyo udāhu nagaran“ 10
ti vīmaṇsaṇo „mayi nagaram gate luddaputto dhanam la-
bhissati deviyā dohaḷo paṭiprassambhissati Sumukhassa mitta-
dhammo pākaṭo bhavissati“⁶, tathā mama ñāṇabalena⁷ Khemaṃ
va saram abhayadakkhiṇaṃ katvā labhissāmi⁸, tasmā nagaram
eva gantuṃ seyyo“ ti sanīṭṭhānaṃ katvā „ludda, tvaṃ amhe 15
kācenādaya rañño santikaṃ nehi, sace no rājā vissajjetukāmo
bhavissati vissajjessatīti“ āha. „Rājāno nāma sāmi kakkhaḷā,
gacchatha tumhe“ ti. „Mayaṃ tādisaṃ luddam pi muduka-
rimhā¹⁰, rañño ārādhane amhākaṃ ko¹¹ bhāro, nehi yeva no
sammā“ ti. So tathā akāsi. Rājā haṃse disvā¹² somanassa- 20
jāto hutvā¹³ dve pi haṃse kañcanapīṭhe nisīdāpetvā madhulāje
khādāpetvā madhūdaṃkaṃ¹⁴ pāyetvā añjalim paggayha dhamma-
kathaṃ āyāci. Haṃsarājā tassa sotukāmataṃ viditvā paṭha-
maṃ tāva paṭisanthāram akāsi. Tatr' imā haṃsassa ca rañño
ca vacanapaṭivacanagāthā honti: 25

14. Kaccin nu¹⁴ bhoto kusalaṃ,
kaṇṇi¹⁵ bhoto anāmayam,
Kacci¹⁶ raṭṭham idam phītaṃ
dhammena-m-anusāsati¹⁶. 126.

¹ C* sañchavi. C^o sachavi. ² B^d bandhaṭṭhānam. ³ B^d bodhisattaṃ. ⁴ B^d
adda gāthamāha. ⁵ B^d pucchi. ⁶ C^{ko} -jessatīti. ⁷ C^{ko} -jaṃ. ⁸ B^d gamissāmi.
⁹ C^{ko} -hehīti. ¹⁰ B^d mudukaṃ ka-. ¹¹ B^d omits ko. ¹² B^d adda va. ¹³
B^d madhurōdaṃkaṃ. ¹⁴ B^d kiñci in the place of kaccinnu ¹⁵ B^d kiñci. ¹⁶
so C^{ko}; in the place of B^d -sasi.

15. Kusalam¹ c' eva me haṁsa, atho haṁsa anāmayam,
atho raṭṭham idaṁ phītaṁ dhammena-m-anusāsati¹. 127.
16. Kacci² bhoto amaccesu doso koci na vijjati,
kacci² āra amittā te chāyā dakkhiṇato-r-iva³. 128.
- 5 17. Atho pi me amaccesu ḥoso koci na vijjati,
atho āra amittā me chāyā dakkhiṇato-r-iva⁴. 129.
18. Kacci² te sādīsī bhariyā assavā piyabhāṇinī
puttarūpayasūpetā tava chandavasānugā⁵. 130.
19. Atho me sādīsī bhariyā assavā piyabhāṇinī
10 puttarūpayasūpetā mama chandavasānugā. 131.
20. Kacci² te bahavo puttā sujātā raṭṭhavaddhamā
paññājavena sampannā, sammodayanti tato tato. 132.
21. Sataṁ⁶ eko ca me puttā Dhataratṭha mayā sutā,
tesaṁ tvaṁ kiccam⁷ akkhāhi, nāvarajjhanti⁸ te vaco ti. 133.

15 Tattha kusalam ti ārogyam, itaram tass' eva vevacanam, phītan ti
kacci⁷ te idaṁ raṭṭham phītam subhikkham dhammena ca nam⁹ anusāsati¹⁰
pucchati, doso ti aparādhō, chāyā dukkhiṇatorivā⁴ ti yathā nāma dāk-
khiṇadisābhīmukham¹¹ chāyā na vadḍhati evam kacci⁷ te amittā na vadḍhanṭi
vadati, sādīsīti¹² jātigottakulapadesehi¹³ samānā, evarūpā¹⁴ āvarinī na hoti,
20 assavā ti vacanapaṭiggāhikā¹⁵, puttarūpayasūpetā¹⁶ te¹⁷ pucchati ca rūpena
ca yasena ca upetā, paññājavena¹⁸ ti paññāvegena, paññā¹⁹ jāvaṇetvā tāni
tāni kiccāni paricchinditum samatthā ti pucchati, sammodayanti ti yathā yathā
niyuttā honti tato tato sammoday¹⁶ eva¹⁶ na virujjhanti pucchati, mayā sutā¹⁷
ti mayā vissutā¹⁷, maṁ hi loko bahuputtarājā ti vadati, iti te maṁ nissāya
25 pākaṭā jāti ti mayā sutā nāma hontīti vadati, tesaṁ tvaṁ kiccam⁷ akkhāhi
hīti tesaṁ mama puttānaṁ idaṁ¹⁸ nāma karontū¹⁹ ti tvaṁ kiccam⁷ akkhāhi
na te vacanaṁ avarajjhanti²⁰, ovādaṁ tesaṁ²¹ dehitā adhipāyena²² evam āha

Tam sutvā M. tesaṁ ovādaṁ dento pañca gāthā abhāsi:

22. Upapanno²³ pi ce hoti jātiyā vinayena vā
30 atha pacchā kurute yogam kicce āpāsu²⁴ idati. 134.

¹ so Cks; B² -nusāmi corr. to -sāsāmi, B³ -nusāsāmi. against the metre. ² B² kiñci. ³ Cks -pakoriva. ⁴ Cks teriva. ⁵ B² -dā-. ⁶ B² -tam. ⁷ B² kiñci. ⁸ B² -ru-. ⁹ B² omits ca. nam. ¹⁰ Cks -sayiti. ¹¹ so B²; B² -khi. ¹² Cks sa-. ¹³ B² jābhoga gatta-. ¹⁴ Cks -gge-. ¹⁵ Cks -ge. ¹⁶ B² -dento. ¹⁷ B² visutā. ¹⁸ B² imam. ¹⁹ B² karentu. ²⁰ Cks avajjhanti, B² avarajjhanti. ²¹ B² no-. ²² Cks uppa-. ²³ B² āpāsu, B² āpāsu.

28. Tassa saṁhīrapaññassa vivaro jāyate mahā,
nattamandho¹ va rūpāni phullāni-m-anupassati². 135.
29. Asāre sārāyogaññū matim na tv-eva vindati,
sarabho va³ giriduggasmim antarā yeva sīdati. 136.
29. Hinaḥajacco pi ce hoti utṭhātā⁴ odhitimā naro
ācārasīlasampanno nise aggīva bhāsati. 137.
26. Etam ve⁵ upamam katvā putte vijjāsu vācaya,
saṁvirūhetha⁶ medhāvi khettabijam⁷ va vuṭṭhiyā ti. 138.

Tattha vinayenā 'ti ācārena, pacchā kurute yogan ti so⁸ ce sikkhi-
tabbasikkhāsu⁹ daharakāle yogam¹⁰ viriyam akatvā pacchā mahallakakāle karoti 10
evarūpo pacchū, tatthārūpe dukkhe vā āpadāsu vā uppannāsu sīdati¹¹ attānam
uddharitum¹² na sakkoti, tassa saṁhīrapaññassā 'ti tassa asikkhitattā¹³
tato charitabbapaññassa¹⁴ aniccalabuddhino¹⁵, vivaro ti bhogādīnam chiddam
parihānti attho, nattamandho¹⁶ ti nattandho¹⁷, idam vuttam hoti: yathā
nattandho¹⁸ rattikāno rattim candobhāsādīhi thūlarūpāni passati sukhumāni¹⁹ 15
passitum na sakkoti evam asikkhito²⁰ saṁhīrapañño kismīcid²¹ eva bhaye
uppanne sukhumakiccāni²² passitum na sakkoti olārikān²³ eva passati, tasmā tava
putte dāṭṭakāle yeva sikkhāpetum vattatīti, asāre ti nissāre²⁴ lokāyata-
vedasamaye²⁵, sārāyogaññū ti sārāyutto esa samayo ti maññamāno matim
na tv-eva vindati, bahum sikkhitvāpi²⁶ paññam na labhati yeva, giriduggas- 20
mim ti so evarūpo yathā nāma sarabho attano vasanattānam āgacchanto antarā-
magge visamam pi saman ti maññamāno giridugge vegenāgacchanto narakappa-
pātām patvā²⁷ antarā va²⁸ sīdati āvāsam na pāpūṇāti evam etam²⁹ asūram
lokāyatavedasamayasaṁsarasaññāya³⁰ uggahetvā mahāvīnāsam pāpūṇāti, tasmā
tava putte atthaniṣṣitesu vaḍḍhīvāhesu kiccesu yojetvā sikkhāpehīti, nise ag- 25
gīva 'ti mahārāja hinaḥajatto pi utṭhānādiguṇasampanno rattim aggikkhandho
viya obhāsati, etam ve³¹ ti etam³² mayā vuttam natandhan³³ ca aggī ca
upamam katvā tava putte vijjāsu vācaya³⁴, sikkhitabbayuttāsu sikkhāsu yojehi,
evam yutto hi yathā sukhettesu vuṭṭhiyā bijam virūhati³⁵ itath³⁶ eva medhāvi
saṁrūhati³⁷ yasena ca bhogehi ca vaḍḍhatīti. 30

¹ Bds rattim-. ² Ck pullāni-, Bds thūlāni anu-. ³ Bd omits va ⁴ Cks utthe-.
⁵ Bd etafica. ⁶ Bd -rūlhotha? ⁷ Bd khetta ⁸ Bd -yo. ⁹ Cks -tabbam-. ¹⁰
Cks yogam, Bd yoga ¹¹ Cks kiñci in the place of sīdati. ¹² Bd uttari-. ¹³
Ck Bd -tatthā. ¹⁴ Bd niccam phalanabuddhino. ¹⁵ Bd rattimandho. ¹⁶ Bd
rattandho. ¹⁷ Ck Bd sumukhāni. ¹⁸ Cks asa-. ¹⁹ Ck kismīcid, Cs kismīcid.
²⁰ Bd -māni-. ²¹ Cks -ra. ²² Bds -yataneveda-. ²³ Cks omit pl. ²⁴ Bd pa-
titvā. ²⁵ Bd yeva. ²⁶ Bd evarū. ²⁷ Bd -yatanabedāsamayam sārāsaññāya. ²⁸
Cks evarū ve, Bds etam ce. ²⁹ Cks evarū. ³⁰ Bd rattandhañ. ³¹ Cks vācāya,
Bd dhāpaya. ³² Bd saṁvi-. ³³ Cs saṁvi-, Bd yam virūhati.

Evam M. sabbarattim rañño dhammam desesi. Deviyā dohaḷo paṭippassambhi. M. aruṇuggamanavelāyam eva rājānam¹ sīlesu paṭiṭṭhāpetvā appamādena ovaḍitvā saddhim Sumukhena uttarasīhapañjarena nikkhamitvā Cittakūṭam
3 eva gato.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi iminā mam' atthāya jīvitam pariccattam evā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā luddo Channo ahosi, rājā Sāriputto, devī Khemā bhikkhunī, haṃsaparisā Sākiyagaṇo², Sumukho Anando, haṃsarājā aham evā“ 'ti. Haṃsajātakaṃ.

10

7. Sattigumbajātakā.

Migaluddo³ mahārājā ti. Idam S. Maddakucchiśimim migadāye v. Devadattam ā. k. Devadattena hi silāya paviṭṭhāya Bhagavato pāde sakalikāya⁴ khatē⁵ balavedanā uppaḍḍimsu⁶. Tassa dāssanattāyā bahū bhikkhū sannipatimsu. Atha Bh. parisam⁷ sannipatitam disvā „bhikkhave, imam senāsanaṃ atisaṃbuddham, sannipāto mahā bhavissati, mamañ ca sivikāya Maddakucchi nethā“ 'ti āha. Bhikkhū⁸ tathā karimsu. Jivako Tassa pādam phāsukaṃ akāsi. Bhikkhū Satthu santike nisinnā va k. s.: „āvuso, Devadatto sayam pi pāpo parisāpi ssa pāpā, iti so pāpo pāpaparivāro va viharatīti“.
20 S. „kim kathetha bhikkhave“ ti puechitvā „idam⁹ nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto pāpo pāpaparivāro yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. Uttarapañcālanagare Pañcālo nāma rājā r. kāresi. M. araṇṇāyatane ekasim sānupabbate simbalivane
25 ekassa suvaraṇṇo putto hutvā nibbatti, dve bhātaro ahesum. Tassa pana pabbatassa uparivāte coragāmakko ahosi pañcannam corasatānam nivāso, adhovāte assam¹⁰ pañcannam isisatānam nivāso. Tesam suvapotakānam¹¹ pakkhanikkhamanakāle vātamaṇḍalikā udapādi, tāya pabbato eko suvapotako¹²

¹ Bā adds pañcasu. ² Bā -ṇā. ³ Bā -ddako. ⁴ Cā sakajikāyakhallikāya, Bā sakkhallikāya. ⁵ Bā khatte. ⁶ Bā -jji. ⁷ Bā te bhi. ⁸ Cā imāya. ⁹ Cā sūka-. ¹⁰ Cā sūkapoto.

coragāmake corānaṃ āvudhantare patito, tassa tattha patitattā
 Sattigumbo t' eva' nāmaṃ karimsu, eko assame vālukathale
 pupphantare pati, tassa tattha patitattā Pupphako t' eva'
 nāmaṃ karimsu. Sattigumbo corānaṃ antare vaḍḍhito, Pup-
 phako isiṃam. Ath' ekadivasam ¹ajā sabbālaṃkārapatimaṇḍito ²
 rathavaraṃ abhirūhitvā mahanteṇa parivāreṇa migavattāhāya ³
 nagarato avidūre supupphitaphalitaramaṇiyaṃ upavanam ⁴ gan-
 tvā „yassa passena migo palāyati tass' eva' gīvā“ ti vatvā
 rathā oruḃha paṭicchādetvā dinne ⁵ koṭṭhake dhanum ādāya
 aṭṭhāsi. Purisehi migānaṃ utṭhapanattāhāya vanagumbesu poṭhi-
 yamānesu ⁶ eko enimigo utṭhāya gamanamaggaṃ olokeno raṇṇo
 tṭhitattāhānass' eva vivittaṃ disvā tadabhimukho pakkhanditvā
 palāyi. Amaccā „kassa passena migo palāyito“ ti pucchantā
 „raṇṇo passenā“ ti ṇatvā raṇṇā saddhiṃ keḷiṃ karimsu. Rājā
 asmimānena tesam keḷiṃ asaḃanto „idāni taṃ migam gahissā- ⁷
 mīti“ ratham āruḃha „sīgham pesehīti“ sārathim āpāpetvā
 migena gaṭamaggaṃ paṭipajji. Ratham vegena gacchantam
 parisā ⁸ anubandhitum nāsakkhi. Rājā sārathidutiyo ⁹ yāva
 majjhantikā gantvā migam adisvā nivatto ¹⁰ tassa coragāmassa
 santike ramaṇiyaṃ kandaram disvā rathā oruḃha nahātvā ¹¹ ca
 pivitvā ca ¹² paccuttari. Ath' assa sārathi rathassa uttarattha-
 raṇam otāretvā rukkhacchāyāya paṇṇāpesi. So tattha nipajji,
 sārathi pi tassa pāde sambāhanto nisīdi, rājā antaranarā
 niddāyati c' eva pabujjhati ca. Corāgāmakavāsino ¹³ corāpi raṇṇo
 ārakkhatthāya ¹⁴ araṇṇam eva pavisiṃsu, coragāmake Satti- ¹⁵
 gumbo c' ¹⁶ eva bhattarandhako Patikolambo ¹⁷ nām' eko puriso
 cā 'ti dve ya ¹⁸ ohīyimsu. Tasmiṃ khaṇe Sattigumbo gāmakā
 nikkhamitvā rājānaṃ disvā „imaṃ niddāyamānaṃ eva māretvā
 ābharaṇāni gahessāmā“ 'ti cintetvā Patikolambassa ¹⁹ santikaṃ
 gantvā taṃ ²⁰ kāraṇam ārocesi.

¹ Bā tvevassa. ² Bā -vadhāya. ³ Bā uparambhavanam. ⁴ Cā add so ⁵ so Cā;
 Bā nina. ⁶ Cā poṭṭhi-, Bā ṭota-. ⁷ Bā i u-. ⁸ Bā -imsu. ⁹ Bā -thinādu-
¹⁰ Bā nivattento. ¹¹ Bā nhāyitvā. ¹² Bā omits ka. ¹³ Bā gāthāhāya. ¹⁴ Bā
 -lu-. ¹⁵ Cā vema, Cā ceva. ¹⁶ Bā omits taṃ.

Tam attham pakāsento S. pañca¹ gāthā abhāsi:

1. Migaluddo mahārājā Pañcālānaṃ rathesabho
nikkhanto saha senāya ogaṇo vanam āgamā. 139.
2. Tatth' addasā araṇṇasmiṃ takkarānaṃ kuṭiṃ kataṃ,
tassā kuṭiyā nikkhamma suvo luddāni bhāsati: 140.
3. Sampannavāhano poso yuvā sammatṭhakunḍalo²
sobhati lohituphiso divā suriyō va bhāsati. 141.
4. Majjhantike sampaṭṭike sutto rājā sasārathi,
hand' assābharapaṃ sabbam gaṇhāma sahasā mayam. 142.
5. Nisīthe pi raho dāni sutto rājā sasārathi,
ādāya vattham maṇikunḍalaṃ ca
hantvāna sākāhi avattharāmā³ 'ti. 143.

Tattha migaluddo ti luddo viya miganaṃ gavesanto migaluddo ti vatto,
ogaṇo ti gaṇam⁴ ohīno⁵ hutvā, takkarānaṃ kuṭiṃ katan ti so rājā
15 tattha araṇṇe corānaṃ vasanattāya kataṃ gāmakam addaso, tassā ti tato
corakuṭṭo kato⁶, luddāni bhāsati ti Patikolambena⁷ saddhima dāruṇāni va-
canāni kathesi, sampannavāhano ti sampannaasavāhano, lohituphiso ti
rattena uphisapaṭṭhena⁸ samannāgato, sampaṭṭike⁹ ti sampatti¹⁰ idāni evarūpe
ṭhitamajjhantikakāle ti attho, sahasā ti sāhasena pasayha kārānam¹¹ katvā,
20 gaṇhāmā¹² ti vadati, nisīthe pi raho dānti nisīthe pi idāni pi raho, idam
vadati: yathā nisīthe aḍḍharattasamaye manussā kilantā sayanti raho¹³ hoti
idāni pi¹⁴ ṭhitamajjhantike pi¹⁵ tath' evā 'ti. hantvānā¹⁶ ti rājānaṃ māretvā
vatthābharapaṇi¹⁷ esa gaheṭvā aha nam pāde gaheṭvā kaḍḍhivā ekamanthe sākāhi
paṭṭicchādema, iti so vegena sakiṃ nikkhamati sakiṃ Patikolambena¹⁸ santikaṃ
25 gacchati.

So tassa vacanaṃ sutvā nikkhamitvā olokeno rājābhāvaṃ
natvā bhīto:

6. Kin nu ummattarūpo va Sattigumba pabbāsasi,
durāsaddā hi rājāno aggi pajjalito yathā ti gātham āha. 144.
- 30 Atha nam suvo gāthāya ajjhabhāsi:
7. Atha tvaṃ Patikolamba¹⁴ matto thullāni gajjae¹⁵,
mātari¹⁶ mayha¹⁷ naggāya kin nu tvaṃ vijigucchāse ti. 145.

¹ Ck -camam. ² Bde -hi. ³ Ck apa-. ⁴ Pd omits ga-. ⁵ Bde adds parhiṇo,
⁶ so all three MSS. for 'gato? ⁷ Bde patikolamb-. ⁸ Ck -paṭṭhena, Bde -pattena.
⁹ Bde -ti-. ¹⁰ Bde kārāni. ¹¹ Bde adds nāma. ¹² Bde omits pi. ¹³ Bde adds kāle.
¹⁴ Bde patikolamb-. ¹⁵ Ck gajjaṃ, Cde gacchati, Bde gacchasi. ¹⁶ Bde mā- ¹⁷
Bde mayham.

Tattha atha tvaṃ ti naṇu tvaṃ, matto ti corānaṃ uccittasuraṃ¹ labhitvā tāya matto hutvā pubbe mahāgajjitāni gajjasi, mātari² corajettakassa bharīyaṃ sandhāyāha, sā tadā sakkābhāṇaṃ nivāsetvā carati, vijigucchasi³ ti mama mātari naggāya kin nu tvaṃ idāni corakammaṃ jigucchasi³.

Rājā, pabujjhivā tassa tena saddhiṃ manussabhāsāya⁵ kathentaṣṣa vacanaṃ sutvā „sappaṭibhayaṃ idaṃ tñānaṃ“ ti sārathim utthāpento imaṃ gātham āha:

8. Utthehi samma taramāno, rathaṃ yojehi sārathi,
sakuṇo⁴ me na ruccati⁵, aññaṃ gacchāma assaman ti. 146.

So⁴ sīghaṃ utthahivā rathaṃ yojetvā: 10

9. Yutto ratho mahārāja, yutto ca balavāhano,
adhitittā mahārāja, aññaṃ gacchāma assaman ti 147.
gātham āha.

Tattha balavāhano ti balavāhano⁶ mahāthāma assasampanno ti attho.
adhitittā⁷ ti abhirūha⁸ 15

Abhirūhamatte yeva tasmim sindhavā vātavegena pak-
khandimsu. Sattigumbo rathaṃ gacchantaṃ disvā sambha-
mappatto⁹ dve gāthā abhāsi:

10. Ko nu 'me va¹⁰ gatā sabbe ye asmim paricārakā¹¹,
esa gacchati Pañcālo mutto tesaṃ adassanā. 148. 20

11. Kodandakāni gaṇhatha sattiyo tomarāni ca,
esa gacchati Pañcālo, mā vo muñcittha jīvitan ti. 149.

Tattha ko nu me ti kuhūn nu ime¹², asmim ti imasmim assame, pari-
cārakā¹³ ti corā, adassanā ti etesaṃ¹⁴ corānaṃ adassanena, mutto esa
gacchatiti¹⁵ etesaṃ hatthato mutto hutvā esa adassanaṃ gacchatiti pi attho, 25
kodandakāni¹⁶ dhanūni¹⁷, jīvitan ti tumbhākaṃ jīvitaṭṭhānaṃ¹⁸ mā muñ-
cittha, āyudhabatthā dhāvitvā gaṇhatha naṇ ti.

Evam tassa viravitvā aparāparaṃ vidhāvantaṣṣ' eva rājā
isīnaṃ assamaṃ patto. Tasmim khane isayo phalāphalattāya

¹ B² uccittāsa. ² all three MSS. -rati. ³ B² -si kātūṇi na leccasi. ⁴ C² -nā. ⁵ C² -anti. ⁶ B² adds pi. ⁷ C² bā. ⁸ B² -ruiha. ⁹ B² samvegappatto. ¹⁰ C² omitt va. ¹¹ C² parivā. ¹² B² -cārakā. ¹³ C² imesaṃ. ¹⁴ C² B² -rikā. ¹⁵ B² tesam. ¹⁶ C² gacchati. ¹⁷ B² -nūm. ¹⁸ C² jīvanantānaṃ, B² jīvantānaṃ.

gatā, eko Pupphasuvo¹ ca² assamapade³ hoti, so rājānaṃ⁴ diśvā
paccuggamanam katvā paṭisanthāram akāsi.

Tam attham pakāsento S. catasso gāthā abhāsi:

12. Athāparo paṭinandittha suvo lohitatundako:
5 svāgatan te mahārāja, atko te adurāgataṃ,
issaro si anuppatto, yaṃ idl⁵ atthi pavedaya: 150.
13. Tiṇḍukāni piyālāni madhuke kāsūmāriyo
phalāni khuddakappāni, bhuñja rāja varam varam. 151.
14. Idam pi pāniyam⁶ sītaṃ ābhataṃ girigabbharā,
10 tato piva mahārāja sace tvaṃ abhikaṃkhasi. 152.
15. Araññe uñchāya⁷ gatā ye asmiṃ paricārakā⁸,
sayam utthāya gaṇhavho, hatthā⁹ me n¹⁰ atthi dāve¹¹ ti. 153.

Tattha paṭinanditthā¹² ti rājānaṃ diśvā va tussi, lohitatundako ti
rattatundō sobhaggappatto, madhuke ti madhukaphalāni, kāsūmāriyo ti
15 evaṃnāmakāni phalāni kārāphalāni¹³ vā, tato piva¹⁴ ti tato¹⁵ gahe tvā pāniyam¹⁶
pipa¹⁷, ye asmiṃ paricārakā¹⁸ ti mahārāja ye imasmiṃ assame vicarapakā
issayo te araṇṇaṃ uñchāya gatā, gaṇhavho ti phalāni¹⁹ gaṇhatha, dāve ti dāsuṃ.

Rājā tassa paṭisanthāre pasīditvā

16. Bhadrako vat²⁰ ayam²¹ pakkhī dijo paramadhammiko,
20 ath²² eso itaro pakkhī suvo²³ tiṇḍukāni bhāsati. 154.
17. Etaṃ²⁴ hanatha bandhatha, ta vo²⁵ muñcittha jīvitaṃ,
icc-evaṃ vilapantassa sotthiṃ²⁶ patto²⁷ smi assaman ti 155.
gāthadvayam āha.

Ettha itaro ti corakūḍiyan²⁸ suvako, iccevan²⁹ ti ahaṃ pana tassa evaṃ
25 vilapanta³⁰ eva³¹ imaṃ assamaṃ sotthiṃ³² patto.

Raṇṇo katham sutvā Pupphako dve gāthā abhāsi:

18. Bhātaro³³ sma mahārāja sodariyā³⁴ ekamātukā
ekarukkkhasmiṃ samvaddhā³⁵ nānākhettagatā ubho. 156.
19. Sattigumbo ca corānaṃ abhā ca isinaṃ idhā,
30 asataṃ so vataṃ ahaṃ tena dhammena no vinā ti. 157.

¹ Bā -suko. ² Cā Bā va. ³ Bā adds thito. ⁴ Cā -nt-, Bā -nt-. ⁵ Bā araṇṇaṃ
uñchāya. ⁶ Bā -ri-. ⁷ Cā -am-. ⁸ Cā omīti kārāphalāni. ⁹ Bā -vā phālakato.
¹⁰ Bā pāniyamālakato, Cā Bā pāniyam. ¹¹ Bā piva. ¹² Bā pāniyamālāni. ¹³
Bā vatāyaṃ. ¹⁴ Bā evaṃ. ¹⁵ Bā to. ¹⁶ Cā -vā. ¹⁷ Bā -tasu. ¹⁸ Bā sand-
¹⁹ Bā -vaḍḍhā.

Tattha bhātaro smā 'ti mahārāja so cāhañ ca¹ ubho bhātaro homa,
corānañ ti so corānañ santike sañvaddho² ahañ isīnañ santike, asatañ
s³ satañ ahañ ti so asādhūnañ dussilānañ santikañ upagato³, ahañ
sādhūnañ silavantānañ, tena dhammena no vinā ti mahārāja tañ Satti-
gumbañ corā coradhammena corakiriyaṃ viṇeṣuñ mañ isayo isidhammena silā-
cārena, tasmā so pi tena coradhammena yo vinā hoti ahañ pi isidhammena
no vinā hoti.

Idāni tañ dhammañ vibhajanto

20. Tattha vadho ca bandho ca nikatī vañcanāni ca
ālopā⁴ sahasākārā, tāni so tattha sikkhati. 158. 10
21. Idha saccañ ca dhammo ca ahimsā saññamo damo,
āsanūdaḍḍakādayīnañ⁵ amke vaddho 'smi⁶ Bhāratā 'ti 159.
gāthādvayam āha.

⁷ Tattha nikatīti patirūpakena⁷ vañcanā⁸, vañcanānīti ujukavañcanāñ⁹
eva⁹, ālopā ti| divā gāmaghāto, sahasākārā ti gehaṃ pavasiṭvā maraṇena 15
tajjetvā sāhasikakammakaraṇāñ, saccañ ti sabbāvo¹⁰, dhammo ti sucarita-
dhammo, ahimsā ti mettacittapubbabhāvo¹¹, saññamo ti silaṃ¹², damo ti
indriyadamaṇaṃ, āsanūdaḍḍakādayīnañ¹³ ti adhiḡatānañ¹⁴ āsanañ ca udakañ
ca dānasilānañ, Bhāratā 'ti rājānañ ālapati.

Idāni rañño dhammañ desento imā gāthā abhāsi: 20

22. Yaṃ yaṃ hi rāja bhajati satañ¹⁵ vā yadvivā asaṃ
silavantañ visilāñ vā vasañ¹⁶ tass' eva gacchati. 160.
23. Yādiḡaṃ kurute mittam yādisaṃ c' ūpasevati¹⁷
so pi tādisako hoti sahavāso hi tādiso. 161.
24. Sevaṃāno¹⁸ sevamānañ samphutṭho samphusañ¹⁹ param 25
saro diddho²⁰ kalāpañ va²¹ alittam upalimpati²². 162.
25. Upalepabbhayā dhīro n' eva pāpasakhā siyā,
pūtimacchaṃ kusaggena yo naro upanayhati
kusāpi pūti²³ vāyanti, evaṃ bālūpāsevanā. 163.

¹ C^o B^d ca ab-. ² B^d -vaḍḍho. ³ B^d upā-. ⁴ C^o -pa-, cfr. supra p. 11, 18
⁵ C^o -dāsīnañ, B^d -dāyikañ. ⁶ B^d aṅgevuddho-. ⁷ C^o -pena. ⁸ B^d -nāñ.
⁹ C^o ujukena vañ-, B^d ujukañ vañ-. ¹⁰ B^d yathā sa-. ¹¹ B^d -bhāgo. ¹²
B^d silasaññamo. ¹³ C^o -dānañ, B^d -dāyinañ. ¹⁴ B^d abbhāg-. ¹⁵ B^d san-
tañ. ¹⁶ C^o vasañ. ¹⁷ C^o -sañvūpa-, B^d cupa-. ¹⁸ so all three MSS. ¹⁹
C^o sampūṭṭho sampū-. ²⁰ B^d du-, C^o diṭṭho. ²¹ C^o -pañca. ²² C^o -līppati-
²³ all three MSS. -j. 3

26. Tagarañ ca palāsena yo naro upanayhati
pattāpi surabhi¹ vāyanti, evaṃ dhīrūpasevanā. 164.

27. Tasmā phalapuṭassēva ñatvā sampākam attano
asante n' ūpaseveyya sante seveyya paṇḍito,
5 asanto nirayaṃ nenti² śanto pāpenti suggatin ti. 165.

Tattha sataṃ³ vā yadivā āsan ti sappurisaṃ vā asappurisaṃ vā,
sevamāno sevamānaṃ ti seviyamāno ācariyo sevamānaṃ antevāsikaṃ, sam-
phuṭṭho⁴ antevāsikena⁵ phuṭṭho⁶ ācariyo, samphusaṃ⁷ paraṃ ti paraṃ
antevāsinaṃ⁸ samphusanto⁹ ācariyo¹⁰, alittān ti naṃ¹¹ antevāsikaṃ pāpa-
10 dhammena alittān so ācariyo visadiddho¹² saro sesaṃ¹³ sarakalāpaṃ viyā¹⁴ lim-
pati¹⁵, evaṃ bālūpasevanā ti bālūpasevano¹⁶ pūtimarchaṃ upanayhanaṃ¹⁷
kusaggaṃ viya hoti, pāpakammaṃ akaronto pi¹⁸ avaṇṇaṃ akittim labhati, dhī-
rūpasevanā ti dhīrūpasevī hi¹⁹ puggalo „sagarādigaṇḍhajātīpalivethita-
pattaṃ²⁰ viya hoti, paṇḍito bhavituṃ assakkonto pi kalyāṇamittasevī guṇakittim
15 labhati, phalapuṭassēva²¹ ti gandhapuṭassēva²² gandhapalivethanapanassēva²³,
sampākamattano ti kalyāṇamittasāmsaggavasena²⁴ attano paripākaṃ pari-
bhāvanaṃ²⁵ ñatvā ti attho, pāpenti suggatin ti santo sammādiṭṭhika
attānaṃ nissite satte saggam eva pāpenti desanaṃ yathānusandhīm eva
pāpesi²⁶.

20 Rājā tassa dhammakathāya²⁷ paṣīdi. Isigaṇo pi āgaḇo.
Rājā isayo vanditvā „bhante maṃ anukampamānā mama va-
sanatṭhāne vasathā“²⁸ 'ti vatvā tesam paṭiññāṃ gahetvā na-
garaṃ gantvā suvānaṃ abhayaṃ adāsi. Isayo pi tattha aga-
maṃsu²⁹. Rājā isigaṇaṃ uyyāne vasāpento yāvajīvāṃ upatṭha-
25 hitvā saggapadaṃ³⁰ pūresi. Ath' assa putto pi chattaṃ ussā-
petvā isigaṇaṃ paṭijaggi yevā³¹ 'ti tasmiṃ kulaparivatte satta-
rājāno³² dānaṃ pavattayīmsu. M. araṇṇe vasanto yeva yathā-
kammaṃ gato.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe pi Devadatto³³ pāpapurivāro
30 yevā“³⁴ 'ti vatvā j. s. „Tadā Sattigumbo Devadatto³⁵ ahoṣi, corā

¹ all three MSS. -i. ² Bā yanti. ³ Bā sataṃ. ⁴ Ck sampu-. ⁵ Ck -vasi-
kāva. ⁶ Ck pu-. ⁷ Bā ācariyaṃ. ⁸ Bā antevāsi. ⁹ Bā taṃ. ¹⁰ Bā -duṭṭho.
¹¹ Ck yesaṃ. ¹² Ck visāṃ. ¹³ all three MSS. lippati. ¹⁴ Bā -sotihi, Ck
-seviyo. ¹⁵ Ck upanayha. ¹⁶ Ck karonto. ¹⁷ so Ck for pi? Bā omits hi.
¹⁸ Ck -jātaṃpali-, Bā takkarādigaṇḍhajātī-. ¹⁹ Ck -jassa. ²⁰ Bā -pattasseva.
²¹ Ck -vā-. ²² Bā paripākabhāvaṃ. ²³ Bā -eti. ²⁴ Bā omits dhamma. ²⁵
Bā āg-. ²⁶ Bā saggapūraṃ. ²⁷ Bā adds isigaṇassa. ²⁸ Bā add. pāpo.

Devadatta-parisā, rājā Anando, isigaṇo Buddhaparisā, Pupphakasuvo
aḥam evā¹ 'ti. Sattigumbajātakam.

8. Bhallāṭiyajātaka.

Bhallāṭiyo nāma ahosi rājā² ti. Idam S. J. v. Mallikā-
devim³ ā. k. Tassā kira ekadivasam raṇṇā⁴ saddhim⁵ sayanam⁶ nissāya⁷ 5
kalaho ahosi. Rājā kujjhivā tam na olokesi. Sā cintesi: „nūna⁸
T. raṇṇo⁹ mayi kuddhabhāvam¹⁰ na jānātīti“. S. tam kāraṇam¹¹ natvā
punadivase bhikkhusaṃghaparivuto Sāvattim¹² piṇḍāya pavisitvā raṇṇo
gehadvāram gato. Rājā paccuggantvā pattam gahetvā S-ram pāsā-
dam āropetvā paṭipāṭiyā bhikkhusaṃgham¹³ nisidāpetvā dakkhiṇodakam¹⁴ 10
datvā paṇitenāhārena parivisitvā bhattakiccāvasāne ekamāntam¹⁵ nisīdi.
S. „kin nu kho mahārāja Mallikā na paññāyatīti“ pucchitvā „attano
sukham¹⁶ damattāyā“¹⁷ 'ti vutte „nanu mahārāja tvaṃ pubbe kinnara-
yoniyam nibbattitvā ekarattim¹⁸ kinnariyā vinā hutvā sattavassasatāni
paridevamāno vicarīti“¹⁹ vatvā tena yācito a. ā.: 15

Atīte B. Bhallāṭiyo nāma rājā r. kārento „aṅgāra-
pakkam migamaṃsam khādissāmīti“ rajjam amaccānam²⁰ niyyā-
detvā sannaddhapaṇcāvudho susikkhitakoleyyakasunakhagaṇa-
parivuto²¹ nagarā nikkhamitvā Himavantaṃ pavisitvā anu
Gaṅgam²² gantvā upari abhirūhitum asakkonto ekam Gaṅgam²³ 20
otiṇṇam²⁴ nadim²⁵ disvā tadanusārena gacchanto migasūkarā-
dayo vadhitvā aṅgārapakkamaṃsam khādanto uccaṭṭhānam²⁶
abhirūhi. Tattha ramanīyāya nadikāya paripunnakāle tha-
nappamaṇodikā²⁷ hutvā sandati, aṇṇadā janṇuppaṇṇodikā²⁸
hoti. Tattha nānappakāramacchakacchapā²⁹ vicaranti, udaka- 25
pariyante rajatapattavannā³⁰ vālukā, ubhosu tīresu nānā-
pupphaphalā³¹ abharitavinamitā rukkḥā pupphaphalarasamattehi
nānāvihāṅgabhamaragaṇehi³² samparikinnā vividhamigasamgha-
nisevitacchāyā³³. Evaṃ ramanīyāya hemavatakanadiyā³⁴ tīre

¹ Bds -kam-. ² Cks raṇṇo, omitting saddhim. ³ Cks nan. ⁴ Bds nanu. ⁵ Ck -ā.
⁶ Cks kujjha-. ⁷ Ck ka-. ⁸ Bds -ratiti. ⁹ Ck -kāleyyaka-. ¹⁰ Bds -a. ¹¹ Bds
thanampa-. ¹² Bds janṇukam pa-. ¹³ Bds -rakā-. ¹⁴ Cks -a. ¹⁵ Cks -vihaga-,
Bds vihaṅgama-. ¹⁶ Bds -nisevitā sītacchāya. ¹⁷ Bds hemavannapunnadiyā.

dve kinnaṛā aññamaññaṃ āliṅgitvā paricumbitvā nānappa-
kārehi paridevantā rodanti. Rājā tassā nadiyā tīrena Gandha-
mādanam abhirūhanto¹ te kinnare disvā „kin nu te² ete kin-
narā evaṃ paridevanti, pucchissāmi ne“ ti cintetvā sunakhe
5 oloketvā accharaṃ pahari, sesikkhitā koleyyakā³ sunakhā tāya
saññaya gumbaṃ pavisitvā dārena nipajjimsu. So tesam
paṭisallinabbhavaṃ⁴ ñatvā dhanukalāpaṃ c⁵ eva sesāvudhāni ca
ṭhitarukkhaṃ nissāya ṭhapetvā padasaddam akaronto⁶, saṇi-
kam⁷ tesam santikam gantvā „kinkāraṇā tumhe rodathā“⁸ ti
10 kinnare pucchi.

Tam atthaṃ dassento⁹ S. tisso gāthā aḥāsi:

1. Bhaḷāṭṭiyo nāma ahoṣi rājā,¹⁰
rajjam pahāya migavaṃ acāri so¹¹,
agamā girivaraṃ¹² Gandhamādanam
15 sampupphitaṃ kimpurisānuciṇṇam. 166.
2. Sālūrasaṃghaṃ ca nisedhayitvā¹³
dhanukalāpaṃ ca so nikkhipitvā¹⁴
upāgami vacanaṃ vattukāmo
yatthaṭṭhitā kimpurisā ahesuṃ. 167.
3. Himaccaye Hemavatāya tīre
20 kim idhaṭṭhitā¹⁵ mantayavho abhiṇṇam,
pucchāmi vo mānusaḍeḥavaṇṇe:
kathaṃ vo jānanti manussaloke ti. 168.

Tattha sālūrasaṃghaṃ ti sunakhagaṇam, himaccaye ti catunnam¹⁶
25 hemantamāsanaṃ¹⁷ atikkāmo, Hemavatāya¹⁸ ti imassa Hemavatanadiyā¹⁹ tīre.

Raṇṇo vacanaṃ sutvā kinnaro tuṇṇi ahoṣi. Kinnari pana
raṇṇā saddhim sallapi:

4. Mallamgiriṃ²⁰ Paṇḍarakaṃ Tikūṭaṃ
sītodiya²¹ anuvicārāma²² najjo,

¹ B^d -rūhanto. ² B^d omits 'te'. ³ C^s koleyya, C^k kāleyya. ⁴ B^d -sallinam, omitting bhāvaṃ. ⁵ B^d -ni-. ⁶ B^d -pākāse-. ⁷ C^s acari yo, C^s vari so, B^d, -vaṃ sa acāri so. ⁸ read, girivaraṃ agamā? ⁹ B^d nisedha- for niseda-? ¹⁰ C^s nikkhamitvā. ¹¹ C^s kimadḍhaṭṭhitā, C^s kimadha-. ¹² C^s -aṇṇa-. ¹³ C^s hemantamāsanaṃ, B^d hemavantaṃ māsanaṃ. ¹⁴ B^d -vatāya-. ¹⁵ B^d mallagiri. ¹⁶ B^d -daka-. ¹⁷ C^s ca anu-.

miḡā manussā va¹ nibhāsavaṇṇā
jānanti no kimpurisā ca² luddā 'ti. 169.

Tattha Mallāḡirin³ ti samma luddaka mayaṃ imaṃ Mallāḡiriṇ⁴ ca
Paṇḍarakaṇ⁵ ca Tikūṭaṇ⁶ ca imaṃ naḡḡo anuṇicarāma, Mallāḡirin⁴ ti pī, pāṭho, ni-
bhāsavaṇṇā⁷ ti nibhāsamānavanṇā⁸ dissamānakasarirā⁹ ti. 5

Tato rājā tisso gāthā abhāsī:

3. Sukiccharūpaṃ paridevayavho,
āliṅgito⁶ cāsi piyo piyāya,
pucchāmi vo mānusadehavaṇṇe:
kim idha⁷ vane rodatha appatītā. 170. 10
6. Sukiccharūpaṃ paridevayavho,
āliṅgito⁶ cāsi⁸ piyo piyāya,
pucchāmi vo mānusadehavaṇṇe:
kim idha⁷ vane vilapatha appatītā. 171. 15
7. Sukiccharūpaṃ paridevayavho, 15
• āliṅgito⁶ cāsi piyo piyāya,
pucchāmi vo mānusadehavaṇṇe:
kim idha⁷ vane socatha appatītā ti. 172.

Tattha sukiccharūpaṃ ti suṭṭhu dukkhappattā viya hutvā, āliṅgito⁶
cāsi piyo piyāya 'ti taya⁹ piyāya tava piyo āliṅgito ca aṣi¹⁰, āliṅgiyo cāsi¹¹ 20
pī pāṭho, ayaṃ ev' attho, kimidha vane ti kimkāraṇā idha vane antaranarā
āliṅgitvā paricumbitvā piyaṃ¹² kathaṃ kathetvā puna appatītā rodathā 'ti.

Tatoparā ubhinnaṃ pī allāpasallāpagāthā honti:

- a. May' ekarattim¹³ [vip]pavasimha ludda
akāmakā aññamaññaṃ sarantā,
tam ekarattim¹⁴ anutappamānā
socāma, sā ratti punaṃ na hessati. 173. 25
- b. Tam ekarattim anutappath' etaṃ¹⁵
dhanam va naṭṭhaṃ pitaraṃ va¹⁶ petam —

¹ so all three MSS. ² Rd ti. ³ C^{ks} mallan. B^d mallāḡirin. ⁴ B^d māḡirin.
⁵ B^d -mānussavaṇṇā. ⁶ C^{ks} -giyo. ⁷ so all three MSS. for idhā? ⁸ B^d vāsi.
⁹ B^d tava. ¹⁰ C^{ks} -āsi. ¹¹ C^{ks} āliṅgimessiti. ¹² Rd piya. ¹³ C^{ks} mayameka-
B^d mayekarattim. ¹⁴ B^d -am. ¹⁵ C^{ks} B^d -ppatetam. ¹⁶ C^{ks} -raṃ ca.

pucchāmi¹ vo mānusa² dehavan³pe:

katham⁴ vināvāsam⁵ akappayittha. 174.

10. Yam⁶ imam⁷ nadim⁸ passasī⁹ sīghasotam¹⁰
nānādumacchadanam¹¹ selakūtam¹²

5 tam me piyo uttarī¹³ vassakāle
mamañ¹⁴ ca maññam¹⁵ ānubandhatīti¹⁶. 175.

11. Ahañ¹⁷ ca amkolakam¹⁸ ocināmi
atimuttakam¹⁹ sattaliyothikañ²⁰ ca,
piyo ca me hohiti²¹ mālabbhārī
10 ahañ²² ca nam²³ mālinī²⁴ ajjhupessam. 176.

12. Ahañ²⁵ c' idam²⁶ kuravakam²⁷ ocināmi²⁸
uddālakā²⁹ pāṭalisinduvārītā³⁰,
piyo ca me hohiti³¹ mālabbhārī
ahañ³² ca nam³³ mālinī³⁴ ajjhupessam. 177.

- 15 13. Ahañ³⁵ ca sāliṣṣa³⁶ supupphitassa
oceyya pupphāni karomi mālam³⁷,
piyo ca me hohiti³⁸ mālabbhārī
ahañ³⁹ ca nam⁴⁰ mālinī⁴¹ ajjhupessam. 178.

14. Ahañ⁴² ca sālassa supupphitassa
20 oceyya pupphāni karomi bhāram,
idañ⁴³ ca no hohiti⁴⁴ santharattham⁴⁵
yatth' ajja 'mam⁴⁶ viharissāmu⁴⁷ rattim. 179.

15. Ahañ⁴⁸ ca kho⁴⁹ akalum⁵⁰ candanañ⁵¹ ca
silāya⁵² pimsāmi pamattarūpā,
25 piyo ca me hohiti⁵³ rositaṅgo
ahañ⁵⁴ ca nam⁵⁵ rositā ajjhupessam. 180.

16. Athāgamā⁵⁶ salilam⁵⁷ sīghasotam⁵⁸
nudañ⁵⁹ sāle salaḷe kannikāre,

¹ C² yayimam. ² C² mācādanam, C³ mācādanam. ³ B⁴ kulam. ⁴ B⁴ maññe. ⁵ C² baddhatīti. ⁶ B⁴ adhi-. ⁷ B⁴ -jlyodh-. ⁸ B⁴ he-. ⁹ C² B⁴ -ni, C⁴ -niñ. ¹⁰ B⁴ ahañca tam. ¹¹ C⁴ khu- corr. to ku-, B⁴ kurakam. ¹² all three MSS. -ka. ¹³ B⁴ sindhu-. ¹⁴ C² -niñ, B⁴ -ni. ¹⁵ B⁴ -lassa. ¹⁶ C² -liñ. ¹⁷ C² ahañ, B⁴ hehiti. ¹⁸ C² santa-, B⁴ sañharattam. ¹⁹ B⁴ hattañjiman. ²⁰ B⁴ -ma. ²¹ C² vo. ²² B⁴ aggalum. ²³ B⁴ -yag.

apūratha¹ tena muhuttakena,
sāyaṃ nadi āsi mayā suduttarā. 181.

17. Ubhosu tīresu mayam tadā t̥hitā
samppassantā ubhaya aññamaññaṃ,
sakim pi rodāma sakim hasāma, 5
kicchena no agamā saṃvarī sā. 182.

18. Pāto ca kho uggate sūriyamhi²
catukkam nadiṃ uttariyāna ludda
ālīṅgiyā aññamaññaṃ mayam ubho
sakim pi rodāma sakim hasāma. 183. 10

19. Tīh³ ūnakaṃ satta satāni ludda
yam idha⁴ mayam vip̐pavasimha pubbe,
vās⁵ ek⁶ imam jīvitaṃ bhūmipāla,
ko n' idha kantāya vinā vāseyya. 184.

20. Āyuṃ ca vo⁷ kīvatako nu samma, 15
sace pi jānātha vadetha āyuṃ,
anussavā⁸ vaddhato⁹ āgamā vā
akkhātha me taṃ avikampamānā. 185.

21. Āyuṃ ca no vassasahassa¹⁰ ludda,
na c' antarā pāpako atthi rogo, 20
pāpaṃ ca dukkhaṃ sukhaṃ eva bhiyyo,
avitarāgā vijahāma jīvitaṃ ti. 186.

Tattha mayekarattin¹ ti mayam ekarattin², vip̐pavasimhā³ ti vip̐pa-
yuttā hutvā vasimbhā⁴ ti¹⁰, anutappamānā⁵ ti aniccamānānaṃ nāma no eka-
ratto arito¹¹ ti taṃ ekarattin⁶ anucintayamānā, puna na hessatīti puna na 25
bhavissatīti nāgamiessatīti soccīna, dhanam va nattham pitaram va petan
ti¹² dhanam vā nattham pitaram vā mātaram vā petan kālakataṃ kin nu kho
tumhe cintayamānā kena kārāpēna taṃ ekarattin¹³ vināvāsaṃ akappayittha,
idam me ācikkhathā¹⁴ ti pucchati, yamiman¹⁵ ti yam idam, selakūṭan¹⁶ ti
dhanam selānaṃ antare sandamānaṃ, vassakāle ti ekassa¹⁷ meghassa utthāya 30

¹ Ck āpu-, Bd amu-. ² Ck su- ³ so Ck Bd; Ck idha for idhā? ⁴ Ck yovā,
Bd te. ⁵ Bd -vo. ⁶ Ck vaddhano? Bd vuddhato. ⁷ Bk -am. ⁸ Ck mayameka-,
Bd -rattan. ⁹ Ck rattin, omitting eka, Bd ekarattan. ¹⁰ Bd omite ti. ¹¹
Bd omite attho. ¹² Ck Bd omit dhanam va ---. ¹³ Bd -am. ¹⁴ Ck yaman,
Ck yayiman. ¹⁵ Bd -ulan. ¹⁶ Ck etassa.

vassanākāle, amhākāṃ hi imasmiṃ vanaṣaṇḍe rativasena vicaratānaṃ eko meghe
 utthahi, atha me piyasāmiko kinnaro maṃ pacchato āgacchattī maññamāno
 etaṃ nadiṃ uttaritī āha, ahañcā 'ti ahaṃ paṇ' etassa paratiraṃ gatabbhāvaṃ
 ajānantī supupphitāni amkolakādīni pupphāni ocināmi, tattha sattaliyothi-
 5 kañcā¹ 'ti kandalapupphaṇ ca suvaṇṇayodhikaṇ ca ocinantī pana piyo ca me
 mālabbhāri bhavissati ahaṇ! ca maṃ mālīni hutvā ajjhupessan ti iminā kā-
 raṇena ocināmi, uddālakā pātālisinduvāritā² ti ime hi³ mayā⁴ ocitā yevā
 'ti vadati, oceyyā 'ti ocinivā, [akalū⁵ candanañcā 'ti kākāluṇ ca⁶
 rattacandanaṇ ca, rositaṅgo ti vilittasarīro, rositā ti⁷ vilittā⁸ hutvā
 10 ajjhupessan ti sayane upāgamiṣsāmi⁹, nudaṃ sāle salaḷe kaṇṭhikāre
 ti etāni mayā ocinivā tīre thapitāni¹⁰ pupphāni nudantaṃ harantaṃ, su-
 dattarā ti tassā hi oratīre¹¹ thitakāle yeva nadiyā udakaṃ āgataṃ, taṃ
 khaṇaṃ yeva suriyo atthamito¹², vijjutā¹³ niecharanti, kinnarā nēma udaka-
 bhīrukā honti, itī sā otaritūṃ na visahi, tenāha: sāyaṃ nadiṃ piya¹⁴ suruttarā¹⁵
 15 ti, sampassantā ti¹⁶ vijjuniccharanākāle passantā, fodaṃ mā¹⁷ ti andhakarakāle
 appassantā rodāma vijjuniccharanākāle¹⁸ passantā hasāma, samvaritī gattī,
 catukkan ti tucchāṃ, uttariyānā 'ti uttarivā, tihūṇakaṇ ti tihī ūnāni
 sattavassasatāni, yamīdha mayan ti yaṃ kalam idha mayāṃ vippavasimha
 so ito tibi ūnakāni sattavassasatāni hontitī vadati, vāsekiman ti vāsaṃ¹⁹
 20 ekaṃ imaṃ tumbhākaṃ eva vassasataṃ imaṃ jīvitaṃ ti vadati, ko nīd²⁰ 'ti
 evaṃ parittake jivite ko nu idha kantāya vinā bhaveyya, ayuttam tva piya-
 bhariyāya vinā bhavitun ti dīpeti, kīvatako nū 'ti rājā kinnariyā vassanaṃ
 sutvā imessaṃ āyuppanānaṃ pucchissāmiti cintetvā tumbhākaṃ kūtāke āyū 'ti
 pucchati, anussavā²¹ sace vo kassaci vadantassa vā sutāṃ māpittunnaṃ vā
 25 vaddhānaṃ²² mahallakānaṃ santikā āgama²³ atthi atha mā²⁴ tato anussavā
 vaddhato²⁵ āgama²⁶ vā etaṃ avikampamānā akkhātha, na caṇṭarā ti amhākāṃ
 vassasahassaṃ āyū²⁷ antarā ca no pāpako jīvitantarāyakaṃ rogo pi n' atthi.
 avitarāgā ti aṇḍamaññānaṃ avigatapemā hutvā

Taṃ sutvā rājā „ime hi nāma tiracchānagatā hutvā eka-
 30 rattim²⁸ vippayogena sattavassasatāni rodantā vicaranti, ahaṃ
 pana tiyojanasatike rajje mahāsampattim paṇḍiya arañhe vi-
 carāmi, aho akiccekāri²⁹ ubhiti³⁰ tato ca nivāto³¹ Bārānaṣim
 gantvā „kin te mahārāja Himavante accharitaṃ diṭṭhaṃ“ ti

¹ B⁴ -yodhikaṇ cā. ² C⁴ -pātālisinduvārakā, C⁵ -pātālisinduvārakā, B⁴ -pātā-
 talisinduvārītā. ³ B⁴ pi. ⁴ B⁴ āgalu. ⁵ B⁴ kākāluṇ. ⁶ C⁴ omīti ti. ⁷
 C⁴ vilittatā. ⁸ B⁴ upa-. ⁹ C⁴ thitāni, B⁴ thapitāni. ¹⁰ B⁴ oramattīre. ¹¹ C⁴
 attamino, B⁴ aṭṭhaṅgamito. ¹² B⁴ vijjutatā. ¹³ B⁴ suduttarā. ¹⁴ C⁴ passan-
 tāni. ¹⁵ B⁴ vijjutatā. ¹⁶ B⁴ vāsekimetivassāṃ in the place of vāsekimanti-
 vāsaṃ. ¹⁷ C⁴ anussavā. ¹⁸ B⁴ buddhānaṃ. ¹⁹ B⁴ mā. ²⁰ B⁴ ūn-. ²¹
 B⁴ -um. ²² B⁴ ghaṇṇaṃ rattam. ²³ B⁴ va vivatto.

amaccehi puṭṭho sabbaṃ ārocetvā tato paṭṭhāya dānādini da-
danto bhoge bhuñji.

Tam atthaṃ pakāseto S.

22. Idaṃ ca sutvāna amānusānaṃ

• Bhallāṭṭiyo ittarāṃ jīvitā¹ti
nivattatha na¹ migavaṃ² acāri

adāsi dānāni abhuñji bhoge ti 187.

imaṃ² gāthāṃ vatvā puna vadanto dve gāthā abhāsi:

23. Idaṃ ca sutvāna amānusānaṃ

sammodatha mā kalahaṃ akattha

mā vo tapī³ attakammāparādho

• yathāpi te kimpuris⁴ ekarattim⁵. 188.

24. Idaṃ ca sutvāna amānusānaṃ

sammodatha mā vivādaṃ akattha

mā vo tapī³ attakammāparādho

yathāpi te kimpuris⁴ ekarattim⁵ ti. 189.

Tatha amānusānaṃ ti kinārānaṃ, attakammāparādho ti attano
kammādo, kimpurisekarattim⁵ ti yathā te kimpurise ekarattim kato attano
kammādo tapi⁷ tathā tumhe mā tapīti⁸ attho.

Mallikā devī T-assa dhammadesanaṃ, sutvā uṭṭhāyāsanaṃ añjalim 20
paggayha D-assa thutim karonti osānagātham āha:

25. Vīdham⁹ adhimānā¹⁰ suṇom¹ ahaṃ

vacanapatham tava-m-atthasamhitam¹¹,

muñca giram¹² nuda¹³ eva¹⁴ me daram,

samaṇa sukhāvaha jīva me ciran ti. 190.

Tattha vīdham¹⁴ adhimānā¹⁵ suṇomahan ti bhante tumhehi
vividhehi nānākāraṇehi alaṃkāritvā deṣitaṃ dhammadesanaṃ¹⁶ adhimānā¹⁷ pa-
sannacēittā hutvā suṇomi, vacanapathan ti tam tumhehi vuttaṃ vīdha-
vacanaṃ, muñca giram¹⁸ nuda¹⁹ eva²⁰ me daram ti kaṇṇasukhaṃ ma-
dhuraṃ giram²¹ muñcanto mama hadaye sokadarathaṃ nudasi yeva harasi yeva²², 30

¹ B^o omitt na. ² B^o idam. ³ B^o tampi. ⁴ C^o -se eka-, B^o -rattam. ⁵ B^o
kappi. ⁶ B^o -an. ⁷ B^o tappi, C^o tampi. ⁸ B^o tappi. ⁹ C^o -dha ¹⁰ C^o
-māna. ¹¹ B^o tavaṃmamattasānhitam. ¹² C^o giri. ¹³ C^o nuda yeva, C^o nūda-
yeva, B^o nudasseva. ¹⁴ all three MSS. -dha. ¹⁵ C^o -mānā. ¹⁶ B^o adda
aham. ¹⁷ C^o nuda yeva, B^o nudasseva. ¹⁸ B^o omitt h. y.

samanasukkhāvaha jīva me ciraṇ ti bhante buddhasamaṇa dibbamānusa-
lokiyalokuttarasukkhāvaha jīva me ciraṇ mama sāmi dhammarāja ciraṇ jīvā 'ti.

Kosalarājā tato paṭṭhāya tāya saddhim samaggavāsaṃ vasi.

S. i. d. ā. j. s.: „Tadā kinnaro Kosalarājā ahoṣi, kinnarī Mallikā
5 devī ahoṣi, Bhallāṭṭiyarājā ' ahaṃ evā“ 'ti. Bhallāṭṭiyajātakaṃ'.

9. Somanassajātaka.

Ko taṃ himsati heṭṭhetīti. Idam S. J. v. Devadattassa
vadhāya parisakkanam ā. k. Tadā hi S. „na bhikkhave idāṃ eva
pubbe p' esa mama vadhāya parisakkati yevā“ 'ti vatvā a"ā.:

- 10 Atite Kururaṭṭhe Uttaraṇāpāñcālanagare Reṇu nāma
rājā r. kāresi. Tadā Mahārakkhito nāma tāpaso pañcasata-
tāpasaparivāro. Himavante' vasitvā loṇambilasevanatthāya
cārikaṃ caranto Uttaraṇāpāñcālanagaraṃ patvā rājuyyāne ya-
sitvā sapariṣo' piṇḍāya caranto rājadvāraṃ pāpuṇi. Rājā isi-
15 ganaṃ disvā iriyāpathe' pasanno alaṃkatamahāthale nisīda-
petvā paṇitena āhārena parivisitvā „bhante imaṃ vassārattam
maṇa uyyāne vasathā“ 'ti vatvā tehi saddhim uyyānaṃ gantvā
vasanattāhānāni karetvā pabbajitaparikkhāre datvā vanditvā
nikkhami. Tato paṭṭhāya sabbe pi te rājanivesane 'bhuñjanti.
20 Rājā pana aputtako putte' pattheti, puttā n' uppajjanti.
Vassārattaccayena Mahārakkhito „idāni Himavanto ramaṇiyo,
tatt' eva gamissāma“ 'ti rājānaṃ āpuocchitvā raññā kata-
sakkārasammāno nikkhamitvā antarāmagge majjhantikasamaye
maggā okkamma ekassa sandacchāyassa' rukkhassa heṭṭhā
25 tarunatinapitṭhe sapariṣo nisīdi. Tāpasā kathadī samuṭṭhā-
pesuṃ: „rājagehe vamsānurakkhako putto n' atthi, sādhu vat'
assa sace rājā puttāṃ labheyya paveni ghaṭṭiyethā“ 'ti.
Mahārakkhito pi tesāṃ kathāṃ sutvā „bhavissati nu kho

¹ Ck bhallāṭṭirājā, B⁴ bhallāṭṭika. ² Ck -ṭṭijā-, B⁴ -ṭṭikajā- 9. Off. Caritā-P.
p. 92. ³ B⁴ add ciraṇ. ⁴ B⁴ -rivāro. ⁵ B⁴ -enā. ⁶ B⁴ -am. ⁷ B⁴
sita-. ⁸ Ck -ṭṭi-, B⁴ ghaṭṭiyeyyā.

rañño putto udāhu no“ ti upadhārento „bhavissatīti“¹ ñatvā
 evam āha: „mā bhonto cintayittha, aḷḷa paccūsakāle eko deva-
 putto cavitvā rañño aggamehesiyā kucchimhi paṭisandhim gan-
 hissatīti“. Taṃ sutvā eko kūṭajaṭilo „idāni rājakulūpako
 bhavissāmīti“ cintetvā tāpasānaṃ gamanakāle gilānālayaṃ⁵
 katvā nipajjitvā „ehi gacchāma“² 'ti yutte „na sakkomīti“
 āha. Mahārakkhito tassa nipannakāraṇaṃ ñatvā „yadā sak-
 kosi tadā āgaccheyyāsīti“ isigaṇaṃ ādāya Himavantam eva
 gato. Kuhako pi nivattitvā vegena gantvā rājadvāre
 ṭhatvā „Mahārakkhitassa upatṭhānakatāpaso³ āgato“ ti rañño¹⁰
 ārocāpetvā raññā vegena pakkosāpito pāsādaṃ abhiruyha
 paññattāsane nisīdi. Rājā kuhakaṃ vanditvā ekamantaṃ ni-
 sinno isiṇaṃ ārogyaṃ pucchitvā „bhante atikhippaṃ ni-
 vattittha“, vegena ken' atthena āgat' atthā⁴ 'ti āha. „Āma
 mahārāja, isigaṇo sukhaṃ nisinno 'sādhu vat' assa sace rañño¹⁵
 pavenipālako putto uppajjeyyā⁵ 'ti kathaṃ samutṭhāpesi, ahaṃ
 taṃ kathaṃ sutvā 'bhavissati nu kho rañño putto'“ ti dibba-
 cakkhunā olokeno mahiddhikaṃ⁶ devaputtaṃ 'cavitvā agga-
 mahesiyā Sudhammāya kucchisimhi⁷ nibbattissatīti⁸ disvā 'ajā-
 nantā gabbhaṃ nāseyyuṃ, ācikkhissāmi nesaṃ' ti tumhākāṃ²⁰
 kathanatṭhāya āgato, kathitaṃ te mayā, gacchāma⁹ ahaṃ ma-
 hārājā“ 'ti. Rājā „bhante na sakkā gantun“ ti tuṭṭho pa-
 sannacitto¹⁰ kuhakaṃ¹¹ tāpasaṃ uyyānaṃ netvā vaṣanattṭhānaṃ
 samvidahitvā adāsi. So tato paṭṭhāya rājakule bhuñjanto
 vasati, Dibbacakkhuko t' ev' assa¹² nāmaṃ ahoṣi¹³. Tadā B.²⁵
 Tāvatisabbhavanā¹⁴ cavitvā tattha paṭisandhim ganhi, jātassa
 c' assa nāmagahaṇadivase Somanassakumāro t' eva
 nāmaṃ karimso, so kumārāparihāren' eva vadḍhati. Kuhaka-
 tāpaso uyyānass' ev' ekasmiṃ¹⁵ passe nānappakāraṃ sū-
 peyyasākāṃ ca¹⁶ valliphalāni ca ropetvā paṇṇikānaṃ hatthe³⁰
 vikiṇanto dhaṇaṃ saṇṭhapesi. B-assa saṭṭavassikakāle rañño

¹ B¹ upatṭhaka. ² C² nivattitvā. ³ B³ add udāhuno. ⁴ C⁴ B⁴ -ka. ⁵
 B⁵ -imhi. ⁶ B⁶ -mānaso. ⁷ B⁷ kuhika. ⁸ B⁸ tvevassa. ⁹ B⁹ hoti ¹⁰ B¹⁰
 -nato. ¹¹ B¹¹ omīte ev. ¹² C¹² -sāka, C¹³ -sāvaka.

paccānto kuppi. So „Dibbacakkhutāpasam mā pamajjīti“
 kumāram paṭicchāpetvā „paccantaṃ vūpasamessāmīti“ gato.
 Ath' ekadivasam kumāro „jaṭilaṃ passissāmīti“ uyyānaṃ gantvā
 kūṭajaṭilaṃ ekaṃ gaṇṭhikakāsāvaṃ¹ nivāsetvā ekaṃ pārūpitvā
 5 ubho hi hatthehi dve udakaghāṭe gahetvā sākavattusmiṃ²
 udakaṃ āsiñcantam disvā „āyaṃ kūṭajaṭilo attano samana-
 dhammaṃ akatvā paṇṇikakammaṃ karotīti“³ ñatvā „kiṃ karosi
 paṇṇika gahapatikā“⁴ 'ti taṃ lajjāpetvā avanditvā vā nikkhami⁵.
 Kūṭajaṭilo „ayaṃ idān' eva evarūpo paccāmitto“⁶, ko
 10 jānāti kiṃ karissati, idān' eva naṃ nāsetuṃ vaṭṭatīti“⁷ cintetvā
 rañño āgamanakāle pāsāṇaphalakaṃ ekamaṇṭam⁸ khipitvā
 pāṇiyaghaṭam bbinditvā paṇṇasālāya tiṇāni vikiritvā sarīraṃ
 telena makkhetvā paṇṇasālaṃ pavisitvā saṅgamaṃ pārūpitvā
 mahādukkhappatto viya⁹ mañce¹⁰ nipajji. Rājā āgantvā na-
 15 garaṃ padakkhiṇaṃ katvā nivesanaṃ apavisitvā¹¹ „mama
 sāmikaṃ Dibbacakkhukaṃ passissāmīti“ paṇṇasālādvāraṃ
 gantvā taṃ vippakāraṃ disvā „kin nu kho etan“¹² ti anto
 pavisitvā taṃ nipannaṃ disvā pāde parimajjanto paṭhamam
 gātham āha:

- 20 1. Ko taṃ himsati heṭheti¹³,
 kin nu¹⁴ dummano socasi¹⁵ [appatito],
 kass' ajja mātāpitāro rudantu¹⁶,
 k'v-ajja setu¹⁷ nihato paṭhavyā ti. 191.

25 ~~Taṃ~~ himsati¹⁸ pabharati, heṭheti¹⁹ akkosati, k'v-ajja setu²⁰ 'ti ko
 ajja apyatu.

Taṃ sutvā kūṭajaṭilo nitthananto²¹ utthāya dutiāyaṃ
 gātham āha:

2. Tuttho 'ami deva tava dassauena,
 cirass' apassāmi taṃ bhūmipālā,

¹ B¹ gaṇṭhita-. ² C² sāḅhe, C³ sāvahe-. ³ B⁴ nikkhamitvā nagaraṃ gato.
 C⁵ pacchā. ⁴ C⁶ piya. ⁵ B⁶ mañjake. ⁷ B⁷ pavisetvā. ⁸ B⁸ bodheti, B⁹
 bodheti. ⁹ C¹⁰ omīti nu. ¹⁰ so all three MSS. for socasi dummano? ¹¹ B¹²
 roentā, B¹³ duratā. ¹² C¹⁴ aptu, C¹⁵ so, read: ko ajja setu. ¹³ C¹⁶ vihe-, B¹⁷
 bodheti. ¹⁴ B¹⁸ nitthu-.

- ahimsako Renu-m-anuppavissa¹
 puttena te heṭṭhayito² 'smi devā³ 'ti. 192.
 Itoparā uttānasambandhagāthā Pālinayen⁴ eva veditabbā.
1. Āyantu dovārikā khaggabaddhā⁵,
 kāsāviyā yantu⁶ antepuran taṃ,
 hantvāna⁷ taṃ Somanassan⁸ kumāraṃ
 chetvāna sīsaṃ varaṃ āharantu. 193. 5
4. Pesitā rājino dūtā kumāraṃ etad abravuṃ:
 issarena vitiṇṇo si, vādhappatto si⁹ khattiya. 194.
5. Sa rājaputto paridevayanto
 dasaṅgulim¹⁰ añjalim paggaḥetvā:
 aham pi icchāmi¹¹ janinda, daṭṭhūṃ,
 'jīvaṃ panetvā¹² paṭidassayetha¹³. 195. 10
6. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā rañño puttaṃ adassayūṃ,
 putto ca pitaraṃ disvā dūrato v' ajjhabhāsatha¹⁴: 196. 15
7. Āgañchu¹⁵ dovārikā khaggabaddhā¹⁶
 kāsāviyā hantu mamaṃ janinda,
 akkhāhi me pucchito etam atthaṃ:
 aparādho ko n' idha mam' ajja atthīti. 197.

Tattha ahimsako ti ahaṃ kassaci ahimsako silācārasampanno, Renu-
 manupavissa¹ 'ti mahārāja Renu ahaṃ tava puttena¹¹ mahāparivārena anu-
 pavieṭtvā are kūṭatāpasa kasmā tvaṃ idha vaṣṭi vatvā pāsāṇaphalakam khipitvā
 ghaṭaṃ bhinditvā hatthehi ca pādehi ca koṭṭentena¹² viheṭṭhito 'smi ti evaṃ so
 abhūtaṃ eva bhūtaṃ viya katvā rājānaṃ saddahāpesi, āyantu¹³ 'ti gacchantu,
 mama sīmimhi vipparikkhānakkāto paṭṭhāya mayi pi so na lajjissatīti kujjhivā¹⁴
 tassa vadhaṃ āpāpento evaṃ āha, kāsāviyā ti¹⁵ coraghātakā, te pi pharasu-
 hatthā attano vidhānena gacchantu¹⁶ 'ti vadati, varaṃ ti varasīsaṃ chinditvā
 āharantu, rājino ti bhikkhave rañño santike¹⁷ dūtā rañña pesitā¹⁸ varena
 gantvā mātara¹⁹ alaṃkharitvā attano aṃke nīdāpītaṃ²⁰ kumāraṃ parivāretvā etad
 avocuṃ. Issarena²¹ 'ti rañña, vitiṇṇosīti paricatto si, sa²² rājaputto ti²³
 bhikkhave tesāṃ vacanaṃ sutvā maraṇabbayatallīto mātu aṃkato utthāya so

¹ Bā anupavissam. ² Ck^o -yittho, Bā pothayito. ³ all three MSS -bandhā. ⁴ Ck^o
 kāsāviyāyantu, Ck^o kāsāviyā, Bā -viyāhantu. ⁵ Ck^o gañ-. ⁶ Bā vadhaṃ passāsi.
⁷ Bā mah^o netvā. ⁸ Ck^o -yātha. ⁹ Bā omits v. ¹⁰ Ck^o āgañcu, Ck^o āhañju, Bā
 āpacchūṃ. ¹¹ Ck^o putto. ¹² Bā koṭṭe. ¹³ Ck^o kāsācika, omitting ti. ¹⁴ Bā
 -kā. ¹⁵ Ck^o gāde ti; Bā omits r. p. ¹⁶ Ck^o -tuṃ. ¹⁷ Ck^o so. ¹⁸ Ck^o pi.

rāṇaputto, paṭidassayethā¹ ti dassetha, tassā 'ti bhikkhave te dūtā tassa kumārassa taṃ vacanaṃ sutvā māretuṃ avisaṇṭhā gopāṃ viya naṃ rajjuyā pari-kalḍhantā netvā rañño dassayun², kumāre pana nīyamāne dāsigaṇaparivuta³ saddhīm orodhehi Sudhammāpi devī nāgarāpi mayāṃ niraparādhaṃ kumārāṃ
5 māretuṃ na dassamā ti tena saddhīm yeva agamaṃsu⁴, āgacchun ti⁵ tumhākaṃ āpāya mama santikaṃ agamaṃsu⁶, hantūṃ mamaṃ ti maṃ māretuṃ, ko nīdhā ti ko nu idha mama aparādho yena maṃ tvaṃ māreṣīti⁷ pucchī.

Rājā „bhavaggaṃ atinīcaṃ, tava doso atimahā“ ti tassa dosaṃ kathento

- 10 s. Sāyaṇ ca pāto udakaṃ sajāti⁸
aggiṃ sadā paricaraṇappamatto⁹,
taṃ tādisaṃ saṃyataṃ brahmacāriṃ
kasmā tvaṃ¹⁰ brūsi gahapatīti¹¹ gātham āha. 198.

Tattha udakaṃ sajātīti¹² udakoroḥaṇakammam karoti¹³, taṃ¹⁴
15 tādisaṃ ti taṃ¹⁵ tathārūpaṃ mama sāmīṃ Dībbacakkhutāpāsaṃ kasmā tvaṃ¹⁶
gahapativādēna samudācerasīti vadati.

Tato kumāro „deva mayhaṃ gahapatiṃ ūeva gahapatin ti vadantassa ko doso“ ti vatvā

9. Tālā ca mūlā ca phalā ca deva,
20 pariggahā vividhā santi-m-assa,
te rakkhati gopayat' appamatto¹⁷,
brāhmaṇo gahapati¹⁸ tena hotīti gātham āha. 199.

Tattha mūlā ti mūlakādīmūlā¹⁹, phalā ti²⁰ nānāvīdhāni vaṭṭaphalāni,
te rakkhati gopayatappamatto²¹ ti te esa tava kulūpakatāpaso paṇṇika-
25 kammaṃ karonto nīdīdītvā rakkhati vatim²² katva gopayati appamatto, tena
kāraṇena so²³ tava brāhmaṇo gahapatī nāma hoti.

„Iti naṃ aham pi gahapatīti²⁴ kathesiṃ²⁵, sace na sadda-
hasi catūsū dvāresu paṇṇike pucchāpehīti²⁶. Rājā pucchāpesi.

¹ Cks -dassayetha, Bds -dissayethā. ² Bā ada-. ³ Bā omite gaṇa. ⁴ Bā āg-
C agamāṃsu. ⁵ Bā āgacchanti. ⁶ Cks agamāṃsu. ⁷ Bā māreṣīti. ⁸ Ck
sañchātī, C sañjāti. ⁹ so Ck; C -carata-, Bds -cāri-. ¹⁰ Cks tvaṃ. ¹¹ so all
three MSS. for gahapatīti. ¹² Cks sañjātīti. ¹³ Ck kārōti, C karoti, B karu-
hīti. ¹⁴ Cks omīti taṃ. ¹⁵ Bā omīti taṃ. ¹⁶ Bā taṃ. ¹⁷ Bā goppiyatippa-
matto. ¹⁸ so all three MSS. for gahapatī brāhmaṇo? ¹⁹ Cks -la. ²⁰ Cks phala
ni, Bds phalānīti. ²¹ Bā -tyappa-. ²² Ck catim, Bā ti. ²³ Ck nesa, Ck neya.
²⁴ Bā gahappa-. ²⁵ Bā kathemi. ²⁶ Bā pi.

Te „āma' mayam imassa hatthato paṇṇam' ca phalāphālāni' ca vikiṇāmā'' 'ti' āhaṃsu. Paṇṇavatthum pi upadharāpetvā paccakkham akāsi. Paṇṇasālam pi 'ssa pavisitvā kumārassa parisā' paṇṇavikkayaladdham kahāpaṇamāsakabhaṇḍikam nīharitvā rañño dassesi'. Rājā M-assa niddosabhāvaṃ ūtavā: 5

10. Saccam kho etaṃ vadasī' kumāra,

pariggahā vividhā santi-m-assa,

'te rakkhati gopayat' appamatto',

brāhmaṇo gahapati' tena hotīti gātham āha. 200.

Tato M. cintesi: „evarūpassa bālassa rañño santike 10 vāsato Mimāṇantaṃ pavisitvā pabbajituṃ varaṃ¹⁰, parisamajjhe yev' assa dosaṃ āvikaṭvā āpucchitvā ajj' eva nikkhamitvā pabbajissāmiti'' so parisāya namakkāraṃ katvā

11. Suṇantu mayham parisā samāgatā

sanegamā¹¹ jānapadā ca sabbe: 15

hāl' āyam, bālassa vaco nisamma¹²

ahetunā ghātayate¹³ janindo ti. 201.

Tattha bālayam bālassa 'ti ayam rājā sayam-bālo imassa bālassa kūta-jatīlassa vacanam sutvā ahetunā va¹⁴ maṃ ghātaye¹⁵ ti.

Evañ ca pana vatvā¹⁶ attānaṃ¹⁷ anujānāpento itaraṃ²⁰ gātham āha:

12. Daḥhasmi mūle visate¹⁸ virūlḥe

dunnikkhayo veḷu pasākhajāto,

vandāmi pādāni tavaṃ¹⁹ janinda,

anujāna²⁰ maṃ, pabbajissāmi devā 'ti. 202. 25

Tattha visate ti visāle mḥante jāte, dunnikkhayo ti dunnikkad-
dhiyo²¹.

¹ Bā pi. ² Cā paṇṇā. ³ Bā mūlāpha-. ⁴ Bā -miti. ⁵ Bā pu-. ⁶ Cā -gum. ⁷ all three MSS. -al. ⁸ Bā -yatimappa-. ⁹ Cā -ṇa-, Cā -pā-, Bā sa
brāhmaṇo gahapati; read: gahapati brāhmaṇo? ¹⁰ Bā varanti. ¹¹ Cā omit sa.

¹² Bā ant-. ¹³ Bā ghātaye maṃ. ¹⁴ Cā -nā vaṃ, Bā -nā ma. ¹⁵ Cā ghāye,
Bā ghātayate. ¹⁶ Bā adda pitaraṃ vanditvā. ¹⁷ Bā adda pabbajāya. ¹⁸ Bā -te.
¹⁹ Bā tava. ²⁰ Cā -ṇā. ²¹ Bā -nikayāto.

Tatoparā rañño ca puttassa vacanapaṭivacanagāthā honti:

13. Bhuñjassu bhoge vipule¹ kumāra,
sabbañ ca te issariyam dadāmi,
ajj² eva tvañ Kurunañ³ hohi rājā,
mā pabbajī⁴; pabbajjā hi dukkhā. 203.
14. Kin nū 'dha⁵ deva tvañ⁶ atthi bhogā,
pubbe v⁷ ahañ⁸ devaloke ramissam
rūpehi saddehi atho rasehi
gandhehi passehi manoramehi. 204.
15. Bhuttā⁹ me bhogā tidivasmi¹⁰ deva
parivāritā¹¹ accharāsam gaṇena,
tavañ¹² ca bālañ parareyyaṃ¹³ vīditvā
na tādise rājakule vaseyyaṃ¹⁴. 205.
16. Sacc¹⁵ āhañ¹⁶ bālo paraneyy¹⁷ āhañ¹⁸ asmi,
ekāparādhañ khama putta mayhañ,
puna pi ce edisakañ bhaveyya
yathāmatin somanassañ karohīti.

Tattha dukkhā ti tāta pabbajjā nāma parapaṭibaddhā¹⁹ jīvikatthā²⁰
dukkhā mā pabbajī rājā hohīti tañ²¹ yāci, kin nū dha deva²² ti²³ deva ye
20 tava bhogā²⁴ tesu kin nāma bhuñjissam atthi, parivāritā²⁵ ti parivāritā²⁶
ayam eva vā pāṇho, tassa kira jātissaraññānañ uppaṃji, tasmā evam āha, para-
neyyañ ti andhañ viya yaṭṭhiyā²⁷ parena netabbañ²⁸, tādise ti²⁹ tādissasa
rañño santike na paṇḍitena vasiṭṭhañ, mayā attano ānābalaṇa ajja jīvitāñ
laddhañ, nāhañ tava santike vasiṭṭhānti āpetuñ evam āha, yathāmatin ti
25 sace puna mayhañ evarūpo doko hoti atha tvañ yathājjhāsayañ karohīti
puttañ khamāpesi.

M. rājānañ ovadanto³⁰ attha gāthā abhāsi:

¹ O^o -laphale. ² O^o -rū-. ³ all three MSS. -i. ⁴ O^o -mit dha. all three
MSS. nu. ⁵ so all three MSS. for tavañ. ⁶ B⁴ cāhañ. ⁷ B⁴ adha ca. ⁸
all three MSS. -smiñ. ⁹ O^o -hā, B⁴ -cārikā. ¹⁰ B⁴ tu-. ¹¹ O^o -pi, O^o -ni-.
¹² O^o -yya. ¹³ B⁴ sacāhañ. ¹⁴ so O^o; O^o B⁴ -neyyahañ read: -neyy¹⁵ ah?
¹⁵ B⁴ -hañ. ¹⁶ O^o -kanta. ¹⁷ B⁴ -tatthā corr. to -katthā. ¹⁸ B⁴ nañ. ¹⁹ O^o
kin nū cā ti; B⁴ kin nu-. ²⁰ O^o -go, B⁴ -go. ²¹ B⁴ -cārikā. ²² B⁴ -cārikā. ²³
O^o parivāritā. ²⁴ O^o yaṭṭhi, B⁴ yaṭṭhiyā. ²⁵ O^o -pi. ²⁶ O^o -ni. ²⁷ B⁴
ovadanto.

17. Anisamma kataṃ kammaṃ anavatthāya cintitaṃ —
bhesajjassēva vebhaṅgo vipāko hoti pāpako. 207.
18. Nisamma ca kataṃ kammaṃ sammāvatthāya¹ cintitaṃ —
bhesajjassēva sampatti vipāko hoti bhadraḥ. 208.
19. Alaso² 'gihi kāmabhogī³ na sādhu, (III $\frac{124}{21}$)
asaññato pabbajito na sādhu,
rājā na sādhu anisammakārī,
yo paṇḍito kodhano taṃ na sādhu. 209.
20. Nisamma khattiyo kayirā nānisamma disampati,
nisammakārino rāja yaso kitti⁴ ca vaḍḍhati. 210.
21. Nisammuta⁵ dandaṃ, paṇayeyya⁶ issaro,
'vegā⁷ kataṃ tapate bhūmipāla⁸,
sammāpaṇidhi⁹ ca¹⁰ narassa atthā
anānutappā te bhavanti pacchā. 211.
22. Anānutappāni hi ye karonti
vibhajja kammāyatanāni loke
viññūpasatthāni¹¹ sukhudrayāni¹²
bhavanti vaddhānumatāni¹³ tāni. 212.
23. Āgañchu¹⁴ dovārikā khaggabaddhā¹⁵
kāśāviyā hantu¹⁶ mamaṃ janinda,
mātuc¹⁷ ca¹⁸ āmkasmi¹⁹ ahaṃ nisinno
ākaddhito sāhasā²⁰ tehi deva. 213.
24. Kaṭukam²¹ hi sambādhā sukiccha²² patto,
madhuraṃ piyaṃ jīvitam laddha²³ rāja
kicchen²⁴ ahaṃ²⁵ aṇṇa vadhā pamutto²⁶,
pabbajjam evābhimano²⁷ 'ham' asmiti. 214.

¹ B² -vattāya. ² C² -gi, B² -go. ³ B² -i, C² -iñ. ⁴ O² paṇa-, B² pana-.
C² vahā, C² vaha, B² vegā, B² cogā. ⁵ C² -lam. ⁶ so B² for sammāpaṇi-
hita? O² -paṇidhi, C² yammāpaṇiya, O² omit ca. ⁷ C² -sattāni, B² -sathāni?
⁸ B² sukhindriyāni. ⁹ B² buddhā-. ¹⁰ O² -um, C² -gañju, B² agacchum.
¹¹ B² -bandho. ¹² B² hantam. ¹³ B² -tuñca. ¹⁴ O² akasmiñ, C² āmkasmiñ,
B² āgasmī. ¹⁵ so all three MSS. for sāhasā? ¹⁶ C² -kañ. ¹⁷ C² sukicca
corr. to sukiccha, B² sukiccam. ¹⁸ so all three MSS. for laddhu? ¹⁹ all three
MSS. -nāhañ. ²⁰ C² vadhā-, B² vadhāya mutto.

Tattha anisammā¹ 'ti anoloketvā anupadhāretvā, anavatthāya cintitū²:
 ti¹ na ca avatthāpetvā² na³ tuletvā na³ tīretvā cintitām, vipāko hoti pā-
 pako ti tassa hi yathā nāma bhesajjassa vebhaṅgo⁴ vipatti evam evam⁵ v-
 pāko hoti pāpako, asaṅṇāto ti kāyādihi asaṅṇāto dussilo, tam na sādhu
 5 'ti tam tassa kodhanattham⁶ na sādhu, nānisammā⁷ 'ti anisāmetvā kiñci kam-
 mam na kareyya, paṇayeyyā⁸ 'ti paṭṭhāpeyya pavatteyya, veggā ti vegena
 sahasā, sammāpaṇidhi⁹ cā 'ti sammāpaṇidhinā yoniso ṭhapitena vīttena kaṭi
 narassa atthā pacchā anānuttappā bhavanti attko, vibhajjā¹⁰ 'ti imāni kātum
 yuttāni imāni kātum ayuttāni evam aññāya¹¹ vibhajitvā, kammāyatanāni
 10 kammāni, vaddhānumatāni¹² ti paṇḍitehi anumatāni anavajjāni¹³ honi, kaṭu-
 kaṇ ti deva kaṭukasambādham sukicchaṃ maraṇabbhayaṃ patto 'mhi, laddhū¹⁴
 'ti attano nānabalaṇa labhitvā, pabbajjamevābhimanō ti pabbajjābhi-
 mukhacitto yev' asmi.

Evam M-ena dhamme desite rājā devīm āmantetvā
 15 25. Putto vatāyaṃ¹¹ taruṇo¹² Sudhamme
 anukampako Somanasso¹³ kumāro
 tam yācamāno na labhāmi s' ajja¹⁴,
 arahāsi naṃ¹⁵ yācitave tuvaṃ pīti gātham āha. 215.

Tattha yācitave ti yācitum.

20 Sā pabbajjāyaṃ eva uyyojenti
 26. Ramassu bhikkhācariyāya putta,
 nisamma dhammesu paribbajassu,
 sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍam
 anindito Brahman upeti ṭhānan ti gātham āha. 216.

25 Tattha nisammā¹ 'ti pabbajanto¹⁶ ca nisāmetvā micchādīṭṭhikānam pab-
 bajam pahāya sammādiṭṭhiyuttam niyyānikam pabbajam pabbaja.

Atha rājā gātham āha:

27. Acchariyarūpaṃ vata yādisaṃ ca,
 dukkhitaṃ¹⁷ maṃ¹⁸ dukkhāpayase¹⁹ Sudhamme,

¹ Cks add -tanti. ² C² -ttahajevā, B² anavatthāto, B² anavatthāpetvā. ³ B² a.
⁴ C² vebhaṅgo, B² -jasseva vebhaṅgā. ⁵ B² eva. ⁶ B² kodhanantam. ⁷ C²
 paṇayeyyā, B² paṇayeyyā. ⁸ B² evam paṇḍāya. ⁹ C² anuv. ¹⁰ B² laddhā.
¹¹ B² vatāyaṃ. ¹² C² -re. ¹³ B² -so. ¹⁴ B² ajja. ¹⁵ C² no. ¹⁶ all
 three MSS. pabbajj-. ¹⁷ C² -ti. ¹⁸ read: maṃ dukkhitaṃ. ¹⁹ so B² for
 dukkhayase, C² dukkhitchayase, C² dukkhitchayase.

yācassu puttāṃ iti vuccamānā
bhiyyo va ussāhayase kumāraṇ ti. 217.

Tattha yādisaṇṇā 'ti yādisaṃ idaṃ tyaṃ vadasi taṃ acchariyarūpaṃ
va¹. dukkhitaṇ ti pakatthi² yāpi maṃ dukkhitaṃ bhiyyo dukkhāpaysi³.

Puna 'devī gātham āha:

28. Ye vippamuttā anavajjabhojino⁴
parinibbutā lokam imaṃ caranti
taṃ⁵ ariyamaggaṃ paṭipajjamānaṃ
na ussahe vārayitum kumāraṇ ti. 218.

Tattha vippamuttā ti rāgādīhi vippamuttā, parinibbutā ti kilesa- 10
parinibbāna⁶ nibbutā, taṃ ariyamaggaṃ⁷ ti taṃ tessaṃ Buddhādīnaṃ ari-
yānaṃ santakaṃ maggaṃ paṭipajjamānaṃ mama puttāṃ vāretum na vussa-
hāmi⁸ devā 'ti

Tassā vacanaṃ sutvā rājā osānagātham āha:

29. Addhā have sevitabbā sapaṇṇā (III 300) 15
o bahussutā ye bahuṭṭhānacintino
yes⁹ āyaṃ sutvāna subhāsitaṇi
appossukkā¹⁰ vītasokā Sudhammā ti. 219.

Tattha bahuṭṭhānacintino 'ti bahukāraṇacintino¹¹, yesāyaṇ ti yesaṃ
ayaṃ Somanassakumārassēva hi¹² subhāsitaṃ sutvā appossukkā jātā, rājāpi tad 20
eva sandhāyāhe¹³.

M. mātāpitāro vanditvā¹⁴, sace mayhaṃ doso atthi kha-
mathā¹⁵ 'ti āha, mahājanassa añjaliṃ katvā Himavavantābhi-
mukho gantvā manussesu nivattesu manussavaṇṇenāgantvā
devatāhi sattapabbatarājiyo atikkamitvā Himavantaṃ nīto, 25
Vissakammena nimmitāya pāṇasālāya isipabbajjaṃ pabbaji,
taṃ¹⁶ tattha yāva soḷasavassakālā rājakulapariçārikavesena¹⁷
devatā yeva upaṭṭhahimsu. Kūṭajatiḷam pi mahājano pothetvā
jīvitakkhayaṃ pāpesi. M. jhānābhiññaṃ nibbattetvā Brahma-
lokūpago¹⁸ ahesi. 30

¹ B² omits va. ² C² dukkhāyāsi, B² dukkhāpāyāsi. ³ B² bhogi-. ⁴ C² nam?

⁵ C² nam-? ⁶ C² B² us-. ⁷ so all three MSS. ⁸ C² -kāraeñ-, B² -karaeñ-.

⁹ B² adds sē. ¹⁰ C² -tā. ¹¹ C² tvā. ¹² C² -vāraka-, ¹³ C² -cāraka-. ¹⁴

C² -ūpagato.

S. i. d. ā.: „evam bhikkhave pubbe p' esa mayham vadhāya parisakkati yevā" 'ti vatvā j. s.: „Tadā kuhako Devadatto ahoṣi, mātā Mahāmāyā, Rakkhito Sāriputto, Somanassakumāro aham evā" 'ti. Somanassajātakaṃ.

5

10. Campeyyajātaka.

Kā nu vijjurivābhāsīti. Idam S. J. v. uposathakammam ā. k. Tadā hi S. „sādhū vo katam' upāsakā uposathavāsam' yasan-tehi, porāṇakapaṇḍitā nāgasampattiṃ pahāya uposathavāsam' āhimsu yevā" 'ti vatvā tehi yācito a. ā.:

10

- A. Aṅgaratṭhe Aṅge ca Magadharatṭhe Magadhe ca r. kārente Aṅga-Magadha-ratṭhānaṃ antare Campā nāma nadi, tattha nāgabHAVANAṃ ahoṣi, Campeyyo nāma nāgarājā r. kāresi. Kadāci Magadharājā Aṅgaratṭham gaṇhāti, kadāci Aṅgarājā Magadharatṭham. Ath' ekadivasam Magadharājā
- 15 Aṅgena saddhim yujjhivā yuddhaparājito assam āruya palā-yanto Aṅgarāṇṇo yodhehi anubaddho punnam Campānadin patvā „parabhathe maraṇato nadim pavisitvā matam seyyo" ti assen' eva saddhim nadim otari. Tadā Campeyyo nāgarājā anto uḍake ratanamandapaṃ nimminivā mahāparivāro mahā-
- 20 pānaṃ pivati. Asso raṇṇā saddhim uḍake nimujjivā nāga-raṇṇo purato otari. Nāgarājā alamkatapaṭiyattam rājānaṃ dievā sineham uppādetvā āsane oṭṭhāya „mā bhāyi mahārājā" 'ti rājānaṃ attano pallamke nipādetvā uḍake nimuggakāraṇaṃ pucchī. Rājā yathābhūtaṃ kathesi. Atha naṃ „mā bhāyi
- 25 mahārāja, ahaṃ taṃ dvinnam ratṭhānaṃ sāmikaṃ kariṇamīti" assāsetvā sattāhaṃ mahantaṃ yasaṃ anubhavitvā attame divase Magadharājena saddhim nāgabHAVANAṃ nikkhami. Ma-gadharājā nāgarājassanubhāvena Aṅgarājānaṃ gaṇetvā jivitā voropetvā dvīsu ratṭhesu r. kāresi. Tato paṭṭhāya raṇṇo ca
- 30 nāgarājassa ca viṭṭaso thiro ahoṣi, rājā anuamhvaccharaṃ

Campānadittire ratanamandapaṃ kāretvā mahantena pariccā-
 gena nāgarañño balikammaṃ karoti¹, so mahantena pari-
 vārena nāgabhanā nikkhamitvā balikammaṃ paṭicchati,
 mahājano nāgarañño sampattim oloketi. Tada B. dalidda-
 kule nibbatto rājaparisāya saddhim nadittiraṃ gantvā taṃ 5
 nāgarājassa sampattim disvā lobham uppādetvā taṃ upatṭha-
 yamāno² dānaṃ [datvā silaṃ rakkhitvā Campeyyanāgarājassa
 kālahiriyato sattame divase cavitvā tassa vasanapāsāde³ sirisa-
 yanapiṭṭhe nibbatti, sarīraṃ sumanadāmavaṇṇaṃ mahantaṃ
 ahosi. So taṃ disvā vippatiṣārī hutvā „mayā katakusala- 10
 nissandhena cchasa kāmaggasu⁴ issariyaṃ koṭṭhe⁵ paṭisāmitaṃ
 dhaññaṃ viya ahosi, sv-āhaṃ imissā tiracchānayaniyaṃ⁶
 paṭisandhim gaṇhim, kim me jīvitena⁷ ‘ti maraṇacittaṃ⁸
 uppādesi. Atha naṃ Sumanā nāma nāgamānavikā disvā „ma-
 hānubhāvo Sakko nibbatto bhavissatīti⁹ sesanāgamānavikā- 15
 naṃ¹⁰ saññaṃ adāsi, sabbā nānāturīyahatthā āgantvā tassa
 upahāraṃ karīmesu. Tassa taṃ nāgabhanāṃ Sakkabhanāṃ
 viya ahosi, maraṇacittaṃ paṭippasambhi, sappasarīraṃ vija-
 hitvā sabbālaṃkārapaṭimaṇḍito sayanapiṭṭhe nisīdi. Ath’ assa
 tato paṭṭhāya yaso mahā ahosi, so tattha nāgarajjaṃ karento 20
 aparabhāge¹¹ vippatiṣārī hutvā „kim me imāya tiracchānayaniyā,
 uposathavāsaṃ vasitvā ito muñcitvā manussapathaṃ gantvā
 saccāni paṭivijjhivā dukkhass’ antaṃ kariṣāmiti¹² cintetvā
 tato paṭṭhāya tasmim yeva pāsāde uposathakammaṃ karoti,
 alaṃkatanāgamānavikā tassa santikaṃ gacchanti, yebhuyyena 25
 silaṃ bhijjati. So tato paṭṭhāya pāsādā nikkhamitvā uyyā-
 naṃ gacchati, tā¹³ tatrāpi gacchanti, uposatho¹⁴ bhijjat’ eva¹⁵,
 so¹⁶ cintesi: „mayā ito nāgabhanā nikkhamitvā manussa-
 lokaṃ gantvā uposathavāsaṃ vasitum vaṭṭatīti¹⁷ so tato

¹ Bā kareti. ² Ck. patthayamāno. ³ Ck. sayanapā- Bā add strigabbhe. ⁴
 Bā kāmaggasu. ⁵ Bā -esu. ⁶ Bā -ya. ⁷ Bā maraṇāya-. ⁸ Ck. omīti nāga.
⁹ Ck. omīti tā. ¹⁰ Bā -thakammaṃ. ¹¹ Ck. bhijjato va, Ck. bhijjanteva, Bā
 bhijjato. ¹² Bā tato.

paṭṭhāya uposathadivasesu nāgabhavanā nikkhamitvā ekassa
 paccantagāmassa avidūre mahāmaggasamīpe vammikamatthake
 „mama cammādhi atthikā cammādhi gaṇhantu, maṃ kīlā-
 sappamā vā¹ kātukāmā kīlāsappamā karontū“² 'ti sarīraṃ dāna-
 5 mukhe³ vissajjetvā bhoge ābhuñjitvā nipanno uposathavāsam
 vasati. Mahāmaggena⁴ gacchaṇṭā ca⁵ āgacchantā ca taṃ disvā
 gandhādhi pūjetvā pakkamanti, paccantagāmasino⁶ „ma-
 hānubhāvo nāgarājā“⁷ ti tassa upari maṇḍapaṃ karitvā sa-
 mantā vālukaṃ okiritvā gandhādhi pūjayimsu. Tato paṭṭhāya
 10 manussa⁸ M-tte pasāditvā pūjāṃ katvā puttaṃ patthenti⁹. M.
 pi uposathakammaṃ karonto cātuddasipannarasessa vammika-
 matthake nipajjitvā pāṭipade¹⁰ nāgabhavanam gacchati, tass'
 evaṃ uposatham¹¹ karontassa¹² addhā¹³ vitivatto, Ekadivasam
 Sumanā aggamahesi āha: „deva tvaṃ manussalokaṃ gantvā
 15 uposatham upavaśasi, manussaloko ca sāsaṃko sappaṭibhayo,
 sace te bhayaṃ uppajjeyya atha mayaṃ yena nimittena jā-
 neyyāma taṃ no ācikkhā“¹⁴ 'ti. Atha naṃ M. maṅgala-
 pokkharaniyā tīraṃ netvā „sace maṃ bhaddē koci paharitvā
 kilamessati imissā pokkharaniyā udakaṃ āvilam bhavissati,
 20 sace supannā gahessanti¹⁵ udakaṃ pakkamissati¹⁶, sace ahi-
 guṇṭiko¹⁷ gaṇhissati udakaṃ lohitavaṇṇam bhavissati¹⁸“ evaṃ
 tassā tīni nimittāni ācikkhitvā cātuddasauposatham¹⁹ adhiṭṭhāya
 so²⁰ nāgabhavanā nikkhamitvā tattha gantvā vammikamatthake
 nipajji sarīrasobhāya vammikaṃ sobhayamāno, sarīraṃ hi 'ssa
 25 rajatadāmaṃ viya setaṃ ahosi, matthako rattakambalabhenḍuko²¹
 viya, imasmiṃ pana jātake B-assa sarīraṃ naṅgalasappa-
 māṇam²² viya ahosi, Bhūridattajātake ūruppamāṇaṃ, Saṃkha-
 palajātake ekadonikanāvappamāṇam. Tada eko Bāraṇasivāsi-
 māṇavo Takkasilam gantvā disāpāmokkhassa ācariyassa santike

¹ B⁴ omits vā. ² B⁴ -kho. ³ B⁴ -gge. ⁴ B⁴ add gantvā. ⁵ B⁴ adde dhitaranti
 pathenti. ⁶ C⁴ paṭi-. ⁷ B⁴ -thakammaṃ. ⁸ B⁴ karonto addhānam. ⁹ B⁴ -zhi.
¹⁰ B⁴ -o gahessati. ¹¹ C⁴ pakkamissati, C⁴ pakkatthissati, B⁴ pakkuyissati?
¹² B⁴ -kuṇḍiko. ¹³ B⁴ cātuddasī. ¹⁴ B⁴ omits so. ¹⁵ B⁴ -legenduko. ¹⁶ C⁴
 naṅgala-

ālambanamantaṃ¹ uggaṇhitvā tena maggena attano gehaṃ
 gacchanto M-aṃ disvā „imāṃ sappāṇi gahe tvā gāmanigama-
 rājadhānisu kilāpento² dhanam uppādesasāmiti“ cintetvā dibbo-
 sadhāni gahe tvā dibbamantaṃ parivattetvā tassa santikaṃ
 agamāsi. *Dibbamantaṃ sutakālaṃ patthāya M-assa kaṇṇesu 5
 tattasālākappavesanakālo viya jāto, matthako sikharena abhi-
 matthiyamāno³ viya jāto. So „ko nu kho eso“ ti bhoganta-
 rato sīsam ukkhipitvā oloken to ahigunṭhikaṃ⁴ disvā cintesi:
 „mama visam mahantaṃ, sace 'haṃ' kujjhitvā nāsāvātam
 vissajjessāmi etassa sarīraṃ bhusamuṭṭhi viya vippakirissati, 10
 atha me⁵ sīlaṃ khaṇḍaṃ bhavissati, na taṃ oloke ssāmiti“ so
 akkhīni nimmitetvā sīsam, bhogantare tṭhesi. Ahigunḍika-
 brāhmaṇo⁶ osadhaṃ khādītva⁷ mantaṃ parivattetvā kheḷaṃ
 M-assa sarīre opi⁸, osadhānaṃ ca mantassa cānubhāvena
 kheḷena phuṭṭhaphuṭṭhatṭhāne⁹ photānaṃ¹⁰ utṭhānakālo viya 15
 jāto, atha naṃ so naṅgutṭhe gahe tvā kaḍḍhitvā dīghato nipajjā-
 petvā ajapadena daṇḍena uppīletvā dubbalaṃ katvā sīsaṃ
 daḷhaṃ gahe tvā¹¹ nippīlesi. M. mukhaṃ vivari, ath' assa
 mukhe kheḷaṃ opitvā¹² osadhamantaṃ katvā dante bhindi,
 mukhaṃ¹³ lohitassa pūri. M.¹⁴ sīlabhedabhayaena evarūpaṃ 20
 dukkhaṃ adhiyāsento akkhīni ummīletvā olokanamattam pi na
 kari. So pi „nāgarājānaṃ dubbalaṃ karissāmiti“ naṅgutṭhato
 patthāy' assa atṭhīni cunṇayamāno viya sakalasarīraṃ mad-
 ditvā paṭṭakaveṭhanan¹⁵ nāma veṭhesi, tantamajjitan nāma
 majji¹⁶, naṅgutṭhe gahe tvā dussapoṭṭhimaṃ¹⁷ nāma poṭhesi¹⁸. 25
 M-assa sakalasarīraṃ lohitamakkhitaṃ aho si, so¹⁹ mahāve-
 danam adhiyāseti²⁰. Ath' assa dubbalabhāvaṃ natvā vallīhi

¹ Bā ālambāyana-. ² Cā kilā-. ³ Cā abhimanti-. Bā abhipattaya-, Bā abhi-
 matthaya-. ⁴ Cā -gunṭhikaṃ, Cā -gunḍikaṃ, Bā -kunḍikaṃ. ⁵ Bā sacāhaṃ. ⁶
 Bā -kunḍika-. ⁷ Bā samkharitvā. ⁸ Cā mapi, Bā khipi, Bā ukkhipi. ⁹ Cā
 puṭṭhaphuṭṭha-, Bā phuṭṭhaphuṭṭha-. ¹⁰ Cā poṭṭhānaṃ. ¹¹ Bā katvā. ¹² Bā
 khipetvā. ¹³ Bā mukhe. ¹⁴ Bā adds attano. ¹⁵ Bā paṭṭakena vedhimaṃ.
¹⁶ so Cā; Bā tantamajjimaṃ nāma majhi. ¹⁷ so Cā; Bā -poṭṭheyyaṃ. ¹⁸ Bā
 poṭhesi. ¹⁹ Cā omit so. ²⁰ Bā -sesi.

peļam karitvā tattha nam pakkhipitvā paccantagāmaṃ netvā
mahājanamajjhe kiḷāpesi, niḷādisu vāṇṇesu vaṭṭacaturassādisu
saṇṭhānesu aṇumthulādisu pamāṇesu yaṃ yaṃ brāhmaṇo icchati
M. tam tad eva katvā naccati, phaṇasatam¹ pi phaṇasa-
⁵ hassam² pi karoti yeva. Mphājano pasiditvā bahusā dhanam
adāsi, ekadivasam eva kahāpaṇasahassam³ saḥassaggaṇake⁴
ca parikkhāre labhi⁵. Brāhmaṇo ādito va „saḥassam labhitvā
vissajjessāmīti“ cintesi, tam pana dhanam labhitvā „pacānta-
gāme yeva tāva me ettakam dhanam laddhā rājārājamahā-
¹⁰ maccānam⁶ santike bahum labhissāmīti“ sakaṭaṇ ca sukha-
yānaṇ ca gahetvā sakaṭe parikkhāre ṭhapetvā „sukhayānake
nisinno mahantena parivārena M-am gāmanigamādisu kiḷā-
pento „Bārāpasiam Uggasenaraṇṇo santike⁷ kiḷāpetvā vissaj-
jessāmīti“ agamāsi. So maṇḍuke māretvā nāgarāṇṇo deti.
¹⁵ Nāgarājā punappuna „n⁸ esa⁹ maṃ nissāya māressatīti“ na
khādati. Ath' assa madhulāje adāsi. M. „sa¹⁰ gacaram
gaṇhissāmi anto peḷāya eva maraṇam bhavissatīti“ te pi na
khādati¹¹. Brāhmaṇo māsamattena¹² Bārāpasim patvā dvāra-
gāmesu kiḷāpento bahum dhanam labhi. Rājāpi tam¹³ pakko-
²⁰ sāpetvā „amhākaṃ kiḷāpehīti“ āha. „Sādhu deva, sve panna-
rase tumhākaṃ kiḷāpessāmīti“. Rājā „sve nāgarājā rājāne
naccissati, mahājano sannipatitvā passatū“ ti bheriṇ carā-
petvā pubadivase rājāṇaṇaṃ alaṃkārapetvā brāhmaṇaṃ pakko-
sāpesi. So ratanapeḷāya M-am netvā citratthare¹⁴ peḷam ṭha-
²⁵ petvā nisīdi. Rājāpi pāsāḍe oruyha mahājanaparivuto rājā-
sane¹⁵ nisīdi. Brāhmaṇo M-am niharitvā naccāpesi. Mahājano
sakabbhāvena saṇṭhātum na sakkoti, celukkhapasahassāni
vattanti¹⁶, B-assa upari sattaratanaṇassam vassatī. Tassa
gahitassa māso sampūri, ettakam kalam nirāhāro va ahoṣi.

¹ Oho pana-. ² C^h paṇ-. ³ B^d -aṇṇeva. ⁴ B^d -niko. ⁵ B^d labhati. ⁶ C^h
-vaṇ labhi. ⁷ B^d -mattānam. ⁸ Oho omīti santike. ⁹ B^d -nam esa. ¹⁰ B^d
khādi. ¹¹ B^d samāsamattena. ¹² Oho mahāsamattena. ¹³ B^d nam. ¹⁴ B^d vicittattare.
¹⁵ B^d rājāsanya. ¹⁶ B^d pava-.

Sumanā „aticirāyati me piyasāmiko, idāni 'ssa idha' anā-
 gacchantassa māso sampunno, kin nu kho kāraṇaṇ“ ti gantvā
 pokkharaniṃ olokenṭi lohitavaṇṇaṃ udakaṃ disvā „ahi-
 guṇḍikena' gahito bhaviṣṣatīti“ nātvā nāgabhavanā nikkha-
 mitvā vaṇṇmikasantikam gantvā, M-assa gahitaṭṭhānaṃ ca 5
 kilamitaṭṭhānaṃ ca disvā⁸ kaṇḍitvā paccantagāmaṃ gantvā
 pucchitvā taṃ pavattiṃ sutvā Bārāṇasim⁹ gantvā rājaṅgaṇe'
 paṇḍitaṃ jhe ākāse rudamānā aṭṭhāsi. M. naccanto va ākāsaṃ
 olokenṭo' taṃ disvā lajjito peḷaṃ pavisitvā nipajji. Rājā
 tassa peḷaṃ pavittaṭṭhakāle „kin nu kho kāraṇaṇ“ ti ito c' ito 10
 ca olokenṭo, taṃ ākāse ṭhitam disvā paṭhamam gātham āha:

1. Kā nu vijju-r-ivābhāṣi osadhī viya tārakā,

¹⁰ devatā nu si gandhabbī, na taṃ maññāmi mānusiṇ⁶ ti. 220.

Tattha na taṃ maññāmi mānusiṇ⁶ ti ahaṇ taṃ mānuseṭṭi na maññāmi,
 tayā ekāya devatāya gandhabbiyā vā bhavitum vaṭṭatīti vadati. 15

Idāni tesam vacanapaṭivacanagāthāyo⁷ honti:

2. N' amhī devī na gandhabbī na mahārāja mānusi,
 nāgakaṇṇi' amhi⁸ bhadante, atthen' amhi idhāgatā. 221.

3. Vibbhantacittā kupitindriyāsi,
 nettehi te vāriṇaṇā savanti⁹, 20
 kin se¹⁰ naṭṭhaṃ, kim pana patthayānā
 idhāgatā nāri, tad imha brūhi. 222.

4. Yam uggatejo urago ti cāhu¹⁰
 nāgo ti taṃ¹¹ āhu jano¹² janinda
 taṃ aggahī puriso jīvikattho, 25
 taṃ bandhanā mucca, paṭi¹³ mam' eso. 223.

5. Kathaṃ nv-ayaṃ balaviriyūpapaṇṇo
 hatthāṭṭhaṃ āgaṇchi¹⁴ vanibbakassa,
 akkhāhi me nāgakaṇṇe taṃ atthaṃ,
 kathaṃ vijānemu gahitaṇāgaṃ. 224. 30

¹ B⁴ -kuṇḍi-. ² B⁴ adds roditvā. ³ Cks -siyam. ⁴ B⁴ rājadvāre. ⁵ B⁴
 -ketvā. ⁶ Cks -si, B⁴ -si. ⁷ all three MSS. -naṃpaṭi-. ⁸ B⁴ asmi. ⁹ B⁴ vasanti.
¹⁰ Cks oḥha. ¹¹ B⁴ mah. ¹² B⁴ -nā. ¹³ C⁴ paṭim, C⁴ B⁴ -ti. ¹⁴ B⁴ āgacchi.

6. Nāgaram¹ pi nāgo bhasmaṃ kareyya,
tathā hi so balaviriyūpapanno,
dhammaṃ ca nāgo apacāyamāno,
tasmā parakkamma tapo karotīti. 225.

5 Tattha atthenamhīti ahaṃ² ekaṃ kāraṇaṃ paṭicca idhāgataṃ³, kupitindriyā⁴ ti kilantindriyā, vāriṇaṃ⁵ ti asubbindughaṭṭaṃ, urago ti cāhū ti urago ti cāyaṃ mahājano katheti⁶, puriso ti ayaṃ puriso taṃ nāgarājānaṃ jīvikkatthāya aggahesi, vanibbakassa⁷ ti imassa vanibbakapurisassa kaṭṭhaṃ nu esa mahānubhāvo samāno hatthattaṃ āgato ti pucchati, dhammaṃ⁸ ti
10 paṭcesiladhammaṃ uposathavāsadhammaṃ ca⁹ guraṃ¹⁰ karonto viharati, tasmā iminā purisena gahito pi sac¹¹ āhaṃ imassa upari nāsāvataṃ vissajjesāmi bhusamuṭṭhīm¹² viya karissati evaṃ m¹³ silaṃ bhijjissatīti silabhedabbhayaṃ¹⁴ parakkamma¹⁵ taṃ dukkhaṃ adhivāsetvā tapo karoti yīriyaṃ eta¹⁶ karotīti āha.

Rāja „kahaṃ¹⁷ pan¹⁸ eso¹⁹ iminā²⁰ gahito“ ti pucchi. Ath²¹
15 assa sā ācikkhanti

7. Cātuddasiṃ pannarasiṃ ca rāja
catuppathe sammati²² nāgarājā,
taṃ aggahī puriso jīvikkattho,
taṃ bandhanā muñca, patī mam²³ eso ti gātham āha. 226

20 Tattha catuppathe ti catukkamaggassa āsannaṭṭhāne ekasmiṃ vammike caturāṅgasamannāgataṃ adhiṭṭhānaṃ adhiṭṭhāntvā uposathavāsaṃ vasanto nippajjati²⁴ attho, taṃ²⁵ bandhanā ti taṃ evaṃ dhammikaṃ guṇavantaṃ nāgarājānaṃ etassa²⁶ dhanam datvā peḷabandhanā pamuñca.

Evaṃ ca pana vatvā puna pi²⁷ yācanti²⁸ dve gāthā abbhāsi:
25 a. Soḷas²⁹ itthisahassāni āmuttamanipikundalā
vārigebhāsaya³⁰ nāriyo³¹ tāpi taṃ saraṇaṃ gatā. 227.

b. Dhammena mocehi asāhasena
gāmena nikkhena gavaṃ satena,
ossatṭhakāyo urago carātu,
30 puññatthiko muñcatu bandhanasmā ti. 228.

¹ C^o nāgam. ² B^d -si. ³ B^d uposathaṃ vāsaddhammaṃ. ⁴ B^d guraṃ. ⁵ C^o -i, C^o -ī, B^d bhāsamāruṭṭhi. ⁶ B^d -yā. ⁷ C^o parakkama, B^d parakkamaṃ. ⁸ B^d kathaṃ. ⁹ C^o B^d paṇoso. ¹⁰ B^d sampati. ¹¹ B^d nippajjati. ¹² C^o omīti taṃ. ¹³ C^o ekassa. ¹⁴ B^d adde taṃ. ¹⁵ all three MSS. -ti. ¹⁶ B^d -geha-. ¹⁷ C^o nāriyo, B^d nāri.

Tattha soḷasā¹ 'ti mā tvaṃ esa yo vā so vā daliddanāgo ti maññittha, etassa hi ettikā² sabbālaṃkārapatimaṇḍitā itthiyo va³, sesā sampatti aparimānā⁴ ti dasseti, vārigehāsaya⁵ ti udakacchadanāṃ udakagabbhaṃ katvā tattha sayanasilā, ossaṭṭhakāyo ti nissaṭṭhakāyo hutvā, carātū 'ti caratu.

Atha naṃ rājā tisso gāthā abhāsi :

5

10. Dhāmmena mocemi asāhaḡena

gāmena nikkhena gavaṃ satena.

ossaṭṭhakāyo urago carātu,

puññatthiko muñcatu bandhanasmā. 229.

11. Dammi⁶ nikkhasataṃ ludda thullaṃ ca maṇikuṇḍalaṃ 10

catūssadaṇ⁷ ca pallaṃkaṃ ummāpupphasirinnibhaṃ⁸. 230.

12. Dve ca sādisiyo⁹ bhariyā usabhaṃ ca gavaṃ satam,

ossaṭṭhakāyo urago carātu,

puññatthiko muñcatu bandhanasmā ti. 231.

Tattha luddā 'ti rājā uragaṃ mocetuṃ ahiguṇḍikaṃ¹⁰ āmantetvā tassa 15 dātābhaṃ deyyadhammaṃ assento evaṃ āha, gāthā pana hetthā vuttatthā yeva.

Atha naṃ luddo āha :

13. Vināpi dānā tava¹¹ vacanaṃ janinda¹²,

muñcemu naṃ uragaṃ bandhanasmā,

ossaṭṭhakāyo urago carātu,

20

puññatthiko muñcatu bandhanasmā ti. 232.

Tattha tava¹³ vacanaṃ ti mahārāja vināpi dānena tava vacanaṃ eva ambākaṃ garuṃ¹⁴, muñcemu naṃ ti muñcissāmi etaṃ ti vadati.

Evaṃ ca pana vatvā M-aṃ peḷato nīhari. Nāgarājā nikkhamitvā pupphaṇḍaraṃ pavisitvā taṃ attabhāvaṃ vija- 25 hitvā māṇavakavaṇṇena alaṃkātasarīro¹⁵ paṭhavim bhindanto viya nikkhamitvā atṭhāsi. Sūmanā ākāśā otaritvā tassa santike thitā. Nāgarājā¹⁶ añjalim paggayha rājānaṃ namassa-māno atṭhāsi.

¹ Bā soḷasitthi. ² Bā ettakā. ³ Bā vā. ⁴ all three MSS. -geha-. ⁵ Ck, dhammi. ⁶ Bā gaturassaṇa. ⁷ Bā ummārapupphasannibhaṃ. ⁸ Bā -kuṇḍi-, Bā -gūṇḍi-. ⁹ Ck tha. ¹⁰ read: dānā vinā te v. j.? ¹¹ Ck omits tava. ¹² Ck garu. ¹³ Bā adus hutvā. ¹⁴ Bā -jānaṃ.

* Tam atthaṃ pakāseto S. dve gāthā abhāsi:

14. Mutto Campeyyako nāgo rājānaṃ etad abravi:
namo te Kāsirāj' atthu¹ namo te Kāśivaddhana,
añjalīn te paggaṇhāmi², passeyyam me nivesanaṃ. 233.

- 5 15. Addhā hi dubbissasaṃ³ etam āhu
yaṃ mānuso vissase⁴ amānūsaṃhi,
sace ca maṃ yācasi etam atthaṃ
dakkhemu te nāga nivesanānīti. 234.

Tattha passeyyamme nivesanaṃ ti mama nivesanaṃ Campeyya-
10 nāgabhanānaṃ ramaṇiyaṃ passitabbayuttakaṃ taṃ te ahaṃ dassetukāmo taṃ
sabalavāhanaṃ āgantvā⁵ passa narindā⁶ ti vadati, dubbissasaṃ⁶ ti dubbissa-
saṇiyaṃ⁷, sace cā⁸ ti sace maṃ yācasi⁹ passeyyāma te nivesanānī¹⁰ api ca kho
pāna taṃ na saddahāmi¹¹ti vadati.

Atha naṃ saddahāpetuṃ saṇṭhaṃ karonto M. 'dve
15 gāthā abhāsi:

16. Sace hi¹² vāto girim āvaheyya
canda ca suriyo ca chaṃḍā pateyyuṃ
sabbā ca¹³ nājjo paṭisotaṃ¹⁴ vajeyyūṃ
na tv-ev' ahaṃ rāja musā bhaṇeyyaṃ. 235.

- 20 17. Nabhaṃ phaleyya udadhī pi susse
saṃvaṭṭayaṃ¹⁵ bhūṭadharā vasundharā
siluccayo¹⁶ Meru samūlani ubbahe
na tv-ev' ahaṃ rāja musā bhaṇeyyaṃ ti. 236.

Tatthā saṃvaṭṭayaṃ¹⁵ bhūṭadharā vasundharā ti ayaṃ bhūta-
25 dharā ti ca vasundharā ti ca¹⁷ saṃkhaṃ gatā mahāpāthavi kilaṇḍiyaṃ viya saṃ-
vaṭṭeyya, samūlamubbahe ti evaṃ Mahāsinerupabbato samūlo utthāya
purāṇapapaṇṇaṃ viya ākāse pakkhandeyya.

So M-ena evaṃ vutte pi asaddahanto

18. Addhā hi dubbissasaṃ¹⁸ etam āhu
yaṃ mānuso¹⁹ vissase amānusaṃhi,

¹ Ck -rājā, B -rāja, both omitting tthu. ² B² paggayha. ³ B² paggaṇhāmi².

⁴ Ck dubbissasac, B² duṇḍupāsāsaṃ. ⁵ read: vissase? ⁶ B² gantvā. ⁷ Ck

dubbissan, B² dubbissasaṃ. ⁸ Ck² dubbissasaṇiyaṃ, B² dubbissasaṇiyaṃ. ⁹ B²

pi. ¹⁰ Ck va. ¹¹ Ck -ta. ¹² so Ck² for saṃvaṭṭaye? B² -eyya. ¹³ B² -likhu-

-vaṇṇaṃ. ¹⁴ B² dubbissasaṃ. ¹⁵ B² mānuso.

sace ca mañ yācasi etam atthañ
dakkhemu te nāga nivesanāñti. 237.

Puna pi tam eva gāthañ vatvā „tvam mayā katagunam
jānitum arahasi, saddahitum pana yuttabhāvañ vā ayutta-
bhāvañ vā ahañ jānissāmīti“ paḥāsento itarañ gāthañ āha: 5

19. Tumhe kho 'ttha' ghoraviṣā ulārā,
mahātejā khippakopi ca hotha,
māma kāraṇā bandhanasmā pamutto
arahasi no jānitaye² katāñti. 238.

Tattha ulārā ti ulāraṇi, jānitaye ti jānitum. 10

Atha nañ saddahāpetum puna sapathañ karonto M.

20 So³ paccatañ niraye⁴ ghōrarūpe
mā kāyikūñ sātamañ alatta kiñci
peḷāya baddho maraṇam upetu
yo tādisaṇ kamma katañ na jāne ti gāthañ āha. 239. 15

Tattha paccatañ ti paccatu, kamma katañ ti katakammañ, evaṃ
gūṇakāraṇaṇ tumbhādisaṇ yo na jānāti so evarūpo hotū ti vadati.

Ath' assa rājā saddahitvā thutim akāsi:

21. Saccappaṭiññā tavamañ esa hotu,
akkodhano hohi⁵ anūpanāhi⁶,
sabbañ ca te nāgakulañ supaṇṇā⁷
aggim⁸ va gimhāsu vivajjayantū⁹ 'ti. 240. 20

Tattha tavamañ hotū 'ti tava esa paṭiññā saccā hotu, aggim⁸ va gim-
hāsu vivajjayantū 'ti yathā manussa gimhakāle santāpañ anicchantā jala-
maṇaṇ aggim vivajjenti evaṇ vivajjentu dūrato va pariharantu. 25

M. pi rañño thutim karonto itarañ gāthañ āha:

22. Anukāmpasī¹ nāgakulañ janinda
matā yathā suppiyam ekaputtañ,
ahañ ca te nāgakulena saddhim²
kāhāmi veyyavāṭikañ ulārañ ti. 241. 30

¹ read: tumhe 'ttha kho? ² Cks -tariye. ³ Cks yo. ⁴ Bds hoti. ⁵ Ck Bds
anūpanāhi, Cc anūpanāhi. ⁶ Cks -a. ⁷ Ck Bds -i, Cs -i. ⁸ Cks -i, Bds -i. ⁹
all three MSS. -si.

Tam sutvā rājā nāgabavanam gantukāmo senam gamana-
sajjam kātum¹ ānāpento

22. Yojentu ve rājarathe sucitte
kambojake assatare sudante,
6 nāge ca yojentu suvaṇṇakappane²,
dakkhemu nāgassa nivesanāniti gātham āha. 242.

Tattha kambojake assatare sudante ti susikkhite kambojakaṭṭha-
sambhave assatare yojentu

Itarā abhisambuddhagāthā:

- 10 24. Bherimutūṇa paṇavā ca saṃkhā
āvajjayimsu³ Uggas-nassa raṇṇo,
pāyāsi rājā bahu sobhamāno
purakkhato nārigaṇassa majjhe ti.⁴ 243.

Tattha bahu sobhamāno ti bhikkhave Bārāpasirājā soḷasahi nāga-
15 hassehi purakkhato⁵ parivārito tassa⁶ nārigaṇassa majjhe Nārānasito nāga-
bhavanam gacchanto ativiya sobhamāno pāyāsi.

Tassa nagarā nikkhantakāle yeva M. attano ānubhāvena
nāgabhavane⁷ sabbaratanamayam⁸ pākāraṇ ca dvārattālake ca
dissamānarūpe katvā nāgabhavanagamanamaggaṃ⁹ alamkata-
20 paṭiyattam māpesi. Rājā sapariso¹⁰ tena maggena nāga-
bhavanam pavisitvā ramaṇīyam bhūmibhāgaṇ ca pāsāde ca
addasa.

Tam attham pakāsento S. āha:

- 25 25. Suvappacitakam¹¹ bhūmim addakkhi Kāsivaddhano
sovaṇṇaye¹² ca pāsāde veluriyaphalakatthate. 244.
26. Sa rājā pāvisi vyamham Campeyyassa nivesanam
ādiccavappupanibham kamsavijjupabhassaram. 245.
27. Nānārukkhehi saūchannam nānāgandhasameritam¹³
so¹⁴ pāvekkhi Kāsirājā Campeyyassa nivesanam. 246.
30 28. Pavitthamhi Kāsiraṇṇo¹⁵ Campeyyassa nivesane
dibbā¹⁶ turiyā vajjimsu nāgakaṇṇā ca naccayum. 247.

¹ Bā senagasanānam sajjāpetum. ² Ck -ge. ³ read: āvajjayimsu; Ck āvajjimsu.
⁴ Ck -ta. ⁵ Bā -ā. ⁶ Bā sattaratana. ⁷ Bā -gālmaggaṇ. ⁸ Bā sapari-
vāro. ⁹ Bā -citta. ¹⁰ Bā sovaṇṇamaye. ¹¹ Bā -samiritaṇ. ¹² Ck -mit
246 ¹³ Bā -e. ¹⁴ Ck -a.

29. Tam nāgakaññā caritam gaṇena
 anvāruhi¹ Kāsirājā pasauno,
 nisīdi sovaṇṇamayamhi pīthe
 sāpassaye² candanasāralitte ti āha. 248.

Tattha, suvaṇṇacitakan³ ti suvaṇṇavālukāya santhatañ⁴, vyambhañ ti 5
 alaṁkātānāgabhavanāñ, Campeyyassā⁵, 'ti nāgabhavanāñ pavisitvā Campeyya-
 nāgarājassa nivesanāñ jāvīsi, kaṁsa vijjupabbhassaran ti meghamukhe
 suvaṇṇavaṇṇasañcaranavijju⁶ viya obhāsamānāñ, gandhasameritan ti nānā-
 vidhehi⁷ 'dibbagandhehi anusañcaritañ⁸, caritañ⁹ gaṇenā 'ti tam nivesanāñ
 nāgakaññānāñ¹⁰ caritañ anusañcaritañ, cañdanasāralitte ti dibbasāra- 10
 candanena anulitte.

Tattha „nisinnamattass' ev' assa nānaggarasañ dibba-
 bhojanañ upanāmesuñ tatthā soḷasannañ itthisahassānañ
 sesāparisāya' ca. So¹⁰ sattāhamattañ sapariso dibbannapānā- 15
 dīni paribhuñjitvā dibbehi kāmagaṇehi abhiramitvā sukhasa-
 yane nisinno M-assa yaśaṁ vaṇṇetvā „nāgarāja tvañ eva-
 rūpañ sampattiñ pahāya manussaloke vammikamatthake ni-
 pajjitvā kasmā uposathavāsañ vasaṁti“ pucchi. So pi
 'ssa kathesi.

- Tam atthañ pakāśento S. āha: 20
 1. So tattha bhutvā ca attho ramitvā
 Campeyyakañ Kāsirājā avoca:
 vimānaseṭṭhāni imāni tuyhañ
 ādiccavaṇṇāni pabbhassarāni,
 n' etādisaṁ atthi manussaloke, 25
 kimatthiyañ nāga tapo karosi. 249.
 2. Tā kambukāyūpadharā suvatthā
 vaṭṭaṅgulī tambatalūpapanna
 paggayha pāyenti¹¹ anomavaṇṇā¹²,
 n' etādisaṁ atthi manussaloke, 30
 kimatthiyañ nāga tapo karosi. 250.

¹ all three MSS. -1. ² Bds so-. ³ Bds -citta-. ⁴ Bds saṇḍatani? ⁵ Cks su-
 vaṇṇasañcaranāñ-, Bds suvaṇṇavaṇṇasañcaranāñ, Bds suvaṇṇavaṇṇasañcaranāñ-
⁶ Ck adds va naccatīto. ⁷ Ck omits ca. ⁸ Bds -kaññānāgāna. ⁹ Bds sesarājaparī-
¹⁰ Bds adds paṇa. ¹¹ Ck pāyanti, Ck pāsanti. ¹² Cks -aṇi.

39. Najjo ca khemā¹ puthulomamacchā
adāsakuntābhirudā sutitthā,
n' etādisaṃ etc. 251.
- 5 39. Koṇḍā mayūrā diviyā ca haṃsā
vaggussarā kokilā sampatanti, etc. 252.
34. Ambā ca sālā tilakā ca jambuyo
uddālākā pāṭaliyo ca phullā, etc. 253.
35. Imā ca te pokkharāṇṇo² samantato
diviyā ca gandhā satatam sampatanti³.
10 n' etādisaṃ atthi manussaloke,
kimatthiyaṃ nāga tapo karosi⁴. 254.
36. Na puttahetu na dhanassa hetu
na āyuno vāpi⁵ janinda hetu,
manussayoniṃ abhipatthiyaṇo
15 tasmā parakkamma tapo karomīti. 255.

Tattha tā ti soḷasaśhassanāgakaṇṇā sandhāyāha, kambukāyūradhara
ti suvaṇṇābharaṇadharā, vaṭṭaṇṇulīti pavāṇakurasadisavattāṇaḷi, tambata-
lūpapannā ti abhirattehi hatthapādātehi samannāgatā, pāyentīti dibba-
pānaṃ ukkhipitvā tam pāyenti, puthulomamacchā ti puthulapattēhi nānā-
20 macchehi samannāgatā, adāsakuntābhirudā ti adāsasaṃkhātehi⁶ sakuṇehi
abhirudā, sutitthā ti sundaratitthā, diviyā ca haṃsā ti dibbahamsā ca,
sompatatitthi manūññaravaṃ ravantā⁷ rukkhato rukkham sampatanti, dībbā
ca gandhā ti tāsū pokkharāṇṇesu satatam dibbagandhā vāyanti, abhipattha-
yāno ti patthayanto vicarāmi, tasmā ti tena kārāṇa parakkamma viriyaṃ
25 paggaḥetvā tapo karomi uposathaṃ upavasāmiṇi.

Evam vutte rājā

37. Tvaṃ lohitakkho vihatantaramso⁸
alaṃkato kappitakesamassu
surosito lohitacandanena
30 gandhabbarājā va⁹ disā pabhāsasi. 256.
38. Deviddhipatto si mahānubhāvo
sabbehi kāmehi samāṇigibhūto,
pucchāmi taṃ nāgarāje¹⁰ tam atthaṃ :
seyyo ito kena manussaloko¹¹ ti āha. 257.

¹ Cks temā, Bds khomā. ² Cks -ā. ³ so Cks for patanti? Bds sampavāyanti. ⁴
Bds add Bddhisatto āha. ⁵ Bds cāpi. ⁶ so all three MSS. ⁷ Bds -ti. ⁸ Ck
vihatattha-. ⁹ Cks ca. ¹⁰ Bds -ja. ¹¹ Cks -ke.

Tattha surosīto ti suvilitto.

Ath' assa ācikkhanto nāgarājā āha:

30. Janinda nāññatra manussalokā

suddhī ca' saṁvijjati saṁyamo ca',

, āhañ ca laddhāna manussayoniṁ

kāhāmi jātīmarapaṇassa² antan tī. 258.

5

Tattha suddhī cā¹ 'ti mahārāja aññatra manussalokā amatamahānibbāna-
sariṁkhātā suddhī vā sīlasaṁyamo vā n' atthī, antan ti manussayoniṁ laddhā
jātīmarapaṇassa antaṁ karissāmīti tapo karomi.

Taṁ sutvā rājā

10

40. Addhā have sevitabbā sapaññā (supra ^{4.5.2}₁₃)

bahussutā ye bahutthānacintino,

nariyo³ ca disvāna tavañ⁴ ca nāga⁵

kāhāmi⁶ puññāni anappakānīti. 259.

Tattha nariyo² 'ti [imā tava nāgakaññā⁷ ca tavañ ca disvā bahūni 15
puññāni karissāmīti vadati.

4. Atha naṁ nāgarājā

41. Addhā have sevitabbā sapaññā

bahussutā ye bahutthānacintino,

nariyo³ ca disvāna mamañ ca rājā

karohi puññāni anappakānīti āha. 260.

20

Tattha karohīti kareyyāsi mahārāja⁸.

Evam vutte Uggaseno gantukāmo hutvā „nāgarāja ciraṁ
vasit' amha⁹, gamissāmā¹⁰ 'ti āpucchi. Atha naṁ M. „tena hi
mahārāja yāvadicchakāṁ dhanāṁ gaṇhā¹¹ 'ti dhanāṁ dassento 25

42. Idañ ca me jātārūpaṁ pahūtaṁ¹¹

rāsī suvaṇṇassa ca tālamattā,

ito haritvā sovaṇṇagharāni

[kāraya] rūpiyassa ca pākāraṁ karontu¹². 261.

¹ Bā vā. ² Bds jātījarāmāra. ³ Bds nā. ⁴ Bds tu-. ⁵ Ck rāja. ⁶ Cks ka-.

⁷ Bā -āyo. ⁸ Bā -jā tī. ⁹ Ck -hā, C^o vasitama, Bds vasimhā. ¹⁰ Bā -āhi. ¹¹

Bā bahutthāni. ¹² so all three MSS. for - - suvaṇṇaṁ gharāni rūpiyassa cā - - ?

43. Muttā¹ ca vāhasahassāni pañca
 veḷuriyamissāni ito haritvā
 antepure bhūmiyaṃ santharantu,
 nikkaddamā hohiti² nīrajā³ ca. 262.

5 44. Etādisaṃ āvasa rājasetṭha
 vimānasetṭhaṃ bahu śobhamānaṃ
 Bārāṇasim⁴ nagaraṃ iddhaphītaṃ⁵
 rajjaṇ ca⁶ kārehi anomapañña⁷ 'ti. 263.

10 Tattha rāsīti tesu tesu thānesu tālappamānarāsīyo⁷, sovaṇṇagharānīti
 suvaṇṇagehāni, nikkaddamā ti 'evaṃ te⁸ antepure bhūmi nikkaddamā ca
 nīrajā⁹ ca bhavissati, etādisaṃ ti evarūpaṃ suvaṇṇamayaṃ rajapākāraṃ
 muttāveḷuriyasanthatabhūminibhāgaṃ¹⁰, phītaṃ ti phītaṃ taṃ¹¹ Bārāṇasinagaraṃ
 ca āvasa, anomapañña¹² 'ti alāmakapañña.

15 Rājā tassa katham sutvā¹³ adhivāsesi. Atha M. nāga-
 bhavane bheriṃ carāpesi: „sabbā rājaparisā yāvadicchakam
 hiraññasuvaṇṇādikaṃ dhanam gaṇhantū¹⁴“ 'ti rañño ca ane-
 kehi sakaṭasatehi dhanam pesesi. Tadā rājā mahantena
 yasena nāgabhanā nikkhamitvā Bārāṇasim eva gato. Tato
 paṭṭhāya kira Jambudīpatalaṃ sahiraññaṃ jātāṃ¹⁵.

20 S. i. d. ā. „evaṃ porāṇakapaṇḍitā nāgasampattiṃ pahāya upo-
 sathavāsaṃ vasimsū¹⁶ 'ti vatvā j. s.: „Tadā ahigunḍiko¹⁶ Devadatto
 ahoṣi, Samanā Rāhulamātā, Uggaseno Sāriputto, Campeyyanāgarājā
 aham evā¹⁷ 'ti. Campeyyajātakaṃ.

11. Mahāpalobhanaajātaka.

25 Brahmālokā cavitvānā¹⁸ 'ti. Idam S. J. v. visuddha-
 saṃkilesaṃ ā. k. Vatthum heṭṭhā vitthāritam eva, Idha pana
 S. „bhikkhū mātugāmo nāma¹⁹ esa visuddhasatte pi saṃkiliṭṭhe¹⁷
 karontīti¹⁸“ vatvā a. ā.:

¹ C^{ks} muttāna. ² B^d he-. ³ C^{ks} B^d nīrajā. ⁴ B^d -sī. ⁵ C^{ks} iddhampitā, C^o
 iddhamphitā, B^d iddhampitā. ⁶ C^{ks} rajjaṇ, omittit ca. ⁷ B^d -ṇā. ⁸ B^d
 evaṃsante. ⁹ C^{ks} nīrajā. ¹⁰ B^d -saṇṭhata-. ¹¹ B^d omittit ca. ¹² all three MSS.
 -ñña. ¹³ B^d adda taṃ. ¹⁴ B^d harantu. ¹⁵ B^d sahiraññaṃ suvaṇṇajātāṃ, C^{ks}
 sahiraññaajātāṃ. ¹⁶ B^d -kunḍi-. ¹⁷ C^{ks} -ṭṭhe. ¹⁸ B^d karontīti.

A. B. Cūlapalobhane vuttanayena atītavatthum vitthāre-
ṭabbaṃ. Tada pana M. Brahmakā cavitvā Kāsirañño¹ putto
hutvā nibbatti, Anitthigandha-kumāro nāma ahoṣi, itthi-
naṃ hatthe na saṇṭhāti, purisavesena² thaññaṃ pāyenti, jhā-
nāgāre yasati³, itthiyo na passati,

Taṃ atthaṃ pakāsento S. caṭṭasso gāthā abhāsi:

1. Brahmakā cavitvāna devaputto mahiddhiko
rañño putto udapādi sabbakāmasamiddhisu. 264.
2. Kāmā vā kāmasaññā vā Brahmaloce na vijjati,
sv-āssu⁴ 'tāy' eva saññāya kāmehi vijjucchatha. 265.
3. Taṣsa c' antepure āsi jhānāgāraṃ sumāpitaṃ,
so tattha⁵ upatisallīno⁶ eko rahasi jhāyatha. 266.
4. Sa rājā paridevesi⁷ puttāsokena aṭṭito⁸:
'ekaputto c' ayaṃ mayhaṃ, na ca kāmāni bhuñjatīti. 267.

Tattha sabbakāmasamiddhisū⁹ 'ti sabbakāmānaṃ samiddhisu sampatti-
yuttassa¹⁰ rañño putto hutvā eko devaputto nibbatti, svāssu¹¹ 'ti so kumāro,
tāyevā¹² 'ti tāya Brahmaloce nibbattitāya jhānasaññāya eva, sumāpitaṃ¹³ ti
pitura¹⁴ siddhaṃ¹⁵ manāpaṃ katvā māpitaṃ¹⁶, rahasi jhāyathā¹⁷ 'ti mātu-
gāmaṃ apassanto vasi, parideveṭṭi¹⁸ vilapati.

Pañcamā¹⁹ rañño paridevanagāthā:

5. Ko nu kh' ettha²⁰ upāyo²¹ so, ko vā jānāti kiñcanaṃ,
ko²² me puttaṃ palobheyya yathā kāmāni patthaye ti. 268.

Tattha²³ kho nu khettha²⁴ so ti ko nu kho ettha etassa kāmānaṃ
bhuñjanaupāyo, ko nu kho idh' upāyo²⁵ so ti pi pātho²⁶, aṭṭhakathāyaṃ pana
ko nu kho etaṃ upavasitvā upalāpanakāraṇaṃ²⁷ jānātīti vuttaṃ, ko vā jānāti
kiñcanaṃ²⁸ ti ko vā etassa pabuddhanakāraṇaṃ²⁹ jānātīti attho.

Tatoparaṃ diyaḍḍhaabhisambuddhagāthā³⁰:

6. Ahū kumārī³¹ tatth' eva vaṇṇarūpasamāhitā
kusalā naccagītassa vādite ca padakkhiṇā,
sā tattha³² upasaṃkamma rājānaṃ etad abravīti. 269.

¹ B¹ kāsikā. ² B² adds naṃ. ³ B³ nieḍi. ⁴ C⁴ svāssa. ⁵ B⁵ paṭisallino.
⁶ B⁶ -vasi. ⁷ C⁷ aṭṭhito? C⁸ aṭṭhino? B⁸ adhito? ⁸ B⁸ sampattissu ṭhitassa.
⁹ C⁹ svāssa, B⁹ svāsu, C⁹ svāssā. ¹⁰ C¹⁰ rājā suṭṭha, C¹⁰ rājā suṭṭhu in the
place of pi- su-. ¹¹ C¹¹ mātarāṃ. ¹² B¹² -vasīti. ¹³ C¹³ -maṃ, B¹³ -māpi. ¹⁴
C¹⁴ khetta, B¹⁴ khetta, B¹⁴ khvettha. ¹⁵ C¹⁵ -yā. ¹⁶ B¹⁶ -yo. ¹⁷ C¹⁷ khetta,
B¹⁷ khettha. ¹⁸ C¹⁸ -yā. ¹⁹ C¹⁹ add ti. ²⁰ B²⁰ upalobhana-. ²¹ so C²¹; B²¹
palibuddhakā, B²¹ palibuddhana-. ²² B²² diyaḍḍhā-. ²³ all three MSS. -i.

Tattha ahū ti bhikkhave, tattheva antepure cūlanūṭakānaṃ antare ekā taruṇakumārīkā ahoṣi, padakkhiṇā ti susikkhitā.

7^a. Ahaṃ kho taṃ¹ palobheyyaṃ sace bhaddā bhavissatīti upaddhagāthā kumārīkāya vuttā.

5 Tattha sace bhaṭṭā² ti sace eṣa³ mayhaṃ pati bhavissati⁴.

Taṃ tathāvādinim rājā kumārīm etad abravi:

7^b. Tvaṃ ñeva naṃ palobhehi, tava bhaddā bhavissatīti, 270.

Tattha tava bhaddā bhavissatīti tav' esa pati bhavissati⁵, tvaṃ ñeva tassa⁶ aggaṃmaheṣi bhavissasi, gaccha naṃ palobhehi, kāmarasaṃ jānāpehīti.

10 Evam vatvā rājā „imissā kira okāsaṃ karonti“⁷ ti kumārassa⁸ upatṭhānaṃ pesesi. Sā paccēsakāle vīṇaṃ ādāya gantvā kumārassa sayanagabbhaṣṣa bahi avidūre thatvā agganakhehi vīṇaṃ vādentī madhurena sarena gāyitvā taṃ palobhesi.

Taṃ atthaṃ pakāseto S. āha:

15 8. Sā ca antepuraṃ gantvā bahuṃ kāmūpasamhitāṃ hadayaṅgamā pemaṇiyā citragāthā abhāsatha. 271.

9. Tassa ca gāyamānāya saddaṃ sutvāna nāriyā kāmaccchand' assa uppajji, janaṃ so paripucchatha: 272.

10. Kass' eso saddo ko vā so bhaṇati⁹ uccāvacaṃ bahuṃ hadayaṅgamaṃ pemaṇiyaṃ atho kaṇṇasukhaṃ mama, 273.

11. Esā kho pamadā¹⁰ deva, khiḍḍā esā anappikā, sace tvaṃ kāme¹¹ bhuñjeyya bhiyyo bhiyyo chādeyyu¹² taṃ. 274.

12. Iṃgha āgaccha corena¹³, avidūramhi gāyatu, assamassa samīpamhi santike mayha gāyatu. 275.

25 13. Tirokuḍḍamhi gāyitvā jhānāgāramhi pāvisi, bandhi naṃ¹⁴ anupubbena āraṇṇaṃ¹⁵ ivā kuñjaraṃ. 276.

14. Tassa kāmarasaṃ ñatvā issāḍhammo ajāyatha: ahaṃ eva kāme bhuñjeyyaṃ, mā añño puriso ahaṃ. 277.

15. Tato asīm gaheṭvāna purise hantuṃ upakkami: ahaṃ eva eko bhuñjissāṃ, mā añño puriso siyā. 278.

¹ Bā naṃ. ² Bā -tīti. ³ Cks omitt bha-. ⁴ Bā ñevassa. ⁵ Cks -rassa. ⁶ read bhaṇat'. ⁷ Bā aho. ⁸ Bā pamudā. ⁹ Cks kāmaggāṇe. ¹⁰ Bā chaneyyaṃ corr. to chaneyyaṃ, Bā chādeyya, omittit taṃ. ¹¹ Bā Cks for āgacchat' oreṇa? Bā āgacchantoreṇaṃ. ¹² Ck bandināṃ, Bā bandhitāṃ. ¹³ Bā a-.

16. Tato janapadā¹ sabbe vikkandimsu samāgatā:
putto ty-ayam² mahārāja janam heṭhety-adūsakam³. 279.
17. Tañ ca rājā vihāhesi⁴ samhā raṭṭhāto⁵ khattiyo:
yāvata⁶ vijitam mayham na te vattabba tāvade⁷. 280.
18. Tato so bhariyam ādāya samuddam upasamkami,
paṇṇasālam karitvāna⁸ vanam uñchāya⁹ pāvisi. 281. 5
19. Ath' ettha isi-m-āgañchi¹⁰ samuddam ūparūpari,
so tassa geham pāvekkhi bhattakāle¹¹ upaṭṭhite. 282.
20. Tañ ca¹² bhariyā palobhesi, passa yāva sudāruṇam,
cuto so brahmacariyamhā iddhiyā parihāyatha. 283. 10
21. Rājaputto ca uñchāto vanamūlaphalam bahum
sāyam kācena ādāya¹³ assamam upasamkami. 284.
22. Isī ca khattiyam, disvā samuddam upasamkami,
vehāsayaṃ¹⁴ ganiṣṣan ti sīlat' eso mahaṇṇave. 285.
23. Khattiyo ca isim disvā sīdamānam mahaṇṇave
tass' eva anukampāya imā gāthā abhāsatha: 286. 15
24. Abhiṇṇamāne vārisimim sayam¹⁵ āgama¹⁶ iddhiyā¹⁷
missibhāv' itthiyā¹⁸ gantvā samāsīdasi mahaṇṇave. 287. (II p. 330.)
25. Avatṭanī mahāmāyā brahmacariyavikopānā
sīdanti, nam viditvāna ārakā parivajjaye¹⁹. 288. 20
26. Analā mudusambhāsā duppurā tā²⁰ nadisamā, (II p. 326.)
sīdanti, nam viditvāna ārakā parivajjaye¹⁹. 289.
27. Yam etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
jātavejo va saṇṭhānam khippam anudahanti nam²¹. 290.
28. Khattiyassa vaco sutvā isissa²² nibbidā²³ ahu,
laddhā porāṇakam maggam gacchat' eso vihāyasam²⁴. 291. 25
29. Khattiyo ca isim disvā gacchamānam vihāyasam²⁵
samvegam alabhi dhīro pabbajjam samarocayi. 292.
30. Tato so pabbajitvāna kāmarāgam virājayi²⁶,
kāmarāgam virājetvā Brahmaloṇṇapago ahū 'ti. 293. 30

¹ Cks jā-. ² Cs tyāham, Bā tyāyam. ³ Cks -ti dū-, Bā hetetyadū-, Bā he-
theyyadū-. ⁴ so Cks for vivāsesi? Bā vimāhesi, Bā vipāhesi. ⁵ Ck samahā-
raṭṭhāno, Cs mahārāṭṭhāto, Bā simārāṭṭhato, Bā tamhā raṭṭhato. ⁶ Ck yācatā,
Cs yāvata. ⁷ Cks kāvade. ⁸ Cks -tvāva. ⁹ Cks navamunchāya, Bā vanamucchāya.
¹⁰ Bā āgañchi. ¹¹ Cks bhatte-. ¹² Cks tava. ¹³ Cks kācenādāya, Bā kājena
ādāya. ¹⁴ Bā vehāyasam. ¹⁵ Bā sayam. ¹⁶ Bā akkamma. ¹⁷ Bā siddhiyā. ¹⁸
Cks missigāmitthiyā, Bā misisāvitthāyā. ¹⁹ Ck -se. ²⁰ Bā duppurato. ²¹ Bā tam.
²² Cs isisan? ²³ Bā -do. ²⁴ Cs vihāyasam corr. to vihāyasam. ²⁵ Cs vihā-
sayam corr. to vihāyasam, Bā vihāsam. ²⁶ Cks -si.

Tattha antepuran ti kumārassa vasanaṭṭhānaṃ, bahun¹ ti bahun² nā-
 nappakārakaṃ, kāmūpasamhitan ti kāmanissitaṃ pavattayamānā, kāmāc-
 chandassā³ ti assa Anitthigandhakumārassa kāmācchando uppajji, janān ti⁴
 attano santikāvacaṇaṃ parivārakajanaṃ⁵, uccāvacaṇaṃ ti uggataṃ⁶ anuggataṃ
 5 ca, bhūṇjeyyā⁷ ti sacce bhūṇjeyyāsi. chādeyyun ti⁸ ete kāmā nāma tava
 rucceyyum, so pamadā⁹ ti sutvā tuṇhī ahoṣi, itarā¹⁰ punadīyase pi gāyi,
 evaṃ kumāro paṭibaddhacitto hutvā tassāgamanam¹¹ rocento paricāraṃ¹² āman-
 tetvā iṃghā¹³ ti gātham āha, tirokuḍḍamhīti sayanagabbhakuḍḍassa bahi,
 mā añño ti añño kāme paribhūṇjanto puriso nāma mā siyā, hantuṃ
 10 upakkamīti antaravithiyaṃ otarivā¹⁴ māretuṃ ārabhi, vikkandiḥṣu¹⁵ ti
 kumārena katipayesu purisesu pahaṭesu purisā palāyivā¹⁶ gehāni pavasiṃsu, so
 purise alabhanto thokaṃ visami, tasmīṃ khane rājagane sannipatitvā upakko-
 simsu, janāṃ heṭhetyadūsakaṃ¹⁷ ti nīraparādhamaṃ janāṃ heṭheti taṃ
 gaṇhāpethā¹⁸ ti vadimsu, rājā upāyena kumārāṃ gaṇhāpetvā imaṃga kkh kattab-
 15 ban ti pucchī, deva¹⁹ aññaṃ n²⁰ atthi: imaṃ paṇa²¹ kumārāṃ tāya kumārīkāya
 saddhīm raṭṭhā pabbājetuṃ vaṭṭatīti vuttē tathā akāsi, tam atthaṃ pakāśento
 S. tañcā²² ti ādim āha, tattha vihāhesīti²³ pabbājesi, na te vattabba tā-
 vāde²⁴ ti yattakaṃ²⁵ mayhaṃ vijjitaṃ²⁶ tattake tāyā na vattabbam, uḥāyā²⁷
 ti phalāphalattāya, tasmīṃ pana vanaṃ pavitṭhe itarā yaṃ tattha pacitakka-
 20 yuttakaṃ atthi taṃ pucitvā tassāgamanam²⁸ oloketū paṇṇasāladvāre nisīdati,
 evaṃ kāle gacchante ekadivasam antaradīpavāsī²⁹ eko iddhimantatāpāso arsa-
 mato³⁰ nikkhamitvā maṇiphalakaṃ viya udakaṃ maddamāno va ākāse uppatitvā,
 bhikkhācārāṃ gacchanto paṇṇasālāya uparibhāgaṃ patvā dhūmaṃ disvā imasmiṃ
 25 ṭhāne maussā vasanti maññe ti paṇṇasāladvāre otari, sā taṃ disvā nisīdā-
 petvā paṭibaddhacittā hutvā itthikuttaṃ³¹ dassetvā tena saddhīm anācārāṃ cari,
 tam atthaṃ pakāśento S. attheṭṭhā³² ti ādim āha, tatthā teim āgañchitī³³ isi
 āgañchi³⁴, samuddam uparūparitī samuddassa³⁵ matthakomattakkena³⁶
 passa yāva sudāruṇaṃ ti passatha bhikkhave tāya kumārīkāya yāva sudā-
 ruṇaṃ kammaṃ katan ti attho, sāyaṇ ti sāyaṇhasamaye, disvā taṃ vija-
 30 hituṃ asaḅkonto sakaladivasam tatth³⁷ eva hutvā sāyaṇhasamaye rājaputtaṃ
 āgataṃ disvā palāyituṃ vehāsam³⁸ āgamiessaṃ ti uppatanākāraṃ karonto patitvā
 mahannave sīdati, isiṃ disvā ti anubandhamāno gantvā passitvā, anukam-
 pāyā³⁹ ti sac⁴⁰ āyaṃ bhūmiyā āgato abhavissa pelāyitvā araṇṇam paviseyya,

¹ Ck^o bahū. ² B^d -u. ³ B^d paricārika-. ⁴ B^d -tañca. ⁵ B^d chandeyyūn
 tantī. ⁶ B^d pamudā. ⁷ B^e -ro. ⁸ B^d tassā āg-. ⁹ B^d -rike. ¹⁰ C^o onatvā,
 B^d otaretvā, B^e otāre-. ¹¹ B^d palāpetvā. ¹² Ck^o -ti dūsa-, B^d janāṃ pāteyya-
 dusakan. ¹³ so Ck^o; B^d vivāhe-. ¹⁴ Ck^o na te vattabbākātāvade, C^o -bbakātā-
 vade. ¹⁵ Ck^o yatta. ¹⁶ B^d jīvitaṃ. ¹⁷ B^d uccā-. ¹⁸ B^d tassaga-. ¹⁹ C^o
 -si, Ck^o antaredīpavāsī, B^d antaradīpakāvasī, ²⁰ B^d assamapadato. ²¹ B^d
 -kutaṃ. ²² B^d -gacchitī. ²³ B^d āgacchī. ²⁴ B^d omīsa matthaka. ²⁵ B^d
 vehāyasaṃ.

ākāsenāgato¹ bhavissati² tasmā samudde patito pi³ uppatanākāram eva⁴ karotīti
anukampaṃ uppādetvā tass' eva anukampāya abhāsatha, tasmaṃ pana gāthānaṃ
'attho Tikanipāte vutto yeva, nibbidā⁵ ahū 'ti kāmesu nibbedo⁶ jāto, porāna-
kaṃ maggaṃ ti pubbe adhiḡataṃ jhānavisesaṃ, pabbajitvānā 'ti taṃ itthiṃ
manussavāsaṃ⁷ netvā nivattitvā araṇṇe isipabbajjaṃ pabbajitvā kāmarāgaṃ⁸
virājayi virājetvā Brahmālokūpago ahoṣi.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhāve mātugāmaṃ paṭicca visuddha-
sattāpi⁹ saṃkilissanti“ vatvā s. p. j. s. (Saccapariyosāne ukkhaṇṭi-
tabhikkhu arahattaṃ patto): „Tadā Anitthagandhakumāro [aham eva
ahosiṃ“ ti. Mahāpalo bhāna jātakaṃ. 10

12. Pañcapanḍitajātaka.

Pañcapanḍitajātakaṃ Mahāummagge⁹ āvisabhavissati. Pañca-
panḍitajātakaṃ.

13. Hatthipālaajātaka.

Cirassaṃ vata passāmiti. Idam S. J. v. nekkhammaṃ¹¹ 15
ā. k. Tadā hi S. „na bhikkhave idāṃ' eva pubbe pi T. nekkhammaṃ¹²
nikkhanto yevā“ 'ti vatvā a. ā.:

A. B. Esukārī nāma rājā ahoṣi. Tassa purohito dahara-
kālato paṭṭhāya piyasaḥāyo¹³. Te uttho pi aputtakā ahesuṃ.
Te ekadivasaṃ sukhasamāye¹⁴ nisinnā mantayimṣu: „amhākaṃ²⁰
issariyaṃ mahantaṃ, putto vā dhītā vā n' atthi, kin nu kho
kattabban“ ti. Tato rājā purohitaṃ āha: „samma sace tava
gehe putto jāyissati nama rajjassa sāmiko bhavissati, sace
mama putto jāyissati tava gehe bhogānaṃ sāmiko bhavissatīti“
evaṃ ubho pi aññaṃaññaṃ saṅgaram¹⁵ akaṃsu. Ath' eka-²⁵
divasaṃ purohito bhogagāmaṃ gantvā āgamanakāle dakkhiṇa-
dvārena nagaram pavisanto bahinagare ekaṃ bahuputtikaṃ

¹ Bd -na āg- ² Bd -titi ³ Cks hi. ⁴ Cks -kāram. ⁵ Bds -do. ⁶ Bd -dho.
⁷ Bd -ssā-. ⁸ Cks Bd -satthāpi. ⁹ Bd -ummaṅge. ¹⁰ Cks omit pañca-. ¹¹ Bds
mahābhikkhamanaṃ. ¹² Bd nekkhammaṃ. ¹³ Bd omits piya. ¹⁴ Bds -sayane.
¹⁵ Bd saṅka.

nāma¹ duggatitthim² passi, tassā satta puttā sabbe va ārogā³,
eko pacanabhājanakapallam⁴ gaṇhi⁵ eko sayanakatāsārakam⁶,
eko purato gacchati eko pacchato, eko aṅgulim⁷ gaṇhi, eko
amke nisinno eko khandhe. Atha nam⁸ purohito pucchi:
5 „bhadde imesaṃ dārakānam⁹ pitā kuhin“ ti. „Sāmi imesaṃ
pitā nāma nibaddho n'atthi¹⁰“! „Evarūpe satta putte kin ti
katvā alatthā“ ti. Sā aññam¹¹ gahaṇam¹² apassanti nagara-
dvāre thitaṃ nigrodharukkham¹³ dassetvā „sāmi etasmiṃ nig-
rodhe adhivattahadevatāya¹⁴ santike patthetvā labhim, etāya me
10 puttā dinnā“ ti āha. Purohito „tena hi gaccha tvaṃ“ ti rathā
oruyha nigrodhamūlam¹⁵ gantvā sākhāya gahetvā cāletvā¹⁶ „ambho
devaputta¹⁷ tvaṃ rañño santikā¹⁸ kin nāma na labhasi¹⁹, rājā
vo²⁰ anusamvaccharaṃ sahasaṃ vissajjetvā balikammaṃ karoti,
tassa putte na desi, etāya duggatitthiyā tava ko upakāro
15 kato yen' assā satta putte adāsi, sace amhākaṃ rañño puttaṃ
na desi ito²¹ sattame divase samūlam²² chindāpetvā khaṇḍā-
khaṇḍikaṃ kāressāmi²³“ rukkhavevataṃ tajjetvā pakkāmi. So
eten²⁴ eva niyāmena punadivase pi punadivase pīti²⁵ paṭipāṭiyā
cha divase kathesi, chaṭṭhe pana divase sākhāya gahetvā
20 „rukkhavevate, ajj' ekarattimattakam²⁶ eva sesaṃ, sace me
rañño puttaṃ na desi sve taṃ niṭṭhapessāmi²⁷“ āha.
Rukkhavevatā āvajjetvā²⁸ taṃ kāraṇaṃ tatvato²⁹ nātvā „ayaṃ
brāhmaṇo puttaṃ alabhanto mama vimānaṃ nāsessati, kena
nu kho upāyena tassa puttaṃ dātuṃ vaṭṭatīti“ catunnam³⁰
25 mahārājānaṃ santikaṃ gantvā taṃ atthaṃ ārocesi. Te
„mayam³¹ tassa puttaṃ dātuṃ na sakkhissāma³²“ ti vadiṃsu.
Atthavīsatiyakkhasenāpatināṃ³³ santikaṃ agamāsi, je pi tath'
evāhaṃsu. Sakkassa³⁴ devarañño santikaṃ gantvā kathesi,
so pi „labhissati nu kho rājā anucchavike putte³⁵ udāhu no“

¹ Bā ar. ² Ck omitt ga. ³ so Ck; Ck Bā -nam. ⁴ Bā -vattāya. ⁵ Bā devate.

⁶ Ck labhisi, Bā labhi. ⁷ Bā te. ⁸ Bā adds taṃ. ⁹ Bā omitt pu- pīti. ¹⁰ Bā
niṭṭhā. ¹¹ so all three MSS. ¹² Bā tathato. ¹³ Bā sakkā. ¹⁴ Ck anuccha-
viko putto.

ti upadhārento puññavante cattāro devaputte passi, te kira purimabhavhe Bārānasiyaṃ pesakārā hutvā tena kammena laddhakaṃ pañca koṭṭhāse¹ katvā cattāro koṭṭhāse paribhuñjimsu, pañcamaṃ gahe tvā ekato va dānaṃ dadimsu², te tato cutā Tāvātimsabhavane nibbattiṃsu, tato Yāma bhavane ti evaṃ anulomapaṭilomaṃ chasu deva-lokesu sampattiṃ anubhavantā vicaranti, tadā pana nesaṃ Tāvātimsabhavanato cavitvā Yāma bhavaṇaṃ gamanavāro. Sakko nesaṃ³ santikaṃ gantvā pakko-sitvā „mārisā tumhehi manussalokaṃ gantuṃ vaṭṭatīti, Esu-kārirañño aggamahe siyā kucchismiṃ nibbattathā“⁴ ti āha. Te tassa vācamaṃ sutvā „sādhu deva, gamissāma, na pana amhākaṃ rājakulen⁵ attho, purohitassa gehe nibbattitvā daharakāle yeva kāpe pahāya pabbajissāma“⁶ ti vadiṃsu. Sakko „sādhū“⁷ ti tesāṃ paṭiññaṃ gahe tvā āgantvā rukkhadevatāya tam atthaṃ ārocesi. Sā tuṭṭhamānasā Sakkaṃ vanditvā 15 atṭaṇo vimānaṃ eva gatā. Purohito pi punadivase balava-purise⁸ sannipātāpetvā vāsipharasuādīni gahe tvā⁹ rukkhamaṇaṃ gantvā rukkhasaṅkhāya gahe tvā „ambho devate, ajja mayhaṃ yācantassa sattamo divaso, idāni te niṭṭhānakālo“¹⁰ ti āha. Tato rukkhadevatā mahantenācubhāvena khandhavivarato nikkhamitvā madhurena sarena taṃ āmantetvā „brāhmaṇa, tiṭṭhatu eko putto, cattāro¹¹ putte dassāmiti“¹² āha. „Mama putten¹³ attho n¹⁴ atthi, amhākaṃ rañño puttaṃ dehitī“. „Tumhe va demīti“. „Tena hi mama dve rañño dve de- hīti“¹⁵. „Rañño na demi, cattāro pi tumhe va demi“, tayā ca laddhamattā bhavissanti, agāre pana aṭṭatvā¹⁶ daharakāle yeva pabbajjissanti“. „Tvaṃ¹⁷ kevalaṃ putte dehi, apabbajanakāraṇaṃ pana amhākaṃ bhāro“¹⁸ ti. Sā tassa puttavaraṃ dātvā attano bhavanaṃ pāvisi. Tato paṭṭhāya devatāya sakkāro mahā pavatti¹⁹. Jeṭṭhakadevaputto cavitvā purohitassa 30

¹ Bā -saṃ. ² Bā adamsu. ³ Bā te-. ⁴ Bā -mi. ⁵ Bā bahupu-. ⁶ Bā gaḥāpetvā. ⁷ Bā add taṃ. ⁸ Bā add te. ⁹ Bā tuyhaṃ va dammīti. ¹⁰ Ck¹⁰ hīti. ¹¹ Bā demīti. ¹² Ck¹² aṭṭha-. ¹³ Bā add me. ¹⁴ Bā aho si.

brāhmaṇiṇi¹ kucchismiṃ nibbatti. Tassa nāmagahaṇadivase
 Hatthipālo ti nāmaṃ katvā apabbajanatthāya hatthigopake
 paṭicchāpesuṃ. So tesam² santi ke vaḍḍhati. Tassa padasā-
 gamanakāle dutiyo cavitvā tassā kucchismiṃ nibbatti. Tassa
 5 pi jātakāle Assapālo ti nāmaṃ kariṃsu. So assa³gopakānaṃ
 santi ke vaḍḍhati. Tatiyassa jātakāle Gopālo ti nāmaṃ ka-
 riṃsu. So gopālakehi saddhiṃ vaḍḍhati. Catutthassa jāta-
 kāle Ajapālo ti nāmaṃ kariṃsu. So ajapālakehi saddhiṃ
 vaḍḍhati. Te vuddhiṃ anvāya sobhaggappattā⁴ ahesuṃ. Atha
 10 nesam⁵ pabbajjābhayena⁶ rañño vijitā pabbajite nihariṃsu,
 sakala-Kāsiratthe ekapabbajito pi nāhosi. Te kumārā⁷ pha-
 rusā⁸ ahesuṃ, yāya disāya gacchanti, tāya disāya āhariyamānaṃ
 paṇṇākāraṃ vilumpanti. Hatthipālassa soḷasa⁹vaṣṣakāle sarīra-
 sampattiṃ disvā rājā ca purohito ca „kumārakā¹⁰ mahallakā
 15 jātā, chattussāpanasamaye¹¹ tesam¹² kin nu kho kātābbaṃ“ ti
 mantetvā „ete abhisittakālato paṭṭhāya atissarā bhaviṃsanti,
 tato pabbajitā āgamissanti, te disvā pabbajissanti, etesaṃ
 pabbajitakāle janapado ulloḷo bhavissati, vimaṃsāma¹³ tāva
 ne pacchā abhiññissāma¹⁴“ ti cintetvā ubho pi isivesam¹⁵
 20 gahetvā bhikkhaṃ carantā¹⁶ Hatthipālakumārassa nivesana-
 dvāraṃ agamaṃsu. Kumāro te disvā va tuṭṭho paṣaṇo upa-
 saṃkamitvā vanditvā tisso gāthā abhāsi:

1. Cirassaṃ vata passāma (cfr. Saṃyutta-N, ed. by L. Feer p. 1.)

brāhmaṇaṃ devavaṇṇinaṃ

25 mahājaṭaṃ bhāradharaṃ¹⁷

paṃkadantaṃ rajassiraṃ. 294.

2. Cirassaṃ vata passāma isiṃ dhammaguṇe ratāṃ

kāsāyavatthavasanaṃ vākaciraṃ paṭicchadaṃ. 295.

3. Āsanaṃ udakaṃ pajjaṃ patigaṇhātu no bhavaṃ, (²⁹⁶)

30 agge bhavantaṃ pucchāma, agghaṃ kurutu no bhavanti. 296.

¹ Bde pabbajitā. ² Bde atipha. ³ Bde adds atiphatussā ahesuṃ. ⁴ Cke Bde -yo.

⁵ Bde vimaṃsissāma. ⁶ Bde -ti. ⁷ Bde khāri.

Tattha brāhmaṇan ti bāhitapāpaṃ¹ brāhmaṇaṃ, devavanninaṃ ti seṭṭhavaṇṇinaṃ ghoratapaṃ parimāritindriyaṃ² pabbajitattabbhāvaṃ³ uggatapan ti attho, bhāradharaṃ⁴ ti khāribhāradharaṃ, isin ti silakkhandhādayo pariyesitvā⁵ igitāṃ, dhammaguṇe ratan ti sucaritakoṭṭhāse abhirataṃ, āsanān ti idaṃ tesāṃ nisīdanatthāya āsanaṃ paññāpetvā gandhodakaṃ ca pādabbaṇ- 5 janaṃ⁶ ca upanetvā āha, agghe ti ime sabbe pi āsanādayo agghe bhavantaṃ pucchāma, kurutu no ti ime no agghe bhavaṃ paṭigaṇhātū ti.

Evam so tesu ekekaṃ varena⁷ varenaḥa. Atha naṃ purohito āha: „tāta Hatthipāla, tvaṃ amhe ‘ke ime’ ti mañña- māno evaṃ kathesi, ‘hemavatakā’ isayo’ ti, na mayaṃ tāta 10 isayo, esa rājā Esukārī, ahan te pitā purohito“ ti. „Atha kasmā⁸ isivosaṃ gaṇhitthā“ ti. „Tava vīmaṃsanatthāyā“ ti. „Mamaṃ⁹ kiṃ vīmaṃsathā“ ti. „Sace amhe disvā na pabbajissati atha naṃ rajje abhisinñcitum āgat’ amhā“ ti. „Tāta na me rajjen’ attho pabbajissāma’ ahan“ ti. Atha naṃ pitā „tāta 15 Hatthipāla, nāyaṃ kālo pabbajjāyā“ ti vatvā yathājjihāsayaṃ aṇusāsento catutthaṃ gātham āha:

4. Adhicca vede pariyesa vittaṃ,
putte gehe tāta paṭiṭṭhapetvā
gandhe rase paccanubhutvā¹⁰ sabbaṃ
araññaṃ sādhu, muni so pasattho¹¹ ti. 297. 20

Tattā¹² adhiccā ti sajjhāyitvā¹³, putte ti chattaṃ ussāpetva nāṭaka-parivārena upaṭṭhāpetvā puttadhītāhi vadḍhitvā te putte gehe paṭiṭṭhapetvā ti attho, sabbaṃ ti ete ca gandharase¹⁴ sabbaṃ vatthukāmaṃ anubhavitvā, araṇñaṃ¹⁵ sādhu muni so pasattho¹⁶ ti pacchā mahallakakāle pabba- 25 jītaṃ araṇñaṃ sādhu laṭṭhakaṃ hoti yo ca evarūpe kāle pabbajati so muni Buddhādīhi ariyehi pasattho ti vadati.

Tato Hatthipālo gātham āha:

5. Vedā na saccā na ca vittalābho,
na puttālābhena¹⁷ jaraṃ vihani¹⁸, 30

¹ Ck^o -pa. ² Ck^o -ya. ³ B^d -jītabbhāvaṃ. ⁴ B^d khāri-. ⁵ C^o pādabbaṇ-,
B^d pādāmuṇṇaṇa. ⁶ Ck^o -nā. B^d omits varena. ⁷ B^d himavantaḥ; read:
hemavatakā isayo ti evaṃ kathesi? ⁸ Ck^o B^d nāma. ⁹ Ck^o -bhotvaṃ, C^o
-bhotva, B^d paññānubhutvā. ¹⁰ B^d paccanubhutvā. ¹¹ Ck^o pasatto. ¹² B^d sajjhā-
yitvā. ¹³ B^d -rase ca sesaṇa. ¹⁴ Ck^o -ā. ¹⁵ Ck^o pasanto. ¹⁶ Ck^o -bhona.
¹⁷ B^d vijah-

gandhe rase muccanam¹ āhu santo,
sakammanā² hoti phalūpapattīti. 298.

Tattha na saccā³ ti yañ ca saggamaggañ ca dadanti⁴ na tañ saccan
ti⁵ tucchā nissārā nīpphalā honti, vittaīlābho ti dhanalābho pañcasādhā-
5 rapattā⁶ sabbo ekasabhāvo na hoti⁷, jaran ti tāta jarañ vā vyādhimarapañi
vā na koci puttālābhena paṭibāhati⁸ nāma⁹, dukkhamulā h' ete uṇṇadhammā¹⁰,
gandhe rase ti gandhe ca¹¹ rase ca¹² sesesu¹³ ārammaṇesu ca muccanam¹⁴
pamuttim¹⁵ eva Buddhādayo paṇḍitā kathenti, sakammanā¹⁶ ti attano¹⁷
katakammen' eva sattānañ phalūpapatti¹⁸, kammassakā hī tāta sattā¹⁹ ā.

10 Kumārassa vacanam sutvā rājā gātham āha:

6. Addhā hī saccam vacanam tav' etañ:
sakammanā² hoti phalūpapatti,
jinnā ca mātāpitaro ca tavā-y-ime¹⁶,
passeyyu tañ vassasatam arogañ ti. 299.

15 Tattha vassasatan ti ete vassasatam arogañ tañ passeyyumu, tvam pi
vassasatam jivanto mātāpitaro passasū 'ti vadati.

Taṃ sutvā kumāro „deva tvam kin nām' etañ vassasatam“
vatvā dve gāthā abhāsi:

7. Yass' assa¹⁷ sakkhī maraṇena rājā
20 jarāya mettī naraviriyaṣeṭṭha
yo cāpi jaññā [na] marissam kadāci
passeyyu tañ vassasatam arogañ. 300.
8. Yathāpi nāvañ puriso dakamhi
ereti ce nañ upaneti tīrañ
25 evam pi vyādhī satatam jarā ca
upanenti maccam¹⁸ vasañ antakassā 'ti. 301.

Tattha sakkhīti mittadhammo, maraṇenā 'ti datto¹⁹ mato mitto²⁰
mato ti sammutti maraṇena, jarāyā 'ti pakāṭā²¹ jarāy' eva saddhīni²² yassa

¹ Bā puñcanam. ² Bā -unā. ³ Ck² saccānī. ⁴ so Ck²; Bā yañ saggāna
vadanti. ⁵ Ck² saddhañci, Bā sādheuti. ⁶ so C²; Ck² -tthā, Bā pīvanañcā sā-,
Bā pañcanam sādha-. ⁷ Ck² honti. ⁸ Bā paṭibahikāmsamatto nāma atthi, Bā
paṭibāhītuñ samatto nāma atthi. ⁹ Bā upaccayo. ¹⁰ Ck² sesam. ¹¹ Bā
muñca-. ¹² Bā omīti pa. ¹³ Bā -nā. ¹⁴ Bā add phalanibhatti hoti. ¹⁵ Bā
yitāta-. ¹⁶ read -taro tavāme? ¹⁷ Bā yassasū. ¹⁸ Bā upaneti maccu. ¹⁹
Bā adds ca. ²⁰ Bā etto ca. ²¹ Bā -ta.

mētti bhaveyya yass' etaṃ maraṇaṃ ca jarā ca mittabhāvena nādhigaccheyyā¹
'ti attho, ereti cenān ti mahārāja yathā nāma puriso naditithe udakamhi²
nāvam t̥hapetvā paratiragāminī³ janam āropetvā sace arittena⁴ uppilento piyena
kaḍḍhanto cāleti⁵ ghaṭṭeti aha naṃ paratiram upaneti evaṃ vyādhi ca jarā ca
nīceṃ antakassa macceṇo vasaṃ upanenti⁶ yevā 'ti

5

Evam imesaṃ sattānaṃ jīvīṇasaṃkhārassa parittabhāvaṃ
dassetvā „mahārāja, tumhe tiṭṭhatha, tumhehi saddhiṃ katha-
yantaṃ eva hi maṃ⁷ vyādhijarāmarāṇāni upagacchanti, appa-
mattā hothā“ 'ti ovādaṃ datvā rājānaṃ ca pitaraṃ ca vanditvā
attano paricārake gahetvā Bārāṇasirajjaṃ pahāya „pabbajissā- 10
mīti“ nikkhami. „Pabbajjā nāṃ' esā sobhanā bhavissati“
Hatthipālakumāreṇa saddhiṃ mahājano nikkhami⁸, yojanikā
parisā ahoṣi⁹. So tāya paṇḍitāya saddhiṃ Gaṅgātīraṃ patvā
Gaṅgāya udakam oloketvā parikkammaṃ¹⁰ katvā jhānāni
nibattetvā¹¹ cintesi: „ayaṃ samāgamo mahā bhavissati, 15
mama tayo kaṇiṭṭhabhātaro mātāpitaro rājā devīti sabbe
sapaṇḍitā¹² pabbajissanti, Bārāṇasī suññā¹³ bhavissati, yāva
eṭesaṃ āgamaṇā¹⁴ idh' eva bhavissānīti¹⁵“ so tath' eva ma-
hājanassa ovādaṃ dento¹⁶ nisīdi. Punadvase rājā ca purohito
ca cintayīmsu: „Hatthipālakumāro tāva r. pahāya mahājanaṃ 20
ādāya 'pabbajissāmīti' gantvā Gaṅgātīre nisinno, Assapālaṃ
vīmaṃsitvā¹⁷ abhisinḍissāmā“ 'ti te isivesen' eva tassāpi¹⁸ ge-
dvāraṃ agamaṃsu. So pi te disvā pasannaṃ mānaso upasaṃ-
kamitvā „cirassaṃ vatā“ 'ti ādīni vadanto tath' eva paṭipajji.
Te pi taṃ tath' eva vatvā attano āgatakāraṇaṃ kathayīmsu. 25
So „mama bhātike Hatthipālakumāre sante kathaṃ¹⁹ paṭha-
matarāṃ mayham eva setacchattaṃ pāpuṇātīti“ pucchitvā
„tāta bhātā te 'na mayham²⁰ rajjen' attho pabbajissāmīti'
vatvā nikkhanto“ ti vutte „kahaṃ paṇ' eso idānīti²¹“

¹ so Bds; Cks nāgaccheyyā. ² Cks -kampī. ³ Cs Bā -mī. ⁴ Ck arittheṇa. ⁵ Bā ca-
⁶ Bā -neti. ⁷ Cks mama. ⁸ Bā adds nagaṇato. ⁹ Bā -itvā. ¹⁰ Bā ahesuṇ.
¹¹ Bā kaṇiṇapari-. ¹² Cks -tti-. ¹³ so Cs Bā; Ck sabbasapaṇḍitā. ¹⁴ Cks -sīni
suññāṃ, Bds -sī suññā. ¹⁵ Bā adds tāva. ¹⁶ Bā -māri. ¹⁷ Bds dassento. ¹⁸
Bds tassea. ¹⁹ Cks omet kathaṃ. ²⁰ Cks add na. ²¹ Ck -ni

„Gaṇḍātīre nisinno“ ti vutte „tāta mama bhātara chaḍḍita-kheḷena¹ kammaṃ n' atthi, bālā hi parittakapaṇṇā satta etam kilesaṃ jahitum na sakkonti, ahaṃ pana jahissāmīti“ raṇṇo ca pituno² ca dhammaṃ desento dve gāthā abhāsi:

- 5 9. Paṃko ca kāmā palipo³ ca kāmā (vol. III ²⁴),
manoharā, duttarā maecudheyyā⁴,
etasmim paṃke palipe vyasannā⁵
hīnattarūpā⁶ na taranti pāraṃ. 302.
- 10 10. Ayaṃ pure luddam akāsi kammaṃ,
sv-āyaṃ gahito, na hi mokkh' ito me,
orundhiyā naṃ parirakkhissāmī⁷,
māyaṃ puna luddam akāsi kammaṃ ti. 303.

- Tattha paṃko ti yo kuci kaddamo, palipo ti sūkhumavālukamisso sanhakaddamo⁸, tattha kāmā lagḡāpanavasena paṃko nāma osidāpana-
15 vasena⁹ palipo nāma ti vuttā, duttarā ti daratikkamā; maecudheyyā¹⁰ ti macuho adhiṭṭhānaṃ, etesu hi lagḡa c' eva anupavittā ca satta uttaritṭhā asakkontā Dukkakkhandhapariyāye vuttappakāraṃ¹¹ dukkhaṃ c' eva maraṇā ca pāpupanti, ten' evāha: etasmim paṃke palipe vyasannā¹² hīnattarūpā¹³ na taranti pāraṃ ti, tattha vyasannā¹⁴ ti saṇṇā, viśannā¹⁵ ti pi pāṭho, ayaṃ ev'
20 attho, hīnattarūpā¹⁶ ti hīnacittasabhāvā, na taranti pāraṃ ti nibbāna-pāraṃ gantum na sakkonti, ayaṃ ti mahārāja ayaṃ mam' attabhāvo pubbe assagopakehi saddhīm vaḍḍhanto¹⁷ mahājānassa vilumpanahethanādivasena¹⁸ bahum luddaṃ sāhasikakammaṃ akāsi, svāyaṃ gahito ti so ayaṃ tāsaṃ kammaṃsa-
25 vipāko mayā gahito, na hi mokkhito me ti saṃsāravatṭe¹⁹ sati na hi mokkho ito 'akusalaphalato mama²⁰, orundhiyā naṃ parirakkhissāmīti idāni naṃ kāyavaciḍḍarāṇi²¹ pidahanto orundhitvā²² parirakkhissāmīti, kiṃ-kāraṇā: māyaṃ puna luddam akāsi kammaṃ, ahaṃ hi ito paṭṭhāya pāpaṃ akatvā kalyāṇam eva karissāmi.

- „Tittathatha tumhe, tumhehi saddhīm kathentam eya vyādhi-
30 jarāmarañāni upagacchantīti“ ovaditvā yojanikaṃ parisamī

¹ Bā adda mama. ² Bā pitu. ³ Cks -pā. ⁴ Ck -yya. ⁵ Bā viśannā. ⁶ Ck hīnanta-, C⁸ bhīnanta-, Bā hīnatta-. ⁷ so all three MSS. for -issāmī. ⁸ Ck saṇṇa-, Bā kaṇḍhā-. ⁹ Cks omit vasena. ¹⁰ all three MSS. -yyan. ¹¹ Cks -ra. ¹² Cks vyā-, Bā vi-. ¹³ Ck Bā hi-. ¹⁴ all three MSS. viśannā. ¹⁵ Cks vyasannā, Bā omits ti saṇṇā viśannā. ¹⁶ Ck -ttha-, C⁸ -nta-, Bā hīnatta-. ¹⁷ Bā vaḍḍh-. ¹⁸ Bā -vihethanā-. ¹⁹ Cks -rapavatte. ²⁰ Bā mamatthi. ²¹ Bā -camanodvā-. ²² Cks ru-.

gahetvā¹ nikkhamitvā Hatthipālakumārass' eva santikaṃ² gato.
 So tassa ākāse nisīditvā dhammaṃ desetvā „bhātika, ayaṃ
 samāgamo mahā bhavissati, idh' eva tāva homā“ 'ti āha.
 Itaro pi „sādhū“ 'ti sampatīcchi. Punadivase rājā ca puro-
 hito ca tēn' ev' upāyena Gopālakumārassa nivesanaṃ gantvā 5
 tenāpi tath' eva paṭinanditā³ āttano āgamanakāraṇaṃ⁴ ācik-
 khiṃsu. So pi Assapālakumāro viya paṭikkhipitvā „ahañ
 cirato⁵ paṭṭhāya pabbajitukāmo va vane natṭhagoṇo viya pab-
 bajjaṃ upadhārento vicarāmi, tena me [natṭhagoṇassa padaṃ
 viya bhātinaṃ⁶ gatamaggo diṭṭho, sv-āhaṃ ten' eva maggena 10
 gamissāmi⁷“ vatvā „

11. Gavaṃ va natṭhaṃ purisē yathā vane
 pariyesati⁸ rāja apassamāno
 evaṃ natṭho Esukārī⁹ mam' attho,
 so 'haṃ kathaṃ na gaveseyya rājā 'ti gātham āha. 304. 15

Tatha Esukārīti rājānaṃ ālapati, mamattho ti vane goṇo viya
 mama pabbajjāsāmbhāto attho natṭho, so haṃ ti so ahaṃ ajja pabbajjānaṃ
 maggaṃ disvā kathaṃ pabbajjaṃ na gaveseyyaṃ, mama bhātikanāṃ gatamaggaṃ
 eva gamissāmi narindā 'ti.

Atha naṃ „tāta Gopālaka, ekāhaṃ dvīhatihaṃ āgamehi, 20
 amhe samassāsetvā pacchā pabbajjissasīti“ vadimsu. So
 „mahārāja, ajja kattabbaṃ¹⁰ kammaṃ 'sve karissāmi¹¹ na
 vattabbaṃ, kalyāṇakammaṃ nāma ajja ajj' eva kātābbaṃ“ ti
 vatvā itaraṃ gātham āha:

12. Hiyyo ti hiyyo ti¹² poso pare ti [parihāyati], 25
 anāgataṃ n' etaṃ atthīti¹³ ñatvā
 uppannāchandaṃ [ko] panudeyya dhīro ti. 304.

Tattha Hiyyo¹⁰ ti sve ti attho, pare ti punadivase, idaṃ vuttaṃ hoti:
 yo mahārāja ajjakammaṃ¹¹ sve ti sve¹² kattabbaṃ pare ti vatvā na karotī so tato
 parihāyati na taṃ kammaṃ¹³ kātuṃ sakkotīti evaṃ Gopālo Bhaddēkaratta- 30

¹ Ck pariga-. ² Bd -itvā, Ck -dhitā. ³ Ck paṭigamana-. ⁴ Ck cito. ⁵ Bd -tikānaṃ.

⁶ Ck -ti, Bds anveṇati. ⁷ read natṭho-? Ck -ri. ⁸ Ck Bd -bba. ⁹ Ck hiyye hiyyo

ti, Ck bhīyyo hi bhīyyo ti, Bd hiyyo ti hiyya ti. ¹⁰ Ck hiyye, Ck bhīyyo. ¹¹

Bd ajjakattabbaṃ kammaṃ. ¹² Ck omit sve ti. ¹³ Ck kātuṃ kammaṃ.

suttan¹ nāma kathesi, sv-āyam attho Bhaddekarattasuttana kathetabbo, netaṃ-
atthīti yaṃ anāgataṃ taṃ² n' etam atthīti nātvā, uppannachandan ti
kusalacchandaṃ³ ko paṇḍito panudeyya hareyya

Evam Gopālakumārō dvīhi gāthāhi dhammaṃ desetvā
5 „tiṭṭhatha tumhe, tumhehi saddhiṃ kathentaṃ yeṇa vyādhi-
jarāmarañāni upagacchānti⁴“ „yojanikaṃ⁵ parisam⁶ gahetvā
nikkhamitvā dvinnam bhātikānaṃ santikaṃ gato. Hatthipālo
tassāpi ākāse nisīditvā⁷ dhammaṃ desesi. Punadivase rājā ca
purohito ca ten' ev' upāyena Ajapālakumārassa nivesanaṃ gantvā
10 tenāpi tath' eva paṭinanditā⁸ attano āgamanakāraṇaṃ ācikkhi-
tvā „chattam⁹ ussāpessāmā“¹⁰ ti¹¹ vadimsu. Kumārō āha. „may-
haṃ bhātikā kuhin¹²“ ti. „Te¹³ amhākaṃ rajjen' attho n'
atthīti¹⁴ setacchattaṃ pahāya tiyojanaṃ¹⁵ parisam gahetvā
nikkhamitvā Gaṅgātīre nisinnā“ ti. „Nāhaṃ¹⁶ mama bhātikhehi
15 chaḍḍitakheḷaṃ sisenādāya vicarissāmi, ahaṃ pi pabbajissā-
mīti¹⁷. „Tāta, tvaṃ tāva daharo amhākaṃ hatthabhāro,
vayappattakāle pabbajissasīti¹⁸“. Atha naṃ kumārō „kiṃ
tumhe kathetha, nanu ime sattā daharakāle pi mahallakakāle pi
maranti yeva, yaṃ daharakāle marissati yaṃ mahallakakāle
20 ti, kassa¹⁹ hatthe vā pāde vā nimittaṃ n' atthīti²⁰, ahaṃ mama
maraṇakālaṃ na jānāmi, tasmiṃ idān' eva pabbajissāmi²¹“ vatvā
dve gāthā abhāsi:

13. Passāmi vo 'haṃ daharim²² kumārīm (III 395)

25 mattūpamaṃ ketakapupphanettaṃ,
abhutva²³ bhoge paṭhame vayasmiṃ
ādāya maccu vajate kumārīm. 306.

14. Yuvā sujāto sumukho sudassano
sāmo kusumbhaparikiṇṇamassu, —
hitvāna kāme paṭigaccha gehaṃ,
30 anujāna maṃ, pabbajissāmi devā 'ti. 307.

¹ Majjhima Nik. III, 4. ² Bā omits taṃ. ³ Bā uppannaku-. ⁴ Bā -niya. ⁵ Bā omits ā. n. ⁶ Bā -itvā. ⁷ Bā adds te. ⁸ Cks -mīti. ⁹ Bā kuhi gacchantīti.
¹⁰ Bā -nikam. ¹¹ Bā tenāpi tehi nāma in the place of nāhaṃ. ¹² Cks -tīti.
¹³ Bā kassaci. ¹⁴ Cks -itī. ¹⁵ Cks -rahi, Bā -ri. ¹⁶ Bā -tvā, Cks abhutta.

Tattha vo ti nīpātamattaṃ, passāmi c' evā¹ 'ti attho, mattūpamaṃ ti
 hāsebhāsalilāvēhi² mattaṃ viya carantaṃ³, ketakapupphanettaṃ ti
 ketakapupphapattaṃ⁴ viya puthulāyatanettaṃ, abhutta⁵ bhoge ti abhutta
 bhoge, vajate ti evaṃ⁶ uttamarūpadharaṃ⁷ kumārīṃ paṭhamavaye vatta-
 mānaṃ abhuttabhogam eva mātāpitunnāṃ uparī mahantaṃ sokaṃ pāetvā maccu 5
 gahetvā va gacchati, sujāto ti sussaṇṭhito, sumukho ti kañcanaḍāsapuṇṇa-
 candasadisāmukho, sudassano ti uttamarūpadharitāya sampannadassano,
 sāmo ti suvaṇṇasāmo, kusumbhaparikiṇṇamassū⁸ 'ti sannisinna⁹ thena
 ca sukhumatthena ca tarunakusumbhakesarasadisaparikiṇṇamassu⁸, iminā eva-
 rūpo pi¹⁰ kumāro maccuvasaṃ gacchati, tathāvidham pi hi Sineruṃ uppatento⁹ 10
 viya nikkaruṇo maccu ādāya gacchatīti dasseti, hitvāna kāme paṭigaccha
 gehaṃ anujāna maṃ pabbajissāmi devā¹¹ 'ti¹² deva¹³ puttadārabandha-
 nasmim hi uppanne taṃ bandhanaṃ ducchediyaṃ¹⁰ hoti, tenāhaṃ puretaraṃ
 nēva kāme¹⁴ ca gyhaṇa ca hitvā idāṃ¹⁵ eva pabbajissāmi¹¹, anujāna maṃ ti

Evaṃ ca pana vatvā¹⁶, „tīṭṭhatha tumhe, maṃ tumhehi 15
 saddhiṃ kathantam eva vyādhijarāmarañāni upagacchantīti“
 te ubho pi vanditvā yojanikaṃ parisāṃ gahetvā nikkhamitvā
 Gaṇḍātīram eva agamāsi. Hatthipālo pi tassāpi¹² ākāse nisi-
 ditvā dhammaṃ desetvā¹³ „samāgamo mahā bhavissatīti“
 taṭṭh' eva nisīdi. Punadivase purohito pallaṅkamajjhagato¹⁴ 20
 nisīditvā cintesi: „mama puttā pabbajitā, idāṃ ahaṃ ekako
 va manussakhānuko¹⁵ jāto 'mhi, aham pi pabbajissāmīti“
 brāhmaṇiyā saddhiṃ mantento

15. Sākhāhi rukkho labhate samaññaṃ,

pahīnasākhaṃ pana khānuṃ¹⁶ āhu,

25

pahīnaputtassa maṃ¹⁷ ajja hoti

Vāseṭṭhi bhikkhācariyāya kālo ti gātham āha. 308.

Tattha labhate samaññaṃ ti rukkho ti vohāraṃ labhati, Vāseṭṭhīti
 brāhmaṇiṃ ālapati, bhikkhācariyāyā¹⁸ 'ti mayham pi pabbajjāya kālo, puttā-
 naṃ santikam eva gamissāmīti. 30

So evaṃ vatvā brāhmaṇe pakkosāpesi. Saṭṭhibrāhmaṇa-
 sahaṇāni sannipatiṃsu. Atha ne¹⁷ āha: „tumhe kim karissathā“

¹ so Bā; Cks cceva² Cks bhāvabhāvalilā-, Bā hāsa³ āsavi-. ³ Bā -ti. ⁴ Bā
 -mattaṃ. ⁵ Cs Bā ytvā. ⁶ Bā etaṃ. ⁷ Cs -ra, Bā -rā. ⁸ Bā -sadiṣaṃ-. ⁹
 Bā ummādentō? ¹⁰ Bā ducchedanīyaṃ. ¹¹ Cks -mīti. ¹² Bā tassa pi ¹³ Bā
 -sento. ¹⁴ Bā -kavaramajha-. ¹⁵ Bā -ṇu-. ¹⁶ Bā -ṇuṃ. ¹⁷ Bā nesaṃ.

'ti. „Tumhe pana' ācariyā" 'ti. „Ahaṃ mama puttassa santike pabbajissāmiti". „Na tumhākam eva nirayo uṇho, mayam pi pabbajissāma" 'ti. Asitikoṭṭidhanam brāhmaṇiṇiṃ niyyādetvā yojanikaṃ brāhmaṇaparisaṃ gahetvā' nikkhamitvā⁵ puttānaṃ santikam eva gato⁶. Hatthipālo tāya pī parisāya ākāse tathavā⁴ dhammaṃ desesī. Punadivase brāhmaṇi cintesi: „mama cattāro puttā setacchattaṃ paḍāya 'pabbajissāma' 'ti gatā, brāhmaṇo pi purohitatṭṭhānena saddhiṃ asitikoṭṭidhanam chaḍḍetvā puttānaṃ nēva santikaṃ gato, ahaṃ idha kiṃ¹⁰ karissāmi, puttassa⁵ gatamaggen' eva gamissāmiti" sā atītaṃ udāharaṇaṃ āharantī udānagātham āha:

16. Aghasmi koṇḍā va yathā himaccaye

tantāni⁶ jālāni padāliya⁷ haṃsā

gacchanti puttā ca patī ca mayhaṃ,

15 sāhaṃ kathaṃ nānuvaje pajānaṃ ti. 309.

Tattha aghasmi koṇḍā va yathā ti yath' eva ākāse koṇḍā sakupa asajjamāna gacchanti, himaccaye ti vassān' accayena, tantāni⁶ jālāni padāliya⁷ haṃsā ti atīte kira chaṇṇavutisahasā⁸ suvaṇṇahaṃsā vassārattapaṇonakaṃ sālīṃ Kaṇḍanaguhāyaṃ nikkhiptvā himassa⁹ bhayena bhī¹⁰ anikkhamitvā cātumāsān tath' eva vasanti, atha nesaṃ Unnanābhi nāma makkaṭako guhadvāre jālān bandhati. taṃ¹⁰ haṃsā dvinnān taruṇahaṃsānaṃ hi dviguṇaṃ¹¹ vaṭṭaṇ deṇṭi, te thāmasampannatāya¹² taṃ jālān chinditvā purato gacchanti, sesā tesaṃ gatamaggena gacchanti. sā tam atthaṃ pakāsentī evam āha, idān vuttaṃ hoti: yath' eva ākāse koṇḍasakupa asajjamāna gacchanti¹³ tathā himaccaye vassānūtikkaṃ dve taruṇahaṃsā tantāni¹⁴ jālāni padāletvā gacchanti, atha nesaṃ gatamaggena itare haṃsā, idānī pana mamāpi puttā taruṇahaṃsā jālān viya kāmajālān¹⁵ chinditvā gatā, mayāpi tesaṃ gatamaggena gantabban ti iminā adhippāyena gacchanī puttā ca patī ca mayhaṃ, sv-āhaṃ¹⁶ kathaṃ nānuvaje pajānaṃ ti āha

30 Iti sā „kathaṃ ahaṃ evaṃ pajānanti na pabbajissāmiti" sannitṭhānaṃ katvā brāhmaṇiyo pakkosāpetvā āha¹⁶: „tumhehi

¹ Bā adds kiṃ. ² Bā āhāya. ³ Bā adds va. ⁴ C^k tathetvā. ⁵ Bā puttānaṃ ca. ⁶ Bā tantāni. ⁷ Bā -leyya. ⁸ Bā chana-. ⁹ Bā vassa. ¹⁰ Bā omīti taṃ. ¹¹ Bā -ṇa. ¹² C^k -paṇṇāya. ¹³ Bā tāni. ¹⁴ C^k omīti jālān viya kāma. ¹⁵ Bā sāham. ¹⁶ Bā evamāha

kiṃ karissathā¹ 'ti'. „Tumhe pana² ayye³ ti. „Ahaṃ⁴ pabbajissāmīti⁵. „Mayaṃ pi pabbajissāma⁶ 'ti. Sā taṃ vibhavaṃ chaḍḍetvā yojanikaṃ parisāṃ gahetvā puttānaṃ santikaṃ eva gatā ti. Hatthipālo pi⁷ tāya pi parisāya ākāse nisīditvā dhammaṃ desesi. Punaḍvase rājā „kuhiṃ purohito⁸ 5 ti pucchi. „Deva purohito brāhmaṇi c'assa⁹ sabbāṃ dhanāṃ chaḍḍetvā dviyojanikaṃ¹⁰ parisāṃ gahetvā puttānaṃ santikaṃ eva¹¹ gatā¹² ti. Rājā „aśśāmikadhanaṃ amhākaṃ pāpuṇātīti¹³ tassa gehato dhanāṃ āharāpesi. Ath¹⁴ assa aggamahesi¹⁵ „rājā¹⁶ kiṃ karotīti¹⁷ pucchitvā „purohitassa gehato dhanāṃ 10 āharāpetīti¹⁸ „vutte „purohito kuhiṃ¹⁹ ti vatvā „sapaḷāpatiko pabbajjatthāya²⁰ nikkhanto²¹ ti sutvā „ayaṃ rājā brāhmaṇena ca brāhmaṇiyyā ca catūhi puttehi ca²² jahitaṃ ukkāraṃ²³ chaḍḍitaṃ²⁴ khelaṃ mohana mūḷho attano gharaṃ āharāpesi²⁵, upamaṃya naṃ bodhessāmīti²⁶ sūnato maṃsaṃ āharāpetvā rājāṇ- 15 gaṇe vasiṃ kārapetvā²⁷ ujumaggāṃ²⁸ vissajjetvā jālaṃ parikkhipāpesi. Gijjhā dūrato va disvā tass' atthāya otarimsu, tattha sappanā²⁹ jālaṃ pasāritaṃ natvā atibhārikā hutvā „ujukaṃ uppatitum na sakkhissāma³⁰ 'ti attanā khāditaṃ maṃsaṃ chaḍḍetvā³¹ jālaṃ analliyitvā ujukaṃ eva uppatitvā gamimsu, 20 andhabālā³² pana tehi chaḍḍitavānitaṃ khādītva bhāriyā hutvā ujukaṃ uppatitum asakkontā gantvā jāle bajjhiṃsu. Ath' ekaṃ gijjhaṃ ānetvā deviyā dassayimsu, sā taṃ ādāya rañño santikaṃ gantvā „ehi tāva mahārāja, rājāṇgaṇe ekaṃ³³ kiriyaṃ passissāma³⁴ 'ti sīhapaṇjaraṃ vivaritvā „ime gijjhe olokehi 25 mahārāja³⁵ 'ti vatvā dve gāthā abhāsi:

17. Ete bhytvā vāmitvā ca pakkamanti vihaṇḍamaṃ

ye ca bhutvā na vāimsu te me hatthattham āgatā. 310.

¹ Bā -tha, omitting ti. ² Bā adds kiṃ. ³ C^o -o. ⁴ C^k adds pana. ⁵ Bā omits pl. ⁶ Bā ca. ⁷ C^o yoj-, Bā tiyoj-. ⁸ Bā -ke, omitting eva. ⁹ all three MSS. -si. ¹⁰ Bā adds tāta, C^k ti. ¹¹ Bā kaṇṇasatīti ¹² C^k pabbaja-. ¹³ C^k omit ca. ¹⁴ C^k -ra ¹⁵ C^o Bā -ta. ¹⁶ C^o Bā -ti. ¹⁷ Bā chaḍḍā-
passāma³⁰ ti. ¹⁸ Bā kāretvā. ¹⁹ Bā ujum-. ²⁰ C^k -a ²¹ Bā add vāmitvā.
²² Bā etani. ²³ Bā 80.

18. Āvaṃ brāhmaṇo kāme, te' tvaṃ paccāvamissasi²,
- vantādo puriso rāja na so hoti pasamsiyo³ ti. 311.

Tattha bhutvā vamiṭvā cā 'ti manisaṃ khādītva vamiṭvā ca, paccā-
vamissasīti paṭiparibbuñjissasi, vantādo ti parassa vamiṭakhādako, pa-
5 samsiyo ti so taphāvasiko bālo Buddhādīhi paṇḍitehi pasamsitabbo na hoti.

Taṃ sutvā rājā vip̐patīsārī⁴ ahosi, tayo bhavā ādittā viya
upaṭṭhahiṃsu, so „ajj' eva r. pahāya mama pabbajitum vatta-
tīti“ uppannasamvego deviyā thutim karonto gātham āha:

19. Paṃke va⁵ posam palipe vyasannaṃ⁶
10 balī yathā dubbalaṃ uddhreyya
evam pi maṃ tvaṃ udatārī⁷ bhoti .
Pañcālī gāthāhi subhāsītāhīti. 312.

Tattha vyasannaṃ⁷ ti nimuggaṃ, visannaṃ ti pi pāṭho, uddhreyyā
'ti kesesu vā hatthesu vā gahetvā ukkhipitvā thale thaṭṭheyya, udatārīti⁸
15 kāmāparikkato uttārasi⁹, udatāsīti¹⁰ pi pāṭho, ayam ev' attho, uddhatāsīti pi
pāṭho, uddhārīti¹¹ attho, Pañcālīti Pañcālārājadhīte.

Evaṃ ca pana vatvā taṃ khaṇaṃ ñeva pabbajitukāmo
hutvā amacce pakkosāpetvā āha: „tumhe kiṃ karissathā“ 'ti.
„Tumhe pana¹² devā“ 'ti. „Ahaṃ Hatthipālassa santike
20 pabbajissāmiti“ . „Mayaṃ pi pabbajissāma devā¹³ 'ti. Rājā
dvādasayojanike Bārāṇasīnagare r. chaḍḍetvā „atthikā setac-
chattaṃ ussāpentū“ 'ti amaccaparivuto tiyojānaṃ¹⁴ parisam
gahetva kumārass' eva santikaṃ¹⁵ gato. Hatthipālo tassāpi¹⁶
parisāya ākāse nisinno dhammaṃ desesi.

- 25 S. rañño pabbajitabhāvaṃ pakāseto

20. Idam vatvā mahārājā Esukārī disampati

raṭṭhaṃ hitvāna pabbajī nāgo chetvā va¹⁶ bandhanaṃ ti 313.
gātham āha.

¹ B² so. ² C² B² paccā- . ³ C² -iko. ⁴ B² ca. ⁵ C² vyasuttam, B²
byasannaṃ. ⁶ B² uddhakārī. ⁷ B² byāsanaṃ. ⁸ B² uddhatārīti. ⁹ so all
three MSS for -resi? ¹⁰ B² uddhamtāsīti. ¹¹ C² uddhāpīti. B² uddhārīti
¹² B² adds kiṃ. ¹³ B² -na. ¹⁴ B² -ko. ¹⁵ B² tassa pī. ¹⁶ C² -tvāna.

Punadivase nagare ohīnājano sannipatitvā rājadvāraṃ
gantvā deviyā ārocetvā nivesanaṃ pavisitvā devīm vanditvā
ekamantaṃ t̥hito

21. Rājā ca¹ pabbajjam arocayittha²

raṭṭhaṃ pahāya naraviriya³seṭṭho, 5

tuvam pi³ no⁴ hohi⁵ yath⁶,eva rājā,

amhehi guttā anusāsa rajjan ti gātham āha. 314.

Tattha anusāsa⁷ 'ti amhehi guttā⁸ hutvā dhammena r. karehi

Sā mahājanassa katham sutvā sesagāthā abhāsi:

22. Rājā ca pabbajjam arocayittha⁷

10

raṭṭhaṃ pahāya naraviriya³seṭṭho,

aham pi ekā carissāmi loke

hitvāna kāmāni manoramāni. 315.

23. Rājā ca⁸ pabbajjam arocayittha⁷

raṭṭhaṃ pahāya naraviriya³seṭṭho, 15

aham pi ekā carissāmi loke

hitvāna kāmāni yathodhikāni. 316.

24. Accenti⁹ kālā tarayanti¹⁰ rattiyo, (cfr. Saṃyutta Nikāya I p. 3.)

vayogunā anupubbaṃ jahanti,

aham pi ekā carissāmi loke 20

hitvāna kāmāni manoramāni. 317.

25. Accenti¹¹ kālā tarayanti¹⁰ rattiyo,

vayogunā anupubbaṃ jahanti,

aham pi ekā carissāmi loke

hitvāna kāmāni yathodhikāni¹². 318. 25

26. Accenti¹¹ kālā tarayanti¹³ rattiyo

vayogunā anupubbaṃ jahanti,

aham pi ekā carissāmi loke

sītibhūtā sabbam aticca saṅgan ti. 319.

¹ Bā omits ca. ² Bā aro-, Cks arocayitvā. ³ Cks si. ⁴ Cks ne ⁵ Bā hoti.

⁶ Bā sugutto. ⁷ Cks arocayitvā. ⁸ Bā pi. ⁹ Cks Bā accanti. ¹⁰ Bā vāyanti.

¹¹ Bā accanti. ¹² Bā yato-. ¹³ Bā bhayanti.

Tattha ekā ti puttadhītikilesasambādhehi muñcivā imasmiñ loke ekikā
 va carissāmi, kāmānīti rūpādayo kāmagaṇe, yathodhikāntīti¹ yena yena
 odhinā² (hītāni tena tena³ hītān' eva jahissāmi, na kiñci avasissāmi⁴ attho,
 accenti⁵ kālā ti pubbaṇhādayo kālā atikkamanti, tarayanti⁶ atuechā
 5 hutvā āyusamkhāraṃ khepayamānā⁷ gacchanti, vayoṇunā ti paṭhamavayādayo
 tayo mandadasakādayo vā dasa koṭṭhāsā, anupubbam jahantīti uparūpari-
 koṭṭhāsam appatvā tattha tath' eva⁸ nirujjhanti, sītibhūtā ti uḥhakārake
 uḥhasabhāve kilese pahāya⁹ sātālā hutvā, sabbamaticca saṅgan ti rāga-
 saṅgādikaṃ sabbasaṅgaṃ atikkamivā ekā carissāmi, Hatthipālakumārassa
 10 santikaṃ gantvā pabbajissāmi.

Iti sā imāhi gāthāhi mahājanassa dhammaṃ desetvā
 amaccabhariyāyo pakkosāpetvā āha: „tumhe kiṃ karissathā“ ti.
 „Tumhe pana ayye“ ti. „Ahaṃ pabbajissāmīti“¹⁰ „Mayam
 pi pabbajissāmā“ ti. Sā „sādhū“ ti rājanivesane suvaṇṇa-
 15 koṭṭhagārādini vivarāpetvā „asukaṭṭhāne ca mahānidhānūn
 nidaḥitan“ ti suvaṇṇapaṭṭe likhāpetvā „dinnaṃ neva harantū“
 ti vatvā suvaṇṇapaṭṭaṃ mahātale thambhe bandhāpetvā na-
 gare bheriṃ carāpetvā mahāsampattiṃ chaḍḍetvā paḍa-
 20 nikkhami. Tasmim khane sakalanagaraṃ samkhubhitam¹¹;
 „rājā kira devī ca r. pahāya 'pabbajissāmā' ti nikkhantā,
 mayam idāni¹² kiṃ karissāmā“ ti. Tato manussā yathāpūritān'
 eva gehāni chaḍḍetvā putte hatthe¹³ gahetvā nikkhamiṃsu,
 sabbā paṇā¹⁴ pasāritanīyāmen' eva hītā, nivattitvā¹⁵ olokento
 nāma nāhosi, sakalanagaraṃ tuccham ahoṣi. Devī pi tiyo-
 25 janapariśam¹⁶ gahetvā tath' eva gatā. Hatthipālo tassāpi
 pariśāya ākāse nisinno dhammaṃ desetvā dvādasayojanikaṃ
 pariśam gahetvā Himavantābhimukho pāyāsi. „Hatthipāla-
 kumāro dvādasayojanikaṃ Bārāṇasim tuccham katvā 'pabba-
 jissāmīti' mahājanam ādāya Himavantaṃ gacchati, kimaṅga¹⁷
 30 pana mayan“ ti sakala-Kāśiratṭhaṃ samkhubhitam¹⁸. Aparā-
 bhāge pariśa tiṃsajojanikā¹⁹ ahoṣi, so tāya pariśāya saddhim

¹ Bā yato-. ² Bā adds tathā. ³ Bā accenti. ⁴ Ck taranti, C^o taranti. ⁵
 Ck^o add khādayamānā. ⁶ Ck -o, Bā pana kiṃ, ayye. ⁷ Ck^o itvā-. ⁸ Bā idha.
⁹ Bā -esu. ¹⁰ Ck paṇā. ¹¹ Bā -nikaṃ pa-. ¹² Bā kiṃmaṅga. ¹³ Bā
 -khubbhi. ¹⁴ Ck tisa-, Bā tiyoj-.

Himavantam pāvisi. Sakko āvajjanto tam pavattim' nātvā
 „Hatthipālakumāro nekkhammam¹ nikkhanto, mahāsamāgamo
 bhavissati, vasaṇaṭṭhānam laddhum vaṭṭatīti“² Vissakammam³
 ānāpesi: „gaccha āyāmāto chattiṃsajojanam vitthārato
 pannarasajojanam assamam māpetvā pabbajitaparikkhāre⁴
 sampādehīti“. So „sādhū“⁵ 'ti patisunṇitvā Gaṅgātīre ramaṇīye
 bhūmibhāge vuttappamānam assamapadam māpetvā paṇṇa-
 sālāsu⁶ kaṭṭhattharaṇapaṇṇattharaṇaāsanādīni⁷ paññāpetvā sabbe
 pabbajitaparikkhāre māpesi⁸. Ekekissā paṇṇasālāya dvāre
 ekeko caṃkamo rattitṭhānadivāṭhānaparicchinnō⁹ katasudhā- 10
 parikaṇṭhimo, āḷambanaphalako, tesu tesu ṭhānesu nānāvāṇṇa-
 surabhikusumasañchānnā¹⁰, pūpphagacchā, ekekassa caṃ-
 kamaṇṇassa koṭṭiyam ekeko udakabharito kūpo, tassa santike
 ekeko phalarukkho, so eko¹¹ va sabbaphalāni phalati, idaṃ
 sabbam devatānubhāvena ahosi. Vissakammo¹² assamam¹³ mā- 15
 petvā, paṇṇasālāsu pabbajitaparikkhāre ṭhapetvā „ye keci
 pabbajitukamā ime parikkhāre gaṇhantū“¹⁴ 'ti jātihiṅgulakena
 bhittiyā akkharāni likhitvā attano ānubhāvena bheravasadde
 nigapakkhiduddasike amanusse¹⁵ ca paṭikkamāpetvā sakatṭhā-
 nam eva gato. Hatthipālakumāro ekapadikamaggena Sakka- 20
 dattiyam, assamam pavisitvā akkharāni disvā „Sakkena mama
 mahābhinnikkhamanam¹⁶ nikkhantabbhāvo nāto bhavissatīti“
 dvāram vivaritvā paṇṇasālām pavisitvā isipabbajjalīṅgam¹⁷
 gaḥetvā nikkhamitvā caṃkamam otaritvā katipaye aparā-
 param caṃkamitvā sesajanakāyam pabbājetvā assamapadam¹⁸ 25
 vicārento taruṇaputtānam itthīnam¹⁹ majjhe²⁰ ṭhāne paṇṇa-
 sālām²¹ adāsi, tato anantaram mahallakittṭhīnam, tato anan-
 taram vajjhittṭhīnam²², samantā parikkhipitvā pana purisānam

¹ Bā mahābhinnikkhamanam. ² Bā visu-. ³ Bā -ṇamaya āsanā-, Ck kaṭṭhat-
 tarapaṇṇasattaraāsa-, C kaṭṭhattharaṇapaṇṇasattaraāsa-. ⁴ Ck -hi. ⁵ Ck rattitṭhikā
 paricchinne. ⁶ Bā -o. ⁷ Bā ekeko. ⁸ Bā assamapadam. ⁹ Ck gaṇhātū, C
 gaṇhatū. ¹⁰ Ck -nikkhammam, Bā -nekkhamanam. ¹¹ Ck -jjaṇṇ-. ¹² Ck itthi-
 gaṇam, C Bā itthīnam. ¹³ Bā majha-. ¹⁴ C -jā. ¹⁵ Ck vajjh-, Bā majhi-.

adāsi.' Ath' eko rājā „Bārāṇasiyaṃ kira rājā n' atthīti"¹
 āgantvā alamkatapaṭṭiyattanagaraṃ² oloketvā rājanivesanaṃ
 āruhya tattha tattha ratanarāsiṃ disvā „evarūpaṃ nagaraṃ"³
 pahāya pabbajīakālato patthāya pabbajjā nāṃ' eṣā ulārā bha-
 5 vissatīti⁴ surāsoṇḍena maggaṃ pucchitvā Hatthipālasaṃ santi-
 kaṃ pāyāsi. Hatthipālo tassa, vanantaṃ⁵ āgatabhāvaṃ⁶ ñatvā
 paṭimaggam gantvā ākāse nisinnō parisāya dhammaṃ desetvā
 assamapadaṃ netvā sabbam parisam pabbājesi. Eten'⁷ upā-
 yena aññe pi cha rājāno pabbajimsu. Satta rājāno bhoge⁸
 10 chaddayimsu⁹. Chattiṃsajōjaniko assamo nirantaro¹⁰ paripūri.
 Yo kāmavitakkādīsu aññataraṃ vitakketi mahāpurisā¹¹ tassa
 dhammaṃ desetvā Brahmavihārābhāvanāṃ¹² eva ca¹³ kaṣiṇa-
 bhāvanāṃ ca ācikkhati, ne¹⁴ yebhuyena jhānābhīññaṃ¹⁵ nib-
 battetvā tīsu koṭṭhāsesu dve koṭṭhāsā Brahmaloke nibbattiṃsu,
 15 tatiyakotthāsaṃ tidhā katvā eko koṭṭhāso Brahmaloke nibbatti,
 eko chasu kāmasaggesu, eko isiṇaṃ pāricariyaṃ¹⁶ katvā
 manussaloke, tīsu kusalasampattīsu nibbattiṃsu. Evaṃ Hat-
 thipālasaṃ sāsanaṃ apagatanirayatiracchānayanopettivisayāsura-
 kāyaṃ¹⁷ ahoṣi.

20 Imasmiṃ Tamabappaṇḍīpe paṭhavicāḷaka - Dhammaguttathero
 Kaṭakandhakāravāsi - Phussa devatthero¹¹ Uparimaṇḍalakamālayavāsi-
 Mahāsaṃgharakkhitatthero¹² Malimahādevatthero¹³ Bhaggirivāsi-Mahā-
 devatthero¹⁴ Vāmantapabbhāravāsi-Mahāsivattthero¹⁵ Kālavallimaṇḍapa-
 vāsi-Mahānāgattthero Kuddālasamāgame Mūgapakkhasamāgame Cūla-
 25 sutasomasamāgame Ayogharapaṇḍitasamāgame Hatthipālasamāgame ca
 sabbapacchā nikkhantapurisā¹⁶ ahesuṃ, tenāhaṃ Bhagavā:
 Abhittharetha kalyāṇe ti (Dhp. v. 116.)

kalyāṇaṃ hi¹⁷ turitaturiten' eva kātabbam.

¹ Bā -yattam-. ² Bā vanantaram. ³ Ck sattarājabhoggā. ⁴ Bā chadditvā. ⁵ Bā -rā. ⁶ Bā -naṃ ceva. ⁷ Bā omits ne. ⁸ Bā -ā. ⁹ Bā paricā-. ¹⁰ Ck -nirayaṃ, C² -nirayaṃ - visayaṃ, Bā -taṃ niraya - - yoniyānupetti-. ¹¹ Bā kākandarakāra-. ¹² Bā uparimaṇḍakamolavāsi-. ¹³ Bā mālayamahā-. ¹⁴ Bā taggadivāsi-. ¹⁵ Bā gāṇṭha-. ¹⁶ Bā -parisā-. ¹⁷ Bā tattha kalyāṇaṃ, omitting hi.

S. i. d. ā. „evaṃ bhikkhave pubbe pi T. mahānekkhammaṃ¹ nikkhanto yevā“ ’ti vatvā j. s.: „Tadā Esukārī rājā Suddhodana-mahārājā ahoṣi, devī Mahāmāyā, purōhito Kassapo, brāhmaṇī Bhaddakāpilānī, Ajapālo Anuruddho, Gopālo Moggallāno, Assapālo Sāriputto, sesaparisā Buddhaparisā, Hatthipālo aham eva“ ’ti. 5
Hatthipālajātakaṃ.

14. Ayogharajātaka.

Yamekarattim paṭhaman ti. Idam S. J. v. mahā-nekkhammaṃ² ūeva ā. k. Tadā pi hi so „na bhikkhave idān’ eva pubbe pi T. mahānekkhammaṃ nikkhanto yevā“ ’ti vatvā a. ā.: 10

A. B. Br. r. k.³ Brahmāḍattassa rañño aggamaheṣī gab-baṃ paṭilabhitvā laddhagabbhaparihārā pariṇatagabbhā pac-cūsasamanantare⁴ puttāṃ vijāyi. Tassā⁵ purimattabhāve ekā sapatti⁶ „tava jātaṃ pajāṃ khādituṃ labhissāmīti“ pattha-naṃ ṭhapesi, sā kira sayāṃ vaṃjhā hutvā puttamātukodhena⁷ 15
taṃ patthanāṃ katvā yakkhayoniyāṃ nibbatti. Itarā rañño aggamaheṣī hutvā imaṃ puttāṃ vijāyi. Sā yakkhiṇī tadā „kāsaṃ labhitvā deviyā passantiyā“ va bhībhačcharūpā⁸ hutvā āgantvā taṃ dāraṃ gaheṭvā palāyi. Devī „yakkhiṇī me⁹ puttāṃ gaheṭvā palāyatīti“ mahāsaddena viravi. Itarāpi dāra- 20
kaṃ mūlakakandaṃ¹⁰ viya murumūrayanti¹¹ khādītva devim¹² hatthavikārādihi rosetvā¹³ tajjetvā¹⁴ pakkāmi. Rājā¹⁵ sutvā „kiṃ sakkā yakkhiniyā kātun“ ti tuṇhī ahoṣi, puna deviyā vijāyanakāle gālhaṃ ārakkham akāsi. Devī puna puttāṃ vijāyi. Yakkhiṇī¹⁶ āgantvā taṃ pi khādītva gatā. Tatiyavāre 25
tassā kūčchiyaṃ M. paṭisandhim gaṇhi. Rājā mahājanaṃ sannipāṭepetvā¹⁷ „deviyā jātaṃ jātaṃ pajāṃ ekā yakkhiṇī

¹ Bā -bbinekkhamanaṃ. 14. Cfr. Cariyā-P. p. 94. ² Bā -nikkhamanaṃ. ³ Bā -samyantare. ⁴ Bā tassa. ⁵ Ck -im, Cs -i, Bā sapattakkā. ⁶ Bā puta-hetu-. ⁷ Bā -ye, Ck -ya. ⁸ Ck bhimbha-, Bā vibhacca-, Bā vibhacca-. ⁹ Ck me yakkhiṇī. ¹⁰ Bā mūlakandaṃ. ¹¹ Ck -ti, Bā murumūrakaronti. ¹² Bā deviyā. ¹³ Bā pakasetvā. ¹⁴ Bā tajjantā. ¹⁵ Bā adda taṃ vacanaṃ, Bā taṃ. ¹⁶ Bā sā ya-. ¹⁷ Bā -pāṭetvā.

- khādati, kin nu kattabban“ ti pucchi. Ath' eko „yakkhā¹
 nāma tālapaṇṇassa bhāyanti, deviyā hatthapādesu tālapaṇṇaṃ
 bandhituṃ vaṭṭatīti“ āha, aparo „ayogharassa“ bhāyanti,
 ayogharaṃ kātuṃ vaṭṭatīti“ āha. Rājā „sādhū“ 'ti attano
 5 vijite kammāre sannipādetvā „ayogharaṃ karoṭhā“ ²ti āṇa-
 petvā āyuttake³ adāsi. • Antonagare yeva ramaṇīye bhūmi-
 bhāge gehaṃ paṭṭhapesuṃ, thambhe ādim⁴ katvā sabbe⁵ ge-
 hasambhārā ayomayā va ahesuṃ, nayahi māseli ayomāyaṃ
 mahantaṃ caturassasālaṃ⁶ niṭṭhānam agamāsi, taṃ niccaṃ
 10 pajjalitapadīpaṃ eva hoti. Rājā deviyā gabbhāparipākāṃ
 nītvā ayogharaṃ alaṃkārapetvā taṃ ādāya ayoghaṃ⁷ pāvīsi.
 Sā tattha dhañṇapuñṇalakkhaṇaṃ⁸ puttā⁹ vijāyi, Ayoghara-
 kumāro t' ev' assa¹⁰ nāmaṃ karimsu. Taṃ dhāṇīnaṃ datvā
 mahantaṃ ārakkaṃ saṃvidahitvā¹¹ rājā devīm ādāya nagaraṃ
 15 padakkhiṇaṃ katvā alaṃkatapāsādatalaṃ eva abhirūhi.
 Yakkhi¹² pi udakavāraṃ gantvā Vessavaṇassa udakaṃ¹³ ha-
 rantī¹⁴ jivitakkhayaṃ pattā. M. ayoghare yeva vadḍhitvā,
 viññūtaṃ patto tath' eva sabbasippāni uggaṇhi. Rājā „ko me
 puttassa vayapadeso“¹⁵ ti amacce pucchitvā „soḷasavasso
 20 deva sūro“¹⁶ thāmasampanno yakkhasahassam pi paṭibāhituṃ
 samattho“ ti sutvā „r. assa dassāmiti“ sakalanagaraṃ, alaṃ-
 kārapetvā „ayogharato taṃ nīharitvā ānethā“ 'ti āha. Amaccā
 „sādhū deva“ 'ti dvādasayojanikaṃ¹⁷ Bārāṇasīṃ alaṃkārapetvā
 sabbālaṃkāravibhūsitāṃ maṅgalavāraṇaṃ ādāya tattha gantvā
 25 kumāraṃ alaṃkaritvā hatthikkhandhe nisīdāpetvā „deva kula-
 santakaṃ alaṃkatanagaraṃ padakkhiṇaṃ katvā pitaraṃ Kā-
 sirājānaṃ vandatha, ajj' eva setacchattaṃ labhisgathā“ 'ti
 āhaṃsu. M. nagaraṃ padakkhiṇaṃ karonto ārāmarāmaṇeyyakaṃ
 vaṇṇapokkharāṇibhūmirāmaṇeyyakaṃ pāsādarāmaṇeyyakādīni

¹ I'd atheke yakkhīni nāma ayogharam. ² Ck ay-. ³ B'd ādikarī. ⁴ B'd -a. ⁵
 ('¹⁵ caturassasālaṃ, B'd catussā-. ⁶ Ck -ṇa, B'd -nasampannaṃ. ⁷ B'd tvevassa.
⁸ B'd -dahi. ⁹ B'd yakkhīni. ¹⁰ Ck -ka. ¹¹ B'd vahanī. ¹² B'd vayappatta-
 padeso. ¹³ Ck B'd su-. ¹⁴ I'd -niyaṃ.

disvā cintesi: „mama pitā maṃ ettakaṃ kālāṃ bandhanāgāre
 vasāpesi, evarūpaṃ alamkatanagaraṃ daṭṭhūṃ na adāsi¹, ko
 nu kho mayhaṃ doso“ ti amacce pucchi. „Deva, n' atthi
 tumhākaṃ doso, tumhākaṃ pana dve bhātike ekā yakkhini
 khādi, tēna vo pitā ayoghare vasāpesi, ayogharena tumhākaṃ
 jīvitaṃ laddhaṃ“ ti. So tesāṃ vacanaṃ sutvā cintesi: „ahaṃ
 dasanāse Lohakumbhiniraye viya² Gūthaniraye viya ca mātu-
 kucchimhi vasitvā mātukucchito nikkhantakālato paṭṭhāya
 soḷasa vassāni etasmim³ bandhanāgāre vasiṃ, bahi oloketuṃ
 pi na labhiṃ⁴, yakkhiniyā hatthato mutto pi panāhaṃ n' eva
 ajaro⁵ na amaro, kim me rajjena, rajje tthitakālato paṭṭhāya
 dunnikkhamanaṃ⁶ hoti, „ajj“ eva mama pitaraṃ pabbajjaṃ
 anujānāpetvā Himavantaṃ paviṣṭvā pabbajissāmīti⁷ so na-
 garaṃ padakkhiṇaṃ katvā rājakulaṃ pavisitvā rājānaṃ van-
 ditvā atṭhāsi. Rājā tassa sarīrasobhaṃ oloketvā balavasine-
 hena amacce olokesi. Te „kiṃ karoma devā“ ti vadiṃsu.
 „Puttaṃ me ratanarāsiniṃ tthapetvā tīhi saṃkhehi abhisiṇ-
 citvā kañcanaṃālāṃ⁸ setacchattaṃ⁹ ussāpethā“ ti. M. pitaraṃ
 vanditvā „na mayhaṃ rajjen' attho, ahaṃ pabbajissāmi, pab-
 bajjaṃ me anujānāthā“ ti āha. „Tāta rajjaṃ paṭikkhipitvā
 kimkāraṇā¹⁰ pabbajasīti“ ti. „Deva ahaṃ mātukucchimhi dasa-
 māse Gūthaniraye viya vasitvā kucchito nikkhanto yakkha-
 bhayena¹¹ soḷasa vassāni bandhanāgāre vasanto bahi oloketuṃ
 pi na labhiṃ, Ussadaniraye khitto viya ahoṣiṃ, yakkhinito¹²
 mutto 'mhīti pi ajarāmaro¹³ na homi, maccu nāṃ' esa na
 sakkā kenaci jinituṃ¹⁴, bhava ukkaṇṭhito¹⁵ 'smi, yāva me vyā-
 dhijarāmaṇāṇi nāgacchanti tāvad eva pabbajitvā dhammaṃ
 carissāmi, alam me rajjena, anujāna maṃ devā“ ti vatvā
 pitu dhammaṃ desento āha:

¹ Bā nādāsi. ² Bā add ca. ³ Ck^a eka-. ⁴ Bā add ussadaniraye khitto viya
 abosi. ⁵ Bā -wari. ⁶ Bā -añca. ⁷ Bā -jissatīti. ⁸ Bā yakkhani-. ⁹ Bā
 -nhaṭṭhato. ¹⁰ Bā ajaro amaro. ¹¹ Bā nī, Ck^a nāme na. ¹² Bā add vañ-
 cetuṃ. ¹³ Bā ukkakkhito.

1. Yāṃ ekarattīm paṭhamam gabbhe vasati mānava¹
abbh' utthito va sayati sa gaccham na nivattati. 320.
2. Na yujjhamānā na balena vassitā
narā na jīranti² na cāpi mīyare,
5 sabbam hi tam jātijarāy' upaddutaṃ,
tam me matī hoti: carāmi dhammam. 321.
3. Caturaṅginīm senam subhimsarūpaṃ
jayanti ratthādhipatī pasayha,
na maccuno jayitum³ ussahanti,
10 tam me etc. 322.
4. Hatthihi assehi rathehi pattini
parivāritā muccare ekaceyyā⁴,
na maccuno muccitum⁵ ussahanti, etc. 323.
5. Hatthihi assehi rathehi pattini
15 sūrā⁶ pabhañjanti⁷ padhamasayanti,
na maccuno bhañjitum⁸ ussahanti, etc. 324.
6. Mattā gajā bhinnagaḷā pabbinnā
nagarāni maddanti janam hananti,
na maccuno madditum ussahanti, etc. 325.
7. Issāsino katahatthāpi dhīrā
20 dūrepātī⁹ akkhaṇavedhino pi
na maccuno vijjhitum ussahanti, etc. 326.
8. Sarāni khīyanti saselakānanā,
sabbam hi tam khīyati dīgham antaram,
25 sabbam hi tam bhañjare kālapariyāyam¹⁰, etc. 327.
9. Sabbesam evam hi narānarīnam¹¹
calācalaṃ paṇabhuno 'dha jīvitam¹²
paṭo va dhuttassa dumo va kūlajo, etc. 328.

¹ C^o Bā -pa-. ² C^o Bā ji-. ³ Bā -tum. ⁴ C^o -veyyā. ⁵ Bā mucci-. ⁶ all three M^{ss}. su-. ⁷ C^o pabhañjanti, Bā pabbhñjanti? ⁸ C^o mubhañjitum, Bā muñcētum. ⁹ Bā dūrepātī, B^o dūrepātī, C^o pure pātī. ¹⁰ C^o kālāpīriyā. ¹¹ C^o narānanārī, C^o narānanārīm, Bā nāranārīnam. ¹² C^o pānabhuno 'dha-pivikaṇi, C^o pānabhuno dajīvitam, Bā pānabhūno-.

10. Dumapphalāneva¹ patanti mānavā
daharā ca vuddhā ca sarirabhedā
nariyo² narā majjhimaporisā ca, etc. 329.
11. Nāyaṃ vayo tārakarājasannibho,
yāda abbatitāṃ³ gatam eya dāni taṃ⁴,
jīṇassa⁵ hī n' atthi ra⁶ kuto mukhaṃ, etc. 330.
12. Yakkhā pisācā athavāpi petā
kupitāpi te assasanti⁷ manusse,
na maccuno assasit' ussahanti⁸, etc. 331.
13. Yakkhe pisāce athavāpi pete
kupitāpi te nijjhapanāṃ karonti,
na maccuno nijjhapanāṃ karonti, etc. 332.
14. Aparādhake dūsake heṭhake ca
rājāno daṇḍenti viditva⁹ dosaṃ,
na maccuno daṇḍayit' ussahanti¹⁰, etc. 333.
15. Aparādhakā dūsakā heṭhakā ca
labhanti te rājino¹¹ nijjhapetum,
na maccuno nijjhapanaṃ karonti, etc. 334.
16. Na khattiyo ti na pi brāhmaṇo ti¹²,
na adḍhakā balavā tejavāpi, —
na maccurājassa apekha-m-atthi¹³, etc. 335.
17. Sihā ca vyaggā ca atho pi dīpiyo
pasayha khādanti vipphandamānaṃ,
na maccuno khāditum¹⁴ ussahanti, etc. 336.
18. Māyākārā¹⁵ raṅgamajjhe karontā¹⁶
mohenti¹⁷ cakkhūni janassa tāvade,
na maccuno mohayit' ussahanti¹⁸, etc. 337.

¹ so all three MSS. for -nīva? ² Bā na-. ³ Ck abbatitāṃ, Bā yadubbhattitāṃ.

⁴ or dāntarā? Ck dhāntarā, Bā patamevanādi. ⁵ Ck Bā jīnassa, Cā chinassa.

⁶ Bā -situm mussahanti. ⁷ Bā viditvāna. ⁸ Bā -tum muss- ⁹ Bā rājāno, Ck

rājito. ¹⁰ Bā -pi na ca br. pi. ¹¹ Ck apekhamatti, Bā apekkhamatti. Cā

apekhamatti corr. to -matthi? ¹² all three MSS. -tum. ¹³ Ck -ram. ¹⁴

Ck -to. ¹⁵ Cā Bā mohanti. ¹⁶ Ck mohitum

19. Āsīvisā kupitā uggatejā
 ḍasanti¹ mārenti pi te manusse,
 na maccuno ḍasitum² ussahanti, etc. 338.
20. Āsīvisā kupitā yaṃ ḍasanti
 5 tikicchakā tesam visam haṇanti,
 na maccuno datṭhavisam haṇanti, etc. 339.
21. Dhammantarī Vetaraṇī ca Bhojo
 visāni hantvāna bhujaṅgamānaṃ
 sūyanti te kālakatā tath' eva, etc. 340.
- 10 22. Vijjādhara ghoram adhiyamānā
 adassanaṃ osadhehi vajanti,
 na maccurājassa vajant' adassanaṃ³, etc. 341.
23. Dhammo have rakkhati dhammacāriṃ, (Dh. p. 126, Jāt. I, 31,
 dhammo suciṇṇo sukham āvahāti, [Therag. 85.]
- 15 24. esānisamso dhamme suciṇṇe:
 na duggatiṃ gacchati dhammacārī. 342.
24. Na hi dhammo, adhammo ca ubho samavipākino, (Dhp. 90, 3.)
 adhammo nirayaṃ neti, dhammo pāpeti suggatin ti. 343.

Tattha yame karattin ti yebhuyyena sattā mātukucchimhi paṭisaṇḍhiṃ
 20 ganhaṇtā rattin gāhanti, tasmā evam aha, ayaṃ pan' ettha attho: yaṃ eka-
 rattin vā divā vā paṭhamam eva paṭisaṇḍhiṃ gaheṭvā mātukucchimkhāte
 gabbhe vasati, mānava ti satto kalalabhāvena paṭiṭṭhāti, abbhutṭhito va
 sayatīti⁴ so mānava yathā nāma velāhakasaṃkhāto abbo⁵ utṭhito nibbato
 vāyuvegāhato⁶ paṭigacchati tath' eva

- 25 Paṭhamam kalamaṃ⁷ hoti, kalā⁸ hoti abbudaṃ, (Cfr. Milinda-p. 421.)
 abbudā jāyati⁹ pesi, pesiyā¹⁰ jīyate¹¹ ghano,
 ghanā pasākhā¹² jāyanti kesā lomā nakkhā¹³ ca
 Yaṃ c' assa bhuñjati mātā annapānāni ca bhojanaṃ
 tena so tattha yāpeti¹⁴ mātukucchigato naro ti
- 30 imaṃ¹⁵ mātukucchiyaṃ kalāḍibhāvaṃ kucchito ca nikkhānto mandadasa-
 kāḍibhāvaṃ āpaṭṭamāno satataṃ samitaṃ gacchati, sa gacchaṃ na nivattatīti

¹ Ck^o ḍayhanti, B^d ḍassanti. ² B^d ḍasitum. ³ Ck^o -ti dassanaṃ, B^d na
 maccuno rājassa vajanti adass-. ⁴ Ck^o vasati, B^d vasayātīti. ⁵ Ck^o abbhā. ⁶
 B^d -vegeṇa hato. ⁷ Ck^o kalam, C^o kalalā. ⁸ Ck^o kalā. ⁹ Ck^o -ti, B^d -te. ¹⁰
 C^o pesi, Ck^o omits pesiyā. ¹¹ Ck^o nibbattate. ¹² Ck^o pasākhā, C^o pasākha, B^d
 pañcasākhā. ¹³ B^d nakkhāpi. ¹⁴ B^d -si. ¹⁵ C^o idam, B^d tattha imaṃ.

sa cāyān¹ evaṃ gacchanto puna abbudato kalalabhāvaṃ peṣāditto² vā abbu-
 dādibhāvaṃ khīḍḍasakato³ maddadasakabhāvaṃ vaṇḍasakāḍitto vā⁴ khīḍḍā-
 dasakāḍibhāvaṃ pāpuṇitum na nivattati⁵, yathā jaṇ' eso valāhako vātavegena
 saṃcunṇiyamāno⁶ ahaṃ asukaṭṭhāne nāma uṭṭhito puna nivattitvā tatth' eva⁷
 gantvā pakatibhāvena ṭhassāmīti⁸ na labhati yad assa gataṃ⁹ taṃ gatam eva
 yaṃ antarāhitāṃ taṃ antarāhitam eva hoti tathā so pi kalalāḍibhāvena gaccha-
 māno gacchat' eva, tasmīn tasmīn koṭṭhāse saṃkhārā purimapurimānān¹⁰
 paccayā hutvā paccato anivattitvā tattha tatth' eva bhijjanti, jarākāle saṃ-
 khārā amhehi esa pubbe yuvā thūmasampanno kato¹¹ puna taṃ¹² nivattitvā
 tath' eva kariseamā 'ti na labbhanti¹³, tattha tatth' eva antarādhāyanti¹⁴ dasseti,
 10 nayujjhamānā ti ubhato urūḷhasaṅgāme¹⁵ yujjhaṇṭā, na balena vassitā
 ti na kāyabalena vā yodhabalena vā¹⁶ upagatā samannāgatā, na jīrantīti¹⁷
 purimanakāraṇi¹⁸ āharitvā evarūpāpi narā na jīranti na cāpi miyyare¹⁹ ti
 attho veditaḥḥo, sabbam hi taṃ ti mahārāja sabbam eva hi idaṃ pāpu-
 maṇḍaṇi²⁰ mahāyante²¹ pīliyamānā uccughaṭṭikā viya jātiyā ca jarāya ca
 upaddutaṃ niccaṃ pīlitaṃ, taṃ me matī hoti²² tena kārāṇa mama pabbā-
 jitvā dhammaṃ carāmiti matī hoti cittaṃ uppajjati, caturaṅgīn ti hatthi-
 ādīhi caturaṅgehi samannāgataṃ, senāṃ subhimsarūpan ti suṭṭhu bhīmsa-
 jātikaṃ²³ senāṃ, jayanti²⁴ kadāci ekacce rājāno attano senāya jīyanti²⁵, na
 maccuno ti te²⁶ pi rājāno mahāsenaṃ maccuno senāṃ jayitum na ussa-
 20 hanti, na vyādhijarāmarāṇāni madditum sakkonti, muccare ekacceyyā²⁷ ti
 tehi hatthiādihi parivāritā ekacce paccāmittānāṃ hatthato muccanti, maccuno
 pana saptikā muccitum na sakkonti, pabbhānjanti²⁸ etehi hatthiādihi
 paccatthikarājūnaṃ nagarāni bhaṇṇanti²⁹, padhamasayanti³⁰ mahājānaṃ
 dhammasento³¹ padhamasento³² jīvitakkhayaṃ pāpenti, na maccuno ti te pi
 25 maraṇakāle patte maccuno bhaṇṇitum na sakkonti, bhinnagālā pabbhinna³³ ti
 tisu thāneṃ pabbhinna³⁴ evaṃ bhinnā hutvā madam³⁵ galantā³⁶ paggharitamadā
 ti attho, na maccuno ti te pi mahāmaccum madditum na sakkonti, issāsino
 ti issāsā dhanuggahā, katahatthā ti suekkhitā, dūrepātīti sarāṇi dūre
 pātetum samatthā, akkhaṇavedhino ti aviraddhavedhino vijjūlōkena
 30 vijjhanasamatthā vā, sarāṇīti Anotattādīni mahāsarāṇī³⁷ khīyanti yeva,
 saselaṇānā³⁸ ti sapabbatavanasaṇḍā³⁹ mahāpaṭhavī pi khīyati⁴⁰, sabbam
 hi taṃ ti sabbam idaṃ saṃkhārāgataṃ dīgham antaram⁴¹ thatvā⁴² khīyat' eva,

¹ Ck^s sabhāvaṃ. ² Bā khīḍḍadida-. ³ Bā omitejvā. ⁴ Bā -titi. ⁵ Ck^s saṃcunṇi-,
 C^s saṃsaṃcunṇi-, Bā sucunṇamāno viya, Bā sucunṇiyamāno. ⁶ Bā^s tatheva.
⁷ Ck^s ṭṭha-. ⁸ Bā yaṃ dīsaṃ kataṃ. ⁹ Bā omite purima. ¹⁰ C^s karo, Bā
 gato. ¹¹ Bā nam. ¹² Ck^s labhanti. ¹³ C^s calha-?, Bā byule-, Bā^s bvuḷha? ¹⁴
 Ck^s omite yodhabalena vā. ¹⁵ Ck^s ji-, Bā ja-. ¹⁶ Bā -maṇḍaṇa-. ¹⁷ Ck^s meyyare,
 Bā na cāpi na-, C^s na cāpi na corr. to na cāpi mi-. ¹⁸ Ck^s -la. ¹⁹ Bā -tena.
²⁰ Ck^s hoti. ²¹ Ck^s -takam, Bā bhīmsanaka-jātikaṃ. ²² Bā jayanti. ²³ Bā
 atite. ²⁴ Bā^s ekacceyyā. ²⁵ Bā pabbhiṇ-, Bā na bhīṇ-. ²⁶ Bā^s pabbhiṇ-. ²⁷ so
 all three MSS. ²⁸ Bā viddhamasento. ²⁹ Ck^s bhinnā. ³⁰ Bā maddam. ³¹ Ck^s
 gal-. ³² Bā^s add pi. ³³ Ck^s omite su. ³⁴ Ck^s -yanti. ³⁵ Bā^s katvā.

kappuṭṭhānaggiṃ patvā Mahāmeru pi aggimukhe madhusitthakāṃ viya vilīyat' eva, anumatto pi¹ saṃkhāro (hātuṃ na sakkoti, kālapariyāyaṃ² ti kālapariyāyaṃ³ nassanakālavāraṃ⁴ patvā sabbāṃ bhaṇḍare⁵, sabbasaṃkhāragatam bhijjat' eva⁶, tassa pakāsanattham Sattasuriyasuttam⁷ āharitabbam, calācalaṃ ti cañ-

5 calaṃ sakabhāvena (hātuṃ asaṃmattham nānābhāvavinābhāvasabhāvam eva, pānabhūno dha jīvitaṃ ti idhaloke imesaṃ pānabhūtānaṃ jīvitaṃ paṭo va dhuttassa dūmo va kūlajo ti sūvādhutto hi suraṃ diāvā udare 'boddham sātakaṃ datvā pipat' eva, nadikūle jātadūmo va kūle lujjamāne⁸ lujjati, yathā esa paṭo ca⁹ dūmo ca¹⁰ cañcalā evaṃ sattānaṃ jīvitaṃ devā 'ti, duma-p-

10 phalānevā¹¹ 'ti yathā pakkāni phalāni vātāhatāni¹² dumaggato bhūmīyaṃ patanti idhaloke tath' eva ime mānavā jarāvātāhatā¹³ jīvītā¹⁴ galitvā¹⁵ ma-raṇapaṭhaviyaṃ patanti, daharā ti antamaso kalalabhāve (hitaṃ pi majjhimaporisā nārīnarānaṃ majjhe (hitaṃ ubhatovyañjanakanapumsakā, tārakarājasaṃ nibho ti yathā tārakarājā kālapakkhe¹⁶ khīno puna junhapakkhe pūratī 'na evaṃ

15 sattānaṃ vayo¹⁷, vayo sattānaṃ hi yad abbhātitaṃ¹⁸ katam¹⁹ eva dāu. tam²⁰ na²¹ tassa punāgamanam atthi, kuto ratitī (jarājīṇassa kamagunesu ratī pi n' atthi. te paṭice uppaṇṇakasukkhāṃ kuto yeva, yakkhā²² ti mahiddhikā yakkhā, piṣācā ti paṇsupiṣācā. peṭā ti peṭṭivisaṃyikā, assasantitī assāvāṭena upahanantī²³ āvisantitī vā attho, na maccuno ti maccuṃ pana te pi²⁴ assā-

20 sena vā upahanitūṃ āvisitūṃ vā²⁵ na sakkonti, nijjhāpanam karontitī balikammavaseṇa khamāpentī pasādentī, aparādhake ti rājāparādhakaḥ²⁶, dūsake ti rājjadūsake, heṭhake ti sandhicchedādīhi lokavīheṭhake, rājāno ti rājāno, viditvā²⁷ dosam ti dosam jānitvā yatharūpeṇa daṇḍentī²⁸, na maccuno ti te pi maccuṃ daṇḍayitūṃ na sakkonti, nijjhāpetuṃ ti sakkhihi²⁹

25 attano niraparādhabbhāvaṃ pakāsetvā pasādetvā, na aḍḍhakā balavā tejavā-pitī ime aḍḍhā ayaṃ kāyabalaññābalādīhi balavā ayaṃ tejavā ti evaṃ pi na maccurājassa apekkha-m-atthi³⁰, ekaṃsīm pi satte apekkhā pemaṇ (sineho n' atthi, sabbam evābhimaddatitī dasseti, paṣalyhā 'ti balakkāreṇa abhībhavitvā, na maccuno ti te pi maccuṃ khādītūṃ na sakkhontī, karontā³¹ ti māyaṃ karontā³², mohentitī³³ abhūtāṃ bhūtāṃ katvā, dassentā³⁴ mohenti³⁵, ugga-

30 tejā ti uggatena viṣeṇa³⁶ samannūgatā, tikicchakā ti visavejjā, Dhammantarī Vetaṇṇā ca Bhojo ti ete evaṇnāmakā vejjā, ghoramadhīyaṃsūā ti ghorāṃ nāma vijjāṃ adhiyanta, osadheṭṭitī ghorāṃ vā gandhā-

¹ Ck anumatto ti. ² so all three MSS. for -pariyayan. ³ Bc. ya. ⁴ Ck nassakāla-. ⁵ Bd bhu-. ⁶ Ck bha-. ⁷ cfr. Westerg., Codd. Orient. I, 34. ⁸ Cc nu-. ⁹ Ck Bā va. ¹⁰ Ck va. ¹¹ Bā vāta-. ¹² so Ck; Cc jarānavānahatā, Bā jarātena hatā, Bc tena hatā. ¹³ Ck pitā. ¹⁴ Ck galitvā. ¹⁵ Bā kale-. ¹⁶ Ck omīti vayo. ¹⁷ Bā yadubbhatitāṃ, Ck yadabbhatitī, Cc yadabbhanitāṃ. ¹⁸ Bā ka-. ¹⁹ Bā -kaṇ. ²⁰ Ck omīti na. ²¹ Ck -hanti. ²² Bā maccu-, Ck maccu pana te su. ²³ Ck omīti vā. ²⁴ all three MSS. rāja-. ²⁵ Bā -tvāna. ²⁶ Bā daṇḍanti. ²⁷ so Ck; Bā sikkhati. ²⁸ Ck Bā -matti. ²⁹ Bā -to. ³⁰ Bā moha-. ³¹ Ck -to. ³² Bā visatejēna. ³³ Bā tehi osadheṭṭi.

rañā vā vijjānā sāvetvā osadhiñ ādāya te¹ paccatthikānañ adassanañ vajanti².
dhammo ti sucariṭṭhaṃmo, rakkaṭṭhi yena rakkaṭṭhi tam paṭirakkaṭṭhi,
'sukhañ ti chasu kāmāggesu'³ sukhañ āvāhati pāpeti paṭisandhivasena
upaneti.

Evam M. catuvīsati-gāthāhi⁴ pitu dhammañ desetvā⁵
„mahāraja tumhākañ rajjañ tumhākaṃ eva hotu, na mayhañ
iminā attho, tumhehi pana °saddhiñ⁶ kathentam eva mañ⁷
vyādhi-jarāmarāṇāni⁸ upagacchanti, tiṭṭhatha tumhe“ ti vatvā
ayaṭṭamañ bhinditvā⁹ mattahatthi viya Kañcanapañjarañ bhin-
ditvā¹⁰ sīhapotako viya kāme pahāya mātāpitāro vanditvā nik-
khami. Ath' assa [pitā „mama pi rajjen' attho n' atthi“ r.
pahāya tena saddhiñ yeva uikkhami. Tasmim nikkhante¹¹
devi pi amaccāpi brāhmaṇaḡahapatikādayo pīti sakalanagara-
vāsīno gehiṇi chādḍetvā nikkhamiṃsu. Samāgamo mahā
ahosi, parisā dvādasayojanikā¹² jātā, tam ādāya M. Hima-
vantañ pāvīsi. Sakko tassa nikkhantabhāvañ űatvā Vissa-
kammañ¹³ pesetvā dvādasayojanāyāmañ sattayojanavittihārañ
assamapadañ¹⁴ kāresi, sabbe pabbajitaparikkhāre paṭiyādāpesi.
Tatoparañ¹⁵ M-assa pabbajjā¹⁶ ca ovādadānañ ca Brahma-loka-
parāyanañ¹⁷ ca parisāya anapāyagamanīyatā¹⁸ ca sabbā hetthā-
vuttanāyena¹⁹ eva veditabbā.

S. i. d. ā. „evam bhikkhave pubbe pi T. mahānekkhammañ²⁰
nikkanto yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā mātāpitāro mahārājakulāni
ahesuñ, parisā²¹ Buddhaparisā, Ayogharapaṇḍito aham evā“ 'ti.
Ayogharajātakaṃ. Visatinipātavaṇṇanā nittitā²².

¹ Bā tehi osadhehi. ² Bā vadanti. ³ Cā kāmāggesu. ⁴ Bā -tiyā gā-
Cā omiṭṭhaṃ. ⁵ Cā omiṭṭhaṃ. ⁶ Bā chinditvā. ⁷ Bā omiṭṭhaṃ - - bh n-
ditvā. ⁸ Bā adda yeva. ⁹ Bā -niyā. ¹⁰ Bā visu-. ¹¹ Bā adda māpetvā. ¹²
Bā ito. ¹³ Bā pabbajitvā. ¹⁴ Bā anappāyatā, Bā anupāyatā. ¹⁵ Bā mahābhī-
nikkhamanañ. ¹⁶ Bā sesapa-. ¹⁷ Bā -assa vāṇāni nikkhāta samattā.

Recd. on 3.6.80
R. R. No. 7520
G. R. No. 30916

Formerly published :

Dhammapadam. Ex tribus codicibus hauniensibus palice edidit, latine vertit, excerptis ex commentario palice notisque illustravit V. Fausbell. Hauniæ 1855. 8 Danish crown.

Five Jātakas, containing a Fairy Tale, a Comical Story, and Three Fables. In the Original Pāli Text, with a Translation and Notes, by V. Fausbell. Copenhagen 1861. 3 Danish crowns.

Two Jātakas. The original Pāli Text, with an English Translation and Critical Notes. By V. Fausbell. 1870. (From the Journal of the R. A. S.). 1 Danish crown.

The Dasaratha-Jātaka, being the Buddhist Story of King Rāma. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbell. Copenhagen 1871. 1 crown 33 ører Danish.

Ten Jātakas. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbell. Copenhagen 1872. 4 Danish crowns.

The Sutta-Nipāta, being a collection of some of Gotama Buddha's dialogues and discourses. Edited by V. Fausbell. Part 1. Text. London. Published for the Pāli Text Society. 1885.

BEST BINDERY
17, Lake Road
Calcutta-700027